

Holy Bible

Aionian Edition®

Ts'əxna miz
Tsakhur Azerbaijani Bible

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as “ The Purple Bible ”

Holy Bible Aionian Edition ®

Ts'əxna miz

Tsakhur Azerbaijani Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 8/25/2024

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Institute for Bible Translation, 2022

Formatted by Speedata Publisher 4.19.20 (Pro) on 9/2/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc

<https://Nainoia-Inc.signedon.net>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Ἐἰς τὴν ἀρχὴν μὴν ἐπὶ τῷ AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* © is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

History

Ts'əxna miz at AionianBible.org/History

- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 377 translations now available in 166 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Ts'etta ıxhaynbı	11
Qığeeç'iy	36
Rut	55
1 Şamuelin	58
2-Şamuelin	85
Daniyal	108
Yunus	117
Malakiya	119

NEW TESTAMENT

Matta	125
Yəhye	153
Yaaq'ub	175

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Mang'vee Eden baġne ŧargilqa g'oramışa'an malaaikariy harine suralqa iliyk'aran ts'ayikan
g'ilinc giyxhe i'mrene yivelqa əəna yəq avqecənva.
Ts'etta ıxhaynbı 3:24*

Ts'etta ıxhaynbı

1 Ts'etta Allahee xəybiyiy ç'iyey itxhın. **2** Ç'iyey aq'vabıdena q'əradniy vod. K'orane xhyanbışın oodun cıga miç'axdaniy vod. Allahın Rı'h xhyanbışıl ooadniy alcaxxa. **3** Allahee uvhuyn: «Hasre işiğ ixhecen». İşiğ ıxhayn. **4** Allahık'le g'acuyn, işiğ yugda vod. Qiyğa Mang'vee işiğ miç'axıyvalike cura'uyn. **5** Allahee işiğis «yiğinyiğ», miç'axıyvalis «xəm» dobi huvu. Xəm quvxha, miç'eedy qıxha; in ts'ettiyn yiğ ıxha. **6** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbışıde yı'q'nee arka vuxhecen, xhyanbı sana-sançike cure'ecen». **7** Həməxüdüd ıxhayn. Allahee arka haa'ana, arkayn, çik avuduniy oodun xhyanbı sana-sançike cura'anbı. **8** Allahee mane arkays «xəv» do huvu. Xəm quvxha, miç'eedy qıxha; in q'öd'esın yiğ ıxha. **9** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəək avudun xhyanbı sacıgeeqa salecen, qeqquyn cıga g'acecen». Həməxüdüd ıxhayn. **10** Allahee qeqquyne cigayk'le «ç'iyey», xhyan sadiyne cigayk'lemee «deryahbıva» dobi huvu. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **11** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'iyeyn aq'va xhınak qıxhecen: toxumbınan ok'bi-alafbi, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivar aleyle'ecen, toxumbıd meyvabışıde ad ixhecen». Həməxüdüd ıxhayn. **12** Ç'iyeyne aq'vayn alabı aleyli'inbı: toxumbınan ok'bi-alafbi, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivarıd alyadıynbı, toxumbıd meyvabışıde ad ıxha. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **13** Xəm quvxha, miç'eedy qıxha; in xhebıd'esın yiğ ıxha. **14** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəəne arkee xəm yiğike cura'an işiğbı ixhecen. Mançin fəsilbı, yiğbı, senbı hagvecen. **15** Hasre manbı xəə'əd işiğbı ıxha, ç'iyeylqa gyatk'vecen». Həməxüdüd ıxhayn. **16** Allahee q'ölle xədin işartı ha'u: yiğinyiğ vuk'lek ikkeecenva xədin işartı, xəm vuk'lek ikkeecenva k'miyn işartı. Mang'vee xənebid ha'uynbı. **17** Allahee manbı xəəne arkeqa gitk'miynbı, ç'iyeylqa işiğ gehecenva, **18** yiğiy xəm vuk'lek ikkeecenva, işiğike miç'axvalla curee'ecen. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **19** Xəm quvxha, miç'eedy qıxha; in yoq'ud'esın yiğ ıxha. **20** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbı nafas ileşşene karbışıkva gyats'ece, ç'iyeyl oo xəə xəttə şit'yar aledxvecen». **21** Allahee xhyanee eyxhen ç'ak'ın karbı, harnə curaylin baluğar, gırgın hadağvan nafas helen karbı, mançika sacıgee harnə curaylin gırgın xılıbışkan şit'yar itxhın. Allahık'le g'acuyn, inəxüd

yugda vod. **22** Allahee mançis xəyir-düə huvu eyhen: «G'adı xət qetxhe, deryahbışeedın xhyanbı gyats'e'e; şit'yarıd ç'iyeyne aq'val geed qetxhecen». **23** Xəm quvxha, miç'eedy qıxha; in xhod'esın yiğ ıxha. **24** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'iyeyne aq'vayn harnə curaylin nafas helen karbı: çavra-vəq'ə, hadağvan həyvanar, çolun həyvanar ıxhhecen». Həməxüdüd ıxhayn. **25** Allahee curayn-curayn çolun həyvanar, çavra-vəq'ə, ç'iyeyl hadağvan, gırgın nafas helen həyvanar itxhınbı. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **26** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Yışde k'op'yelyna, Şak akarana insan ıxhanas. Hasre mang'vee deryahbışeene baluğaaşis, xəəne şit'yaaşis, çavra-vəq'əys, gırgıne ç'iyeyne aq'vays, ç'iyeyl hadağvane gırgınçis xəbvalla hee'ecen». **27** Allahee insan Cune k'op'yeyl ırxhın, Allahne k'op'yeyl ırxhın, Adamiyiy zəiyfa ıpxhın. **28** Allahee manbışis xəyir-düə huvu, uvhuyn: «Vuxooxu geed qepxhe, ç'iyeyn aq'va gyats'e'e, mana vuşda vob. Deryahbışeene baluğaaşis, xəəne şit'yaaşis, ç'iyeyl hadağvane gırgıne nafas helençis xəbvalla he'e». **29** Allahee uvhuyn: «Haane, çiyeyne aq'val toxum hoolen ok'bid-alafbid, gırgıne yıvaaşin meyvabı şos helenbı, oxhhecenva. **30** Gırgıne ç'iyeylne həyvanaaşis, gırgıne xəəne şit'yaaşis, gırgıne hadağvançis – nençeeiyi ı'mren nafas vod, gırgınçiscad – Zı oxhhecenva xhınakın ok'bi helenbı». Həməxüdüd ıxhayn. **31** Allahık'le g'ecen, itxhınin gırgın kar geed yugda vod. Xəm quvxha, miç'eedy qıxha; in yıxhıd'esın yiğ ıxha.

2 Inəxüd, xəybişiniy ç'iyeyn, maane gırgıne karan itxhınıy ç'əvxehen. **2** Allahee yıghıd'esde yiğılqameen işbı ç'əvə'anbı, yıghıd'esde yiğıl, hı'iyne işbışiker curxha manzil haa'a. **3** Allahee yıghıd'esde yiğis xəyir-düə huvu, man yiğ mansa yiğbışik'e curuiyn, mane yiğıl gırgın ha'an işbı ç'əvüü manzil haa'a. **4** Xəybiyiy ç'iyey itxhınıyle qiyğiyına hekaye: Rəbb Allahee xəybiyiy ç'iyey itxhınıyle qiyğa, **5** ç'iyeyne aq'val ok'biyiy yivar ələə deşdiy. Rəbb Allahee gyogiy g'ixdevuva, sayid ç'iyee ezasda insan deşva, mançıl-alla məxüd ıxha. **6** Xhyanıd ç'iyençeni y əlqəən. Mane xhyanıkd ç'iyesın xhyanniy eyxhen. **7** Manke Rəbb Allahee ç'iyeyne nyuq'vneke insan hı'ı, mang'une quşeeqa ı'mrene nafasna uf üvxhü. Həməxürür insan üç'ür qıxha. **8** Qiyğa Rəbb Allahee şargılne Edenıl sa bağ ezu, ırxhınna insanır maqa gıxhxhı. **9** Maa'ad Rəbb Allahee ç'iyeyl uftanda g'ecen, ittun oxhanas eyxhen meyvabınan xəttə curayn-curayn yivar aleyli'ı. Mang'vee q'öble menne yıvaaşik idyakarana yiv

oou: sa yivene meyvabişe 1'mı'r hoole, mansançined meyvabişe yuguniy pisin ats'axhya'asın ats'al hele. 10 Bağıs xhyan helena sa damaniy Edenençe gyobatsts'e, mançeb mana yoq'ne cigeeqaniy bit'alooxhe. 11 Mançine sançin do Pişon vod. Mana bikırne Xavila ölkayne hiqiy-allançeniyy gyobatsts'e. Maa'ad g'izil qığəə. 12 İne ölkayn g'izil yugun vod. İnyaa'ad yugun evanan gatraniy giranna eke oniksıb vooxhena. 13 Q'öb'esde damayn do Gixonodun. Manab bikırne Kuş ölkayne hiqiy-allançeniyy gyobatsts'e. 14 Xhebid'esde damayn do Dəclə (Tigır) vodun. Mana Aşşur ölkayne şargile gyobatsts'e. Yoq'ub'esda damab Fəratobna (Yefrat). 15 Rəbb Allahee insan Edenne bağeeqa giyxhena, man ezu, çiqar ilekkecenva. 16 Rəbb Allahee insanıs əmı'r hav'u uvhuyn: «Bağeeene gırgıne yivaaşın meyvabı ikkanang'a oxhanas əxə. 17 Saccu yuguniy pisin ats'axha'ane yivena meyva umooxhan, mana opxhunne yiğil qik'asda». 18 Rəbb Allahee meed eyhen: «İnsan sayrena ıxhay yugda deşod, Zı mang'usda cus sik'ına sa kumagçiy ixhanasda». 19 Rəbb Allahee gırgın çolun həyvanarid, xəən şit'yarid nyuq'neke ha'a. Qiyğa Allahee manbı insanne k'anyaqa adaylenbı, g'aces, mang'vee nəxdun dobiyyıy mançıs heles. İnsanee nene həyvanıs nen doyyıy gıxhxhı, məxüdüd axvan. 20 İnsanee gırgıne çavra-vəq'əys, çolane həyvanaaşıs, xəəne şit'yaaşıs do hele, saccu cus sik'ına kumag ha'asda iveeke deş. 21 Mane gahıl Rəbb Allahee insan k'orane nik'eeqa g'ixele. Mana nik'eenang'a Rəbb Allahee mang'une mıglene t'eleyna sa alyapt'ı, çin cigad çurunuka gyats'ı'ı. 22 Rəbb Allahee insanıke alyapt'ıyne mıglene t'eleyme xhunaşşe ırxhm. Yicir insanne k'anyaqa qarı. 23 İnsanee uvhuyn: «İleкке, inə yeqqees ıxhavud! İna bark'v yizde bark'una vob, çurud yizde çurunod. Do «xhunaşşe» ıxhes, Mana adamiyke alyart'uva». 24 Mançıl-alla adamee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyyıy xhunaşşe sa vooxhe. 25 Adamiy cuna xhunaşşe – q'öyursana ts'elebnıy vob, manbışıs mançile naş qexhe deşdiy.

3 Rəbb Allahee itxhıne çolune həyvanaaşına, gırgınçile hiyləgarna xoçeniyy vob. Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn: – Hək'edane, Allahee şok'le bağeeene yivaaşına nençınacab meyva umooxhan uvhu? 2 Zəiyfee xoçeyk'le eyhen: – Bağeeene yivaaşın meyvabı oxhanas əxə. 3 Saccu bağne yı'q'neene yivene meyvabişde hək'ee Allahee uvhu: «Mançıke umoyxhan, mançık sumoot'a, deşxhe, hapt'asınbı!»

4 Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn: – Deəş, nəxübcab hapt'as deş. 5 Allahık'le ats'an, mane yivena meyva opxhuning'a vuşun ats'al geed qıxhes, yuguniy pisin ats'axhxa Allah xhinne qəpxhes. 6 Zəiyfayk'le g'ecen, mane yiven meyvabı oxhanasid karaə vod, ulesqadid yugda vod qöö, ats'al ikkanəng'usud ikkanəhdid. Mançıl-Allah məng'ee mana meyva qopxu opxhanna. Qiyğab k'ane ulyorzulyne adamiys meyva hoole, mang'veeyib ooxhanna. 7 Mane gahıl q'öng'ussana ats'al qadayle, ts'eleb vuxhay ats'axhen. Məxüdüd ıxha manbışe incilyne t'eleyme cos tanalanqanbı ha'u. 8 Manbışık'le yiğine serınne gahıl bağee iykaran Rəbb Allahın nıq' g'iyxhe. Manbı heepxı bağeeene yivaaşına yı'q'nee dyuguleebaxhe. 9 Rəbb Allahee Aadamilqa onu'u, qiyghanan: – Ğu nyaane? 10 Mang'vee eyhen: – Bağeead yiğın nıq' g'ayxhı, ts'eler ıxhal-alla qərq'ın dyugulxhana. 11 Rəbb Allahee eyhen: – Şavaane ts'eler ıxhay vas ats'axha'u? Vas oxhanas q'adağa hav'uyne yivena meyvane opxhun deşxhe? 12 Aadamee eyhen: – Zaka sacıgee yixhecenva, Ğu hiyvuyne xhunaşşe mane yivene meyvayke zas huvu, zinab opxhunna. 13 Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen: – Ğu hı'ıyn hucoon? Zəiyfee eyhen: – Xoçeyn zı yəqqı'le qığeyhı, zinab opxhunna. 14 Rəbb Allahee xoçeyk'le uvhuyn: – Ğu in ha'ıyl-alla, gırgıne çavra-vəq'əyne, çolane həyvanaaşına yı'q'nee lə'nat g'azanmışa'a: 1'mı'rvolle vuxhnel habğı nyaq'v ooxhanas. 15 Zı yiğniyyıy zəiyfayne əreeqa, vuşde kulyfatbışde əreeqa duşmanıyvalla abçes. Şeng'une kulyfatın yiğne vuk'les ı'xhəs, Ğunab mang'une mı'q'les üvxhəs. 16 Qiyğa Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen: – Vas vuxhnenang'a geeb xəppa əziyyat hevles, uşaxar k'ovaka vuxas. Adamee valqa k'ırı gyaqqı vas ikkiykanas, Meeb mang'veecab xəbvalla vas haa'as. 17 Qiyğa Rəbb Allahee Aadamık'leme uvhuyn: – Ğu xhunaşşel k'ırı alıxhxhı umooxhan uvhuna meyva opxhun. Həşdeb val-alla nyaq'v lə'natlənmiş vuxha. 1'mı'rvolle zəhmətıka Ğu vasın g'ık nyuq'vnel ha'as. 18 Mançın vas zazaayıy Ğı'ç'iy aleylya'as, Ğunad, Ğu ezuyne ç'iyel hucooyıy alyaadı man oxhanas. 19 Ligayne şınıka hı'ıyn g'ık oxhanas nyuq'vneqa sak'alasmee, Mançıke alyart'uva. Ğu nyaq'v vorna, nyuq'vnelqar sak'alasda. 20 Aadamee xhunaşşeyn do Həva (1'mı'r) giyxhe. Mana ç'iyeylne aq'val vuxhaynışda gırgıng'una yed yeexhe. 21 Manke Rəbb Allahee Aadamilqayıy xhunaşşelqa g'ekvayke tanalınbı hı'ı, aly'a'nbi. 22 Qiyğa Rəbb Allahee uvhuyn: «Haane,

insanik'le yuguniy pisin hucoo ıxhay ats'axha, yişda sa xhinne qexhe. Hasre ı'mrene yivena meyva qopxu umooxhancen, hammaşıysır imaxvaacen!» 23 Vuc alyart'uyne nyuq'vnel işlemişxhecenva, Rəbb Allahee insan Edenne baǵeñçe g'e'eşşena. 24 Mang'vee Eden baǵne şargılqa g'oramişa'an malaaikariy harıne suralqa iliyk'aran ts'ayıkan g'ılinc giyxhe ı'mrene yivelqa əna yaq avqecenva.

4 Adam xhunaşşe Həvayka g'alirxhu, mana vuxhne ayxu Gabil uxu. Həvee eyhen: «Rəbbike zı insan pay xhinne alyart'ı». 2 Qiyǵa məng'ee Gabilna çoc Habil uxooxa. Habil vəq'əbi uxhiyxhanna eyxhe, Gabilir ç'ie ezana. 3 Sabara vaxt ilǵevç'uyte qiyǵa Gabilee Rəbbis ç'ieyıl alyadıncıke nugbar adayle. 4 Habileyid ts'etta syurune ıxhayne nekke yugne vəq'əbişike adayle. Rəbbe Habilir, Habile adıynbıd q'abil ha'anbı. 5 Gabilir, Gabilee adıynbıd Rəbbe q'abil ha'a deş. Mançıl-alla Gabil it'umra qallamışxha aq'va gyavaxana'a. 6 Rəbbe Gabilik'le uvhuyn: – Nya'a qallamışxha? Nya'a aq'va gyavaxanı'ı? 7 Nya'a yugna iş haa'axhee, Zı q'abil hidyaa'aye? Yugna iş hidyaa'axhee, bınahın akkayne ögee gugu hav'u ğu gozet ha'a. Mançin xuruş valqa vod, ğu mançis xəbvalla haa'as vukkan. 8 Qiyǵa Gabilee Habilik'le eyhen: – Qora çoleeqa vüqqəs. Maa'ad Gabilee çoculqa xıl g'ot'ul, mana gek'ana. 9 Qiyǵa Rəbbe Gabilike qidǵhın hı'yın: – Çoc Habil nyaane? Mang'vee eyhen: – Ats'a deş, nya'a zı çocuna g'aravulyne vor? 10 Rəbbe eyhen: – Ğu hı'yın hucoon?! Çocune eban ç'iyençe Zalqa ona'a. 11 Mane nyuq'vnen yiǵne xileke k'yap'ımna çocuna eb hööǵəs ghal aaqı. Mançıl-allab ğu ine nyuq'vnel bed-düə alyabat'a. 12 G'iyiniyke şaqa ğu nimee yugda ç'ie ezeeyid, mançin vas ıkkənəxüdin kar heles deş. Ğu ciga deşda g'e'eşşuna xhinne ixhes. 13 Gabilee Rəbbik'le eyhen: – Yızda caza ts'its'a'asıncıleb hexxaba vob. 14 Haane, Ğu zı g'iyına ç'ieyene aq'valer g'e'eşşena. Valer dyüğülyxha, zı ciga deşda ixhes. Şavneyiy ögiylqa qiǵeç'u, mang'veyir zı gik'asda. 15 Rəbbe mang'uk'le eyhen: – De'eş. Şavaye Gabil g'ik'u, mang'uke yighıllə g'atna qəl qiǵaahas. Rəbbe Gabililqa işara giyxhe, mana qızaxıng've gimeek'acenva. 16 Gabil Rəbbike ark'ın Eden baǵne şargıl – Nod eyhene cigayl axva giyǵal.

5 Adamne nasılın taarix inəxüdü vod. Allahee insan iyxhanang'a mana Cuk akarara irxhın. 2 Mang'vee adamiyiy zəiyfa ipxhın. Manbışis xayir-düə huvu.

ıpxhınne yiǵıl manbışis «insan» do gıxhxı. 3 Aadamın vəşşe xhebts'al sen g'adıyng'a, cuk akarana, cune k'op'yeylna sa dix ıxha. Doyud Şet giyxhe. 4 Adam, Şet ıxhayle qiyǵa molyud vəşşe senna axu. Mang'uka mebin dixbiyiy yişba vuxha. 5 Adam yüç'üdü vəşşe xhebts'al senna axu q'ık'u.

6 İnsanar ç'ieyene aq'val geeb qebaxheeng'a manbışis yişba vuxooxa, 2 manbışde yişbışda micagiyvalla malaaiikaaşik'le g'oocena. Cone yik'es yikkanna nenaiy məng'ı'ke xhunaşşe hee'e. 3 Rəbbe eyhen: – Yızın Rı'h insanee hammaşıys deş vod. Manbıb hammaşıysınbı deş vob. Manbışis huvuna ı'mı'r vəşşe g'ane senile hexxaba vuxhes deş. 4 Malaaiikaaşe insanaaşın yişba haa'aneə gahılıb, mançile qiyǵıyene dövürbışilıb məxbın ç'ak'ın insanar ç'ieyene aq'valqa vuxooxa vuxha. Manbı avalıyene dövrün kuşdukurar quvaats'an insanar vuxha. 5 Rəbbik'le g'ecen, ç'ieyene aq'valyene insanaaşine ək'eele, fıkrəe pisvalla hav'uy vob. 6 Mana paşmanaxhena. Mang'un yik' gyoyxhan ç'ieyene aq'valqa insanar ipxhınva. 7 Rəbbe eyhen: – İpxhının insanar ç'ieyene aq'vayle havaakal ha'asınbı. Man insanaaşika sacıgee həyvanaşined, ç'ieyıl hadaǵvançined, şit'yaaşined vuk'lelqa qalya'asın. Manbı ipxhınva paşmanxhana. 8 Saccu sa Nüh Rəbbine ulen aqqaqqa. 9 Nühün taarix inəxüdü vod: Nüh qorkuna, məttın yik'nana cune nasılee insan ıxha. Mana Allahne yəqqı'lniy vor. 10 Nühuka xhebiyre dix eyxhe: Sam, Ham, Yafəs. 11 Allahne ulele dyunye g'e'exhan, pisvalın gyayts'e. 12 Gırgın insanar qopkune yəqqı'le qıǵebç'ıynbı. Allahık'le g'ecen dyunye, badalxha vod. 13 Allahee Nühuk'le uvhuyn: – Yızde ək'eele gırgınçın q'omid hitxhır. Dyunye manbışde pisvalıka gyats'ı. Mançıl-allab Zı manbı ç'ieyene aq'vayka sa cıgee havaakal haa'as. 14 Vas goferne yiveke sa gamı he'e. Ad goozeer hı'ı, adǵançed g'adǵançed yivena mızla qabǵvee. 15 Gamı haynəxüdü he'e: mançına xılıyvalla xhebıd vəş xilekkum, əq'valla xhots'al xilekkum, axıvıllab xhebts'al xilekkum vuxhecen. 16 Gamıyene ooǵançe sa xilekkum avud g'uly he'e. Mıgıleked akka gıxhxhe. Gamıyca avubna, yı'q'nekna, oona mərtaba vuxhecen. 17 Zı ç'ieyın aq'va q'ıfrımıka qadıyene xhineka alyat'asın. Xəək avudun nafas alyat'an gırgın kar hakkal ha'asın. Ç'ieyene aq'valın gırgın kar qik'asın. 18 Zı mugaavile saccu vaka ha'a: ğu dixbışika, xhunaşşeyka, sossaaşika sacıgee gameeqa ilqəç'e. 19 Vaka üç'üdü axvecenva, gırgıne həyvanaaşike nafas helenimeene karbışike

q'öblena, vughulyna-xhuvulyna, gameeqa alet'e. 20 Q'öblena gırgıne şit'yaaşike, həyvanaaşike, ç'iyeyl hadağvançike vasqa qales, üç'üdda axvecenva. 21 Vasqa oxhanas eyxhençike vasınıd, çisınıd se'e. 22 Nühee gırgın kar Allahee uvhuyn xhinne ha'a.

7 Rəbbe Nühuk'le uvhuyn: – Xizanika sacıgee gameeqa ilqec'e. Yızde ögee, vale qorkuna ine nasile deşor. 2 Dyunyeyne aq'vayle cins g'its'maq'vancenva məttine həyvanaaşına yıghıble q'öblena, xhalyne həyvanaaşına vughulyna, xhuvulyna alept'e. Harıne xəəne şit'enab yıghıble q'öblena alept'e. 4 Yıghne yığile ç'iyeyne aq'valqa yoqts'al yığnayıy yoqts'al xəmnə gyoğiy gyoğ'a's. İtxhınin nafasnan gırgın kar ç'iyeyne aq'vayle hakkal ha'asın. 5 Rəbbe Nühulqa nəxübiy əmr hav'u, mang'vee gırgın kar həməxdıd hı'ıyn. 6 Ç'iyeyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'uyng'a, Nühuka yixhıd vəş sen ıxha. 7 Nüh, cuna xhunaşşe, dixbı, sossar sacıgee xhyanike g'attıvxhanasdemee gameeqa ilqebaç'enbı. 8 Allahee Nühulk'le uvhuyn xhinne, məttın, xhalin həyvanar, şit'yar, gırgın ç'iyeyl hadağvanbı q'öble-q'öblena, vughulynayıy xhuvulyna, Nühuka gameeqa ilqedaç'enbı. 10 Ç'ıye yıghne yığile q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'an. 11 Nühune ı'mrene yixhıd vəş'esde sene, q'öb'esde vuzanee yits'ıyıghıd'esde yığıl məxdun q'ıfrımıkan gyoğiy gyooğa giyğal, ittehesu, xəən g'uleppı aaqı. Gırgımed k'oralıybısençe xhyan ı'xı'yxə giyğal. 12 Yoqts'al yığna, yoqts'al xəmnə gyoğiy gyoğu. 13 Mane yığıl Nühuka sacıgee cuna xhunaşşe, dixbı Sam, Ham, Yafəs, con yedar gameeqa ilqebaç'ıynbı. 14 Manbışıka sacıgee gırgın həyvanar: çavra-vəq'ə, çolun həyvanar, şit'yar, gırgın ileedaxvanbı, ç'iyeyl hadağvanbı, gameeqa ilqedaç'enbı. 15 Gırgın nafas iləşşenbı q'öblena Nühuka gameeqa ilqeeç'u. 16 Allahee Nühuk'le uvhuyn xhinne, gırgıne həyvanaaşına vughulynayıy xhuvulyna qabı. Manbışıqad qihna Rəbbe gamıyn akka qa'an. 17 Q'ıfrım gıbgılıyn yoqts'al yığ ıxhamee, xhyan geed qıxha gamı ç'ıyeyle haly'etçuyın. 18 Xhyan geed ooqa ilqec'e, gamıd xhinene aq'val ı'ğiykar giyğal. 19 Geed qıxhayne xhyanın, nekke axtın suvabıd çik avud g'alya'a. 20 Xhyan yits'ı xholle xılekkumna suvabışile axtı qexhe. 21 Ç'iyeyne aq'valın gırgın kar: 22 şit'yar, çavra-vəq'ə, çolun həyvanar, hadağvanbı, insanar, nafas iləşşen gırgın qeek'an. 23 Rəbbe ç'iyeyne aq'valın nafas iləşşen gırgın kar hakkal ha'an: insanaaşile otçu, çavra-vəq'ə, hadağvanbı, xəəne

şit'yaaşılqamee nafas iləşşen gırgın kar gek'an. Saccu Nühıy gameebınbı üç'übbə axva. 24 Xhyan ç'iyeyne aq'val vəşşe xhots'al yığna geed qıxhayle qiyğa,

8 Allahee Nühur, Nühuka gameeğın gırgın çolun həyvanar, çavra-vəq'ə yik'el qalya'an. Allahe ç'iyeyne aq'valqa ablyav'uyne mıtısıka xhyanbı k'ıl qedaxhe giyğal. 2 Allahee k'oralıybıy xəən g'uleppı ut'uma'anbı, gyoğiy ulyoyzaran. 3 Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'exhe giyğal. Vəşşe xhots'alyne yığile xhyan k'ıl qexhe. 4 Yıghıb'esde vuzane yits'ı yıghıd'esde yığıl gamı Araratne suvabışıl ulyoyzaran. 5 Yits'id'esde vuzalqame xhyan k'ıl qexhe. Yits'id'esde vuzane ts'ettıyne yığıl suvabışın vuk'ulybı g'ece giyğal. 6 Nühee yoqts'alyne yığile vuce hı'ıyn gamıyn g'uly aaqı, 7 qən g'avku. Xhyan qeqqvəsmə qən ulyooxa, hapk'ın qavayle vuxha. 8 Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'xhay ats'axhesdimee, ine yəqqe Nühee qı'nerke g'uxoole. 9 Qı'nerkeyk'le gıvxasın cıga iveke deş, ç'ıye xhyanın aqı eyxhe. Mana Nühusqa gameeqa sıviyk'al. Xıl hotku Nühee qı'nerke avqu, gameeqa abaççe. 10 Yıghılle yığ ilğec'uyle qiyğa, mang'vee qı'nerke sayıb g'ookana. 11 Exhalqana qı'nerke mang'usqa sapk'ıling'a, mançe k'uxhee xhinakna zeytunna t'ele avqu vooxhe. Manke Nühuk'le ats'axhen, xhyan ç'iyeyne aq'vayle ts'its'xha vod. 12 Yıghılle yığ ilğec'uyle qiyğa, mang'vee sayıb qı'nerke g'ookana, mane yəqqee mana mang'usqa sıviyk'al deş. 13 Ts'epıyne vuzane ts'ettıyne yığıl Nühune ı'mrene yixhıd vəşşe ts'ettıyne sene ç'ıyeylin xhyan qeqqvan. Nühee gamıyn oodun cıga qottuling'a, ç'ıye qeqqu g'ece. 14 Q'öb'esde vuzane g'ayı yıghıd'esde yığıs ç'ıye bıkırdə qeqqvan. 15 Allahee Nühuk'le uvhuyn: 16 – Çu yığne xhunaşşeyka, dixbışıka, sossaaşıka sacıgee gameençe qığec'e. 17 Vaka sacıgeedın gırgın nafas iləşşenbı, şit'yar, həyvanar, ç'ıyel hadağvanbı g'aqa qığe'e. Hasre ç'iyeyne aq'valqa ayıkkecen, g'adı geed qetxhecen. 18 Nüh cune xhunaşşeyka, dixbışıka, sossaaşıka sacıgee gameençe qığec'ena. 19 Gırgın həyvanara, hadağvanbı, şit'yar, ç'iyene aq'valın nafas iləşşen gırgın kar çıka sacıgeedınçıka gameençe qığec'e. 20 Nühee Rəbbıs q'urbanbı allya'an cıga aly'a'a. Mançıl mang'vee gırgıne məttıne həyvanaaşıke, şit'yaaşıke, gyooxhan ha'an q'urbanbı aly'a'a. 21 Mançın yugun eva Rəbbıs ı'ı'me, Mang'vee cune yik'ee inəxüđ uvhu: – K'ılybanançile otçu insanaaşın fıkrıbyugunbı eyxhe deş. Manbışıl-alla sayıd ç'ıye lə'natlamışa'as deş. Həşde hı'ıyn xhinne, gırgın nafas

ileşşenbı hakkal ha'as deş. 22 Dyunye ıxhaylette, Ezuy-qiyşılıy, güməla-mık'ala, Gı'l-q'l'dim, xəmə-yiğ Ç'əvxhes deş.

9 Allahee Nühusiy Nühune dixbışis xayir-düə huvu, manbışik'le uvhuyn: – Vuxoxu geeb qəpxha ç'iyen aq'va gvatsts'e'e. 2 Ç'iyeylin gırgın həyvanar, xəədin şit'yar, hadağvanbı, deryahbışedın baluğar şole qəq'ənasımbı, manbı vuşde xıleqa quvu. 3 Nafas ileşşen gırgımbı şos oxhanas ixhecen. Nəxüdiy Zı şos şenke ç'iyel alyadıyn oxhanas huvu, həşded manbı hele. 4 Saccu mançin çuru ebaka umoyxhan, mançe rı'h vodun. 5 Şavaayiy vuşda eb k'yavhu, şu l'mreke hav'u, mana həyvan vuxheeyib, insan ixheyir Zı hı'sab qeqqasın. 6 Şavaayiy insanna eb k'yav'u, Mang'unab eb insanne xıleke k'yavaak'anas. Allahee insan Cune k'op'yel irxhunil-alla. 7 G'abı geeb qəpxhe. Ç'iyene aq'valqa aavke, hexxepxhe. 8 Qiyğa Allahee Nühuk'leyiy cune dixbışik'le uvhuyn: 9 – Şokab, şole qihniyne vuşde nasılıkab, gameençe qığeç'uyne gırgıne nafas ileşşençika, şit'yaaşika, çavra-vəq'əyka, çolune həyvanaaşika Zı mugaavile haa'a. 11 Zı şoka həynəxbına mugaavile haa'a: sayid inçile qiyğa q'ıfrımıka qadıyne xhyanın ç'iyeyne aq'vayka sacıgee nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş. 12 Allahee uvhuyn: – Yızda şokana, şoka ıxhayne gırgıne nafas helençika hav'uyne hammaşıyeste mugaavıleyına işara ina vuxhes: 13 xəybışeeqa gyuvxhuna Yızda xənevur. 14 Zı xəybışeeqa buludbı qalyauyng'a, bulıdıkı sacıgee xənevur g'avales, 15 manke Zı şokayiy, gırgıne nafas helençika hav'une mugaavıleyına fikir ooxhanas. Sayid nafas ileşşenbı hakkal ha'asın q'ıfrımıka xhyan qales deş. 16 Mısayiy xənevur qığevç'u, Zı mançıqa ilyakki ç'iyene aq'val nafas helene gırgınçika hav'una hammaşıysda mugaavile yik'el qavalyaa'as. 17 Allahee Nühuk'le meed eyhen: – Yızın ç'iyeyne aq'val gırgıne nafas helençika hav'uyne mugaavıleyına işara haane. 18 Nüh cune dixbışika Samıka, Yafəsıka, Hamıka gameençe qığeç'una (Kana'an Hamna dixniy vor). 19 Mana xhebırsana Nühun dixbınıy vob. Ç'iyeyne aq'valqa ipxhınin gırgın insanar manbışıke g'abı.

11 Bıkrne dyunyel sa mızıy sa yuşe vuxha. 2 İnsanar şargılqa qöng'ə Şınarne ölkee manbışik'le q'adaal g'acu, maayib avxuynbı. 3 Sana-sang'uk'le: «Qudoora karpıç hı'lı yugda qecesva» uvhu. Manbışe g'ayeyne cigee karpıç, battağne cigeeıyid g'ır alyat'u. 4 Qiyğad «Şas sa şahariy q'om xəybışeeqa hıviyxharna gulle

alyav'u do qığahas, deşxhee mançeb ehvkasınbıva» uvhu. 5 İnsanaaşe alyav'una şahariy gulle g'avces Rəbb avqa geç'e. 6 Rəbbe uvhuyn: «Haane, manbışın gırgınbı sa milletinbı sa mizelenbı vob. Mançıl-allad manbışe inəxübna iş haa'a gibğil. Həşde manbışde yik'es hucooyiy ıkkın ha'as əxə. 7 Qudoora geepç'i manbışın mızıyar alıkk'a'as. Sang'vee uvhuyn mansanbışik'le mats'axhecen». 8 İnəxüb Rəbbe manbı ç'iyeyne aq'valqa ehvka'anbı, şahar alyav'uyid ulyoyzaran. 9 Rəbbee insanaaşın mızıyar alıkkı'il-alla mane cigayk'le Baabil (alıkkı'iy) eyhe. Ç'iyeyne aq'vayne yoq'ne suralqab mançe ehvkaa'a. 10 Nühune duxayn Samın nasılın taarix inəxüd vod: q'ıfrımıka qadıyne xhinele q'ölle senna qiyğa, Samıka vəş sennang'a mang'una dix Arpağşad yedike eyxhe. 11 Arpağşad ıxhayle qiyğa, Sam xhod vəş senna axva. Mang'us mebin xəppa dixbıyiy yışba vuxha. 27 Terahıke g'abıynbışın taarix inəxüd vod: Terah İbramna, Naxorna, Haranna dek ıxha. Haranıka Lut donana sa dix ıxha. 28 Haran, vuc ıxhayne ölkee – Xaldeyaaşine Ur şaharee qik'uyng'a, mang'una dek üç'ürraniy vor. 29 İbrameyid Naxoreyid davatbı hı'lı. İbramne xhunaşşeyn do Saray, Naxorned xhunaşşeyn do Milka ıxha (Milkayiy İska Haranın yışba vuxha). 30 Sarays uşaxar vooxhe deşdiy. 31 Terahee dix İbram, Haranna dix eyxhena neva Lut, İbramna xhunaşşe yeexhena sos Saray cuka alyabat'a. Kana'anne ölkeeqa vüqqəva, manbı sanab Xaldeyaaşine Ur şahareençe avayk'ananbı. Manbı Xaraneqa qabı, maayib aaxvanbı. 32 Q'öd vəşşe xholle sennang'a Xarane Terah qek'ana.

12 Rəbbe İbramık'le eyhen: – Yiğna ölka, dekkın xav, vas k'anebınbı g'alepçe, Zı vak'le eyhesde ölkeeqa hoora. 2 Vas xayir-düə hevles, vake xədin millet g'ales, do axtı qa'as, yiğne doyuka xayir-düə hevles. 3 Zı vas xayir-düə huvuynbışis, xayir-düə, bed-düə hav'uyınbışis, bed-düə g'axuvles. Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne milletbışe valek'ena xayir-düə alyapt'as. 4 İbram, Rəbbe eyhəxür, yəqqı'l gexha. Lutur mang'uka sacıgee ayk'an. Xaraneençe qığeç'uyng'a İbramıqa yights'ale xholle senniy vod. 5 İbramee Xarane hı'ıyn gırgın kar, xhunaşşe Saray, çoçuna dix Lut, cun nukarar alyapt'ı Kana'anne ölkeeqa yəqqı'l gexha. Manbı Kana'anne ölkeeqa hıviyxharanı. 6 İbram maa'ar More eyhene mı'qəsqa, Şekem eyhene cigene hiyxhar. Manke maa'ad Kana'anaaşın milletniy eyxhen. 7 Rəbb İbramısqa

dyagu uvhuyn: – Zı ina ölka yiğne nasılıs hevles. İbramee cus dyaguayne Rəbbis, maa'ad q'urbanı alyaa'an ciga alyaa'a. **8** Mançer Bet-Eline şargılıyne suvabınane cigeeqa ayk'an. Ma'ab mang'vee çadır giviyxə. Çadırne garbıl Bet-El, şargılıb Ğay eyhena şahar vooxhe. İbramee maa'ad Rəbbis q'urbanı gyaat'an ciga alı'ı ı'bəədat ha'a. **9** İbram kırıra-kırıra mançer ayk'anna canubulqa, Negevine sahrayne suralqa. **10** İne ölkee it'umun mısvalyıbı xət qetxhava İbram sık'ınna gahıs Misirılqa ayk'ann. **11** Misireeqa hiviyxharang'a mang'vee cune xhunaşşe Sarayk'le eyhen: – Ğu geer uftanra yixhay zak'le ats'an. **12** Misirbişe ğu g'aycu eyhesin: «İng'una xhunaşşevur». Manke manbişe zı gik'u ğu üç'ürra g'alerçes. **13** Hucoone ixhes ğu manbişik'le eyhe, ğu yizda yiçu vor, yiğneme zak sidyoot'a, üç'ürra g'alaraççe. **14** İbram Misirqa hirxhılymee, misiribişik'le mang'una xhunaşşe geer uftanra yixhay g'ecen. **15** Zəiyfa g'aycuayne Misirne paççahne, fironne insanaaşşe məng'ı'ne micagiyvalına gaf fironus haa'a. Manar qiykekkana fironne sareeqa. **16** Firon məng'ı'nimee İbramıkar yugra ıxha. Mang'uqa çavra-vəq'a, əməler, devabı, nukar adamer, nukar yedar vooxhe. **17** İbramne xhunaşşe Saraynimee Rəbbe fironneyiy fironne xaabınbişılqa xəttə ık'arabı alyaa'a. **18** Fironee İbram qort'ul eyhen: – İn hucoon ğu zak hı'ıyn?! Nya'a Saray yiğna xhunaşşe yixhay ittevhu? **19** Nişil-allane «yizda yiçuva» uvhu, məng'ı'ka davatbı ha'as hasır? Alert'e yiğna xhunaşşer, hooraa! **20** Fironee İbramıy cuna xhunaşşe, cone vardatıka sacıgee ölkençe yəqqı'lı hee'eva əmr haa'a.

15 Sabara gahile İbramıs dyaguayne Rəbbe inəxdun cuvab eyhe: – Qıməyq'ən İbram. Ğu havacesda Zı vorna, Zı vas geed xədn mukaafat heles. **2** İbramee uvhuyn: – Zas, yizda Xudaavanda Rəbb, hucoone heles? Uşax zaqa deşin, yızın kar Damask şahareençene Eliezeris axvas. **3** Ğu zas uşax hidevul-alla, ina yizda xaana insan yizda varis ixhes. **4** Rəbbe mang'us inəxdun alidghıniy qele: – Mana yiğna varis ixhes deş, yiğna varis vake g'adıyn uşax ixhes. **5** Qiyğa Rəbbe İbram g'ıqa qığavu eyhen: – Xəybişıqa ilekke, xənebi qətqəs əxəxhee qətqe. Vake g'abına nasılıb hamanimee xəbna vuxhes. **6** İbramee Rəbbe uvhuynçılqa inyam ha'a, mançil-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a. **7** Rəbbe İbramık'le eyhen: – Vas in cigabı helesva, ğu Xaldəyaaşşine Ur şahareençe qığavhuna Rəbb Zı vorna. **8** İbramee

Rəbbike qidghın ha'an: – Yizda Xudaavanda Rəbb, nəncene zak'le ats'axhes, in cigabı yızınbı ixhesva? **9** Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Yizdemee sa vuç'e, sa ts'e, sayib g'arg able. Adıyne gırgınçıqa xhebillə sen ixhecen. Sayib qı'nerkeyiy k'urk'uray able. **10** İbramee manbı gırgınbı gyaat'anbı. Qiyğad q'öne cigeeqa qı'ı sana sançine hiqa giyxhe. Saccu şit'yar mang'vee q'öne cigeeqa qıdyaa'a. **11** Çurunulqa qadıyn yırtıcıy şit'yar İbramee g'e'eedaşenbı. **12** Veriğ k'yooçene gahıl İbram k'orane nik'eeqa ayk'an. Mang'ulqa sayangaba qəq'anəsda miç'axiyvalla t'yooş. **13** Rəbbe İbramık'le inəxüdü eyhe: – İn vak'le ats'axhe, yiğna nasıl menne ölkee dağamiyvaleeyiy nukariyvalee yoq'ud vəş senna vuxhes. **14** Manbişike nukarar hav'uyne milletıke Zı hı'sab qeqqas. Mançile qiyğa yiğne nasılınbı mançe geed xəttə karaka qığeeç'es. **15** Ğunab xılıyna ı'mı'r hav'u, q'əsvalee qik'as. **16** Emorğançenbişin bınahbı inçe ğadara'asınbı xhinne geed qideetxhava, yiğna yoq'ub'esda nasıl inyaqa savk'ılas. **17** Veriğ k'yooçu xəmə quvxhayng'a, kuma q'ığəəna tanduriy ts'abı q'ığəəə yalav q'öna q'ı'ıyne həyvanaaşşine yı'q'neençe ılığooç'e. **18** Mane yiğıl Rəbbe İbramıka hav'uyne mugaavilee inəxüdü eyhe: – Zı Misirne damayle xənnə Fəratne damaysqameen inə milletbişin: **19** Genbişin, Genizbişin, Gadmonbişin, Q'etbişin, Perizbişin, Rafabişin, Emorbişin, Kana'anbişin, Girgaşbişin, Yevusbişin cigabı yiğne nasılıs heles.

16 İbramne xhunaşşeyse, Sarays uşax eyxhe deşdiy. Məng'ı'qa Haacar donana Misirğançena nukarniy vor. **2** Saree İbramık'le eyhen: – Rəbbe zas uşax hele deşod. Yizdə nukarıka g'alixhe, məng'ee zas uşax uxecen. İbramee Sarayne cuvabil k'ırı ılıyxhen. **3** Kana'anaaşşine cigabişe yits'ille senna avxuyle qiyğa, Saree cena nukar Haacar İbramıs xhunaşşe xhinne hiyvu. **4** İbram Haacarıka g'alirxhumeə mana vuxhne eexva. Haacarık'le vuxhne yixhay ats'axhamee, Sarayqa ooğançe avqa ileeka giyğal. **5** Saree İbramık'le eyhen: – İn val-alla yizdə vuk'lelqa qadı. Zı nukar vasqa tyuleeqa hiyvu. Məng'ı'k'le vuxhne yixhay ats'axhamee, mana zaqa ooğançe avqa ileeka girğıl. Hasre Rəbbeecad hagvecen, zı vale qorkura yixhay. **6** İbramee Sarayk'le uvhuyn: – Mana yiğna nukar yeexhe, vas hucooyiy ıkkən he'e. Saree Haacar iğeeda giyğal. Nukar məng'ı'le heexvana. **7** Rəbbine malaaiskısqa mana qızeezana sahrəe, xhyan ı'lqəne cigayne k'ane. Man xhyan ı'lqəne ciga Şurqanne yəqqı'ı k'ane ıxha. **8** Malaaikee

məng'1'ke qidghın ha'an: – Sarayna nukar Haacar, neçen qarı, nyaqane əlyhəə? Haacaree eyhen: – Yızda xərna yeexhene Sarayne k'anençe heexva. **9** Rəbbine malaaikē məng'1'k'le eyhen: – Yiğne xəring'1sqa sayk'le, məng'ee eyhen he'e. **10** Rəbbinecad malaaikē eyhen: – Yiğna nasıl hamanimee xəp qaa'as, qəpəş-ələpəş vuxhes deş. **11** Qiyğa Rəbbine malaaikē məng'1'k'le meed eyhen: – Ğu həşde vuxhne vor, vas dix ixhes. Rəbbik'le ğu ts'its'aiyn uts'ur g'ayxhiyn. Mang'un do l'sm'1'l (Allahık'lee g'ayxhiyn) gixhxhe. **12** Şavussecar mana saq'vana'as əxhəs deş. Mang'un xıleppi girging'ul, girging'unbid mang'ul ixhes. Mana girgine çocaaşikar qoda ixhes. **13** Haacaree ceka yuşan ha'ane Rəbbis El-Roi (zı g'eecena Allah) do gıyxhe. Məng'ee uvhuynniyde: – Hək'erar, inyaa'ar zak'le zı G'eecena g'acuna! **14** Mane xhyan l'1qəne cigays Beer-Laxay-Roi do mançıl-alla gıyxhe. Man ciga Qadiş eyheneyiy Bered eyhene cigabışde y1'q'nee vod. **15** Haacaree İbramis sa dix uxu. İbramee duxayn do l'sm'1'l gixhxhı. **16** Haacaree l'sm'1'l uxuyng'a, İbramiqa molyts'ale yixhille senniy vod.

17 İbramiqa yüç'əle yüçüd sennang'a mang'us Rəbb gyagu uvhuyn: – Girgin əxəna Allah (El-Şadday) Zı vorna. Yızde yəqqı'n hohre, məttın yik'nana ixhe. **2** Mugaavile Yızdeyiy yiğne y1'q'neeqa gyuvxhu, vake g'abıynbı geeb xəp qaa'as. **3** İbram aq'vahiyına ç'iyelqa dizyaraççe. Allahee mang'uk'le eyhen: **4** – Yızde suralyına mugaavile vakana haane: Ğu geedne milletbışda dek ixhes. **5** Zı vake geedne milletbışda dek ha'asva, g'iyniyle yiğın do İbram (xərna dek) deş, İbrahim (xəppananbışda dek) ixhes. **6** Yiğna nasıl geeb xəp qaa'as. Vake milletbı g'ales. Yiğne nasile paççaharıb vuxhesınbı. **7** Zı vakayiy vale qihneane yiğne nasılıka hammaşıysda mugaavile haa'a. Zı ixhes, yiğnayiy vale qihneane yiğne nasılıbışda Allah. **8** Vasiy vale qiyğiyne nasılıbışıs hammaşıys ğu alycaxhvana Kana'anna ölka huvu, manbışda Allah ixhes. **9** Qiyğa Allahee İbrahimik'le uvhuyn: – Yiğne suraleb, ğunay vale qiyğiyne nasılıbışe mugaavilee nəxüdiy eyhe, həməxüd he'e. **10** Vakayiy vale qiyğiyne nasılıbışıka hav'uyne mugaavileyn işaarat in vod: Girgin adamer sunnat hav'u vuxhes. **11** Sunnatın çürüx g'ats'ak'vne. Sunnat Yızdeyiy vuşde mugaavileyn işaarat ixhes. **12** Vuşde xaa yedike ıxhanar, menne milletbışiker alışşunar adameşına insan molyulle yiğ ıxhamee sunnat he'e. **13** Yiğne xaa

yedike vuxhaynbı, menne milletbışıke alivşuynbı sunnat hidıyav'u g'lymaa'a. Sunnat vuşde tanilin Yızde hammaşıyste mugaavileyn işaarat ixhes. **14** Sunnat hidı'ına adameşına insan mugaavile havaakal hav'uva, milletne y1'q'nee meexhecen. **15** Allahee İbrahimik'le meed eyhen: – Xhunaşşeyk'le Sarayva immeyhe. G'iynike şaqa məng'1'n do Sarra (printsesa) ixhes. **16** Zı məng'1's xayir-düə hevles: məng'1'ker vas dix heles. Qiyğa məng'1's sayib xayir-düə hevles: mana milletbışda yed yixhes, milletbışın paççahar məng'1'ne nasılence qiğepç'es. **17** İbrahim aq'vahiyına gizerçu, əqəna ha'u, culed alqa uvhuyn: – Vəş sennane insanıs uşax eyxheye? Yüç'əl sennane Sarraysse uxas əxəye? **18** Qiyğa İbrahimee Allahık'le eyhen: – Hasre saccu l'sm'1'l xheyir Yiğne xayir-düəyka üç'ürra axhvecen! **19** Allahemee uvhuyn: – Sarree, yiğne xhunaşşe vas dix uxas, döyud l'saq' (əqəna) gixhxhe. Zı mugaavile mang'ukab, mang'ule qihniyine nasılıkab hammaşe havaacesda. **20** Ğu l'sm'1'lil-alla uvhuyn Zak'le g'ayxhiyn. Mang'usub Zı xayir-düə hevles, mang'uke g'abıynbı geeb xəp qaa'as. Mang'uke yits'iq'öyre paççah g'avaales. Zı mang'uke xədn Sarree vas uxasde l'saq'ıka haa'as. **22** Allahee man İbrahimik'le uvhu ooqa ts'its'xha. **23** Hamanicab yiğil İbrahimee cune xaabın girgin adamer: dix l'sm'1'l, cune xaa yedike vuxhayn girgin nukarar, menne milletbışıke alivşuynbı sacıgeeqa sav'u, Allahee cuk'le uvhuyn xhinne, sunnat hav'u. **24** İbrahim sunnat hı'iyng'a mang'uqa yüç'əle yüç'üd senniy vod. **25** l'sm'1'l sunnat ha'ang'a mang'uqa yits'ixhebad senniy vod. **26** İbrahimiy l'sm'1'l sa yiğil sunnat hav'u. **27** Cuka sa yiğil, cune xaabın girgin adamer, menne milletbışıke alivşuynbı, cune xaa yedike vuxhaynbı girginbı sunnat haa'anbı.

18 Rəbb İbrahimıs yiğine pırane gahıl Mamreene m1'qəşine avur, çadırne ghalee gyu'uringa gyaagva. **2** Mang'vee vuk'ul ooqa qav'umee xhebiyre insan g'ooce. Manbı g'avcu, çadırene ghaleençe manbışde ögiylqa g'adarxhun ç'iyelqamee k'yoorzul eyhen: **3** – Yızda xərna, zı ulen aqqıxhe ulydolyrzul yiğne nukarısse ilğeemeç'e. **4** Hasre g'elybı hoğalasın xhyan allecen, yivek avub gyuv'ure manzil hee'e. **5** Şu vuşde nukarne çadırne k'anençevub ı'lğəə, zı şos sık'min gıney alles, oxhne yik' aqqecen. Mançile qiyğa şos vukkanxhe hudoora. Manbışe eyhen: – Ğu eyhəxüd he'e. **6** Sark'ıl mana ekra Sarraysqa

çadireeqa ayk'an. Məng'ı'k'le eyhen: – Həsdexhinee xhebne xənnə vexhxheedın yugun urva alyaat'u xamır hı'ı, kokaybı qeçe. **7** Mana mançe çavra-vəq'əysqa g'adarxhun sa kokna q'ıka avqu mek'vung'usqa qoole. Mek'vnar giyğalna ek'da oxhanasın kar ha'a. **8** İbrahiməe qoocuna q'ıka, şor, nyak manbışde ögiylqa qadı giyxhe. Manbışe man otxhanang'a, vucur cone k'ane yivek avur ulyoyzar. **9** Manbışe qiyghımiyn: – Yiğna xhunaşşe Sarra nyayxha? Mang'vee eyhen: – İnya'ar çadire vor. **10** Manbışde sang'vee meed eyhen: – Qööne ine gahıl zı vasqa meer ayresda. Manke yiğne xhunaşşey Sarrays dix ixhes. Sarra mang'une yı'q'əl, çadireeqa əkkəne cigee ulyorzul, k'ırın iliyxhe yixha. **11** İbrahimi Sarra q'əsnıy qeepxha. Sarrayn yadaaşik eyxhenbı ç'əvetxhaynbını. **12** Məng'ee yik'ee əqəna ha'u eyhen: – Zı g'art'una, məxbına xoşbaxtıyvala vooxheye? Yızda xərnar q'əs qıxha. **13** Rəbbe İbrahimike qiyghanan: – «Zı Sarra qəsra vor, zasse uşax uxas əxəye?» uvhu, nya'a məng'ee əqəna hı'ı? **14** Nya'a, Rəbbise ha'as dəxən vodunne? Qööne sen ine gahıl Zı vasqa sark'iling'a, Sarrays dix ixha ixhes. **15** Sarree qərq'ı'niyvalin horbışıka eyhen: – Zı əqəna hı'ı deşdiy. Rəbbe manke eyhen: – Deeş, ğu əqəna hı'ınnıy. **16** Mançe in adamer suğoots'u Sodomusqa avayk'an. İbrahimır ayk'anna manbı yəqqı'l haa'as. **17** Rəbbe eyhen: – Ha'asın kar İbrahimilene dyugul ha'as? **18** Hək'edad, İbrahimike xədn, gucnan millet g'ales, mang'ulek'ena gırgine milletbışe xayir-düə alyapt'as. **19** Cule qiyğa yugun, qotkun ha'a Rəbbine yəqqı'n hophuriy dixbışis, cune xaabınbışis, xət qe'ecenva Zı mana g'əyxi'. Manke Zı Rəbbeeyid İbrahimis hucooyiy cuvab huvu, man ha'asın. **20** Rəbbe eyhen: – Sodomulqanayiy Homorulqana şikayat geebıb. Maane insanaaşına bınah geeb yı'q'navub. **21** Mançıl-allar giç'u avqa ilyakkasda, Zalqa hiyxharanbı hək'enbiye, dişee. **22** İnsanar sapk'ıl avayk'ananbı Sodomne suralqa. İbrahimır axvana Rəbbine ögiyl. **23** İbrahim Mang'usqana qıxha eyhen: – Hək'ebane, bınahnanbışıka qopkuynbub havaakal haa'as? **24** Eyhes, ine şaharee xhots'al qorkuna insan vor. Ğu mana hək'ebab havaakal haa'asdane? Mane xhots'alyne qorkune insannemee Ğu mane şaharne bınahile ilyheç'es dişde? **25** Ğu man hidya'a, qorkunayiy bınahnana sacıgee gidək'a. Qorkunayiy bınahna Ğu sa hidya'a. İnimeen dyunye vuk'lek İkkekkana, qorkura ixhes ikkan! **26** Rəbbe eyhen: – Sodomne şaharee xhots'al qorkuna insan avaykee, manbışdemee ine

cıgayne bıkırıra bınaheençe ilyheç'esda. **27** İbrahiməe meed eyhen: – Zı Yiğnimee yı'qiy toz xhinnen sa kar ixheyir, zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke qiyghanan, **28** xhots'alyna qorkuna g'ales xhoire insan ivdekeene, mana xhoire g'idiyxharva şahar havaakal haa'asdane? Rəbbe eyhen: – Yoqts'ale xhoire aveykeene, şahar havaakal haa'as deş. **29** İbrahiməe meed qiyghanan: – Maa'ar yoqts'al aveykeene, hucoone ha'as? Rəbbe eyhen: – Yoqts'alyung'unemeeyir set'as deş. **30** İbrahiməe eyhen: – Zı geer yuşanı'il-alla Xudaavanda qəllamışmexhecen: maa'ar xhebts'al aveykeene, nəxüdnə ixhes? Rəbbe uvhuyn: – Maa'ar xhebts'alır aveykeene, vuççud ha'as deş. **31** İbrahiməe eyhen: – Zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke in qiyghanan: maa'ar g'ayre aveykene, hucoone ha'as? Rəbbe eyhen: – G'ang'unemeeyib havaakal haa'as deş. **32** İbrahiməe eyhen: – Zı sayid eyheva Xudaavanda qəllamışmexhecen, yits'iyre aveykeene, hucoone ha'as? Rəbbe eyhen: – Yits'ing'unemeeyib havaakal haa'as deş. **33** Rəbbe İbrahimika haa'ana gaf ç'əvav'u ayk'anna. İbrahimır siyk'alna cune çadireeqa.

19 Exheeqana Sodomeeqa şena q'öyre malaaik arayle. Lut şaharne akkaysana gyu'ur eyxhe. Manbı g'avcu, ayk'anna manbışde ögiylqa. Qiyğar ç'iyelqamee k'yorzul **2** eyhen: – Yızın ç'ak'ımbı, qudoora, vuşde g'ulune xaa g'elybı hoğle, xəmə g'eehe. Miç'eeb suğoots'u gyapk'e vuşde yəqqı'lqa. Manbışe alidghıniy qelen: – De'eş, şı xəmə kuçee g'aahas. **3** Lutee geed eyheva, malaaikar qavaylenbı mang'une xaaqa. Lutee manbışis exhalyne otxhuniyqa qecuyın gıney qadayle, manbışed oyxhanan. **4** Manbı g'alyapk'asse, Sodom şaharın gırgın adamer mek'ing'ule otçu q'əsing'ulqamee savaylenbı xaane hiqiy-alla. **5** İnsanaaş Lut qort'ul eyhen: – G'iyna xəməde vasqa abıyn insanar nyavxha? Manbı şasqa qavaale, şı manbışıka g'alyapk'as. **6** Lut manbışisqa g'aqa qığeeç'u, çuqad qıhna akka qa'an. **7** Mang'vee eyhen: – Çocar, qəlasın hıma'a. **8** Zaqa q'öyre adamiys hidyark'ınna yiş vor. Qavaales şosqa hucooyiy ikkan he'e. Saccu ine insanaaşik sumoot'a, manbı yızde xaabın mihmanar vob. **9** Adameeşe eyhen: – Yı'q'əlqa ts'its'xhe! İne insanee menne cigençe qarı şas yuguniy pisin xət qa'a. Vak manbışile beterin ha'as. Manbı Lutulqa hoohar, akka haq'var ha'as ikkiykan. **10** Manke xaane malaikaş xıl hotku Lut aqa cosqa ts'its'ı akka it'uma'an. **11** Akkayne şene

sural ulyobzurne insanaaşına k'innar, xərnar manbışe b'ı'rq' qaa'a. Mançıl-alla insanaaşık'le akka iveeke deş. **12** Malaikaşe Lutuk'le eyhen: – Vaqa inya'ar merna vuşune vor? Dixbi, yişba, yeznebi yiğne xizanın gırgınbı ine şahareençe qığee'e. **13** Şi in ciga hakkal ha'asın. İne milletele geed şikayatbı Rəbbik'le g'ayxhı. Mançıl-alla Rəbbe şı g'axuvuyınbı ina şahar havaakal haa'as. **14** Lutee hark'ın yişba haa'asde adameeşik'le eyhen: – Zaraba hudoora ine cigeençe, Rəbbe ina şahar havaakal haa'as. Yişba haa'asde adameeşine fikreeqa, Lute coka dem haa'a vuxhesva qayle. **15** Miç'eed qexheng'a malaikaşe Lutuk'le eyhen: – Ekra ixhe! Xhunaşseyiy yişba alyapt'ı ine cigeençe hoora. Deşxhee, şahar alyktiv'ıl haa'amee şunab hapt'asınbı. **16** Lut yı'q'ra ı'ğı'ykır. Rəbbına mang'ulqa rəhı'm qabıva, malaikaşe Lutur, cuna xhunaşşer, yişbab xıleke avqu şahareençe qığaa'anbı. **17** Manbı qığaa'ane gahıl malaikaşine sang'vee eyhen: – Yı'q'əlqa ilydyakkı hixve. İne Q'adaalil ulymoyzar, axtıne cigabişeeqa hixve. Deşxhee, qik'u əsda. **18** Lutee manbışık'le eyhen: – Yızın ç'ak'ımbı! Vuşde ulen ina nukar aqqı, şu mana g'attixhanı'iyka, zas haa'ana yugvalla geeb qav'u. **19** Saccu hasre zı mane k'anene k'ınne şahareeqa hixu g'attixhanas. Man şu eyhen axtın cigabı geed əq'əna'adıd. Zı maqa hixharasse, balyaa zalqa hipxhır, zı gik'asda. **21** Malaikaşine sang'vee Lutuk'le eyhen: – Yiğnimee manıd ha'a, ğu eyhena şahar alyktiv'ıl hidıyaa'a. **22** Ekra ixhe, maqa hixve! Ğu maqa hidirxhıl, zı sa kar ha'as deş. Lutee mana şahar k'innava uvhıl-alla, mançın do Tsoar (k'ının) axva. **23** Lut Tsoarqa hirxhiling'a verğ ilqevç'u vooxhe. **24** Rəbbe Sodomılqayıy Homoralqa ts'ayıkan xəənçe kukurt gyooğa'a. **25** İne Q'adaalilin şahar bı, ç'iyel ələən gırgın kar, maa vooxhen gırgın insanar deşaa'anbı. **26** Lutuna xhunaşşe yı'q'əlqa sark'ıl ileekımee q'evane g'ayelqa sıyk'al. **27** Qınne yiğıl miç'eer İbrahim oza qıxha Rəbbine ögiyl ulyorzulyne cıgeeqa hayk'an. **28** Mana mançe Sodomıqa, Homorıqa mançine hiqiy-allane Q'adaalıqa ilyakka. Mang'uk'le mane cigeençe xənnə ts'ayike ı'lqən xhinnen sa kuma g'ece. **29** İne Q'adaalilin şahar bı hakkal ha'ang'a, Allahıs İbrahim yik'el qarı, dişe Lut mançe hixu'u g'attixhana'a.

21 Rəbbe ögiyl uvhuyn xhinne, Sarrays yugvalla haa'ana. Mang'vee huvuyn cuvab aqqaqqan. **2** Allahee uvhuyn gahıl, Sarra vuxhne ayxu, q'əsde

İbrahimıs dix uxu. **3** İrahimee Sarrayke ıxhayne duxays ı'saq' (əqəna) do giyxhe. **4** Allahee İbrahimik'le cune əmree uvhuyn xhinne, mang'vee dix, ı'saq' ıxhayne molyne yiğile sunnat ha'a. **5** ı'saq' yedike ıxhayng'a, İbrahimıqa vəş senniy vod. **6** Sarree uvhuyn: – Allahee yizde aq'veeqa əqəna qalı'ı! Man g'ayxhıyne gırgıng've zaka sacıgee əqəna ha'as! **7** Sarreecad meed eyhen: – Şavaa İbrahimik'le eyheyiy, ine q'əsvalee zı uşax uxu yic gyoqa'as? Haane, yicid uxuyn! **8** Uşax xət qıxha, nikneke gyarğılına. ı'saq' nikneke gyarğılıne yiğıl, İrahimee xədn otxhun-ulyodğuy hele.

22 Sabara gahile Allahee İbrahim siliys ı'xı'yxə. Mang'vee «İbrahimva!» ona'an. İrahimee «Hooyva!» eyhe. **2** Allahee mang'uk'le eyhen: – Vas ıkkanna, vorna-deşda yiğna dix ı'saq'ır alyart'u Moriya eyhene cıgeeqa hoora. Zı vak'le Haagvasdee suval, dix gyoxhxhane'e, q'urbanna alle'e. **3** İrahimee çakra miç'eeqana suğots'u cune əməleys palanbı ı'xı'yxə. Mang'vee cukasana q'öyre mek'vna, sayir dix ı'saq' ıkkekkə. Mang'vee q'urban gyooxhan ha'asın osbıd qaxı, yəq avqaaqana Allahee uvhuyn cıgeeqa. **4** Man ciga İbrahimik'le xhebıd'esde yiğıl, vuk'ul ooqa qav'uyng'a, əq'ənançe g'ece. **5** Mang'vee mek'vunbısık'le eyhen: – Şu əməleyka inyaa aaxve, zı duxayka şaqa üqqəs. ı'bədat ha'u, şosqa savk'ılas. **6** Q'urban gyooxhan ha'as qaxıyn osbı İrahimee cune duxayne ı'saq'ne mıgalqa hele. Ts'ayiy ç'ikad vucee alyaat'a. Cona q'öyre maqa əlyhəng'ə, **7** ı'saq'ee dekkık'le İbrahimik'le eyhen: – Dek! Mang'vee alıdğhınıy qelen: – Dix, yızın k'ırı val vod. ı'saq'ee qiyghanan: – Ts'ayiy osbı vodunbu, saccu q'urbanna beder nənçene vuxhes? **8** İrahimee eyhen: – Dix, q'urbanna beder Allahee Vucee Haagvasda. İnbı sacıgee avayk'ananbı. **9** Manbı qavaylenbı Allahee mang'uk'le uvhuyn cıgeeqa. İrahimee maa'ad q'urbanbı allya'an ciga ali'ı, çılqad osbı giyk'an. Qiyğar ı'saq' ayt'ıl mane q'urbanbı allya'ane cigalyne osbısilqa g'alya'a. **10** İrahimee dix gik'asva xıl hotku ç'ika alyat'a. **11** Mane gahıl Rəbbine malaıkee xəybışeənçe mang'ulqa ona'an: – İbrahim, İbrahim! Mang'vee eyhen: – Zı inyaa vor! **12** Malaıkee eyhen: – Gadeyk simet'al Mang'uk vucçud hıma'al Həşde zak'le ats'axhxhayn, ğu Allahıle qəyq'ən vor, vaqa vornacar hamana sa dix, vucur ğu Cule qiykkın deş. **13** İrahimee vuk'ul ooqa qav'umee, ğı'ç'ee gaçbı açatxırna sa g'arg g'ooce. İrahimee hark'ın mana g'arg qabı, duxayne

cigee q'urbanna ablyaa'a. 14 İbrahimnee mane cigayn do Yahve-İre (Rəbbee hagvasın) giyxhe. Mançil-allad həşdilqamee insanaaşe məxüdü eyhe: «Vucee Rəbbee suval hagvasın». 15 Rəbbine malaaikee xəybışeençe İbrahimilqa onu'u meed eyhen: 16 – Rəbbee inəxüdü eyhe: «Ğu ina iş hav'uva, vornacar sa dix qıdıykınva, Zı Yizde doyulen k'ın g'ıysar: 17 Zı vas hək'ebab xayır-düə hevles, yiğna nasıl xəəđın xənebimee, deryahne hiqiy-allana g'um xhinne hexxaa'asda. Duşmanaaşın şaharbid yiğne nasılınbı ixhes. 18 Ğu Yizde cuvabil k'ırı alixhxiyl-alla, dyunyeyne gırgıne milletbişe yiğne nasılılek'e xayır-düə alyapt'as». 19 İbrahim siyk'alna cuka abıyne mek'vunbişısqa. Mançe manbı sacıgee siviyl'alanbı Beer-Şeveeqa. İbrahim Beer-Şevee axva.

25 19 İbrahimne duxayn I'saq'ın taarix inəxüdü vod: I'saq' İbrahimike g'arı. 20 I'saq'ee Paddan-Arameençe Aramğançene Betuelyna yiş, Lavanna yiçu Rivq'a hee'eng'a, mang'uqa yoq'ts'al senniy vod. 21 I'saq'ee xhunaşşe vuxhne ideexvava Rəbbis düə hav'u. Rəbbik'le I'saq'na düə g'avxhu, mang'una xhunaşşe Rivq'a vuxhne ayxu. 22 Yediyne vuxhnee uşaxar suç'ooka gıviyğal. Məng'eeyid «Nişil-allane in yizde vuk'lelqa qadıva?» uvhu, Rəbbike qiyghanas hiyeek'an. 23 Rəbbee məng'ı'k'le eyhen: – Yiğne vuxhne q'ölle millet vod, Yiğne vuxhnençe q'ölle xalq' qığeç'es. Sa xalq' manisa xalq'ile gucuka ixhes, Xərne çöcee k'ıning'us g'ullux haa'as. 24 Rivq'ayna uxasda gah qabıyng'a, ats'axhhen məng'ı'ne vuxhne q'ömkaler vuxhay. 25 Ts'erree uxuyne uşaxın g'ekva ç'əradaniy sayır mana xhayike hı'ıyn kar xhinne xhırıra İxha. Mançil-allad mang'un do Esav (xhırıra) giyxhe. 26 Qiyğar manasa çoc Esavne mıq'leyke at'ırq'ın dyunyelqa qarayle. Mançil-allad mang'unud do Yaaq'ub (mıq'leyke at'ırq'ın) giyxhe. Manbı vuxhayng'a I'saq'ıqa yixhts'al senniy vod. 27 Çocar ç'ak'ı qeebaxhe: Esav yugna k'onay, xaa hidöörəxəna insan eyxhe, Yaaq'ubur hexxan mıq' denana xaana insan eyxhe. 28 I'saq'ıs Esavnıyxhe geer ikkiykanna, mang'vee ı'xi'yn həyvanar cus İkkanəxüdü eyxheva. Rivq'aysmee Yaaq'ubniyxhe ikkiykanna. 29 Sa yiğil Yaaq'ubee yiq' haa'a. Esavır çoleençe orzul-ortul mısıra qarayle. 30 Esavee Yaaq'ubık'le eyhen: – Mane ç'ərane karake sİK'inin zas hele oxhanas, mıs qıxha. Mançil-alla mang'us q'öd'esin do Edom (çarara) giyxhe. 31 Yaaq'ubee eyhen: – Manke ts'erriyna dixvalla zas hevle. 32 Esavee eyhen: – Zı missınçe

qek'ang'a zas ts'erriyna dixvalla nişistannane? 33 Yaaq'ubee eyhen: – Ts'etta zas k'ın he'e! Esavee k'ın g'assır ts'eppiyna dixvalla Yaaq'ubus qoole. 34 Yaaq'ubee Esavis hüvəyna yiq'iy gıney hele. Esav otxhun-ulyodğı qığeç'u ayk'anna. İnəxüb Esavne ulesqa ts'erriyna dixvalla kar xhinne qavayle deş.

27 I'saq' q'əsnıy qıxha, mang'une ulepşik'le g'eece deşdiy. Mang'vee xərna dix Esav k'anyaqa qort'ul uvhuyn: – Dix! Esavee mang'uk'le «Dek, zı inyaa vor» uvhu. 2 I'saq'ee uvhuyn: – Zı haane q'əs qıxha, g'ıyna-g'ıyqa qik'asda. 3 Həşdiylee aleet'e yiğın yaraxıbd – vukiyy ayhenıbd – hak'ne çoleeqa yızdemee k'on üvxhe. 4 Qiyğaled zas İkkanan geed yugun otxhunıy hı'ı, zas alle. Manıd otxhun, zı vas qik'asse xayır-düə hevles. 5 I'saq' duxayka Esavıka yuşan ha'ang'a Rivq'ee manbışıl k'ırınıy ilıyxhe. Esav çoleeqa k'on üvxas ark'ınmee, 6 Rivq'a duxaysqa Yaaq'ubusqa hark'ın inəxüdü eyhe: – Zak'le g'ayxhiyn dekke yiğne çocuk'le Esavik'le hayınva uvhu: 7 «Yızdemee sa k'on üvxü able, çiked sa yugun otxhunıy he'e. Manıd otxhun, zı vas qik'asse Rəbbine ögee xayır-düə hevles». 8 Dix, həşde zı eyhençıl yugda k'ırı gyaqqe: 9 hak'ne syuruneençe zasqa gırgınçile yugna q'öble mısva able. Mançıke zı dekkıs İkkanəxdun otxhunıy ha'as. 10 Ğunad man dekkıs oxhanas İkkees, qik'asse vas xayır-düə hevlecenva. 11 Yaaq'ubee Rivq'ayk'le eyhen: – Yızda çoc Esav xhırına kar vor, zaqame xhırıvalla deşda. 12 Sayıd dekkee zalqa xıl hadağva, ats'axhe zı cus horbı hı'iy. Manke xayır-düəyne cigee, mang'vee zalqa bed-düə g'axuvles. 13 Yedee mang'uk'le eyhen: – Dix, valqa haa'asda bed-düə zalqa quvooracen. Saccu yizde cuvabil k'ırı gyaqqe: hooora, uvhuyn kar zasqa alle. 14 Yaaq'ub hark'ın, mısıvabı yedisqa adayle. Yedeeyid dekkıs İkkanəxdın yugun otxhunıy ha'a. 15 Mançıle qiyğa Rivq'ee cone xaadın xərne duxayn Esavın gırgınçile yugun tanalınbı alyaat'u, k'inne duxaylqa Yaaq'ubulqa alyaa'a. 16 Xılepışın oodun cıga, gardanıllı nyaabıy xhırıvalla deş məng'ee mısıvabışde g'ekıvabışıka İyt'alanbı. 17 Qiyğad hı'ıyn yugun otxhunıy gıney Yaaq'ubne xıleqa qele. 18 Yaaq'ub dekkısqa qarı eyhen: – Dek! Dekke mang'uk'le eyhen: – Yızın k'ırı val vod. Ğu nenane vor yızde dixbışda? 19 Yaaq'ubee dekkık'le eyhen: – Yiğna ts'erriyna dix, Esav vor. Zı Ğu uvhuyn xhinne hı'ıyn. Həşder oza qıxha gıy'ur zı adıyn k'onan çuru oxhne, zas xayır-düə hevles vəəxecenva. 20 I'saq'ee duxayk'le eyhen: – Dix, nəxüdüne İxha vasqa İnyəxüb zaraba k'on

gıpxhı? Mang'vee eyhen: – Yiğne Allahee, Rəbbee zas kumag hı'ı. **21** I'saq'ee Yaaq'ubık'le eyhen: – Dix, zasqa qora. Valqa xıl g'adğvas, zak'le ats'axhes, ğu yızda dix Esavee, dişee? **22** Yaaq'ub dekkısqa qıxhamee, dekkee I'saq'ee mang'ulqa xıl g'adğı eyhen: – Nıq' Yaaq'ubunod, xıleppid Esavınbı vod. **23** Yaaq'ubunud xıleppi cune çocunbı Esavınbı xhinne xhırıdava, I'saq'ık'le mana qıvaats'a deş. İnəxüb I'saq'ee Yaaq'ubus xayır-düə hoolena. **24** Mang'vee qiyghanan: – Hək'erar ğu yızda dix Esavne? Yaaq'ubee eyhen: – Ho'o. **25** I'saq'ee meed eyhen: – Dix, k'onan çuru qadı ögeeqa gıxhxhe, yic otxhun vas xayır-düə hevles. Yaaq'ubee ts'etta otxhunıy, qiyğad çaxır adayle. I'saq'ee otxhun, ulyoğan. **26** Mançile qiyğa I'saq'ee eyhen: – Dix, həşde zasqa qora, zas ubba he'e. **27** Yaaq'ub dekkısqana qıxha, mang'us ubba ha'an. I'saq'ıs mang'une tanalinçin eva ı'xı'mee, xayır-düə huvu eyhen: – Yızde duxayken eva, Rəbbee xayır-düə huvuyne çolbışiken xhinnevud. **28** Hasre Allahee vas ç'iyeyna yugna nıyaq'viy xəən gyoğiy helecen, vas xətta g'ıkıy çaxır ixhecenva. **29** Havaasre milletbışe vas g'ullux hee'ecen, Ummatbışe yiğne ögee vuk'ul avqa qee'ecen. Ğu yiğne çocaaşıs xəbvalla he'e, Havaasre yiğne yedyne dixbışdab yiğne ögiyl gardan hı'kkeba vuxhecen. Vas bed-düə ha'anbışılqa bed-düə vuxhecen, Vas xayır-düə ha'anbışıs xayır-düə vuxhecen. **30** Yaaq'ubee I'saq'na xayır-düə alyapt'ı qığcumee, k'onaqa hark'ınna çoc Esav sıyk'al. **31** Esavee sa yugun otxhunıy hı'ı, dekkıs adı eyhen: – Dek, oza qıxha zı adıyne k'onane çurunuke oxhne, zas xayır-düə hevles vəxecenva. **32** Dekkee I'saq'ee mang'uke qiyghanan: – Ğu vışune? Mang'vee eyhen: – Zı yiğna ts'errıyna dix Esav vorna. **33** I'saq'ne caneeqa it'umna zeze ooxha. Mang'vee ek'da qiyghanan: – Manke şena vışunıy vor, k'on avaykı zas abına? Ğu qalesse gırgıne karıke otxhun, mang'us xayır-düə huvu. Xayır-düəyib mang'una vuxha. **34** Dekkee eyhenbı g'ayxhımee Esavee k'arats'ana ts'ır haa'a: – Dek, zasıb xayır-düə hevle, zınar xayır-düəna he'e! **35** I'saq'ee eyhen: – Çoc horbışıka arı, yiğna xayır-düə g'avşuna. **36** Esavee eyhen: – Mang'un do həməxüdcad deşke Yaaq'ub ıxha? Mang'vee zas q'ö'es horbı ha'anbı vod: ts'eppa yızda ts'errıyna dixvalla g'avşu, həşdeb xayır-düə. Qiyğa eyhen: – Zas xayır-düə havaacı dişde? **37** I'saq'ee mang'uk'le eyhen: – Mana yiğna xərna hı'ı, gırgın ebanbı mang'us nukarar xhinne quvu, gıknayıy ts'enne çaxırena hı'ı. Vas hucoone he'e, dix?

38 Esavee dekkık'le eyhen: – Dek, vaqa sa xayır-düəne vob? Zasıb xayır-düə hevle, dek! Esav axtıra geşşuna. **39** Dekkee Esavık'le inəxüd eyhe: – Ğu eyxhen cıga, ç'iyeyne barakayle, Xəybışded çiyıke əq'əna ixhes. **40** Ğu vasin g'ık g'ilıncıka ha'as. Çocusub g'ullux haa'as. Ğu mang'uke g'attıxhanasda gah qabıyng'a, Mang'una xamut gardanile qopxu g'uvooxharasda. **41** Dekkee Yaaq'ubus xayır-düə huvuyıl-alla, Esavis çoc g'ımece qexhe. Mang'vee culed alqa eyhen: – Dekkıqa gyaşesın yiğbı hiyxharıd. Manke zı yızda çoc Yaaq'ub gek'a. **42** Xəəne duxee Esavee uvhuynbı Rivq'ayk'le g'ayxhımee, məng'ee k'ınna dix Yaaq'ub qort'ul eyhen: – Yiğne çocus Esavis ğu gıku, vake qəlib qığaahas vukkan. **43** Dix, həşde yızde cuvabıl k'ırı alıxhxhe: oza qıxha Xaraneeqa, yızde çoc Lavanne k'anyaqa hıxve. **44** Yiğne çocuna qəl əlyhəəsmee, sabara gahna Lavanne k'ane axve. **45** Valqana qəl apk'ınmee, ğu cuk hı'ıynbı yik'el hitxınmee, zı valqa xəbar g'axuvu mançe qalya'asda. Nişıl-allane zı vışde q'öng'ukesanar sa yiğıl yixhes? **46** Qiyğa Rivq'ee I'saq'ık'le eyhen: – Q'etbışda eyxhene Esavne xhunaşşeeşine xılənçe zı ı'mreke ayts'ına. Yaaq'ubeeıyır mane cıgayne içeeşına, manbı xhinna, həməxürna Q'etbışda cus hey'ee, zı ı'mır'ı nişıscaıne haa'a?

28 I'saq'ee Yaaq'ub qort'ul, mang'us xayır-düə huvu, inəxübna mı'sləhət g'ooce: – Kana'anğançene içeeşıke xhunaşşe hımee'e. **2** Vaxt xılıy qıdyav'u Paddan-Arameeqa, yiğne yedyne dekkıne Betuelyne xaaqa hoora. Yiğne yedyne çocune Lavanne yişbışıke vas xhunaşşe hee'e. **3** Gırgın əxəne Allahee vas xayır-düə hevlecen, ğu geer kulyfatnana hı'ı, vake g'abıynbı geeb qee'ecen, vake geed milletbı g'alecen. **4** İbrahimne xayır-düəyke vasiy vake g'adıyne nasılbışısıb vuxhecen: hasre Allahee İbrahimis helesva uvhuyn cıga – ğu menne cıgeençe qarına xhinne iykaran cıga, hammaşıys vas helecen. **5** I'saq'ee Yaaq'ub yəqqı'l araççe. Mana Paddan-Arameeqa, Yaaq'ubneyıy Esavne yedıne Rivq'ayne çocune Aramğançene Betuelyne dixene Lavanne k'anyaqa ayk'an. **6** Esavık'le ats'axhen, I'saq'ee Yaaq'ubus xayır-düə huvu cus xhunaşşe hee'ecenva Paddan-Arameeqa g'axuvuva, sayıb, mang'us xayır-düə hooleng'a «Kana'anğançene içeeşıke xhunaşşe hıme'eva» mı'sləhət g'ooce. **7** Yaaq'ubeeyıd dekkılıy yedıl k'ırı gyaqqı Paddan-Arameeqa ayk'an. **8** Esavık'le g'ecen, kana'anğançen içer dekkıs vukkan deşubne. **9** Esav ayk'anna I'smı'ılyne k'anyaqa. Mang'vee

İbrahimne duxayna l'smı'l'lyna yiş Maxalat cune xhunaşşeeşine ooğançe hee'e. Maxalat Nevayotna yıçuniy vor. 10 Yaaq'ub Beer-Şeveençe qiğec'u Xaranne suralqa ayk'an. 11 Sa cigeeqa hirxhılymee, veriğ k'yoçuva mang'vee xəm maa g'aaha. Mang'vee ç'iyele sa g'aye alyapt'ı, vuk'lek avqa gıvxhu, g'ılexhana. 12 Mang'uk'le nik'ek ç'iyele xəybışeeqa hiyxharan q'ı't'yar, çilek'enad Allahın malaaiکار ilqec'u, gyə g'eece. 13 Rəbbe q'ı't'yaaşil ulyorzul eyheyiy: – Zı yiğne dekkıne dekkına İbrahimna, sayir l'saq'na Allah Rəbb vorna. Ğu g'alirxhuyn ç'iyə vasiy vake g'abıynbışis heles. 14 Yiğna nasıl ç'iyelin toz xhinne xəppa vuxhes, geeb qeepxha garbılqayiy şargılqa, şimalılqayiy canubulqa ookas. Ç'iyeyne aq'valyine gırgıne milletbışe valeyiy vale g'abıynbışile k'ena xayir-düə alyapt'as. 15 Zı vaka vorna, Zı ğu, nençeğana ark'ıneeıy havacı, ine cigeeqa sak'al ha'asda. Zı ğu g'alerçes deş, Zı uvhuyn gırgın ha'asın. 16 Yaaq'ub nik'eençe muğur qıxha eyhen: – Hək'erar, Rəbb inyaa ooxhur. Zak'le man ats'a deşdiy. 17 Mang'vee qərç'iniyvalin eyhen: – Nimeeyiy ine cigayn qəq'ən ha'a. İn Allahne xaale ğayrı medin kar deşod, inbı xəybışin akkabıvud. 18 Yaaq'ub miç'eer çakra suğots'u, cune vuk'lek avubna g'aye alyapt'ı işaarat xhinne gıviyxhe. Qiyğad Allahne doıyle çılqa zeytunun q'ış k'ya'a. 19 Mang'vee mane cigayn do Bet-El (Allahın xav) gıyxhe, mankilqamee mane şaharın do Luz ıxha. 20 Qiyğə Yaaq'ubee k'in g'assır eyhen: – Allah zaka ixheene, hoyharnə ine yəqqə zı havaceene, zas oxhanasın gıneyiy aly'a'asın tanalinbıd huveene, 21 yugvale zı dekkıne xaaqa sark'ileene, manke Rəbb yızda Allah ixhes. 22 İşaarat xhinne gyuvxhuna ina g'aye Allahın xav ixhes. Ğu helesde gırgınçike yits'ıb'esda pay Vas qıvles.

29 Yaaq'ub ayk'anna şargılyne milletbışde cigabışeeqa. 2 Çoleeab mang'uk'le sa kahrız g'ooce. Mançine k'anya'ad xhebble vəq'əbışin syuru g'alitxhu eyxhe. Vəq'əbışis mane kahrızeeñçe xhyan hele ıxha. Kahrızne ghalelib xəbna g'aye vooxhe. 3 Gırgın vəq'əbı maqa sadiyng'a, çobanaaşe kahrızne ghalelyna g'aye qavaak'anav'u vəq'əbışis ats'esın xhyanbı huıu, g'aye gıviyxhe vuxhana çine cigaylqa kahrızne ghalilyqa. 4 Yaaq'ubee manbışike qiyghanan: – Çocar, şu nençenbine vob? Manbışe eyhen: – Şi Xaraneençenbı vob. 5 Yaaq'ubee manbışik'le eyhen: – Naxorna neva Lavan ats'anane? Manbışe

eyhen: – Ats'ana. 6 Yaaq'ubee manbışike qiyghanan: – Mana yugrayee? Manbışe eyhen: – Ho'o, yugra vor. Haaşe, mang'una yiş Raahile cune vəq'əbışika qöövur. 7 Yaaq'ubee eyhen: – Veriğ axtıvaleevub, vəq'əbı sa'ana vaxt vuxha deşub. Vəq'əbışis xhyan huıu, uxhiyxhanas ikkee. 8 Manbışe eyhen: – Çobanaaşe gırgın vəq'əbı sacigeeqa sidi'ı, g'aye kahrızne ghalele qavaak'an hidıyav'u, man ha'as ixhes deş. Man gırgın hı'iyle qiyğə şasse xhyan heles əxə. 9 Yaaq'ub manbışika yuşana'ang'a, Raahilee dekkın vəq'əbı qadayle. Raahileyib çobaniyvallaniy haa'a. 10 Yaaq'ubik'le dayisiy Lavanna yiş Raahileyiy con vəq'əbı g'acesse, mang'vee ark'ın g'aye qavaak'anav'u dayisiyne vəq'əbışis xhyan hele. 11 Qiyğə Yaaq'ubee Raahileys ubba hı'ı axtıra geşşe giyğal. 12 Mang'vee Raahileyk'le dekkıne ebanbışikena Rivq'ayna dix ıxhay eyhe. Raahilee g'adeexvan ark'ın man dekkıs yuşan ha'a. 13 Lavanık'le yiçeyna dix arıva g'ayxhımee, g'adayxvan ögiylqa qiğec'e. Mana xhilibışeqa sı'ı ubba hı'ı cune xaaqa qıkkeka. Yaaq'ubee gırgın kar Lavanıs yuşan ha'an. 14 Lavanee mang'uk'le eyhen: – Ğu hək'erar yızde ebanavur. Yaaq'ub manbışəng'ə sa vazna axuyle qiyğə, 15 Lavanee mang'uk'le eyhen: – Nya'a, ğu yızda ebanava, ğu zas q'ərabne iş haa'as? Zak'le eyhelan yiğna hək' hucoone vuxhes? 16 Lavanıqa q'öyre yişniy vor: xəring'ı'n do Leaniy, k'ıning'ı'nıd Raahileniy vod. 17 Leayne ulepşik'le torandaniy g'eece, Raahileme ul gıvxhasda, xhyan ittuna içiy yixha. 18 Yaaq'ubus Raahile yikkiykinil-alla eyhen: – K'ınne yiş Raahileynımee zı vas yighille senna iş g'ooce. 19 Lavanee eyhen: – Mana vas hiyvee, merne insanıs hiyvıule, nimeexheyid yugda eyhe. Ğu şing'əcar axve. 20 Yaaq'ubee Raahilel-alla yighille senna iş haa'a. Mana yikkiykinil-alla mana vaxt mang'une ulesqa sa-q'ölle yiğ xhinne qavayle. 21 Yaaq'ubee Lavanık'le eyhen: – Vaxt g'abına, həşde yızda xhunaşşe zasqa qiyele, məng'ı'ka ixhes. 22 Lavanee mane cigabışın gırgın insanar sav'u otxhun-ulyodğuy hele. 23 Xəmdər Raahileyne cigee Lea akkehe Yaaq'ubne k'anyaqa. Yaaq'ub məng'ı'ka g'ılexhana. 24 (Lavanee cuna nukar Zilypan Leays g'ulluxçiy xhinne heele.) 25 Yaaq'ubik'le mana Lea yixhay miç'eed ats'axhe! Mang'vee Lavanık'le eyhen: – Nya'a ğu zak məxdun kar hı'ı? Zı Raahileyneme dişde vas iş g'avcu? Nişil-allane ğu zas horbı hı'ı? 26 Lavanee eyhen: – Yişde ine cigee k'ınna yiş xəring'ı'le ögee adamiys heelen ədat deşin. 27 İn ülycüm bikire'e,

Raahiler vas hiyles. Məng'ı'nimeeyir ğu yighille senna yizde k'ane iş haa'as vukkan. **28** Yaaq'ubee həməxüdüd ha'an: man ülycüm bıkıra'an. Lavaneeyir Raahile mang'us xhunaşşe yixhecenva heelena. **29** (Cuna nukar Bilyhanır, Raahileys g'ulluxçiy xhinne hiyvü.) **30** Yaaq'ub Raahileykar g'ılexhana. Raahile mang'us Leayle geer yikkiykan. Mana Lavanne k'ane sa yighille sennar horaxana. **31** Rəbbik'le Lea deykan g'aycumee, məng'ı's uşaxar uxooxas vəvxi'y hele. Raahileyssemee vuxhne eexvas yeexə deşdiy. **32** Lea vuxhne ayxu sa dix uxu. Mang'un do Ruven (ilyaake, dix!) gıxhxı eyhen: – Rəbbik'le zı höödəxən g'acuyın. Həşde zı yizde adamiys yikkiykanasda. **33** Mana meer vuxhne eexva. Sayir dix uxu eyhen: – Rəbbik'le zı deykan yixhay g'ayxı, inar huvuna. Mang'unud do Şimon (Mang'uk'le g'ayxhiyn) giyxhe. **34** Lea xhebir'es vuxhne ayxu dix uxu eyhen: – İne yəqqə adamiy zaka ixhes, zak at'iq'anasda, zı mang'us xhebiyre dix uxuva. Mançil-allad mang'un do Levi (at'iq'anasda) giyxhe. **35** Yoq'ur'es mana vuxhne ayxu meer dix uxu, eyhen: – İne yəqqə zı Rəbb axtı qa'as. Mançil-allad mang'un do Yahud (axtı qa'as) giyxhe. Mançile qiyğa məng'ee sabara gahna uxoxa deş.

30 Raahileysse Yaaq'ubus uşax uxas dəxəmee, məng'ee yuçeyş paxılıyvala haa'a. Məng'ee adamiylk'le eyhen: – Zas uşax hele, deşxhee, qiyk'asda! **2** Yaaq'ub Raahileyqla qəllamişxha eyhen: – Nya'a zıne vas uşax hidele, nya'a zı Allahne vor? **3** Raahilee eyhen: – Yızda nukar Bilyhan alert'e, məng'ı'ka g'alixhe. Məng'ee uşax uxumee zı mana alyar'tu mang'us yedyvala haa'as, zı uşaxdena imeexvacenva. **4** Raahilee cena nukar Bilyhan adamiys xhunaşşe yixhecenva heele. Yaaq'ubur məng'ı'ka g'ılexhana. **5** Bilyhan vuxhne ayxu, mang'us dix uxu. **6** Raahilee eyhen: – Allah məhkamee yizde sural ıxha, yızın nıq' g'ayxı, zas dix huvu. Mançil-allad məng'ee mang'un do Dani (Mang'veen məhkamee havacesda) giyxhe. **7** Raahileyna nukar Bilyhan meer vuxhne eexvaa, məng'ee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxooxa. **8** Raahilee eyhen: – Zı yuçeyka saç'iyku, Allahne kumagıka ğamiyxhana. Məng'ee mançil-allad uşaxın do Naftali (yızın saç'iykvuy) giyxhe. **9** Leaysse sabara gahna uşaxar uxooxas vəvxi deş. Məng'ee mançil-allar cena nukar Zilypan Yaaq'ubus xhunaşşe yixhecenva heele. **10** Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus sa dix uxu. **11** Leayee eyhen: – Nimee xəbna xoşbaxtiyvallyayı! Məng'ee mang'un doydud Qad (xoşbaxtiyvalla) giyxhe.

12 Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxu. **13** Leayee eyhen: – Zı baxtivarır, yadaaşed zak'le baxtivarva eyhes. Məng'ee uşaxın do Aşer (baxtivar) giyxhe. **14** Ruvenik'le suk qıviyşalne gahıl çolead mandragoron ala iveeke, mang'veen manbı yedis Leays adayle. Raahilee Leayk'le eyhen: – Yiğne duxee adıyn mandragorbışike zasıd helelan. **15** Leayee məng'ı'k'le eyhen: – Adamiy xılənçe g'aysuy ç'əvxha dişdee? Həşded duxayn mandragorbıne g'ayşes ıkkın? Raahilee eyhen: – Həməxüdxheene, hasre duxayne mandragorbışıl-alla ine xəmdiys yızda adamiy vaka g'alixhacen. **16** Yaaq'ub exheeqana çoleençe qöögə, mang'unee ögeeqa Lea qığeyç'u eyhen: – Ğu g'iyına zaka g'alixhas, yizde duxee adıyne mandragorbışıs zı ğu alişşu. Yaaq'ub mane xəmdə məng'ı'ka g'ılexha. **17** Allahık'le Leayna düə gıviyxhena. Lea vuxhne ayxu, Yaaq'ubus xhor'esda dix uxu. **18** Leayee eyhen: – Allahee zı yızda nukar yizde adamiys hiyvuy höötxüva, yızda hək' quvuna. Məng'ee uşaxın do İssaxar (Mang'veen hək' quvuna) giyxhe. **19** Leaye meer vuxhne eexvaa, məng'ee Yaaq'ubus yixhır'esda dix uxooxa. **20** Məng'ee eyhen: – Allahee zas sa yugna pay huvu. Həşde yizde adamee zas hı'rmat gyuvxhesda. Zı mang'us yixhiyre dix uxuva. Məng'ee uşaxın do Zevulun (hı'rmat) giyxhe. **21** Sabara gahile məng'ee sa yiş yuxu, doydud Dina giyxhe. **22** Allahee Raahile yik'el qıyelee'e, məng'ı'na düə g'avxhu, uşax uxasın xhinne qee'e. **23** Mana vuxhne ayxu sa dix uxu eyhen: – Allahee zalin pısın do ak'ani'iyın. **24** «Allahee zas sayir dix helecenva» uvhu, Raahilee mang'un do Yusuf (Mang'veen sayir helecenva) giyxhe.

35 **9** Yaaq'ub Paddan-Arameençe siyk'alang'a Allah mang'us dyagu, xayir-düə huvu, **10** eyhen: – Yiğın do Yaaq'ub vodun. Həşdiyle valqa Yaaq'ubva ona'as deş. G'iyiniyke şaqa yiğın do İzrail ixhes. İnexüid mang'un do İzrail eyxhe. **11** Qiyğa Allahee mang'uk'le eyhen: – Gırgın əxəna Allah Zı vorna. Ğunab yiğna nasıl hexxee'e, geeb qee'e. Vake sa millet deş, geedin milletbı g'ales. Yiğne nasıleab paççaharıb vuxhesınbı. **12** İbrahimisiy ı'saq'ıs huvuyın ç'ıyebı Zı vasıd helesınbı. Valed qiyğa yiğne nasılıs heles. **13** Allah Yaaq'ubne k'anençe – yuşana'ane cıgeençe ooqa ts'ts'axhxhe. **14** Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cıgee sa g'aye ulyoozaraa'a. Qiyğad Allahne doyuile çılqa zeytunun q'ışiy kya'an k'ı'ı. **15** Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigayn do Bet-El (Allahın xav) giyxhe. **16** Yaaq'ubiy cuna xızan

Bet-Eleence avayk'ananbı. Efratisqa hiviyxharang'a Raahileys şax eyxhe. Uxooxang'a mæng'ee xəppa k'ov ts'its'av'u. Mæng'i'n uxuy dağamda ilğec'ee. 17 Mæng'ee k'ov ts'its'a'ane, uxooxane gahıl kumag ha'ane xhunaşşee eyhen: – Qimeeq'an, vas meer dix ixha. 18 Mana qeek'aniy vor, duxays Ben-Oni (yizde uts'urna dix) do giyxheng'a. Qiyğa dekkeme mang'un do badal hı'lı Benyamin (sağne xileena dix) giyxhe. 19 Raahile qeek'ana. Efratne (Bet-Lexemne) yəqqə mana k'eyxhı. 20 Yaaq'ubee Raahileynee nyuq'nelqa sa g'aye giviyxhe. Mana g'aye g'iyniye yiğılqamee Raahileyne nyuq'nel guts xhinne avxuna. 21 İzrail mançe ark'ın, Migdal-Ederne şene aq'val çadır güvxü. 22 İzrail maa'ar axvang'a, Ruven dekkıne nukarıka Bilyhayka g'ilexha. İzrailik'le man ats'axxhen. Yaaq'ubuqa yits'ıq'vər dixniy vor. 23 Manbı Leaye vuxuynbiniy vob: Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven, qihnanbı Şimon, Levi, Yahud, İssaxariy Zevulun vuxha. 24 İnbı Raahilee vuxuynbiniy vob: Yusuf, Benyamin. 25 İnsabıme Raahileyne nukaree Bilyhanee vuxuynbiniy vob: Dani, Naftali. 26 Leayeyne nukaree Zilypaneeyib İnbiniy vuxu: Qad, Aşer. Yaaq'ubus Paddan-Aramee vuxhayn dixbı İnbı vuxha. 27 Yaaq'ub Mamreeqa Kiryat-Arbenne (Xevronne) k'anyaqa, dekkıne l'saq'ne k'aneqa qarayle. İbrahimiyy l'saq' Mamreab menne cigaynbı xhinne vuxha. 28 l'saq'ee vəşşe molts'al sen hı'lı. 29 Mana ine dyunyeyle ats'ı q'əs qıxha qek'a. Mana dixbışe Esaveeyiy Yaaq'ubee k'eyxha.

37 Yaaq'ub Kana'anne ölkee axva. Mang'ule ögiylir mang'una dek, maa'ar menne ölkençe qarına xhinne axva ixha. 2 Yaaq'ubuke g'abıynbışın taarix İnəxüd vod: Yaaq'ubna dix Yusuf yits'ıyighud sennana cehilyniy vor. Mang'veen dekkıne xhunaşşebışde Bilyhanneyiy Zilypanne dixbışıka syuruniy uxhiyxhan ha'a. Yusuf manbışe qotkuda hidya'an işbı dekkısnıy hixhara'anbı. 3 Yusuf dekkıne q'əsvale uxuva, İzrailis (Yaaq'ub) mana gırgıne dixbışile geerniy ikkiykan. Mang'veen Yusufus geed rangbınan tanalin İyxhva'a. 4 Çocaaşik'le dekkıs Yusuf manbışile geer ıkkın g'acumee, mana manbışıs g'imeece qexhe. Mançil-allab mang'uka kara'əba yuşan haa'as vukkiykan deş. 5 Yusufuk'le sa nyak' g'eece. Mang'veen man nyak' çocaaşıs yuşana'a. Mançile qiyğa çocaaşıs mana sık'ırrar g'imeece qıxha. 6 Yusufee manbışik'le eyhen: – Zak'le g'acuyne nyak'ıl k'ırı gyaqqe! 7 Şi çolune yı'q'nee alafniy İyt'al. Sayid sayangada yızın alaf suğots'u qotkuda ulyozzuriyn, vuşunbud yızınçine

hiqiy-alla sadı mançine ögiyl vuk'ul avqa qav'u. 8 Çocaaşe mang'uk'le eyhen: – Hək'erane, ğu şas paççahne İxhes, xəbvallane haa'as? Cun nyak'bı məxüd yuşan hı'il-alla, mana sık'ırrar g'imeece qexhe. 9 Yusufuk'le sa medın nyak' g'eece, man çocaaşıs yuşan hı'lı eyhen: – Zak'le meed nyak' g'acu, k'ırı gyaqqe! Veriğ, vaz, yits'ısable xəne yizde ögiyl k'yoyzariy. 10 Mang'veen nyak' dekkısiy çocaaşıs yuşana'ang'a, dek mang'uşa aldarxhun eyhen: – Man vak'le g'acuyne nyak' hucoova eyhenne? Hək'ebane, zınar, yedir, yits'ısayre çocur abı, yiğne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaras? 11 Dekkee Yusufee uvhuyn in cuvab yik'el aqqaqqan, çocaaşemee man höödəxə deş. 12 Yiğbışde sa yiğıl Yusufun çocar Şekem eyhene şaharne suralqa dekkın syuru uxhiyxhana'as hapk'ining'a, 13 İzrailee cune duxayk'le Yusufuk'le eyhen: – Çocaaşe Şekemne sural syuru vodun uxhiyxhan ha'a. Qora ğunar manbışısqa yəqqı'l ha'as. Yusufee dekkık'le eyhen: – Nya'a ı'qdə? 14 Dekke mang'uk'le meed eyhen: – Hak'ne İlekkə, çocar yugbaye, syuru üç'üddaye? Qiyğab zas sa xabar able. Mana məxür Xevronne q'adaalile Şekemqa yəqqı'l ha'ana. 15 Mang'veen çocar çolee t'abal ha'ang'a mang'uşqa maa'ar sa insan qızaxxa. Mane insananee mang'uke qiyghanan: – Hucoone t'abal ha'a? 16 Mang'veen eyhen: – Zı çocar t'abal haa'a. Hucoone İxhes, zak'le eyhelan, manbışe syuru nyaadiy uxhiyxhan ha'a? 17 Mane insanee eyhen: – İnençe apk'iminbı. Zak'le manbışıke «Dotan eyhene şaharne suralqa vüqqəsva» g'ayxhı. Yusuf ayk'anna çocaaşıqar qihna. Mang'uşqa manbı Dotanee gyabak'a. 18 Çocaaşik'le mana əq'ənançe qöö g'ecena. Yusuf hixharasse, çocaaşe mana gik'asva q'arar hoole. 19 Manbışe sana-sang'uk'le eyhen: – Haane, nyak'bı g'ecena qöövur! 20 Qudoora mana xhyan sa'ane k'oraleeqa g'uvoxharas. Qiyğad, mana çolane həyvanaaşə qoduva eyhes. Manked g'eece, nen eyhenbıyiy mang'un nyak'bı. 21 Man xərne çocuk'le Ruvenik'le g'ayxhımee, Yusuf manbışde xılence g'attixhana'asdemee eyhen: – Qudoora mana gidek'as, 22 eb k'idıyaa'as, vuşucar deşde cıgee sa qooqqune k'oraleeqa g'uvoxharas, hooracen, saccu mang'uk sumoot'a. Mang'us ikkiykanan, Yusuf çocaaşine xılence g'attixhan hı'lı dekkısqı qıkkəs. 23 Yusuf çocaaşısqa hirxhılımee, çocaaşe mang'une tanalin şen rangbınan kar ts'its'ı'lı g'eeşşen. 24 Vucur xhyan deşde k'oraleeqa g'uvoyxhar. 25 Çocar kar oxhanas giv'uring'a, Gilead eyhene cıgeençe qöön

l'sm'i'lybişin karvan g'ee. Manbişe devabışılqa alixhxi ədviyatbı, balyzam, ətriyatbı əlyhəayıy man karbı Misirqa ikkees. **26** Yahudee çocaaşik'le eyhen: – Şi çoc gik'u, man dyugul he'ee, şas mançike hucoone hixharas? **27** Qudoora mang'uk sidyoot'as l'sm'i'lybişis massa heles. Nəxürcar mana yişda çoc eyxhe, şi sa ebanbı vob. Çocaaşe mang'une cuvabil k'ırı iliyxhen. **28** Maqa şen Midiyanğançe qöön kar massa helenbı hipxhirmee, çocaaşe Yusuf k'oraleençe alqavhu l'sm'i'lybişis g'ane nuk'rays massa hele. Manbişer Yusuf qıkkekana Misirqa. **29** Ruven k'oraalisqa sark'ilymee, g'ecen, Yusuf maa'ar deşor. Çoc maa'ar g'idecesse mang'uk divan qitxhu cune tanalin qit'axxa. **30** Qiyğa mana çocaaşisqa sak'ı eyhen: – Gade şaa'ar deşor, həşde zı hucoone ha'as? **31** Manbişe Yusufun tanalinbıd alyat'u, q'ına givk'u eb ülyöq'a. **32** Qiyğale çocaaşe man rangbınan tanalin dekkısqa adı eyhen: – Şak'le in avaykı, ilekke, man tanalin yiğne duxaynee, deşxhee, dişene? **33** Dekik'le tanalinbı qıvats'ı eyhen: – İn tanalinbı yizde duxaynbıvud! Mana bahalne həyvanın orxhun ixhes! Hək'erar Yusuf qodu-soduvur! **34** Yaaq'ubee cune tanalinbı qit'axxi, culqa palanbı aly'a. Mana duxayqa geer geşşu. **35** Gırgın dixbı, yişba mang'us yik'ıbı heles savayle. Mang'us manbişil k'ırı alixhes diykkın, eyhen: – Zı ahaleeqa duxayna ak' avqu əlyhəəs. Mana duxayqa geer məxür geşşu. (Sheol h7585) **36** Mane Midiyanaşeer, Yusuf Misirne fironne g'aravulyçeeşine xəring'us Potifarıs massa hele.

39 Yusuf Misirqa qıkkı. Fironne g'aravulyçeeşine xəring'vee, Misirğançene Potifaree mana l'sm'i'lybişike ileşşena. **2** Rəbb Yusufukaniy vor, mana gırgın kar uftanda ha'as həsiləxhenaniy. Yusuf Misirğançene xəring'une xaaniy axvana. **3** Mang'une xəring'uk'le g'ecen, Rəbb mang'ukavur, mang'vee gırgın işbı uftanda həsilya'avud. **4** Yusuf xəring'une ulesqa yugra qarı, mang'uke xəring'vee cusdacar nukar ha'a. Xəring'vee Yusufuke cun xav vuk'lek ikkekana hı'ı, cun gırgın karıd mang'une xıleqa quvu. **5** Mang'vee Yusufne xıleqa xaanayiy karana xəbvalla quvuyule qiyğa, Rəbbe Yusuf-alla Misirğançeng'une xaas barakat hoole. Potifarne xaa, çolee, gırgine karee Rəbbına barakat g'ooce gıviyğal. **6** Mang'vee cun gırgın kar Yusufne xılyaqqa qele, mang'une vuk'ulee otxhun-ulyodğuyule ğayrı medin vuççud eyxhe deş. Yusuf tanaler, aq'vayler micagra ixha. **7** Sabara gah ilğevç'uyule qiyğa, xəring'une xhunaşşeyna Yusufulqa

ul gıpxhı eyhen: – Qora zaka g'alixhe. **8** Yusufus man ha'as ikkiykan deş. Mang'vee mæng'ı'k'le eyhen: – Zı inyaanang'a xəring'uk'le cune xaa hucoo ixhay, nen ixhay ats'a deş. Zı həşde ine xaa xərna eyxhe. Yizde xəring'vee cune xaadın gırgın kar vale ğayrı yizde xıleqa quvu. Saccu ğu, cuna xhunaşşeva, qıdeele. Zı nəxüdnə məxdun qələsın he'e? Man he'ee Allahne ögeyir xənnə bınahee k'eyxhas! **10** Məng'ee man yiğis Yusufuk'le eyhe ixha, Yusufusmee mæng'ı'ka ixhesır, g'alixhasır ikkan deşdiy. **11** Yusuf sa yiğil cune işiqar qihna xaaqa ikkeç'e. Xaane insanaaşike ar vuşucar ixha deş. **12** Məng'ee mana tanalinçike aqqı «Zaka g'alixheval!» eyhe. Yusufee tanalinbı mæng'ı'ne xıle g'ali'ı g'aqa hexva. **13** Zəiyfayk'le g'acuyng'a, Yusufee tanalinbı cene xılevud g'ali'ı hıxu, **14** mæng'ee xaane insanaaşılqa onu'u eyhen: – İlyaaqe, vuşde xəring'vee şi tesser hee'ecenva cühüt şasqa arı! Mana zaka g'alixhasva zasqa qarı, zımee xəbna ts'ir hav'u! **15** Yızda ts'ir g'avxhumee, mang'vee tanalinbı g'ali'ı g'aqa hıxu! **16** Potifar xaaqa sak'alasmee, mæng'ee Yusufun tanalinbı cesne havace. **17** Məng'ee adamiysıd akaran karbı yuşanı'ı, eyhen: – Ğu inyaqa ariyne nukar cühüt'e, zı tesser he'esva zasqa ikkeç'u, **18** zı manke k'arats'ana ts'ir hav'u! Ts'ir g'avxhu mana tanalinbıd g'ali'ı, g'aqa hıxu. **19** Yusufne xəring'uk'le xhunaşşeyn «yiğne nukaree zak in hı'ı» cuvabbı g'ayxhesse, mang'us k'yabaylena. **20** Yusuf aqqı zıdaneeqa, paççahın avqvuyınbı havaacene çıgeeqa qele. **21** Rəbb Yusufukaniy vor. Yusufus Rəbbee yugvalla ha'a: zıdanne xəring'une ulesqa mana yugra qarayle. **22** Zıdanne xəring'vee zıdane avqvuyın gırgınbı Yusufne xılyaqqa qoole. Maa'ad ha'ane gırgine işbişis Yusufeni y xəbvalla haa'a. **23** Yusufusqa quvuyne işbişde nençikacar zıdanna xərna ilyakkana deşdiy. Rəbb cukava, Yusuf gırgın işbı uftanda ha'as həsiləxhenaniy.

40 Sabara gah ilğevç'uyule qiyğa, Misirne paççahne insanaaşee, ulyoğan helenbişde xəring'veyiy gıney qecenbişde xəring'vee paççah qəllamişxhesın kar ha'a. **3** Manbı avqu g'aravulyçeeşine xəring'une xaane, Yusuf aqqıne zıdaneeqa qoole. **4** G'aravulyçeeşine xəring'vee manbı qoolenbı Yusufusqa, Yusufee manbişis k'ılvalla hee'ecenva. Misirne paççahna ulyoğan helenayiy gıney qecena sabara gahna zıdane avxuyule qiyğa, **5** sa xəmdə manbişik'le curayn-curayn mə'nabınan nyak'ıbı g'ee. **6** Yusuf miç'eer manbişisqa qarımee, manbişe aq'vabı

havaxanı'lı g'ece. 7 Yusufee cuka sacigee xəring'une xaa, zindanee havaacene fironne insanaaşıke qıdğın ha'an: - Nya'a g'iyına aq'vabı havaxanı'ı? 8 Manbışe mang'uk'le eyhen: - Nyak' g'acu, man nyak' nen eyheniy, eyhes əxəna deşur. Yusufee manbışik'le eyhen: - Nya'a Allaahe dişde ats'al hele, nyak' hucoova eyheniyva eyhesın? Hinnalan man zas yuşan he'e. 9 Ulyoğan helenbışde xəring'vee cun nyak' yuşan hı'ı eyhen: - Zak'le nik'ek yizde ögee t'imilena tayang g'avcu. 10 Mane t'imilene tayangıl xheyible tübəəyiy. T'ur qı'ğə-qı'ğə mançin t'et' g'avhu, t'imıl aleyli'ı. 11 Yizde xile fironun k'olanıy vod, zı man ts'ets'ybı fironne k'oleeqa hoç'un, yicid fironusqa q'uvu. 12 Yusufee mang'uk'le eyhen: - Man in eyhen vodun: xheyible tübəə xhebillə yiğ eyhen vodun. 13 Xhebne yiğilə fironee ğu zindaneençe qığavhu yisseyne işilqa sak'ala'as. Şenkiyn xhinne mang'us ulyoğan helena ixhes. 14 Hucoon ixhes, gırgın kar yəqqı'lqa gitxumee, zı yik'el qale'e. Zas sa yugvalla hee'e, fironusne yızın do ağmış he'e. Zı ine zindaneençe g'attixhan he'e. 15 Zı cühüt'yaaşine cigeençe qöqına vor, inyayıd zı zindaneeqa gixhasın vuççud hı'ı deş. 16 Gıney qeceng'uk'le Yusufee nyak' yugvalis yuşan ha'a g'acu eyhen: - Zak'leme nik'ek yizde vuk'lel oo xheyible ç'emç'e cagvarane gıneyna g'avcu. 17 Oğane ç'emç'ee fironusva hı'ıyn curayn-curayn gıney ıxha. Mane ç'emç'eençis şit'yaaş k'ufarniy ı'xiyxə. 18 Yusufee inəxüd eyhe: - Man in eyhen vod: xheyible ç'emç'e, xhebillə yiğ eyhen vod. 19 Xhebne yiğilə fironee ğu zindaneençe qığavhu, yiğna vuk'ul candakike curav'u, candak yivele qı'xəs. Şit'yaaşed cis k'ufar ı'xəs. 20 Xhebne yiğilə fironun yedike ıxhayn yiğ eyxhe. Mang'vee cune insanaaşis otxhun-ulyodğuy hele. Ulyoğan helenayiy gıney qecena zindaneençe qığav'u, cune insanaaşine hiqa qavayle. 21 Ulyoğan helenbışda xərna şenkiyn xhinne cune işilqa sak'ala'a, mang'veyid ögiylin xhinne k'ola fironne xileqa qele. 22 Gıney qecenabışda xərnar gıvayxanna. Gırgın kar Yusufee uvhuyn xhinne eyxhe. 23 Ulyoğan helenbışde xəring'vee Yusuf yik'el qalya'a deş, yik'el hixanı'ına.

41 Q'ölle sen lıgeç'uyle qiyğa fironuk'le inəxdun nyak' g'ece: mana Nil eyhene damayne mıglek ulyorzul eyxhe. 2 Dameençe yighible micagna tavulyına zer qığevç'u, damayne mıglek uxhiyxhan giyğal. 3 Mançile ğayrı dameençe meeb yighible qəlana, k'üvəna zer qığooç'e. Manbı atk'ın şenesa zerbışde k'ane damayne mıglek ulyoyzar. 4 Qəlaneyiy k'üvəne

zerbışe yighible micagna tavulyına zer hööğəna. Mane gahıl firon nik'ençe muğur qexhe. 5 Mana meer nik'eeqa ark'ınıys, medın nyak' g'ece: sa sukune cucukeençe yighible gyavts'una micagna sukena git'y (sunbul) ələə g'ooce. 6 Mançile qiyğa şargıne mıtsee gyotxhuniyn yighille k'üvən suken git'y aleyle. 7 K'üvəne sukunee git'yın yighible micagna gyavtsuna sukuna git'y hööğəna. Manke firon muğur qexhe, man sa nyak' ıxhay ats'axhen. 8 Miç'eer mana suğotsuyng'a cusda ciga iveeke deşiy. Misirin nekke k'oran ək'elikan insanariy cadu ha'anbı mang'vee cusqa saa'a. Fironee manbışis cun nyak' yuşan he'eeyid, manbışik'le ats'axhe deş man hucoo eyheniy. 9 Ulyoğan helenbışde xəring'vee fironuk'le inəxüd eyhe: - Fironuk'le eyhesın cuvab zas həşde yik'el qadı. Sa yiğıl firon it'umra cune nukaraaşılqa qəllamişxha, mang'vee zınar gıney qecenbışda xərnar g'aravulyçeeşine xəring'une xaane zindaneeqa akky'a'a. 11 Sa xəmdə yişde q'öng'uk'lesana curayn-curayn mə'nabınan nyak'bı g'ece. 12 Maa'ar şakasana g'aravulyçeeşine xəring'una nukar, cühüt' cehiliyne. Nik'ek g'acuynbı şı mang'us yuşanı'ı. Zak'leyiy şeng'uk'le curayda-curayda, yişin nyak'bı nen eyhenniyya mang'vee uvhuyn. 13 Gırgın kar mang'vee eyhəxüd ıxha. Zı yizde yisseyne işilqa sak'ı, gıney qecenar gıvarxınna. 14 Fironee Yusuf cusqa qoyt'al. Mana hamankecar zindaneençe qığavhu, vuk'ul gyapxı, tanalinbı badal hı'ı, fironusqa qarayle. 15 Fironee Yusufuk'le eyhen: - Zak'le sa nyak' g'acu, man nen eyhen ıxhay, şavusseced eyhes dəxı'yn. Zak'le g'ayxhiyn, vasse nik'ek g'acuynbı nen eyhenbiyyıva eyhes əxəvud. 16 Yusufee inəxüd eyhe: - Man zaken deş vod. Allaahe fironus kara'əən alidğınıy qelesın. 17 Fironee eyhen: - Zak'le nik'ek g'acuyn, zı Nil eyhene damayne mıglek ulyorzulyur. 18 Dameençe yighible tavulyına micagna zer qığevç'u, damayne mıglek uxhiyxhan giyğal. 19 Mançile qiyğa yighibleb geeb qəlana, hələle g'a'aypxhına zer qığevç'u. Misirvolle zak'le məxdun qəlan zerbı g'acu deşdiy. 20 K'üvəneyiy qəlana zerbışee, yighible ts'eppa dameençe qığevç'una tavulyına zer opxhunna. 21 Tavulyun zerbı mançine vuxhnyaqə atk'ineyid, mançin vuxhunbu mə'lim hidi'ıynbı. Manbı nəxüdiy vod, həməxüdüd axuyınbı. Manke zı muğur qıxha. 22 Qiyğa zak'le nik'ek in g'acu: sa sukune cucukeençe yighible gyavts'una yugna sukena git'y alyabı. 23 Mançile qiyğad yighille şargıne mıtsın gyoxhxhani'ıyn k'üvən, q'əran sukun git'y aleyle. 24 K'üvəne sukune git'yın yighible yugna

sukuna gıt'y hööğəna. İn nik'ek g'acuynbı, zı cadu ha'anbışıs yuşanı'ynbı. Zak'le man nen eyheniy, eyhes əxəna dexhana. 25 Yusufee fironuk'le eyhen: – Fironne nyak'bışe sa karake yuşana'a. Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a. 26 Yıghible tavulyna zeri yıghible yugna sukuna gıt'y yıghille sen eyhen vodun. Mane nyak'bışe sa karake yuşana'a. 27 Mançile qiyğa qığevç'una yıghible k'üvəniy qəlana zerib, şargıne mıtsee gyopxhunna yıghible q'ərana sukuna gıt'yıb, yıghille sen eyhen vodun. Man yıghille senna mısvalla vuxhes eyhen vodun. 28 Zas fironuk'le manvaniy eyhes ıkkən, Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a. 29 Sık'ınne gahıle Misir geed barakanan yıghille sen g'ığalas. 30 Mançile qiyğa yıghille senna məxübna mısvalla vuxhes, Misir vuxhana ögiylyna baraka mançin yik'el hivxanaa'as. Mısvalin nıyaq'v q'əra qaa'as. 31 Mana mısvalla məxüb yı'q'ba ilğevç'uva, ögiyl vuxhana barakat ulesqa qavaales deş. 32 Fironuk'le man nyak' q'ö'es g'acuynğ'a, Allahee man kar hək'edad sık'ınne gahıle vuk'lelqa qalya'asınva eyhen ıxha. 33 Mançil-allar fironne Misirne ölkayna xərna gıxhxhesda ək'elikanaiy ats'aalikana insan t'abal he'ecen. 34 Fironne ölkavolle cun insanar ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhecən, Misir sav'uyne sukuke manbışe xhob'esda pay barakanane yıghne senna see'ecen. 35 Hasre manbışe mane yugne senbışee alyabına mana suk şaharbışee, fironne əmr hav'uyın xhinne, see'ecen. 36 Man sı'iyın gırgın kar Misirilqa qalesde yıghne mısıne seniys ıxhecən, ögiyle qööne mane yıghne mısıne senee ölkeebınbı xhal himabat'acənva. 37 Fironusiy cune insanaaşıs mana fikir yik'eençe vooxhe. 38 Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen: – İna insan xhinnena şok'le Allahın Rı'h vodnana insan aveekesdane? 39 Fironne Yusufuk'le eyhen: – Vak'le Allahee in karbı haguxhee, man vale ats'alikana, vale k'orane ək'elikana deşdava eyhen vodun. 40 Zı ğu yizde xaana xərna giyxhe, yizde ölkayne gırgıng'vee ğu uvhuyn ha'as. Saccu zı paççah xhinne vale xərna ıxhes. 41 Fironne Yusufuk'le meed eyhen: – Həşdiyle ilekke, zı ğu bıkırne Misirna xərna giyxhe. 42 Mang'vee cune t'ubelyna t'ucva g'avşu Yusufne t'ubelqa qaa'a. Mang'ulqa nekke yugne katanıke hı'iyın g'üvənən tanalınbı alı'ı, gardanılab k'ınəğəyke hı'iyın t'exa qalya'a. 43 Fironne mang'us cune daşk'abışın qöd'esın hele. Qiyğab manbışile hiib əlyhəne cune insanaaşılqa əmr hav'u eyhen: – Yəq' hevlecənva ts'irbı he'e. İnəxür fironne Yusufuke

Misirnacar xərna ha'a. 44 Fironne Yusufuk'le eyhen: – Firon zı ıxheyir, ğu ittevhu bıkırne Misiree şavacad t'ub ı'ğviykaraa'as deş. 45 Fironne Yusufus Safnat-Paneah do giyxhe. Mang'us xhunaşşe yixhecənva On eyhene şaharne kaahınna Fotiferanna yiş Asnat heele. Yusuf mançer ayk'anna bıkırna Misirna ölkə alycaaxhvas. 46 Misirne paççahısnee, fironusnee işılqa giyğalang'a, Yusufuqa xhebts'al senni yod. Mana fironusse qığevç'u, Misirvolle alycaxvas ayk'an. 47 Barakatnane yıghne senee ç'iyeyn geed xəttə kar aleylya'a. 48 Mane barakatnane yıghne senee Misiree alyadıyn gırgın kar Yusufue şaharbışeeqa sa'a. Hucooyiy mane şaharne hiqiy-allane çolbuşeençe sı'ı, mane şahareeyid g'alyadaççe ıxha. 49 Yusufue deryaheena g'um xhinne geeb suk saa'a, mang'vee mana qəpəqəs dyooxheva qəbəqə deş. 50 Yusufus, mısın senbı qalesse, On şaharne kaahınne Fotiferanne yişşe Asnate q'öyre dix uxu. 51 Mang'vee ts'erriyney duxayn do Menaşşe (yik'el hixana'as) gıxhxı eyhen: – Man do zı mançil-alla gıxhxı, Allahee zı ts'its'ınbiyiy dekkın xav yik'el hixana'as hassırva. 52 Mang'vee q'ör'esde duxayn do Efrayım (barakatnana) gıxhxı eyhen: – Man do zı mançil-alla gıxhxı, zı mane cigee uts'ur ts'its'e'eyid, Allahee maa'ar zı barakatnana hı'ı. 53 Yusufue uvhuyn xhinne, Misiree yıghille barakatnan sen g'attıxhın, yıghille mısın sen giyğal. Mısvılla gırgıne cigabışee vooxhena, saccu Misiril oxhanasın kar dena idyavxu. 55 Misirne cəmə'ətın oxhanasın kar g'at'umee, manbı k'yokkanbı fironusqa oxhanasın kar heqqas. Mang'vee cəmə'ətik'le eyhen: – Hudoora Yusufusqa havak'ne, mang'vee uvhuyn he'e. 56 Ç'iyeyn aq'vavollete mısıvalla vuxha. Misir mısvalla geeb xəb qooxhe g'avcu, Yusufue suk sav'uyın cigabı aaqı, mançe Misirbışıs suk massa hoole giyğal. 57 Gırgıne ölkabışee it'umna mısvalla gibğılil-alla, gırgınəng'ançe insanar Yusufusqa abayle vuxha suk alivşes.

42 Yaaq'ubık'le Misir suk vobva ats'axhamee, mang'vee dixbışik'le eyhen: – Nya'a şu sanasang'uqa ilyaaka avxu? 2 Zak'le g'ayxhıyn Misir suk vobubva. Havak'ne mançe şasda suk alivşe, deşxheene şı xhal hapt'as. 3 Yusufna yits'iyre çoc suk alivşesva Misirqa havayk'an. 4 Saccu Yusufna çoc Benyamin Yaaq'ubee çocaaşıka g'ıxele deş. Mana qəyq'ənnə Benyamınık sayid sa kar eyxheva. 5 Kana'anaaşıne cigabışee mısvalybıva, suk ulyoošənbişıka İzrailin dixbıb abı vuxha. 6

Yusuf bıkırne ölkayna xərnaniy, Misirvolleteb suk vuceeniy massa hoole. Yusufun çocar abıyng'a mang'une ögiyl ç'iyelqame k'yobzuriynbı. 7 Yusufuk'le cun çocar g'avcuycum qıvats'eeyib, qıvdıyats'inçılqa hadaççe. Manbışıka mana sacurayracar eyxhe. Yusufee manbışıke qiyghanan: – Nənçene şu abı? Manbışe eyhen: – Kana'ane öлкеençe, otxhanan kar alışşes. 8 Yusufuk'le cun çocar qıvaats'anbı, çocaaşik'lemee vuc qıvats'ı deş. 9 Yusufus cehilynang'a çocaaşine hək'ee g'acuyn nyak'ıbı yik'el qadı, manbışik'le eyhen: – Şu casusarıb, ölkayn it'um hidi'iyın cigabı ats'axhxhesıb abı! 10 Çocaaşe mang'uk'le eyhen: – De'eş, yışda xərna, yiğın g'ular otxhanan kar alışşes abı. 11 Yişın gırgınbı sang'un dixbı vob. Yiğın g'ular qopkuyn insanar vob, şi casusar deş vob. 12 Yusufee manbışik'le eyhen: – De'eş, şu abıynbı g'aces, nyaadiy yışde ölkayn it'um hidi'iyın cigabı! 13 Manbışe eyhen: – Şi yiğın g'ular yits'ıq'öyre çoc vob, Kana'anne cigeençene sang'un dixbı vob. Yışda k'inna çoc dekkıne k'ane vor, manasar xəəqa-ç'ıyeeqa ıxha. 14 Yusufee manbışik'le eyhen: – Gırgın kar zı şok'le uvhuyn xhinnevud, şu casusarıb! 15 Zı şu inəxüb siliys üvxəs: fironne vuk'lelen k'in g'ıysar, vuşda k'inna çoc inyaqa ittyareene, şosse inçe əlyhəəs vəəxəs deş. 16 Vuşda sa g'axıle k'inna çoc ayrecen, avxuynbıb inyaa avqvas. Manke zak'le g'acesın şu eyhen horee-hək'enee. Deşxheene, fironne vuk'lelqa k'in ixhecen, şu casusarıbva! 17 Yusufee manbı xhebillə yiğna zindanee havaacı. 18 Xhebıd'esde yiğıl Yusufee manbışik'le eyhen: – Zı Allahıle qəyq'ənnə: zı uvhuyn he'eene, şu üç'übbə aaxvas. 19 Şu qopkuyn insanarxhee hasre vuşda sa zindane axvecen, mansanbıšemee xaa'ab mısıba avxuynbışis suk vukkeecen. 20 Qiyğa vuşda k'inna çoc zasqa ayre. Məxüdü zak'le ats'axhxhesın, şu eyhenbı hək'enbiyee, deşxhee dişeeene. Mançika şunab hapt'iyke g'attıvxhanasınbı. Mançis çocaaşe ho'ova eyhe. 21 Manbışe sana-sang'uk'le eyhen: – Hək'ebab şi çocus hı'iyınçına caza vob ts'its'aa'a. Mang'vee şalqa miz ky'a'ang'a, şak'le mang'uk' qıtxhuyn divan g'acu, şi mang'vee uvhuyn hı'ı deş. Mançıl-allad yışde vuk'lelqa in divan adı. 22 Ruvenee manbışik'le inəxüdü eyhe: – Zı uvhu dişdiy gadeys pisvalla himaa'a, şumee zal k'ırı alıxhxhı deş. Həşdeb şi mang'une ebal-alla caza ts'its'aa'a. 23 Çocaaşik'le ats'a deşdiy Yusufee col k'ırı iliyxheva. Mana manbışıka sak'ala'ang'une kumagıkva yuşan ha'a ıxha. 24 Yusuf çocaaşisse şaqana ark'ın, geşşena. Qiyğar meer cosqacar sak'ı, manbışıka

gaf haa'a. Çocaaşine yı'q'neençe Şimon aqqeva əmr haa'a. Qiyğaler mana manbışik'le g'ece-g'ece iyt'alna. 25 Yusufee əmr haa'a manbışın balagbı sukun gyats'e'e, co adıyn nuk'rad conecad balagbışeeqa gıxhxhe, yəqqı'sıd oxhanasın kar hele. Həməxüdüd ha'an. 26 Çocaaşe suk əməleeşılqa alıvxhu, mançe avayk'anənbı. 27 Manbışde sang've xəmə g'aahane cigee əməleys yem helesva balagın ghal aaqıyng'a, balagne ghalee cun nuk'ra g'ece. 28 Mang'vee çocaaşik'le eyhen: – Yızın nuk'ra sak'ıyn, haane yızde balageevud. Manbışın yik' aqqaqqa, qəpq'ı'n sana-sang'uk'le eyhen: – Şak Allahee hucooyiy hı'ı? 29 Manbı dekkıne k'anyaqa Kana'anne cigabışeeqa qabı, mang'us vuk'lelqa qadiynbı inəxüdü yuşan ha'a: 30 – Şene ölkayna xərna şaka sacurayracar yuşan hı'ı. Mang'uk'le həməxüdü ats'axhxha, şi menne ölkayn casusarınyxan. 31 Şimee mang'uk'le uvhuyn: «Şi qopkuyn insanar vob, casusar deş. 32 Şi yits'ıq'öyre çoc sa dekkın dixbı vob. Sa yışda çoc xəəqə-ç'ıyeeqa ıxha, k'inna yışda çocur Kana'anne cigabışee dekkıne k'ane vor». 33 Şene ölkayne xəring'vee şak'le uvhuyn: «Şu qopkuyn insanar vuxhay inçike ats'axhxhes: çocaaşına sa yızde k'ane g'alərçe, şunab xızanbı mısıvalıke g'attıxhan haa'as suk alyapt'ı hudoora. 34 Mançile qiyğar k'inna çoc zasqa ayre. Manke zak'le ats'axhxhesın şu casusaraye deşxhee, qopkuyn insanare. Qiyğaler vuşda çoc şosqa quvu, zı ine cigabışee iviykarasiy kar alışşes şosqa hassarasın». 35 Balagbı haç'a'ang'a çocaaşik'le con nuk'ranan yut'elybı caa'ad iveeke. Cocarıb cona dekkır nuk'rabı g'acu qəvəyq'ənanbı. 36 Yaaq'ubee manbışik'le eyhen: – Şu zı dixbışkəna hı'ı! Yusufir deşda, Şimonur deşda, həşder Benyamin qıkkeka! Man eyxhen gırgın zak eyxhe! 37 Ruvenee dekkık'le inəxüdü eyhe: – Ğu mana yızde xileqa qele, zı mana vasqa sak'al ha'asda. Zı mana vasqa sak'al hide'eene, yızda q'öyursana dix gyapt'e. 38 Yaaq'ubee eyhen: – Yızda dix Benyamin maqa şokasana ı'qqəs deş. Yızde xhunaşşeyke Raahileyke sa hamana axu, mang'una çoc qik'una. Sayıd mang'une vuk'lelqa yəqqə sa kar qadeene, zı q'əsvalee mane uts'uruka ahaleeqa əlyhəəs. (Sheol h7585)

43 Kana'anaşine cigabışee mısvalyby geedniy qeetxha. 2 Çocaaşe Misirğənçe abına suk opxhun g'apt'imee, dekkee manbışik'le eyhen: – Havak'ne şas sık'ının oxhanasın kar alışşe. 3 Yahudee mang'uk'le inəxüdü eyhe: – Şene insanee şas yugda g'ayxhı'iyın, yızde ulesqa qımaale şokasana vuşda çoc dexhene. 4 Ğu çoc şaka g'axuvuynxhiy şi hapt'ın vasın otxhunıy

ileşeyiy. 5 Ğu mana g'ıxdevee, şı maqa vüqqəsdeş. Şene insanee şak'le uvhuynniy çoc ittyare yizde ulesqa qımaale. 6 Manbışde dekkee İzrailee eyhen: – Nya'a şu zalqa ina ver ablyav'u, nişisne şu şene insanik'le uvhu şoqa sayır çoc vornava? 7 Manbışe eyhen: – Mane insanee yişdeyi yışde xizanbışde hək'e geed qidghnı bı'ı: «Həşde dek üç'ürne vor? Merna şoqa çoc vornane?» Şınad mang'une alidghniybışis cuvabniy qele. Nya'a yişde ək'eleeqa qadayleyiy, mang'vee çoc ayreva eyhes ıxhay? 8 Yahudee dekkık'le İzrailik'le eyhen: – Gade g'aykke, şı əlyhəs. Ğunar, şınab, uşaxarıb hıdyapt'ı manke üç'ıbbə aaxva. 9 Zı mang'ul-alla vas cuvab qeles, ğu mana zake qiyghne. Zı mana vasqa qıdyaree, yiğne ögiyl ulyozar hide'ee, zı yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ixhes. 10 Şı vaxt ılığıdyavhunaxhiy, həşdilqasse q'öneyəqees hapk'in qabı vooxheyiy. 11 İzrailee eyhen: – Mennəxüid dexhexenee, şu in kar he'e: q'oç'ebışeeqa ine cigayne inette yugne meyvabışıke, qiyğale xhinne balyzam, sık'ının itv, ədviyat, ətriyat, püste, badam sı'ı mane insanis pay xhinne ikkee. 12 Q'öd şene ögiylinmeen nuk'ra aleet'e. Balagbışeed yı'q'əlqa qadıyn nuk'rad ıkkı vuşde xıleka sak'ale'e, sayib manbı balagbışeeqa yugba ilydyaaı vooxhe. 13 Çocur alyart'u, mane insanne k'anyaqa savk'le. 14 Ğırgın əxəne Allahee mana insan şos məxür g'üvəna qe'ecen, mang'veeyir vuşda şenasə çociy Benyamin şoka xaaqa savaak'alas havaasrecen. Zınar uşaxarşikena ixhesxhee, hasre ixhecen. 15 Çocaaşe Benyaminır, paybıd, q'öd şenimen nuk'rad alyat'u hamankecab gyabak'anbı yəqqı'lqa. Misırqa hipxhır manbı Yusufusqa qavayle. 16 Yusufuk'le Benyaminır manbışıka sa cigee g'acumee, cun xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyhen: – İn insanar yizde xaaqa quvku, həyvan gyuvk'u ç'ərə qee'e, manbışe zaka yı'q'ı'hiyn karbı oxhanas. 17 Mane insanee Yusufee cuk'le nəxüdiy uvhu həməxüidud ha'an: man insanar quvkekkanbı Yusufne xaaqa. 18 Manbışe co Yusufne xaaqa quvkekka qəppı'n eyhen: – Şene ögiyl balagbışee sak'ali'iyne nuk'ral-alla şı quvkekka. Mang'us şalqa xıl g'ot'alas, şale ğamxha əmələr g'ayşu, şake nukarar haa'as vukkan. 19 Manbı xaaqa əkkəəne cigee Yusufne xav vuk'lek ikkekang'uşqa qeepxha inva eyhe: 20 – Yişda xərna, şı şene ögiylib otxhanan kar alışşes abıynbiniy. 21 Şı xəmdə aaxvane cigee balagbışın ghalyib aaqiyng'a, ğırgıng'uk'le cun nuk'ra nəxüdiy vod k'il qidexha balagne ad iveeke.

Həşde man şı yişde xıleka yı'q'əlqa sak'ala'a. 22 G'iyniyın otxhuniy alışşesınıd şı nuk'ra curayda adi. Şen nuk'rad şavaame yişde balagbışeeqa gıxhxı, ats'a deş. 23 Xav vuk'lek ikkekang'vee eyhen: – Ğırgın çine cigal vod, qımaəq'ən. Vuşdeyi vuşde dekkıne Allahee man nuk'ra vuşde balagbışeeqa gıxhxı. Şu şene ögee adıyn nuk'ra zasnə vod. Qiyğaler Şimon manbışısqa qığayhe. 24 Mane insanee çocar qavaylenbı Yusufne xaaqa. G'elybı hoğalası manbışis xhyaniy əməleeşisın yemıd helen. 25 Çocaaşık'le uvhuynng'a co Yusufuka yı'q'ı'hın kar maa oxhanasva, manbışe mana qalesse con paybı qığ'a'anbı. 26 Yusuf xaaqa qarımee, manbışe co adıyn paybı hagu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoozaranbı. 27 Yusufne manbışıke qidghın ha'a: – Co nəxübiyva? Şena şu eyhena vuşda q'əsda dek nəxürneva? Meernaneva həşde? 28 Manbışe eyhen: – Yiğna g'ul, yişda dek meerna, yugra vor. Manıd uvhu Yusufne ögiyl çiyelqamee k'yoozaranbı. 29 Yusufne ul alıvk'arav'uyng'a cune yedikena çoc Benyamin g'acu eyhen: – Şena şu zak'le eyhena k'ınna çoc haynane? Qiyğa Benyaminik'le eyhen: – Dix, Allahee vas yugun helen. 30 Yusufuk'le çoc g'acumee, mang'un yik' hoyç'an giyğal, geşşuy qadayle. Mana ek'ra qığəç'u, cune gozeeqa ark'ın yugra geşşena. 31 Yusuf aq'va hodğul qığəç'e. Mang'vee geşşuy aqqı əmr haa'a: – OtXHuniy qalle. 32 OtXHuniy mang'us curayda, çocaaşis curayda, mang'uka kar otXhanne Misırbışis curayda qadayle. Misırğançenbışis Cühüt'yaasıka sacıgee kar oxhanas əxən deşdiy, mançile Misırğançenbı həlyvəyq'ənanbiniy. 33 Yusufne ögiyl çocar senbışis sik'ı çıçıqab qihna gyuv'araa'a. Manbı sana-sang'uqa ilyaakı mattebaxhenbı. 34 Yusufne ögiylne otXhuniybışıke manbışisdab pay curaa'ana. Saccu Benyaminna pay mansanbışde paybışile xhoniyyəqee xəppə vuxha. Məxüid manbışe mang'uka yugda otXhun-ulyoğan.

44 Yusufne cun xav vuk'lek ikkekang'ulqa əmr haa'a: – İne insanaaşın balagbı cosse qıkkəs əxəsdemeene otXhuniyka gyats'e'e. Co adıyn nuk'rad conecad balagbışde ghaleeqa gıxhxhe. 2 Yızda nuk'rayna kasamee k'ıning'ıne balageeqa vucee sukuke quvuyne nuk'rayka sacıgee gıvxhe. Şeng'vee ğırgın Yusufne uvhuyn xhinne ha'a. 3 Miç'eed qıxhayng'a, in insanar cone əməleeşika sacıgee yəqqı'l aa'anbı. 4 Manbı şaharilee geeb əq'ana qeepxha deşdiy, Yusufne xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyheng'a: – Ek'ra oza qıxha mane insanaaşıqa qihna

hoora, avarq'ilymee manbışik'le eyhe: «Nişil-allane şu yugvalis pisvalla hav'u? 5 Nişil-allane yizde xəring'una nuk'rayna kasa qöpqu? Mang'vee mançe ulyoğan, falika ilyakka. Şu qotkuda hı'ı deş!» 6 Xav vuk'lek ikkekana manbışıqa avarq'ıl cuk'le uvhuyn manbışılqa hixhara'an. 7 Çocaaşe mang'uk'le eyhen: – Nişil-allane yişde xəring'vee məxdun cuvab eyhe? Şasse g'ulaaşisse məxdun kar ha'as əxəye! 8 Şak'le balagbışee aveykiyn nuk'rad Kana'annee cigabişençe sak'alı'ı vas qadı. Nişil-allane şı xəring'une xaançe k'inəğəyiy nuk'ra qəqəs? 9 Hasre man kar şavusneyiy aveeykı, mana insan gik'ecen, avxuynbıb xəring'us nukarar vuxhecen. 10 Mang'vee eyhen: – Şu yugda uvheeyid, hasre inəxiid ixhecen: man kar şavusneyiy aveeykı mana yizda nukar ixhecen, mansanbışil bınah aaxvas deş. 11 Çocaaşe zarada balagbı gyaqqı çin ghalybı aaq. 12 Xav vuk'lek ikkekang'vee xəring'ule girğıl k'ining'ulqamee t'abala'ana, kasa Benyaminne balagee iveeke. 13 Çocaaşe cok qitxhuayne divanıke tanalınbı qıt'axxa'a. Qiyğa əməleəşilqa karıd alixhxı siviyl'alanbı şahareeqa. 14 Yahud çocaaşıka sacıgee Yusufne xaaqa qarayle. Mane gahıl Yusuf xaa eyxhe. Manbı Yusufne ögee ç'iyelqamee k'yoozaranbı. 15 Yusufne manbışik'le eyhen: – Şu hı'ıyn hucoone? Şok'le ats'a dişdiy, zına xhinnena insan falika ilyakıme girğın g'ecen? 16 Yahudee eyhen: – Şı xəring'uk'le hucoovane, nenvane eyhes? Nəxübnə şı qəpkuynbı xhinne Haagvas? Allahee şı hav'una bınah Haagva. Həşde şınab, kasa neng'usneyiy avaykı manar, yişde xəring'un g'ular vooxhe. 17 Yusufne eyhen: – Zı məxdun kar ha'as deş. Kasa şavusneyiy aveykı mana yizda g'ul ixhes, mansanbıb qı'dəpqu'n dekkısqa savk'le. 18 Manke Yahud mang'usqa qıxha eyhen: – Yizda xərna hucoone ixhes, yiğne g'ulus xəring'uk'le cuvab eyhes hasre. Çu firon xhinnena insan ixheyir, ğu yiğne g'ululqa qəllamışmexhe. 19 Şenke xəring'vee g'ulaaşıke qiyğhınnıy: «Şoka dek, çoc vornane?» 20 Şı manke xəring'uk'le uvhuynny: «Şaqa sa q'əsda dek vorna, cuqar qəsvalee ıxhana sa k'inna dix vor. Mang'una çoc qik'una, cune yedine dixbışıke mana sa axu, dekkısır mana geer ikkan». 21 Manke ğu yiğne g'ulaaşik'le uvhuynny: «Mana zasqa ayre, zak'le g'aces». 22 Şınad xəring'uk'le uvhuynny: «Gadeysse dek g'alerçes əxə deş, g'alerçeyir, dek qik'asda». 23 Ğumee yiğne g'ulaaşik'le şak'le uvhuynny: «K'inna çoc ittyareene, sayib yizde ulesqa qımaale». 24 Yiğne g'ulusqa, yişde dekkısqa sapk'iling'a, yişde xəring'vee

uvhuyn mang'us yuşanı'ıyn. 25 Yişde dekkee uvhuyn: «Meeb havak'ne şas sık'ının otxhuniy alişşu alle». 26 Şımee uvhuyn: «Vüqqəs vəəxəs deş. Saccu yişda k'inna çoc şaka i'qqəxhee, şasseb maqa vüqqəs vəəxə. Şasse şeng'usqa qeəpxhes vəəxəs deş, k'inna çoc şaka dexheene». 27 Yiğne g'ulee yişde dekke, şak'le uvhuyn: «Şok'le ats'an yizde xhunaşşee Raahilee zas q'öyre dix uxu. 28 Sa dix yizde k'anençe ark'ın sak'ı deş, zınad uvhuyn: hək'erar mana sa bahalne həyvanın qodu-sodu ixhes. Həşdilqamee zak'le mana dix g'acur deş. 29 Şu inasa dixır alyart'vee, mang'uned vuk'lelqa sa kar qadeene, ahaleeqa şu yizda cagvarana vuk'ul uts'uruka quvkees». (Sheol h7585) 30 Həşde şasse yiğne g'ulusqa yişde dekkısqa savaak'alas vəəxəs deş. Mana mang'us geerxe ikkiykanna. 31 Mana gade şaka g'idceveene, yik' qotxu qik'asda. Manke yiğne g'ulaaşee dekkına cagvarana uts'urun gyavts'una vuk'ul ahaleeqa quvkees. (Sheol h7585) 32 Yiğna g'ul eyxhena zımee, dekkıs cuvab huvu uvhuyn: «Zı mana vasqa sak'alde'eene, yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ixhes». 33 Hucoone ixhes, hasre gadeyne cigee xəring'us g'ul xhinne zı axvas, gader çocaaşıka sark'ıl hooracen. 34 Mana dena, nəxiirne zı dekkısqa əlyhəəs? Havaasre zak'le dekkına vuk'ul uts'uruka g'umoocecen!

45 Yusufusse öörxəs dəxhı' nukaraaşılqa ts'ir üvxiyxə: – Girğınbı yizde k'anençe qıgeepç'e! Yusufne çocaaşik'le vuc vuşu ıxhay eyhemeə manbışde k'ane vuşucar deşdaniy. 2 Mana məxiir axtıra geşşee giyğal, misirğançenbışik'le man g'ayxhı fironne xaane insanaaşis yuşan ha'a. 3 Yusufne çocaaşik'le eyhen: – Zı Yusuf vorna! Yizda dek meernane? Çocaaşisse mang'us alidğhıny qeles əxə deş, hucoome eyhesınbı manbı aaxvanbı. 4 Yusufne çocaaşik'le eyhen: – Zasqana qeəpxhe. Manbı cusqana qeəpxhamee, eyhen: – Şu Misirqa massa huvuna çoc Yusuf zı vorna. 5 Zı inyaqa massa huvuva şu qı'məəq'ən, şolqacab qəl hımaa'a. Allahee vuşda i'mı'r havaacesva zı şole ögee inyaqa yəqqı'l hı'ı. 6 Q'ölle sen ıxha ine cigabişee misvalybı gidğılna, inçile qiyğa xholle sennad ezuyiy-qiyşily ixhes deş. 7 Allahee zı şole ögee inyaqa xəbna suvabna iş haa'as, şu g'attivxhanav'u, ç'iyeyne aq'val havaacesva g'axuvu. 8 Mançıl-allar zı inyaqa Allahee g'axuvu, şu deş. Mang'vee zake fironus dek xhinnena insan, cune xaana xərna, Misir ölkab vuk'lek vukkekana hı'ı. 9 Zaraba dekkısqa apk'ın mang'uk'le eyhe, dix Yusufne hayın vod eyhe: «Allahee zake

Misir vuk'lek vukkekana hı'ı. Nimeeyiy əxə, zəsqa ek'ra qora. **10** Ğu Misir Goşen eyhene cigee axvas. Ğunar, yiğın kulyfatbı, yiğın nevbabı, çavra-vəq'əd, yiğın gırgıncad kar zas k'ane ixhes. **11** Maa'ar zasse vaqa ilyakkas əxəsda. Deşxheene, ğunayiy yiğna xizan, çavra-vəq'ə dağamiyvalee vuxhes. İnçile qiyğab xholle senna mısvalła vuxhes». **12** Zı, Yusuf vorna şoka yuşana'ana, şok'led, yizde çoc Benyamınık'led man g'ecen. **13** Misir zı nəxriy ats'a, şok'le inyaa hucooyiy g'acu mançına gırgınçına gaf yizde dekkıs hav'u, mana ek'ra zəsqa ayre. **14** Yusuf cuna çoc Benyamın xhilibişeeqa sı'mee q'öyursana gyaaş gıviyğal. **15** Qiyğa mang'vee avxuynə çocaaşıs ubbabı hı'ı, geşşe-geşşe manbı xhilibişeeqa sav'u. Qiyğale çocaaş mang'uka meeb gaf hav'u. **16** Yusufun çocar abına gaf fironne xaane insanaaşılqa hıviyxhar. Mana gaf g'avxhuna fironur cun insanarıb şadeebaxhenbı. **17** Fironne Yusufuk'le eyhen: – Çocaaşık'le eyhe inəxüd he'ecen: «Vuşde həyvanaaşılqa kar alixxhı Kana'anne cigabışeeqa hudooracen. **18** Qiyğab dekkır, xizanıb ana zəsqa ablecen. Zı şos Misirin gırgınçile yugun ciga heles. Şunad ma'ad alyadıyn gırgınçile yugun kar oxhanas». **19** Sayıd manbışık'le eyhe: «İnəxüd he'e: dekkısınıy vuşde xhunaşşeeşısın, uşaxaaşısın daşk'abı Misirğançe alyaat'u, gırgınbı inyaqa qudoora. **20** Maa'ad axuyn vuşun kar qımıykan, Misireedın gırgınçile yugun kar vuşun ixhes». **21** İzrailyne dixbışe həməxüüd ha'an. Yusuf cuna çoc Benyamın xhinne manbışısın daşk'abıd, oxhanasın yəqqı'lqan otxhuniyid helen. **22** Manbışde gırgıng'us sa tanalınbı hele, Benyamınsmee xholle tanalınbiyy xhebıd vəş nuk'ra hele. **23** Yusuf dekkısva Misirin gırgınçile yugun kariy suk, gıney yəqqı'sın oxhanasın alixxhına g'able əməle g'uxoole. **24** Mang'vee çocar yəqqı'l haa'amee manbışık'le eyhen: – Yəqqı'l uğmooda. **25** Manbı Misirğançe qıgeepç'ı Kana'anne cigabışeeqa dekkıne Yaaq'ubne k'anyaqa qabı, **26** mang'uk'le eyhen: – Yusuf meerır, vucur Misir xhinnene ölkayna xərnəvur! Man g'ayxhı Yaaq'ubun yik' aqqaqqa, manbışe uvhuynçılqa hayexhe deş. **27** Yusuf cuna çoc Benyamın xhinne manbışısın daşk'abıd, oxhanasın yəqqı'lqan otxhuniyid helen. **28** İzrailee eyhen: – Həşde zak'le ats'axhxayn yızda Yusuf meerır! Zak'le mançile yugun medın hucoone g'ayxhes! Hasre qık'asse sa hark'ın mana g'aces!

46 İzrailee cuka vodun gırgın s'ı, yəqqı'lqa gexha.

Mana Beer-Şeveeqa hirxhıl cune dekkee l'saq'ee l'bəədat ha'ane Allahıs q'urban ablyaa'a. **2** Xəmdə Allah İzrailis gyagu mang'ulqa onuiyn: – Yaaq'ub! Yaaq'ub! Yaaq'ubee «Hooyva» eyhe. **3** Allahee eyhen: – Zı Allah vor, yiğne dekkee l'bəədat ha'ana Allah. Misirqa l'qqas qı'məyq'ən, Zı vake maa'ad xədn millet g'alya'as. **4** Vaka Misirqa Zınar l'qqəsda. Qiyğar yı'q'əlqa Zıcar ğu meer qalesda. Ğu qek'ang'a Yusuf yiğne k'ane ixhes. **5** Yaaq'ub Beer-Şeveençe ayk'anna. Yaaq'ubne dixbışe dekkır con uşaxarıb, yedarıb fironne Yaaq'ubulqa g'axuvuynə daşk'abışeeqa gyav'u quvkekka. **6** Yaaq'ubeeyiy cune dixbışe çavra-vəq'əyiy, Kana'anne cigabışee co hı'ıyn gırgın kar s'ı'ı Misirqa qavayle. **7** Mang'vee cuka Misirqa dixbı, yışba, nevbabı, gırgına cuna xizancab alyapt'ı ayk'an. **8** Misirqa İzrailika sacıgee cun dixbiyy dixbışike g'abıynbı qavayle. Misirqa qabıynbışın do bı in bı vod: Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven. **9** Ruvenın dixbı: Xanok, Pallu, Xetsron, Karmi. **10** Şimonun dixbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakın, Tsoxar sayır Kana'anğançene zə'ıfayke ıxhana Şaul. **11** Leviyn dixbı: G'erşon, Qohat, Merari. **12** Yahudun dixbı: Er, Onan, Şela, Peres, Zarax. Eriy Onan Kana'anne öлкеe habat'anbı. Peresın dixbı: Xetsron, Xamul. **13** İssaxarın dixbı: Tola, Puvva, Yov, Şimron. **14** Zevulunun dixbı: Sered, Elon, Yaxle'el. **15** Şənbı Leays Yaaq'ubıke vuxhayn uşaxarıy vob. Leayeyn dixbı, yışba, nevbabı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhee xhebts'ale xhebiyre insan ıxha. **16** Qadıın dixbı: Tsıfyon, Xaggi, Şuni, Etsbon, Eri, Arodı, Areli. **17** Aşerın dixbı: İmna, İşvah, İşvi, Beria sayır manbışda yıçu Serax. Beriannın dixbı: Xever, Malkiel. **18** Zilypanın Yaaq'ubıken dixbı, yışba, nevbabı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhee ina yits'ıyixhalle insan eyxhe. Lavanee mana cune yışşeyş Leays nukar xhinnehiy hiyvu. **19** Yaaq'ubne xhunaşşeyn Raahıeyn dixbı: Yusufiy Benyamın. **20** Yusufus Misirne On şaharne kaahinne Fotiferanne yışşe Asnatee, Menaşşeyiy Efrayım donan q'öyre dix Misir vuxu. **21** Benyamının dixbı: Bella, Beker, Aşbel, Gera, Naaman, Exi, Roş, Muppim, Xuppim, Ard. **22** İna yits'ıyoq'var insan Yaaq'ubuniy Raahıeyn dixbı, nevbabı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhe vooxhe. **23** Daniyna dix: Xuşım. **24** Naftalıyn dixbı: Yaxtsel, Guni, Yetşer, Şillem. **25** Bilyhanın Yaaq'ubıken dixbiyy nevbabı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhee ina yigihyre insan eyxhe. Lavanee mana

cune yişşeyş Raahileys nukar xhinneniy hiyvu. **26** Yaaq'ubne dixbişde xhunaşşeeşile ğayrı, Misirqa mang'uke g'arına yixhts'ale yixhiyre insan qarı. **27** Yusufus Misir q'öyre dix ıxha. Yaaq'ubne xizanee Misir yights'al insan eyxhe. **28** Goşenqa əlyhəəna yəq vats'a vuxhesva Yaaq'ubee cule hiqa Yusufusqa Yahud g'ixele. Manbı Goşenisqa hiviyxharmee, **29** Yusuf daşk'eeqa gyu'ur dekkine İzrailyne ögiylqa hayk'an. Dek g'acuys mana xhulibişeeqa sı'ı xilece geşşena. **30** İzrailee Yusufuk'le eyhen: – Ğu yugra g'acu, həşde zasse qik'as əxə. **31** Yusufee çocaaşik'leyiy dekkine xizanik'le eyhen: – Hasre həşde fironusqa hark'ın eyhes, Kana'anne cigabişee eyxhena yizda dek, çocar cone xizanbişika sacigee zasqa abı. **32** Manbı çobanar vob. Mançil-allab manbı cone gırgıne karaka, çavra-vəq'əyka sacigee qabı. **33** Fironee şu qopt'ul qiyghanasın: «Hucoonexhe şu ha'anva?» **34** Şunad eyhe: «Şi, yiğın g'ular, yişin dekkar xhinne, k'ilybanang'acab çavra-vəq'ee vuxha». Manva uvhee Goşen şos ciga heles. Misirğançenbı çobanaaşile həlyvəyq'anva, şos man ciga helesin.

47 Yusuf fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhen: – Yizda dek, çocar cone gırgıne karaka, çavra-vəq'əyka Kana'anne ölkeence inyaqa Goşenqa qabı. **2** Qiyğa mang'vee çocaaşike xhoyre g'əxi' fironusqa abı. **3** Fironee Yusufne çocaaşik'le eyhen: – Hucoonexhe haa'an? Manbişee fironuk'le eyhen: – Yiğın g'ular, con dekkar xhinne çobanar vob. **4** Şi inyaqa qabıynbı Kana'anne ölkee it'umun misvalybi gidğılva, yiğne nukaraşısın çavra-vəq'ə uxhiyxhana'asın cigabı deşva. Hucoone ixhes, şı həşde Goşen aaxvas havaasre. **5** Fironee Yusufuk'le eyhen: – Yiğna dekkiy çocar vasqavub abı. **6** Misir vas ikkanan ciga g'əyx: dekkisiy çocarşıs ine cigayne gırgınçile yugne cigee ciga qee'e. Havaasre manbı Goşenee aaxvecen. Vak'le manbışın yugun çobanar vaats'axheene, g'əvxhee məxbınbı yizde çavra-vəq'əyqa ilyaakecen. **7** Yusufee cuna dek Yaaq'ub fironusqa arayle. Yaaq'ubee fironus xayırdüə hoole. **8** Fironee mang'uke qiyghanan: – Vaqa xhulelle senna vod? **9** Yaaq'ubee fironus inəxdun alidghniy qele: – Yizde i'mi'ren vəşşee xhebts'al sen zı inyaa-şaa hı'ı. Yizda i'mi'r k'ilyba, dağamba vuxha. Dekkaaşee menəəng'ə hı'ıyn senbimeeyib xiliyba vuxha deş. **10** Yaaq'ub fironus xayırdüə huvu ayk'anna. **11** Yusufee fironee uvhuyn xhinne ha'a, dekkısdaiyy çocaaşılda ciga Misir qaa'a, manbişıs gırgınçile yugun

Ramses eyhene cigeeñçe ciga hele. **12** Sayid Yusufee dekkısın, çocaaşısın otxhuniy xizanbişıs sik'ı havace. **13** Mısvalla manimee geeb qooxhe, ç'ıyeyne aq'val otxhanan kar ivdeeke giyğal. Misirniy Kana'anın cəmə'ət mısvaline xılence vuççud dena aaxva. **14** Yusufee Misireneyiy Kana'anne insanaaşıs suk massa huvu maadin gırgın pılbi fironus sa'a. **15** Misirneyiy Kana'anne insanaaşın gırgın pılbi g'att'uyng'a, gırgın misirğançenbı Yusufusqa abı eyhen: – Şas gıney hele. Nişil-allane şı yiğne ulene ögee hapt'as? Yişin pılbi g'attuyınbı. **16** Yusufee eyhen: – Vuşun pılbi g'att'uxhee, manke həyvanar alle, zı şos mançine cigee gıney heles. **17** Manbişee Yusufusqa con balkanar, çavra-vəq'ə, əməler ha'aykı adayle. Yusufee mane adıyne həyvnaaşike gıney badal ha'a. Mane sen mang'vee məxüid manbişde həyvnaaşike gıney badal ha'a. **18** Man sen ilğec'umee, manbı Yusufusqa abı eyhen: – Vak'le ats'an, şaqa pıl deşin, yişin həyvanar ıd vas ıxha. Şaqa yişde xəring'unemee tanbişileyy cigabişile ğayrı vuççud axu deş. **19** Nişil-allane yiğne ulene ögiyl şakınıd yişde cigabişikınıd ixhes? Şas, yişde cigabişiliy şal-alla gıney hele. Havaasre şı fironus nukarar vuxhes. Hucoone ixhes, şas sayid toxumbı hele. Manke şınab hapt'as deş, yişin cigabıd sahrılqa sak'ılas deş. **20** İnəxüid Yusufee gırgın Misirın cigabı fironus ileşşee. Mısvalybişil-alla gırgıne Misirğançenbişee con cigabı massa hele. Məxüid Yusufee Misirğan gırgın cigabı fironne doylilqa alğa'a. **21** Misireene gırgıne insanaaşike Yusufee fironus g'ular haa'a. **22** Fironee kaahinaaşına hək' qooleva, mang'vee saccu manbişın cigabı ilydeşşee. Mana vucee qoolena hək' manbişde otxhuniyş g'ıviyxhar vuxha. Mançil-allad kaahinaaşee con cigabı massa hele deş. **23** Yusufee milletik'le eyhen: – Həşde şunab, vuşun cigabıd zı fironus alişşu. Haane toxum, alyapt'ı ooze. **24** Suk saa'ang'a xhonçuna sa pay fironus qevle. Avxuna yoq'uble payıb oozasiy ooxhanas, şosiy vuşde xizanınbişıs vuxhecen. **25** Manbişee eyhen: – Yişda xərna, ğu şas yugvalla hav'u, ğu şı hapt'ıyke g'attıvıxhan hav'u. G'ıyniyke şaqa şı fironun g'ular vob. **26** Yusufee ezu alyadıncına xhonçuna sa pay fironus qevleva Misirne cəmə'ətiş q'aanun gyuvxhu. Saccu kaahinaaşee ezu alyadıncına xhob'esda pay fironus qıdyoole vuxha. Məxbına q'aanun Misir g'ıynab vobna. **27** İzrailyna nasıl Misireene Goşen avxu karana vuxha. Manbı maa'ab geeb qeebaxhe. **28** Yaaq'ub Misir yits'ıyighalle senna axva. Mang'vee vəşşee yoq'ts'ale yighille sen

hı'ı. **29** İzrailyna qik'asda gah k'ane qooxheng'a, mang'vee cuna dix Yusuf qort'ul eyhen: – Vas zı ikkanxhee, xıl yizde bıdik avqa gıxhxı k'in g'assır cuvab hele: zas yugvalla hee'e, yızda nyaq'v Misir hımaa'a. **30** Zı qik'uyng'a Misirğançe qıkkee, yızın dekkar nyaabıy nyuq'vneeqa k'yav'u, zınar maa'ar k'eyxhe. Yusuf mang'us inəxüd cuvab qele: – Zı, ğu nəxdıy eyhe həməxüdüd ha'asın. **31** Mang'une cuvabıs dekke eyhen: – Zas k'in g'assre. Mang'veeyıd k'in g'ıysaran. İzrail vuc g'alırxhuıne karane vuk'lek qırzıl Allahıs düə haa'a.

48 Sabara gahbı ilğeeç'umee Yusufuk'le uvhuyn: – Dek ık'arır. Mang'vee cuna q'öyre dix Menaşşeyiy Efrayım cuka alyapt'ı dek g'acesva yəqq'lqa gexha. **2** Yaaq'ubus xəbar g'uxoole: – Haane yiğna dix Yusuf vasqavur i'qəə. İzrailik'le man g'ayxhı, gucuka vuc g'alırxhuıne tülee'ar giy'ar. **3** Yaaq'ubee Yusufuk'le eyhen: – Gırgın əxəna Allah Kana'anne cıgeene Luzee zas dyagu xayır-düə huvu, 4 inəxüd uvhu: «İlekkende Zı yiğna nasıl geeb qaa'as, hexxaa'asda, vake xədn xalq' g'alya'as. Vale qiyğad vake g'abıynbışıs man cigabı hammaşıys heles». **5** Həşdiyle q'öyre yiğna dix, zı inyaqa qalesse, Misir yedike vuxhaynbı yızınbı vuxhes. Efrayımiy Menaşşe, Ruveniy Şımon xhinne yızınbı vuxhes. **6** Manbışile qiyğa vake g'abıyn uşaxar yiğınbı vuxhes. Manbışılqa gexhan cigabımee Efrayımileyiy Menaşşeyle ilğeeç'es. **7** Zı inəxüd yızda Raahile qiyk'uva ha'a. Yızda Raahile zı Paddan-Arameençe sıyk'alang'a Kana'anne ölkee Efratısqa hıviyxharne cıgee qiyk'u. Mana maacar Efratne yəqqə k'eyxhı. Efratın g'ıynıyn do Bet-Lexem vodun. **8** İzrailik'le Yusufun dıxbı g'avcu qiyghanan: – İnbı vuşbune? **9** Yusuf dek kıs inəxüd cuvab qele: – Allahee inyaa zas huvuyn dıxbı vob. İzraılee eyhen: – Manbı zasqa qavaale xayır-düə hevles. **10** İzrail q'əsnıy qıxha, mang'une uleppışik'le yugda g'ece deşdiy. Yusuf dek dıxbı dekkısqana qaa'a, dekkeeyib manbı xhılıbışeeqa sav'u ubbabı ha'a. **11** Qiyğa İzraılee Yusufuk'le eyhen: – Yızde fıkreeqacad qıdayleyiy yiğın sayıd aq'va g'eeva, haane Allahee yiğın dıxbı zak'le haaguynbı. **12** Yusuf dek dıxbı dekkıne q'aratsaysse g'avşu, mang'une ögiyl çıyelqamee k'yoyzarna. **13** Qiyğa Yusuf Efrayım ulıozara'ana cune sağne sural, İzrailind man solun sura eyxhe, Menaşşeer cune solne, İzrailıneer sağne sural ulıozara'a. Qiyğa manbı dekkısqana qaa'a. **14** İzraıleemee sağın xıl hotku k'inne nevayne Efrayımne, solun xılymee xərne nevayne Menaşşeyne vuk'lelqa

giyxhe. **15** Qiyğa İzraılee Yusufus xayır-düə hoole: – Yızde dekkaaşe İbrahımeeyiy l'saq'ee l'bəədat ha'ane Allahee, G'ıynıyne yiğılqamee zı havaacına Allahee, **16** Zı gırgıne pisvalyбіşike g'attıxhan hı'ıyne malaaikee, Havaasre ine uşaxaasıbı xayır-düə hevleceñ! Yızın doyud, yızde dekkıneyiy cune dekkın İbrahımiy l'saq'ın dobud manbışile k'ena yik'el qale'ecen. Ç'ıyene aq'val manbışda nasıl geeb quvxheceñ. **17** Yusufuk'le dekke sağın xıl Efrayımne vuk'lelqa gıxhxı g'acumee, man mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'us dekkın xıl Efrayımne vuk'lele alyat'u Menaşşeyne vuk'lelqa gıxhxhes ikkiykan. **18** Yusuf dek kık'le eyhen: – Dek, ğu ha'an qotkuda eyxhe deş. Şena ts'erriyna dix eyxhe, sağın xıl mang'une vuk'lelqa gıxhxhe. **19** Dekmee, mang'vee eyhençılqa qıdyarı, eyhen: – Ats'an dix, zak'le ats'an. Mang'une nasılıked xədn mılet g'ales, manar qıvaats'ana ixhes. Saccu mang'una k'inna çoc mang'uler qıvaats'ana ıxha, mang'une nasılıke sa deş, geedın mıletbı g'ales. **20** Mane yiğıl Yaaq'ubee manbışıs xayır-düə hoole: – İzrailın vuşun dobu xayır-düə hooleng'a ağmış ha'as: «Hasre ğu Allahee Efrayımiy Menaşşe xhinne hee'ecenval!» eyhes. Mang'vee məxür Efrayım Menaşşeyle ooqana ha'a. **21** İzraılee Yusufuk'le eyhen: – Yızın qik'asın yiğbı k'ane qeetxheyid, Allahee şu yik'el hıvxanaa'as deş, şu dekkaaşine cigabışeeqa savaak'al haa'asınbı. **22** Vas çocaaşılee hexxada zı Şekem axtın cıga hele. Zı mana Emorğançenbışde xılənçe yızde g'ılncıkayiy vukuka g'avşu.

49 Yaaq'ubee dıxbı qopt'ul eyhen: – Yızde k'anyaqa savaale, vuşde vuk'lelqa qalesınbı zı yuşan ha'as. **2** Yaaq'ubun dıxbı, sabı zal k'ırı alıxhxhe, Vuşde dekkıl İzrailir k'ırı gyaqqe. **3** Ruven, ğu yızda ts'erriyna dix, ğu yızda guc. Çu yedike zı mek'varanang'a taq'atıkanang'a ıxha. Çu gırging'ule xərna, qıvaats'ana vor. **4** Çu xhyanı k'akar sa'as-qa'as əxə deş. Vak'le man ats'axhxhe, ğu yik' hı'ı yızde tyuleeqa k'ıç'uva, yızde xhunaşşeeşine sang'ıka g'alırxhuva, vake xərna ixhes deş! **5** Şımoniy Levi çocar vob, Manbışe qələsın ha'asva g'ılnc xılyaq alyaaata. **6** Manbı qələkanang'a adamer gyabat'a, Yik'es ıkkınanang'ad manbışın həyvanar kara idyaalesın xhinne qaa'a. Manbışe ək'elee aqqıyn karbı zı ha'as deş, Zı manbışika sarçes deş. **7** Fığan haa'ane manbışde qəlbışısiy Xıl ts'its'dya'ane bahalıyvalıs bed-düə vuxhena. Zı manbışike g'abıynbı sacıgeeqa savaales havaasaras deş, İzrailvolle oot'alasınbı. **8** Yahud, yiğne çocaaşe ğu axtı

qa'as, Duşmanaaşına gardan yiğne xile vuxhes, dekkın dixbib vas k'yoozaras. 9 Yızda dix, Yahud, ğu k'on qoodu-soodu qööne mek'vne aslanık akar. Ğu manzil haa'ane şirik akar, horku-qorku ç'iyel g'ilexha, Şavusse şir g'udokana'as əxəyee? 10 Paççahiyvalla Yahudne xileeñçe mısacab əlyhəəs deş. Gırgine gahbişil vuk'lek vukkiy mang'unee nasılınbişisse mebinbişilqa ilğeeç'es deş. Nimeeletteyiy gırgın milletbi k'yozarasda vake paççah g'ıdyarı. 11 Yahudıqa manimee xəttə t'imilen tayangbi eyxhe, mang'us manbi qidiykkın cuna əmələb çik avt'alas vəəxəna, Çike hı'iyne çaxıree tanalınbıd hoğalas əxənbı. 12 Mang'unee uleppişın adın cıga çaxırılı k'işşeyda, Silıbıd niknele çagvarada ixhes. 13 Zevulunun cıgəderyahne mıglek ixhes, Maa'ad gambı ileezaras, Mang'un cıga Sidonnee şaharılqa hixharas. 14 Xırcunbı mıgəl alıxhıxı manzil haa'ana İssaxar taq'atıkanə əmələyk akar. 15 Mang'us vuc manzilis ulyorzulın cıga yugda qadı, maana nıyaq'v cus vukkanəxüb g'avcu, mang'vee yı'q' k'yozarı'ı mebbınbişis iş haa'ana. 16 Danir İzrailıne nasılbişda sa vob, Mang'vee cune milletis məhkama haa'as. 17 Dani yəqqı'ne mıglekna xoçe xhinne ixhes. Balkanne guvuyk üvxü Çılına yı'qı'hına gı'xə'əne. 18 Rəbb, zı gozet ha'an Ğu mısaiyiy zı duşmanaaşike g'attixhan ha'as! 19 Məbınbı Qadıñ cıgabı q'əra qa'as ables, Mang'veeyib manbi g'e'ebaşeng'a q'əra qaa'as. 20 Aşerne cıgabışee otxhuniy barakayka ixhes, Mang'vee paççahaaşısíd otxhuniy alles. 21 Naftalı g'avkkune maralík akar, Mang'uke g'abıynbı geeb micaginbı vuxhes. 22 Yusufmee, xhyan ı'lqəəne cigaysneene, bıtağbıd cıbırılı g'alyıkkıyne tayangık akar. 23 Duşmanar mang'ulqa qəlıka vukaaşıka kyoohar, 24 Mang'un xileppi gucuka vodva mang'vee vuk xile it'umda aqqaqqa. Mang'us guc hoole vuxha Yaaq'ubee ı'bəədat ha'ane Allahee. Allah İzrailıqa çoban cune syuriyqa ilyakkan xhinne ilyakka. Mana manbişda Suva vobna. 25 Yiğne dekke ı'bəədat ha'ana Allah hasre vas kumagxhecen, Hasre Mang'vee vas xayır-düə hevleceñ, Xəəne-ç'ıyeyne xhyanbişike ğu g'its'mayk'vancen, Vas geeb uşaxaariy çavra-vəq'ə heleceñ. 26 Yiğne dekkına xayır-düə barakatnane çolbişileb geeb vob, Ğu manisa çocaaşile qıvaats'anava, Hasre man gırgın xayır-düəbi yiğınbı ixhecen. 27 Benyamin bahalne ümulyuk akar, Miç'eeb k'on gıvku opxhan, Exhalid ing'uke-şeng'uke g'ayşuyñ bit'al ha'a. 28 İna ələpqı'na yits'ıq'öble nasıl İzrailına vobna. Dekke dixbişde gırging'us, cus sik'ına inəxübna

xayır-düə huvu. 29 Qiyğa Yaaq'ubee dixbişilqa əmr haa'a: – Zı sık'ınne gahıle qik'asda, zas yızde xızanısqə, zale ögee hapt'ıynbişide k'anyaqa əlyhəəs ıkkən. Zı Q'etbişda eyxhene Efronne çoleene mağaree k'eyxhe. 30 Mana mağara Kana'anne ölkeene Mamre eyhene cigays k'anene Maxpelayne çolee vobna. İbrahimee mana mağara nıyaq'v haa'asdemee Efronusse çoluka sacıgeeniy alıvşu. 31 Maa'abniy İbrahimiyy cuna xhunaşşe Sarra, ı'saq'ıy cuna xhunaşşe Rıv'q'a k'evxhu. Zı Leayer maa'ar k'eyxhı. 32 Man çolud, maana mağarab Q'etbişisseniy alıvşu. 33 Yaaq'ubee dixbişis əmr hav'u g'attırxhınmee, g'elybı tyuleeqa sı'ı qek'ana.

50 Yusuf dekkılqa k'yorzul geşşe-geşşe mang'us ubbabı ha'a. 2 Mang'vee cune g'ulluxçiy-doxturaaşılqa dekkın mayit mummyelamişe'ecenvə əmr haa'a. Doxturaaşed İzrailin mayit mummyelamişa'an. 3 Mana iş doxturaaşee yoq'ts'al yiğna haa'a. Mummyelamişa'as manimena vaxtnıyxhe vukkiykanna. Yights'al yiğna misirğənçenbı mang'uqa gyaaşe. 4 Ak'ın yiğbı ç'əveetxhamee, Yusufee fironne insanaaşik'le eyhen: – Zı vuşde ulen aqqıxheene fironuk'le eyhe, 5 dekke zasqa k'ın g'assaras alıkkı uvhuynniy: «Zı qik'asda xhinne vor. Kana'anne ölkee zı zasda mağaree nıyaq'v hav'u. Zı maa k'eyxhe». Həşde fironnee zı hasrecen, dek k'eyxhı yı'q'əlqa sak'alas. 6 Fironnee eyhen: – Dekke nəxdıy vasqa k'ın g'assaras alıkkı, həməxüürur mana k'eyxhe. 7 Məxür Yusuf ayk'anna dek k'eyxhas. Yusufuka sacıgee fironun delesın insanar, Misirin ağsaqqalar, 8 Yusufneyiy dekkıne xaabın gırgınbı, çocar, havayk'an. Manbişe saccu çavra-vəq'əyiy uşaxar Goşen g'alyaa'a. 9 Manbişika sacıgee balkanaaşıl alepxıynbı, dəv'əys hı'iyne daşk'abişe gyuv'uruynbı yəqqı'lqa qığeebaç'e. Maa qəpqəs-ələpqəs devxhesınmeen insanar vooxhe. 10 Manbı İordan damayne şene sural, Atad eyhene cıgeene atteeqa (suk mettaa'an cıga) hipxhıring'a, axtıne nıq'ıka gyaaşee gıvıyğal. Ma'ab Yusufee dekkıs yıghılle yiğna ak' hoole. 11 Mane ölkayne insanaaşik'le Kana'anğənçenbişik'le, Atadee hoolena ak' g'avcumee, uvhuyn: «Misirbişıqa xəđın geşşuyud». İordan damayne k'anene cigays çıl-alla Avel-Mıtsrayım (misirbişın geşşuy) do giyxhe. 12 Yaaq'ubne dixbişe gırgın dekke uvhuyn xhinne ha'a. 13 Mana manbişe Kana'ane ölkeeqa qarı, Mamreys k'anene Maxpela eyhene çoleene mağaree'ar nyuq'neeqa giyxhe. Mana mağara İbrahimee çoluka sa cıgee cus nıyaq'v haa'asın

ciga ixhecenva Q'etbişda eyxhene Efronukeny alivşu. **14** Dek k'eyxhiyle qiyğā, Yusuf cune çocaaşika, dekkıne ak'ıs abıyne gırgınbışika sacıgee Misırqa sıyk'al. **15** Dek qik'uyile qiyğā, Yusufne çocaaşe sana-sang'uk'le eyhen: – Yusufee şı hı'ıynçına qəl yik'el avqu vuxhee, mana qəl şake qığāahas vukkiykıne, şı hucoone ha'as? **16** Mançıl-allab manbışe Yusufus xabar g'axuvu: – Dekkee qik'asse şak'le uvhuynnıy: **17** «Yusufuk'le inəxüdü eyhe: „Hucoone ixhes, çocaaşe vas hav'una pısvalla, yik'el hivxhanee'e“». Həşded şı vake heqqa, hucoone ixhes, yiğne dekkeı ı'bəədat ha'ane Allahee g'ulaaşın bınahbı yik'elıxan he'ecen. Man eyhenbı Yusufuk'le g'ayxhımee, geşşe giyğal. **18** Qiyğā çocar mang'usqa abı çiyelqamee k'yobzur, «Şı həşdiyle yuğun g'ular vobva» eyhe. **19** Yusufee manbışik'le eyhen: – Zı nya'a Allahne vor, şı zale qəvəəq'ənas? **20** İlyaaqe, şos zas pısvalla haa'as vukkiykın, Allaheeyib mana yugvalis qav'u. G'ıyna şok'le g'ecenbıyiy xəppanane insanaaşına ı'mı'r g'attıvıxhan he'ecenva Allahee məxüdü hı'ı. **21** Mançıl-alla qıməəq'ən zı şoqar vuşde uşaxaaşiqar ilyakkasda. Yusuf manbışıqa g'üvənara yuşanı'ı manbışis yik'bı hele. **22** Yusuf cuneyiy dekkıne xızanıka Misır axva. Yusufee vəşşe yits'ille sen ha'a. **23** Mang'uk'le Efrayımın uşaxarıb nevbabı g'oocenbı. Menaşşeyne duxayne Maxırıyne uşaxaaşısıb mang'vee dekvalla haa'a. **24** Sabara gah ılğevç'uyile qiyğā Yusufee çocaaşik'le eyhen: – Yızda qik'asda gah k'ane quvxheeyib, Allahee şı yik'el hivxanaa'as deş. Allahee şı ine ölkeənçe qığā'asınbı. Mang'vee k'ın g'assır İbrahimıs, ı'saq'ıs, Yaaq'ubus hevlesva uvhiyne cıgeeqa şı quvkees. **25** Qiyğā Yusufee İzrailıyışısqa k'ınbı g'assaras alıkkı eyhen: – Allahee şos huvuyn cuvab mısacad yik'el hıxan ha'as deş. Şınad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı ınyaa g'ılyma'a, şoka qıkkeı. **26** Yusuf vəşşe yits'ille sen hı'ı qek'a. Mana Misıree mummyelamiş hı'ı tabuteeqa giyxhe.

Qığeepç'iy

1 İzrailyne (Yaaq'ubne) xizanbışıka sacıgee cuka Misirqa qabıyne dixbışın dobi inbi vod: **2** Ruven, Şimon, Levi, Yahud, **3** İssaxar, Zevulun, Benyamin, **4** Dan, Naftali, Qad, Aşer. **5** Yaaq'ubıke g'arına yights'al insan ıxha. Yusuf manke Misirniy vor. **6** Ooğançe geed gahbı ilğeeç'umee, Yusufur cun çocarıb coka vooxhen cone gahın insanarıb habat'anbı. **7** İzrailybımee geeb barakatnanbı vuxha, g'abı hexxebaxhenbı. Manbı geeb qeepxha bıkırna ölka gyavts'aa'ana. **8** Xilece gahbı ilğeeç'umee, Misiris xəbvalla Yusuf dyats'ane sa paççahee haa'a. **9** Mang'vee cune xalq'ık'le eyhen: – İlyaaakende, İzrailybı şale geeb qepxha, şaleb gucuka vob. **10** Qudoora ək'elikan sa kar ha'as, deşxheene manbı sık'ılbab geeb qeepxhes. Dəv'ə gibğılee, manbı yışde duşmanaşika sapçı şalqa ables. Qiyğale xhineyib yışde ölkeençe qığeepç'ı əlyhəəsınbı. **11** Misirbışe İzrailybışda i'mı'r dağam qa'asva manbışıke nukarar hav'u, manbışıl ooqa con insanar gıviyxhe. Mane cone insanaaşeb manbışıs yı'q' haqvara'asda xhinnena iş hoole. Məxiüd ıxha İzrailybışe fironus Pitomiy Ramses donan şaharbı ali'ı. Mane şaharbışee manbışın anbarbı eyxhe. **12** İzrailybı nımee hopç'un-g'opç'uneyib manbı sa hamanimegab geeb qeebaxhe vuxha. Mançile Misirbı qəp'ı'n İzrailybı **13** qıdvıykkın işlemışepxhes ulyooka. **14** Misirbışe İzrailybışısqa nyaq'uke karpıçbı ha'as, cigabı alya'as, çoleedın yı'q'ı'n işbı g'acesniy ulyookanbı. Məxiüb manbışe İzrailbışda i'mı'r dağam qav'u. İzrailybı qıdvıkkın gırgın yı'q'ı'n işbı manbışısqa ha'as ilekka ıxha. **15** Misirne paççahee cühüt'yaaşıs ebaçer (uşax uxoxang'a kumag ha'ane) Şıfrayiy Pua donane yadaaşık'le eyhen: **16** – Cühüt'yaaşıne xhunaşşeeşıs uşaxar vooxheng'a yugba ilyaake, gade ixheene gik'e, içiy yixheene g'alerçe. **17** Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənanbı vooxhee, manbışe paççahe uvhuyn ha'a deş. Manbışe gadebı üç'übba g'alyaa'a vuxha. **18** Paççahee ebaçer cusqa qopt'ul qiyghanan: – Nya'a şu məxiüd ha'a? Nya'a gadebı üç'übba g'alyaa'a? **19** Ebaçerşe eyhen: – Cühüt'yaaşın yedar misirbışın yedar xhinne deşub, manbı taq'atıkvub, şı hivxharassecad uxoxa vod. **20** Mançıl-allar Allah ebaçeeşıqa yugra eyxhe. Məxiüd milletid geed qexhe, çına gucub hexxooxhena. **21** Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənvə, Allahee manbı xizanınbı, uşaxımbı haa'a. **22** Fironee cune milletılqə əmr haa'a: – Cühüt'yaaşıs vuxuyn gırgın

gadebı Nil eyhene dameeqa dağee'e! Vuxhayne içeeşıkme simoot'a, üç'übba g'alee'e.

2 Leviyne nasılıkene sa cühüt'ee, cune nasılence cusda xhunaşşe hee'e. **2** Mana vuxhne ayxu mang'us dix uxu. Uşax micagda g'acu, məng'ee man uşax xheyible vazna dyugul ha'a. **3** Mançile hexxada dyugul ha'as dəxəmee, məng'ee q'amışeke hav'una ç'emç'e alyapt'ı, çılqa g'ır qadğu, uşaxıd caqa gıxhxlı Niline mıglek alyadıyne q'amışeeqa gıyxhe. **4** Uşaxık hucooyiy ixhesva ileeka, uşaxna yuçu sik'irra şaqana ileezar. **5** Fironna yış əyeexərasva damaysqa geeç'e, cen guluxçerib damayne mıglek ı'ğviykar vooxhe. Məng'ı'k'le q'amışee ç'emç'e g'ooce. Mana alyapt'as cena guluxçiy g'ıxeele. **6** Ç'emç'eyn ghal ulyot'ulmee məng'ı'k'lee maa uşax gece. Gade geşşe g'acuys, məng'ı'na rəhı'm qabı eyhen: – İn cühüt'yaaşın uşaxıd. **7** Manke uşaxne yuçee fironne yışşeke qiyghanan: – Yığneme hark'ın mana gyoqa'asda cühüt'yaaşına sa zəiyfa ayrene? **8** Fironne yışşee məng'ı'k'le «Hıyek'neva» eyhe. Yuçee hark'ın uşaxna yed ayreele. **9** Fironne yışşee məng'ı'k'le eyhen: – İn uşax alyat'u yızdeme gyoqe'e. Mançıl-alla zı vas hək' qevles. Zəiyfee uşax alyaat'u cene xaa gyoqa'an. **10** Uşax xət qıxhamee, məng'ee mana qıkkekana fironne yışşesqa. Fironne yışşee mana dixvalis alyarat'a. Məng'ee uşaxın do Mısa (qığavhuna) gıxhxlı eyhen: – Zı mana xhınence qığavhu. **11** Mısa xər qıxha cune xımbışısqa hark'ınmee, mang'uk'le, cune milletın nımee yı'q'na işiy haa'ava g'ecen. Mang'uk'le maa'ar, cuna xını cühüt misirğançeng'vee geta g'ece. **12** Hıqiy-alla ilyakki vuşucar g'ıdecumee, Mısee mana misirğançena gik'u g'umeeqa dyugulya'a. **13** Qınne yiğıl mang'uk'le q'öyre sana-sang'uka aldaxhvanan cühüt'yar g'ooce. Mang'vee getang'uke qiyghanan: – Nya'a şu yiğne milletna insan geta? **14** Mane insanee eyhen: – Şavaane vake yışda xərnayiy şas məhkama ha'ana hı'ı? Şena misirğançena gik'ıyn xhinne, deşxhee, vas zınarne gik'as ıkkın? Mısa qərq'ı'n culed-alqa eyhen: – Mıts'an, zı hı'ıyn ats'axhxha ixhes. **15** Fironuk'le Mısee hı'ıyn g'ayxhımee mana gik'as ikkiykan. Mısa fironuke hıxu, Mıdyan eyhene ölkeeqa qarı sa kahrızne k'ane axva. **16** Yiğbışde sa yiğıl Mıdyanaaşıne kaahınna yıghıyre yış dekkıne vaq'əbışıs xhyan helesva maqa abayle. Manbışe kahrızeeñçe xhyan alqı'ı nəybı (axurbı) gyats'a'a eyxhe. **17** Maqa qabıyne çobanaaşıs içer g'eehebşes vukkiykan. Mısayk'le man g'acu, içeeşıneme vuç ögeeqa huvu manbışın vəq'əbı

xhinen ats'ya'anbı. **18** İçer cone dekkısqa Reuelısqa sapk'ılme, mang'vee qiyghanan: – Nya'a şu g'ıyna zaraba sapk'ıl? **19** Manbışe eyhen: – Misirğançene sang'vee yışdemee vuc ögiylqa huvu, şı çobanaaşine xılence g'attivxhan hav'u. Qiyğa mang'vee yışdemee yışın vəq'əbı ats'esın xhyan kahrızeeñçe alq'ı. **20** Mang'vee yışaaşıke qiyghanan: – Mana insan nyaane vor? Nya'a şu mana g'alerçu? Qot'le, arı şakasana kar oxhnece. **21** Manbışer Mısa cong'ə qoyt'alna. Dekke eyhen: – Mısa, şing'əəcar axve. Mısaysır ikkiykanna manbışəəng'ə axvas. Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, mang'veeyir Mısays cuna yış Tsippora xhunaşşe yixhecenva heele. **22** Məng'ee Mısays dix uxu. Mısee eyhen: – Zı menne cigeençe qarına xhinne axva vor Mançil-alla mang'vee duxayn do Gerşom (menne cigayna) giyxhe. **23** Ooğançe geed senbı ilğeeç'uyle qiyğa Misirna paççah qek'ana. İzrailıbışe nukariyvalee uts'ur ts'its'a'a, kumag heqqa eyxhe. Manbışe ts'its'a'an nukariyvaledin uts'ur Allahık'le g'ecenyı vod. **24** Allah manbışe ts'its'a'ane uts'uruqa ilyakka-ilyakka İbrahimıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka hav'una mugaavile yik'el qavalyaa'a. **25** Allahık'le İzrailıybı nukarar vuxhay g'acu manbışılqa rəhı'm qavayle.

3 Mısee cune abbatteyn, Midyanaaşine kaahınnı syuru uxhiyxhana'a eyxhe. Mang'une abbatteyn düğəlid İtron eyhe. Sayəqees mang'vee man syuru əq'ənane sahreeqa, Allahne suvaysqa Xorevisqa ikekka. **2** Sayir mang'us gyotxhane ğıç'eençe Rəbbına malaaik gyagva. Mısayk'le ts'ayın aqqıyn ğı'ç'iy gidıyotxhan g'acumee, **3** mang'vee culed alqa eyhen: – Hinnalan hark'ın mane curayne işıqa ilyakkas, nya'asiy man ğı'ç'iy gyotxhun ç'əvcad dexhe. **4** Rəbbık'le Mısa ilyakasva k'ane qıxha g'acumee, ğıç'eençe mang'ulqa ona'an: – Mısa, Mısa! Mang'veeyir «Hooyva» alidghınıy qele. **5** Allahee eyhen: – K'anyaqa qımexhe. G'ellinbı g'ayşe. Ğu ulyorzulin ciga er ciga vod. **6** Zı, yiğne dekkeyid, İbrahimeeyid, I'saq'eyid, Yaaq'ubeeyid ı'bəədat hı'ına Allah vor. Man g'ayxhı Mısee aq'va aqqaqqa, Allahıqa ilyakkas qəyq'əna. **7** Rəbbe eyhen: – Zak'le Yızde milletın Misir opxhanna əq'üba vaats'ana. Manbışıl ooqa gıvxhiyne insanaaşine xıleke höödəxənid Zak'le ats'an, manbışe kumag heqqad Zak'le g'ayxhin. **8** Zı mançil-alla inyaqa arı. Həşde Zı manbı Misirbışde xılence g'attivxhan hav'u mane ölkeençe qığaa'asınbı. Qiyğaleb sa xənnə, kar geednane, nyakiy itv gyodatstsene cigabişeeqa

quvkees. Maa'ab həşde Kana'anbı, Q'etbı, Emorbı, Perizbı, Q'ıvbı, Yevusbı aaxva. **9** İzrailıbışın gyaaşuy Zak'le g'ıyxhen. Zak'le Misirbışe manbışis hoolena əq'üba g'ooce. **10** Mançil-allar Zı ğu fironusqa Yızın millet İzrailıybı, Misirğançe qığə'eva g'ıxele. **11** Mısee Allahık'le eyhen: – Nya'a, zı vuşune vor, fironusqa hark'ın İzrailıybı Misirğançe qığaa'as? **12** Allahee eyhen: – Zı vaka ixhes. Zı ğu g'axuvuva inçike ats'axxhes: ğu millet Misirğançe qığavhuynğ'a ine suval şu Zas ı'bəədat ha'as. **13** Mısee Allahık'le eyhen: – Zı İzrailıybışısqa hark'ın uvheene «Vuşde dekkaaşe ı'bəədat hı'ıne Allahee zı şosqa g'axuvu», manbışe qiyghanasın: «Mang'un do hucooyıy?» Hucoovane zı manbışis alidghınıy qeles? **14** Allahee mang'us inəxüd cuvab qele: – Zı Vuşuyıy, Manar vorna. İzrailıybışik'le eyhe: «Zı Vorna» eyheng'vee vuşde k'anyaqa g'axuvu. **15** Allahee Mısayk'le meed eyhen: – İzrailıybışik'le eyhe: «YAHVE (Rəbb), vuşde dekkaaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat hı'ıne Allahee zı şosqa g'axuvu». Yızın ğırgine gahbışıl do YAHVE ixhes. Nasılbı nimee badaletxheyid Zalqa məxüd ona'as. **16** Hak'ne İzrailin ağsaqqalar sav'u manbışik'le eyhe: «Rəbbe, vuşde dekkaaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat hı'ına Allah zas dyagu uvhuyn: «Zı şoqa ilyakkaniy vor, Zak'le g'avcuna şu Misir opxhanna əq'üba. **17** Zı şos cuvab hele, şu Misireene əq'übayke g'attivxhan hav'u Kana'anbışde, Q'etbışde, Emorbışde, Perizbışde, Q'ıvbışde, Yevusbışde nyakiy itv gyodatstsene cigabişeeqa quvkees“». **18** İzrailıyne ağsaqqalaaşe val k'ırı alixxhesın. Ğunar manbışika sacıgee Misirne paççahısqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaaşına Allah, Rəbb şas dyagu. Şı xhebillə yiğna yəq apk'ın sahree yişde Allahıs, Rəbbis q'urbanbı allya'as». **19** Zak'le ats'an Misirna paççah gucuka ilydekkee mang'vee şu g'avkvas deş. **20** Mançil-alla Zı Misirılqa xıl alivka'as, həşdilqamee g'idiyxhiyn yiğbı manbışılqa allya'as. Mançile qiyğa mang'vee şu g'avkasınbı. **21** Zı məxüd ha'as şu manbışde ulen avqecen, şu q'ərane xıleka əlyhəəs gimabak'acen. **22** Cühüt'yaaşine yedaaşe misirbışde yedaaşike, hasre k'inəəğəykeyiy nuk'rayke hı'ıyn karbıyiy tanalinbı heqqecen. Man karbı şu vuşde dixbışılqayıy yişbışılqa qa'as. Şu məxüb Misirbı q'əra qaa'as.

4 Mısee inəxdun alidghınıy qele: – Sayid manbışis zal k'ırı alixxhes diykkıne, zal haydepıxa uvheene: «Rəbb vas dyagu deşva»? **2** Manke Rəbbe eyhen:

- Yiğne xiledin hucoone? Mısee eyhen: - Əsaa. **3** Rəbbe eyhen: - Man ç'iyelqa dağeççe. Mısee ç'iyelqa dağetçumee, əsaa xoçelqa siyk'al. Mısar çisse hexvana. **4** Rəbbe Mısayk'le eyhen: - Xil hotku mana b'ttike avqve. Mısee xil hotku xoçe b'ttike avquyng'a, mana xile əsaalqa siviyl'al. **5** Rəbbe eyhen: - Ğu man kar he'e, İzrailıy bı hayepxhecen Rəbb, manbışde dekkaşee, İbrahımee, I'saq'ee, Yaaq'ubee I'bədat ha'ana Allah, vas dyaguva. **6** Qiyğa Rəbbe meed eyhen: - Xil eqanaqa k'eççe. Mısee xil eqanaqa k'eççu qığavhımee, mang'un xil ik'arıkə yiz xhinne cagvara qexhe. **7** Qiyğa Rəbbe eyhen: - Xil meed eqanaqa k'eççe. Mısee q'öd'es xil eqanaqa k'eççu qığavhımee, mang'un xil yug qexhe. **8** Rəbbe eyhen: - Manbı yiğne ts'eppiıne əlaamatıl haydeepxhene, q'öb'esinçıl vuxhesımbı. **9** Sayid manbışe val k'ırı ilydiyxı q'öd'esde əlaamatıl haydeepxhene, Nil eyhene dameençe xhyan alyat'u ç'iyelqa haç'e'e. Manke man xhyan ebalqa sak'alas. **10** Mısee Rəbbık'le eyhen: - Xudaavanda, zasse şenker uftanra yuşana'as əxi' deş, həşder Ğu zaka yuşanı'ıyle qiyğar əxə deş. Zı yı'q'ra, g'ıdiyğal yuşana'a. **11** Rəbbe mang'uk'le eyhen: - Şavaane insanıs miz huvu? Şavaane insanıke lalıy g'ıdiyxhena ha'a? Şavaane insanıs uleppi huvu? Şavaane insan bı'rq' qa'a? Nya'a Rəbbe, Zı dişde man gırgın ha'a? **12** Həşdiylemee hora hak'ne, Zı vas eyhesımd xət qa'asın, yuşana'asid kumag ha'asın. **13** Mısee eyhen: - Hucoone ixhes, Xudaavanda, merna insan g'axile. **14** Rəbbe Mısalqa qəl hav'u eyhen: - Nya'a Leviıne nasileençena yiğna çoc Harun? Zak'le ats'an mana yugra yuşana'a. Həşde mana yiğne ögiylqa I'qqə vor. Ğu g'acu mana şadxhesda. **15** Çocuka yuşane'e, hucooyiy eyhes ikkan mang'us xət qe'e. Zı vuşde q'öngussana yuşana'as kumag ha'asın, hucooyiy ha'as ikkanvad xət qa'asın. **16** Vas eyhes ikkananbı, mang'vee insanaşılqa hixhara'as. Ğunad mang'ulqa Yızın cuvab hixhar ha'as, manar yiğne cigee yuşan ha'as. **17** İn əsaa vaka aleet'e, Ğu inçıka əlaamatbı hagvas. **18** Mısa cune abbateysqa İtronusqa sark'il eyhen: - Hasre zı Misireeqa I'qqəs, ilyakkas yızın xınıbı avxucabee? İtronee eyhen: - Yugna yəq vuxhena. **19** Mıdıyanee Rəbbe Mısayk'le eyhen: - Mısirqa sak'le, Ğu gik'as ikkanan gırgınbı hapt'ıynbı. **20** Mısee dixbiyiy xhunaşşe əmələlqa gyav'u, Allahee uvhuyn əsaayid xıyaqa alyat'u Mısirqa yəqqıl gexha. **21** Rəbbe Mısayk'le eyhen: - Ğu Mısirqa sak'ımee Zı vas xət q'i'yn gırgın əlaamatbı fıronusne he'e. Zımee

mang'uke hı't'iy qa'as, mang'veeyid millet g'aykkas deş. **22** Ğu fıronuk'le eyhe: «Rəbbe inəxüdüd eyhe: «İzrail Yızda ts'erriyna dix vorna. **23** Zı vak'le uvhuyn, Zas I'bədat he'ecenva Yızda dix g'aykke! Ğumee mana g'aykkı deş. Həşde Zı mançıl-allar yiğna ts'erriyna dix gik'as"». **24** Yəqqə xəm g'ahaane cigee Rəbb Mısaysqa arı, mana gik'as ikkiykan. **25** Mane gahıl, Tsıporée ek'na g'aye alyapt'ı dix sunnat hı'ı çıke g'ayşuyın ç'ürüx Mısayne g'elybışik set'u eyhen: - Ğu həşde yızdemee ebana adamıy eyxhe. **26** Məxüb Rəbbe mang'uke xil ts'its'a'ana. Dix sunnat hı'il-alla Tsıporée Mısayk'le «Ebana adamıyva» eyhe. **27** Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Rəbbe Harunuk'le eyhen: - Mısayne ögiylqa sahreeqa hak'ne. Harunus Mısa Allahne suvaysne qızaxımee, mang'vee Mısays ubbabı ha'a. **28** Mısee Harunus Rəbbe cuk'le gırgın uvhiyınbiyiy hagveva uvhuyn əlaamatbı yuşan ha'a. **29** Mıseeıy Harunee İzrailin ağsaqqalar sav'umee, **30** Rəbbe Mısayk'le uvhuyn gırgın kar Harunee yuşana'an. Qiyğaled mang'vee insanaşına ögiyl man əlaamatbı hagva. **31** İzrailıy bı manbışılqa hayebaxhenbı. Rəbbık'le manbışe opxhanna əq'üba g'avcuna, manbı məxüb g'alepçes deşva, manbışik'le g'ayxımee, İzrailıy bı gugaybışik gyuv'ur I'bədatbı ha'a.

5 Mançile qiyğa Mısayiy Harun fıronusqa abı eyhen: - İzrailıne Allahee, Rəbbe, inəxüdüd eyhe: «Yızın millet g'aykke Zas sahree bayram he'ecen!» **2** Fıronee eyhen: - Rəbb vuşune vor, zı mang'ul k'ırı alıxhxı İzrailıy bı g'avkvas? Zak'le Rəbbır ats'a deş, İzrailıybı g'ooka deş. **3** Manbışe eyhen: - Şas cühüt'yaşına Allah dyagu. Şı g'avke, inçe xhebne yiğna yəq apk'ın sahree, yişde Allahıs, Rəbbıs, q'urbanbı allya'as, Mang'vee şalqa yı'q'ın ik'arıbı g'ıxmeleen, g'ılıncıka gimabat'acen. **4** Mısirne paççahee manbışik'le eyhen: - Mısayiy Harun, nya'a şu millet işıke ha'a? Hudoora vuşda iş g'avce! **5** Həşdiylee millet geed qıxha, şosmee manbışe iş hıdyav'u vukkan. **6** Mane yiğılycab fıronee milletne vuk'lel ulyobzurınbışik'leyiy iş haa'as ulyokanbışik'le eyhen: **7** - G'ıynıyle şaqa mane milletıs karpıç ha'asın balybiy hımele, havaasre hapk'ın cocad se'ecen. **8** Karpıçid manbışike şene ögiylınmencad qeqqe. K'ıl qıma'a. Manbı tambalar vuxhal-alla ts'ırbı ha'a: «Hap'ın yişde Allahıs q'urbanbı aly'a'as». **9** Manbışda iş hexxee'e iş hee'ecen, horbuşıl k'ırı ilymiyxhecen. **10** Milletne vuk'lel ulyobzurınbiyiy, iş haa'as ulyookanbı g'aqa qıgeepç'ı İzrailıybışik'le eyhen: - Fıronee inva vod eyhe: «Zı şos balybiy

heles deş. **11** Havak'ne balybiy şos nençeyiy ıkkan se'e. İşib vuşda k'il qaa'as deş». **12** Millet Misirvolle ehkekı gıdyotxuyn balybiy sa'a eyxhe. **13** Vuk'lel oab ulyozrav'uybnışe manbı iş haa'as ulyooka eyhenniy: – Şi şenke şos balybiy heleng'ameena iş hee'e. **14** Vuk'lelqa gyuvxhuayne İzrailıybışkene ç'ak'ınbışike, fironne insanaaşe gyoota-gyoota qiyghan ıxha: – Nya'a şu sanıxhayiy g'iyına şene ögiylinmeen karpıç hıdı'ı? **15** İzrailıybışiken ç'ak'ınbı fironusqa abı gyaaşenbı: – Nya'a ğu yiğne g'ulaşılqa ina ver ooxa? **16** Balybiy yiğne nukaraaşis hele deş, karpıçmee ha'as ilekkan. İlekke yiğın nukarar naxübiy gyoota! Bınah yiğne milleteil vob. **17** Fironnee eyhen: – Şos işcab haa'as devkan! Mançil-allad şu eyhen: «Şi hapk'ın Rəbbis q'urban ablyaa'as». **18** Hudoora işlemeşepxhe. Şos balybiy heles deş, şumee ögiylinmeen karpıç ha'asındad. **19** İzrailıybışiken ç'ak'ınbışık'le «Yiğisıysın karpıç k'il qıma'ava» g'ayxhımee manbışis hayexhen, co dağamiyvaleeqa gyapk'ıva. **20** Fironusse qığeepç'ımee manbışık'le Mısayiy Harun g'avcu, **21** eyhen: – Hasre Rəbbik'le şu hucooyiy hı'ıva g'acecen, şosda cazaa g'ats'ak'vnecen. Şu şı fironusiy cune insanaaşis g'umooce qav'u. Şı gyapt'ecenva, şucad vuşde xıleqa manbışisqa g'ılıncı huvu. **22** Mısee Rəbbılqa aq'va aqqı eyhen: – Xudaavanda, nya'a Ğu milleteilqa ina balyaa ablyav'u? Nişil-allane Ğu zı g'axuvu? **23** Yiğne doyuile fironusqa hark'ınne yiğile, mana milleteıka sık'ırar yugra dexhe giyğal. Ğumee vuççud hı'dı deş, Yiğın millet g'attıxhan ha'asdeme.

6 Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Həşde vak'le g'acesın, Zı hucooyiy fironuk ha'a. Yizde xənnegucune ögiyl, mang'vee manbı g'avkasınbıb, vuk'lele haa'as saccu cune ölkeençe hudooracenva. **2** Qiyğa Allahee Mısayk'le eyhen: – Zı Rəbb vorna. **3** Zı İbrahimis, I'saq'ı's, Yaaq'ubus Gırgın Əxəna Allah xhinne gyagu, Zıcar Zı manbışis YAHVƏ xhinne qıvats'ı'ı deş. **4** Zı manbışika mugaavileniy hav'u, co menne cigaynbı xhinne aaxvan Kana'anğançenbışın cigabı cos helesva. **5** Zak'le İzrailıybışe, Misirbışde xılənçe ts'its'a'an uts'ur ats'an. Zasse şenbışika hav'una mugaavile yik'el hipxın deş. **6** Mançil-alla İzrailıybışik'le eyhe: «Zı Rəbb vorna. Zı şöle Misirbışda xamut g'avşesda. Zı Yizde xənnegucuka Misirbışis yı'q'na cazaa huvu, şu manbışde nukariyvalike g'attıvıxhan haa'asınbı. **7** Zı şöke Zasıın millet ha'as, Zı vuşda Allah ıxhes. Manke şok'le ats'axhxhesın, Zı şu Misireene əq'übeənçe g'attıvıxhan hav'una vuşda

Rəbb Allah vor. **8** Zı şu İbrahimis, I'saq'ı's, Yaaq'ubus k'ın g'assır helesva uvhuayne cigabışeeqa quvkees. Man cigabı vuşunbı ıxhes. Zı Rəbb vorna». **9** Mısee man uvhuynbı İzrailıybışis yuşana'a. Manbı əq'übaynrı'hı'le g'av'uva, manbışe mang'ul k'ırı ilıyxhe deş. **10** Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen: **11** – Fironusqa, Misirne paççahısqa, hark'ın eyhe, İzrailıybı cune ölkeençe g'avkecen. **12** Mısee Rəbbik'le eyhen: – İzrailıybışe zal k'ırı ilıydiyxe, fironnee naxüd zal k'ırı ilıxheye? Zasse yugrar yuşana'as əxə deş. **13** Rəbb Mısaykayiy Harunuka yuşan hı'ı, manbı fironusqa Misirne paççahısqa g'uxoole, İzrailıybı cune ölkeençe g'avkecenva. **14** İzrailıybışde nasılıbışın ç'ak'ınbı inbı vob: İzrailıyne ts'errıyne duxayn Ruvenın dıxbı: Xanok, Pallu, Xetsroniy Karmi. İn xızanbı Ruvenıke g'adıynbı vod. **15** Şimonun dıxbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar. Sayir Kana'anğançene xhunaşşeykena dıx Şaul. İn xızanbı Şimonıke g'adıynbı vod. **16** Xəring'ule otçu k'ınıng'ulqamene Leviyne dıxbışın doı: G'erşon, Qohat, Merari. Levee vəşşe xhebts'ale yıghılle sen ha'a. **17** G'erşonun dıxbı: Livniyiy Şimey. Manbışqad xızanbı ıxha. **18** Qohatın dıxbı: Amram, İtşar, Xevron, Uzziel. Qohatee vəşşe xhebts'ale xhebılle sen ha'a. **19** Merariyn dıxbı: Maxliyiy Muşi. İn xızanbı Leviyke g'adıynbı vod. **20** Amramee cuna mamasıy Yoxeved hee'e. Məng'ee Amramıs Haruniy Mısa vuxu. Amramee vəşşe xhebts'ale yıghılle sen ha'a. **21** İtşarın dıxbı: Qorax, Nefeg, Zıxri. **22** Uzzielın dıxbı: Mışael, Eltsafan, Zıtri. **23** Harunee Amminadavna yış Elışeeva hee'e. Mana Naxşonna yıçu yıxha. Məng'ee Harunıs Nadav, Avıhu, Eliazar, İtamar vuxu. **24** Qoraxın dıxbı: Assir, Elqana, Aviasaf. İnıbı Qoraxın xızanbı. **25** Harunne duxee Eliazaree Putıelyne yışbışda sa hee'e. Məng'ee Eleazarıs Pinxas uxu. Leviyne xızanbışın ç'ak'ınbı inbı vob. **26** İne nasılınbınıy vob Haruniy Mısa. Rəbbe manbışik'leniy uvhu, İzrailıybı Misirğançe g'oşunbı xhinne qığee'ecenva. **27** Manbınıy fironuka Misirne paççahıka İzrailıybı Misirğançe qığav'uyne hək'ee yuşan hav'u. İnəxbın insanar vuxha Mısayiy Harun. **28** Rəbb Mısayka Misir yuşana'ang'a **29** uvhuynniy: – Zı Rəbb vorna! Zı vak'le uvhuyn gırgın kar fironuk'le, Misirne paççahık'le eyhe. **30** Mısee Rəbbik'le eyhen: – Zasse yugrar yuşana'as əxə deş, naxüdnə fironnee zal k'ırı alıxhxhes?

7 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Ğu Yızın cuvab Harunule, yiğne çocule, ğana fironulqa hıxhar ha'as. Mana yiğna peyğambar xhinne ıxhes. **2** Zı vak'le uvhuyn

gırgın kar yiğne çocus Harunus yuşan he'e. Hasre mang'veeyid fironuk'le eyhecen İzrailıy bı Misirğançe g'avkeva. **3** Zı fironuke hı't'iy ha'as, mang'vee, Zı Misir geed əlaamatbiyy həşdilqamee g'ıdecuyn kar bı he'eyid şol k'ırı alixxhes deş. Manke Zı Misirılqa xıl alivka'as, yı'q'ı'n əq'übabi g'axiles, Yızın millet, İzrailıy bı, g'oşun bı xhinne Misirğançe qığaa'as. **5** Zı xıl alivkav'u İzrailıy bı man bışde yıq'nençe qığav'umee, Misir bışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axxhes! **6** Mıseeıy Harunee Rəbbee nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an. **7** Man bı fironuka yuşan ha'ang'a Mısayka molyts'al, Harunukad molyts'ale xhe bıll sen ıxha. **8** Rəbbee Mısayk'leyıy Harunuk'le eyhen: **9** – Fironnee şok'le uvhuıyng'a: «əlaamat hagveva», Mısee Harunuk'le eyhecen: «Yiğın əsaa alyaat'u fironne ögiylqa dağətç'e». əsaa manke xoçelqa sak'alas. **10** Mısayıy Harun fironusqa abı, Rəbbee uvhuıy xhinne ha'a. Harunee cun əsaa fironneyıy cune insanaaşine ögiylqa dağətçumee, man xoçelqa sıyk'al. **11** Manke fironnee k'oran ək'elynanbiyyıy cadu ha'an bı cusqa qoot'al. Misirne cadu ha'an bışisse cadubışika man kar ha'as əxən. **12** Gırgıng'vee con əsaabı ç'iyelqa dağa'a. Dağ'ıyın əsaabı xoçebışılqa sıyk'al. Harunnemee əsaan gırgın əsaabı k'öğən bı. **13** Rəbbe uvhuıy eyxhe, firon hı't'iyra ıxha, mang'vee man bışıl k'ırı ilıyxhe deş. **14** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Firon hı't'iyra vor, mang'us millet g'aykkas ıkkən deşod. **15** G'iyqa miç'eer firon damaysqa ı'qqəmee xoçelqa sıyk'alan əsaayid alyaat'u ğu mang'usqa hak'ne. Mana Niline mıglek gozete'e. **16** G'acumee fironuk'le eyhe: «Rəbbe, cühüt'yaaşine Allahee in eyhesva zı vasqa g'axuvu: Cun millet g'aykke sahree Cus ı'bəədat he'ecen! Ğu həşdilqamee k'ırı alixxhı deş. **17** Rəbbevud eyhe: Həşde vak'le ats'axxhesın Mana Rəbb ıxhay. Yızde xılene əsaaka zı Niline xhyanı ı'xı'mee xhyan ebalqa sak'alas. **18** Nileedın balığar hatt'asın bı, əq'ı'yn eva qales, Misirğançen bışisse mançe xhyan ulyoğas əxəs deş». **19** Rəbbee meed Mısayk'le eyhen: – Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u, xıl Misirne damabışılqa, arxbışılqa, g'oleeşılqa, gırgıne xhyan havacene cigabışılqa hotkecen. Maadın gırgın xhyan ebalqa sak'alas. Q'uvayned, g'ayeyned g'abbışee gırgınəng'ə Misir eb vuxhes. **20** Mıseeıy Harunee gırgın Rəbbee cök'le uvhuıy xhinne ha'a. Harunee fironneyıy cune insanaaşine ögiyl əsaa ooqa qı'ı Nileene xhınes ı'xı'mee, gırgın xhyan ebalqa sıyk'al. **21** Nileedın baluğar haat'an bı, mançe məxdun əq'ı'yn

eva g'əə giyğal, Misir bışisse mançe xhyan ulyoğas əxə deş. Misir gırgınəng'ə eb vuxha. **22** Misirne cadu ha'an bışissed caduyka man kar ha'as əxən. Firon hı't'iyra ıxha, Rəbbee uvhuıy xhinne, mang'vee Mısaylıl Harunul k'ırı ilıyxhe deş. **23** Fironnee man yik'eeqa ıkkeka deş, sark'ıl cune sareeqa ayk'an. **24** Misir bışe Niline hiqiy-alla kahrız bı ilıykar ulyoğasın xhyan t'abal ha'a. Man bışisse dameençe ulyoğas əxə deş. **25** Rəbbee damalqa ver ablyav'uyın yıghıllə yiğ eyxhe.

8 Rəbbee Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Rəbbe inəxüdüd eyhe: „Yızın millet g'aykke Zas ı'bəədat he'ecen! **2** Vas g'avkas divıykıneene, Zı yiğna ölkavolle qı'rqı'mı't'er goyğa'a. **3** Nil qı'rqı'mı'teşika gyavts'u vuxhes. Dameençe man bı qığeeç'u yiğne sareeqa, g'ılexhane cigeeqa, tyuleeqa, yiğne insanaaşineıy yiğne milletne xay bışeeqa, tandurbışeeqa, xamır ha'ane cigabışeeqa qales. **4** Qı'rqı'mı't'er valqa, yiğne insanaaşılqa, yiğne milletılqa g'eek'valas“». **5** Rəbbee Mısayk'le meed eyhen: – Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u xıl damabışde, arxbışde, goleeşde ooqa hotkecen. Maadın qı'rqı'mı't'er Misirne ölkalqa salat'e'ecen. **6** Harunee əsaan xıl Misirne xhyan bışılqa hotkumee, xhıneç qı'rqı'mı't'er ıqeeç'u ç'iyeyn aq'va aqqaqan. **7** Cadu ha'an bışissed cadubışika man kar ha'as əxən. Man bışissed Misirne ölkalqa qı'rqı'mı't'er salat'a'as əxən bı. **8** Fironnee Mısayıy Harun qopt'ul eyhen: – Rəbbis düə he'e, zaked, yızde milletiked qı'rqı'mı't'er əq'əna qe'ecen. Manke zınad Rəbbis q'urban ably'a'as millet g'aykkasın. **9** Mısee fironuk'le eyhen: – Eyhe vas mısane ıkkən, zı val, yiğne insanaaşıl, yiğne milletil-alla düə hav'u? Mançile qiyğa qı'rqı'mı't'er vassed, yiğne saray bışissed əlyhəəsın bı. Man bı saccu Nilee axvas. **10** Fironnee eyhen: – G'iyqa. Mısee alidghınyıy qele: – Ğu eyhen xhinne ha'as, mançiked vak'le ats'axxhesın yışde Allahık, Rəbbik akarna sacar deşda. **11** Qı'rqı'mı't'er vassed, yiğne saray bışissed, yiğne insanaaşissed, yiğne milletissed əq'əna qeetxhes. Qı'rqı'mı't'er saccu Nilee axvas. **12** Mısayıy Harun fironusse avayk'an an bı. Mısee Rəbbıke Vuçe salat'ıyın qı'rqı'mı't'er ak'anı'iy heqqa. **13** Rəbbee Mısee Cuke heqqıyın ha'an. Xay bışeedın, məhlabışeedın, çolbuşeedın qı'rqı'mı't'er haat'an bı. **14** Man bı anbar bışeeqa sa'a. Ç'iyeyke əq'ı'yn eva g'əə giyğal. **15** Fironuk'le iş bı yəqqı'lqa gyatk'u sıbk qexhe g'acumee, mana meer hı't'ılqa sıyk'al. Rəbbee uvhuıyın

xhinne eyxhe, fironnee Mısayliy Harunul k'ırı iliyxhe deş. **16** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Harunuk'le eyhe, əsaa alyaat'u ç'iyelyne toozus i'xecen. Misirvollette tooz huneəşilqa sak'alas. **17** Manbişe həməxüdüd haa'an. Harunee xile aqqıyn əsaa ulyot'ul ç'iyeləğana ulyosse. Mançe insanaəşilqad həyvanaəşilqad huneer ileedaxva. Misirvollette gırgın tooz huneəşilqa siyk'al. **18** Cadu ha'anbişisid caduyka insanaəşilqa huneer g'axiles ikkiykan. Man manbişisse ha'as əxə deş. İnsanarab həyvanarad huneəşe gyats'enbi. **19** Cadu ha'anbişe fironuk'le eyhen: – İncil Allahna xilib alivku. Meed Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, firon hı't'ilqa siyk'al, mang'vee manbişil k'ırı iliyxhe deş. **20** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – G'iyqa miç'eer zara oza qıxha, firon damaysqa i'qqəmee mang'usqa hark'ın eyhe: «Rəbbe invavud eyhe: „Yızın millet Zas i'bəədat ha'as g'aykke! **21** Ğu manbi g'idivkvee, Zı yiğne saraybişilqad, yiğne insanaəşilqad, yiğne milletilqad goganer veçebişiqə g'axiles. Gırgın ç'iyed, Misirbişin xaybıd goganeəşika gyatts'es. **22** Zı həməxüd ha'as Yızın millet eyxhene Goşen eyhene cıgee goganer ixhes deş. Məxüd vak'led ats'axhxhesin Zı ine cigaynar Rəbb ixhay. **23** Zı Yızın millet yiğne milletike cura'asın. Man əlaamat g'iyqa ixhes“». **24** Rəbbe həməxüdüd ha'an. Goganeəşin veçebi aledxu qadı ikkedaç'enbi fironne sareeqad, cune insanaəşine xaybişeeqad. Goganeəşe Misirne ölkəlqa ver ablyav'u. **25** Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Şu vuşde Allahıs yişdecab ölkee q'urban ablee'e. **26** Mıseemee eyhen: – Həməxüd ha'as ixhes deş, Misirbiş həlyvətq'ıniy qales, şi yişde Allahıs, Rəbbis inyaa q'urban ably'a g'avce. Manbişis həlyvətq'ıniy qalya'ana şi q'urban ablyav'ee, manbişe şi g'ayeyqqa hevles. **27** De'eş, şi Rəbbis, yişde Allahıs q'urban ably'a'asdemee xhebillə yiğna sahreeqa yəq əlyhəəs vukkan. Rəbbe şak'le məxüd uvhu. **28** Fironee eyhen: – Zı şu, vuşde Allahıs, Rəbbis q'urban ablyaa'as sahreeqa g'avkasınbi, saccu əq'ənaqa ımaak'an. Zal-allab düə hee'e. **29** Mısee eyhen: – Zı vasse qiğec'umecar Rəbbis düə haa'as. G'iyqa goganer vassed, yiğne insanaəşissed, yiğne milletissed aleetxu əlyhəəsınbi. Saccu ğu meed horbu hıma'a, millet Rəbbis q'urban ablyaa'as g'aykkasınva. **30** Mısa fironusse ark'ın Rəbbis düə haa'a. **31** Rəbbe Mısee Cuke heqqiyn ha'an. Firon vucur, cun insanarib, cun milletid goganeəşike g'attıvxhan haa'anbi. Ma'ab sacab goganıy aaxva deş. **32** Firon meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

9 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Cühüt'yaəşine Allahee, Rəbbe, invavud eyhe: „Yızın millet Zas i'bəədat ha'asva g'aykke!“ **2** Vas manbi g'avkas diviykkın, avqee, **3** Rəbbe çoleene yiğne həyvanaəşilqa: balkanaəşilqa, əmələəşilqa, devabişilqa, çavra-vəq'əlqa xıl alıvkav'u yı'q'ı'n ik'ar g'axiles. **4** Rəbbe İzrailıybişiniy Misirbişin çavra-vəq'ə sana-sançike cura'asın. İzrailıybişda sacab həyvan qıvk'as deş». **5** Rəbbe vaxt gyuvxhu eyhen: – Zı man g'iyqa ha'as. **6** Qınne yiğil Rəbbe həməxüdüd ha'an. Misirbişin gırgın həyvanar haat'anbi. İzrailıybişdamee sacab həyvan qook'a deş. **7** Fironee hucooyiy eyxheva cun insanar g'axuvumee, İzrailıybişda sacab həyvan qıvk'u deşubva mang'uk'le ats'axhxhen. Mana meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee millet g'ekka deş. **8** Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: – Kureençe xhaxhbı gyatsts'ına yı'q alept'e. Havaasre mana yı'q Mısee fironne ulene ögiyl xəəqə dağee'ecen. **9** Toz xhinne quvxha, mana yı'q Misirvollette alıvxasda. Ölkəvolle insanaəşilid həyvanaəşilid maşika gyatsts'ıyn i'xnaıbı qiğeeç'es. **10** Manbişe yı'q alyapt'ı fironne ögee ulyoozaranbi. Mısee mana yı'q xəəqə dağav'umee, insanaəşikid həyvanaəşikid maşika gyatsts'ıyn i'xnaıbı eyxhe. **11** Gırgıne Misirbişik xhinne, cadu haa'anbişikid maşika gyatsts'ıyn i'xnaıbı ixhava, manbişisseb Mısayne ögiyl abı ulyoozaras vəəxə deş. **12** Rəbbe meer firon hı't'ilqa sak'al ha'a. Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne cad eyxhe, fironnee manbişil k'ırı alıxhxhı deş. **13** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Çakra miç'eer oza qıxha fironusqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaəşine Allahee, Rəbbe, inəxüdüd eyhe: „Yızın millet Zas i'bəədat ha'asva g'aykke! **14** İne yəqqe Zı valqad, yiğne insanaəşilqad, yiğne milletilqad nekke yı'q'ı'n verbı allya'as. Manke vak'le ats'axhxhesin, dyunyelycar Zak akarana deşda. **15** Zasse əxəyiy xıl hotku valqad, yiğne milletilqad yı'q'ı'n ik'ar g'axuvu, ç'iyeyne aq'vayle havaakala'as. **16** Zımee ğu havacena, Yızda guc Haagvas, Yızın do dyunyeescad g'ayxha'as. **17** Ğumee, həşdilqamee Yızde milletin öğü aqqı, manbi g'avkku deş. **18** Həşde ğu Zal yugda k'ırı alıxhxhe: g'iyqa hayne gahıl Zı məxdun it'umun dolu g'axiles, məxdun dolu Misirık'le ipxhınıyle qiğə g'acu ixhes deş. **19** Mançil-allab insanar g'axuvle çoleedin çavra-vəq'əd, yiğın gırgın karid vüxənyak avqa se'ecen. Çolead vuk'ul hüvxəsın cıga dena avxuıne insanaəşilqad, çavra-vəq'əlqad

dolu ixhes, maadin gırgın kar qik'asın“». 20 Rəbbəe uvhuynçile çəpç'i'nne fironne insanaaşee, zaraba con g'ulariy çavra-vəq'ə xaane suralqa hee'ekka. 21 K'ırı ilydiyxnıbışemee g'ularıb, çavra-vəq'əd çoleead g'alya'a. 22 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Xıl xəəqə k'yaqqe, Misirne gırgine insanaaşılqa, həyvanaaşılqa, çolee alyadiyne alabışılqa dolu gyoğas. 23 Mısee əsaa xəəqə k'yaqqımee, Rəbbəe xəybı g'əhətqə'a, Misirılqa ts'ayılpıniy dolu g'ixele. 24 Gırgınəəng'ə ts'ayılpnıka dolu gyoğa eyxhe. Misir vuxhayle qiyğa maa məxdun it'umun dolu ixha deşdiy. 25 Misirvolle doluyın insanar, həyvanar, çoleedin gırgın kar k'etan. Çolee alyadıyn gırgın ok'bi, yivar doluyın haq'vara'anbı. 26 Saccu Goşen İzrailıybı vooxhene cigee dolu dexhe. 27 Fironnee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Zı ine yəqqee bınah hav'u. Rəbbəe gırgıncad qotkuda ha'a, zınay yizde milletın bınah hav'u. 28 Hucoone ixhes, Rəbbis düə hee'e: man xəybı g'əhətqiyiy dolu ç'əv ixhecen! Zı şu g'avkasınbı, inyaa avqas deş. 29 Mısee mang'uk'le eyhen: – Zı şahareençe qığeç'umee, xıleppı aaqı Rəbbis düə haa'as. Manke xəybı g'əhətqiyid ulyozarasın, dolud gyoğas deş. Mançile qiyğa vak'le ats'axhxhesın ine dyunyeyna xərna Rəbb ixhay. 30 Zak'le ats'ancad, ğunayiy yığın insanar meeb Rəbbile Allahıle qıdəəq'ənas vuxhay. 31 Kataniy xhıt'a doluyın k'etanbı. Mane gahıl xhıt'ayna den ky'aa'ana, katannab t'et' g'ayhena vaxt vuxha. 32 Sukiy perinc qiyğa ələəva doluyın manbı k'eta deş. 33 Mısa fironne sarayeençe qığeç'umee, şahareençe ayk'anna. Mang'vee xıleppı Rəbbılqana aaqımee, doluyka haç'a'an gyoğuyiy, xəybı g'əhətqiy ulyozaran. 34 Fironuk'le doluyka haç'a'an gyoğuyiy xəybı g'əhətqiy ulyozzur g'acumee, mang'vee meeb bınah haa'a. Fironur cun insanarıb hı't'eesılqa siviyl'al. 35 Rəbbəe Mısayk'le, milletik'le eyheva uvhuyn xhinnecad eyxhe, firon meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee İzrailıybı g'ooka deş.

10 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hak'ne. Zı əlaamatbı hagvasva fironuniy cun insanar hı't'eesılqa savaak'al hav'u. 2 Qiyğa ğunad Zı nəxübiy Misir tesser hav'u, ma'ad nen əlaamatbiyiy hagu yığne uşaxaasısiy nevbışis yuşan he'e. Manke şok'le ats'axhxhesın Zı Rəbb ixhay. 3 Mısayiy Harun fironusqa abı eyhen: – İnxüid Rəbbəe, cühüt'yaasına Allahee vod eyhe: «Nımee gahnane ğu Zı uvhuynçil k'ırı ilydiyxhes, Zı uvhuynçılqa qıdyaaes? Yızın millet Zas ı'bəədat haa'as g'aykke! 4 Ğu Zı uvhuyn meed hide'ene, g'iyqa Zı yığne ölkalqa ts'irtyar salat'a'as. 5 Mançin

ç'ıye məxiüd aqqas, çine xılençe avubna nyaq'vub g'avces deş. Mançin doluyke axuyn-dyaxuyn karıd, vuşde çolbışee ələən yivarıd hiç'ixarasınbı. 6 Mançin yığın, yığne insanaaşın, Misirbışde gırging'uncad xaybı gyats'a'asınbı. Məxdun kar yığne dekkaaşik'le, dekkaaşine dekkaaşik'le inyaqa qabiyle qiyğa g'acu deşdiy». Mısa manıd uvhu, fironusse ayk'anna. 7 Fironne insanaaşee mang'uk'le eyhen: – Geebniyxan mane insanee şas əq'üba hevles? G'avke man insanar, hapk'ın cone Rəbbis Allahıs ı'bəədat he'ecen. Nya'a vak'le g'ece dişde Misir g'ulyoottalna? 8 Mısayiy Harun meeb fironusqa qoot'al. Fironnee manbışik'le eyhen: – Havak'ne Rəbbis, vuşde Allahıs ı'bəədat he'e. Saccu eyhe maqa vuşbiyiy vüqqas? 9 Mısee eyhen: – Şi maqa vüqəsınbı yışde uşaxaasıka, q'əsınbışika, dixbışika, yışbışika, çavra-vəq'əyka. Şi maa Rəbbis bayram alğahas. 10 Fironnee manbışik'le eyhen: – Məxiüd ixhes deş! Qiyğad manbı matsxar ha'anbı xhinne eyhen: – Aay-haay, zı şu xhunaşşeesika, uşaxaasıka g'avkeene, manke Rəbbir şoka eyxhe! Mits'an şoqa karat'dəən fıkrıbı vod! Şu man heqqıva, havak'ne adamer şucad Rəbbis ı'bəədat he'e. Manva uvhu Mısayiy Harun fironusse g'e'ebaşenbı. 12 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Misirne ölkalqa xıl hotku, maqa ts'irtyar qale'e. Mançin çolbışee ələəniy dolu gyoğuyke qiyğa axuyn gırgın kar alyatxhvasın. 13 Mısee əsaa Misirılqa hotkumee, Rəbbəe ç'iyelqa şarğına mits g'uxoole. Mits bıkrın yığnayıy xəmnə aa'a. Miç'eediysid mitsın ts'irtyar adayle. 14 Ts'irtyar Misirılqa k'yoyhar, mançin ölkə bıkrıba avqaaqana. Manimeen ts'irtyar g'iyılqameeyid ixha deş, g'iyınyke şaqad ixhes deş. 15 Ts'irtyaaşee ç'ıyeyn oodun cıga gyatsts'a'an, mançike ç'iyelyna nyaq'vub k'aarıba g'ooce. Mançin doluyke qiyğa axuyn, çolbışee ələən kar, yivaaşilin meyvabı gırgıncad oyxhanan. Misirvolle ç'iyeliy yivaaşil xhınakın kar axva deş. 16 Fironnee zaraba Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Zı Rəbbine, vuşde Allahneyiy vuşde ögiyl bınah hav'u. 17 Hucoone ixhes, hayne sayəqeesib yizde bınahıle ilğeepp'e. Rəbbis, vuşde Allahıs düə hee'e, şı ine gyabat'ane balyaake g'attixhan he'ecen. 18 Mısee fironusse qığeç'umee Rəbbis düə haa'a. 19 Manke Rəbbəe deryahne suralqa it'umna mits g'uxoole. Mane mitsınıd gırgın ts'irtyar Ç'ərəne deryaheeqa aletxu ha'a. Məxiüd Misirvolle sacad ts'irt axva deş. 20 Rəbbemee firon meer hı't'ilqa sak'al ha'a, mang'veeyib İzrailıybı g'ooka deş. 21 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Xıl xəəqə qe'e

Misirne ölkalqa miç'axiyvalla k'evxhecen, ulyaqa hiviyxəna t'ub g'umoocecen. **22** Mısee xil xəəqə q'imee Misirvolle xhebne yiğna geed miç'axda eyxhe. **23** Xhebne yiğna insanar sana-sang'uk'le g'avces vəvxü deş, manbı xhebne yiğna cigeençe 1'ğviykir deş. İzrailıbyı vooxhene cigabişemee işix ıxha. **24** Fironee Mısa qort'ul mang'uk'le eyhen: – Havak'ne Rəbbis ı'bədat he'e. Şoka vuşun uşaxarıb vukkee. İnyaa vuşun saccu çavra-vəq'ə axvecen. **25** Mısee eyhen: – Şi yişde Rəbbis Allahıs q'urban ablyaa'asdemee, ğu yişin çavra-vəq'əd şaka g'aykkas ıkkən! **26** Gırgın yişin həyvanar şaka qıkkəs ıkkən. Şi inyaa yişde həyvanaaşına xhınt'ayıb g'alepçes vukkan deş. Rəbbis, yişde Allahıs q'urbanna allyasın şı mançike həyvanar g'əxəs. Şı maqa ikkyabı şak'le ats'axhxhes deş, nən həyvanariy Rəbbis q'urbanna allya'as. **27** Rəbbe firon meer hı't'ilqa sak'ala'a, mang'us manbı g'avkkas vukkiykan deş. **28** Mang'vee Mısayk'le eyhen: – Ğadarxhe yizde ulene ögiyle! Sayir yizde ulesqa qımayle! Sayir ğu yizde ulesqa qareene, qik'asda. **29** Mısee eyhen: – Hasre ğu eyhəxüid ixhecen, sayir zı yiğne ulesqa qales deş.

11 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Zı fironulqayıy Misirılqa sayib balyaa g'axuvles. Mançile qiyğa mang'vee şu inçe g'avkvasınbı. Saccu avak'neva vuk'lele haa'as. **2** Milletık'le eyhe, adameeşeyiy yedaşe hiqiy-allane Misirbışıke nuk'raykeyiy k'ınəəğəyke hı'iyın karbı heqqecen. **3** Rəbbe məxüid ha'a, Misirbışıde ulesqa millet yugda qadayle. Mısamee fironne insanaaşik'le, Misirne milletık'le geer xərna insan xhinne ats'a eyxhe. **4** Mısee fironuk'le eyhen: – Rəbbe inəxüidud eyhe: «Xəm sura vuxhamee, Zı Misirne yı'q'neençe ilğec'es. **5** Taxtil gyu'arasde fironne ts'erriyne duxayle girğıl, suk gıviyxərne g'ayeyne yı'q'əl giy'ırne nukarne duxalqamee, girging'un ts'eppiyn dixbı hapt'asınbı. Həyvanaaşınıd çıkana ts'ettiyın balabı hatt'asınbı. **6** Misirvolle xədin geşşuy ixhes. Məxdın geşşuy mankilqameeyid ıxha deşdiy, mançile qiyğad mısacad ixhes deş. **7** İzrailıbyışılqayıy cone çavra-vəq'əlqa xvaayib gıhıvxhas deş». Mançike şok'le ats'axhxhesın Rəbbe İzrailıbyıy Misirbı nəxübiy sana-sang'uke curav'u. **8** Yiğın insanar zasqa abı, yizde g'elybışeeqa qutyopk'ul eyhesın: «Ğunar hoorə, vaqa qıhna hoyharan girgin milletid hooracen!» Mançile qiyğa zı əlyhəəsda. Manıd uvhu, Mısa qəlin qek'a fironusse qığec'ena. **9** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Zasse Misir

geed əlaamatbı hagvas əxecenva, fironee şol k'ırı alıxhxhes deş. **10** Mıseeıy Harunee man girgin əlaamatbı fironuk'le hagveyid, Rəbbee fironuke hı't'iy hı'ı, mang'vee İzrailıbyı cune ölkeençe g'avku deş.

12 Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le Misireenang'acadniy uvhu: **2** – Havaasre mana vaz vuşdemee vuzaaşına xəbna vuxhecen, senid çile giğlece. **3** İzrailıyne girgine cəmə'ətık'le eyhe: ine vuzane yits'id'esde yiğıl girging'vee cune xızanısdıyiy, cune xaasda urgee vooxhe, mısveye vooxhe g'əvxəs vukkan. **4** Sa urg ooxhanasdemee xızan k'ilbaxheene, hasre manbışe cone xaas delesne xaybışeeene insanaaşıs sik'ı bit'alee'ecen. Ats'axhe neng'usse nimeniy oxhanas əxəsva. **5** Şu g'əyxı'yn həyvanar sa seniyn vughulinbı, qı'bi'linbı mexhecen. Urgub, mısıvab şosse gyuvk'as vəəxə. **6** Manbı ine vuzane yits'ıyoq'ad'esde yiğılqamee havace. Exhalqana İzrailıyne cəmə'ətın manbı gyatt'ecen. **7** Mançına eb alyapt'ı, şu karbı oxhanasde xaybışde akkabışde çerçıvabışılqa q'abğe. **8** Manecad xəmdə ç'eyç'eybışıka, ts'ayıll ç'əra qı'in çuru ilydyadiyne gıneyka oxhne. **9** Man çuru qumoyxhar, yugda qecu, vuk'ul-k'its'ayka, adne karbışıka ts'ayıll ç'əra qı'ı oxhne. **10** Miç'eedilqamee vuççud g'ilymadaççe. Axuyın kar ixhee gyoxhxhan he'e. **11** Çuru otxhanang'a inəxüid he'e: yı'q'eeqa ts'ıra avt'le, g'elilqa g'ellin ale'e, xıled əsaa aqqee. Yıcid zarada oxhne. İna şok qıdet'u ilğec'uva Rəbbis ablyav'una q'urban vobna. **12** G'iyına xəmdə Zı Misirile k'ena ilğec'es. Ma'ab yedike vuxhayn ts'eppiyn dixbı, həyvanaaşın ts'ettiyın balabıd Zı g'iyına xəmdə gyapt'asınbı. Rəbb Zı ıxhal-alla Misirine allahaaşısız cazaə hevles. **13** Şu q'abğına eb vuşde xaybışilin işaarət ixhes. Eb g'avcu Zı set'as deş, qıdet'u ilğec'es. Zı Misirbı gyabat'ana balyaa şolqa havaasras deş. **14** İn yiğ şu yik'el aqqe. Qöone nasılbişed Rəbbin bayram xhinne in yiğ alğehecen. Girgine gahbışıl in bayram alğehe. İna Zı şos gyuvxhuna q'aanun vobna. **15** Yiğhille yiğna ilydyadiyn gıney oxhne. Vuşde xaana acıxamır ts'eppiıyne yiğılıcab sav'u avak'ane'e. Şavaayıy ts'eetiıyne yiğile yıghıd'esde yiğılqamee acıxamırnan gıney otxhun, İzrailıbyışde yı'q'ne meexhecen. **16** Ts'ettiyneyiy yıghıd'esde yiğıl muq'addasna iclas see'e. Mane yiğbışıl şos otxhunıy hı'ıyle ğayrı nenacab iş himaa'a. **17** İne ilydyadiyne gıneybışın bayram, Zı şu Misirğançe mane yiğıl g'oşunbışıkva qığav'unçıl-alla alğehe. İn bayram qöone nasılbişed

alğehecen. İna Zı şos huvuna q'aanun gırgıne gahbışıda vob. **18** İlydyadiyn gıney ts'eppiıne vuzane yits'ıyoq'ad'esde yiğıne exhaliyle gibğıl g'ayı sad'esde yiğıne exhaliqamee oxhne. **19** Yıghne yiğna vuşde xaybışee acıxamır ixhes ikkan deş. Şavaayiy acıxamırnan gıney otxhun İzrailıbışde yı'q'ne meexhecen. Cona ixheyir, menne cigeençe qarına ixheyir hakkal ha'asda. **20** Acıxamırnan vuççud umoyxhan. Şu nyaa vuxheyib ilydyadiyn gıney oxhne. **21** Mısee İzrailin gırgın ağsaqqalar qopt'ul eyhen: – Hapk'in vuşde xizanbışısın urgbiıee mısıvabiıee g'əyxı' alle. Allah qıdet'u ilğeç'uyne bayramıs q'urbanı alle'e. **22** Sa xudana zııfa eyhena ok' alyapt'i, lyagameene ebeeqa k'ıyoq'u akkayne çerçivalqa q'abğe. Miç'eerilqameyir vuşucar g'aqa qığmeç'ecen. **23** Rəbb Misirbı gyapt'as i'qqəmee, çerçivalyna eb g'avcu, mane xaabınbışik qıdet'u ilğeç'es. Gyabat'asva arına malaik vuşde xaybışeeqa, şu gyapt'as ikkeç'es hassaras deş. **24** İn ədat gırgıne gahbışıs şosiy şole qiyğınbışıs q'aanun xhinne havaace. **25** Rəbbee şos helesva cuvab huvuyne cıgeeqa qabı hipxhırmeeyib, şu in ədat yik'el hixan hıma'a. **26** Vuşde uşaxaaşə şoke qıdğın hı'iyng'a: «Şu in nişısne ha'a?» **27** Manbışik'le eyhe: «Rəbbee Misirbı gyabat'ang'a, İzrailıbışde xaabınbışik qıdet'u ilğeç'uva, şı g'attıvıxhan hav'uva Rəbbis ablyaa'ana q'urban vobna». Milletin q'aratsabışıl gyu'ur, Rəbbis i'bəədat ha'a. **28** Mançile qiyğa İzrailıbı apk'in, Rəbbee Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a. **29** Xəm sura vuxhayng'a, Rəbbee Misirbışın Misir yedike vuxhayn ts'eppiıyn gırgın dıxbı gyabat'anbı: fıronne ts'erriıne taxtıł gyu'arasde duxayle girğıl, zıdaneə aqıyng'ıne ts'erriıne duxalqamee. Həyvanaşınbıd çıkana ts'ettıyn balabı gyaat'anbı. **30** Mane xəmdə fıronur, cun insanarıb, gırgın Misirbıcab suğootsanbı. Misirğançe it'umun gyaaşen ses qadayle. Məxdın xav eyxhe deş maa'ar vuşumecar qimek'acen. **31** Xəmdə fıronee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Sabı-qabı, hudoora! İzrailıbışıka sacıgee yızde milletıke əq'əna qeepxhe. Havak'ne şu eyheen xhıneyıd Rəbbis i'bəədat he'e. **32** Şu şenke uvhuyn xhinne he'e: çavra-vəq'əd ha'aykı hudoora. Zasıb xayır-düə hevle. **33** Misirbışde İzrailıbı mızıl avqaqqa vuxha, manbı cone ölkəençe ek'ba qığeepç'i hudooracənva. Manbışee eyhe ixha: – Deşxheene, şı gırgınbı hapt'asınbı. **34** Milletin acıxamır üvxəs həsilydexhayn xamırnan con lyagambı tanalınceeqa hitk'ır mıgabışılqa alyat'u

ayk'an. **35** İzrailıbışee Mısee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Misirbışısde tanalqan karbı, nuk'ra, k'ınəəğə heqqa. **36** Rəbbee həməxüid ha'a Misirbışde ulesqa İzrailıbı yugba qavayle. Manbışed İzrailıbışıs ikkanan helen. Məxüib manbışee Misirbı q'əra qaa'a. **37** İzrailıbı Ramsesğançe Sukkoteeqa avayk'an. Yedaaşileyiy uşaxaaşile hexxana, maa'ar yıxhıd vəş aazır meena adamiy ixha. Mançe manbı gırgınbı ivıykar apk'in. **38** Manbışıka sacıgee xəppa menne milletıken insanar, xəttə çavra-vəq'əd ayk'an. **39** Misirğançe qıkkııne ilydyadiıne xamırıke manbışee fatirer ha'a. Manbı Misirğançe zaraba hıttıvıhıva, yəqqı'sın oxhanasın kar ha'as həsıleepxha deşdıy. **40** İzrailıbı Misir yoq'ud vəşşee xhebt's'al senna avxu. **41** Yoq'ud vəşşee xhebt's'al sen g'adiıne yiğıl, Rəbbin millet g'oşunbışıqa Misirğançe ayk'anan. **42** Misirğançe qığaahasde xəmdə Rəbbee manbı coleb-alqa g'ılydyav'uva, İzrailıbışee mana xəm Misirbışde xılənçe g'attıpxhınna xəm xhinne yik'el avqu. Həmmaşee mana xəm qabıyng'a İzrailıbışıs Rəbbınemee muğurbanıy aaxvas vukkiykananbı. **43** Rəbbee Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: – Qıdet'u ilğeç'ıyn bayramnang'a, şu inəxüid ha'as ikkan: gyuvk'uyne q'urbanıke menne cıgeençe qarıyng'us hıdeles ikkan. **44** Saccu pılıke alışşuyne g'ulusse man otxhunıy, gu mana sunnat hı'ıyle qiyğa oxhanas əxə. **45** Sık'ınna gahna vuşde cıgabışee axvasva menne ölkəençe arıng'usıy, pılıke sık'ınna gahna şos iş haa'asva arıng'us, man otxhunıy heles ixhes deş. **46** Q'urban ablyav'uyng'ıne xaa man çuru oxhanas ikkan, mançe g'aqa qığahas ikkan deş. Sayıd mançın nencad bark'vbı haq'var hıma'a. **47** İzrailıbışde gırgıng'veecad qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram alğahas ikkan. **48** Menne cıgeençe arı, şüng'əə mihmanna axvang'usud qıdet'u ilğeç'uva Rəbbis alğayhen bayram alğahas ikkanxhe, mang'ıne xaabın gırgın adamer sunnat hav'u vuxhes vukkan. Mançile qiyğa mang'ussed, vuşda sa xhinne ixha man bayram alğahas əxə. Sunnat hid'ııne adamee mançıke hı'ıyn otxhunıy umoyxhancen. **49** İzrailıbışısıb, menne cıgeençe qabı coka aaxvanbışısıb q'aanun sa vobna. **50** İzrailıbışee, Rəbbee Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a. **51** Mane yiğılıcab Rəbbee İzrailıbı g'oşunbışıqa Misirğançe qığa'anbı.

13 Rəbbe Mısayk'le eyhen: 2 – İzraılee yedarşee ts'eppa vuxuyne dıxbışde hək'ee: ts'eppiıyn dıxbııy həyvanaşın ts'ettıyn balabı Yızde doyl qe'e. 3

Mısee milletik'le eyhen: – Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uy, nukariyvalike g'attıvxhan hav'uy, yığ yik'el aqqe. Mane yığıl acıxamırnan gıney umoyxhan. 4 G'iyiniy, şu inçe qığeepç'ı əlyhəən yığ Aviv eyhene vuzan vod. 5 Rəbbe vuşde dekkaəşis k'ınniy g'assır, Kana'anbışın, Q'etbışın, Emorbışın, Q'ivbışın, Yevusbışın nyakiy itv gyodatstsen cigabı şos helesva. Rəbbe şu maqa qabıyng'a, mane vuza man ədat he'e: 6 yıghıllə yığna ilydyadiy, acıxamır deşin gıney oxhne. Yıghıl'desde yığlıd Rəbbis bayram alğehe. 7 Mane yıghne yığee ilydyadiy, acıxamır deşin gıney oxhne. Şu vooxhenemeene cigabişee, acıxamır, acıxamırke hı'iyın karıd ixhes ıkkən deş. 8 Mane yığıl şu vuşde dixbışik'le eyhe: «Şi in ha'an, Rəbbe şi Misirğançe qığa'ang'a hav'una yugvalla yik'el avqu». 9 Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uva, havaasre Rəbbina q'aanun vuşde ghalele g'u'moxhacen. Mañçil-allad hasre man ədat vuşde xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne vuşde yik'bişee axvecen. 10 Senbı atk'iniyette şu man yığ yik'el aqqı alğehe. 11 Rəbbe şosiy vuşde dekkaəşis k'ın g'assır helesva uvhuıne Kana'anaaşine ölkeeqa qabı hipxırne yığile, 12 ts'eppiyn dixbı Rəbbine doıyl qee'e. Həyvanaaşinid ts'ettıyın vughulyun balabı Rəbbine doıyl qe'e. 13 Ts'eppiıne əməleyne balayl-alla urg qevle. Çil-alla vuççud qıdelexheene, mañçına gardan havaq'ar hee'e. Gırgıne ts'eppa vuxhayne dixbışıl-alla nuk'ra qele. 14 Mısamecad duxee vake man hucooneva qıyghınene, eyhe: «Rəbb şal oğa it'umra ıxha, şi Misirğançe qığav'u, nukariyvalike g'attıvxhan hav'u. 15 Fironus şi g'avkvas devkanang'a, mana hı't'ilqa sark'ılyne gahıl, Rəbbe Misirbışın gırgın ts'eppiyn dixbı gyabat'anbı. Həyvanaaşinid ts'ettıyın balabı gyaat'anbı. Mañçil-allad zı ts'ettıyın vughulyun həyvanaaşın balabı Rəbbis q'urbanna allya'a, ts'eppiıne yizde dixbışıl-allad nuk'ra qele». 16 Rəbb şal oğa it'umra ıxhay, şi Misirğançe qığav'uy, vuşdemee xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne ixhacen. 17 Fironee millet g'ayqıyng'a, Allahee manbı Fılıştınaaşine cigabişile k'ena yəq cit'aba vuxheyib quvçekka deş. Allahee eyhen: – Maa'ab manbışıka muharıba hav'eene, manbışe sayıd fıkrbı badal hı'ı Misırqacab sıviy'ak. 18 Allahee millet alik'ar hı'ı sahrayle k'ena Ç'ərane deryahısqa qıkkəka. İzrailybı Misireençe dəv'əysınbı xhinnen sılahbı alyaat'u avayk'an. 19 Mısee mançe əlyhəəng'ə, Yusufun bark'vbıd cokusana sı'ı qıkkəkanbı. Yusuf qek'ang'a

İzrailybışısqa k'ın g'assaras alıkkı uvhuınniy: – Allahee şos huvuıyın cuvab mısacad yik'el hıxan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbi inyaa g'ılyma'a, şoka qıkkəe. 20 İzrailybı Sukkotğançe qığeepç'ı, sahrayne k'ane k sa Etam eyhene cigee çadırbı gıyxa. 21 Rəbb Vuc manbışde hırnıy əlyhəə. Mang'vee yığniyığın manbışis yəq buludne dirakıqa, xəmdəb ts'ayine dirakıqanıy işix hele haagva. Mang'vee məxüdə manbışısse yığniyığınbı, xəmdəb əlyhəəs vəxəcənvaniy ha'a. 22 Sık'ınne gahıs xheyib buludna dirak yığniyığın, ts'ayına dirakıb xəmdə manbı g'alyav'u avayk'an deş.

14 Rəbbe Mısayk'le eyhen: 2 – İzrailybışik'le eyhe, havaasre manbı yı'q'əlqa sapk'ıl Pi-Haxırot eyhene cigayne k'ane Migdolneyiy deryahne əree çadırbı gı'xecen. Deryahısnee Ba'al-Tsefonne ögee vuxhacen. 3 Fironusqa həməxüdə qales: «İzrailybı nıyaqame vuxhesınbı avxu, sahrayn manbışda yəqı'b g'ats'apk'ın». 4 Zı fıron meer hı't'ilqa sak'ala'as, manar manbışıqa qıhna gıxhas. Məxüdə Zı mang'ukuniy mang'une g'oşunukın hı'ı Yızın do axtı qa'as. Manke Misirbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhesin. İzrailybışe həməxüdəd ha'an. 5 Fironuk'le İzrailybı heepxıva uvhuıyng'a, mang'unayiy cune insanaaşına fıkrı badal vooxhena. Manbışe eyhen: – Şi in hı'iyın kar hucoone? Şi İzrailybı g'avkku nukarar dena avxul 6 Fironee dəv'əysın daşk'a balkanaaşık qa'as alıkkı, cuka g'oşunub qopt'ul ayk'anna. 7 Mang'vee cuka yıxıd vəş g'əyxi'ıne, yugne dəv'əyine daşk'ayle gıayrı, Misırın gırgıncad dəv'əyın daşk'abı alyat'anbı. Gırgıne daşk'abışıqa çin ç'ak'ınbı vooxhe. 8 Rəbbe fıron, Misırna paççah hı't'ilqa sakal ha'a, manar Misirğançe qığəəne İzrailybışqar qıhna gexha. İzrailybımee yik'eka əlyhə vuxha. 9 Misırbı fıronne gırgıne dəv'əyine daşk'abışıka, balkanaaşıl aleepxıynbışıka, gırgıne g'oşunbışıka sacıgee İzrailybışıqa qıhna gyabak'a. Misirbışısqa manbı deryahısne çadırbı gıxı'ıne cigee, Pi-Haxırotne k'ane, Ba'al-Tsefonne hııb gyabak'a. 10 Fıron İzrailybışıqa avayq'arnıy vor. Manbı yı'q'əlqa sapk'ıl ilyakiys g'ecen, manbı coqab qıhna vob gyapk'ı. Manbı mañçile geeb qəpç'ın Rəbbılqa ona'a gıviyğal. 11 Manbışe Mısayk'le eyhen: – Nya'a Misır nıyaq'vbınıy deş, gı şi hapt'as sahrəeqa qabı? Karne gı hı'ı şi Misirğançe qığav'u? 12 Nya'a, şi vak'le Misır uvhu dışdıy: «Şi şaleb alqana g'alee'e. Havaasre şi Misırbışda iş haa'as»? Misır nukariyvalla hav'uy, sahrəe hapt'ıyle yugda eyxheyiy! 13 Mısee milletis inəxdun alıdghınıy qele: – Qı'məəq'ən, ulyoozre! Şok'le g'ıyna g'acesın,

Rəbbəe şu nəxübiy g'attixhan haa'a. Həşde g'oocen Misirbı, şok'le sayıb mısacab g'avces deş. **14** Rəbbəe şol-alla manbışıkın ha'asın, yik'bi it'umda aqqe! **15** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Nişil-allane ğu Zalqa ona'a? İzrailıyışık'le eyhe, ögiylqa hudooracen. **16** Ğumee əsaa, deryahılqa hotk'u xhyan q'öne cigeeqa qe'e, İzrailıyışısse mane xhyan deşde cigeeñçe deryahile k'ena ilğeeç'es vəəxhecen. **17** Zımee Misirbı hı't'eeşılqa savaak'al haa'as, manbıb şoqab qihna qavaales. Zımad fironne dəv'əyne daşk'abışıkınıy balkanaşıl alepxıyne g'oşunbışıkın hı'ı Yızın do axtı qa'as. **18** Zı mısaiy fironukuniy cune dəv'əyne daşk'abışıkın, balkanaşıl alepxıynbışıkın hı'ı, Yızın do axtı qı'ı, manke Misirbışık'le Zı Rəbb ıxhay ats'axxhes. **19** İzrailıyışıla ögiyl əlyhəəna Allahna malaaik, ciga badal hav'u, manbışıqar qihna qöö giyğal. Buludne dirakımb çına ciga badal hav'u, yı'q'əle, **20** İzrailıneyiy Misirne g'oşunbışıde əree qöö giyviyğal. Xəmvollete dirakın İzrailıyışıs işix gyavhu, Misirbışısmeə miç'axıyvala hav'u. Man g'oşunbı xəmvolletee sana-sançısqa qeetxha deş. **21** Mısee xıl deryahılqa hodakke. Rəbbeyib xəmvollete şargile aa'ane mitsika deryahın xhyan mançe ak'an ha'a ıxha. Məxüəd mane cigayn xhyan qeqqva'an. Xhyan q'öne cigeeqa qexhe. **22** İzrailıybıb deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilğeeç'ı avayk'anənbı. Xhyanbı cabırbı xhinne qetxha manbışıde sağneyiy solne sural ulyoyzar. **23** Misirbı gyabak'anbı manbışıde qihna. Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaşıl alepxıynbıb manbışıde qihna k'eebaç'enbı deryaheeqa. **24** Rəbb verığna ul üvxəsse buludneyiy ts'ayine dirakeeñçe horzul Misirbışın g'oşunbı sana-sançıl alikka'a. **25** Mang'vee dəv'əyne daşk'abışın tekərbı sacuraycad qa'a, mançısse yugda alik'aras məxəcənvə. Misirbışe eyhen: – Qudoora inçe heepxas! Rəbbəe İzrailıyışın sura aqqı, şakınıd ha'as ıkkən. **26** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Xıl deryahılqa hotke xhyanbı çine cigeeqa satk'ıl, maabın Misirbı dəv'əyne daşk'abışıka, balkanaşıl alepxıynbışıka sacıgee çik avub g'alee'ecen. **27** Mısee deryahılqa xıl hodakke, xhyanbıd miç'eeqana çine cigeeqa sıyk'al. Misirbı xhineeñçe heebaxamee, Rəbbəe manbı haly'av'u deryahne yı'q'neeqa g'aa'a. **28** İzrailıyışıqa qihna deryaheeqa k'eeç'ıyn dəv'əyn daşk'abı, balkanaşıl alepxıynbı, gırgınacab g'oşun yı'q'əlqa satk'ılne deryahne xhyanbışee hööğəna. Mançe şavussecar g'attixhanas əxə deş. **29** Məxüəd ıxha İzrailıybı deryahne yı'q'neene xhyan deşde cigayle

k'ena ilğeeç'ı avayk'an. Xhyan manbışıde sağneyiy solne sural çabır xhinne ulyoyzar. **30** Mane yiğil İzrailıybı Rəbbəe Misirbışıde xıləñçe g'attixhan haa'a. Qiyğə manbışık'le Misirbı deryahne mıglek hapt'ı g'ooce. **31** İzrailıyışık'le Misirbışık Rəbbəe xənnə gucuka hı'ıyn g'acumee, manbı Rəbbile qəvəyq'ən giyviyğal. Mang'ulqaiy Mang'une g'ululqa, Mısalqa, inyam ha'a giyviyğal.

15 Mane gahıl Mıseeıy İzrailıyışe Rəbbis ina mə'nıy haa'a: – Rəbbis ina mə'nıy qəpəqə, Mang'vee Cun do geed axtı qı'ı! Balkanıb, çil alixınar, Mang'vee deryaheeqa g'av'u! **2** Rəbb Yızda guciy mə'nıy vorna, Mang'vee zı g'attixhan hı'ı. Mana Yızda Allah vorna, zı Mana qıvats'a'asda! Mana yızde dekkeeyid ı'bəədat hı'ına Allah vorna, zı Mana axtı qa'as! **3** Gırgıne duşmanaşıla ğəmxhesde Rəbbin do YAHVE vodun! **4** Dəv'əyne daşk'abışıka fironna g'oşun deryaheeqa dağav'u! Misirin nekke yugun ç'ak'ınbı Ç'ərane deryahın höbğü! **5** Xhyan manbışıla g'alsıkkı, k'oralybışeeqa manbı g'ayebı xhinne qavayk'an apk'ın! **6** Rəbb, Ğu Yiğne gucuka qıvats'ı! Ğu duşmanar g'ulyotal haa'a! **7** Ğu Yiğne xənnə gucuka, Ğu qıdvyaats'anbışıkın ha'a! Yiğne qəlm, ts'ayin balybiy gyoxhan ha'an xhinne, manbı gyoovxhan hav'u! **8** Yiğne nafasın xhyanbı sacıgeeqa sa'a, Sacıgeeqa sadiyne xhineke cabırbı ha'a, İttehesu deryahne k'oralybışeedın xhyanbı qiyğara'anbı! **9** Duşmanee eyhenni: «Qihna gırxhu, zı manbı avqas, Aqqıyn karıd zı bit'al ha'as! Mançike yızın rı'hcad ats'es! Qiyğale xhineyid g'ılınc qığahas, yızde xilekacab zı manbı gyapt'as!» **10** Ğu manbışıs uf üvxü, deryahın manbı höbğü! Gurğuşun xhineyib manbı k'oralybışeene xhinek avqa apk'ın! **11** Ya Rəbb, vornane Vaka sa aqqasda allahaaşine əree? Muq'addasvallee azamatıka, Vasse xhinne mö'üçüzəbı ha'as əxəna vornane? Yiğne xəbvalile xhinne qəvəəq'ənasda merna vornane? **12** Ğu sağın xıl hotkumee, ç'ıyeyn manbı höbğüynbı! **13** Vaqa badaldyooxhena yugvallava, Ğu xalq' g'attixhan hı'ı, Ğu manbışıs yəq haagu! Ğu eyxhene Yiğne muq'addasne cigeeqa, Ğu Yiğne gucuka quvkees! **14** Mıletbışık'le man g'ayxhı, tanbışeeqa zeze avxhas, Fılıştınar mançile geeb qəvəəq'ənas, **15** Edomun ç'ak'ınbı qəpç'ı'nıyn alyabat'a, Moav vuk'lek vukkeekanbışık zeze ooxha, Kana'anın mıletıd nyaqame ıxhesın axval! **16** Havaasre manbışılqa zeze avkkecen, qəvəq'necen!

Rəbb, Yiğne xilene gucen, Yiğın millet ilğeç'esmee manbı g'ayelqa savk'alas, nıq'-ç'ı'q' dena aaxvas! Ya Rəbb, Ğu nukariyvalike g'attixhan hı'ıyn millet ilğeç'esmee! 17 Ya Rəbb, Ğu Yiğın millet qalessın Yiğne suvalqa, Ğu Yiğne Xaasva g'ayxı'ıyne cigee, Ğu manbısis ciga qaa'as, Ey Xudaavand, Ğu Yiğne xileka itxhınne muq'addasne cigee! 18 Rəbbe girgıne gahbışıl, hammaşe paççahıyvalla haa'as! 19 Fironun döv'əyn daşk'abı, balkanaaşıl alepxıynbı deryaheeqa k'epç'ımee, Rəbbe manbışılqa deryahın xhyanbı yı'q'əlqa qalya'a. İzrailybımee deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilğeepç'ı avayk'ananbı. 20 Harunne yuče, peygambar Mayramee, xıleqa dyaf alyat'umee, girgıne yedaşed xıleqa dyafbı alyat'u, məng'ı'qab qihna mık'ar ha'a avayk'ananbı. 21 Mayramee manbısis ina mə'niy qəpç'ı: – Rəbbınemee qəpçq, Mang'vee Vuc axtı qı'ı. Balkanbı, cil alıxınar Mang'vee deryaheeqa g'av'u. 22 Mısee İzrailybı Ç'ərane deryahısse Şur eyhene sahreeqa quvkekka. Xhebillə yiğna manbı sahrayle k'ena avayk'an, maa'ad manbışısqa xhyan qızaxxa deş. 23 Manbı Mara eyhene cigeeqa qabı hipxhiring'a, maadın xhyanıd q'ap'ıdava ulyoğas əxə deş. Mançıl-allad mane cigayn do Mara (q'ap'ın) axva. 24 Milletin «Hucoone ulyoğasva?» Mısaylena haa'a gıviyğal. 25 Manke Mısee Rəbbılqa ona'a, Rəbbeeyid mang'uk'le sa os hagva. Mısee man os xhıneeqa dağadaççe, mançile qiyğə man xhyan uloğasın xhinne qexhe. Rəbbe maa manbışıs g'ayda-q'aanun huvu, maayib siliys üvxü. 26 Mang'vee eyhen: – Şu Yizde, Rəbbine, vuşde Allahne cuvabil yugda k'ırı alıxhxheene, Yizde ögiyl qotkun işbı he'eene, Zı he'eva uvhuynçıl k'ırı gyaqqı q'aanunbışee hagvan xhinne he'eene, Mısırbışılqa g'axuvuyne ık'arbışın nencad şolqa g'axıles deş. Şu yug qaa'ana Rəbb Zı vorna. 27 Manbı qavaylenbı Elim eyhene cigeeqa. Mane cigee yits'ıq'ölle xhyan ı'lqəən cigayiy yights'al xurmayna yiv vooxhe. İzrailybışe mane xhyanbı ı'lqəəne cigabışde hiqiy-alla çadırbı giyxə.

16 İzrailybışın cəmə'ət Elimğançe ayk'anan. Manbı Elimneyiy Sınayne yıq'neene, Sın eyhene sahreeqa Mısırğançe qığepç'ıyne q'öb'esde vuzane yits'ıxhob'esde yiğıl qabı hivıyxhar. 2 Sahree milletin Mısaylenayiy Harunulena haa'a gıviyğal. 3 İzrailybışe manbışik'le eyhe ıxha: – Mısır çurunane k'umk'umbışde k'ane gyuv'urne gahıl, avts'esınmeen gıney otxhanang'a, Rəbbine xılənçe ma'ab hapt'ıynxhiy nımee yugda eyxheyiy. Şunad

ınimeen millet sahreeqa mısırka gyapt'as qadı! 4 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Zı şolqa xəənçe gıney gyoğ'a'as. Hasre millet yiğıs qığeç'ecen, çısın yiğısiysın gıney se'ecen. Zı manbı Yizde q'aanunbışıl k'ırı ilıyxheyeva məxüb siliys üvxəs. 5 Yıxhıd'esde yiğıl q'öd şene yiğbışılınmeen sı'ı, ögiyekad otxhanan kar he'ecen. 6 Mıseeiy Harunee İzrailybışik'le eyhen: – Exhal şok'le ats'axhxhesın Mısırğançe şu Rəbbe qığav'u vuxhay. 7 Miç'eedmee şok'le Mana inyaa ıxhay, Mang'una xəbvalla g'avcesda. Rəbbik'le g'ayxhın şu Culena haa'a. Şi vuşbıne vooxhee, şu şalena haa'a? 8 Mısee manbışik'le meed eyhen: – Şok'le inəxüd ats'axhxhes Mana Rəbb ıxhay: g'ıyna exhal Mang'vee şos çuru heles, miç'eedid avts'esınmeen gıney. Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culena haa'a. Nya'a şı vuşbıne vooxhe? Şu şalena deş, Rəbbilena ha'a. 9 Mısee Harunuk'le eyhen: – İzrailyne cəmə'ətık'le eyhe: «Rəbbine ögiylqa savaale, Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culqa alepçiy». 10 Harun İzrailyne cəmə'ətıka yuşan ha'ane gahıl, cəmə'ətın vuk'ulybı sak'al ha'anbı sahrayne suralqa. Sayid manbışik'le buludne dirakee Rəbbın nur ıxhay g'eece. 11 Rəbbe Mısayk'le eyhen: 12 – Zak'le İzrailybışe Zalena haa'a g'ayxhı. Manbışik'le eyhe: «Exheqana şu çuru oxhanas, miç'eedid avts'esınmeen gıney. Manke şok'le ats'axhxhesın Zı Rəbb, vuşda Allah ıxhay». 13 Exheeqana bilydirçınar aletxu qadı çadırbı g'ırı'ın ciga gyats'a'an. Miç'eebiysıb mane cigayne hiqiy-alla ç'iy ı'ixıyxə. 14 Ç'iy ts'its'axhamee, ç'iyene aq'val k'üvən xırıp-xırıp' ha'an g'ıravuk akaran sa kar axva. 15 İxhyanbı g'acı İzrailybışe sana-sang'uk'le eyhen: – İn hucoone? Manbışik'le man hucoo ıxhay ats'a deşdiy. Mısee manbışik'le eyhen: – İn Rəbbe şos oxhanasva huvuyn gıney vod. 16 Rəbbe inva şok'le uvhu: «Sı'ıyle qiyğə, həməxüd he'e, xızaneene insanaaşıs sik'ı ixhecen, girgıng'ulqa sa vexhxheedın hıxhrecen». 17 İzrailybışe girgın cok'le uvhiyn xhinne ha'a. Sanbışe geed sa'a, mansanbışe k'ılda. 18 Vexhxhayka gyoobakka gibğılme, geeb sav'uyng'unab hexxaba haagu deş, k'ılyba sav'uyng'unab k'ılyba haagu deş. Girgıng'vee q'aralika sav'una xhınnecab haa'gva. 19 Mısee manbışik'le eyhen: – Vuşde neng'veecad miç'eediys vuççud g'ılymadaççe. 20 Sassanbışe Mısayl k'ırı ilydiyhı kar miç'eediys g'aledaççe. Mane otxhıneeqa mı'qər a'a, mançike eva g'əə giyğal. Mısee manbışılqa qəl haa'a. 21 Miç'eeb girgıng'vee cus vukkanameena q'aralika sa'a vuxha. Qiyğə veriğ pıra

quvxhamee, mana xhinelqaniyxhe siviyyk'alna. 22 Yixhid'esde yiğil manbişe q'öd manimeen otxhuniy sa'a, sang'ulqa q'öble vexhxha gyooxha vuxha. Cəmə'ətne ç'ak'ınbişe co nimeen kariy s'ıva abı Mısayş yuşan ha'an. 23 Mısee manbişik'le eyhen: – Rəbbe inəxüdü eyhe: «G'iyqiyn ülycümün yighid'esin, manzil haa'an yiğ vod. Man muq'addasın Rəbbin yiğ Şabbat vod. G'iyniykecad qecəsın qece, qoxhxharasınıd qoxhre. Hexxada axuyınıd g'iyqiys havace». 24 Manbişe otxhuniy Mısee uvhiyn xhinne g'iyqılqamee havacıva, mançeeqa mı'q'ərıd ı'ı deş, evad eyxhe deş. 25 Mısee eyhen: – G'iyına şu man otxhanan kar oxhne. G'iyına Rəbbin yiğ, Şabbat vod. Şok'le g'iyına g'ad oxhanas vuççud aveykes deş. 26 Şu man kar yixhne yiğna se'e, Şabbatıl, yighid'esde yiğil, şok'le vuççud aveykes deş. 27 Milletiken sabara insanar yighid'esde yiğilib otxhuniy sa'asva qiğepç'eyib manbişik'le vuççud iveeke deş. 28 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Şu mısılqameene Zı g'ixhxhiyne g'ayda-q'aanunuka gyuv'ur-oza qıdepxhes? 29 İlyaaqe, Zı, Rəbbe şos Şabbatın yiğ huvu, mançil-allad Zı yixhid'esde yiğil şos q'öd manimeen otxhuniy hele. Yighid'esde yiğilyib gırgınbı cone xaybişee gyuv'urecen, əq'ənaqa imaak'anancen. 30 Məxüb milletın yighıb'esde yiğil manzil haa'a. 31 Mane otxhuniyn do İzrailıybişe manna giyxhe. Mana vuc k'aşnişne toxumukub akar, rangısıb cagvaraba vob. Opxhınıysıb itv qadğuyın k'alet xhinne vob. 32 Mısee eyhen: – Rəbbe inəxüd he'eva vod eyhe: «Sa vexhxha mannayna alyapt'ı şöle qiyğiyne nasılbişis havaace. Hasre manbişik'led g'acecen, Zı şu Mısırğançe qiğav'uyng'a şos sahree huvuyın gıney». 33 Mısee Harunuk'le eyhen: – Kup alyaat'u mançeeqa sa vexhxha mannayna haç'ee'e. Qiyğad Rəbbine ögiylqa gıxhxhe qihniyne nasılbişis havaces ixhecen. 34 Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Harunee havacesva mannanan kup mugaavilenane q'utyeyne hiqa giyxhe. 35 İnsanarnane cigeeqa, Kana'anqa, qavaalesmee, İzrailıybişe yoq'ts'al senna manna ooxhan. 36 (Sa omer efana yits'ıb'esda pay vobna).

17 Gırgın İzrailin cəmə'ət Sin eyhene sahreençe yəqqılqa qiğec'e. Rəbbe manbişik'le uvhuyn xhinne manbı ulyoozar-ulyoozar avayk'an. Manbı Refidim eyhene cigeeqa qabı çadırbı g'iyxə. Maa'ad milletın ulyoğasın xhyan eyxhe deş. 2 Mançil-allar manbişe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen: – Şas ulyoğasın xhyan hele! Mısee manbişik'le eyhen: – Nya'a şu zak'le cuvabbi eyhe? Nişil-allane şu Rəbb siliys ı'ı'ıyxə? 3

Milletis xhyan ıkkən eyxhe. Mançil-allad manbişe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen: – Nya'a şu şı Mısırğançe qiğav'u? İn şu şak, şınab, yişin uşaxarıb, həyvanarıd xhineka gyatt'asdemene hı'ı? 4 Mısee Rəbbilqa onu'u eyhen: – İne milletık zı hucoone ha'as? Manbı zalqa g'aye gyooğa'asınçıl qepxha vob. 5 Rəbbe Mısayş inəxdun alidghınıy qele: – Vakasana sabara milletın ağsaqqalar qopt'ul milletne ögiyl hoora. Nil eyhene damays ı'xı'yn əsayid xılyaqə aleet'e. 6 Maane Xorev eyhene ganzıl Zı yiğne ögiyl ulyozaras. Mane yiğne xılene əsaaka ganzile k'ena it'umda ı'xe, mançeençe milletis ulyoğasın xhyan qiğec'es. Mısee İzrailıyne ağsaqqalaəşine ögiyl həməxüd ha'a. 7 Mısee mane cıgaynıd do Massayıy Məriva (siliys ı'ı'y, cuvabbi uvhiy) giyxhe. Ma'ad İzrailıybişe cok'le cuvabbi eyheva, «Rəbbir şakaniyxan deşxhee, de'eşdaniyxanva» uvhu, Rəbbir siliys ı'xı'va man do giyxhe. 8 Mançile qiyğa Amalekar Refidimeeqa abı İzrailıybişika suç'ookanbı. 9 Mısee Yeşuayk'le eyhen: – Hark'ın milleteke insanar g'əvxə, yişdemee Amalekaaşika saç'uvkecen. Zı g'iyqa Allahne əsaaka tepayne q'oma ulyozarasda. 10 Yeşueeyid Mısee uvhuyn xhinne ha'a, hark'ın Amalekaaşika siç'ekkvana. Mısa, Harun, Xur hapk'ın ılqeebaç'enbı tepayne q'omaqa. 11 Mısee xileppı ooqa qı'mee İzrailıybişe gamebaxhenbiniy, mang'un xileppı ozzur avqa qeetxhamee, gamebaxhe gıviyğalanbı Amalekar. 12 Mısayn xileppı oyzararıbı, mang'usse xileppı orzulıyvalike ooqa qa'as dəxəmee, Haruneeıy Xuree g'aye abı Mısa çılqa gya'a. Mang'un sa xıl aqqaqqan Harunee mansad Xuree. Məxüd verığ k'yooçesmee, manbişe mang'un xileppı xəə aqqaqqa. 13 Məxüb Yeşuee Amalekbı cune g'ılincike alğaa'a. 14 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – İnsanaəşe yik'el aqqecəna kitabeeqa ok'ne. Qiyğad Yeşuayk'le eyhe, Zı Amalekaaşın docad ç'iyene aq'vale hakkal ha'asın. 15 Mısee q'urban ably'a'an ciga ali'ı çin doıyud YAHVE Nissi (zas Rəbbe gamxhesda guc hoole) gıxhxı, 16 eyhen: – Zı Rəbbilqa k'ın g'ıysar, Rəbbe Amalekaaşıkana dəv'ə ç'əv ha'as deş.

18 Midyanaəşine kaahinik'le, Mısayne abatteyk'le İtronuk'le Allahee Mısayneyiy İzrailıybişdemee hı'ıyn karbiyy Rəbbe manbı Mısırğançe qiğav'uy g'iyxhe. 2 Mısayne abattee İtronee Mısayna xhunaşşe Tsipporayıy q'öölə uşax yı'q'əlqa qıkkeka. Mısee ögiylcarniy cuna xhunaşşe dekkine k'anyaqa g'axıyvu. Mısee «Zı menne cigee, merna xhinne ıxhava» uvhu, dixbişde sang'un do Gerşomniy (menne

cigayna) gixhxhı. **4** «Dekkee ı'bəədat hı'iyne Allahee zas kumağ hı'ı, fironne g'ılincıke g'attıxhan hı'ıva» uvhu, mansang'unud do Eliyezerniy (Allahee zas kumağ ha'a) gixhxhı. **5** Mısayna abattey İtron, dixbışikayiy xhunaşşeyka sacıgee sahreeqa Mısa eyxhene Allahne suvaysqa arayle. **6** İtronee Mısayk'le eyhecenva insan g'ıxele: – Zı yığna abattey İtron xhunaşşeykayiy q'öne yığne duxayka vasqa ı'qqə vor. **7** Mısa abbateysqa qığec'ı mang'une ögiyl k'ıyozul, ubba ha'a. Sana-sang'uke qidghımbı ha'a manbı çadıreeqa ikkebaç'e. **8** Mısee abatteys, Rəbbe İzrailıyışdemee fironulqayiy Misirbışılqa allı'ıyn yığbı, co yəqqə opxhunna əq'üba, sayib Rəbbe co nəxübiy g'attıvxhan hav'uva yuşan ha'a. **9** İtron Rəbbe İzrailıyışıs yugvalla hav'uva, manbı Misirbışde xılənçe g'attıvxhan hav'uva geer şadexhena. **10** Mang'ıve eyhen: – Şu fironneyiy Misirbışde xılənçe g'attıvxhan hav'une Rəbbis şukur vuxhena! **11** Həşde zak'le ats'an Rəbb manisa allahaşile nimeexheyir xərıa vor. Mang'ıve millet hooyç'an-g'oyç'anne Misirbışde xılənçe g'attıxhan hı'ı. **12** Qıyğa Mısayne abattey İtronee, Allahıs medın-medın q'urbanbı allya'a. Haruniy İzrailıyışın ağsaqqalar, Mısaykayiy cune abatteyka sacıgee Allahne ögee gney oxhanas abayle. **13** Qınne yığıl Mısa milletne məhkamayqa ilyakka. Milletid miç'eediyle exhalqamee Mısayne hiqiy-alla iliyk'ar ıxha. **14** Mısayne abattey'le mang'ıve milletik ha'an g'acumee, eyhen: – Ğu hucoone milletik ha'a? Nya'a ğu sayrena məhkama ha'a, nya'a manimeen millet yığne hiqiy-alla miç'eediyle exhalqamee iliyk'ar axu? **15** Mısee eyhen: – Millet zasqa Allahee eyhen ats'axhxhes adayle. **16** İnsanar sana-sang'uka parxaçeepxhamee, zasqa abayle. Zınad manbışde neng'uqa nena bınahıyva eyhe. Sayid zı manbışıs Allahne g'ayda-q'aanunbışikə yuşan ha'a. **17** Abattey Mısayk'le eyhen: – Ğu man qotkuda deşod ha'a. **18** Ğunar, vasqa abaylenbıb mançıke saccu oozaranbı. Sang'unemee mana geeb yı'q'na işib. Vassecab mana iş haa'as vəxəs deş. **19** Ğu zal yugda k'ırı gyaqqe, zı vak'le həşde sa kar eyhes. Hasre Allahır vaka ixhecen! Allahneyiy milletne yı'q'nena ixhe, milletın nyaabiy dağamiyvalla opxhan, ğu Mang'us yuşan he'e. **20** Manbışik'le g'ayda-q'aanun, ha'asın işbı, qopkuna yəq Haagve. **21** Milletike kar əxən, Allahıle qəvəyq'ənan, cuvabil ulyoozaran, pılıka alivşes dyooxhen insanar g'əvxe. Manbı aazırıng'us, vəşıng'us, xhots'aling'us, yıts'ıng'us ç'ak'ımbı xhinne

gyuvxhe. **22** Manbışe məhkamabı he'ecen. Cose ha'as əxən işbı hasre cocad he'ecen, dağamınbıd, dəxənıbd vasqa allecen. Məxüid manbışe vas kumağ ha'as, valqa gyooxhana işib k'ıl quvxhes. **23** Ğu məxüid he'eene, Allahısıd man ikkiykıneene, vasse örxəs əxəsda. Milletid yik' sıbık qı'ı xaaqa sıyk'alıy. **24** Mısee abattel k'ırı alıxhxhı, mang'ıve eyhen xhıneyid ha'an. **25** Mısee İzrailıyışde əreençe kar əxənı g'əvxü, milletıs ç'ak'ımbı xhinne gıviyxhe. Manbışikə aazırıng'us, vəşıng'us, xhots'aling'us, yıts'ıng'us ç'ak'ımbı vooxhe. **26** Mane yığile otçu manbışe milletıs məhkamabıd ha'a ıxha. Manbışe cose əxən işbı cocad ha'a ıxha, dağamınbı, dəxənıbı Mısaysqa adayle ıxha. **27** Qıyğa Mısee cuna abattey yəqqılqa araççe. Abatteyir sıyk'alna cune ölkeeqa.

19 İzrailıyı Misireençe qığepç'ıyne xhebıd'esde vuzane ts'eppiyne yığıl Sinayne sahreeqa hıviyxhar. **2** Refidımğançe qığeeç'ı, manbı qavaylenbı Sinayne sahreeqa. Manbışe suvalqa ı'lqəəne cıgee çadırbı gıyxə. **3** Mısa suvalqa Allahısqana ılqec'e. Rəbbe mana suvale qort'ul eyhen: – Yaaq'ubıke g'abıynbışik'le, İzrailıyışık'le eyhe: **4** «Şok'le Zı Misirbışik hı'ıymıd, nəxübiy şu q'aacırın xhinne xılıbışıl Zasqa qabıyid g'acuyn. **5** Həşdıyle şu Yızde cuvabil yugda k'ırı gyaqqeene, Yızda şokana mugaavile havaaceene, manisa milletbışile Zas delesın millet şu vuxhes. İndıyuncad Yızın vodun, **6** şunab Yızdemee kaahınaaşın ç'ak'ımbı, paççahar vuxhes, muq'addasın millet ixhes». Man gırgıne İzrailıyışık'le eyhe. **7** Mısa avqa gıç'ı milletın ağsaqqalar sav'u, Rəbbe uvhuyn gırgın manbışıs yuşan ha'a. **8** Milletıncad inəxdun alıdğhınıy qele: – Rəbbe uvhuyn gırgın şı ha'asın! Mısee manbışın alıdğhınıy Rəbbis hıxhar ha'a. **9** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Zı yığne k'anyaqa k'ışşeyne buludee ayres, milletik'le Zı vaka yuşan ha'a g'ayxhı valqa gırgıne gahbışıscağ inyam he'ecenva. Mısee milletın uvhuyn Rəbbılqa hıxhara'ang'a, **10** Rəbbe meed Mısayk'le eyhen: – Milletısqa hark'ın manbışik'le eyhe: g'ıynayiy g'ıyqa manbı məttıba vuxhecen, tanalınbıd hoğlecen. **11** Qıtsıqıys Rəbbe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhecen, Rəbb milletne ulene ögiyl Sinayne suvalqa gıç'es. **12** Suvayne hiqiy-alla milletnemee sarhad ts'ıts'av'u manbışik'le eyhe: «Suvalqa ılqımeebaç'e, mançık xıl simet'a. Suvayk xıl set'una g'ılymaraççe, gık'e. **13** Məxrına ixheene, g'ayeyqqaye hele vukukaye gek'a gık'e, saccu mang'uk xıl simet'a. İnsan ixheyir həyvan

vuxheyib aq'ənançecab gyuvk'e, g'ilymabaççe». G'argıne gaçençe xılıyna syuty hav'umee, manbıssıse suvalqa ıqeerç'es vəəxə. **14** Mısa suvayle g'ıç'u milletik'le gıçəpxeva eyhe. Manbışed tanalinbı hoyğalanbı. **15** Mang'vee milletik'le eyhen: – Qıtsıqıys Rəbbe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhe. Sayıd yik'el aqqe yadaaşık xıl simet'a. **16** Xhebıd'esde yığıl mıç'eed xəy g'əhədaqə gıyğal, ts'ayılpan eyxhe, k'ışşeyn bulud suval ooqa sadayle, g'argıne gaçençenab it'umna syuty vooxhe. Çadırbışısneeın gırgın insanar mançile it'umba qəvəyq'ənanbı. **17** Mısee Allah qızaxecənva insanar cone çadırbışısse suvaysqa saa'a. **18** Rəbb Sinayne suvalqa ts'ayine ar gıç'uva suva kumayncab alyabat'a. Mane suvayle xənnə peşteençen xhinne kuma ı'lqəə eyxhe. Mane gahıl suva it'umba ı'ğviykarna, **19** ittehesu g'argıne gaçençena syutyub geeb qooxhe gıvıyğal. Mısee eyhençıs Allahee alıdğınıy xəybı g'əhədaqəne sesika qele ıxha. **20** Rəbb Sinay eyhene suvayne q'omaqa gıç'u, maqa Mısa qoyt'al. Mısa maqa ıqerç'umee, **21** Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Gıç'e milletik'le eyhe, Rəbb g'acesva çosva gyuvxhune sarhadile ılgımebaç'ecen. Uvhuyn hıde'eene con gellesınbı hapt'asınbı. **22** Rəbbısqa qeepxhesın kaahınaaşın ç'ak'ınbı gıçəpxı' vuxhes vukkan. Uvhuyn hıde'eene Rəbbe manbışıkınıd ha'asın. **23** Mısee Rəbbik'le eyhen: – Nya'a Ğu şak'le uvhu dışdiy «Suvayne hıqıy-alla sarhad ts'its'av'u mançike er hee'eva». Mançıl-allad milletın Sinayne suvalqa gov gyuvxhes deş. **24** Rəbbe eyhen: – Gıç'e, vakasana inyaqa Harun ayre. İlahıyetçeeşine ç'ak'ınbışeb, milletınıd suvalqa Rəbbısqa ı'lqəəva sarhad ılgımooc'ecen. Uvhuyn hıde'eene Rəbbe cokun ha'asın. **25** Mısa suvayle gıç'u man uvhuynbı milletılqa hıxhar ha'a.

20 Allahee inəxdun əmırbı huvu: **2** Zı Rəbb, yığna Allah vorna, Ğu Misireençe qığavhuna, nukarıyvalıke g'attıxhan hı'ına. **3** Hasre vaqa Zale ğayrı mebın allahar mooxhecen. **4** Ğu vasda byuty xəybışker, ç'ıyebışker, xhyanışker hıma'a. **5** Məxdıne byuttyaaşıs k'yumoyzar, ı'bəədat hıma'a. Zı Rəbb, yığna Allah vorna, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançıs öörəxə deş. Zı g'ımece eyxhene dekkaaşine uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasılee Zı yığbı allya'as. **6** Zı ıkkıykın, Zı uvhuynbı ha'anbışdemee aazır nasılbaşıs yugvalybı ha'as. **7** Nişıl-alla qadıy Rəbbın, yığne Allahın do ğhalelqa ılymaat'a. Məxrına ıxheene

Rəbbe yığbı allıdy'ı g'alərçes deş. **8** Şabbat yik'el aqqe. Man yığ manısa yığbışıke curu'u, muq'addasın yığ he'e. **9** Yıxhne yığee yığın gırgın işbı g'acu ç'əv he'e. **10** Yıghıd'esın yığd, Şabbatıd hasre Rəbbıs, yığne Allahıs ıxhecen. Mane yığıl ğunab, dıxıbışeb, yışbışeb, nukaraaşeb, həyvanaaşed, menne cıgeençe qabı yığne şaharbışee aaxvanbışeb nenacab iş hımaa'acen. **11** Yıxhne yığee Rəbbe xəybıyiy ç'ıye, deryahbı, dyunyeylın gırgıncad kar itxhın. Yıghıd'esdemee yığıl Mang'vee manzıl haa'a. Mançıl-allab Rəbbe Şabbatne yığıs barakat hoole, man yığ manısa yığbışıke cura'an, muq'addasın yığ ha'a. **12** Dekkısıy yedis hı'rmat gyuvxhe. Mançıl-allab ğu, Rəbbe, yığne Allahee, vas huvıyne cıgabışee xılıyna ı'mı'r haa'as. **13** İnsan gımek'a. **14** Zına hıma'a. **15** Qümöqə. **16** Mering'vee hıdı'ıyn, karı'dəən kar gardanaqa gımiyxhe. **17** Mering'une karalqa ul hımaa'a. Şavnecab xaalqa, xhunaşşelqa, nukarılqa, yats'ılqa, əmələlqa nişılqacab ul hımaa'a. **18** Milletik'le ts'ayılpan, xəybı g'əhədaqə, suvayle ı'lqəən kuma g'acumee, g'argıne gaçeençena syuty g'avxhımee, manbı it'umba qəpç'ı'n suvayle aq'əna qeebaxhe. **19** Manbışe Mısayk'le eyhen: – Ğucar şaka yuşan he'e. Ğu eyhen şak'le g'ayxhes. Hasre Allah şaka yuşan hıma'acen. Mana şaka yuşan he'ee, şı hapt'asınbı. **20** Mısee milletik'le eyhen: – Qıməəq'ən. Allah şu sılıys üvxəs arı. Mana sayıd şu bınahbı hıma'acənva, şu qəvəəq'əna'ascar arı. **21** Millet aq'əna ulyoyzar. Mısar ayk'anna Allahnane k'aarine buludusqa.

24 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Ğu, Harun, Harunun dıxbı Nadav, Avıhuyiy sayır İzrılybışde ağsaqqalaasıke yıghts'al insan Zasqa ıqeerç'ı, Zas aq'ənançecab k'yoozre. **2** Qıyğaler, Zasqana saccu ğu qıxhe mansabı deş. Millet inyaqa ıqımeç'ecen. **3** Mısee Rəbbe uvhuynbıyiy Mang'un g'ayda-q'aanun milletıs yuşan hı'ımee, milletıncad mang'us cuvab qele: – Şı gırgın Rəbbe uvhuyn xhinne ha'as! **4** Mısee Rəbbe uvhuyn gırgın oyk'anın. Mana mıç'eer çakra suğots'u suveeqa ı'lqəəne cıgee q'urbanbı allya'an cıga aly'a'a. Qıyğale İzrılyne yıts'ıq'öne nasılıs curayda-curayda mang'vee g'ayeyn dırabı ulyozar ha'a. **5** Mançile qıyğa mang'vee İzrılyne mek'vunbışısqa Rəbbıs mek'vun congariy medın-medın q'urbanna allya'as ılekka. **6** Mısee həyvanaaşıke gyopts'una sura eb lyagameeqa saa'a, avxunab q'urbanbı allya'an cıgalqa k'yaa'a. **7** Mang'vee Rəbbıka mugaavılenan kitab alyaat'u, maa'ad otk'unınbı milletıs qədəqqə. Milletın eyhen:

– Şi Rəbbəe uvhuayne gırgınçıl k'ırı gyaqqı, gırgın Mang'vee eyhaxüd ha'as. 8 Qiyğa Mısee İyagameena eb alyapt'ı milletilqa hooçav'u eyhen: – Haane Rəbbəe şoka hav'uyne mugaavileyne eb. Mang'vee uvhuyn karbı mugaavile vob. 9 Mançile qiyğa Mısa, Harun, Nadaviy Avihu, sayir yights'al İzrailyna ağsaqqal suvalqa İlqebaç'e. 10 Maa'ar manbışik'le İzrailybışda Allah g'ece. Mang'une g'elybışik avud lagarane granne g'ayeyke hı'ıyn, mättin xəy xhinnen sa kariyne. 11 Allahee İzrailyne ç'ak'ınbışılqa xıl g'oyt'al deş. Manbışe otxhun-ulyooğan, Allahır g'ecena. 12 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Suvalqa Zasqa İlqeç'u, maa ulyozre. Zı vasqa, millet xət qa'asva hets'uyne g'ayebışıl Zı opk'unna q'aanun, g'ayda qevles. 13 Mısa Allahne suvalqa İlqeç'esva cus kumag ha'ane Yeşuayka ayk'an. 14 Mang'vee ağsaqqalaasıq'le eyhen: – Şi şosqa savk'alaməe inyaa ulyoozre. Haruniy Xur şoka aaxva, vuşuyiy dağamiyvaleeqa gırxhu manbışısqa hak'necen. 15 Man uvhu Mısa suvalqa İlqeç'e. Mane gahıl suva buludun avqqaqqa. 16 Rəbbin Nurud Sinayne suval g'ece eyxhe. Yıxhne yiğna buludun suva avqu vuxha. Yiğid'esde yiğıl Rəbbəe Mısa buludeençe qoyt'al. 17 İzrailybışik'le Rəbbin Nur suvane q'oma, maane gırgın gyoxhxhan ha'ane yalavne ad g'ece. 18 Mısa buludeeqa k'iç'u suvalqa İlqeç'e. Mana suval yoqt's'al yiğnaiy yoqt's'al xəmma axva.

32 Milletik'le Mısa suvayle gidəə g'acumee, manbı Harunne hiqiy-alla sabı mang'uk'le eyhen: – Şak'le şı Misirğançe qığav'uyne Mısayne vuk'lelqa qadıyn ats'a deş. Mançil-allab oza qıxha şasın allahar hee'e, manbışe şas yəq Haagvecen. 2 Harunee manbışik'le eyhen: – Vuşde xhunaşşeeşe, yişbışee, dixbışe k'ırıyq qı'in k'ınəəğəyn tenebı zasqa alle. 3 Milletincad k'ınəəğəyke hı'ıyn tenebı k'ırıbışile g'ayşu Harunusqa adayle. 4 Harunee manbışe adıyn k'ınəəğə alyaat'u, ts'ayıl rışşı qı'ı mançike boğayk akaran sa kar ha'a. Qiyğab hoots'u-q'oots'u boğayk akara qaa'a. Hav'una boğa g'avcu, manbışe eyhen: – İzrailybı, şu Misirğançe qığav'uyın vuşun allahar haane! 5 Harunuk'le man g'acu, boğayne ögiyl q'urbanbı alyaa'an cıga alı'ı eyhen: – G'ıyqa Rəbbis bayram alğahas! 6 Qinne yiğıl millet çakda miç'eeqana suğots'u, q'urbanbı allya'a. Mançile qiyğa millet otxhun-ulyoğasva giy'ar, mançe suğots'umeyib, mık'ar ha'a. 7 Manke Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Zaara ixhe suvayle giç'e. Şu Misirğançe qığavhuyn millet qopkune yəqqı'le qıkkeç'uvud. 8 Nımee zaraba

manbı Zı Haagune yəqqı'le qıkkeç'ıynbı. Manbışe cos k'ınəəğəyke boğa hav'u, cııs l'bəədatbı hı'ı, q'urbanbı alı'ı uvhuyn: «İzrailybı, haane şu Misirğançe qığav'uyın allahar!» 9 Rəbbəe Mısayk'le meed eyhen: – İne milletna hı't'ıyvalla Zak'le g'avcuna. 10 Havaasre Zı ine milletilqa Yızda qəl k'yaa'as, manbı ç'iyene aq'vayle havaakal haa'as! Vakked sa xəđın millet g'alya'as. 11 Mısee cune Rəbbis Allahıs miz k'yaa'a: – Rəbb, Şu Yiğne milletilqa qəl humaa'a. Nya'a, Şu dişdiy manbı Misireençe xənnə q'uvvatıkaneyiy q'udratıkane xıleka qığav'u? 12 Misirbışe eyhesin: «Rəbbəe manbışıkın ha'asva, ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asva Misirğançe qığav'u suvabışısqa qabı». Nişil-allane Şu Misirbışe man cuvabcad ghalyaqa alyat'asın kar ha'as? Hucoone ixhes, qəlasın hıma'a, milletilqa yiğbı allıma'a. 13 Yiğın g'ular İbrahim, l'saq', İzrail yik'el qavalee'e, Şu manbışıs Valen k'ın g'assır uvhunnıy «Zı şoke g'abıynbı xəəđın xənebımee geeb qaa'as, in Zı şos helesva uvhuyn cigad, gırgıne gahbışıs şoke g'abıynbışıs heles». 14 Man g'ayxhu Rəbb güvəna qexhe, Cune milletilqa g'axuvlesva uvhuna balyaa g'uxooole deş. 15 Mısa suvayle xile q'öne g'ayel otk'unin q'aanunbı ana geç'e. G'ayebışde ine aq'vaylid, şene aq'vaylid otk'un ixha. 16 Man g'ayebı Allahee hı'ı, çılqad man q'aanunbı Vucee hets'u oyk'an. 17 Yeşuak'le milletna ts'ir g'avxhu Mısayk'le eyhen: – Millet ulyozzurne cıgeençe sıç'ookvan nıq'ıd qöö. 18 Mısee mang'une cuvabıs eyhen: – Zak'le ğameebaxhenbışdayiy avub aaxvanbışda ts'ir deş, mə'niy qəbəqqə g'ıviyxhe. 19 Mısa çadırbı gı'xhu'ıyne cigaysqa qarımee, maana boğaiy maa'ad ha'an mık'ar g'acu qəllamışexhena. Suvalqa l'İləəne cıgee mang'vee qəlın xile aqqıyn q'aanunbı otk'unin g'ayebı ç'ıyes gyuvotxhur haq'vra'anbı. 20 Mang'vee manbışe hav'una boğa ts'ayeeqa huvopxhur gyooxhan haa'ana. Mançike axuyın karıd getu-getu toozalqa sak'ala'a. Qiyğa man toozud xhinel alık'ı, İzrailybışısqa ulyoğas ilekka. 21 Mısee Harunuk'le eyhen: – Mane milletin vak hucoone hı'ı, şu manbı məxbıne xəbne bınaheeqa av'u? 22 Harunee eyhen: – Yızda xərna, qəllamışmexhe. Vak'lecad ats'an ine milletıs nımeeiy qəlasın ha'as ıkkıykanva. 23 Manbışe zak'le uvhuyn: «Şı Misirğançe qığav'uyne Mısayne vuk'lelqa hucoone qadı şak'le ats'a deş. Mançil-allab şas allahar hee'e, manbı şale ögee hudooracen». 24 Manke zınad uvhuyn: «Şavukaiy k'ınəəğəyke hı'ıyn kar vod, man cule g'ayşecen. Milletinid k'ınəəğə zasqa adıyn. Zınad man

k'ınəəğə ts'ayeeqa huvotxhur, mançikeb ina boğa quvxha». 25 Mısayk'le g'ecen, millet yəqq'le qıgeç'u vod. Naş qıxay yik'el hıxan hı'yın xhinne, millet yəqq'le qıgeç'u eyxhe. Harunee mançıs yəq huvu vuxha. Manbışe ha'ançile duşmanaşed əqənabınıy ha'as. 26 Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigaysqana qıxha eyhen: – Rəbbin sura aqqına zasqa qora. Man g'ayxhı Leviyne nasileençen girginbı mang'usqa savayle. 27 Mısee manbışik'le eyhen: – Rəbbe, İzrailyne Allahee, inəxiüdüd eyhe: «Vuşde girging'vee yı'q'eeqa g'ılınc qe'ecen. Şu çadırbı gı'xhı'yne cigayne q'omançe k'anyaqqamee vuşun çocar, hambazar, k'anenbı gyabat'a hudoora, həməxbıb yı'q'əlqa savk'le». 28 Leviyne nasilenbışe girgin Mısee uvhuyn xhinne ha'a. Mane yiğil milletna xhebıd aazırılqa ələəna insan gik'u. 29 Mısee Leviyne nasilenbışik'le eyhen: – Şu g'iyna vuşde dixbışdayıy çocaaşına eb k'yav'u, şucab şu Rəbbıs g'apsır. Mançıl-allab Mang'vee şos g'iyna xayır-düə hevles. 30 Qınne yiğil Mısee milletik'le eyhen: – Şu geeb xəbna bınah hav'u. Zı həşde Rəbbısqa ilqəç'es, şavuk'lene ats'a, sayıd zasse həməxiüd ha'as əxə Rəbb vuşde bınahıle ilyheç'e. 31 Mısa Rəbbısqa sak'ı eyhen: – İne milletın cos kınəğəyke allahar hav'u, geeb xəbna bınah opxhun. 32 Zı Vake heqqa, hucoone ixhes manbışde bınahıle ilyheç'e. Vas manbışde bınahıle ilyheç'es dekkaxhe, manke yızımıd do Yiğne kitabeençe hakkal he'e. 33 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Zas bınahısın kar hı'ına insan Yızde kitabeençe hakkal ha'asda. 34 Həşdiyle hoora, Zı vak'le millet nyaqayıy qıkkeva uvhu, hamaqab manbı quvkee. Yızın malaakıd yəq Haagva, vale ögiyl əlyhəəs. Mançına gah qabımee, Zı manbışda cazaa hav'une bınahıl-alla qevlesda. 35 Sabara gah ilğevçuyıle qiyğə, Rəbbe Harunee hav'uyne boğal-alla milletılqa it'umun ık'arbi salat'a'a.

33 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Çunar, ğu Misirğançe qıgavhuyn milletid ine cigeençe qıgeepç'e. İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus Zı k'ın g'assır «Zı şoke g'abıynbışıs hevlesva» uvhuynne cigabışeeqa hudoora. 2 Manbı nyakiy itv gyodatstsen cigabı vod. Zı maabın Kana'anbı, Emorbı, Q'etbı, Perızbı, Q'ıvbı, Yevusbı mançe g'ee'epşesınbı. Şu geed hı't'iy millet ıxhal-alla, yəqqə şokun hidya'asva Zı şoka əlyhəəs deş. Zı vale ögiyl maqa malaakı g'axıles. 4 Man qəlıkan cuvab g'ayxhı millet geşşe giyğal. Neng'vecad uftanın karbı qa'a deş. 5 Rəbbe Mısayk'le uvhuynniy: – İzrailybışik'le inəxiüd eyhe: «Şu hı't'iy

milletid. Zı şoka sık'ırraxheyir ark'innaxhiy, Zı şokun ha'asınnıy. Həşdemee şu, şolyun uftanın karbı g'ayşe, Zak'led ats'axhxhes şok hucooyıy ha'asva». 6 Məxiüd Xorev eyhene suvalqa I'lqəəne cigee İzrailybışe colyun uftanın karbı g'eşşenbı. 7 Mısee çadır insanar vooxhene cigayle xılece şaqana güvxü vuxha. Mısee mane çadırın do «Rəbbika yuşanaa'ana çadır» giyxhe. Rəbb t'abala'ana insan mane çadırsqa arayle ıxha. 8 Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadırsqa əlyhəəne gahıl, millet oza qıxha, cone çadırbışde ghalee ulyozzur, mana çadıreeqa ikkeç'esmee mang'uqa ilyakka ıxha. 9 Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadıreeqa ikkeç'umee bulud dirak xhinne gıvç'u, Rəbb Mısayka yuşana'ane gahıl çadırne ghalee ulyoozar vuxha. 10 Milletik'le buludna dirak çadırene ghalee g'avçumee, manbı oza qeepxha cone çadırbışde ghalee I'bəədat niyxhe ha'an. 11 Mısayıy Rəbb sana-sang'uka hambazar xhinne yuşan ha'a vuxha. Mançile qiyğə Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigeeqa sıyk'al ıxha. Mang'una mek'vna kumağcıymee Nunna dix Yeşua mane çadırike curexhe ıxha deş. 12 Mısee Rəbbik'le eyhen: – Ğu zak'le «in millet hot'leva» uvhu. Zaka vuşuyıy g'axılesvad uvhu deş. Ğu uvhuyn «Zak'le ğu doyuqa ats'a, ğu Yızde ulesqa yugra qarı». 13 Hək'erar Yiğne ulen zı aqqıxheene, hucoone ixhes zak'le Yiğne yəq Haagve. Məxiür zak'le Ğu ats'axhxhes, Yiğne ulenır zı aqqasda. Hucoone ixhes, in insanaar Yiğın millet ıxhay yik'el hıxan hıma'a. 14 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Vas rəhətda ixhecenva, Zıcar vaka I'qqəs. 15 Mısee Rəbbik'le eyhen: – Ğu şaka I'qdəəsxhe, şi inçe qığmaa'a. 16 Ğu şaka hidyark'ınee, nişikene ats'axhxhes Yiğın milletid, zınar Yiğne ulen avquvubva? Nişikene menne, zınar, Yiğın milletid çıeyne aq'valyne milletbışike cura'as əxəs? 17 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Ğu Yızde ulesqa yugra qarıva, Zak'le ğu doyuqa ats'ava, Zı ğu uvhuyn ha'asın. 18 Mısee eyhen: – Hucoone ixhes, manke Yiğna girgına xəbvalla zak'le Haagve. 19 Rəbbe eyhen: – Zı Yızda girgına yugvalla vak'le Haagvasda, Zı Yızın YAHVE doydı vak'le ats'axhya'asın. Zas ıkkanaang'us Zı yugvalla, vukkanang'usub rəhı'm haa'as. 20 Vak'le Yızın aq'va g'aces deş. Yızın aq'va g'acuna insan üç'ürra axvas deş. 21 Qiyğə Rəbbe eyhen: – Haane Yızde k'anene ganzil ciga vobna, mançıl ulyozre. 22 Yızın Nur inençe I'lğəəmee, Zı ğu ganzeene sacıgeeqa gıxhxhı, ooqad Zı ilğəç'esmee xil aqqas. 23 Qiyğə Zı mançe xil g'ayşumee, vak'le Yızın yı'q'cad g'aces, aq'va g'aces deş.

34 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Şəne ögiylına xhinne q'öble g'aye hoots'e. Zı mançilid, ğu şəne haq'varı'iyne g'ayebışıl otk'uninbı ok'vanas. **2** Miç'eer Sinayne suvalqa ilqec'e. Suvane q'oma Yizde ögiyl ulyozre. **3** Vaka suvalqa vuşucar ilqemeç'ecen, suval vuşucar mexhecen. Suvayne hiqiy-alla çavra-vəq'əd uxhmıyxnancen. **4** Rəbbəe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Mısee şəne ögiylına xhinnena q'öble g'ayeb hoots'u, yicıbd alyat'u miç'eer çakra Sinayne suvalqa ilqec'e. **5** Rəbb buludne ar giç'u, Mısayne k'ane ulyorzul Cun do, YAHVEva, eyhe. **6** Mısayne ögiyle ı'lğəmee eyhen: – YAHVE Zı vorna, rəhı'mıkana, qıdiykkın insanaaşis geed helena Rəbb Allah Zı vorna. Zaqa geed xədn sabır, badaldyoohena yugvalla vobna. **7** Aazırıkane nasılıbışis yugvalla haagva. Hı'ıyn qəlan karbıyiy qopkune yəqqı'le sapk'ılıybı, bınahbı Zı yik'elıxan ha'a. Taxisrnang'uk'le vaqa taxisir deşodva itteyhena meer Zıcar vor, məxbıne dekkaaşine uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasılee Zı yığbı allya'as. **8** Mısa ek'ra aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu Rəbbis ı'bəədat hı'ı, **9** eyhen: – Xudaavanda zı Vasqa yugra qarıxheene, hucoone ixhes, Xudaavanda, şaka qora. Şı hı't'iy milletıd ixheene, şı hı'ıyn qəlan karbıyiy bınahbı Ğu yik'elıxan hı'ı, şı Vasqa Yiğın millet xhinne se'e. **10** Rəbbəe eyhen: – Zı mugaavile haa'a: Zı yiğne milletıs həşdilqamee ç'iyelyne aq'valıne milletbışik'le g'ıdecuyn əlaamatbı hagvas. Hasre yiğne hiqiy-allane milletık'le Rəbbəe yiğnemee hı'ıyn g'acu qəvəq'necen. **11** Həşde şu Zı eyhençıl yugda k'ırı gyaqqe, man Zı eyhen kar he'e. Zı sosse Emorbı, Kana'anbı, Q'etbı, Perızbı, Q'ıvı, Yevusbı g'ee'epşesınbı. **12** Şu əlyhəsde cigabişeeene milletbışıka mugaavile hımaa'a, mana vuşdemee gugu vuxhes. **13** Manbışın q'urbanbı alyaa'an cigabı hı'ğəkkar he'e, erin g'ayebı giyxvər he'e, Aşerayın yivarıd gyatxe. **14** Mering'une allahbışis ı'bəədat hıma'a, saccu YAHVEys ı'bəədat he'e, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançis öörəxə deş. **15** Nyaggah mane cigabişee aaxvane insanaaşıka mugaavılebı hıma'a, manbışe Zas cone allahbışıka xayaanat ha'amee, q'urbanbı gyat'amee, şu qoot'alas, man otxhun bınaheeqa k'imabak'a. **16** Şu manbışde yışaşıke vuşde dixbışis yedar hımaa'a. Deşxheene, vuşde dixbışed manbışde içeeşe cone allahbışıka Zas xayaanat ha'ang'a, manbışe ha'an ha'as. **17** Sayid şosun k'iməəğə ts'ayıl rışşı qı'ı byuttar hıma'a. **18** Zı şok'le uvhuyn xhinne, uvhuıne gahıl Avıvne vuza acıxamır deşın gıneybışın bayram ağhehe. Mane vuza yıghılle

yiğna ilydyadıyn gıney oxhne. Yik'el aqqe mane vuzaniy şu Misirğançe qığav'u. **19** Gırgın şos ts'etta yedike ıxhayncad, gadebıb, çavra-vəq'əyn vughulyın balabıd Yızınbı vod. **20** Ts'eppa vuxhayne əməleyne q'uduxne cigee urg qevle. Çıne cigee kar qıdelesxhe gardan havaaq'ar hee'e. Şos ts'eppa vuxhayne dixbışde cigee nuk'ra qele. Hasre nenacar Zasqa xıl q'ərar ımmaylecen. **21** Vuşun ha'asın ışbı yıxhne yiğee he'e, yıghıd'esdemee yiğıl manzil hee'e. Kar ezaned sa'aned gahıl, yıghıd'esın yiğ manzilis cure'e. **22** Sukbı qıyşalang'a ts'ettıyne nugbarıka Şavuot (Ülycümüşın) bayram ağhehe. Sen ç'əvxheng'ad Alyadıyn Kar Sı'ıyn bayram ağhehexhe. **23** Senee xhebne yəqqee vuşun gırgın adamer, vuşde Xudaavandne Rəbbıne, İzrailıyne Allahne hıqa savalecen. **24** Zı vuşde hiqiy-alladın milletbı g'e'eşşu, vuşun cıga xət qa'as. Şu senee xhebne yəqqə Rəbbıne, vuşde Allahne hıqa savaales vüqəng'ə, şavussecad yik' hı'ı vuşun cıga aqqas əxəs deş. **25** Zas ablyaa'ane q'urbanna eb, acıxamırnane gınelqa k'yoohar hımaa'a. Peesaxıs (Allah qıdet'u ilğec'uyne) bayramısva gyuvk'ıyne q'urbanın çuru miç'eedıys ımaxvacen. **26** Yiğne cigabişee ts'etta alyadıynçıke inette yugun Rəbbıne, yiğne Allahne xaaqa alle. Mısa çıne yedıne niknee qumooxhar. **27** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – İn cuvabbı ok'ne, inçıs sıkı Zı vakayiy İzrailıka mugaavile haa'a. **28** Mısa maa'ar Rəbbıka yoq'ts'al xəmnayiy yoq'ts'al yiğna ıxha. Mang'vee maa'ad gıneyid, xhyanıd, vuççucad ghalyaqa ıkkı deş. Mang'vee g'ayebışıl oo mugaavıleyın cuvabbı, yits'ıble əmr, opk'un. **29** Mısa xıly'a'ab q'öble mugaavıleyına g'aye avqu Sinayne suvayle Rəbbıka yuşan hı'ı gəəmee, mang'uk'le ats'a deşdiy cune aq'vayle nur k'əə ıxhay. **30** Harunuk'leyiy İzrailıbışik'le Mısayne aq'vayle nur k'əə g'acumee, mang'usqa qeepxhes qəvəyq'ən vuxha. **31** Mısee manbı cusqa qoot'al, Harunur manbışın ç'ak'ınbıb Mısaysqa qabımee, mang'vee manbışıka gaf haa'a. **32** Mançile qiyğa gırgın İzrailıybı mang'usqa savayle. Mısee Rəbbəe cusqa Sinayne suvee quvuyn gırgın q'aanunbı milletısqa qele. **33** Mısa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, mang'vee cune aq'valqa şalavnıyxhe alyadaççen. **34** Mısa Rəbbıka yuşan ha'asva ı'qəməee, mang'vee aq'valın şalav g'eşşe ıxha. Qığec'esnang'ad mang'vee meed vuk'lelqa şalav alyadaççe ıxha. Rəbbıse İzrailıbışısqa sak'ımee, mang'vee cuk'le uvhuynbı manbışılqa hıxhara'a ıxha. **35** Mane gahıl İzrailıbışik'le Mısayne aq'vayle nur k'əəniyxhe g'ecen. Mana manbışıka yuşan ha'ang'ar

vuk'lelin şal g'eşşen deşdiy. Mang'vee vuk'lelin şal sak'ı Rəbbisqa əlyhəməniy saccu g'eşşen.

40 **36** İzrailıy bı safareenang'a, Rəbbika yuşan haa'ane çadırıle buludna dirak xəəqə ts'its'avxamee, manbı yəqqı'lqaniyxhe gyabak'anbı. **37** Bulud xəəqə ts'its'devxhaylette, millet cigeençe i'ğiykaran deşdiy. **38** Safariy ç'əvuvxhesmee, Rəbbin bulud İzrailıyne milletne ulene ögiyl, yiğniyiğın çadırıl oo vuxha, xədemee mane buludee ts'a gyotxhan ıxha.

Rut

1 Haakimaşe xəbvala haa'ane yiğbişil İzrailil misvalyby giyğal. Mane yiğbişil Yahudayne cigabişee Bet-Lexem şahareençene sa adamee xhunaşşeyiy cuna q'öyre dixir alyapt'ı, sık'ınne gahısya ayk'anna Moav eyhene ölkeeqa. **2** Mane adamiyn do Elimelex, xhunaşşeyn Naomi, dixbişde sang'un Maxlon, mansang'unud Kilyon eyxhe. Manbı Yahudayne Bet-Lexem şahareençen Efratbı vuxha. Man insanar Moavqa qabı maayıb aaxvanbı. **3** Sabara gahıle Naomiyna adamiy Elimelex qek'ana, mana q'öne duxayka eexva. **4** Məng'ı'ne dixbişe cos Moavbışın içeer haa'a. Manbışde sang'ı'n do Orpa, mansang'ı'nıd Rut eyxhe. Manbı yits'ille senmee maa'ab avxuyte qiyğa, **5** Maxlonur Kilyonur habat'anbı. Naomi adamiyiy dixbidena eexva. **6** Naomi Moavne cigabişee yeexhene gahıl, məng'ı'k'le g'iyxhen, Rəbbe Cune milletis Cuna yugvalla haagu, manbışis gıneyıd huvu. Mana sossaaşika Moavğançe siyk'alnava g'elil qeexhe. **7** Naomi cene q'öne sossaka sayk'alasva, eexvane cigeençe qıgıyç'u Yahudayne cigabişeeqa yəqqı'lqa geexha. **8** Naomee cene sossaaşik'le eyhen: – Qudoora, vuşda q'öyursana yedyaaşine xaaqa savk'le. Şu hapt'ıynbışisiy zas hav'uyne yugvalil-alla, hasre Rəbbe şos Cuna badal dyooxhena yugvalla haagvecen. **9** Hasre Rəbbe şos adamer hevlecen! Mane xizanee şoqa rəhətiyvalla vuxhecen! Manıd uvhu, məng'ee sossaaşis ubbabı hı'mıee, sossar axtıba gyaaşu, **10** eyhen: – De'eş, şı vaka sacıgee yiğne milletisqa vüqqas. **11** Naomee eyhen: – Yızın yişşar, xaaqa savk'le. Nişisne şu zaka vüqqə? Nya'a, şos adamer vuxhesin, zas mebin dixbine vuxhes? **12** Yızın yişşar, savk'le. Zı adamiys yı'qqəsın xhinne deş vor, q'əs qiyxha. Zı həşde uvheene, zaqa umud vob, zı g'iyına xəmdə adamiys ark'ın, vuxhne ayxu dixbı uxasva. **13** Nya'a, manbı ç'ak'ı qeepxhesmee, şu adamer dena aaxvas vooxheyee? De'eş, yızın yişşar! Rəbbe zalqa xil g'ott'ulva, yızda ı'mı'r q'ap'ı quvxha. Yızın uts'ur vuşun çiled geed vod. **14** Manbı meeb maa'ab axtıba gyaaşee gıviyğal. Orpa abays ubba hı'ı iyeek'anna. Rutmee, abayk at'ırq'ın eexvana. **15** Naomee Rutuk'le eyhen: – Haane yiğne g'ayniyna xhunaşşe cene milletisqa, cene allahbışisqa siyk'al. Qeera, ğunar məng'ı'qa sayk'le. **16** Rutee eyhen: – Zı mizel iyqimeeqqa valqa yı'q' sak'al hı'yıee, ğu g'alerçuyee, yeeracenva. Vak'le ats'axhxe, ğu ark'ınne cıgeeqa zınar əlyhəsda, ğu ulyorzulyne cıgee

zınar ileezarasda. Yiğın millet yızın millet ixhes, yiğna Allahır yızda Allah ixhes. **17** Ğu qiyk'uyne cıgee zınar qiyk'asda, maayır k'eyxhasda. Qiyk'uyte ğayrı, menne karan zı vake cırey'ee, hasre Rəbbe zakın he'ecen. **18** Naomılqa hitxhırmee Rutus hək'eracar cekavur yı'qqəs yıkkanva, məng'ee məng'ı'ke xil tsı'ıts'aa'ana. **19** Manbı məxüb Bet-Lexemqa hivxharasmee, sacıgee avayk'ananbı. Manbı Bet-Lexemqa qabı hipxhırmee, şaharın cəmə'ət q'omançe-k'anyaqqamee çıçıs ı'ı'yxə. Zəiyfabışe eyhen: – İna Naomi dışee? **20** Naomee manbışik'le eyhen: – Gırgın əxəne Allahıe yızda ı'mı'r q'ap'ı qav'uyınçıl-alla zak'le Naomıva (ittuna) deş, Marava (q'ap'ına) eyhe. **21** Zı inençe gyayts'ı-giyxhı qıgıyç'ıveeyir, Rəbbe zı inyaqa q'ərar sayk'al hey'ı. Nişil-allane şu zalqa Naomıva ona'a? Rəbbe zalqa dağamiyvalla g'axuvu, Gırgın əxəng'ıvee zalqa yiğbı allı'ı. **22** Məxür Naomi, Moavne cigabişee cene sossaka Moavğançene Rutuka sacıgee yı'q'əlqa siyk'al. Manbı Bet-Lexemqa xhıt'a qıviyşalne gahıl qabı hivıyxhar.

2 Naomıyne adamiyqa Elimelexıqa, hək'erar sa yugna, qıvaats'ına Boaz donana xını eyxhe. **2** Yiğbişde sa yiğıl Moavğançene Rutee Naomıy'le eyhen: – Hayeesre zı çolbışeeqa yı'qqəs. Şavne ulesqayiy zı yugra qarı, mang'uqa qihna ark'ın, mang'uke avxuna xhıt'a saa'as. Naomee məng'ı'k'le «Yiş, hiyek'neva» eyhe. **3** Rut hark'ın çolbışde sançee, xhıt'a qıviyşalanbışde qihna ı'ğiykır avxuna xhıt'a saa'a. Məxür mana cek'le dyats'adcad, Elimelexne xınıyne Boazne çoleeqa qıyeele. **4** Mane gahıl Boaz Bet-Lexemğançe qarı, xhıt'a qıviyşalanbışik'le eyhen: – Hasre Rəbb şoka ixhecen! Manbışed mang'us «Rəbbeeyib vas xayır-düə hevlecenva» alidghıniy qele. **5** Boazee qıviyşalanbışde ooqa gıxhxıyng'uke qiyghanan: – İna mek'vna zəiyfa şavunbışdane? **6** Mane insanee eyhen: – İna mek'vna zəiyfa Moavğançe vor. Mana Moavğançe inyaqa Naomıyqa sacıgee qarı. **7** Məng'ee zak'le uvhuyn: «Hucoone ixhes, zı hiyeesre xhıt'a qıviyşalanbışıqa qihna ı'ğiykır avxuna xhıt'a saa'as». Mana çoleeqa miç'eer arına vor, həşdilqameeyir ark'ın deş. Mana vüxənyak avurur sık'ınna gahna giy'ır. **8** Boazee Rutuk'le eyhen: – Yiş, zal k'ırı alıxhxe! Avxuna xhıt'a saa'asva inençe menne çoleeqa imeek'an. İnyaa yızde g'ulluxçiy içeeşika eexve. **9** İleeke, yızde g'ulluxçiy içeeşe nyaabiy xhıt'a qıviyşal, manbışıqa qihna ı'ğiykre. Zı yızde içeeşik'le vak sumoot'ava uvhu. Vas misayiy

xhyan ikkiykin, hark'in yizde işçeeşee gyatsts'i'iyne parçibişeençe ulyoğe. **10** Rut mang'us ç'iyelqamee k'yorzul eyhen: – Nya'a, zı vasqa yugra qarı? Nya'a, ğu zaka menne cigeençe qarıyng'uka yugra eyxhe? **11** Boazee mæng'ı's inəxdın alidghiniy qele: – Adamiy qik'uyile qiyğa, ğu abayneme h'i'yn gırgın kar zak'le g'ayxhiyn. Ğu dek, yed, yiğna vatan g'alepçı, vak'le mankilqamee dyats'ancedad milletne k'anyaqa qarı. **12** Hasre vas mane işil-allan Rəbbe helecen! Ğu xıllık avqa dyuguliyxhesva qariyne Rəbbe, İzrailıne Allahee vas geed mukaafat helecen! **13** Rutee eyhen: – Xərna, zı şadra vor, zı yiğne ulen ayqıva. Ğu zas yik'bı huvu. Zı yiğne g'ulluxçiy içeeşına deyxheeyir, ğu zaka manbişika xhinne yugra yuşan h'ı. **14** Yı'q'ı'hı'n kar otxhanmee, Boazee mæng'ı'k'le eyhen: – İnyaqa qeera, ğunad gıney şakasana bakmazeeqa k'yoq'u oxhne. Rut qarı qiviyşalanbişde k'ane giy'ırnee, Boazee mæng'ı's qootsuna xhit'a hoole. Rut opxhun eets'enar, hexxabab aaxvana. **15** Mana meer k'yapk'ınna xhit'a saa'asva oza qiyxhamee, Boazee cune nukaraaşik'le eyhen: – Məng'ee ark'in bafabişde yıq'neençeb saa'axhee, mæng'ı'k'le cuvab immeyhe. **16** Qiviyşalang'ab mæng'ı'sva bafabişeençe q'asdn git'yıbı dağ'e, hasre se'ecen. Məng'ı'k'le vuççud immeyhe. **17** Məxüb Rutee exhalilqamee çolee git'y saa'a. Sav'una git'y gyootumee, mæng'ı's sa xəbna ç'emç'e xhit'ayna vooxhe. **18** Qiyğab mæng'ee mana alyapt'ı, şahareeqa qiyeele. Abayk'led mæng'ee nimee geeb xhit'ayiy sav'uva g'ecen. Rutee yicee yı'q'ı'hın kar otxhanang'a, hexxada axuyn qiğavhu abays hele. **19** Abee mæng'ı'ke qiyghanan: – G'iyına ğu git'y nençene sav'u? Nyaane işlemiş yixha? Hasre yiğna hav'une insanis xayirdüa vuxhecen! Şavusneyiy yic işlemiş yixhava, Rutee abays yuşan h'ı, eyhen: – G'iyına zı işlemiş yixhane adamiyn do Boazi. **20** Naomee sossak'le eyhen: – Hasre Rəbbe, üç'übınbişikeiy hapt'ıynbişike cuna badal dyooxhena yugvalla qivdiykanne Boazıs xayirdüa hevlecen! Naomee meed eyhen: – Mana, şı g'attıvxhan hav'iy gardanaqa gexhane xınıbişda sa vorna. **21** Moavğançene Rutee eyhen: – Sayid mang'vee zak'le uvhuyn, cun qiyşalan cigabı ç'əvxhemesee, cune işçeeşika işlemiş yixhe. **22** Naomee cene sossak'le, Rutuk'le eyhen: – Yizda yiş, mang'une g'ulluxçiy içeeşika yiğın i'ğiykırıy yugda ixhes. Deşxhee, mering'une çolee vak'le cuvabniy eyhes. **23** Məxür Rut xhit'ayiy suk qiviyşil ç'əvuvxhemesee,

Boazne g'ulluxçiy içeeşika işlemeşee. Eexvasır mana abayka eexva.

3 Yiğbişde sa yiğil Rutune abee Naomee mæng'ı'k'le eyhen: – Yizda yiş, vas rəhətda ixhecenva, zı vas sa yugun ciga t'abal ha'as ikkan dişde? **2** Nya'a, ğu g'ulluxçiy içeeşika işlemiş yixhana Boaz, yişda xını eyxhe dişde? Mang'vee g'iyına exhal cune xhit'ayke attayl vara ha'a vod. **3** Ğunar ə'veexı'r, micagın tanalınbı ali'ı, ətirbıd qadğı maqa hiyek'ne. Mang'vee otxhun-ulyodğı ç'əvxhemesee, ğıcar ğu mang'uk'le himeegva. **4** Mana g'alixhasva əlyhəmeee, mana nyaariy g'ilexhava ats'axhxhe. Qiyğar maqa ikkeyç'u, mang'une g'elybişilin kar g'ayşu maa'ar g'aliyxhe. Mang'veecad vak'le eyhesın, hucooyiy ha'as ikkanva. **5** Rutee «Zı ğu uvhuyn gırgın ha'asınva» eyhe. **6** Mana atteeqa arı gırgın abee uvhuyn xhinne ha'a. **7** Boaz yugda otxhun-ulyodğı yik' cigeeqa qadimee, g'alixhasva xhit'ayne anbarbişde mıgleqqa ayk'an. Rutor nıq' dena qarı, mang'une g'elybişilin kar g'ayşu, maa'ar g'ileexha. **8** Xəm surak Boaz muğır qıxha alytirk'ılmeee, cune g'elybişee zəiyfa g'alirxhu g'eece. **9** Mang'vee mæng'ı'k'le eyhen: – Ğu vuşuna? Məng'ee eyhen: – Zı yiğna g'ulluxçiy Rut vorna. Zas vukkul hüvxəsın ciga he'e. Ğu, şı g'attıvxhan hav'iy gardanaqa gexhana xını vorna. **10** Boazee eyhen: – Yizda yiş, hasre vas Rəbbe xayir-düa hevlecen! Ğu ina hav'una yugvalla şene ögiyinçileb yugna vob. Ğu mek'vne karnaneyiy kar deşde adameeşiqa qihna g'ıddyarxhuniñil-alla. **11** Yizda yiş, ğu həşdiyle qı'meeq'ən! Zı yiğnemeee vas ikkanan kar ha'asın. Yişde şaharne gırgıne insanaaşik'le ğu hək'erar yugna zəiyfa yixhay ats'an. **12** Zı vuşda xını ixhay qotkun vodun, saccu şoqa zale k'anena xını vor. **13** G'iyına xəmdiysır inyaacar eexve. G'iyıqa mane vuşde xınıys, şu g'attıvxhan haa'as vukkiyknee, yugda ixhes, hasre hee'ecen. De'eş, mang'us man ha'as diyknee, Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, man zı ha'as. Miç'erilqamee inyaa g'aliyxhe. **14** Rut miç'erilqamee mang'une g'elybişee g'ileexha. Boazee culed-alqa «Hasre şavuk'lecad atteeqa zəiyfa arıva mats'axhxhecenva» uvhuva, Rut torandanang'acad, yic g'imececenva, oza qeexhe. **15** Boazee Rutuk'le eyhen: – Valqa aletçuyne karan sa sura zasqa hele, ğunad manisa surale aqqe. Rutee Boazee uvhuyn xhinne ha'a. Boazeeyib mæng'ı's xılece xhit'a kyav'u, mæng'ı'ne mıgalqa qoole. Mançer Boaz şahareeqa sıyk'al. **16** Rut cene abaysqa Naomisqa sark'ılymee,

məng'ee qiyghanan: – Yiş, nəxüdnə ıxha? Rutee, Boazee cenemee hı'yn girgin kar abays yuşan hı'yle 17 qiyğa, eyhen: – Abaysqa xıl q'ərər simiyk'alva uvhu mang'vee zas inimeena xhit'ab huvuna. 18 Naomee Rutuk'le eyhen: – Yiş, sık'ırra örxe, ilyaakas ina iş nəxübiy g'ittiviyxhan. Mane insanee g'iyna mana iş, sa suralqa qığdyavhu ulyozaras deş.

4 Boaz şaharne akkabışısqa qığec'u, insanar sabıyne cıgee giy'ar. Boazee eyhena şena k'anena xını mançe ı'lğəmee, mang'vee mang'ulqa onu'u eyhen: «Zasqana sark'il, inyaa gyu'relan». Manar qarı giy'arna. 2 Boazee şaharne ağsaqqalaaşike yits'ıyre insanır qort'ul «Şunab inyaa gyuvreva» eyhe. Manbıb qabı giviy'aranbı. 3 Boazee mane xınıyk'le eyhen: – Moavne cigabişeençe sark'ılyne Naomee, yişda ebana eyxhene Elimelexin cıga vod massa hele. 4 inyaa gyuv'uriynbışdeyiy cəmə'ətne ağsaqqalaaşine k'ane, zı valqa g'ayxhya'an, man cıga ğu alişşes ikkan. Ğu ilydeşşesxhee, man zak'le eyhe, zak'le ats'axhxhes. Mane işee ts'erriyna ğu eyxhe, qiyğiyınar zı. Mang'vee Boazık'le: «Zı man cıga ileşşenva» eyhe. 5 Boazee eyhen: – Ğu man cıga Naomiyke ileşşemee, mang'une qik'uyne duxayna xhunaşşe Moavğançena Rutur hee'es yikkan. Qiyğa şos dix ıxhayng'a, man cıga qik'uyng'une xızanı axvecenva. 6 Xınee eyhen: – Məxüdxheene, zasse man cıga alişşes əxəs deş. Zı man cıga alişşvee, man yızde ts'erriyne xhunaşşeykene uşaxaaşis hixharas deş. Zasse man cıga alişşes əxə deşud, ğucad alişşvee yugda eyxhe. 7 Avaala İzrailil sa kar alişşu-massa huvuynemee, sa kar badal hı'ynemee, insanee g'elilin g'ellin g'ayşu mansang'usqa qele ıxha. Man ədat, şı iş yəqqı'lqa gyuvxhunava eyhen ıxha. 8 Xınee Boazık'le eyhen: – Ğucab alivşe. Qiyğad mang'vee cune g'elilin g'ellin g'eşşe. 9 Boazee ağsaqqalaaşik'leyiy girgıne cəmə'ətık'le eyhen: – Şu g'iyna şahadar vobınbı, zı Elimelexıke, Kilyonıke, Maxlonuke axuyn girgin Naomiyke ileşşen. 10 Qik'uyng'un do cune cigabişil axvecenva, cune xınbışde yı'q'neençe, cune şahareençe hımaykalcenva, Maxlon qik'u ayxuna cuna xhunaşşe, Moavğançena Rut zı zas hee'e. Şunab g'iyna şahadar vobınbı! 11 Akkabışısqa sabıyne insanaaşeyiy ağsaqqalaaşe eyhen: – Şı şahadar vob. Hasre Rəbbee yiğne akkalqa qöona zəiyfar Raahileykiy Leayk akarna hee'ecen. Manbışe Yaaq'ubus geeb uşaxar vuxu. Ğu Efratbışde yı'q'ne karnana ixhe, Bet-Lexemilid yiğın do ats'axhxhecen. 12 Hasre Rəbbee mane mek'vne zəiyfee vas vuxasın uşaxar Peresna

xızan xhinne qıvaats'ına hee'ecen. (Peres Tamarıs Yahudaykeniy ıxha.) 13 Boazee Rut hee'e, Rutuke mang'us xhunaşşe yeexhe. Boaz Rutuka g'alirxhumee mana vuxhnee eexva. Rəbbee manbışis uşax hele. Rutee dix uxooxa. 14 Yadaaşe Naomiyk'le eyhe ıxha: – Rəbbis şukur vuxhena, Mang'vee g'iyna vas, ğu gatt'ıyxhan hee'esda neva huvu. Hasre mang'un do İzrailvolle ats'axhxhecen! 15 Mang'vee ğu mek'v qee'es, q'əsvalee vaqa ilyakkas. Mana vas yighne dixile yugne, ğu yikkanne sossee uxuva. 16 Naomee uşax xhilibişeeqa alyaat'u, man iykar ha'a, mang'ıuqa ileeka yixha. 17 Maane hiqiy-allane yadaaşe eyhe ıxha: – Naomiynemee dix ıxha. Mang'un do Oved giyxhe. Mana Davud peyğambarne dekkına, Yesseyına dek ıxha. 18 İna Peresna nasıl vob: Peresıke Xetsron g'arayle. 19 Xetsronıke Ram g'arayle. Ramıke Amminadav g'arayle. 20 Amminadavıke Naxşon g'arayle. Naxşoniker Salmon g'arayle. 21 Salmoniker Boaz g'arayle. Boaziker Oved g'arayle. 22 Ovediker Yessey g'arayle. Yesseyiker Davud peyğambar g'arayle.

1 Şamuelin

1 Efrayimne suvabınane cigee, Rama eyhene şaharee Elkanava adamiy eyxhe ıxha. Mana İyeroxamna dix ıxha. İyeroxamur Elihuyna dix ıxha, Elihur Toxuyna dix ıxha, Toxur Tsufayna dix ıxha. Tsufiy cuke g'abıynbı Efrayimne nasılıne cigabişee aaxva vuxha. **2** Elkanıka Xannayiy Peninna donan q'öyre xhunaşşer vuxha. Peninnayka uşaxar vobunbınıy, Xannaysme uşaxar vooxhe deşdiy. **3** Seniys mana insan cune şahareençe qığeç'u, hayk'an ıxhana Şilo eyhene şahareeqa Xəəne G'oşunbışde Rəbbis ı'bəədat hı'ı, q'urbanbı alylya'asva. Mane gahıl Xofniyy Pinxas Rəbbin kaahınarniy vob. Manbı Eliyn dixbı vuxha. **4** Elkane q'urban ablyaa'ane yiğil cune xhunaşşeyş Peninnays, məng'ı'ne dixbışdeyiy yişbışde girgıng'us q'urbanna pay hoolenaniy. **5** Xannaysme mang'vee q'öble pay hoole vuxha. Rəbbe məng'ı's uşax hidele ıxheeyid, Elkanays mana geermiyxhe yikkiykanna. **6** Xannayne q'əyeeme, Rəbbe məng'ı's uşax hideleva məng'ı'lqa cuvabbı ayhe, demalqa giyxhe yixha. **7** Senbı inəxüd ı'lğəə ıxha. Xanna, mısa Rəbbine xaaqa hark'ınee, məng'ı'ne q'əyee məng'ı'lqa cuvabbı ayhe ıxha. Xanna man eyhenbı g'ayxhı, geeşe yixha, karıd məng'ee otxhan ıxha deş. **8** Məng'ı'ne adamee, Elkane, məng'ı'k'le eyhe ıxha: – Xanna, nya'a geeşe? Nya'a kar udotxhan? Nya'a yiğın yik' gyotxhan? Nya'a, zı yiğnemee yits'ne duxayle hexxana dişde vor? **9** Manbışe Şilo eyhene şaharee otxhun-ulyodğuyile qiyğa, Xanna g'elilqa siğeetsa. Kaahin Eliyir, Rəbbine xaane akkabışısne gyu'ur eyxhe. **10** Yik' gyotxhan-gyotxhan Xannee Rəbbis hülöörəxə düə haa'a vuxha. **11** Məng'ee Rəbbis miz k'yav'u, inəxüd cuvab hele: – Xəəna G'oşunbışda Rəbb, Vak'lecab Yiğne bendelqa abına ver g'oocena. Vasse, zı Yiğna bende yik'el hidirxınee, zas sa dix huvee, zınar mana girgıne gahbışıs Vas heles. Mana Rəbbis g'assırva, mang'una vuk'ul mısacab gyapxhas deş. **12** Xannee Rəbbis xılıyna düə haa'a vuxha, Eliyir gyu'ur məng'ı'ne ghalika ilyakka ıxha. **13** Xannee yik'eençe düə haa'ava, məng'ı'n saccu ghalycad ı'ğiykar eyxhe, ses g'iyxhe eyxhe deş. Eliysqa məxi'd qayle, məng'ee ulyodğuniyxan vod. **14** Mançıl-allad mang'vee eyhen: – Ğu mısılqameene ulyoğas? Mançıkana g'alepçe, valqa qeera! **15** Xannee eyhen: – Yızda xərna, yızın yik' gyotxhan ıxhayke, zı Rəbbis yızın yik' q'əra qa'a. Zı çaxıriy p'iyva deş ulyodğu. **16** Vasqa məxüid

qımaylece, zı abır deşda zəiyfaniyxan. Zalqa xəbna ver abıva, yızın yik' gyotxhanva, zı düə məxi'b hav'u. **17** Eliyee alidğınıy qele: – Yugna yəq vuxhena. İzrailıyne Allahee, ğu heqqiyn vas helesın. **18** Xannee: «Ğu zaqa, yiğne bendeyqa, yugra eyxheva» uvhu, sark'ıl cene yəqqı'n ark'ın kar oyxhan. Mançile qiyğa məng'ee aq'va qa'a deş. **19** Qınne yiğil manbı miç'eeb çakba oza qeepxha, Rəbbis ı'bəədat hı'ı Ramayeene, cone xaaqa, siviyy'al. Elkana cune xhunaşşeyka Xannayka g'ilexha, Rəbbeeyid məng'ıs ikkanan ha'an. **20** Sabara gah ılgəvç'uyile qiyğa Xanna vuxhne ayxu sa dix uxooxa. Məng'ee «Mana Rəbbike heqqıva» uvhu, mang'un do Şamuel (Allahık'le g'ayxhı) giyxhe. **21** Elkanayiy cuna xızan, Rəbbis senıs ablyaa'ana q'urban ablyaa'asvayiy Rəbbis huvuyn cuvab aqqasva, Şiloyeeqa havayk'an. **22** Xannamee mang'uka hiyeek'an deş. Məng'ee adamiy'le eyhen: – Nebeluğ gyarğılıyle qiyğa, zı mana Şiloyeeqa Rəbbis heles ikkees. Mana girgıne gahbışıs maa axvas. **23** Elkaneeyid eyhen: – Vas ikkanəxüd he'e, mana gyarğıl ç'əvxhesmee xaa giyre. Hasre Rəbbeeyid Vuce huvuyn cuvab aqqecen. Mana, dix gyarğıl ç'əvxhesmee, cuka xaa eexva. **24** Uşax gyarğılme, Xannee xhebne seniyna conga, sa urvanna maşuk', sa tuluğud çaxıren alyaat'u, Rəbbine Şiloyeene xaaqa hiyeek'an. Mane gahıl uşax k'ılda ıxha. **25** Conga gyuvk'ıyle qiyğa, Xannee uşaxıd alyaat'u Eliysqa arı, **26** mang'uk'le eyhen: – Yızda xərna, yiğne canalqan k'ın ixhen, inyaa, yiğne k'ane ulyorzul Rəbbis düə haa'ana şena zəiyfa, zınıy vor. **27** Zı ine uşaxnemeeniyy düə haa'a, Rəbbe zı heqqiyn, zas huvuyn. **28** Həşde zı mana Rəbbis hele. I'mı'rvollete mana Rəbbina ixheskan. Manbışe maa'ad Rəbbis ı'bəədat ha'a.

2 Xannee inəxüb düə haa'a: – Rəbbe yızın yik' şad hı'ı, Rəbbe zas xəbna guc huvu. Zı şad yeexhe, Ğu zı g'attıyxhaney'il-alla. Zı həşde yızde duşmanaaşile əqəna ha'a. **2** Rəbbik akarna q'ör'esda məxrına muq'addasna deşda, Ya Rəbb, Ğu sa vorna! Yişda Allah xhinnena şı havaacena merna deşda! **3** Şucab şu ç'ak'ıba vukkiy ç'əv he'e! Hexxan cuvabbı ghaleençe g'imekkal! Saccu Rəbb girgın ats'ana Allah vor, Mang'vee gyoodakke insanaaşın işbı. **4** İğidyaaşın vukbı hayq'var, Guç deşınbışısme guc qavayle. **5** Şenke avts'u iviykaranbışe Həşde gıneynemee iş t'abal haa'a, Missınbıb həşde avts'u iviykar. Uşax dexheng'ee yıghıyre uxu, Geed uşaxaarnanar yıccar ayxu. **6** Rəbbe insanıs ı'mı'rıb hoolena, Vuceyib alyabat'ana, Mang'veecarıy nyuq'vneeqa

k'yaraççena, Vucecarır alqayhena. (Sheol h7585) 7 Rəbbe insanis kar helenid, g'eşşenid. Mang'vee insan axtır qa'ana, uleker gyayhena. 8 Rəbbee m'q'eena kar deşda g'elil qa'ana, Qıvaats'ıynbışika sacigeeyir gya'ana. Mang'vee dyunyecad aqqı. 9 Cuna yəq' avquynbı Mang'vee havaacenbı, Pisinbıb miç'axiyvalee avgales, Manbışde guçun manbışis kumag ha'as deş. 10 Culqa g'elil qeepxhaynbı Rəbbee oot'al-ooxal haa'asınbı, Manbışılqa xəybı g'əhətkq'əs. Rəbbee dyunyeyscad məhkama algahas! Mang'vee Vucee g'əyxi'lyne paççahıs guc hoole, Mana axtı qa'a. 11 Qiyğa Elkana cune Ramayeene xaaqa siyk'al. K'ınna Şamuelymee kaahin Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla haa'a axva. 12 Eliyn dixbı geeb karı'dəən insanar vuxha. Manbışe Rəbbir qızara'a ıxha deş, 13 kaahiniyvallab karaəba haa'a vuxha deş. Şavaamecab q'urban ablyav'u, çuru qoqxharang'a, kaahinna nukar xile xhebne silinane yabayka hiyxhar ıxha. 14 Mang'vee man yaba çurunane k'umk'umeeqa, lyagameeqa, tavasareeqa, g'abeeqa, nyaqa ıxhay hiyxə ıxha. Yabalqa qadiyn gırgın mang'vee kaahinis alyaat'a ıxha. Məxiüd manbışe, Şilo eyhene cigeeqa İzrailiybışe adiyne gırgıne q'urbanne çurunukcad ha'a ıxha. 15 Man k'ıldanan xhinne, q'urbanın adın ma' gyoxhxhan ha'asse, kaahinna nukar arı, q'urban ablyaa'ane insanik'le eyhe ıxha: – Kaahinis ç'əra qa'asın çuru hele. Mang'vee vake qotxhuruyn çuru alyaat'as deş, mang'us çıgın çuru hele. 16 Q'urban ablyaa'ang'vee: «Hasre ts'etta ma' gyoxhxhan ha'as, qiyğa vas nenayiy pay vukkan manab alept'eva» – uvhumee, nukaree: «De'eş, həşde qavaleva, qudyoolexheeyib gucuka alyapt'asvaniyxheva» – cuvab qelen. 17 Rəbbine ögiyl mane mek'vunbışda, Eliyne dixbışda, bınah geeb xəbnaniy vob. Manbışe Rəbbis adiyncıs hı'rmat haa'a vuxha deş. 18 K'ınne Şamueleemee katanıke hı'iyın ileyliğ givatxın, Rəbbine ögil k'ilyvalla haa'a vuxha. 19 Yedee seniysın Şamuelsın k'inin p'laş iyxhva ıxha. Dek seniysda q'urbanana Şilo eyhene cigeeqa l'qqəmee, yicir man p'laş alyaat'u ayreele yixha. 20 Kaahin Eliyeeme, Elkanasiy mang'une xhunaşşeyıs xayır-düə huvu, eyhe ıxha: – Hasre Rəbbee vas ine yiğne xhunaşşeyke, yicee heqqı Rəbbis huvuyne uşaxıl-alla, mebin uşaxar hevleceen. Mançile qiyğa manbı cone xaaqa siviyl'al vuxha. 21 Rəbbee Xannays yugvalla hav'u, məng'ı's Rəbbee mançile qiyğa xhebiyre dixiy q'öyryer yiş heele. K'ınna Şamuelymee Rəbbine ögil xəx qexhe eyxhe. 22 Eli

geer q'as qıxha eyxhe. Mang'uk'le dixbışe İzrailiybışik ha'anbıd, Allahne muq'addasne çadırne ghalee iş haa'ane yadaaşika manbı g'alyabak'avad g'ayxhinni. 23 Eliyee manbışik'le eyhen: – Şu ha'an hucoone? Zak'le gırgıne insanaaşikecad, şu ha'ane karı'dəəne işbışdecad hək'ee g'iyxhe. 24 Yızın dixbı, vuşun ç'əv! Zak'le Rəbbine milletike g'avxhuna mana xabar yugna deşub. 25 Sa insanee menne insanne ögee bınah hav'ee, mang'ul-alla merıng'vee Allahıs düə haa'as vooxhe. İnsanee Rəbbis pısın he'eene, şavussene mang'ul-alla düə haa'as vəəxə? Rəbbee manbı gyapt'as vuxhayke, manbışe dekkil k'ırrıcad iliyxhe ıxha deş. 26 K'ınna Şamuelymee xəx qexhe ıxha. Mana Rəbbisır insanaaşısır geer ıkkın ıxha. 27 Mane gahıl sa Allahna insan Eliysqa arı, mang'uk'le eyhen: – Rəbbee inəxiüdüd eyhe: «Yiğna dekkiy cuna nasıl Misirıng'a, fironne xalq'ıs nukariyvalla haa'ang'a, nya'a, Zı manbışis dyagu dışdiy? 28 İzrailiyne gırgıne nasılbışde yı'q'neençe yiğne dekkına nasıl Zı Zas kaahinar vuxhecenva g'əvxü. Zı manbışik'le uvhuynniy, Zas q'urbanbı alle'e, ətirbı gyooxhan he'e, Yızde ögeeyib ileyliğ qı'ı iviykre. İzrailiybışe adiyın gırgın q'urbanbı Zı yiğne dekkıne xızanısnıy huvu. 29 Nya'a şü nişıl-allane Yızde xaaqa Zasva Zı əmr hav'u allya'an q'urbanbiyiy Zas ıkkeekan karbı g'eliqqa hele? Nişıl-allane şü yiğın dixbı Zale ooqa avqaaqqa? Şü Yızde milletin İzrailin, Zas adiyne karbışın inekke yugun cigabı otxhun kokeebaxhenbı.» 30 Mançıl-allad İzrailiyne Allahee Rəbbee invavud eyhe: «Zı şenke cuvabniy huvu, yiğneyiy yiğne dekkıne xızanın Zas gırgıne gahbışilycab g'ullux haa'asva.» Həşdemee Rəbbee eyhe vod: «De'eş, Zı məxiüd ha'as deş. Zı şavaayiy axtı qa'a, Zı mana axtı qa'as. Şavaayiy Zı g'eliqqa huvu, Zı məxrına uleke alişşes. 31 Gah qavaalesda, Zı yiğne xızanneb xılənçe guc g'avşesda. Yiğne xızanıkene şavaacabı xılıyna l'mı'r haa'as deş. 32 Vak'le Yızde xaalqa ablesda ver g'avcesda. Yic İzrailik'le yugun yiğbı g'eece ıxheeyid, yiğne xızanıkene şavaacab xılıyna l'mı'r haa'as deş. 33 Zı yiğne xızanınbı Zas q'urbanbı allya'ane cigaysse gırgınbı deş g'ee'epşes. Manbışın uleppi nağın gyatsts'ı, yik'bid ık'arın aqqı ixhes. Yiğne xızaneençene gırgıng'veecab cit'ana l'mı'r hav'u hapt'as. 34 Yiğne q'öne duxayne, Xofniyiy Pinxasne, vuk'ləlqa qalesın yiğnemee işaarat ixhes: manbı sa yiğıl, sacıgee hapt'as. 35 Zımee, Zas ıkkınanıbiyiy Yızde yik'eedınbı gırgıne gahbışıl ha'ana, Zasda sa yugna kaahin g'əxəs. Zı mang'una xızın havaacesda,

hapt'ı. İzrailiybışda maa'ar xhebts'al aazır insan qik'u. **11** Allahna q'utye xılelqa alğaaha, Eliyna q'öyursana dix Xofniyy Pinxasib maa'ab habat'anbı. **12** Mane yiğilycar Benyaminne nasilena sa insan däv'eençe hixu Şiloyeeqa qarayle. Mang'vee culyun tanalinbı qıtaxı'ı, vuk'lelqab colqa ver abıva nyaq'v k'yaa'a. **13** Mana qööne gahıl, Eliy yəqqı'ne mıglek gyu'ur ilyakka ıxha. Mang'un Allahne q'utyeyneme yik' ə ıxha. Mana insan şahareeqa ikkeç'u cok ıxhaynbı yuşan hı'mee, şaharike ts'ır g'oottal. **14** Eliyk'le man ses g'ayxhınee, «Mana nəxbına ts'irneva?» mang'vee qiyghanan. Mana insan zaara Eliysqa qarı, mang'us gırgın yuşan ha'an. **15** Mane gahıl Eliyqa yüç'öle molyulle sen eyxhe, mang'un uleppid aqqı ıxha, vuççud g'ece ıxha deş. **16** Mane insanee Eliyk'le eyhen: – Zı däv'ənanane cigeençe qöö vor. Däv'eençe zı g'ıyna hixu. Eliyee qiyghanan: – Dix, hucoon ıxha? **17** Mana xabar abıyne insanee eyhen: – İzrailıy Fılıştınaaşde ögiyle heepxıynbı, geeb insanar hapt'ı. Yiğın dixı Xofniyy Pinxas q'öyursana hapt'ıynbı. Allahna q'utyeb şenbışde xılyaqa ilğevç'u. **18** Mana insan Allahne q'utyeyne hək'ee yuşan ha'amee, Eliy şaharne akkabışısne gyu'urne cigeençe yı'q'əlqa hı'ğəykar. Mana q'əsrayıy yı'q'ra ıxhayke, mang'una gardan hapq'ır qek'ana. Mana yoqts'al senna İzrailiybışda haakim ıxha. **19** Eliyna sos, Pinxasna xhunaşşe vuxhne yixha. Məng'ı'na uxasda gahıb qabı hıpxhırnıy vob. Allahna q'utye mebinbışde xılyaqa ilğevç'u, abbatteyyıy adamiyib hapt'ıynbıva məng'ı'k'le g'ayxhınee, məng'ı's sayangada ik'arbi qayle, məng'ee k'yorzul uxooxan. **20** Mana qeek'ang'a, məng'ı's kumag ha'ane zəiyfabişee eyhen: – Qı'meeq'ən, vas dix ıxha. Məng'ee şavuscad alidghınıyid qele deş, nişikacarır sark'il ileeka deş. **21** Məng'ee «Nur İzrailike apk'ınnava» uvhu, uşaxın do ikavod (nur deşda) giyxhe. Məxüid məng'ee Allahna q'utye mering'une xılyaqa ilğevç'uva, abbatteyyıy adamiyib hapt'ıva ha'a. **22** Məng'ee cad meed eyhen: – Allahna q'utye mering'une xılyaqa ilğevç'uva İzrailike nurub apk'ınna.

5 Fılıştınaaş Allahna q'utye cone xılyaqa alğavhu, mana Even-Ezerğançe Aşdod eyhene şahareeqa quvkekka. **2** Allahna q'utye Dagonna byutyne xaaqa quvku, mang'une byuttyune k'anyaqa giviyxhe. **3** Qinne yiğil miç'eeb Aşdodğançenbı oza qeepxhayng'a, Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. Manbışe Dagonun byuty alyaat'u, cine cigeeqa giyxhe. **4** Qinne yiğil miç'eeb manbı

oza qeepxhayng'a, meeb Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. İne yəqqees, Dagonna vuk'uliy q'öyudsana xıl gyatxhı akkayne ghaleeqa gıxhxhı eyxhe. Mang'un saccu candakcad axu eyxhe. **5** Mançıl-allad g'ıyniyne yiğılqamee Dagonne kaahınaaşed, Aşdodeene Dagonne xaaqa vüqqənbışed akkayne ghaleeqa g'el giyxhe deş. **6** Rəbbin xıl Aşdodğançenbışde oo yı'q' qexhe. Manbışılqayıy hiqiy-allanbışılqa verbı allya'a, tanbışik fırar qığa'a. **7** Aşdodğançenbışik'le eyxhenbı g'acumee, eyhen: – İzrailiyne Allahna q'utye inyaa, şasnee vuxhes vukkan deş, Mang'un xıl şaliy yişde allahne Dagonne oo yı'q' qıxha. **8** Manbışe gırgın Fılıştınaaşın ç'ak'ınbı sav'u, manbışike qiyghanan: – İzrailiyne Allahne q'utyeyk şı hucoona ha'as? Fılıştınaaşine ç'ak'ınbışe eyhen: – Hasre İzrailiyne Allahna q'utye Gateeqa quvkeecen. Məxüid ıxha İzrailiyne Allahna q'utye Gat eyhene şahareeqa quvkekka. **9** Manbışe q'utye Gatqa qabiyle qiyğa Rəbbına xıl mane şaharıl oo yı'q' qooxhe. Mane şahareebın insanar məxüb qəvəyq'ən giviğal, manbışın yik'ı qodasıncıl qeedaxhe. Rəbbe mane şaharın insanar xəring'ule otçu, k'ining'ulqamee fıraaşika gyavts'yaa'a. **10** Manbışe mançile qiyğa Allahna q'utye Ekron eyhene şahareeqa g'uxoole. Allahna q'utye Ekronqa qabı hipxhırmee, maane insanaaş ts'ırbı ha'a: – Şiyyıy yişin millet gyapt'asdeme, manbışe İzrailiyne Allahna q'utye şasqa qabı! **11** Mançıl-allab manbışe gırgın Fılıştınaaşın ç'ak'ınbı sav'u eyhen: – İzrailiyne Allahna q'utye yəqqı'l hee'e huvooracen. Hasre şakınıy yişde milletkın mexhecen. Mane şahareebın gırgın insanar məxüb qəvəyq'ən giviğal, manbışın yik'ı qodu-hapt'asıncıl qeebaxhe. Rəbbin xıl manbışıl oo geed yı'q'da ıxha. **12** Hıdyapt'ı üç'üba avxuynbışın tanbı fıraaşika gyavts'e, mane şahareebınbışe haa'an ts'ırarıd xəybışeeqa hiyxhar ıxha.

6 Rəbbına q'utye Fılıştınaaşine cigabişee yighıble vazna avxu. **2** Fılıştınaaş kaahınariy falika ilyaakanbı qopt'ul eyhen: – İne Rəbbine q'utyeyk hucoona ha'as? Şak'le eyhe, şı nəxübiy mana çine cıgeeqa savaak'al haa'as? **3** Manbışe eyhen: – İzrailiyne Allahna q'utye yı'q'əlqa savaak'al haa'as vukkanxhee, mana q'ərab savaak'al hımaa'a. Şu mançinemee, taxsır şolyva Rəbbis pay haa'as vukkan. Mane gahıl şunab yug qeepxhesınbı, Mang'vee şoke nya'asiy xıl ts'ıts'dyaa'avad, ats'axhıhesın. **4** Fılıştınaaş qiyghanan: – Şal taxsırva nena payne Rəbbis haa'as

vukkan? Kaahinaaşeyiy falika ilyaakanbişe eyhen: – Filiştinaaşika xhuleyre xərnayiy, hamanimen k'ınəğəykəna firiy q'öv hav'u g'axuvle. Mana ver vuşdecab deş, vuşde ç'ak'ınbişdeb vuk'lelqa qabına. **5** Mançil-alla firaşınıd, vuşda ölka q'əra qaa'ane q'övəşınıd k'opyeyi he'e, İzrailyne Allahısib hı'rmat givxhe. Sayid manke, Mang'vee şokeb, vuşde allahaşileb, vuşde cigabişileb xil ts'its'aa'a. **6** Misirbişeyiy fironee q'l't'y k'eçquyn xhinne, şunad hıma'a. Allah manbişilqa rəhı'm dena qıxhamee, manbişe İzrailybı g'avkkuyınbı. **7** Həşdemee sa ts'edın daşk'a hı'ı, mançik mısacab xamut qıdyav'una q'ıkar gyooqa'ana q'öble zer avt'le. Q'ıkarmee mançike curu'u xaaqa qıkkee. **8** Rəbbına q'utyeb alyapt'ı daşk'eeqa gyuvxhe, taxsir şolyva Mang'us allesın k'ınəğəyken karbıd mançine k'anene yeşuk'eeqa gıxhxhe. Qiyğaled daşk'a yəqqı'l hee'e hooracen. **9** Yı'q'əle saccu ilyaake. Man çine cigeeqa, Bet-Şemeşne suralqa atk'ınee, mana ver şalqa ooxuna Rəbb vornava eyhen vodun. Maqa idyapk'ıneeme, şak'le ats'axlıxhesin, şas ı'xı'yn xil Mang'un deşud. Man çiled-alqa ıxhayn kar vodun. **10** Nəxüdiy uvhu, insanaşe məxüdüd ha'an. Q'öble zer qabı daşk'ayk iviyt'al, mançin q'ıkarıd xaa g'alya'a. **11** Daşk'eeqa Rəbbine q'utyeyka sacıgee, manbişe k'ınəğəyke hı'ıyn q'övrənanayiy firarnana yeşuk gıviyxhe. **12** Mançile qiyğa zerbı qotkuda ayk'ananbı Bet-Şemeşne suralqa. Manbı sağılqa, solulqa siditk'il, sa yəq avqu, heğa-heğa ayk'ananbı. Filiştinaaşın ç'ak'ınbı mançiqab qıhna Bet-Şemeş gıviyğalne cigeeqamee avayk'ananbı. **13** Mane gahıl Bet-Şemeşgançenbı suk qıviyşal çolee vooxhe. Manbı q'utyey g'avcu şadeebaxhenbı. **14** Daşk'a Bet-Şemeşgançene Yeşuayne çoleeqa qadı, sa xənnə g'ayeyne k'ane ulyozaran. İnsanaşe daşk'a haq'var hı'ı mançike osbı ha'a. Zerbışiked, Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. **15** Leviyne nasıleençene insanaşe Rəbbına q'utyey, k'ınəğəyke hı'ıyn q'övrıy firar sı'ına yeşuk'ub daşk'eençə gyaqqı, sa xənnə g'ayel ooqa giyxhe. Mane yiğil Bet-Şemeşgançenbişe Rəbbis gyooxhan haa'ane q'urbanıle gıayrı, medın q'urbanbıd gyaat'anbı. **16** Filiştinaaşine maqa abıyne xhone xəring'uk'le man g'acu, mane yiğilycab Ekronqa siviyy'al. **17** Filiştinaaşə taxsir colyva Aşdod eyhene şaharne doyule, Gəzzə eyhene şaharne doyule, Aşkelon eyhene şaharne doyule, Gat eyhene şaharne doyule, Ekron eyhene şaharne doyule Rəbbis k'ınəğəyke hı'ıyn firar adayle. **18** K'ınəğəyke hı'ıyn q'övrənee,

hiqiy-alla cabırbişikane şaharbişisiy çine hiqiy-allane xıvaaşis sik'ı adayle. Mane şaharbişiqa xhoyre xərna ıxha. Bet-Şemeşgançene Yeşuayne çoleena, Rəbbına q'utyey gyuvxhuna xəbna g'ayey giyniynə yiğilqamee avxu vob. **19** Rəbbine q'utyeyne aq'a ilyaakıva, Allahee Bet-Şemeşgançenbişde vuk'lelqa ver ooxa. Rəbbe manbişda yights'al insan gek'a. Milletıd, Rəbbe cone vuk'lelqa ooxune verir-alla geşşe ıxha. **20** Bet-Şemeşgançenbişe eyhen: – İne muq'addasne Allahne, Rəbbine ögil şavusse ulyozaras əxəye? Nyaqane ina q'utyey quvkees? **21** Qiyğa manbişe Kiryat-Yearim eyhene şaharne milletısqa xəbar ana insanar g'axuvu, eyhen: – Filiştinaaşə Rəbbına q'utyey yı'q'əlqa savaak'al hav'u, able mana quvkee.

7 Kiryat-Yearimne milletın abı Rəbbına q'utyey quvkekkanə. Manbişe mana tepalyne Avınadavne xaaqa alqavhu, çine k'anyaqar mang'una dix Eleazar ulyozar ha'a. **2** Q'utyey Kiryat-Yearimeeqa qabiynə yiğile geeb vaxt ulğooç'e: g'alle sen g'ayts'e. İzrailin milletcad geşşe eyxhe, manbişe Rəbb t'abal ha'a ıxha. **3** Şamuelee İzrailyne milletik'ılecad eyhen: – Şu yik'eençə Rəbbılqa siviyy'alxhee, mebin allahar, Aştoret donan byuttıyar dağə'e. Vuşun yik'bı Rəbbis hele, saccu Mang'us ı'bəədat he'e. Manke Mang'vee şu, Filiştinaaşine xılençə g'attıvxhan haa'asınbı. **4** Mane gahıl İzrailybişee, Ba'aliy Aştoret donan byuttar dağı'ı, saccu Rəbbis ı'bəədat ha'a gıviyğal. **5** Şamuelee eyhen: – Gırgın İzrailybı Mispa eyhene şahareeqa see'e, zı şol-alla Rəbbis miz k'yaa'as. **6** Manbı Mispeeqa sabı, xhyan alqavhu Rəbbine ögilqa k'ya'a. Mane yiğil manbişe sivar aqqı eyhen: – Şi Rəbbine ögil bınah hav'u. Şamuelee Mispe İzrailybişis haakimiyvallaniy haa'a. **7** İzrailybı Mispeeqa sabıva Filiştinaaşik'le g'ayxhınee, manbişın ç'ak'ınbı İzrailybişilqa vüqqə gıviyğal. Man g'ayxhıyn İzrailybı qəvəyq'ənanbı. **8** Mançil-allad manbişe Şamuelik'le eyhen: – Şi Filiştinaaşine xılençə g'attıvxhan haa'asdemeə, Rəbbılqa, yişde Allahılqa, hınvə ehese, miz k'ee'e. **9** Manke Şamuelee gyooqana urg alyapt'ı, mançike Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. Şamuelee İzrailynemeə Rəbbis miz k'yaa'a, Rəbbeeyid mang'us alidghıniy qelen. **10** Şamuelee gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'amee, Filiştınar İzrailılqa k'yooharasv k'ane qeepxha vooxhe. Rəbbe mane yiğil Filiştinaaşılqa məxüdüd man xəybı xənnə sesika g'əhədəqqə'ə, manbı mançile curaybacab qərpq'ı'n İzrailybişile avub aaxva. **11** İzrailybı Mispeençə qıgeepç'ı, Bet-

Qarne cigabişeeqa qabı hıvxharasmee, Fılıştınaaşiqab qihna gyapk'ı, manbı gyabat'a vuxha. **12** Şamuelee sa g'aye alyapt'tı Mıspayneyiy Şenne yı'q'neeqa gıviyxhe. Qıyğad «Rəbbe şas inyaqamee kumag hı'ıva» uvhu, mane g'ayeyn do Even-Ezer (kumagna g'aye) gıyxhe. **13** Maa'ab avub avxuyın Fılıştınarı sayıb İzrailıne cigabişeeqa abayle deş. Şamuel ıxhaylette, Rəbbın xıl Fılıştınaaşıl oğa yı'q'da ıxha. **14** Fılıştınaaş, Ekronneyiy Gatıne yı'q'ne aqqıyın İzrailıyışın şaharıbiyyi çine hiqiy-alladın cigabıd Fılıştınaaşine xılence g'ayşu, yı'q'əlqa sak'al ha'a. İzrailıbışdeyiy Emorbışde əree sülyh eyxhe. **15** Şamuelee i'mı'rvollette İzrailis haakimiyvalla haa'a. **16** Mana seniys Bet-Elyqa, Gilgaleeqa, Mıspıeqa hark'ın maa İzrailıyışın haakimiyvalla haa'a vuxha. **17** Qıyğar mana cune Ramayeene xaaqa sıyk'al ıxha. Mançeb mang'vee İzrailis haakimiyvalla haa'a vuxha. Mang'vee mane cigee, Rəbbıs q'urbanbı allya'an cigad alı'in.

8 Şamuel q'əs qıxhamee, dıxbışıke İzrailis haakımar haa'a. **2** Mang'une ts'erriyne duxayn do Yoel, q'ör'esıng'unud Aviya ıxha. Manbışe Beer-Şevee haakimiyvalla haa'a vuxha. **3** Dıxbı dekkıne yəqqı'n avayk'an deş. Manbı haramne pılıqab qihna gyabak'a, ruşvatbı alyaat'a, qotkuda deşın q'aralybı hele ıxha. **4** Gırgın İzrailın ağsaqqalar Ramayeeqa sabı, Şamuelyne k'anyaqa abı, **5** mang'uk'le eyhen: – Ğu q'əs qıxha, yığın dıxbımee yığne yəqqı'n əlyhəə deş. Həşdeme menne milletbışıka nəxürnayıy, şasdar həməxürna sa paççah gıxhxhe. Şas xəbvalla hee'ecen. **6** Manbışe: «Şasdar sa paççah gıxhxhe, mang'vee şas xəbvalla hee'ecenva» uvhuıng'a, Şamuelis manbışe uvhuyn ikkiykan deş. Mang'vee Rəbbıs düə haa'a. **7** Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Milletin eyhene gırgınçıl k'ırı alıxhxhe. Manbışe ğu deş, Zı əq'əna qa'a. Manbışıs Zı cona Paççah ıxha ıkkın deş. **8** Zı manbı Mısırgənçe qığav'uyne yığıle, g'iyınyne yığılqamee manbışe menne allahaaşıs ı'bəədatbı hı'ı. Məxüb manbı Zake əq'əna qeepxha. Zak hı'ıyn kar, manbışe həşded vak ha'a. **9** Ğu manbışe eyhençıl k'ırı alıxhxıyle qıyğə, ğu manbışılqa yugda hıxhar he'e, cos xəbvalla haa'asde paççahee xəbvalla nəxübiy haa'as. **10** Şamuelee cuke paççah heqqane milletılqa, Rəbbe uvhuyn cuvab hıxhar ha'an. **11** Mang'vee eyhen: – Şos xəbvalla haa'asde paççahee, xəbvalla inəxüb haa'as: mang'vee vuşun dıxbı sav'u, qıvkeesınbı. Dəv'əyne daşk'abışılıy balkanaaşıl cos g'ullux haa'as alıvkas. Manbıb mang'une daşk'abışıde ögee g'adaaxvanas. **12** Manbışıde sanbışıke aazırıng'us,

sanbışıke xhots'aling'us ç'ak'ınbı haa'as. Mansanbıb cun cigabı ezas, şagav sa'as g'axıvles. Avxuyınbışıqad sılahiy dəv'əyne daşk'abışıs kara'alesın karbı ha'as alıkkas. **13** Mang'vee vuşun yışba ətirbiyyi otxhınyı ha'as, gıneybı qecesva vıkkees. **14** Mang'vee vuşun inekke yugun çolbiyyi t'imılığbı, zeytunun bağbı xılence g'ayşu, cune insanaaşıs heles. **15** Mang'vee vuşde sukukeyiy t'imılıke yits'ıb'esda pay alyapt'ı, məmuraaşısıy cune insanaaşıs hevles. **16** Vuşun g'ular – adamer, yadar – vuşun mek'vunbı, vuşun əməlerıd çıkana mang'vee cus alyaat'as. **17** Vuşde vəq'əbışda yits'ıb'esda pay mang'vee cus alyapt'as, şunab mang'un nukarar vuxhes. **18** Yığ qalesın, şu g'əyxi'ıne paççahne xılence, Allahılqa şıcad xıleppı aaqas, Mang'vee şu g'attıvıxhan hee'ecenva. Rəbbeeme mane gahıl şos cuvab qeles deş. **19** Milletısmee, Şamuelyne cuvabıl k'ırı alıxhxhes dıykkın, eyhen: – De'eş, şal oğa paççah ıxha şas ıkkın. **20** Havaasre menne milletbışıs nəxübiy, şasıb paççahee xəbvalla hee'ecen. Dəv'ə gıpxhımeeyib, yışde ögee hooracen. **21** Milletin eyhen gırgın yik'el aqqı, qıyğale man Şamuelee Rəbbıs yuşan ha'a. **22** Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Manbışe eyhençıl k'ırı alıxhxı, manbışıs sa paççah gıxhxhe. Manke Şamuelee İzrailıyışık'le «Gırgınbı vuşde şaharıbışeeqa savk'leva» eyhe.

9 Benyamınaaşıqa Gış donana sa insan ıxha. Mana Avıelna dıx ıxha. Avıelır Tserorna dıx ıxha. Tserorur Bekoratna dıx ıxha. Bekoratır Afıahna dıx ıxha. Mana Gışva eyhena insan geer qıvaats'ına ıxha. **2** Mane Gışıqar Şaulva donana sa mek'vna dıx ıxha. İzrailıyışıqa mana xhıneena mıcagna merna deşdaniy. Mana cune milletinbışde gırgınçıl sa ç'ümna axtırı ıxha. **3** Yığbışde sa yığıl Şaulıne dekkın Gışın əməler ıyğval. Gışee duxayk'le Şauluk'le eyhen: – Oza qıxhe, nukaraaşına sayır vaka alyart'u, əməler t'abal ha'as hak'ne. **4** Manayıy cuna nukar Efrayımıne sıvabınane cigee ıviyıkır, mançeb Şalışa eyhene cigeeqa ılığeebaç'e. Maa'd manbışık'le əməler ıveeke deş. Manbı mançe Şa'alım eyhene cigeeqab abaylenbı, maayid manbışık'le əmələr ıveeke deş. Mançile qıyğə manbı Benyamınaaşıne cigabişeeqa qavayle, maayid manbışık'le əmələr ıveeke deş. **5** Manbı Tsufne cigabişeeqa qabı hıpxhıng'ı, Şaulee cukane nukarık'le eyhen: – Qora savk'alascab, dekkee əmələr yik'el hıxan hı'ı, həşde yışda haa'a gığalas. **6** Nukareeme mang'uk'le eyhen: – İne şaharee sa Allahna insan vorna. Mana geer hı'ırmatnana insan

vor, mang'vee hucooyiy uvhu, manid eyxhen. Qoralan maqa vüqqəs, sayid mang'vee şak'le eyhe, nyaqayiy vüqqəs vukkanva. 7 Şaulee nukarık qiyghanan: – Sayıb vüqqəs gyapk'ee, mang'us hucoona ikkee'es? Yişde q'oc'ebişee oxhanasın karıd axu deş. Mane Allahne insanıs ikkeesın karıd şaqa deşin. Hucoona şaqa vod? 8 Nukaree mang'us inəxdın alıdghınıy qele: – Zaqa sık'ınin nuk'ra vod. Zı man Allahne insanıs heles, mang'veeyib şak'le yaq haagvasda. 9 (Avaala İzrailee Allahee nenvayiy eyheva ats'axhxhesdemee, inəxiüd eyhe ixha: «Qora, ilyaakang'une k'anyaqa vüqqəs». Mane gahıl peyğambaraaşık'le ilyaakanbıvaniyxhe eyhen.) 10 Şauleeme nukarık'le eyhen: – Vüqqəsva eyhexhee, qora vüqqəs. Məxiüd ixha, manbı Allahna insannane şahareeqa avayk'an. 11 Manbı tepalyne şahareeqa l'ılqəeme, yəqqə manbışısqa xhinelqa vüqqən içer qızaaxa. Manbışe içeeşike qiyghanan: – İnyaa ilyakkana vornane? 12 İçeeşe manbışik'le eyhen: – Ho'o, şole ögee vor. Mana həşde şahareeqa arı, zaraba vuxhe. Milletin g'iyına q'urbanbı allya'ane cigee, q'urbanbı allya'as. 13 Şahareeqa ikkepç'imee, mana kar oxhanas q'urbanbı allya'ane cigeeqa ilqec'essecar t'abal he'e. Mana qıdyarı milletin kar oxhanas deş. Mang'vee q'urbanıs xayir-düə huvuyle qiyğa qopt'uluynbı kar otxhan gıviyğal. Zaraba ilqeeç'ee, mang'uqab qihna avaaq'arasınbı. 14 Manbı şahareeqa ilqeeç'imee, manbışısqa Şamuel qızaxxa. Manar tepalyne q'urbanbı allya'ane cigeeqa l'ıqqə ixha. 15 Şaul ayresse sa yiğna ögee, Rəbbe Şamuelis man ats'axhxı'ı, uvhuynniy: 16 «G'iyqa ine gahbışıl yiğne k'anyaqa Benyaminaaşine cigabişeençe sa insan g'axiles. Ğu mang'une vuk'lelqa q'ış qadğve. Məxiür ğu mang'uke Yizde milletna İzrailyna xərna ha'as. Mang'vee Yızın millet Fılıştinaaşde xılence g'attixhan ha'as. Yizde milletne vuk'lelqa qadıyn Zak'le g'acuyn, manbışda ts'irib Zalqa hipxhırna». 17 Şamuelik'le Şaul g'acumee, Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Zı vak'le uvhuynne ine insanee, Yızın millet aqqas. 18 Şaulee şaharne akkabışısnee ulyorzulyne Şamuelisqa qıxha qiyghanan: – Hucoona ixhes, ilyaakang'un xav nyaa ixhay zak'le hagvelan. 19 Şamuelee, Şauluk'le eyhen: – İlyakkana zı vorna, yizde ögil q'urbanbı gyaat'ane cigeeqa ilqec'e. Şu g'iyına zaka sacigee kar oxhanas. G'iyqa miç'eedid zı vak'le ats'axhxhes ikkanan uvhu, yaqqı'l ha'asda. 20 Xhebillə yiğna ögee aguynə əməleəşinab hımaa'a, manbı aveyki vod. İzrailynə milletincad yik'ıbı şavulqayiy sak'ı?

Nya'a, valqayiy yiğne dekkıne xızanıqla dişeeene? 21 Şaulee eyhen: – Nya'a, zı İzrailynə nasılıbışde nekke k'ıninçeençe, Benyaminne nasileençena dişde vor? Nya'a, yızda xızanıb, mane nasilene xızanıbışda nekke k'ınna dişde vod? Nişısne ğu zak'le manva eyhe? 22 Şamuelee, Şauliy mang'una nukar gozeeqa qabı, qopt'ulne xhebts'alılqa ələəne insanne q'oma gyaa'a. 23 Şamuelee otxhuniy ha'ang'uk'le eyhen: – Zı vasqa curayda gıxhxheva quvuyn çuru qale! 24 Otxhuniy ha'ang'vee guvu qadı, Şulne ögilqa giyxhe. Şamuelee eyhen: – İna vasva curav'una pay vob. Oxhne, in yiğnimeeniy curu'u, qopt'ulne mihmanaaşika sacigee ğu oxhneceva. Mane yiğil Şaulee, Şamuelika sacigee kar oyxhan. 25 Manbı q'urbanbı allya'ane cigeençe şahareeqa geepç'imee, Şamuelee Şaulıka gaf cune xaane daxal haa'a. 26 Manbı miç'eeb oza qeebaxhenbı. Çakdacad, Şamuelee daxalyne Şaululqa onu'u eyhen: – Oza qıxhe, zı ğu yəqqı'l arçes. Manar oza qıxha, Şamuelika sacigee xaançe g'aqa qıgeç'e. 27 Manbı şaharne mıgleqqa geepç'imee, Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Nukarık'le eyhe, şale ögee hooracen. Nukarır ilğec'ena ögilqa. Şamueleecad meed eyhen: – Ğu ulyozre, zı valqa Allahın cuvab hixhar ha'as.

10 Şamuelee zeytunun q'ışnan g'ab alyaat'ı, Şaulne vuk'lelqa k'yı'ı, mang'us ubba hı'ı eyhen: – Rəbbe zak'le valqa q'ış qadğveva uvhu, məxiür ğu İzrailyna, Cune milletna, xərna hı'ı. 2 G'iyına ğu zake curxhayle qiyğa, Benyaminaaşine cigabişee, Tselytsax eyhene şahareene Raahileyne nyuq'vnesne vasqa q'öyre insan qızaaxas. Manbışe vak'le eyhesın: «Ğu t'abala'asva hark'ınıyn əmələr aveykiynbı. Yiğne dekkıse əmələr yik'el hitxın, həşde yiğna haa'a girğıl: „Yizde duxayk hucooniyxan ixha?“» 3 Mançer ğu Tavoreene mı'qane yıvusqa qales. Maa'ab vasqa xhebiyre Bet-Eleeqa Allahıs ı'bəədatıs vüqəən adamer qızaaxas. Manbışde sang'usnee xheyible mısva, mansang'usnee xheyible gıney, xhebir'esing'usneeme sa tuluğ çaxıren ixhes. 4 Manbışe vas salam huvu, q'öble gıney hevles. Ğunad alyaat'asınbı. 5 Mançile qiyğa ğu əlyhəəsda Allahne Gıvea ehene şahareeqa, maa'ab Fılıştinaaşın eskerar vuxhes. Şahareeqa ikkəeme, vasqa q'urbanbı allya'ane cigeençe gəən peyğambarar qızaaxas. Manbışe maa'ab arfa, dyaf, zurna, lira əlüvxəs. Cıyib peyğambarıyvalla haa'as. 6 Manke Rəbbin Rı'h valqa giç'es, ğunab manbışika sacigee peyğambarıyvalla haa'as. Vake maa sa mernacar insan qıxhes. 7 Man gırgın əlaamatbı

ixhamee, ğu ha'asın kar he'e. Allahır vaka ixhes. 8 Zale ögee Gilgaleeqa ğiç'e. Zinar gyoxhxhan ha'an q'urbanıyiy medin q'urbanı allya'asva maqa ğiç'es. Zı maqa qalesmee, yighille yiğna maa'ar axve. Zı vak'le hucooyiy ha'as ikkanva eyhesmee, vuççud hıma'a. 9 Şaul Şamuelisse xaaqa sak'imee, Allahee mang'un yik' badal ha'a. Man ğırgın əlaamatbıd mane yiğilycad eyxhe. 10 Manbı Gıveayeeqa qabımee, manbışısqa peyğambarar qızaaxa. Maa'ad Allahın Rı'h Şaululqa ğeç'e, Şauleeyib manbışısqa sacıgee peyğambarıyvala haa'a ğiyğal. 11 Mana şenkecar ats'anbışik'le, mang'vee peyğambarıyvala haa'a g'avcumee, sana-sang'uk'le eyhen: – Ğışıne duxayk hucoonyıxan ıxha? Nya'a, Şaulur peyğambaraaşınane vor? 12 Maa eyxhene insanaaşıne sang'vee eyhen: – İlyaaakende, manbışın dekar sa nəxbıncab insanaare? Mankıyle axuyn vod: «Şaulukerne peyğambar ıxha?» eyhen. 13 Şaulee peyğambarıyvala hav'uyle qiyğa, q'urbanı allya'ane cıgeeqa ıqç'u. 14 Şaulne emisee, mang'ukeyiy mang'une nukarıke qiyghanan: – Nyaqanıy hapk'ın? Şaulee eyhen: – Əməler t'abal ha'asniy hapk'ın, ıvdeeke g'acumee, Şamuelyne k'anyaqa hapk'ın. 15 Şaulne emisee eyhen: – Hucoona ixhes, Şamuelee şok'le uvhuyn zas yuşan he'e. 16 Şaulee emisiyk'le eyhen: – Mang'vee şak'le əməler aveykiynbıva uvhu. Paççahıyvalıne hək'ee Şamuelee hucoovayıy uvhuva, mang'vee emisiysne ağmışcad ha'a deş. 17 Şamuelee İzrailıy Rəbbıne ögilqa, Mıspeeqa sav'u, 18 eyhen: – Rəbbe, İzrailıne Allahee, inva vod eyhe: «Zı İzrailıy Mısırğançe qığav'u. Mısırbışıdeyiy menne şos xəbvalla haa'ane, əq'üba hoolene paççahaaşıne xılənçe Zı şu g'attıvxhan hav'u. 19 Şu manimeene dağamıyvalıyбіşıke, əq'übabışıke g'attıvxhan hav'une Allahılqa şu g'ıyna yı'q'ıbı sak'al ha'a. Şu Mang'uk'le „De'eş, şas paççah ğıxhxheva“eyhe. Həşdemee Rəbbıne ögee nasılбіşıs, xızanбіşıs sik'ı ulyoozre». 20 Şamuelee İzrailın ğırgın nasılбі, sassadna ögeeqa qığı'ı çöp k'eççu. Çöp Benyamınne nasılılqa gitxhu. 21 Qiyğad Benyamınne nasılın xızanбі sassadna ögeeqa qığı'ı çöp k'eççu. Çöp Matriyne xızanılqa gitxhu. Matriyne xızanınбіşik'led sassabna ögeeqa qığeepç'eva eyhe. Manбіşıker Ğışna dix Şaul çöp k'eççu, g'əxə. Şaul t'abal ha'a ğıbğılmee, mana ıveeke deş. 22 Manke manбіşe Rəbbıke qiyghan: – Mana ınyaqa qarı dışde? Rəbbe eyhen: – Hooşe, yukbışde yı'q'nee dyugulyxha. 23 Manбі maqa g'adapxhın, Şaul ana qavaylenбі. Şaul milletne yı'q'nee ulyorzuling'a, mana ğırgıng'ule sa

ç'ümna axtıra ıxha. 24 Şamuelee eyhen: – Rəbbe g'əyxı'na insan, şok'le g'eceyee? Milletne yı'q'nee mang'uk akarna sacar deşda. Milletın ts'ırıka eyhen: – Paççah geer qa'ana! 25 Şamuelee milletis paççahee vuk'lek vukkekane ölkayn q'aanunбі yuşan ha'a. Mang'vee man q'aanunбі kitabeeqa otk'un Rəbbıne ögilqa ğıyxhe. Mançıle qiyğa Şamuelee millet cone xayбіşeeqa g'ekka. 26 Şaulur cune xaaqa Gıveayeeqa ayk'an. Allahee məxüdü ha'a, sassa ıgıdyar Şauluqab qıhna avayk'an. 27 Sassa karı'dəəneme insanaaşe ınəxüdü eyhe ıxha: – İne insanee şı nəxüb g'attıvxhan haa'ayee? Manбіşe mana qızarır ha'a deş, mang'us paybıd ikkekka deş. Şaulee mançıs nıq' qığayhe deş.

11 Ammonğançene Naxaşee, Gıleadne cığabışeeına Yaveş eyhena şahar hıqıy-allançe avqaaqana. Yaveşne milletıncad Naxaşik'le eyhen: – Şaka cuvab g'ats'ak'vne, şınad ğu eyhenбі ha'as. 2 Ammonğançene Naxaşee manбіşik'le eyhen: – Vuşun ğırgıng'un sağın uleppı alqı'ı, məxüb İzrail g'eliqqa huvuyle qiyğa, zı şu uvhuynçılqa qarayle. 3 Yaveşne ağsaqqalaaşe mang'uk'le eyhen: – Şas sa yighille yiğ hele, xabar ana İzrailıyvolle insanar g'axuvles. Şı şavussebac g'attıvxhan haa'as dəəxəxhee, manke şıcab şı yiğne xılyaqa qevles. 4 Xabar ana insanar, Gıveayeeqa Şaulusqa abı, milletis hucooyiy ıxhava yuşan ha'an. Milletıd ts'ırıka ğeşşe ğiyğal. 5 Mane ğahıl Şaul cune yastбіşıqar qıhna çoleençe qöö ıxha. Mang'vee qiyghanan: – Milletik hucoona ıxha, nya'a man ğeşşe? Manke Yaveşбіşe cos yuşan hı'yıynбі, manбіşe mang'ulqa hıxhar ha'anбі. 6 Man eyhenбі g'ayxhımee, Allahın Rı'h Şaululqa gexa. Şaul qəlin qoxa ğiyğal. 7 Mang'vee cuna q'öble yats gıv'ku, san-sanna qaa'a. Qiyğad xabar ana abıynбіşısqa man sanбі quvu, İzrailıyvolle in eyhe ıviykaras ulyooka: – Şaulneyiy Şamuelyne qıhna qıdyabıynбіşde ğırgıng'une yatsбіşılqab mana ver ooxasvude. Milletılqa Rəbbıle qəp'ı'niyna g'ıç' gyooc'e, manбіşın ğırgınбі sanab oza qeebaxhenбі. 8 Şaulee manбі Bezek' eyhene cıgee gıpk'ıning'a, İzrailıyбіşıqa xhebid vəş aazır, Yahudeeşıqar xhebt's'al aazır adamiy ıxha. 9 Manбіşe Yaveşğançe xabar ana abıynбіşik'le eyhen: – Gıleadeene Yaveşбіşik'le inva eyhe: «Ğıyqa verığ pıra quvxhesse, şu g'attıvxhanasınбі». Xabar ana abıynбіşe mana xabar Yaveşбіşılqa hıvxhar hav'umee, manбі şadeebaxhenбі. 10 Yaveşбіşe Naxaşik'le eyhen: – Ğıyqa şıcab şı vuşde xılyaqa qevles, manke şos hucooyiy ıkkın, şak he'e. 11 Qınne yiğıl Şaulee cun insanar

xhebne cigeeqa bit'al haa'a. Miç'eed qixhesnang'a, manbı Ammonğançenbişin g'oşunbinane cigeeqa akk'yap'k'ı, yı'q'ı'hı'lqasme, manbı gyabat'a vuxha. Üç'übba avxuynbı sassabna mançe heebaxanbı. Q'öyre-q'öyrena vuşucar sacigee axu deş. 12 Milletin Şamuelik'le eyhen: – Şaul yişda paççah ixhes dæxæsva eyhenbı nyavxha? Qavaale şi man insanar gyapt'as. 13 Şaulee eyhen: – G'iyna vuşucar gik'as deş. G'iyna Ræbbe İzrail g'attivxhan hav'uyn yiğ vod. 14 Şamuelee milletık'le eyhen: – Qudoora Gilgaleeqa sapk'ıl, paççah vuşuyiyva sayıd eyhes. 15 Gırgın milletcad Gilgaleeqa atk'ın, Ræbbine ögil Şauluke paççah ha'a. Maa'ad manbişe, Ræbbine ögil q'urbanbı gyaat'a. Gırgıne İzrailıbişe Şauluka sacigee mane yiğil yugda otxhun-ulyoğan.

12 Şamuelee İzrailıbişde gırgıng'uk'le eyhen: – Haane, zı şu eyhençil k'ırı alixhxhı şos paççah gıxhxhına. 2 Hæşde şoqa vuşda paççah vor, zımee q'æs qıxha, ç'ærbı cagvara qeetxha. Yızın dixbımee şoka vob. Zı cehilyranang'ançile g'iyniıne yiğilqamee vuşde ögee ark'ın. 3 G'iyna zı vuşde ögil ulyorzuling'a, şu zak'le eyhelan, zı şavna yatsne, æmælene alyapt'ı? Vuşune zı horç'un? Vuşuyiy zı azırda hı'ı? Şavuke pıl alyaat'ıye, mang'une pıse işılqa ul gyapxı? Ræbbineyiy Mang'ee g'æyxı'ne paççahne ögee, yızde aq'veeqa aqqe. Zı şoke alyat'ıyn sak'al ha'as. 4 Manbişe mang'us inæxüd alidghınıy qele: – Ğu şi mısacab hopç'un deş, azırbab g'alyav'uynbı deş, şavnecad xılençe vuççudud g'ayşuyn deş. 5 Şamuelee manbişik'le eyhen: – Şok'le g'iyna yızde aq'vee aqqasın vuççud ivdeeke ixhay, Ræbbik'led, Mang'vee g'æyxı'ıne paççahık'led g'acuyn. Manbişed «Ho'o, şaqa yiğne aq'vee aqqasın kar deşınva» eyhe. 6 Şamueleecad meed milletık'le eyhen: – Mane Ræbbe Haruniy Mısa g'ævxü, vuşun dekkarıb Misirğançe Mang'veecab qığav'u. 7 Hæşde Ræbbine ögil ulyoozre. Zı şok'le Ræbbe şosiy vuşde dekkaaşis hav'una yugvalla eyhes, mana vuşde aq'val avqas. 8 Yaaq'ub Misireeqa qarayle. Qiyğa mang'uke g'abıynbişılqa Misirbişe yiğbı examee, manbişe Ræbbilqa xıleppi aqa. Ræbbeeyib, Haruniy Mısa vuşun dekkar Misirğançe qığav'u, inyaqa qavaalesva g'uxoole. 9 Manbişemee Ræbb, cona Allah, yik'el hıxan ha'a. Ræbbeeyib manbı Xatsorne g'oşunne xæring'une Sisrayne, Moavne paççahne sayıb Filiştinaaşde xılyaq qoole. Manbişe vuşde dekkaaşika dæv'æ haa'a. 10 Manke milletın gyaaşegyaaş Ræbbilqa xıleppi aqa, eyhen: «Ræbb, şi Ğu yik'el

hıxan hı'ı, Ba'aliy Aştoret donane byuttıyaaşis i'bædat hı'ı, bınah hav'u. Ğu şi hæşde duşmanaaşine xılençe g'attivxhan hav'uynxhiy, şi Vas i'bædat ha'ayiy». 11 Ræbbeeyib manke Yerubba'al, Bedan, İftah, Şamuel g'uxoole. Şu nişilecab qı'mæaq'ænceva Mang'vee şu mæxüb hiqiy-allane duşmanaaşine xılençe g'attivxhan haa'a. 12 Şok'le Ammonbişda paççah, Naxaş, şolqa i'qqæ g'acumee, vuşda paççah Ræbb Allah ixhayka, şu ilydyaakki, zak'le uvhuyn: «De'eş, şaqa yişda paççah ixha ikkan». 13 Haane şos ikkiykın, şu g'æyxı'na paççah. İlyaake Ræbbe şos paççah gıxhxhına. 14 Ræbbile qæpp'ı'n Mang'us i'bædat he'eene, Mang'vee eyhençil k'ırıbı alixhxhı, Mang'une æmrbişeence qığdepç'eene, şunab şol oğa gıxhxhına paççahır vuşde Allahee, Ræbbe, eyhençika gyuv'ur oza qeepxheene, geed yugda ixhes! 15 De'eş, şu Ræbbine cuvabil k'ırı ilydiyhxı, Ræbbine æmreençe qığeepç'eene, næxdıy Ræbbin xıl vuşde dekkaaşılqa satk'ıl, hæmædid şolqad sak'ılas. 16 Hæşdemee ulyobzur, Ræbbe vuşde ulene ögil haa'asde xænne işıqa ilyaake! 17 G'iyna suk qıviyşalan yiğ dişde vod? Zı hæşde Ræbbilqa xıleppi aqa, Mang'uk'le xæybı g'æhætqe'eva, gyoğiy g'axıleva eyhes. Manke şok'lecad ats'axhxhesın, şos paççah heqqıyka, şu Ræbbine ögil nımeena bınahiy hav'uva. 18 Şamuelee Ræbbilqa ona'a, Ræbbeyid manecad yiğil xæybı g'æhætqı'ı, gyoğiy gyoğa'a. Manke millet Ræbbiled, Şamueliled qætq'ıniyn. 19 Milletin cad Şamuelik'le eyhen: – Yişdemee, yiğne g'ulaaşinemee, yiğne Allahılqa, Ræbbilqa, düæ hee'e, Mang'vee şi gimabat'acen. Şi yişde manısa bınahbişılqa, paççah heqqıyka sayıb hexxav'una. 20 Şamuelemee milletık'le eyhen: – Qı'mæaq'æn, şu mana bınah hav'u vuxheeyib, Ræbbile sıvmiyk'al, Ræbbis i'bædat yik'eençe he'e. 21 Nişiscad karai'dæone byutyaaşinemee, Ræbbile sıvmiyk'al. Manbı nişiscad karai'dæon karbı ixhayke, mançisse şos næxbınacab yugvallab haa'as væxæs deş, nişikecabıb g'attivxhan haa'as deş. 22 Ræbbe Cune xænne doyunemee, şu dağaa'as deş. Ræbbis Cus ikkiykın, şoke Cun millet hı'ı. 23 Zalqa axvee, zı şol-alla düæ hav'uy g'aleççes deş. Mançike zas Ræbbine ögil bınah vuxhes. Zı şos yugna, qorpkuna yæq Haagvas. 24 Saccu Ræbbile qævæq'ne, Mang'us gırgıne gahbışıl yik'eençe i'bædat he'e. Yik'el aqqe, Ræbbe vuşdemee næxdın ç'ak'ın işbı hı'ı ixhay. 25 Şu pısvalybişike xıl ts'its'dıyav'eene, şunab, vuşda paççahır ç'iyene aq'ıvayle havaakal haa'asınbı.

13 Şaul paççah ıxhamee, mang'ua xhebts'al senniy vod. Mana yoq'ts'ale q'olle senna İzrailyna paççah ıxha. **2** Şaulee cune g'oşunbişeeqa xhebıd aazır İzrailyğançena g'əyxə. Manbışda q'öd aazır insan cukasana Mikmas eyhene şahareeyiy Bet-Elyne tepabişee vooxhe. Aazır insanmee cune duxayka, Yonatanıka, Benyamınna nasıl vooxhene Givea eyhene şaharee vooxhe. Mansa axuyn milletmee Şaulee cone xaybişeeqa yöqqı'l ha'a. **3** Yonatanee Giveayeene Filiştinaaşde zastaaveebın eskerar gyabat'a, manıd Filiştinaaşik'le ats'axhhen. Şauleeme: «Cühüt'yaaşik'le g'ayxhecenval» uvhu, ölkavolle şeypur hook'as ulyookka. **4** İzrailybişde girging'uk'le Şaulee, Filiştinaaşde zastaveebın eskerar gyapt'ıyid, Filiştinaaşik'le İzrailybi g'umooce qeepxhayıd g'ayxhiyn. Millet Şaulne hiqiy-alla salecenva Gilgaleeqa qoyt'al. **5** Filiştinarıb İzrailybişika səvxəsva savayle. Manbişee xhebts'al aazır dəv'əyn daşk'a, yixhid aazırır balkanlıyna sa'a. Manbışda g'oşun deryahne mıglekna g'um xhinne geeb vuxha. Manbı apk'ın Bet-Aven eyhene şaharne şargıl Mikmasee çadırıbi giyxə. **6** İzrailybişik'le cok ixhesın g'acumee, co ooşaa'a g'acumee, manbı mağarabişee, axtıne ok'bişee, suvabişee, k'oralıybişee, kahrızbişee dyuguleebaxhenbı. **7** Manbişiken sabarabı İordanne damayne şene aqvalqa Qadne nasıleneeyiy Gileadne cigabişeeqa ilğeebaç'e. Şaul vuc Gilgalee axva, cukane milletimıd qəpp'ı'niyvalın yik'ıbı qoda eyxhe. **8** Şaulee, Şamuelee uvhuyn xhinne yiğhille yiğna gozet ha'an. Mane gahıl Şamuel Gilgalqa arayle deş. Şaulne hiqiy-alla sabıyn insanar heebaxa giviyyəğal. **9** Şaulee eyhen: – Gyoxhxhan ha'asiniy medın q'urbanbı zasqa qale. Mang'vee vuceecab gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. **10** Gyooxhan haa'ana q'urban ablyav'u ç'əveepxhamee, Şamuel qarı hiyxhar. Şaul salam hevlesva mang'une ögilqa qığec'e. **11** Şamuelee eyhen: – Ğu in hı'iyın kar hucoone? Şaulee mang'us cuvab qele: – Zak'le g'acuyn yizde hıqiy-alladın millet hexva vod, Ğunar Ğu eyhene yiğıl arı hirxhıl deş, Filiştinarıb Mikmasqa vob sabı. **12** Zı zaled-alqa uvhuyn: «Həşde xhinnee Filiştinar Gilgalılqa zalqa k'yooxaras, zımee Rəbbına xayır-düə alyapt'ı deş». Mançıl-allar zıcar zı gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'as alıkkı. **13** Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Ğu ək'el deşın kar hı'ı. Yiğne Allahne, Rəbbine, əmrılqa əməl hı'ı deş. Ğu məxüdü hidi'iyınxhiy, Rəbbeeyiğna paççahiyvalla İzrailil oğa girgıme gahbışis

havaacesdaniy. **14** Həşdemee yiğna paççahiyvalla xılıyba ts'its'ıvıxhes deş. Rəbbeey Cus ıkkanna, Cune yik'es sik'ına insan t'abal hı'ı. Ğu Rəbbine əmrılqa əməl hidi'iyıncıl-alla, Rəbbeey mana insan Cune milletna xərna gıxhxhı. **15** Mançile qiyğa Şamuel Gilgaleenç qığec'u, Benyamınaaşine Givea eyhene şahareeqa ilqec'e. Şaulee cun insanar qəpp'ı'mee, yixhid vəşılqa ələəna insan eyxhe. **16** Şaulıy cuna dix Yonatan, cone insanaaşika Benyamınaaşine Givea eyhene şaharee ulyobzur vuxha. Filiştinarmee mane gahıl, Mikmasee çadırıbi gı'xı', ulyobzur vuxha. **17** Filiştinaaşın g'oşunbı xhebne cigeeqa bit'aleetxha hücum haa'asva qığeedaç'e. Manbışda sa deste Şualne cigabişeeəne Ofra eyhene şaharne suralqa siviyk'al. **18** Manasa desteb Bet-Xoronne yöqqı'lqa avayk'an. Xheyib'esda destemee Tsevoimne q'adaalılqa, sarhadılqa avayk'an. Maa sahraaniy vob. **19** Filiştinaaşee uvhuynniy: «Hasre cühüt'yaaşee g'ılnciy nize hıma'acen». Mançıl-allad İzrailee sa ixheyir yiva getas əxəna insan deşdaniy. **20** Girgin İzrailybi kyotanbı, toxabı, yak'vbı, ərabıbi ek'a'asva Filiştinaaşde k'anyaqa abayle vuxha. **21** Manbişike kyotan, yaba, yak'v, rab, toxa ek'a'as sa pim nuk'raynaniy hooqqana. **22** Mançıl-allad dəv'əňang'a Şaulneyiy Yonatanne milletıqa g'ılncıbiy nizebı ıxha deş. G'ılnciy nize saccu Şauluqayiy cune duxayqa Yonatanıqa ıxha. **23** Filiştinaaşda deste Mikmasıseneene ı'lğəəne cigeeqa qavayle.

14 Sa yiğıl Şaulne duxee Yonatanee cun silah haqqane nukarık'le eyhen: – Qora derayne şene suralyne Filiştinaaşine desteysqqa ilğeepp'ç'es. Mançine hək'ee, mang'vee dekkık'le eyhe deş. **2** Şaulna çadırmee Givea ç'əvooxhene cigee Migroneene sa narıne yivek avub güvxü vuxha. Mang'une k'ane yixhid vəşşılqa ələəna insan eyxhe. **3** Manbişika sacıgee kaahinaaşın ileyliğ gıvatxınnı kaahın Axiyar eyxhena. Mana İkavodne çocuna, Axituvna dix eyxhe. Axituvur, Şilo eyhene cigee eyxhene Rəbbine kaahınna Eliyna neva, Pınxasna dix eyxhe. Yonatanın ark'ınıy şavuk'lecad ats'a ıxha deş. **4** Filiştinaaşına deste ulyobzurne cigeeqa ı'qqəsdemee Yonatan q'öne ganznane cigeeñe ilğec'e. Mane ganzbışın sançın do Botsets, mansançınıd Sene ıxha. **5** Ganzbışın sa şimalne surayle Mikmasıqa, mansa ganzmee canubne surayle Giveayqa ilyakka ıxha. **6** Yonatanee cune silah haqqane nukarık'le eyhen: – Qora ine sunnat hıdyav'uynbışde desteysqqa ilğeepp'ç'es. Sayid Rəbbeeyiğın sura aqqaqqa. Rəbbis ıkkanağ'a, geebnanbı

ğamaa'a, ıkkanang'ab, k'ilybananbı ğamaa'a. 7 Mang'une nukaree eyhen: – Yiğne yik'es naxüdiy ıkkan hãmäxüdüd he'e. Hoorä he'e, ğu nyaqa ark'inee, zı vaka vor. 8 Yonatanee eyhen: – Qora şene insanaaşısqa ilğeeç'es, manbışık'le şıcab şı haagvas. 9 Manbışe şak'le «Şı şosqa qavaalesmee ulyoozreva» uvheene, şı ulyobzurne cigeençe i'ğdiviykar, cosqab ılıqıdebaç'e. 10 De'eş, cone k'anyaqa ilqeeç'eva uvhee, şınab ilqeebaç'e. Man yışdemee, Rəbbe man insanar yışde xılyaqä quvuva işaara eyxhe. 11 Manbışda q'öyursana şenbışde zastaveençe g'avcesde cıgee ulyoozar. Fılıştınaaşee eyhen: – İlyakende, cühüt'yar dyuguleepxhayne q'əç'ürbışeençe qığəə vob. 12 Eskeraaşee Yonatanık'leyiy mang'un nukarık'le eyhen: – Şasqa ilqeeç'e, vuşun darsbı qeles. Yonatanee cune nukarık'le eyhen: – Zaqar qihna qora, Rəbbe manbı İzrailyne xılyaqä quvu. 13 Yonatan g'elybışıkayiy xıleppışıka ilyt'iyq'an-ilyt'iyq'an ooqa ilqeç'e. Cuqar qihnar cuna nukar ilqeç'e. Yonatan ooqa ilqeç'u, Fılıştınar uvxü hı'ğəəkar haa'anbı, cuqar qihna qööne nukareeyib manbı gyabat'anbı. 14 Ts'eppa aldaaxhvan gibğılme, Yonataneeiy cune silah haqqane nukaree g'ane insanılqa ələəna insan gek'a. Manbı q'öne yatsısse sa yiğee ezas əxəsde çolun surameene cıgee aldaaxhvan vuxha. 15 Zastaveeneyiy çolbışeene milletne yik'eeqa qəp'q'ı'niy eç'e. Zastaveene eskeraaşineiy ts'eppa ögeeqa aldaaxhvanas avayk'ananbışde yı'q'nee məxdın alıkkıy-gıkkıy gexha, mançıke ç'iyecad i'ğiykar. Man qəp'q'ı'niy Allahee g'axuvu eyxhe. 16 Benyamınaaşine Giveayee vooxhene Şaulne mane cigayqa ilyaakane eskeraaşık'le, Fılıştınaaşın eskerar opt'ul-opxul heepxı əlyhəə g'ooce. 17 Şaulee cune hıqiy-alla sadiyne milletik'le, eyhen: – Qəp'qe, ilyaake vuşuyiy yışınbışda deş. Qəp'q'ı'mee, manbışık'le Yonatanıy mang'una silah haqqana cokasana maa devxhay ats'axhhen. 18 Şaulee Axiyayk'le eyhen: – Allahna q'utye inyaqa qavaale. (Şene gahbışıl Allahna q'utye İzrailybışıqa vuxha.) 19 Şaulee kaahinik'le manva eyheme, Fılıştınaaşine g'oşunnane cıgee alıkkı-gıkkıy sıklıdad geed qexhe. Şaulee kaahinik'le «Qımaaleval!» eyhe. 20 Şaulıy mang'une hiqiy-alla sadiyn girgın millet, dəv'ə əlyhəəne cıgeeqa ayk'an. Manbışık'le Fılıştınar alivku-givku, sana-sanbı g'ılncbışıka gyabat'a g'ooce. 21 Ts'eppiykecab Fılıştınaaşine suralqa, manbışde zastaveeqa ilğeeç'ıyn cühüt'yar, Şaulneyiy Yonatanne k'anene İzrailyne milletne

suralqa ilğeebaç'e. 22 Efrayımaaşine suvabınane cigabışee dyugul vuxhayne girgıne İzrailybışık'led, Fılıştınaaşın heepxıy g'ayxhımee, manbıb conbışıka sacıgee Fılıştınaaşıqa qihna gyabak'a. 23 Məxüb mane yiğil Rəbbe İzrail g'attıvxhanaa'ana. Dəv'əb Bet-Avenısqa hıviyxhar. 24 İzrailybı mane yiğil geeb obzur vooxhe. Şaulee «Exhalılqamee, zı duşmanaaşıkın ha'asmee, şavaayiy gıney otxhun bed-düə vuxhena!» uvhu, g'oşunusqa k'in g'assaras ilekka. G'oşuneenbışıke şavaacad ghalik vuççud set'a deş. 25 G'oşun ç'alagaqa ikkeç'umee, manbışık'le ç'iyel itv g'ee. 26 G'oşunuk'le ç'alagee g'acuyne p'et'aybışıke itv gyodatsts'e ixheeyid, şavaacad xıl ghalyaqä ikkeka deş. Manbı co g'assırne k'inile qəvəyq'ən vuxha. 27 Yonatanık'le, dekkee g'oşunusqa k'in g'assaras alıkkıy ats'a deşdiy. Mang'vee xıledın t'at'aa hotku ç'iyelyne ittveeqa k'yoq'u, qiyğad t'at'alyne ittulqa xıl qadğu, ghalyaqä ikkeka. Manke mang'une uleppışeeqa işix qayle. 28 G'oşuneene sang'vee eyhen: – «G'iyına şavaayiy kar otxhun mang'us bed-düə vuxhena!» uvhu, yiğne dekke g'oşunusqa it'umun k'in g'assarasniy alıkkı. Mançıl-allab eskerar g'elike-xıleke g'a'apk'ı. 29 Yonatanee eyhen: – Dekkee, g'oşunus əq'üba vob hoole. İlyakende, zı mane ittuke sıkl'ınincad otxhun, uleppışeeqa işix qadı! 30 G'iyına eskeraaşee duşmanaaşıke g'ayşuyne otxhunıybışıke avts'esınmeen otxhun ixhaynxhiy, hucoo dexheiy? Nya'a, Fılıştınaaşile sıkl'ılab yugba ğamdeebaxheiy? 31 Mane yiğil Şaulna g'oşun, Mikmasıle Ayaloneeqamee Fılıştınaaşile ğameebaxhenbı. Mane yiğil eskerar geeb obzur vooxhe. 32 Eskeraaşee cone xılyaqä aytk'uyın Fılıştınaaşın vəq'əbı, yatsbı, vuç'ebı zarada maacad gyat'u, ebakacad çuru oyxhan. 33 Man Şaululqa hıxhar ha'a: – İlyakende, eskeraaşee çuru ebakacad otxhun, Rəbbine ögil bınah haa'a. Şaulee eyhen: – Şu Rəbb yik'el hıxanı'ı, həşdeme zasqa sa xəbna g'aye qa'aak'an he'e. 34 Meed Şaulecad eyhen: – G'oşunne yı'q'neençe ilğeeç'ı, manbışık'le eyhe: «Gırgıng'vee cuna yats, vəq'ə zasqa abı, kara'əəba yızde k'ane, mane g'ayel gıvk'u ooxhnenen. Çuru ebaka otxhun, Rəbbine ögil bınah hımaa'a». Mane xəmdə girgıng'vee, con yatsbıyiy vəq'əbı maqa adı, cone xıleka gyaat'a. 35 Məxüd Şaulee ts'etta Rəbbis q'urbanbı allya'an cıga alı'ı. 36 Şaulee eyhen: – Qudoora, Fılıştınaaşıqab qihna xəmdəcab gyapk'as, miç'eediy qıxhesse, manbışın vodun-deşın g'ayşu, con girgınbıb gyapt'as. Mang'uk'le «Vas naxüdiy ıkkan

həməxüdüd he'eva» eyhe. Kaahineeme «Qudoora, Rəbbike qiyghanasva» eyhe. **37** Şaulee Allahıke qiyghanan: – Zı Filiştinaaşıqa qihna gixhene? Çu manbı İzrailıybişde xıyaqa qevlesinbine? Mane yiğil Allahee mang'us alidghiniy qele deş. **38** Şaulee eyhen: – G'oşunun ç'ak'ınbı, vuşun gırgınbı inyaqa savaale. Şu g'iyına nena binahiy hav'uva, ats'axhxhes. **39** İzrail g'attıvxhan hav'uyne, Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, ine işee yizde duxayn, Yonatanımd, xıl ixheene, mana gik'as ikkan. Milletike şavaacad nıq' qıgavhu deş. **40** Şaulee İzrailıyne gırgınbışik'le eyhen: – Şu sa sural, zınar yizde duxayka manesa sural ulyoozaras. Eskeraaşe Şauluk'le: «Yiğne yik'es ikkanəxüdüd he'eva» eyhe. **41** Şaulee İzrailıyne Allahık'le, Rəbbik'le, eyhen: – Zas qotkuyn alidghiniy qele! K'eçcuynə çöpün Şaulıy Yonatan Haagva. Bınah milletil aaxva deş. **42** Şaulee eyhen: – Yızdeyiy duxayne Yonatanne yı'q'neeyid çöp k'eççe. Çöpün Yonatan hagva. **43** Şaulee Yonatanık'le eyhen: – Çu hucoone hı'ı, zak'le eyhe! Yonatanee mang'uk'le eyhen: – Xılene t'at'aane sivelin sik'ımın itv otxhun. Zı mançıl-alla qik'asda. **44** Şaulee eyhen: – Yonatan, ğu g'iyına q'idek'vee, hasre Allahee zas mançiled pısın he'ecen! **45** Milletinmee Şauluk'le eyhen: – İzrail məxüdüd uftanba ğamav'una, Yonatanne qik'as? De'eş! Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, mang'une vuk'lelyna sa ç'arıb ç'iyelqa g'a'avxhas deş. Nya'a, mang'vee g'iyına Allahne kumaagıka iş g'avcu. Məxür Yonatan milletin qik'uyke g'attıvxhan ha'a, gik'as haysar deş. **46** Şaulur Filiştinaaşıqar qihna gexha deş. Filiştınarıb cone cigabişeeqa siviyk'al. **47** Şaul İzrailıyna paççah ıxhayle qiyğa, mang'vee hiqiy-allane cone duşmanaaşıka: Moavaaşıka, Ammonaaşıka, Edomaaşıka, Tsovayne paççahaaşıka, Filiştinaaşıka dəv'ə haa'a. Mana nene suralqa ark'ınee duşmanaaşıne vuk'lelqa ver ooxa vuxha. **48** Mana yik'eka sacıkkı Amalekaaşile ğamxha, İzrail q'əra qaa'anbışikə g'attıvxhanaa'ana. **49** Yonatan, İşvi, Malki-Şua Şaulun dixbı vuxha. Mang'une xənnə yişşen do Merav, k'ıning'ı'ımd Mikal ıxha. **50** Şaulne xhunaşşeyn do Axinoam eyxhe. Mana Axima'atsna yiş yixha. Şaulne g'oşunna xərna Avner ıxha. Avner Şaulne emisıyına, Nerna dix ıxha. **51** Şaulna dek Gişiy Avnerna dek Ner Avielin dixbı vuxha. **52** Şaulna ı'mı'rcab Filiştinaaşıkane yı'q'ne dəv'ee ilğevç'u. Gucukana, yik'ekana insan nyaariy mang'usqa qızaxxı, mang'vee cusqa alyarat'a ıxha.

15 Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Rəbbe zı g'axuvuna, q'ış qadğu vake Cune milletis İzrailis paççah ha'as. Həşde ğu Rəbbe eyhençıl k'ırı alixhxhe. **2** Xəne G'oşunbışde Rəbbe, inid eyhe: «İzrailıy Misireençe əlyhəəmee, Amalekaaşe manbışda yəq avqu. Zı mançıl-alla manbışılqa yiğbı allya'as. **3** Hoor, hark'ın Amalekaar gyapxe. Manbışikə vodunmeen gırgın kar gıyxvər he'e, coyub oot'al-ooxal he'e. Manbı qivmiykkən, manbışın adamerıb, yedarıb, uşaxarıb, gyoqanbıb gyapt'e. Manbışın yatsbıd, vəq'əbıd, devabıd, əməlerid gyat'e». **4** Şaulee millet qot'ul, manbı Telaım eyhene şaharee qəbəqqənbı: maa'ar q'öd vəş aazır İzrailıyne eskerile hexxana, Yahudeşına yits'id aazır eskerır eyxhena. **5** Şaul Amalekaaşına şaharısqana qarı, maane q'adaalil manbı gyapt'asva dyugul eyxhe. **6** Mang'vee Genbışik'le eyhen: – Amalekaaşısse hudoor, manbışikə cureepxe. Şunab manbışikə sacıgee gidıyapt'as. Şu, İzrailıy Misirğançe qığəəmee, manbışıs yugvallanıy hav'u. Genbı Amalekaaşıkə cureepxha avayk'ananbı. **7** Şaul Xavila eyhene şahareençe gırğıl, Misirne şargilyne Şur eyhene şaharılqamee Amalekbı gyabat'a ıxha. **8** Mang'vee Amalekaaşına paççah Agag üç'ürə aqqaqqa, mang'un milletinmee, gırgıda g'ılınıcıke alğayhe. **9** Amalekaaşına paççah Agagiy manbışın nekke yugun vəq'əbı, yatsbı, kokuiyn q'ıkariy urğbı Şaulusiy cune milletis qıykkın, gyat'u ak'an ha'a deş. Amalekaaşın gıranın, yugun karbıd manbışıs qıykkın, haq'var-hıyxvər ha'as ikkiykan deş. Nimeeniyy Amalekaaşıqa karı'dəən, pısın kar vod İzrailıybişe gıyxvər hı'ı ak'an ha'an. **10** Mane gahıl Rəbbe Şamuelik'le inəxüdüd eyhe: **11** – Zı Şauluke paççah hı'ı paşmanxhana. Mang'vee Zalqa yı'q' sak'al hı'ı, Yızın cuvab ç'iyelqa g'a'aççu. Mançıke Şamuelis qəl vuxha, xəmvölle Rəbbılqa düə haa'a. **12** Şamuel miç'eeqana Şaul g'acesva suğotsumee, mang'uk'le şavame eyhen: – Şaul Karmel eyhene şahareeqa ark'ın. Maa'ab mang'vee, cus haykal gyuvxhu, mançer Gilgalqa ayk'an. **13** Şamuel Şauluqa avarq'ılımee, Şaulee eyhen: – Hasre Rəbbe vas xayır-düə hevleceen! Zı Rəbbe eyhen hı'ıyn. **14** Şamueleeme mang'uk'le eyhen: – Nya'a manke yizde k'ırıysqa vəq'əbışınıy yatsbışın heghan sesbı qöö? **15** Şaulee eyhen: – Manbı Amalekaaşıkə adı. Milletis vəq'əbıyiy yatsbı qıykkınıynbı, manbışe inekke yugunbı Rəbbıs, yiğne Allahıs, q'urbanna allya'as havacı. İnsanar gyapt'ıynbı, mansa axuyın karbımee gıyxvər hı'ı. **16** Şamuelee Şaulık'le eyhen: – Ç'əv,

g'iyna xəmdə Rəbbəe zak'le uvhuyn, zı vak'le eyhes. Şaulee, «Eyheva» cuvab qele. 17 Şamuelee eyhen: – Ğucar vasqa k'irra qöong'ə, nya'a vake İzrailyne nasılbişda xərna ıxha dişde? Rəbbəe, q'ış qadğu, vake İzrailyna paççah hı'ı dişde? 18 Rəbbəe ğu g'ixelemee, inva dişde uvhu: «Hark'ın binahıka gyavts'uyne milletıkn Amalekaaşıkn he'e, manbı gırgıba gyapt'e. Manbışde gırgınbışikın ha'asdesmee, däv'ə hee'e». 19 Nya'a ğu Rəbbil k'ırı ilydiyxı? Manbışike g'ayşuyne karal qıxha, Rəbbəe ilydyaat'asın kar hı'ı? 20 Şaulee Şamuelik'le eyhen: – Zı Rəbbəe eyhençil k'ırı gyaqqıyn. Mang'vee eyhene cigeeqa hark'ınna. Manbışda paççah Agag aqqı inyaqa qarı, gırgın Amalekbı gyapt'ıynbı. 21 Saccu eskeraaşe şenbışike g'ayşuyne çavra-vəq'əyke, gyat'u ak'an ha'asınçike, nekke yugun yatsbiyiy vəq'əbı g'əyxı' Rəbbis, yiğne Allahıs, Gilgalee q'urbanbı allya'asva havacı. 22 Şamueleeme mang'uk'le eyhen: – Gyoxhxhan ha'aneyiy menne q'urbanbışile geed, Rəbbis Cune cuvabil k'ırı alixhxhınıy ıkkın. Rəbbine cuvabil k'ırı alixhxhiy, q'urbanbışileeyiy nekke kokun g'argbışile nimeexheyid yugdaniy vod. 23 Rəbbəe eyhen hidi'iyına binah, cadubı hı'iyına xhineecab vob. Culed-alqan karbı hı'iyid, byuttyaası ı'bəədat ha'an xhineecad vod. Ğu Rəbbin cuvab əq'əna qı'ı, Mang'veeyir ğu paççahiyvalike hı'ı. 24 Şaulee Şamuelik'le eyhen: – Zı binah hav'u, Rəbbine əmriliy, yiğne cuvabil k'ırı ilydiyxı. Zı yizde g'oşunule qərq'ı'nna, dişe manbışil k'ırı alixhxhı. 25 Hucoona ixhes, həşde ğu yizde binahıle ilyheç'e, qora zaka yıq'alqa sak'le, zı Rəbbis ı'bəədat ha'as. 26 Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Zı vaka sak'alas deş. Ğu Rəbbəe uvhuyn hı'ı deş, Mang'veeyib vasse İzrailyna paççahiyvalla g'avşuna. 27 Şamuel mançe əlyhəəsva sak'imee, Şaulee mana plaşike aqqaqqa, manid qoxan. 28 Şamuelee mang'uk'le eyhen: – Nəxdıy ğu yızın plaş qotxu məxbı'b g'iyna Rəbbəe yiğne xılənçe İzrailyna paççahiyvalla qooxas. Mang'vee vas k'anering'üne, vale yugung'üne xılyaqqa qevles. 29 İzrail Ğamaa'ane Allahee, horbıd ha'a deş, fıkrıb badal haa'a deş, Mana insan deş vor fıkrı badal haa'as. 30 Şaulee eyhen: – Zı binah hav'u. Hucoona ixhes, həşde xalq'ıne ağsaqalaasıneyiy İzrailyne ögil zal hı'rmat gıvxhe. Zakasana sak'le, yiğne Allahıs, Rəbbis, ı'bəədat ha'as. 31 Şamuel Şauluqar qıhna qaraylena, Şauleeyid Rəbbis ı'bəədat ha'a. 32 Şamuelee eyhen: – Amalekaaşına paççah Agag inyaqa yizde k'anyaqa qale. Agagır vuççud dexhesda xhinne qaraylena. Agagee culed-alqa eyhe

ıxha: – Mits'an, zı qik'uyke g'attırxhınna. 33 Şamuelee eyhen: – Yiğne g'ilıncın nəxübiy yedar kulyfatbı dena g'alyav'u, yiğna yedir həməxür kulyfat dena eexas. Şamuelee Gilgalee, Rəbbine ögil Agag gyaraxana. 34 Mançile qiyğa Şamuel ayk'anna Ramayeeqa, Şaulur Gıveayeene, cune xaaqa sıyk'al. 35 Şamuelee, Şaulna geed haa'a, geed uts'ur ts'its'a'a. Mang'uk'le mana qik'asmee, g'eece deş. Rəbbir Şauluke İzrailyna paççah hı'ıva paşman eyxhena.

16 Rəbbəe Şamuelik'le eyhen: – Ğu geebne Şaulna haa'as, geedne uts'ur ts'its'a'as? Zı mang'usse İzrailyna paççahiyvalla g'avşuna. Gaç q'ışıka gyavts'av'u, yəqqı'lqa gıxhe. Zı ğu Bet-Lexemğançene Yesseyne k'anyaqa g'ixele. Zı mang'üne dixbışike Yızdemeə paççah g'əyxı'. 2 Şamuelee eyhen: – Zı nəxürna ı'qəş? Şauluk'le g'ayxhee, zı gik'asda. Rəbbəe eyhen: – Vaka sa vuc'e vukkee, «Rəbbis q'urban ablyaa'as arıva» eyhe. 3 Yesseyir q'urban ablyaa'asde cigeeqa qot'le, qiyğa hucooyiy ha'as ıkkınva Zı vak'le eyhesın. Zı eyhene insanne vuk'lelqa ğu q'ış qadğvas, mang'uke Yızdemeə paççah ha'as. 4 Şamuelee Rəbbəe eyhəxüid ha'a. Mana Bet-Lexemqa qarımee, şaharın ağsaqqalar mang'üne ögilqa qəvəyq'ən-qəvəyq'ən qıgeepç'ı, eyhen: – Ğu yugvalısne arı? 5 Mang'vee eyhen: – Ho'o, yugvalıs arı. Zı Rəbbis q'urban ablyaa'as arı. Mətteepxha, zakasana q'urban ablyaa'ane cigeeqa able. Şamuelee Yesseyik'leyiy mang'üne dixbışik'led mətteepxha q'urban ablyaa'asde cigeeqa ableva eyhe. 6 Manbı vüqqəmee, Şamuel Eliavıqa ilyakkı culed-alqa eyhen: «İna Rəbbəe paççah ixhes g'əyxı'na vor!» 7 Rəbbeeme Şamuelik'le inəxüid eyhe: – Mang'üne micagiyvalıqaiy axtıvalıqa ilymakka, Zı mana əq'əna qı'ı. Rəbb, insan ilyakkan xhinne deş ilyakka. İnsan insanne aq'vayqa, tanaqa ilyakka, Rəbbmee insanne yik'eeqa ilyakka. 8 Mane gahıl Yesseyee Avınadav qort'ul, mana Şamuelyne ögiyle ağğayhe. Şamuelee eyhen: – Rəbbəe inar g'əyxı' deş. 9 Manke Yesseyee Şamma qort'ul, mana ağğayhe Şamuelyne ögeençe. Şamuelee eyhen: – Rəbbəe inar g'əyxı' deş. 10 Yesseyee dixbışda yıghırsana qort'ul, manbı Şamuelyne ögiyle ağğaa'a. Şamuelee Yesseyk'le eyhen: – Rəbbəe inbı g'əvxü deş. 11 Şamuelee Yesseyke qiyghanan: – İnbı yiğne dixbışın gırgınbıne? Yesseyee eyhen: – Nekke k'innar vorna, mang'vee vəq'əbı uxhiyxhan. Şamuelee Yesseyk'le eyhen: – Mang'uqar qıhna insan g'axile, hasre manar inyaqa qoracen. Mana inyaqa qalesmee, şı sufranılqa savaales deş. 12 Yesseyee mang'uqar qıhna

insan g'axuvu mana qalya'ana. Mang'uqa ç'ərəxən xhinnen danbı, micagın ıleppı, uftanımd aq'va eyxhe. Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Oza qixhe, mang'ulqa q'ış qadğve, Zı eyhena mana vor. **13** Şamuelee q'ışnana gaç alyapt'ı, çocaaşine k'ane Davudulqa q'ış qadağva. Manke Rəbbin Rı'h Davudulqa g'eç'e, mane yiğiled mang'ul oğa axva. Şamuel mançe Ramayeeqa siyk'al. **14** Rəbbin Rı'h Şaulule atk'ınmee, Rəbbe mang'ulqa sa medin pisin rı'h g'ixele ıxha. Mançinib Şaulus əq'üba hoole vuxha. **15** Şaulne insanaaşe mang'uk'le eyhen: – Allahee g'axuvuyne pıse rı'hı'n həşde vas əq'üba hoole. **16** Yişda xərna, yiğne insanaaşilqa əmr hee'e, vas yugba lira əlivxəs vəəxəna insan t'abal he'ecen. Allahee g'axuvuyın pisin rı'h valqa qadımee, mang'vee lira əlivxee, vasıd yugda ixhes. **17** Şaulee cune insanaaşik'le eyhen: – Manke yizdemee sa yugba lira ilyviyxəna insan t'abal hı'ı zasqa ayre. **18** Mang'une insanaaşine sang'vee alidghıniy qele: – Zak'le Bet-Lexemğançene Yesseyne dixbişde sang'vee yugba lira ilyviyxə g'avcuna. Mana cehil, yik'ekana, yugra siç'ekkvana, k'orara yuşan ha'ana, micagna gadeyiy. Rəbbir mang'ukayiy. **19** Şaulee, Yesseysqa xabar ana insanar g'axuvu, eyhen: – Vəq'əbi uxhiyxhan ha'ana yiğna dix, Davud, zasqa g'axıle. **20** Yesseyee əmələlqa gıney, çaxıren tuluğ, mısva alivxhu, cune duxayka Davuduka Şaulus g'uxoole. **21** Davud Şaulusqa qarı, mang'une ögil ulyoyzar. Şaulus Davud geer ikkiykan, mang'uke cuna silahdar ha'a. **22** Qiyğə Şaulee, Yesseysqa cuna insan g'axuvu, eyhen: – Hucoona ixhes, hasre Davud yizde k'ane axvecen, mana zasqa yugra qarı. **23** Allahee g'axuvuyın pisin rı'h Şaululqa qadiyne gahbişil, Davudee cuna lira alyapt'ı əlivxümee, mana yug qexhe ıxha. Pisin rı'hı'd mang'uke əq'əna qexhe ıxha.

17 Filiştinaaşe dəv'ə haa'asdemee g'oşun sav'u, Yahudayne Soko eyhene şahareeqa qavayle. Sokoyneyiy Azeka eyhene şaharbişde yı'q'nee Efes-Dammimee manbişe g'oşun ulyoozarasın ciga ha'a. **2** Şauluy İzrailıybi sabı Ela eyhene q'adaalil g'oşun ulyoozarasın ciga hı'ı, Filiştinaaşika dəv'ə vukkeesva manbişde ögee ulyoozar. **3** Filiştinar sa tepal, İzrailıybıb manisa tepal ulyobzur vuxha. Manbişde yı'q'nee q'adaal ıxha. **4** Gatne şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana Filiştinaaşde g'oşuneençe ögeeqa qiğec'e. Mana yixhne xilekkumneyiy sayıd sa ç'umne axtivalee ıxha. **5** Mang'une vuk'lel tuncıke

hı'ıyn dəbilga ıxha, tanalqad xhone aazır şekelyne yı'q'valeedin zireh ali'ı ıxha. **6** Mang'une g'elybişiled tuncuke hı'ıyn zireh givatxın, mang'un yı'q'əlid mızrag ıxha. **7** Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ıxha, mançın yivayke hı'ıyn sıvıd yixhid vəş şekelyne yı'q'valee ıxha. Mang'un g'alxan haqqanar cule ögil əlyhə ıxha. **8** Golyat gıpk'ınne İzrailıybışde ögilqa qiğec'u, ts'ir haa'a-haa'a eyhen: – Nişisne şu qiğeeç'ı, dəv'ə haa'asne? Zı Filiştinğançena, şunab Şaulun g'ular dişde vob? Vuşde yı'q'neençe sa insan g'əyxə, hasre mana zasqa giç'ecen. **9** Zaka siç'ekkvamee, mang'usse zı gik'as əxee, manke şı vuşun g'ular vuxhes. De'eş, zı gəmxha, zı mana gik'veene, şu yişin g'ular vuxhes, şı eyhençika şu gyuv'ur oza qeepxhes. **10** Filiştinğançeng'vee meed eyhen: – G'iyına zı İzrailıybışilqa cuvab ayhe! Zaka qiğec'u saç'ıkkvasda vuşde yı'q'neençe insan g'əyxə. **11** Filiştinğançeng'vee eyhen g'ayxı, Şaulur cukan İzrailıybıb çıçıs üvxüyxə, manbı geeb qəvəyq'ən. **12** Davud Yahudayne Bet-Lexem şahareençene Yesseyına dix ıxha. Yessey Efratbişda sa ıxha. Mang'uqa molyuyre dix ıxha. Şaulne gahıl Yessey q'əs qıxha ıxha. **13** Mang'una xərna xhebiyre dix Şauluka qihna dəv'eeqaniy apk'ın. Mang'une dəv'eeqa apk'ınne dixbişin do bı inbıniy vod: ts'erriyına Eliav, q'ör'esda Avinadav, xhebir'esdar Şamma. **14** Davud Yesseyına nekke k'ınna dix ıxha. Dixbişin çak'ınbı, xhebirısana Şauluqa qihna avayk'an. **15** Davudur dekkın syuru uxhiyxhan ha'ava, Şaulusqa Bet-Lexemqa hark'ın qarayle ıxha. **16** Filiştinğançena Golyat, yoqts'al yiğna exhaliy-miç'eer İzrailıybışisqa qiğec'u, manbişilqa cuvab ayhe ıxha. **17** Yiğbişde sa yiğil Yesseyee cune duxayk'le Davuduk'le eyhen: – Həşde yits'ıble kokayiy sa maşuk' qootsune sukuna alyapt'ı, g'oşun ulyobzurne cigeeqa yiğne çocaaşisqa zaara hoora. **18** Manbişde xəring'usub yits'ıble guru nissenna alept'e. Çocaaşilır alycxave, manbı nəxübiyva zas xabar able. **19** Yiğın çocar Şaulukayiy mang'une insanaaşika sacıgee Ela eyhene q'adaalil, Filiştinaaşika dəv'ə haa'a vob. **20** Davud miç'eer çakra suğotsu, cun vəq'əbi menne çobanıqla g'alya'a. Qiyğar mana, Yesseyee uvhuyn xhinne, karbı alyaat'u, ayk'anna. Mana g'oşun ulyobzurne cigeeqa qarı hirxhiling'a, g'oşun dəv'ə haa'asde cigeeqa axtine seseka gıviyk'an g'ooce. **21** İzrailıybıyiy Filiştinar sanasanbişde ögee ulyozar haa'a. **22** Davudee, vucee adıyn karbı g'oşuneene g'aravulyçilqa g'ali'ı, g'oşun gıpk'ınne

cigeeqa çocaaşis xoşgelydiy haa'asva g'adayxhvan. 23 Davudee çocaaşika gaf haa'ang'a, Filiştinaaşine Gat şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana hiqa qiğeç'u, meed ögyilin xhinne cuvabbi ayhe. Mang'vee eyhenbi Davuduk'le g'iyxhenbi. 24 Gırgın İzrailıybicab mana insan g'acumee it'umba qəpq'ı'n heebaxa vuxha. 25 Manbişe eyhe ixha: – Şok'le mana ögilqa qiğeç'una insan g'eceye? Mana İzrailıq cuvab ahas qiğeç'u. Mana gik'una insan paççahee geed karnana ha'as, mang'us yişir heylesda, mang'une dekkına xizanıb İzrailıyne nalok'bişike g'attivxhan haa'asda. 26 Davudee cune k'ane ulyobzurne insanaaşike qiyghanan: – İna Filiştinğaçena gik'uyne, İzrail tesseriyvalike g'attivxhan hav'uyne insanıs hucooy'e heles? İna sunnat hidi'ına Filiştinğaçena vuşuna eyxhe, Vorne Allahne g'oşunbişılqa cuvab ayhe? 27 Milletın, mana gik'uyne insanık hucooyiy ha'asva, sayid eyhen. 28 Davud insanaaşika yuşan ha'amee, mang'vee eyhenbi xərne çocuk'le, Eliavık'le g'iyxhe. Mançike çocus qəl vuxha qiyghanan: – Nişisne ğu inyaqa arı? Çoleena yişda sa-q'öble vəq'ə, ğu şavulqane g'alepçı? Zak'le ats'an, ğucar ğu xərıra ikkeka ixhayke, yiğne yik'eençed yugun karbi ilği'də ixhayke, ğu inyaqa dəv'əyqa ilyakkas arı. 29 Davudee eyhen: – Nya'a, zı hucoona hı'ı? Nya'a, zas yuşan ha'asırne dexhes? 30 Davud çocuke mering'ulqa sak'ı, mançinacab gaf haa'a giyğal, milletmıd ögyilin xhinne mang'us alidghiniy qele. 31 Davudee yuşan ha'anbı g'ayxhinbişe, mang'un cuvab Şaululqa hixhar ha'a. Şauleeyir mana cusqa qoyt'al. 32 Davudee Şauluk'le eyhen: – Hasre mane insanıl-alla şavaacad aq'va havaxan huma'acen. Zı, yiğna g'ul, hark'ın mang'uka səyxəsda. 33 Şaulee Davuduk'le eyhen: – Vasse mane Filiştinğaçeng'uka saç'ikkvas əxəs deş, ğu uşax vod, manamee k'irranang'ançile otç'u dəv'əbişee siç'ekkvana vor. 34 Davudee Şauluk'le eyhen: – Zı dekkın syuru uxhiyxhana'asniy haykanna. Şırın, syoyun abı syuruneençe urg avqu əlyhəmee, 35 zı mançiqar qihna gyurxhu mançileğana kar'ıxı' ghalençe urg g'ooşenaniy. Mane həyvanaaşına sa zalqa g'opk'uluynğ'amee, zı mana həyvnan gardanılyne xhayıke avqu mana gyook'ananiy. 36 Zı, yiğne g'ulee, şırıd, syoyub gyuvk'una. Mana sunnat hidi'ına Filiştinğaçenar mançına sa xhinne ixhes, mang'vee Vorne Allahne g'oşunulqa cuvab avhuva. 37 Şırneyiy syoyune ghalençe zı g'attixhan hı'iyne Rəbbe, Filiştinğaçeng'uner xılənçe g'attixhan ha'asda.

Şaulee Davuduk'le eyhen: – Hak'ne, Rəbb Vuc vaka ixhecn! 38 Şaulee cun silahbı Davuduk qa'a. Vuk'lelqa tuncuna dəbilga giviyxhe, tanalqad zirehbı alya'a. 39 Davudee mane zirehıl ooğançe g'ilınc qı'ı iykar. Mankılqamee mang'vee silah iykar hı'iyne deşdiy. Qiyğa Davudee Şauluk'le eyhen: – Zasse man karbi ali'ı iykaras əxə deş. Zı haşdilqamee məxdın karbi ali'iynebicad deşdiy. Davudee manbı tanale g'eşşenbi. 40 Qiyğa xılyaqə əsaa ylaaat'u, arageençe cusda xhoble hamavarna g'ayeb g'əvxü, manbıd q'oç'eeqa k'ı'ı xilene sapandıka mana Filiştinğaçeng'usqa qexhe. 41 Filiştinğaçenar cune g'alxan haqqang'uka mane gahıl Davudne suralqa q'öö eyxhe. 42 Filiştinğaçeng'uk'le Davud ç'ərəne danbişika, aq'vayle uftanra, mek'vra g'acumee, mana mang'uqa ooğançe-avqa ilyakka. 43 Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Nya'a, zı vas xvaane vob, ğu zalqa t'at'aaka i'qqə? Filiştinğaçeng'vee cone allahaaşika Davudus bed-düə hav'u eyhen: 44 – Zasqana qora, zı yiğne ç'urunuke xəne şit'yaaşisiy, çolane həyvanaaşis heles. 45 Davudeeme Filiştinğaçeng'uk'le eyhen: – Ğu zalqa g'ilıncıka, nizeyka, mizragıka qöö, zımee valqa ğu hokuyne İzrailıyne g'oşunbişde Allahne, Xəəne G'oşunbişde Rəbbine doyuka q'öö. 46 G'iyne Rəbbe ğu yizdə xılyaqə qeles, zınar ğu gik'asda. Zı yiğna vuk'ul tanake curaa'asda. G'iyne Filiştinaaşde g'oşunbişin leşbi, zı xəne şit'yaaşisiy çolane həyvanaaşis heles. Mançile qiyğa gırgıne dyunyeyk'lecad ats'axhxhesin İzrailee Allah vorna. 47 İnyaqa sabıyne gırgıng'uk'lecad ats'axhxhesin, Rəbbe g'ilıncıkayiy nizeyka deş g'attivxhan haa'a, ina Rəbbına dəv'ə vobna, Mang'veeyib şu yişde xılyaqə qevles. 48 Filiştinğaçena Davudne ögeeqa qiğeç'esva, mang'usqana qöömee, Davud zaara i'ğiykır Filiştinaaşde g'oşunbişde suralqana g'adayxhvan. 49 Davudee q'oç'eeqa xıl k'eççu g'aye alyabat'a, qiyğab sapandeeqa gyuvxhu avhu, Filiştinğaçeng'une ligaylek'ena üvxüyxə. G'aye qıpxırmee mang'une ligayna bark'v havayq'ar, vucur aqvakkəna ç'iyelqa qukkıyok'al. 50 Davud Filiştinğaçeng'ule sapandıkayiy g'ayeyka ğamexhe. Davudne xılee g'ilıncıd eyxhe deş, mang'vee Filiştinğaçena i'xı' gek'ana. 51 Davud g'adarxhun Filiştinğaçeng'une k'ane ulyoyzar. Filiştinğaçeng'un g'ilınc qığayşu mana gik'ı, qiyğab vuk'ul tanıke curaa'a. Filiştinaaşik'le cona yugra siç'ekkvana qik'ı g'acumee, manbı heebaxanbı. 52 İzrailiniy Yahudayn g'oşunbıd ts'irbı ha'a manbişıqa qihna

gyadak'va. Manbişe Filiştinar Gateeqa ikkæne cigeeqamee, Ekronne akkabışisqamee g'e'eebaşenbi. Gateeqayiy Ekronqa əlyhæna Şaarayimna yəqvolle Filiştinaaşin gyapt'ıynbi opt'ul-opxul vuxha. 53 İzrailıybi Filiştinaaşiqab qihna gyapk'ı, mançe sapk'ılıyle qiyğa manbişin g'oşunbi ulyozzuriyn cigabi q'əra qa'a. 54 Davudee Golyatna vuk'ul alyapt'ı İyerusalimqa qavayle. Filiştinğançeng'un g'ilincmee adı, Davudne çadireeqa giyxhe. 55 Şauluk'le Davud Filiştinğançeng'usqa qiğə g'acumee, mang'vee g'oşunbişde xəring'uke, Avnerke, qiyghanan: – Avner, ina cehil şavna dixne? Avner ee eyhen: – Paççah, geer qa'ana, ats'a deş. 56 Paççahee eyhen: – Ats'axhxelan, mana cehil şavna dixiy. 57 Davud Golyat gik'u qöömee, Avner ee mana qort'ul, Şaulusqa ikkekka. Filiştinğançeng'una vuk'ulyub mang'une xileecab vooxhe. 58 Şaulee mang'uke qiyghanan: – Cehil, ğu şavna dixne? Davudee «Yiğne Bet-Lexemğançene g'uluna, Yessey na dix vorna» alidghuniy qele.

18 Davud Şauluka yuşan hı'ı ç'əvxhayle qiyğa, Yonatanne yik'esqa Davud yugra qarayle. Mang'us Davud vuc xhinne ikkiykan giyğal. 2 Mane yiğile Şaulee Davud cune k'ane aqqaqqa, dekkine xaaqa əlyhæəs haysar deş. 3 Mana vuc xhinne geer ikkanva Yonatanee Davuduka hambaziyvalla haa'asva cuvab g'ats'ayk'van. 4 Yonatanee tanalinbi g'ayşu, g'ilincika, vukuka, zirehika sacigee ts'irab Davudusqa qoole. 5 Şaulee Davud nene işiqar qihna g'axuvee, mang'vee mana iş yugba haa'a vuxha. Mançil-allar Şaulee Davuduke cune g'oşunee ç'ak'ınbişda sa ha'a, man milletned, Şaulne hiqiy-allanbişded ulesqa yugda qadayle. 6 Davudee Filiştinğançena gik'u yı'q'əlqa siyk'almeee, İzrailıyne gırgine şaharbişeençen yedar dyafbiyiy t'amp'ırbı alyaat'u, şadeebaxhen mə'niybıyiy mık'ar ha'a paççah Şaulne ögeeqa qiğeebaç'e. 7 Yedaəşe mık'ar ha'a-ha'a, inəxdın mə'niybı qədəqqə ıxha: – Şaulee aazırbişika, Davudemee, yits'id aazırbişika gyapt'ı. 8 Şaulus mançike geeb qəl vooxhe, manbişe eyhenbi mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'vee eyhen: – Davudee yits'id aazırka, zımee aazırkava manbişe eyhe. Sık'inne gahile manbişis mang'uke paççahcar ha'as ikkiykanas. 9 Mane yiğile Şaul Davuduqa sacurayracar ilyakka giyğal, mang'vee Davudus paxılıyvalla haa'a. 10 Qinne yiğil Allahee g'axuvuyın pısın rı'h Şaululqa gexa. Mang'vee xaa nen qadiy ha'a giyğal. Davudeeme, vucee ögiyl ha'an xhinne, meeb xılyaqə lira alyapt'ı

mana ilyviyxə vuxha. Şaulne xile nize eyxhe. 11 Şaulee «Hasre Davud ine nizeyka baruguk at'iq'an ha'asva» culed-alqa uvhu, man xiledın nize ayhen. Davudusse q'öne yəqqee mançike hixvas əxəna. 12 Rəbbe Davudun sura aqıva, vucur g'alerçuva, Şaul Davudule qəyq'əna. 13 Mançil-allar Şaulee Davud cuke əq'əna qı'ı, mang'uke aazırınğ'una xərna hı'ı. Mançile qiyğa Davudee g'oşun dəv'eeqa vukku qadayle ıxha. 14 Rəbb Davuduka vorva, mang'une xılənçe gırgın işı qöö ıxha. 15 Davudne xılənçe gırgın qöö g'acu, Şaul qəyq'əna. 16 Gırgine İzrailıybişisiy Yahudabişis Davudee co dəv'eeqa vukku qavayleva, mana geer ikkan ıxha. 17 Şaulee Davuduk'le eyhen: – İna yızda xərna yiş, Merav vorna, mana zı vas heyles. Saccu ğu yızde yəqqə yik'eka ıxhe, Rəbbinab dəv'ə vukkee. Şaulne fıkrēençe «Hasre mana yızde deş, Filiştinaaşde xile qik'ecənva» ilğēç'e. 18 Davudee Şauluk'le eyhen: – Nya'a, zı vuşune eyxhe? Yızda xızan hucoo eyhen karne, dekkına xızanıb İzrailee şavunbişdane vob, zake paççahıs yezne ıxhes? 19 Şaulna yiş Merav, Davudus heylesda gah qabimee, mana Mexolğançene Adrielis heele. 20 Davudmee, Şaulne manısa yişşis Mikalis ikkiykan. Mançına gaf Şaululqa hıvxhar hav'umee, mana mang'une yik'eençe vooxhe. 21 Şaulne fıkrēençe «Davudus Mikal hiyvı, mang'us gugu haa'as, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva» ilğēç'e. Qiyğa Şaulee Davuduk'le eyhen: – Vasse g'iyına meer yızda yezne ıxhes əxə. 22 Şaulee cone hiqiy-allanbişılqa əmr haa'a, Davuduk'le dyugulenda inəxüd eyheva: – İlekke paççahıs ğu nimeeyiy ikkan, mang'une hiqiy-allanbişisır ğu ikkana. Qora ğu həşde mang'us yezne ıxhe. 23 Şaulne hiqiy-allanbişe, Davudus man g'ayxha'ang'a, Davudee manbişik'le eyhen: – Paççahna yezne ıxhay, vuşdemee nəxdın ıxhay karne vod? Zı kar deşda, şavuk'lecar dyats'ana insan vor. 24 Şaulne hiqiy-allanbişe «Davudee inva uvhuva» Şaululqa hıvxhar ha'a. 25 Şaulee eyhen: – Davuduk'le eyhe: «Paççahee vake, yişşel-alla pıl deş heqqa. Mang'vee vake, çine cigee, cuna qəl qiğaaasva, cune duşmanaaşin vəşne Filiştinğançeng'un sunnat hı'ıyn ç'ürtix heqqa». Manıd Şaulee, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva ha'a. 26 Şaulne hiqiy-allanbişe man eyhenbi Davudulqa hıvxhar ha'anbi. Davudusur yezne ıxhes ikkiykanna. Gyuvxhuna gah g'avalessecab, 27 Davud cune g'oşunıka hark'ın Filiştinaaşda q'öd vəş adamiy gek'a. Paççahna yezne ıxhesdemee, Davudee manbi sunnat hav'u ıxhayın ç'ürtixbi paççahısqa

adaley. Manke Şauleeyir cuna yiş Mikal Davudus heelena. **28** Şaululqa hitxhirmee, Rəbb Davuduka vorva, yişşes Mikalısır Davud ikkanırva, **29** mana mang'ule sık'ırar geer qəyq'ən giyğal. Qik'asmeeyir mana Davudna duşman eyxhe. **30** Filiştinaaşde g'oşunbişde ç'ak'ınbişe dəv'ə ç'əvcab haa'a vuxha deş. Manbişe dəv'ə hav'uylette, Davud mane dəv'əbişee, Şaulne gırgıne hiqiy-allane insanaaşile ək'elika ıxha. Mançile qiyğa milletın mang'un do axtıda aqqaqqa.

19 Şaulee cune duxayk'le Yonatanik'leyiy cune hiqiy-allanbişik'le Davud gik'eva eyhe. Yonatanismee, Davud geer ikkan ıxha. **2** Yonatanee Davudulqa xabar g'uxoole: – Yizde dekkis Şaulus ğu gik'asır ikkan. Həşdiyle, hucoon ixhes, ğucar ğu g'iyqa miç'eer havace. Sa ciga t'abal hı'ı, çolee dyugulyxhe. **3** Zınar dekkıkasana çoleeqa, ğu dyugulyxhayne cigaysqa, ayres. Mang'uka yiğne hək'ee yuşan ha'as, mang'vee hucooyiy uvhu zı valqa hixhar ha'asın. **4** Yonatanee dekkis Şaulus, Davudne hək'ee yugun karbı yuşan hı'ı, eyhen: – Paççahee, cune nukaris Davudus pisvalla humaa'acen. Mang'vee vas mısacab pisvalla hav'u deş. Mang'vee hı'iyın gırgın işbid, yiğne yugvalineme ıxha. **5** Mang'vee, qik'uyle qı'dərq'ın Filiştinğançena Golyat gik'u, Rəbbeeyib İzrail g'attıvxhan hav'u. Çunar man g'acu, şadxhana. Nya'a ğu nişilycar-alla taxsir deşda Davud gik'u, q'ərane cigeeqa eb k'yaavak'an hav'u, vada bınah haa'as? **6** Şaulee Yonatanee cuvabil k'ırı alixhxhı, «Zı mana gik'as deşva» uvhu, Vorne Rəbbine hək'ee k'ın g'iyısar. **7** Yonatanee Davud qort'ul, co yuşan hı'iyın gırgın mang'us yuşan ha'a. Qiyğar, Davud Şaulusqa ikkekka. Davudur şenkiyn xhinne, Şaulusnee axva. **8** Meeb dəv'ə gıviyğal. Davudur oza qıxha ayk'anna Filiştinaaşika saç'ıkkvas. Davud manbı ootal-ooxhal hav'u, ğamexhena, manbı Davudne ögiyle heebaxanbı. **9** Yiğbişde sa yiğil Şaul xaa'ar xile nizeyka gyu'uringa, mang'ulqa Rəbbe g'axuvuyın pısın rı'hı'd qadı gexa. Davudee mane gahıl lira l'ılyviyxə vooxhe. **10** Şaulus Davud nizeyka barugus at'iq'an ha'as ikkiykan. Davud mang'une ögiyle hexvana, mang'vee avhuyn nized qadı barugeeqa k'exa. Mane xəmdə Davud hıx g'ıttıyxhanna. **11** Şaulee Davudne xaaqa insanar g'ıxoole, mana nyaariyva ats'axhxha, miç'eer g'ik'ecenva. Davudne xhunaşşee Mikalee, mang'us xabar huvu eyhen: – G'iyına xəmdə vasse, hıx dyugulyxhes dəxeene, g'iyqa miç'eer ğu g'ik'asda. **12** Qiyğa Mikalee Davud g'uleençe gyaqqa, manar

hıx g'ıttıyxhanna. **13** Mikalee xaana byuty alyapt'ı tyuleeqa gıviyxhe, vuk'lelqad ç'ərnən ts'e'in g'ekva qalı'ı, ooqad tanalınbı adaççe. **14** Şaulee, Davud aqqasva g'axuvuyın insanar abımee, Mikalee «Mana k'ar vorva» eyhe. **15** Şaulee mebin insanar g'axuvu, eyhen: – Mana tyulyunukacar zasqa ayre, zı mana gik'as. **16** Man insanar aqa ikkeepç'ımee g'ecen, tyuleeqa, vuk'lelqa ts'e'in g'ekva qalı'ıyın byutud hotku. **17** Şaulee Mikalık'le eyhen: – Nya'a zas horbı hı'ı? Yızda duşman g'aykkı, manar hıx g'attırxhınna. Mikalee Şaulus alidghınıy qele: – Davudee zak'le uvhuyn, g'aykke zı əlyhəəs! Deşxheene, zı ğu giyk'as! **18** Davud hıx g'attırxhınmee, Ramayeeqa Şamuelıne k'anyaqa qarı, Şaulee cuk hı'iyın gırgın mang'us yuşan ha'an. Mançile qiyğa mana Şamuelika sacıgee Nayot eyhene şahareeqa ark'ın, maa aaxva. **19** Şaulus «Davud Ramayeene Nayoturva» xabar qabayle. **20** Şaulee mana aqqasva, maqa insanar g'ıxoole. İnsanaaşik'le, Şamuel q'oma ulyorzulyne peyğambaraaşine desteyn peyğambarıyvala haa'a g'ooce. Man g'acumee, Şaulee g'axuvuyne insanaaşılqad Allahın Rı'h geç'e. Manbişeb peyğambarıyvala haa'a gıviyğal. **21** Man ıxhaynbı Şaululqa hixhar hı'imee, mang'vee mebin insanar g'ıxoole. Manbişeb peyğambarıyvala haa'a. Şaulee, xhebe'es insanar g'uxoole, manbişeb peyğambarıyvala haa'a. **22** Nekke qiyğa vuccar Ramayeeqa arı, Seku eyhene cigayne k'anene, xənnə kahrızısqa qarı, maane insanaaşike qiyghanan: – Şamueliy Davud nyaane vob? Maane neng'veemee, «İnyaa'ab, Ramayeene Nayotee vobva» eyhe. **23** Şaul Ramayeene Nayotqa əlyhəəmee, mana Allahne Rı'hı'n aqqaqqa. Qiyğar insanaaşee Şaul Ramayeene Nayotulqa qıkkeka. Mang'veeyib peyğambarıyvala haa'a vuxha. **24** Qiyğa mang'vee tanalınbı qakki'ı, Şamuelıne ögil peyğambarıyvala haa'a. Mana bıırne yiğnaiy xəmnə ts'eler qukyork'ul axva. Mançıl-alla insanaaşee eyhe: «Şaulikerne peyğambar ıxha?»

20 Davud Ramayeene Nayoteençe hıxı, Yonatanee k'anyaqa qarı eyhen: – Nya'a, zı hucoona hı'ı? Yızın taxsir hucoona? Zı yiğne dekkis nəxbına pisvallane hav'u, mang'us zı gik'as ikkan? **2** Yonatanee mang'us alidghınıy qele: – Məxdın kar mısacad ixhes deş! Ğu qik'as deş. Yızde dekkee nenacab iş, xəbnə vuxheeyib k'ınna vuxheyib zak'le ittevhu haa'as deş. Nya'asdiyxan dekkee, mana iş zale dyugul hav'u? Məxdın kar ixhes deş! **3** Davudee mang'us k'ın g'assır, eyhen: – Zı vasqa yugra qarıyınçına, yiğne

dekkik'le ats'a vod. Mançil-allad dişe mang'us vak'le dyats'axhxha ikkan. Ğu aq'va qa'asınçına mang'uk'le ats'an. Vorne Rəbbilqaniy yiğne canılqan k'in ixhen, yizde qik'uys sa g'el qittasın ciga axu. 4 Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Yiğne yik'es hucooyiy ikkan, zı vas ha'asin. 5 Davudee Yonatanik'le eyhen: – G'iyqa ts'ebna vaz giviyyəlan bayram vod, zı paççahıka sa sufranıl gyu'ur kar oxhanas ikkan. Həşde ğu zı hasre, qıtsıq exhililqamee, hark'in çolee dyugulyxhes. 6 Yiğne dekke zı qırghın he'ee, mang'uk'le eyhe: «Davudee cune şahareeqa Bet-Lexemqa alycaxvas ı'qqəseeva zake geed qiyghın». Maa'ab, həşde cone xizanın seniysda q'urban gyook'a. 7 Mang'vee uvheene: «Yugdavid», manke zı, yiğna nukar, yugra ixhes. De'eş, mang'us mançike qəl vuxheene, vak'le ats'axhxhe, mang'uqa kara'əən fikirbı deşud. 8 Zas yugvalla hee'e, ğu Rəbbine ögil zaka cuvab g'ats'atk'un. Zal bınah vobxhee, ğucar zı gik'e. Nişil-allane vas zı yiğne dekkısqa ikkees ikkan? 9 Yonatanee eyhen: – Man yiğne vuk'lelqa qales deş! Yizde dekkıqa karaı'dəən fikirbı ıxhay, zak'le g'acuynxhiy, nya'a vak'le ittevhu g'alyadaççeyiy? 10 Davudee Yonatanik'le eyhen: – Dek vaqa qəlaka yuşan he'eene, man zalqa şavaane hixhar ha'as? 11 Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Qora çoleeqa qığeepç'es. Manbışda q'öyursana g'aqa qığeepç'ı, çoleeqa avayk'an. 12 Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen: – İzrailıne Allahılqan, Rəbbilqan, k'in ixhen, g'iyqayee, qıtsıqee ine gahılqasse, zak'le dekkına fikir vaats'a vuxhesda. Mang'uqa yiğne hək'ee yugun fikirbı ixheene, zı manbı valqa hixhar ha'asınbı. 13 De'eş, yizde dekkıne fikreence karaı'dəən karbı ilğəə ixheene, zinad man valqa hixhar hide'eene, ğunar yaqqı'l iderçveene, hasre Rəbbe yizde vuk'lelqa mançiled pısın yiğbı alle'ecen. Hasre Rəbb yizde dekkıka nəxürıy eyxhe, vakar həməxür ixhecen. 14 Zı nımeelettıy vor, ğunab zak'le Rəbbına g'ıdyabat'ana yugvalla haagve. Zı qik'uyng'ar, 15 Rəbbe Davudun gırgın duşmanar ç'iyene aq'vayle havaakal hav'uyleb qiyğa, mana yugvalla yizde xizanile g'its'maak'vance. 16 Yonatanee Davudne nasılıka cuvab g'ats'atk'un, eyhen: – Hasre Rəbbe vucee, Davudne duşmanaaşıkın he'ecen! 17 Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Vas zı ikkanxhee, sayıd k'in g'aysre. Davudus Yonatan cus vuc ikkanan xhinne ikkan ıxha. 18 Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen: – G'iyqa ts'ebne vuzan bayram alğahas. Yiğna ciga q'ərab g'avcumee, ğu t'abal ha'asda. 19 Qıtsıq ğu şenke dyugul ıxhayne cigaysqana

qarı, Ezel eyhene g'ayeysne gyu're. 20 Zı karalqa ayhen xhinne, mane suralqa vukeençe xhebillə ox ahas. 21 Qiyğa «Hoorə, oxbı t'abal he'eva» zı maqa sa gade g'axıles. Zı gadeyk'le uvheene: «Oxbı yiğne k'ane vod, hoorə manbı zasqa qaleva», manke ğunar qora. Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, manke ğu g'attırxhın ixhes, vak vuççud ixhes deş. 22 De'eş, zı gadeyk'le «Oxbı vake əq'əna'ad vodva» uvhee, ğu qığeeç'u, yiğne yaqqı'n hoorə. Man Rəbbe ğu əq'ənaqa g'ıxelevə eyhen vodun. 23 Zınay ğu, həşde yuşan hı'ıynçılqamee qabımeeme, yik'el aqqe, Rəbb yızdayıy yiğna gırgıne gahbışısar Şahad vorna. 24 Davud çolee dyugul eyxhe. Ts'ebne vuzan bayram giyyəalang'a paççah otxhuniy oxhanasva sufranılqa giy'ar. 25 Mana ögiylin xhinne cune cigee barugusnee Yonatanne ögee giy'ar. Şaulne k'anyaqa Avner giy'ar. Davudna cigamee q'ərab aaxva. 26 Mane yiğil Şaulee vuççud eyhe deş. Mang'usqa həməxüd qayle «Davudne vuk'lelqa hucoomecad qadı ixhes. Mançil-allad mang'un gıçərxıy atk'in ixhes». 27 Qınne, vuzane q'öd'esde yiğilib Davudna ciga meeb q'ərab aaxva. Şaulee Yonatanıke qiyghanan: – Nya'asdıyxan Yesseyne dix Davud sanıxhar, g'ıynar kar oxhanas sufranılqa qıdyarı? 28 Yonatanee alıdghuniy qele: – Davudee Bet-Lexemqa ı'qqəsva, zake geed qiyghın. 29 Mang'vee uvhuyn: «Hucoona ixhes, hasre zı ı'qqəs. Yişde xizanın şaharee q'urban ablyaa'a, yizde çocee zak'le maa'ar ixheva uvhu. Hucoona ixhes, zı yiğne ulen aqqıxheene, g'aykke hark'in çocar g'avces». Mançil-alla mang'usse paççahne sufranıl arı, gyu'aras dəxi'. 30 Şaulee Yonatanılqa qəl hav'u eyhen: – İykarne zəıyfayna dix, ğu eyhenniyan, zak'le ğu Yesseyne duxayka hambazıyvalle haa'ava ats'a dışdıyxhan. Yiğne yedisıd, vasıd naş qıxhecen. 31 Nımeelettıy Yesseyne mana dix ine ç'iyene aq'val vor, ğunar yiğna paççahıyvalle aaxvas deş. Mang'uqa qılhna insan g'axıle, hasre mana yizde k'anyaqa ayrecen. Mana qıdek'u ixhes deş. 32 Yonatanee dekkıs Şaulus alıdghuniy qele: – Mana nişil allane qik'as ikkan? Mang'vee hucoona hı'ı? 33 Şaulee Yonatan gik'asva nıze ayhe. Manke Yonatanılqa hiyxharan, dekkıs Davud gik'asır ikkan. 34 Yonatan qəlin qoxa, sufranile oza qexhena. Ts'enne vuzane q'öd'esde yiğil Yonatanee vuççud oyxhan deş. Dekkee Davud k'ap'ık'ile avuqa qı'ı g'acu, mang'vee aq'va gıvaxana'a. 35 Yonatan qınne yiğil miç'eer Davud g'acesva çoleeqa arayle. Mang'une k'aner sa k'ınna gade eyxhe. 36 Mang'vee gadeyk'le eyhen: – G'adaxhvne, hark'in zı ayhen

oxbı t'abal he'e. Gade g'adayxhvanmee, Yonatane mang'une vuk'lel ooğançe ox ayhe. **37** Gade Yonatane avhune oxasqa hiyxharmee, Yonatane yı'q'äle onu'u eyhen: – Haaşe, ox vake şaqana vod, yiğne ögee vod! **38** Yonatane meer gade qort'ul, eyhen: – Zaara ixhe, ulymoyzar, g'adaxhvne! Gadee ox alyaat'u, cune xəring'usqa Yonatanne k'anyaqa siyk'al. **39** Gadeys nişikcab xabar vuxhadeş. Man saccu Yonatanik'leyiy Davuduk'le ats'a ixha. **40** Yonatane cun silahbı gadeysqa quvu, eyhen: – Hoor, inbı şahareeqa qıkkee. **41** Gade ark'iniyle qiyğa, Davud g'ayeyne canubne suralqa qarı, q'aratsabişil gyu'ur xhebne yəqqees Yonatanne ögee ç'iyelqamee k'yoyzarna. Manbişe sana-sang'us ubbabı hı'ı, gyaaşenbı. Davud Yonatanile geer geşşe. **42** Yonatane Davuduk'le eyhen: – Vas yugna yəq vuxhena. Zınay ğu Rəbbine doyule sana-sang'us k'm g'assır, uvhunniy: Rəbb yizdeyiy yiğne, yişde uşaxaşıne yı'q'neenar ğırgine ğahbişidə Şahad vorna. Mançile qiyğa Davud oza qıxha, cune yəqqı'n ayk'an, Yonatanır şahareeqa siyk'al.

21 Davud Nov eyhene şahareeqa kaahin Aximelekne k'anyaqa qarayle. Davud g'acu Aximelek qərq'ı'n, qiyghanan: – Nya'a ğucar ixha? Nya'a yiğne k'ane vuşucardeş? **2** Davudee Aximelek'le eyhen: – Paçcahee zas iş huvu uvhuyn, zı nişisiy g'axuvu, zas nena işiy huvuva neng'uk'lecad mats'axhhecen. Zı mançil-allad yizde insanaaşik'le, zı uvhuyn cigabişee yizde ögilqa qığepç'eva uvhu. **3** Vaqa oxhanasın hucoona vod? Vaqa vobxhee, zas xhoble komba ğineyna hevle. Deşxheene, vaqa hucooyiy oxhanasın vod, man hele. **4** Kaahinee Davuduk'le eyhen: – Zaqa məxdıncad ğineydeşin, yiğne k'anebın mek'vunbı yadaaşika devxhaxheene, muq'addasın ğiney vod. **5** Davudee kaahinis inəxdın cuvab qele: – Mısacab, şı nenemee işiqab qihna vüqqəmee, şaka yedar vuxhaynbıdeş. Yızın insanar nenemecab işiqab qihna vüqqəmeeyib, manbişe tanbı məttıda havace. G'iyına manbı manisa yiğbişileb məttıba vod. **6** Rəbbis adıyne ğineyle ğayrı maa'ad medın ğiney dexhayke, kaahinee mang'us muq'addasın ğiney hele. Man ğiney Rəbbine ögiyle alyaat'uyın ixha, çine cigee manecad yiğil ğ'ümən gik'anasva. **7** Mane yiğil Şaulne insanaaşına sa maa'ar eyxhe. Mang'vee maa'ad Rəbbis i'bəədat ha'a ixha. Mana insan Şaulne çobanaaşına xərna, EDOMğANÇENA DOEG IXHA. **8** Davudee Aximelek'le eyhen: – Deşinne vaqa inyaa nize, g'ilinc? Paçcahee zak'le zaraba haa'asda iş uvhuynçil-alla, zasse yızın

g'ilincıd, silahbıd alyaat'as əxı'deş. **9** Kaahinee eyhen: – Ğu Elayne q'adaalil gik'uyne Filiştinğançene Golyatın g'ilinc vod. Man tanalıncəeqa hitk'ır kaahinne ileyliğne yı'q'əl vod. Vas man ikkanxhee aleet'e, mançile ğayrı inyaa medındeşin. Davudee eyhen: – Mançile yugundeşin, qale man zasqa. **10** Mane yiğil Davud Şauluke hixu, Gatne paçcahne Akişne k'anyaqa ayk'an. **11** Akişne insanaaşee mang'uk'le eyhen: – İna şene ölkayna paçcah Davud dişeeene? Mık'ar ha'amee yadaaşee ing'une hək'ee dişdiy qədəqqə: «Şaulee aazırbişika, Davudeeme, yits'ne aazırbişika gyapt'ı»? **12** Davuduk'le man eyhenbı g'ayxhınee, mana Gatne paçcahile, Akişile qəyq'an ğiyğal. **13** Davudee vucecarvuc manbişde ögil bəç'ər xhinne ğagva, mang'vee beynyava karbı ha'a, qıç'ekku akkayk cıgabı hı'ı, rixhybı saqqalıqqa gekka. **14** Akişee cune insanaaşik'le eyhen: – Şok'le g'ecen mana insan bəç'ərır. Nişisne şu mana zasqa arı? **15** Zaqa bəç'ərarne k'ilyba, şu inar zasqa bəç'əriyvalla haa'as arı? İnəxrına insan yizde xaaqa ikkeç'es eyxheye?

22 Davud mançe qığec'ı, Adullamne mağaree dyugul eyxhe. Mang'une çocaaşik'leyiy dekkine xizaneene mansabişik'le man g'ayxhınee, ğırgınbı sabı, mang'usqa abayle. **2** İ'mı'r yı'q'bananbı, borcbınanbı, hooç'an-g'ooç'ananbı, ğırgınbı Davudusqa savayle. Mana manbişde xərna eyxhe. Mang'une k'ane yoq'ud vəşilqa ələəna insan eyxhe. **3** Davud mançe Moavne Mitspa şahareeqa arı, Moavne paçcahık'le eyhen: – Hucoona ixhes, Allahee zak ha'asın ats'axhhesmee, dekkıy yed abı, vuşde k'ane aaxvecen. **4** Davudee manbı Moavne paçcahne k'ane g'alyaa'a. Manbı maa'ab, Davud dyugulyxhayne xıl hidixharasde cigeeñçe qığec'esmee, aaxva. **5** Qad peyğambaree Davuduk'le eyhen: – Ğu ine dyugulyxhayne cigee imaxva, Yahudayne cigabişeeqa hoor. Davud mançe ark'ın Xeretne ç'alageeqa ikkeç'e. **6** Şauluk'le g'iyxhen, Davudiy cukan insanar aveekiynbı. Mang'una çadır Giveayeene sa tepal, tamarisk eyhene yivek avub ğüvxü. Şaul maa xilead nize aqqı, gyu'ur ixha. Mang'un ğırgın insanarıb cune hiqiy-alla sabı vooxhe. **7** Şaulee cune hiqiy-alla sabıyne insanaaşik'le eyhen: – Benyaminaaşenbı, həşde zal k'ırı alixhhe. Nya'a, Yesseyne dixee, Davudee, vuşde ğırgıng'us çolbiyiy t'imillığbı helesınbıne? Nya'a, mang'vee vuşun ğırgınbı – vəş'ıng'un, aazır'ıng'un k'omandırar haa'asınbıne? **8** Dişene, vuşun ğırgınbı zalqa dyugulenba g'elil

qeepxha? Yizde duxee Yesseyne duxayka cuvab g'ats'ayk'vanmee, şavaacad zalqa hixhar hı'ı deş. Vuşde neg'veecab yizda hav'u deş. G'iyiniyn xhinne yizde duxee, yizde nukaris dyugulxhayne cigeençe zalqa g'ok'alas xər qa'a. Man şu zalqa hixhar hı'iyinne? **9** Şaulne insanaaşine k'ane ulyorzulyne Edomğançene Doegee Şauluk'le eyhen: – Zak'le Yesseyne dix, Nov eyhene şaharee, Axituvne duxayne, Aximelekne, k'anyaqa ariyng'a g'acu. **10** Aximelekee mang'unemee Rəbbike qiyghın. Sayid mang'vee Davudus otxhuniyiy Filiştinğançene Golyatın g'ilincı huvu. **11** Paççahee Axituvne duxayne, kaahin Aximelekneyiy mang'une xizanne, Novee vooxhene avxuynne kaahinaaşine qihna insan g'ixele. Manbışın gırgınbı paççahısqa abaylenbı. **12** Şaulee eyhen: – Axituvna dix, həşde zal k'ırı alixxhe. Aximelekee eyhen: – Yizda xərna, k'ırı iliyxhe vod. **13** Şaulee mang'uk'le eyhen: – Nya'a ğunayiy Yesseyne dix zalqa g'elil qeepxha? Ğu Allahıke mang'unemee qiyghın. G'iyiniyn xhinne zalqa g'elil qa'asdemee, Yesseyne duxayne xıyaqa gıneyiy g'ilincı huvu, nya'a zas gugu hav'u? **14** Aximelekee paççahık'le eyhen: – Yiğne gırgıne insanaaşee Davud xhineena yı'q' qızarasda vornane? Mana paççahna yezne eyxhe, yiğne g'aravulyçeeşinar xərna, yiğne xaayir mana geer hı'rmatnana insan vor. **15** Zı ts'ette deş mang'unemee Allahıke qiyghan. Hasre paççahee zalqa, cune nukarılqa, cune nukarne xızanıqla bınah gıvmiyxhecen. Mançıke zas k'inna vuxheeyib xabar vuxha deş. **16** Paççahee eyhen: – Aximelek, ğunar, yiğne xızanın gırgınbı hapt'as vukkan. **17** Paççahee cune hiqiy-alla ulyobzurne g'aravulyçeesik'le eyhen: – Hapk'ın Rəbbin kaahinar gyapt'e. Manbı Davuduka sapçı. Manbışik'le Davudun hixuy g'ayxhı, zalqa hixhar hı'ı deş. Paççahne g'aravulyçeeşis Rəbbine kaahinaaşılqa xıl g'ot'alas, manbı gyapt'as vukkiykan deş. **18** Paççahee Edomğançene Doegik'le eyhen: – Hoor, man kaahinar gyapt'e. Edomğançena Doegır hark'ın, man kaahinar gyabat'anbı. Mane yiğil mang'vee, katanıke ileyliğ ali'ına molyts'ale xhoyre kaahin gek'a. **19** Qiyğa mang'vee kaahinaaşına şaharıb, Novıb, g'ilincıke alğaaahana. Mang'vee maabın gırgın adamer, yedar, uşaxar, gyooqanbı, yatsbı, əməler, vəq'əbı g'ilincıke alğaa'a. **20** Axituvna neva, Aximelekna dix Evyatar hixu, Davudusqa qarayle. **21** Evyatar, Şaulee Rəbbin kaahinar gyapt'ıva Davudus xabar abayle. **22** Davudee Evyatarık'le eyhen: – Şene ögil Edomğançena Doeg zak'le şaa'ar g'acumee,

ats'anniy mang'vee gırgın Şaululqa hixhar ha'as ıxhay. Yiğne dekkına xızan gyapt'ıyna bınah zal vobna. **23** Yizde k'ane axve, qı'məyq'ən, yızın can alişşes ıkkang'us yiğıncı can alişşes ıkkang'. Yizde k'ane axvee, vak vuççud ixhes deş.

23 Davudus xabar abayle: – Filiştinar Qeilalqa k'lyoptul, maadın attabı vod q'əra qa'a. **2** Davudee Rəbbike qiyghanan: – Hark'ın Filiştinaaşika səyxene? Rəbbe Davuduk'le eyhen: – Hudoora k'yootle, Filiştinaaşike Qeila g'attivxhan hee'e. **3** Davudne insanaaşemee, Davuduk'le eyhen: – Şi inyaa'acab, Yahudayne cigabişeeecab q'əvəyq'ən. Filiştinaaşde Qeilayeeene g'oşunbışde ögeeqa şı nəxübne qiğeeç'es? **4** Davudee meed Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid mang'uk'le eyhen: – Oza qıxha Qeilayeeqa hak'ne. Zı Filiştinar yiğne xıyaqa qevles. **5** Davudun insanar Qeilayeeqa hapk'ın, maane Filiştinaaşılqa k'yoohar. Manbışın çavra-vəq'ə Davudee g'ahayşu qıkkekan. Davudee Filiştinbışılqa ver ablyav'u, Qeilayn millet g'attixhan ha'an. **6** (Mançile oğiyliid Aximelekne dixee Evyatar, Qeilayeeqa Davudne k'anyaqa g'adayxhvan qöomee, kaahinaaşın ileyliğ adayle.) **7** Davud Qeilayeeqa arıva Şaululqa hixhar ha'an. Şaulee eyhen: – Allaheecar mana yizde xıyaqa quvu. Mana ç'ak'ın akkabınaneyiy sat'ulbinane şahareeqa ikkeç'u, vucee cun öğü ı'xı'. **8** Şaulee Qeilayee Davudiy cukan insanar avqasva, gırgına g'oşun dəv'əys sa'a. **9** Davuduk'le Şaulee cuk qəlasın ha'as ıxhay ats'anniy. Mang'vee kaahin Evyatarık'le eyhen: – Kaahinaaşın ileyliğ inyaaqa qale. **10** Davudeecad meed sak'ı, eyhen: – İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, zak'le g'ayxhiyn, zal-alla Şauluk'le Qeilayeeqa arı şahar q'əra qaa'asıb vukkan. **11** Qeilayne milletın zı mang'une xıyaqa qelesdaniyan? Zak'le, Yiğne nukarık'le, g'ayxhiyn ixhesinne, Şaul inyaaqa ayresdane? İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, hucoona ixhes, man zak'le eyhe. Rəbbe «Mana ayresdava» alidghiniy qele. **12** Mane gahıl Davudee meed qiyghanan: – Qeilayne milletın, zınyayiy yızın insanar mang'une xıyaqa qevlesinbiniyan? Rəbbe «Qevlesinbıva» eyhe. **13** Davud yixhıd vəşşılqa ələəne insanıka Qeilayeeençe qiğeeç'u, inyaa-şa axva giyğal. Davud Qeilayeeençe hixu ark'ınnava, Şaululqa hixhar hı'ımee, mang'vee cuna fikir badal haa'ana, maqa hayk'an deş. **14** Davud xıyaqa gidexhasde xhinene cigabişee, Zif eyhene sahrayne tepabişee axva eyxhe. Şaulee mana yiğısar t'abal ha'a ıxha, Allaheemee

Davud mang'une xilyaqa gixhas haysar deş. **15** Davud Zifne sahreene Xoreşnang'a mang'uk'le g'iyxhen, Şaulee vucur gik'asva t'abal ha'a. **16** Şaulna dix Yonatan Xoreşeeqa Davudne k'anyaqa arı, mang'us Allahne doyuile yik'ıbı hele. **17** Davuduk'le mang'vee eyhen: – Qı'məyq'ən, yizde dekkıne Şaulne xilyaqa ğu gixhas deş. Ğu İzrailyna paççah ixhes, zınar vale qiyğiyına q'ör'esda insan. Man yizde dekkık'le Şauluk'led çıkana ats'an. **18** Qiyğa manbıde q'öng'eesana sana-sang'us Rəbbine ögil cuvab hele. Mançe Yonatan ayk'anna xaaqa, Davudur Xoreş axva. **19** Zifğançenbı Gıveayeeqa Şaulusqa abı, eyhen: – Davud yişde k'anene, Yeşimonne canubılyne Xakılayne tepalyne Xoreşee xıl hidixharasde cigabişee dyugulyxha vor. **20** Paççah, vas mısaiyyı ikkan, maqa ayre, şıcar aqqı mana yiğne xilyaqa qelesda. **21** Şaulee eyhen: – Zas yugvalla hav'uynçıl-alla, Rəbbe şos barakat helecen. **22** Sayıb hapk'in yugda ats'axhxhe, mang'vee g'el nyaqayıy gıxhxı, şavuk'leyiy mana maa'ar g'acu. Zak'le mana süvə xhinnena insan vorva g'ayxı. **23** Mana dyugulexhen cigabı gırgınbı ats'axhxhe, yugda ats'axhxhad, zasqa savk'le. Zınar maqa şoka i'qqəsda. Mana nımeletteyyı ine ölkee Yahudee, zı mana gırgınəng'ə t'abal ha'asda. Mana inçeğana ixheene, mana zı Yahudavolle gırgınəng'ə t'abal ha'asda. **24** Zifğançenbı oza qeepxha Şaulne ögee Zifqa avayk'an. Davudıy cun insanar Yeşimonne canubılyne, Arava eyhene cigayne Maonne sahree vuxha. **25** Şaulıy cun insanar mana t'abal ha'asva, mane cigeeqa havayk'an. Man Davudulqa hixhar hı'mee, mana ganznane cigeeqa qarı, Maonne sahree ulyoyzar. Şauluk'le man ats'axhxhamee, Maonne sahree Davuduqar qihna gexha. **26** Şaul cune insanaaşıka suvane ine surale, Davudur cune insanaaşıka suvane şene surale əlyhə vooxhe. Davudus, Şaulile hıxu, dyugulyxhes ikkiykan. Şaulusmee mang'un ögü i'xı', mana aqqas ikkiykan. **27** Mane gahıl Şaulusqa xabar ana sa insan arı eyhen: – Zaara ixhe, yı'q'əlqa sak'le, yişde ölkalqa Fılıştınar k'yoptul. **28** Şaulee, Davuduqa qihna gırxhuy g'aletçu, mançe ayk'anna Fılıştınaaşıka səyxəs. Mançıl-alla mane cigays Sela-Hammaxleqotva (Curepxhayn Ganz) do gıyxhe. **29** Davud mançe En-Gedi eyhene cigeene xıl hidixharasde cigabişeeqa ayk'an.

24 Şaul Fılıştınaaşıkar qihna gırxhu, mançe yıq'əlqa qöömee, mang'uk'le eyhen: – Davud En-Gedi eyhene sahree vor. **2** Şaulee İzrailğançe xhebıd

aazır yugra sıc'ekvana insan cuka qort'ul, Davudıy mang'un insanar t'abal haa'asva suvayn ts'e'ıbı uxıyxhane suvabişeeqa hayk'an. **3** Mana qaraylena yəqqı'ne mıglekne vəq'əbı akky'a'ane cigaysqa. Maa'ab mang'uk'le mağara g'avcu, g'eline yəqqı'sva maqa ikkeç'e. Davudıy mang'un insanarıb mane mağaree aqana gyuv'ur vooxhe. **4** Davudne insanaaşe mang'uk'le eyhen: – Rəbbe vak'le eyhen yiğ haane: «Yiğna duşman yiğne xilyaqa qeles, vas hucooyiy ikkan he'e». Davud dyugulenra Şaulusqa qıxha mang'une tanalıncın sıv gyadaxa. **5** Şaulne tanalıncın sıv gyatxıva, Davudun mang'uqa yik' gyoyxhan. **6** Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen: – Rəbbe g'əyxiyne yizde xəring'ulqa xıl g'ot'ul məxbına iş hav'uy Rəbbe zake əq'əna qee'ecen. Mana nya'a, Rəbbe g'əyxi'na dışe vor? **7** Məxüid uvhu Davudee cune insanaaşın ögü i'xı', Şaululqa k'yumootalcenva. Şaulur mağareençe qıgeç'u cune yəqqı'n ayk'an. **8** Mançile qiyğa Davud, Şauluqa qihna mağareençe qıgeç'u, mang'ulqa onu'u eyhen: – Yızda xərna, paççah! Şaul sak'ı yı'q'əlqa ilyakkımee, Davud mang'us aq'va ç'iyek qet'asmee k'yooyzarna. **9** Mang'vee Şauluk'le eyhen: – «Davudus yiğın yugun ikkan deşva» eyhene insanaaşine cuvabil nya'a ğu k'ırı iliyxhe? **10** G'iyına vak'le yiğne uleka g'acu, Rəbbe ğu mağaree yizde xilyaqa quvu. Zı ittunçiliy aqqaqqa, ğu gik'ecenva, yızdamee valqa rəhı'm qabı. Zı manbışik'le uvhuyn «Zı yizde xəring'ulqa xıl g'ot'ılas deş, mana Rəbbe g'əyxi'na paççah vorna». **11** Dek, haane ilekke, yizde xılene yiğne tanalıncıne sıveqa. Yiğne tanalıncın sıv gyatxeeyid, zı ğu gik'u deş. Vak'le g'ace, ats'axhxhe, vas qelasın ha'asid, valqa insanar g'elil qaa'asib yizde xılençe qöö deş. Zı yiğne ögil bınah hav'u deş, vas meer zı gik'as ikkan. **12** Zasiy vas Haakim hasre Rəbb Vuc ixhecen! Zal-alla hasre Mang'vee vakın he'ecen. Zı valqa xıl g'ot'ılas deş. **13** Avaala inəxüdnıyxhe eyhen: «Qəlnang'vee qelasın ha'a». Mançıl-allad zı valqa xıl g'ot'ılas deş. **14** Şavulqayıy İzrailyna paççah i'qqə? Ğu şavuqa qihnane gırxhu? Qıvk'una xvaane g'ohooşee, deşxhee, genane? **15** Zasiy vas haakimıyvala havaasre Rəbbe Vucee hee'ecen. Hasre Mana Vuc ilekkesen yizde işıqa. Hasre Rəbbe, Vuce zı yiğne xılençe g'attıxhan hı'ı, zı qorkurava hagvecen. **16** Davudee man uvhu ç'əvxhamee, Şaulee qiyghanan: – Yızda dix Davud, yuşan ha'ana mana ğune vor? Manıd qiyğın, Şaul axtıra geşşe giyğal. **17** Qiyğa mang'vee Davuduk'le eyhen: – Zı ğu xhinne

qorkuna deş vor, zı vas yugvalla hidyaa'ameeyib, ğu zas yugvalla hav'u. **18** Ğu g'iyinar zaka yugra ixha, Rəbbe, zı yiğne xılyaqa quvuynğ'ar, ğu zı gik'u deş. **19** Şavaa cuna duşman aveykıme, vuççud hidyı'ı, g'ekkayiy? Hasre ğu g'iyına zak hı'iyñıl-alla, Rəbbe vas yugun heleben. **20** Zak'le ats'an, vake İzrailyna paççah ixhes. İzrailyna paççahıyvala yiğne xılyaqa ilğevç'umee, ğu mana xıly'a'ab it'umba avqas. **21** Zale qiyğa yızda nasıl g'itsdyaak'vanasva, zake g'abıynbı gıdyapt'asva, həşde ğu zas Rəbbilen k'in g'assre. **22** Davudee, Şaulus k'in g'ıysar. Mançile qiyğa Şaul ayk'anna cune xaaqa. Davudiy cun insanarıb xil hidixharasde cigeeqa ilqeebaç'e.

25 Şamuel qik'umee gırgın İzrailıy bı sabı, mang'us ak' avqaaqqa. Mana Ramayee cune xaane k'ane k'eyxha. Davudmee mançe Paran eyhene sahreeqa ayk'an. **2** Maoneençena sa insan, Karmel eyhene şaharee geed karnana insan ixha. Mang'uqa xhebid aazır vəq'ə, aazırıb ts'e' vooxhe. Mang'vee vəq'əbı Karmel qoyşar ixha. **3** Mane insanın do Naval, cune xhunaşşeynıd Avigail ixha. Mang'una xhunaşşe geer ək'elikana, micagna yixha. Kalevne nasileençena cena adamiymee geed yı'q'ı'n xasyatnana, qı'çına sa ixha. **4** Davuduk'le sahreenang'a, Navalee vəq'əbı qoyşarva g'iyxhe. **5** Mang'vee cuna yits'ıyre mek'vna insan g'axuvu, manbışik'le eyhen: – Karmelqa, Navalısqa ilqeeç'ı, zalena salam hivxhar hee'e. **6** Mang'uk'le eyhe: «Xılıyna i'mı'r haa'ana! Yugra ixhena! Ğunayiy yiğın xav, yiğınbışın gırgınbı yugvalybişeeab vuxhenbı! **7** Zak'le g'ayxhiyn ğu vəq'əbı'e qoyşar. Yiğın çobanar yişde k'anenang'a, şı manbışik soot'u deş. Manbı Karmel vuxhaylette, manbışın vuççud agu deş. **8** Man vasse yiğne nukaraaşiked qidğın ha'as əxə, manbişe cocad vas gırgın yuşan ha'asın. Həşde, hucoona ixhes, yızde mek'vne insanaaşika yugra ixhe, manbı vasqa bayramne yiğıl abı. Hucoona ixhes, şas, yiğne nukaraaşisiy yiğne dixes Davudus vaqa vodunçike vasse əxənmeen hele». **9** Davudun mek'vun insanar Navalısqa abı, Davudee cok'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an. Qiyğad mang'vee hucoovayiy eyhesva, k'ane ulyoozar. **10** Navalee manbışıs inəxdun alidğhınıy qele: – Vuşune vor mana Davud? Vuşuna Yesseyına dix? Həşde cone ç'ak'ınbışısse heebaxan nukarar geeb qeepxha. **11** Vuşde uvhiyn, zı həşde gımeyke, xhineke, vəq'əbı qoyşaranbışısva gyatt'ıyne həyvnaaşine çurunuke alyaat'u, şosne heles? Zak'le şu nençe

vuxhaycad ats'a deş. **12** Davudun insanar xıl q'ərab cone yəqq'ın yı'q'əlqa sapk'ıl, şeng'vee uvhuyn gırgın Davudus yuşan ha'an. **13** Davudee cune insanaaşik'le «Gırgıngvee yı'qəqqə g'ılınçbı qe'eva» eyhe. Manbışde gırgınbışed yı'qəqqə g'ılınçbı qa'anbı. Yoq'ud vəş insan Davuduqar qihna ayk'an, q'öd vəşir coqa vonne karaka axva. **14** Navalne nukaraaşine sang'vee mana gaf, mang'une xhunaşşeyse, Avigailıs, hivxhar haa'a: – Davudee, yişde xəring'us salam hevlesva, cun insanar sahreençe g'axuvu. Yişde xəring'veeme, manbışik'le ghalyaqə qadıyn uvhuyn. **15** Mane insanaaşə şas geeb yugvalla hav'u. Manbı şak mısacab soot'ıynbıb deş. Şı çolee sacıgee vuxhayletteb, yişın vuççud aguyn deş. **16** Şı manbışde k'ane vəq'əbı uxhiyxhan ha'ang'a, xəmdəb yiğniyiğınıb suvayne yı'q'əl xhinne vuxha. **17** Vasse hucooyiy ha'as əxəva, həşdiyle meer ğucar ilekke. Yişde xəring'uned, mang'une xaane gırgıng'uned vuk'lel yığ höö vod. Mana Naval geer karai'dəna, şavussecad cuvab eyhes dəxəna insan vor. **18** Avigail zaara oza qiyxha, q'öd vəş gıney, q'ölle çaxırgen tuluğ, xholle vəq'əyn laşşag, sa xəbna qootsuyne sukuna maşuk', vəş ts'ets' qeqquyne t'imıləna, q'öd vəş t'exa qeqqu'ıyne incileeşın sı'ı, əməleeşılqa iliyxhe. **19** Qiyğad nukaraaşik'le eyhen: – Şu ögee hudoora, zınar yı'q'əle qıyeesda. Cene adamiyk'le, Navalık'lemee, məng'ee vuççud eyhe deş. **20** Avigail əməlelqa alıyxı, suvayle gəməee, mana g'eece yixha deş. Məng'ı's Davudiy cun insanar sayangaba qızaaxa. **21** Davudee eyhe ixha: – Nişisniy zı mang'une çoleene çavra-vəq'əyqa imiyğvalycenva, ilyakka. Mang'vee zı hav'une yugvalıs pisvalla hav'u. **22** Miç'eerilqasse Navalne insanaaşına sa adamiyxheyir zı üç'ürra g'alərçvee, hasre Allahee Davuduk mançile pısın he'ecen. **23** Avigailik'le, Davud g'acıykum, mana zaara əməleyle g'iyç'u, Davudus aq'va ç'iyek qet'asdemeene cigeeqa k'eezarna. **24** Qiyğar mang'une g'elybışeeqa qukkıyork'ul eyhen: – Yızda xərna, havaasre mançına bınah zal vuxhecen. Həşde, hucoona ixhes, zı, yiğna nukar, vaka yuşan hee'es hiyeesre. Zı eyhençıl k'ırı gyaqqe. **25** Mane karai'dəna insanın, Navalın cuvab, ğu yik'eeqacad ikmekka. Mana, cun do xhineenacar vor. Mang'un do Naval (bəç'ər) vod, vucur do xhineenacar bəç'ər vor. Yızda xərna, zak'lemee, yiğne nukarık'le, ğu g'axuvuyn insanar g'avcucab deş. **26** Yızda xərna, Rəbbine doıuleyiy yiğne canalen zı k'in g'ıysar: ğu Rəbbe qəlas eb k'yav'uyke havacı. Hasre yiğne duşmanaaşıkıd, valqa yiğbı allya'as ikkananbışikıd

Navalne vuk'lelqa qadıyn qoracen. 27 Zı vas adıyn karbı hışde hasre vaqa qihna qööne yiğne insanaaşısqaqeles. 28 Hucoona ixhes, yizde binahile ilyheç'e! Zak'le ats'a vod, vas Rəbbeeyugna nasıl hevles, ğu Rəbbına däv'ə vukkekka. Hasre i'mı'rvolle vaqa nəxbınacab qəl mooxhecen. 29 Şavusmee ğu g'eheşşes, gik'as ikkiykınee, yiğna i'mı'r Rəbb Allahee Cune yut'eleee havaaces. Yiğne duşmanaaşına i'mı'rmeee, Mang'vee sapandeeñce aahana g'aye xhinne aahas. 30 Rəbbeey vas Vuceedeyhen gırgın yugvalyby ha'amee, ğu İzrailıyna paççahna alğayhemee, 31 ğu eyhes deş: «Zı nişiscabniy qəl mang'uke qığaaha, mering'una eb k'yaa'a, hışde mançike yızın yik' gyotxhan». Rəbbeey vas yugvalla haa'amee, yiğna nukar, zı, yik'eliyxan himee'e. 32 Davudee, Avigailik'le eyhen: – İzrailıyne Allahıs, Rəbbıs, g'iyına ğu yizde ögilqa qığeyhıva, şukur vuxhena. 33 Ək'elikana iş g'avcuva, hasre Rəbbeey vas xayır-düə hevleceñ! G'iyına ğu, zı eb k'yav'uyke, yizde xilekacab qəl qığavhuyke g'attıxan hı'ı. 34 Rəbbeey zı şoke qəl qığavhuyke havacı. İzrailıyne Allahılqa Vorne Rəbbılqan k'in ixhen: ğu zaara i'ğiykır, yizde ögilqa ittyarınaxhiy, miç'eerilqasse Navalne xaane adameeşına sacar axvas deşdiy. 35 Davudee, mənğ'ee adıyn karbı xılyaqaa alyaat'u, eyhen: – Ğu geer qee'ena, hışde oşeday xaaqa sayk'le. Haane, zı yiğne cuvabil k'ırı alixhxhı, ğu uvhuyn hı'iyın. 36 Mançey Avigail Navalısqa sıyk'al. Navalne xaa paççahne xaadın xhinnen otxhun-ulyodğiy eyxhe. Mana geed ulyodğiyke kefaka eyxhe. Miç'eediy qixhesmee, xhunaşşee mang'uk'le vuççud eyhe deş. 37 Miç'eer Navalculqa qarımee, xhunaşşee mang'us gırgın yuşan ha'an. Navalne yik'eeqa ik'ar qayle, mang'un tan ittehesu g'ayelqa sıyk'al. 38 Ooğançey yits'ille yiğ kara ilğeç'umee, Rəbbeey Navalıkın ha'an, mana gek'ana. 39 Davuduk'le Navalqik'uva g'ayxhımee, eyhen: – Zı tesser hı'iyne Navalıke, yızda qəl qığavhuyne Rəbbıs şukur vuxhena. Mang'vee zas, Cune nukarıs, Navalıke qəl qığaahas hapsır deş. Navalna qəl Rəbbeey Navalıke cuke qığavhu. Qiyğa Davudee cun insanar Avigailısqa gaxuvu, cus xhunaşşee yixheva eyhe. 40 Davudun insanar Karmelqa, Avigailıyne k'anyaqa abı eyhen: – Davudee, ğu cus hee'esva, şı inyaqa g'axuvu. 41 Avigail ç'iyek qeet'asdemeene cigeeqa k'yorzul, eyhen: – Haane zı, yiğne nukaree, vasıb k'ilyvalla ha'asda, yiğne nukaraaşın g'elyıybıd hoğalasınbı. 42 Mana zaara oza qiyxha əmələlqa ileexa. Ces nukariyvalla haa'ana xhoyre mek'vna zəiyfər qort'ul, mana Davudne

insanaaşıqa qihna iyee'ın, mang'us xhunaşşee yixhes. 43 Davudee İzre'elyğançena Axinoamır hey'ı yixha. Mana q'öyursana Davudun xhunaşşer vooxhe. 44 Şauleemee, cuna yiş Davudna xhunaşşee yeexhena Mikal, Gallim eyhene şahareeñçene Layışne dixes Paltıys hiyvı yixha.

26 Zifğançenbı Giveayeeqa, Şaulne k'anyaqa abı eyhen: – Davud Yeşimonne şene aq'valyne Xakila eyhene tepal dyugul eyxhe. 2 Şaulee, Davud t'abal ha'asva xhebir aazır g'əyxı'na İzrailıyğançena insan qort'ul, manbışıka sacıgee Zifne sahreeqa geç'e. 3 Mang'vee, Yeşimonne şene aq'valyne Xakila eyhene tepal yəqqı'ne mıglek zastava gıviyxhe. Sahree axvane Davuduk'le, Şaulculqar qihna qöö g'ecena. 4 Davudee cun insanar dyugulenba g'axuvu, hək'erar Şaularıy ats'axhxha. 5 Mana Şaulee zastava gyuvxiyne cigeeqa arayle. Maa'ar Davud, Şaulıy g'oşunna xərna Nerna dix Avner g'alyabak'ane cigayqa ilyakka. Şaulvuc zastavayne yı'q'nee g'alırxhu eyxhe. Eskeraaşee cosun cigabı mang'une hiqiy-alla qa'a. 6 Davudee Q'etbışda eyxhene Aximelekikeyiy Yoavne çocuke Tseruya donane zəiyfayne duxayke Avişayke qiyghanan: – Vuşune zakasana Şaulne k'anyaqa, zastaveeqa l'qqə? Avişayee «Zı vaka g'iç'esdava» eyhe. 7 Davudıy Avişay zastavaysqa xəmdə qabı hıviyxhar. Manbışik'le Şaul zastavayne ar g'alırxhu g'eece, cun nized cune vuk'lene k'anyaqacad k'exı eyxhe. Avneriy eskerar cune hiqiy-alla g'alyapk'ı vooxhe. 8 Avişayee Davuduk'le eyhen: – G'iyına Allahee yiğna duşman yiğne xılyaqaa quvu. Hışde ğu zasqa hasre mana nizeyka i'xı' ç'iyek at'iq'an ha'as. Q'öd'es i'xəsıd ikkiykanas deş. 9 Davudee Avişayk'le eyhen: – Mana gimek'a! Rəbbeey g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'uluynğ'ukun Rəbbeecad ha'asın. 10 Davudeecad meed eyhen: – Vorne Rəbbılqa k'in ixhen, Rəbbeey mang'ukun hidıy'ı g'alərçes deş. Mana vuccarme qik'as, deşxhee, däv'eeme gik'as. 11 Rəbbeey g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'uluyle, Rəbbeey Vuceedey havaceceñ. Hucoona ixhes, hışde ğu mang'une vuk'lene k'anedın nizeyiy parç aleet'e, əlyhəəs. 12 Davudee Şaulne vuk'lene k'anedın nizeyiy parç alyaat'u, mançey avayk'anabı. Manbı şavuk'lecab g'avcu deş. Manbışee ha'anıd şavuk'lecad ats'axhxhe deş, vuşucarır muğur qexhe deş. Rəbbeey manbışılqa it'umun nyak' salat'ı'ıva, manbı g'alyapk'ı vooxhe. 13 Davud şene suralqa ilğeç'u, əq'anane tepayne q'omaqa ilqeeç'e. Manbışde yı'q'nee xilece yəq vuxha. 14 Davudee, milletılqayıy Nerne duxalqa Avnerılqa

ts'ir haa'a: – Avner, zas alidghiniy qele! Avneree alidghiniy qele: – Ğu vuşune eyxhe, paççah muğur qa'a? **15** Davudee Avnerik'le eyhen: – Ğu adamiy dişde vor? İzrailee vak akarana vuşune vor? Nya'a ğu yiğne xəring'uqa paççañıqqa ilydyakka? Milletikena sa insan yiğna xərna, paççah gik'asvayiy arı. **16** Ğu valqa gyooxhana yugba haa'a deşub. Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, vuşun girginbı hapt'asın karbı vob, Rəbbe g'əyxı'ng'uqa ilyaaka deşub. İlekkende, paççahne vuk'lene k'anedın nizeyiy parç həşde nyaadiy? **17** Şauluk'le Davudun ses qıvaats'ı, eyhen: – Yızda dix Davud, yuşan ha'ana ğune vor? Davudee eyhen: – Ho'o, zı vorna, yızda xərna paççah. **18** Qiyğa vuceecad meed eyhen: – Nya'a, yızda xərna zaqar qihna girxhu? Nya'a, zı hucoone hı'ı? Yızda bınah hucoone? **19** Hucoona ixhes, həşde zal, yiğne nukarıl k'ırı alixxhe? Zalqa ğu g'elil qı'ına Rəbbxheene, zı Mang'us q'urban ablyaa'as. De'eş, man insanaşe hı'ixhee, hasre manbı Rəbbine ögil g'ulyootlecan! Manbışe Rəbbike gexhan zı ilymat'acenva zı g'e'eşşuna. Həşde zasse yızde Allahıs ı'bəədat ha'as əxə deş. **20** Himaasar yızda eb Rəbbike əq'ənanə cigabişee k'yavaak'anas. Suvabişee nəxübiy g'ön üvxəsva alycaaxva, həşde İzrailyna paççahır həməxür zı gena xhinne ı'xəsva qiğec'u. **21** Şaulee eyhen: – Yızda dix Davud, zı bınah hav'u, sak'le. G'iyına yızda ı'mı'r yiğne ulesqa granba qabiñçıl-alla, zı vas sayid pisın ha'as deş. Ək'elyeşiyvalla hav'u, zı xəbna bınah hav'u. **22** Davudee eyhen: – Paççah, yiğın nize haane! Hasre yiğne nukaraaşına sa arı, man aleet'ecen. **23** Rəbbe, girging'uscad cune qopkuvaliys sik'ı hele. G'iyına Rəbbe ğu yızde xıyaqa quvuyng'ar, zı Rəbbe g'əyxı'ng'ulqqa xıl g'ot'ul deş. **24** G'iyına nəxübiy yiğna ı'mı'r yızde ulesqa granba qabı, havaasre yızda ı'mı'rıb Rəbbine ulesqa həməxüb granba quvooracen. Mang'vee zı girgine dağamiyvalybişike g'attixhan he'ecen. **25** Şaulee Davuduk'le eyhen: – Yızda dix Davud, ğu yugvalybişeeecar ixhena! Ğu ç'ak'ın işbı g'aces, girgin işbıd ha'as həsilyxhesda. Mançile qiyğa Davud cune yəqqı'n ayk'an, Şaulur xaaqa siyk'al.

27 Mane gahıl Davudne ək'eleeqa in qayle: – Sa yiğıl zı Şaulne xılənçe qik'asda. Yızdemee inekke yugun, Filiştinaaşde ölkeeqa hixu, dyugulyxhay ixhes. Şauleeyir zı İzrailvolle t'abal hı'ıyle xıl ts'its'aa'a, zınar mang'une xılənçe g'ittixhaniy. **2** Davud cuka ı'ğviykarne yixhid vəş insanika Gatne paççahne, Maokne duxayne Akişne suralqa ilğec'e. **3** Davud cune insanaşıqqa Gatee, Akişne k'ane axva. Mang'une

girgine insanaşıqqa xızan vuxha. Davuduqa cuqamee q'öyre xhunaşşe yixha: İzre'elyğançena Axinoam, sayir Karmelyğançene Navalna sip'iriy Avigail. **4** Davud Gatqa hixuva Şaululqa hixhar hı'imee, mang'vee sayır Davud t'abal ha'a deş. **5** Davudee Akişik'le eyhen: – Zı yiğne ulen aqqıxheene, hiqiy-allane şaharbişde sançee zas ciga hele, zı maa'ar axvas. Nişisne zı, yiğna nukar, vaka, paççahne şaharee axva? **6** Mane yiğıl Akişee mang'usqa Tsiklag eyhena şahar qoole. G'iyiniye yiğılqameeyib Tsiklag Yahudayne paççahaaşına vob. **7** Davud Filiştinaaşde cigabişee sa sennayiy yoq'uble vazna axva. **8** Davudiy cun insanar abı, Geşurbışılqa, Girzbışılqa, Amalekbışılqa k'yootal vuxha. Man milletbı avaalacad Şurulqayiy Misirılqa hivxharasdemeene cigabişee eyxhe ıxha. **9** Davudee hücum hav'uyne cigabişee adamerıb, yedarıb üç'ubba g'alyaa'a vuxha deş. Manbışın vəq'əbi, yatsbı, əməler, devabı, alya'an karbı mang'vee alyaat'u, Akişısqa siyk'al ıxha. **10** Akişee mang'uke qidghın ha'ang'a «G'iyına şavulqane k'yoptulva», Davudee mang'us inəxdın alidghiniy qelen sassa yəqqees «Yahudabişde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Yeraxmelybişde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Genibişde cigabişde canubne suralqa». **11** Davudee həməxüdüd ha'a ıxha. Mang'vee cuna iş inəxüb g'ooce vuxha: «Şi ha'anbı hasre hixhar hıma'acenva» uvhu, manbışın adamerıb, yedarıb gyabat'a vuxha. Manbışda nenacarır Gateeqa arayle ıxha deş. Filiştinaaşde ölkee axuylette, mang'vee həməxüd hı'ı. **12** Akiş, Davudul hayxha, culed-alqa eyhe ıxha: – Mana cune milletne İzrailyne ulele həməxür g'a'arxhu vor, mana g'iyiniyke şaqa yızda nukarcar ixhes.

28 Mane gahbışıl İzrailybişika səvxəsva, Filiştinaaşde con g'oşunbı sacıgeeqa sa'a ıxha. Akişee Davuduk'le eyhen: – İn vak'le ats'axxhe, ğunayiy yiğın insanar yızde sural, yişde g'oşunee vuxhes. **2** Davudee Akişik'le eyhen: – Geed yugda! Zasse, yiğne nukarısse hucooyiy ha'as əxəva, vak'lecad g'acesın. Akişee Davuduk'le eyhen: – Geed yugda, zı vake, zı qik'asmee, yızda can gyuden ha'as. **3** Şamuel qık'uyng'a, girgine İzrailyne xalq'ın mang'us ak' avqu. Mana Ramayee, cune şahareecar, k'eyxhı. Mane gahıl Şaulee ölkeənçe cadubı ha'anbiyy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan girginbı ge'eepşı vuxha. **4** Filiştinar sabı-qabı, Şunemee eyhene şaharee zastava giviyxhe. Şauleeyib girgin İzrailybı sav'u, Gilboa eyhene

suval zastava giviyxhe. 5 Şauluk'le Filiştinaaşda zastava g'avcumee, qərq'ı'niyvalin mang'un yik' sacuraycad qa'a. 6 Mang'vee Rəbbike qiyghan, Rəbbeemee mang'us cuvab nik'eeyid, kaahinile ğanad, peyğambaraaşiled ğanad nəxüdcad qele deş. 7 Şaulee cune insanaaşik'le eyhen: – Yizdeme, hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alna sa zəiyfa t'abal hee'e. Zı mæng'ı'kexheeyid hark'ın qiyghanas. Mang'une insanaaşe eyhen: – En-Doree sa məxürna zəiyfa vorna. 8 Şaulee cune tanalin paççaahaşın karbı g'ayşu, medinbı ali'ı, q'öyre insanır qort'ul, maqa hayk'an. Mana xəmdə mana zəiyfa eexvane cigeeqa hiyxhar. Şaulee mæng'ı'k'le eyhen: – Yizdeme, zı eyhene qik'uyng'un rı'h qot'le. 9 Zəiyfee eyhen: – Vak'lecad ats'an, Şaulee ine ölkee hı'ıyn. Mang'vee ine ölkeençe cadubı ha'anbıyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan gırgınbı g'eeşıynbı. Nişil-allane zı qiyk'ecenva, ğu zas gugu haa'a? 10 Şaulee zəiyfayk'le eyhen: – Vorne Rəbbılqan k'ın ixhenva eyhe, ine işil-alla vak vuççud ixhes deş. 11 Zəiyfee eyhen: – Yiğnemee vuşune qot'le? Şaulee «Zasqa Şamuel qot'leva» eyhe. 12 Zəiyfayk'le Şamuel g'acuys it'umna bagaray hav'u, eyhen: – Voo, ğu Şaulur, nya'a zas horbı hı'ı? 13 Paççahee mæng'ı'k'le eyhen: – Qı'meeq'ən, eyhe vak'le hucooyiy g'ece? Zəiyfee eyhen: – Ç'iyek avğançe qı'ğəən rı'h g'ece. 14 Şaulee qiyghanan: – Mana şavukiy akar? Zəiyfee eyhen: – P'laş ali'ına sa q'əsdə adamiyır qığəə. Şauluk'le mana Şamuel ıxhay ats'axhxa, mang'us ç'iyelqamee k'yoyzarna. 15 Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Nişisne ğu zı ı'giykar ha'a? Nişisne qoyt'al? Şaulee eyhen: – Zı xənnə dağamiyvaleeqa gırxhu vor. Filiştinar zalqa k'yophur, Allaheeyid zale aq'va sak'al hı'ı. Mang'vee peyğambaraaşile ğanad, nik'eeyid zas cuvab qele deş. Mançıl-allar zı ğu qort'ul, zak'le eyheva, zı hucooyiy ha'as ıkkən. 16 Şamuelee eyhen: – Rəbbe vake aq'va sak'al hı'ı, Mana yiğna duşman ıxha. Maa'ad zake qiyghanasın hucooyiy? 17 Rəbbe zale ğana vak'le uvhuyn, həşde hı'ıyn. Mang'vee paççaahıyvala yiğne xılənçe g'avşu, yiğne k'anering'usqa, Davudusqa quvu. 18 Ğu Rəbbine cuvabil k'ırı alixhxhı deş, Mang'una qəl Amalekbışıke qığavhu deş. G'ıyna dişe, Mang'vee valqa ina ver ablyav'u. 19 Rəbbe vaka sacıgee İzrailib Filiştinaaşde xıyaqa qevles. G'ıyqa ğunar yiğın dixbıb yizdə k'ane vuxhes. Rəbbe İzrailyna g'oşunub çıkana Filiştinaaşde xıyaqa qevles. 20 Şamuelee eyhenbı g'ayxhı, Şaul qərq'ı'niyvalin ç'iyelqa qukkıyoyk'al. Mang'vee bıkırne xəmnayiy yiğna kar udyotxhun

ıxhayke, mang'uqa taq'at axva deş. 21 Zəiyfa Şaulusqa qiyxhamee, mana sacuray qıxha g'acu, eyhen: – Zı, yiğne nukaree, val k'ırı alixhxhıyn. Zı qiyk'uyle qiyeeq'ən yixheeyir, meed ğu uvhuyn hı'ıyincad. 22 Hucoona ixhes, həşde yiğne nukarne cuvabil k'ırı alixhxhe, zı yiğne ögeeqa sa ghaledin gıney gıxhxhes, man oxhne. Yəqqı'lqa qığəmee, taq'at ixhecen. 23 Şaulee «Deş ıkkənva» eyhe. Cune insanaaşed zəiyfayka sacıgee mana kar oxhanas ilekkamee, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhen. Mana ç'ıyele oza qıxha, tyulee g'ıya'ar. 24 Zəiyfayqa xaa tavulyna dana vooxhe. Mæng'ee mana zaraba gıvk'u, urvad alyaat'u balatıy deşın gıney ha'a. 25 Qiyğa mæng'ee man Şaulneyiy cune insanaaşine ögilqa gıyxhe. Manbışe man otxhun, manecab xəmdə oza qeepxha avayk'anabı.

29 Filiştinaaşe gırgına cona g'oşun Afeq eyhene şahareeqa saa'a. İzrailıyışemee cos zastava İzre'elyne xhyan ı'lqəəne cigaysne giviyxhe. 2 Filiştinaaşde g'oşunbışın ç'ak'ınbı vəşna, aazırna g'oşunbışıka əlyhəə vuxha. Davudiy cun insanarıb Akişika sacıgee yı'q'əle qöo vuxha. 3 Filiştinaaşde ç'ak'ınbışe qiyghanan: – İne cühüt'yaaşın inyaa'ad hucoone axu? Akişee manbışıs inəxdın alidghınıy qele: – İna İzrailyne paççaahna Şaulna nukar Davudur. Mana zasnee eyxhen sa senile geed vod. Mana Şaulusse hıxu zasqa qarıyne yiğile, zak'le mang'uke pısın kar g'acuyn deş. 4 Filiştinaaşde ç'ak'ınbışe Akişılqa qəl hav'u, eyhen: – Mana insan yı'q'əlqa sak'al he'e, hasre ğu cuk'le uvhuayne cigee axvecen. Mana dəv'eeqa ımmaylecen, deşxheene, conbışıka sarçu, şaka səyxəs. Cune xəring'usqa, Şaulusqa yugra qalesva, mang'vee yışde insanaaşın vuk'ulybı gyatxhı, mang'us ikkees. 5 İçeeşe mık'ar ha'amee, «Şaulee aazırbışıka, Davudeeme yits'ne aazırbışıka gyapt'ıva», mə'nıyıbı qədəqqəng'a, yik'el qalya'ana Davud ina vuc vor. 6 Akişee Davud qort'ul, eyhen: – Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, ğu qorkuna insanır. Yiğın zakasana g'oşunee sacıgee ark'ınıy zas ıkkənən. Ğu zasqa qarıyne yiğile, g'ıynıyne yiğılqamee zak'le vake pısın g'acuyn deş. Ç'ak'ınbışik'lemee, ğu yugracar g'ece deşur. 7 Həşdiyle ğu, yugraxhınee yı'q'əlqa sak'le. Filiştinaaşde ç'ak'ınbışde ulesqa yugda qıdyalesın kar hıma'a. 8 Davudee Akişik'le eyhen: – Zı vasqa qarıyne yiğile, g'ıynıyne yiğılqamee zı vasqa yugda qıdyalesın nya'a, hucoona hı'ı? Nya'a zasse həşde hark'ın yizdə paççaahne duşmanaaşıka saç'ıkkvas dəxə? 9 Akişee Davudus inəxdın alidghınıy qele: – Zak'le ats'an,

ğu yizde ulesqa Allahın malaaiik xhinne yugra qöö vor. Filiştinaaşde ç'ak'ınbışemee eyhen: «Davud şaka däv'eeqa immaylecen». 10 Həşde vaka qööne, yiğne xəring'üne, Şaulne, nukaraaşika miç'er çakra oza qıxha, hooraa. 11 Davudiy cun insanar Filiştinaaşde cigabişeeqa savk'alasva miç'eeb çakba oza qeebaxhe. Filiştinaarme İzre'elyqa avayk'an.

30 Davudiy cun insanar Tsiklag eyhene şahareeqa xhebi'esde yiğis qabı hiviyxhar. Mane gahıl Amalekbı abı, Negevilqayiy Tsiklagılqa k'yoohar. Manbışe Tsiklag q'əra qav'u, qiyğab gyooxhan haa'a. 2 Manbışe, maane zaiyfabışda nenacar geek'a deş. Xəring'ule k'ıning'ulqamee manbışin gırgınbı avqu, cokasana quvkekka. 3 Davud cune insanaaşika şahareeqa ikkeç'umee, mang'uk'le şahar gyooxhan hav'u, con dixbı, yişba, yedar şenbışe cone ögeeqa gyavhu quvku, g'ooce. 4 Man g'acu, Davudiy cun insanar uledın nağbı qeqvasmee gyaaşenbı. 5 Şenbışe avqu quvkiynbışde yı'q'nee, Davudna q'öyursana xhunaşşe: İzre'elyğançena Axinoamiy Karmelyğançene Navalna sip'iriy Avigailir yeexhena. 6 Davudun yik' qoxa eyxhe, milletin mana g'ayeqqqa helesva uvhuva. Maane insanaaşın cone uşaxaaşıqa yik' gyotxhan ıxhayke, məxiüd eyhe ıxha. Davudeeyid yı'q' cune Allahılqa Rəbbilqa qiyzar. 7 Mang'vee, Aximelekne duxayk'le kaahin Evyatarık'le uvhuyn: – Hucoona ixhes, yizdemee kaahinaaşın ileyliğ inyaqa alle. Evyatareeyid man kar Davudne k'anyaqa adaylen. 8 Davudee Rəbbike qiyghan: – Zı ine şaharılqa kyophuriynbışıqa qihna gyurxheene, avayq'aree? Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Gixhe qihna. Ğu manbışıqa avayq'arasdar, manbışe avquynbıb g'attıvxhan haa'asinbı. 9 Davud cukane yixhd vəş insanıka Amalekbışıqar qihna gexha. Manbı Besor eyhene qadaalisqa qabı hipxhirmee, q'öd vəş insan maacab aaxva. 10 Davudiy manasa cukasanana yoq'ud vəş insanmee maa'ab ulyoozarcab deş, manbı Amalekbışıqab qihna gyabak'a. Manasa q'öd vəş insan manimee obzur vooxhe, Besor eyhene qadaalikecab manbışisse ilğeeç'es vəxə deş. 11 Çolee manbışısqa sa Misirğançena qızaxxa, mana manbışe Davudusqa arayle. Manbışe mang'us gıneyid xhyanıd helen. 12 Qiyğə manbışe mang'us qooqqav'una inciliyiy q'öble ts'ets'y t'imilena hoole. Mang'vee man karbı otxhuniyle qiyğə culqa qarayle. Xhebillə yiğnayiy xheyible xəmnə mang'vee mankilqasse gıneyid otxhun ıxha deş, xhyanıd ulyodğə eyxhe deş. 13 Davudee

mang'uke qiyghanan: – Ğu vuşune vor, neñçena arı? Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Amalekbışde sang'una zı nukar vor. İxhesır zı, Misirbışda eyxhe. Hiyyiğna zı ik'iyk'ırna, yizde xəring'veeyir zı g'alerçuna. 14 Şi canubulyngan'a, Keretbışde, Yahudayne, Kalevne cigabişeeqa k'yophur. Tsiklagıs ts'a ı'xı', gyooxhan hav'una. 15 Davudee mang'uk'le eyhen: – Vasse zı, mane şaharbışılqa k'yophuriynbışısqa ikkees əxəyee? Mane insanee eyhen: – Ğu zı gidek'asvayiy yizde xərng'üne xılyaqa qidelesva Allahılqan k'ın g'assireene, zınar Ğu maqa ikkeesda. 16 Mang'vee Davud mane insanaaşısqa qarayle. Mane gahıl şaharbışılqa k'yophuriynbı inyaa-şaa opt'ul vuxha. Manbışe Filiştğançeyiy Yahudeençe geed kar qıkkı. Qiyğad inyaa-şaa otxhan-ulyoğa, mık'ar ha'a, cos ıkkananbı ha'a vuxha. 17 Davud verığ k'yoocıy qiyğə, qınne yiğıl exhalıyqamee manbı gyabat'a ıxha. Devabışılqa aleepxı, hepıyine yoq'ud vəş mek'vung'ule ğayrı, mançe şavussecar hıxu g'attıxhanas əxı' deş. 18 Mang'vee Amalekbışe qıkkıyn gırgın karıd, cuna q'öyursana xhunaşşer yı'q'əlqa siyeek'al hee'ena. 19 Ç'ak'ınbı, k'ınınbı, gırgın dixbıyiy yişba, şenbışe cone xıləlqa qı'ıyn gırgın kar Davudee yı'q'əlqa sak'al ha'an. Mançike vuççud inyaqa-şaa ıxha deş. 20 Davudee manbışısse gırgın çavra-vəq'ə g'eşşen. Çavra-vəq'ə ha'aykı qıkkekkamee «İnbıd Davudee g'ayşunbı vodva» eyhe ıxha. 21 Davud, obzurva coqab qihna qavaales dəvxıyine, Besorne qadaalil avxuyne q'öd vəş insanısqa sıyk'al. Man insanar Davudneyiy cukane insanaaşine ögilqa qiğeebaç'e. Davudee cosqana qabıyine insanaaşıs salam hoole. 22 Davuduka sacıgee hapk'inne qüvçüneyiy karar'dəəne insanaaşee eyhen: – Manbı şaka hıdyapk'ıninçıl-alla, şı Amalekbışıke g'ayşuyne karan manbışıs vuççud heles deş. Manbışde gırgıng'usqa saccu con yedariy uşaxar qevles. Hasre manbıb alyapt'ı, inençe hudooracen. 23 Davudeeme manbışik'le eyhen: – De'eş, yızın çocar! Rəbbe şas huvuyne karak, şosse man ha'as əxəs deş. Şı Rəbbe havaacı. Mang'vee, yişin cigabı q'əra qı'ıynbıb yişde xılyaqa quvu. 24 Şavaa vuşde mane cuvabil k'ırı iliyxheyee? Dəv'eeqa hark'ıning'uqab, yişde karane k'ane axuyng'uqab akaranacab pay vuxhes vukkan. Gırgıng'us akaraba bit'al haa'as vukkan. 25 Mane yiğile, Davudee mana q'aanun bıkrne İzrailynemee haa'a. Mana q'aanun İzrailil g'ıyniyne yiğılqameeyib avxuna. 26 Davud Tsiklageeqa qarımee, mang'vee Amalekbışıke g'ayşuyne karbışın sık'ınınbı, cus hambazar vooxhene

Yahudayne ağsaqqalaaşis g'axuvu, eyhen: – Hayna Rəbbine duşmanaaşike g'ayşunçike, şos hav'una pay vobna. **27** Mang'vee man paybı g'ixelenbı Bet-Elee, canubul Ramoteeyiy Yattiree, **28** Aroeree, Sifmotee, Eştemoayee, **29** Rakalee, Yeraxmelybişdeyiy Genbişisde şaharbışee, **30** Xormayee, Bor-Aşanee, Ataxee, **31** Xevronee vooxhenbişisiy vuciy cun insanar nyaabiy vuxha mane cigaynbışis.

31 Mane gahıl Filiştinariy İzrailıy bı siviyxənbı.

İzrailıy bı, mane Filiştinaaşika siviyxəne cigeençe heepxı avayk'ananbı. İzrailıy bı şın xəppananbı Gilboa eyhene suval gyapt'ıynbı. **2** Filiştinar Şaulneyiy mang'une dixbişde qihna gyapk'ı, mang'un dixbı Yonatan, Avinadav, Malki-Şua gyabat'anbı. **3** Şaulne hiqiy-alla əlyhəəna dəv'ə yı'q' qooxhe. Vuk ayhenbı mang'ulqa k'yophur, mana qik'asde yiğil araççe. **4** Şaulee cun silah haqqang'uk'le eyhen: – G'ılinc qığavhu zı gik'e, deşxheene, mane sunnat deşde karbişe con g'ılincbı zak eta'a, zı demalqa gixhxhes. Mang'una silah haqqana geer qəyq'ən ıxhayke, mang'usse man ha'as əxə deş. Manke Şaulee cun g'ılinc alyaat'u, vuc çilqa hı'ğəkkar ha'a. **5** Şaul qik'u g'acumee, mang'une silah haqqang'veeyir vuceecar-vuc g'ılincılqa hı'ğəkkar hı'ı, Şauluka sacigee qek'ana. **6** Mane yiğil Şaul vucur, mang'una xhebiyre dixır, cuna silah haqqanar, cun gırgın insanar bı habat'anbı. **7** Q'adaalyne şene aq'valyneyiy İordanne damayne şenesa sural vooxhene İzrailıy bışik'le İzrailıy na g'oşun hooxa, Şauliy cun dixbı b hapt'ı g'avcumee, con şaharbı g'ali'ı, heebaxa giviyağal. Filiştinar qabı, manbişde cigabişee aaxva. **8** Qinne yiğil Filiştinar hapt'ıynbişilin karbı g'ayşesva abıyng'a, manbişik'le Gilboa eyhene suval Şauluniy cune xhebne duxayn mayıtbı iveeke. **9** Manbişe Şaulna vuk'ul g'ats'apk'ın, silah bıd alyaat'anbı. Manbişe byuttıyaaşis ı'bəədat ha'ane xaybişeeqayiy milletılqa mana xabar hivxhar haa'asdemee, manbişe Filiştinne ölkayne gırgıne surabişılqa insanar g'uxoole. **10** Şaulun silah bı manbişe alyaat'u, cone byutyne Aştoretne xaaqa giyxhe, Şaulun mayıtıd Bet-Şean eyhene şaharne cabırbışis g'adaxbişika ı'xiyxə. **11** Gileadeene Yaveş eyhene şahareene milletık'le Filiştinaaşee Şauluk hı'ıyn g'iyxhe. **12** Man g'ayxhımee şaharın gırgın cehilyar g'elil qepxha, xəmvolle yəq apk'ın, Şauluniy mang'une dixbişin mayıtbı Bet-Şeanne cabırbışile g'eşşenbı. Yaveşeeqa qabı, manbişe man mayıtbı gyoxhxhan

ha'a. **13** Qiyğale xhinnee manbişe, mane mayıtbışike axuyn bark'vbı sı'ı, Yaveşeeene tamarisk yivek avud k'eyxha. Coyud yighille yiğna sivar aqqaqqa.

2-Şamuelin

1 Şaul qik'uyle qiyğa, Davud Amalekbışile ğamxha siyk'almee, mana Tsiklageeqa qarayle. Ma'ar mana q'ölle yiğna axva. **2** Xhebid'esde yiğil Şaulne zastaveençe sa insan arayle. Mang'vee culqa abına ver Haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. Mana insan Davudusqana qarı, mang'une ögil ç'iyelqamee k'yoyzarna. **3** Davudee mang'uke qiyghanan: – Neneçene qöö? Mane insanee eyhen: – İzrailne zastaveençe hixu, zıcar zı g'attixhan hı'ı. **4** Davudee mang'uk'le eyhen: – Maa'ad hucoona ixha? Hucoona ixhes, zak'le eyhe. Mane insanee eyhen: – Eskerar döv'ə əlyhəne cigeençe heepxıynbı, con g'ellesınbı hapt'ıynbı. Şauliy cuna dix Yonatanı hapt'ıynbı. **5** Davudee cus xabar abıyne insanıke qiyghanan: – Şauliy Yonatan hapt'ıva vak'le neneçene ats'a? **6** Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Mane gahlı nəxüdmə ixha, zı Gilboayne suvaliy. Zak'le maa'ar cune nizeyk qırzil Şaul g'acu. Balkanaaşıl aleepxıynbiyiy döv'əyn daş'abıd mang'usqayiy hiyxhar. **7** Şaul yı'q'əlqa sak'ı ilyakkımee, zı g'acu mang'vee onı'ıyn. Zı mang'uk'le «Hooyva» uvhu. **8** Mang'vee zake qiyghınıyn: «Ğu vuşune vor?» Zınad mang'uk'le, «Zı Amalekbışıda vorva» uvhu. **9** Şaulee zak'le uvhuyn: «Zasqana qıxha, zı gik'e. Zı sakaratee vorna, zas ine ık'arbişike g'attixhanas ıkan». **10** Zı mançıl-alla mang'usqa qıxha, mana g'ik'una. Zak'le ats'anniy, mang'usse avur axuyle qiyğa, i'mır'ı haa'as vəəxəs deş. Qiyğa zı mang'une vuk'lelin taciyy xilelin lexa g'ayşu, inyaqa yizde xəring'unemee, vasqa adı. **11** Man g'ayxhımee, Davudeeyiy cune k'anenbişe ts'its'ı'ı colyun tanalinbı qıt'axxa'a. **12** Manbişe Şaulnemee, mang'une duxayne Yonatanemee, ğırgıne Rəbbine milletnemee exhaliqamee ak' avqu. Manbişe gyaaşegyaaşə sivar aqqaqqa, geebınbı g'ılincıke alğav'u gyapt'ıva. **13** Davudee, cus mana xabar abıyne mek'vung'uk'le eyhen: – Ğu neneçenane vor? Mang'vee alidghınıy qele: – Zı menne cigeençena vor, zı Amalekbışide sang'una dix vor. **14** Davudee mang'uk'le eyhen: – Nəxürne ğu qı'dərq'ı'n Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa gik'asva xıl g'ott'ul? **15** Ğu gik'uyına bınah val vob! Ğıcad, yiğne ghaleka, gardanaqa alyaat'u, «Zı Rəbbe g'əyxı'na paççah gik'uva». Davudee cune insanaaşına sa qort'ul eyhen: – Hoorə, mana gik'e. Mang'veeyir i'xı' mana g'ek'ana. **17** Davudee, Şaulneyiy cune duxayne Yonatanee ak'ee ina mə'niy qəpqi'. **18** Qiyğab

mana «Vukuna mə'niy» Yahudabişik'le xəp quvxheva əmr haa'a (mana mə'niy «Qorkuyng'une kitabee» opk'un vobna): **19** İzrail, yiğna xəbvalla, yiğnecab axtıne cigabişee güvk'una. Nəxbın cehilyar hapt'ıynbı! **20** Filiştinaaşın içeer şadmeebaxhecenva, Sunnat hıdyav'uynbışide içeeşe bayrambı hıma'acenva. İn Gatee ats'axhxıma'a, Aşkelonne şahrabişee mançına hımaa'a. **21** Gilboayn suvabı, Şolqa çiyiy gyoğiy hasre mexhecen, Vuşde q'adaalybişee hasre şagavid ilymaylece. Maa'ad cehilyaaşınıy Şaulun g'alxan g'eliqqa huvu, maa'ad çılqa q'ış qıdyadğı. **22** Gyapt'ıynbışide ebake, gucnanbışide tanıke, Yonatanın vuk yı'q'əlqa siyk'alan deşdiy, Şaulunıd g'ılinc idyats'ı qadaylen deşdiy. **23** Şauliy Yonatan, şu üç'übnang'a manımee vukkananbı, yugunbı vuxha. Habat'ameeyib cureepxha deş. Şu q'aacırıleb ek'ınbı, Aslanaaşileb gucukanbı vuxha. **24** İzrailin içeer, Şaulnemee gyaaşə! Mang'vee şolqa ç'ərəxən, ğıranın tanalinbınıyxhe aly'aanbı. Tanalinçılqad k'ınəğəyken karbınıyxhe qa'anbı. **25** Siç'ookkane cıgee nəxbın cehilyar hapt'ıynbı! Yonatan şene axtıne tepabişıl qik'u. **26** Yızda çoc Yonatan, yiğnemee yızın yik' gyotxhan. Ğu yızdemee, geer ğıranra ixha. Yiğın zı ikkiyknıy, yedar vukkiyknıyile zı ooqanıy aqqaqqa. **27** Nəxüb cehilyar hapt'ıynbı! Döv'əyn silahbıd aguynbı!

2 Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Davudee Rəbbike qiyghanan: – Zı Yahudayne nenemecar şahareeqa hak'nene? Rəbbe eyhen: – Hak'ne. Davudee qiyghanan: – Nyaqane hak'ne? Rəbbe eyhen: – Xevroneeqa. **2** Davudur maqa cune q'öyursana xhunaşşeyka hayk'anna: İzre'elyğançena Axinoamır, Karmelyğançena Navalna sip'iriy Avigailer. **3** Davudee cukan insanarıb cone xızanbışıka Xevronqa qabı, mançine hiqiy-allane şaharbişee manbışis aaxvasın cigabı hele. **4** Yahudayeençen insanar abı, Davudulqa q'ış qadğı, maa'ar mang'uke Yahudayne nasılına paççah ha'a. Maa'ad Davuduk'le uvhımee, Şaul Gileadeene Yaveşne milletın k'eyxhıva, **5** Davudee maqa cun insanar g'uxoole. Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen: – Maane milletılqa in yızın cuvab hıxhar he'e: «Rəbbe şos xayir-düə hevlece, vuşda xərna eyxhene Şaulus, şu yugvalla hav'u, mana k'eyxhıva. **6** Hasre mane vuşde işil-alla Rəbbe Cuna badal dyooxhena yugvalla şos Haagvecen. Zınad mane vuşde işil-alla şos yugun ha'as. **7** Vuşda xərna eyxhena Şaul qik'uva şu həşde xıleppı avqa qıma'a, it'umba ulyoozre. Yahudayne nasilen, cosda paççah zake

hı'ı». 8 Şaulne g'oşunbışde q'oma ulyorzuling'vee Nerne duxee Avnerree, Şaulna dix İşboşet cukasana Maxanayimeeqa qıkkı İxha. 9 Maa'ar Avnerree mana Gileadne, Aşuriyne, İzre'elyne, Efrayimne, Benyamimne cigabişee vooxhene insanaaşde – gırgıne İzrailyna paççah ha'a. 10 Şaulne duxayqa, İşboşetıqa, İzrailyna paççah İxhayng'a yoq'ts'al senniy vod. Mang'una paççahiyvalla q'ölle senna ts'its'avxha. Yahudayne nasılınmee, Davudun sura aqqı İxha. 11 Davudee Xevronee, Yahudayne nasiles paççahiyvalla yighille sennayiy yixhible vazna hav'u. 12 Yiğbışde sa yiğil Nerna dix Avner, Şaulne duxayne İşboşetne insanaaşika Maxanayimğançe Giveoneeqa hayk'an. 13 Tseruya donane zayıfayna dix Yoavmee, Davudne insanaaşika Giveonusneene xhyan sadiyne cigaysqa, manbışde ögilqa qiğeç'e. Yoav cune insanaaşika xhyan sadiyne cigayne sa aq'val, Avnerır cune insanaaşika – manisa aq'val giy'ar. 14 Avnerree Yoavik'le eyhen: – Havaasre mek'vunbı suğootsu, yişde ögil saç'ivkvecen. Yoaveeyid eyhen: – Havaasre saç'ivkvecen. 15 Şaulne duxayne İşboşetne sural sıç'ookvan Benyaminaaşın mek'vunbı qəpqı'mee, yits'ıq'vayre insan eyxhe. Davudne suraler yits'ıq'vayre eyxhe. 16 Manbışe sanaanı vuk'ulbışike avqu, g'ılincbı hiyxə. Manbışın gırgınbı habat'anbı. Mançil-allad Giveoneene mane cigayk'le Xelqat-Hatsurimva (G'ılincbışın çol) eyhe. 17 Mane yiğil ma'ad geed it'umın saç'ikkvuy İxha. Avneriy İzrailybı, Davudne insanaaşıs maa'ab avub avxu. 18 Tseruya donane zayıfayna xhebırsana dix: Yoav, Avişay, Asahelib maa'ab vooxhe. Asahel, çolana ceyran xhimne, g'elike ek'ra İxha. 19 Mana neng'uqacar ilydyakki, Avnerıqqa qihna gırxhu. Mang'uqar qihna g'adayhvanmee, 20 Avner yı'q'əlqa ilyakki, eyhen: – Asahel, ğıne vor? Mang'vee eyhen: – Ho'o, zı vorna. 21 Avnerree mang'uk'le eyhen: – Yiğne sağıqa, soluqa sa ilekke. Mane mek'vunbışda sa aqqı, manbışın silahbı g'ayşe. Asahelnee Avnerike xil ts'its'a'a vuxha deş. 22 Avnerree, Asahelik'le meed eyhen: – Zaqar qihna gimexha, zake xil ts'its'ee'e! Nişil-allane zı ğu gik'as? Qiyğə zı yiğne çocune Yoavne aq'veeqa nəxürna ilyakkas? 23 Asahelnee meeb mang'uke xil ts'its'aa'a deş. Manke Avnerree cun nize alyat'u, cık'rıhiyna mang'une vuxhnele k'ena məxüd ı'xiyxə, cık'rı mang'une yı'q'ək ciga hı'ı qiğeç'e. Asahel qukkyorkul cigeecar qek'ana. Mançile qiyğə Asahel qik'uyne cigaysse ı'lğən gırgınbı, maa'ab ulydyobzur ilğeebaç'e vuxha deş. 24 Yoaviy Avişay Avnerıqqa qihna g'adaaxhvan. Veriğ

k'yoocemee, manbı qabı hiviyxharanı Giveonne sahrayne yəqqı'lyne Giahne öğilyne Ammava eyhene tepalqa. 25 Benyaminaaşınbı Avnerne hiqiy-alla savayle. Qiyğə apk'ın, sa tepayne q'omaqa ilqeepç'ı, maayib ulyoozaranbı. 26 Avnerree ts'irika Yoavik'le eyhen: – Şi mısılqameene g'ılıncıke hapt'as? Nya'a, vak'le ats'a dişdiy, nekke qiyğə yugdacad İxhes deş? Ğu yiğne insanaaşik'le mısane eyhes, cone çocaaşiqab qihna gimabak'va? 27 Yoavee eyhen: – Vorne Allahılqa k'ın İxhen, ğu manva ittevhuynxhiy, yızın insanar cone çocaaşıqa qihna miç'eebilqamee gyapk'asınbınıy. 28 Qiyğə Yoavee şeypur əlüvxüme, manbışın gırgınbı ulyoozaranbı. İzrailybışıqa qihna gyapk'iy ç'əvə'an, manbışıka sayıb sıç'ookka deş. 29 Avneriy cun insanar xəmvolle Arava eyhene q'adaalile k'ena avayk'an. Manbı İordanne damayle ilğeepç'ı, Bitronule k'ena qabı, Maxanayimeeqa hiviyxhar. 30 Yoavee, Avnerıqqa qihna gırxhuy ç'əv hı'ı sark'ılymee, cuna g'oşun sa'a. Asahelile ğayrı Davudne insanaaşıke yits'ıyüç'ər insan hiyxhar deşiy. 31 Davudne insanaaşemee, Benyaminaaşına, Avnerne insanaaşına, xhebıd vəşşe yixhts'al insan gek'a. 32 Asahel Bet-Lexemqa qıkkı, cune dekkına nyaq'vanane mağaree k'eyxha. Yoaveeyiy cune insanaaşə xəmvolle yəq avayk'an, miç'eebiys manbı qabı Xevronqa hiviyxhar.

3 Şaulneyiy Davudne nasilen səvxı'y xılıyda ts'its'exhe. Vaxt apk'ınıyette, Davudne nasilena guc hexxooxhe, Şaulneme nasilena k'ıl qooxhe vuxha. 2 Xevronee Davudus dixbı vooxhe. Ts'errıyna dix İzre'elyğənçene Axinoamee uxuna Amnon İxha. 3 Q'ör'esda Karmelyğənçene Navalne sip'ıree Avigaille uxuna Kilav İxha. Xhebır'esda Geşurne paççahne Talmayne yişşee Maakayee uxuna Avşalom İxha. 4 Yoq'ur'esda Haggıtee uxuna Adoniya, xhor'esda Avıtalee uxuna Şefatya, 5 yixhır'esdar Davudne xhunaşşee Eglayee uxuna İtream İxha. Davudus man gırgınbı dixbı Xevronee vuxha. 6 Şaulnayıy Davudna nasıl siviyxəmee, Avnerree Şaulne sural guc saa'a vuxha. 7 Şauluqa Ayyayna yiş Ritspa donana caariye yixha. İşboşetee Avnerik'le eyhen: – Nya'a ğu, yizde dekkine caariyeyka g'İlexha? 8 İşboşetne mane cuvabıke Avnerıs geeb qəl vuxha, eyhen: – Nya'a zı vas, Yahudaabışın sura aqqına xvaana vuk'ulyne vob? Zı g'iyına yiğiniy yiğne dekkine Şaulne nasilen, mang'une hambazaaşın sura aqqı. Zı ğu Davudne xılyaqqa quvu deş. Ğu həşde mane

zəiyfal-alla yizde gardanaqa bınah giviyxhe! **9** Zı Davudus, Rəbbe mang'us k'in g'assırın hide'eene, hasre Allahee Avnerne vuk'lelqa yiğbı alle'ecen! **10** Zı paççahıyvala Şaulne nasılıke g'avşu, Davudusqa qevles. Mana İzrailıyayı Yahudeyayna, Danile Beer-Şevalqamee, paççah ixhes. **11** İşboşetik'le man eyhenbı g'ayxhınee, mana Avnerile qəy'ən ixhayke, mang'us alidghniycad qeles dəxə axva. **12** Qiyğə Avnerıee, Davudusqa cun insanar g'axuvu, eyhen: – İn ciga şavunne vod? Qora, zımayiy ğu cuvab g'ats'ak'vanas. Qiyğə gırgınacab İzrail yiğne suralqa ts'its'aa'as zı vas kumag ha'asın. **13** Davudee eyhen: – Geed yugda, zı vaka cuvab g'ats'ak'vanasın. Saccu ğu zasqa ı'qqəmee, vakasana Şaulna yiş Mikal ayre. Mana dena zasqa immayle. **14** Davudee, İşboşetısqa Şaulne dıxesqa cun insanar g'axuvu, eyhen: – Zı vəş sunnat hıdı'ına Fılıştınğənçena gik'ul-alla zas Şaulee hiyvuna yızda xhunaşşe Mikal zasqa seek'al hee'e. **15** İşboşetee, insan g'axuvu, zəiyfa adamiysse Layişne dıxesse Paltıelsee g'ayşes ileeka. **16** Məng'ı'na adamiy geşşe-geşşe Baxurımqamee xhunaşşeyqa qihna ayk'an. Maa'ad Avnerıee mang'uk'le eyhen: – Yı'q'əlqa sak'le. Manar sıyk'alna. **17** Avner İzrailıyne ağsaqqalaşsıka yuşanxa, eyhen: – Şos mısa ıkkannanıy vor, Davuduke şos paççah ha'as! **18** Həşde vuşde yik'eençe ı'lğəən he'e! Rəbbe Davuduk'le dışdıy uvhu: «Zı Yızde nukarne Davudne xıleka, İzrail Fılıştınaaşdeyiy gırgıne duşmanaaşsıne xılençe g'attıvıxhan haa'as». **19** Avnerıee man, hark'ın, Benyamınaaşik'led eyhen. Qiyğə İzrailıyeyiy Benyamınaaşde yik'eençe ı'lğəən Davudus yuşan ha'asva, mana Xevronqa hayk'an. **20** Xevroneeqa, Avnerıka sacıgee Davudusqa g'ayre insan arayle. Davudee, Avnerısiy cune insanaaşıs otıxhun-ulyodğiy hele. **21** Avnerıee Davuduk'le eyhen: – Hasre zı həşde hark'ın, gırgına İzrail yızde xəring'usqa, paççahısqa, saa'as. Ğunar manbışsıka cuvab g'ats'ak'vne. Qiyğab vas nişsısiy vukkan, xəbvalla hee'e. Məxüdü İxha Davudee Avner vuççud hıdı'ı g'ekkana. **22** Mane gahıl Yoav, Davudne insanaaşsıka dəv'eençe sark'ıl eyxhe. Manbışe mebnıbışsıke g'ayşuyın geed kar adayle. Mane gahıl Avner, Davudusse Xevronğənçe ark'ın eyxhe. Davudee, Avner vuççud hıdı'ı, g'aykkı İxha. **23** Yoav, gırgıne g'oşunuka sark'iling'a, mang'uk'le eyhen: – Nerna dix Avnerıy arı. Paççahee mang'uk vuççud hıdı'ı, g'aykkına. **24** Yoav, paççahne k'anyaqa qarı, eyhen: – Ğu hı'yın kar hucoone? Yiğne k'anyaqa Avnerıy'e arı? Ğu nıya'ana g'aykkı? Həşde mana

ark'ınna. **25** Vak'lecar Nerna dix Avner ats'ana. Mang'vee vas horbı ha'asva, yiğın hark'ın-qaraylen cigayiy ğu g'ecen işbı ats'axhxhesvacar arı İxha. **26** Yoav Davudusse qığəç'umee, mang'vee Avnerıqa qihna cun insanar g'uxoole. Manbışer Avner Sıra eyhene kahrızısse yı'q'əlqa sak'al ha'a. Davuduk'le man ats'acad eyxhe deş. **27** Avner Xevronqa sak'ınee, Yoavee cona q'öyrecab, yuşan haa'asın xhinne, mana şaharne akkabışsıy aqa akkyayhe. Qiyğad cune çocul Asahelil-alla, mang'une vuxhnes g'ılncıqa ı'xı', gek'ana. **28** Davuduk'le, man ats'axhxhamee, eyhen: – Rəbbıne ögil Nerne duxayne Avnerne ebal-alla, mısacab zalıy yızde ölkal bınah aaxvas deş. **29** Havaasre mana bınah Yoavılqayiy mang'une xızanııqa vuxhecen. Hasre Yoavne nasılee maşsıka gyatsts'ıyn ı'xnabınana insan deşda, əsaka iykarna insan deşda, g'ılncıke qek'ana insan deşda, mısınçıka qek'ana insan deşda gah mooxhecen. **30** Yoaveeyiy cune çocee Avışayee Avner gek'ana. Manbışe mana cona çoc Asahel Gıveonee əlyhəəne dəv'ee gik'uyınçıl-alla gek'a. **31** Qiyğə Davudee Yoavık'leyiy cune k'anene insanaaşık'le eyhen: – Tanalınbı qıt'axxı, palanbı ale'e, Avnerıneeme gyaaşe. Avner qıkkək'ane mığhırıqa qihna vuc paççah Davud ayk'an. **32** Avner Xevronee k'eyxha. Paççah mang'une nyuq'vnel oo axtıra geşşena. Mang'uka sacıgee mıletıd geşşen. **33** Paççah Davud Avnerne nyuq'vnel oo inva eyhe-eyhe geşşu: Avner məxür, g'elıqqə huvu, gik'as dexheyyı. **34** Yiğın xıleppı ayıt'ıl İxha deş, G'elybışısıb zıncır üvxü vuxha deş. Ğu sıxıneeeşsıne ögil qukkıyok'alan xhinne qukkıyork'ul. Manva uvhınee, mılet meed Avnerıneeme geşşen. **35** Qiyğə manbışın gırgınbı abı, Davudee, exha qıxhesse, kar oxhıneenva mana ıtıncıl aqqaqqa İxha. Davudeeme, k'in g'assır, eyhen: – Verığ k'yooçesse, yızde ghalek gıney, medın kar set'veene, havaasre Allahee zalqa ver ablee'ecen! **36** Mıletık'le paççahee ha'an g'acı, man gırgın manbışde yik'eençe eyxhe. Paççahee ha'an gırgınad mıletıs ıkkıykanan. **37** Mane yiğıl gırgıne mıletık'leyiy gırgıne İzrailık'lecad ats'axhxhen, Nerna dix Avner paççahee gıdek'u İxhay. **38** Paççahee cune insanaaşık'le eyhen: – G'ıyna İzraılee xərna, qıvaats'ına insan qık'ıva ats'a dışde? **39** G'ıyna zı g'əyxı'na paççahır İxheene, zaqa guc k'ılyba vob. Tserıyayn dıxbı, Yoavıy Avışay, zale nımee vuxhee gucuka vob. Havaasre Rəbbe pısvalla haa'ang'us, haa'ane pısvallays sık'ı heleen!

4 Şaulne duxayk'le işboşetk'le, Avner Xevron eyhene şaharee gik'uva ats'axhxamee, mang'us zeze ooxha. İzrailin milletid man g'ayxhı qəyq'ən giyğal. **2** Şaulne duxayqa işboşetqa q'öyre cune destebişda xərna ıxha. Manbı Benyaminaaşınbı vooxhene Beerotğançene Rimmonun dixbı vuxha. Manbışde sang'un do Baana, mansang'unud Rexav ıxha. Beerot vucub Benyaminaaşınacab vuxha. **3** Beerotbı Gittayimeeqa heepxı qabı vuxha, g'iyiniye yiğılqameeyib manbı maa'ab menne cigaynbı xhinne aaxva. **4** (Şaulne duxayqa Yonatanıqa q'öyudsana g'el k'aana Mefiboşet donana dix ıxha. İzre'elyğançe Şaulıy Yonatan gyapt'ıva xəbar qabımee, mang'uqa xholle sen ıxha. Mane k'ıning'uqa ileekang'vee mana mançe alyart'u, zaara heexvava, gade xılence g'a'araççe mang'un g'elybı hayq'var.) **5** işboşetee yı'q'ı'hna manzil haa'amee, Beerotğançene Rimmonun dixbı Rexaviy Baana yəqqı'l gyabak'va. Manbı pırane gahıl qabı mang'une xaasqa hiviyxhar. **6** işboşet cune gozee tyulee g'alirxhu eyxhe. Rexaviy cuna çoc Baana suk alyabat'anbı xhinnee xaaqa ikkeepç'ı, mang'une vuxneeqa xincal hi'yax. Qiyğab vuk'ul g'ats'pk'ın, vucub alyapt'ı, mançe heebaxanbı. Xəmvolle manbı Arava eyhene qadaalyne yəqqı'le k'ena avayk'ananbı. **8** işboşetna vuk'ul manbışe Xevroneeqa Davudne k'anyaqa abı, paçcahik'le eyhen: – İna Şaulne yiğne duşmanna duxayna işboşetna vuk'ul vob. Mane Şaulisniy ğu gik'as ikkan. G'iyına Rəbbe, yişde xəring'ul – paçcahıl-alla Şaulukeiy cune nasılıke in hı'ı, qəl qığavhu. **9** Davudee Beerotğançene Rimmonne dixbışis Rexavisiy cune çocus Baanays inəxdın alidghniy qele: – Zı Tsiklageenang'a culygena ixheene zas yugna xəbar ana insanniy arı: «Şaul qik'unava». Zı mançıl-allar mana aqqı gik'as alıkkı. Mang'vee zas abiyne xəbarın mukaafat mang'us man ıxha. Həşde karai'dəən insanar qopkune insanne xaaqa ikkeepç'ı, mana cune tyulee gik'uyng'a, şosqa nəxüdiy qöö, zı mang'una eb ç'iyel g'alepçı, manbı ç'iyene aq'val gidypat'ı g'alyaa'aye? Zı gırgınçike g'attixhan ha'ane Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen məxdın kar ixhes deş! **12** Davudee cune insanaşılqa əmr haa'a, manbışeb manbı avqu gyabat'anbı. Qiyğad manbışin g'elybiyiy xileppı gyatxı, Xevroneene xhyan səəne cigayne k'ane k'eyxə. işboşetna vuk'ulyub alyapt'ı, Xevroneene Avnerne nyuq'vneeqa k'evxhu.

5 İzrailin gırgın nasılı Xevronqa Davudne k'anyaqa abı inəxüd eyhe: – Şi vaka sa milletınbı, sa

ebanbı vob. **2** Şenke yişda paçcah Şaulnang'a, ğucabniy İzrailıybı dəv'eeqa vukku qavaylenbı. Rəbbe vak'leniy uvhu, ğu Cune milletis çobaniyvalla haa'as, şı vuk'lek vukkeekana ixhes. **3** İzrailin gırgın ağsaqqalar Xevronqa paçcah Davudne k'anyaqa abayle. Paçcahee maa'ad Rəbbine ögil manbışıka cuvab g'ats'ayk'van. Ağsaqqalaəşe Davud İzrailına paçcah ixhecenva mang'ulqa q'ış qadağva. **4** Davud paçcah eyxheng'a mang'uqa xhebts'al senniyy vod. Mang'vee İzrailis yoq'ts'al senna paçcahiyvalla haa'a. **5** Davudee, Xevronee Yahudays yigihille sennayiy yixhible vazna paçcahiyvalla haa'a. İyerusalimeençeb mang'vee bıkrıne İzrailisiy Yahudays xhebts'ale xhebillə senna paçcahiyvalla hav'u. **6** Paçcahiy cun insanar İyerusalımqa hapk'ın, maane avaalacab vooxhene Yevusbışılqa k'yoohar. Yevusbışe Davuduk'le eyhen: – Vasse inyaqa ikkeç'es əxəs deş. Ğu inyaqa areene yişde bı'rq'ı'nbişisser, k'aanbişisser ğu inençə g'e'eşşes əxəsda. Manbışısqa məxüd qöö ıxha, Davudusse mane şahareeqa ikkeç'es əxəs deş. **7** Davudee maana Sion eyhena g'ala avqaaqqana. Həşde mançik'le «Davudna Şaharva» eyhe. **8** Davudee mane yiğil eyhen: – Vuşuyiy Yevusbışılqava arı, hasre xhyan qööne tuneleençə ilğəç'ı qoracen. Məxüb şü Davud g'imece eyxhene «bı'rq'ı'nbişileyiy k'aanbışile» ğameepxhes. Həşde dişe eyhe: «Bı'rq'ı'nayiy k'aana xaaqa ikkeepç'es deş». **9** Davud mane g'aleecar axva, mançıl-allad mane g'alayk'le Davudna Şaharva eyhe. Mang'vee g'alayn hiqiy-alladın cigad Millo eyhene tepaysqamee adın cigad ali'ı qa'an. **10** Xəəna G'oşunbışda Rəbb Davuduka ıxhal-alla, mang'una guc yiğ-yiğilə hexxooxhe vuxha. **11** Sur eyhene şaharne paçcahee Xiramee, Davudne k'anyaqa cun insanar, sidırne yiven os, osanayiy g'ayeyna iş haa'as vəəxən insanar g'uxoole. Manbışe Davudus saray alyaa'a. **12** Manke Davuduk'le ats'axhxhen, Rəbbe vuc İzrailına paçcah hı'ı, cuna paçcahiyvallab axtı qav'u. **13** Davud Xevronğançe İyerusalımqa qarıyle qiyğa, mang'vee cus mançe mebin xhunaşşeriy caariyebı haa'a. Manbışeb Davudus dixbiyiy yişba vuxooxa. **14** Mang'us İyerusalım vuxhayne dixbışin do bı inbı vod: Şammua, Şovav, Natan, Sileyman, **15** İvxar, Elişua, Nefeg, Yafia, **16** Elişama, Elyada, Elifelet. **17** Filitinaaşik'le g'iyxhen, Davud İzrailına paçcah ha'asva mang'ulqa q'ış qadğı. Manke manbışin gırgınbı Davud t'abal ha'asva avayk'an. Davuduk'le man ats'axhxamee, yı'q'əlqa g'aleeqa siyk'al. **18**

Filiştinarıb Refaimne q'adaalilqa qabı, maa'ab aaxva. **19** Davudee Rəbbike qiyghanan: – Zı Filiştinaaşika səyxene? Ğu manbı yizde xıyaqa qevlesınbine? Rəbbe Davuduk'le eyhen: – Ho'o, hoora səyxə, zı manbı yiğne xıyaqa qıdevu g'alepçes deş. **20** Davud Ba'al-Peratsimeeqa arı, Filiştinar gyapxı-gyapt'ı, eyhen: – Selin çine ögeedin kar haq'var hiyxvar ha'an xhinnee, Rəbbeeyib yizde ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u. Mançıl-allad mane cigayn do Ba'al-Peratsim (ot'al-oxal ha'ana iyeyiy) giyxhe. **21** Filiştinar heepxı əlyhəeme, con byuttyar maa'adcad g'alya'a. Davudeeyiy cune insanaaşed man byuttyar sı'ı, qıkkekanbı. **22** Filiştinar meeb Refaimne q'adaalilqa abı, maa'ad çadırıby giyxə. **23** Mançinemee Davudee Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid Davuduk'le eyhen: – Ts'erriykecar manbışde ögilqa qığmeç'e. Yı'q'əle apk'ın, totan yivarnane surale manbışilqa k'yoohre. **24** Totane yivaaşine q'ombışile g'elybışın sesbı qöö gidğilme, ğu zaara i'ğiykre. Filiştinaaşde g'oşunukun ha'asva, mane gahıl Rəbb yiğne ögil əlyhəəs. **25** Davudee girgin, Rəbbe cuk'le uvhuyn xhinnee ha'a. Mang'vee Gevayeençe Gezereeqa hivxharasdee cigeeqamee Filiştinar gyabat'a ıxha.

6 Davudee İzrailiyğançe meer yugna, siyxənə xhebts'al aazır insan g'əyxı', saa'a. **2** Davud, Yahudeene Ba'ala eyhene şahareençe Allahna q'utye qavaalesva, cune insanaaşika sacige maqa ayk'an. Mana q'utye Rəbbine doylul vuxha. Mane q'utyl oo keruvar ıxha. Xəəne G'oşunbışde Rəbbina taxt mane keruvaaşıl oo vuxha. **3** Allahna q'utye ts'enne daşk'eeqa alivxhu, Avinadavne tepalyne xaançe qığaahana. Daşk'ad Avinadavne dixbişe Uzzayeyiy Axioyee he'ekka ıxha. **4** Manbışe Allahna q'utye daşk'eeqa gyuvxhu qığaaha. Q'utyeine ögiylir Axio ayk'an. **5** Davudur, girgin İzrailin milletid giranne osake hı'ıyn t'ampırıbı, lirabı, dafıbı, medın aalyatıbı əlixı', Rəbbine ögil şadba mık'ar hı'ı. **6** Naxonne attayle i'lğəeme, yatsıbı qaçayxaranıbı. Uzzeeyib xıl hotku, g'ı'moxhacenva Allahna q'utye avqaaqqa. **7** Rəbbina Uzzalqa qəl avqaaqqa, mang'vee hı'rmat deşvaala hav'uva mana maacar ı'xı' gek'ana. Uzza Allahne q'utyeine k'ane qek'a. **8** Davudus, Rəbbe Uzza gik'uva qəl vooxhe. Mane cigayn do g'ıyniyne yiğilid Perets-Uzza (Uzzayn qik'uy) vod. **9** Mane yiğil Davud Rəbbile qarq'ı'n, eyhen: – Zasqa Rəbbina q'utye nəxüb ables vooxheye? **10** Davudus Rəbbina q'utye cusqa, Davudne Şahareeqa quvkees vukkiykan deş.

Mang'vee mana Gatğançene Oved-Edomne xaaqa quvkees ulyookka. **11** Rəbbina q'utye xheyible vazna Oved-Edomne xaa aaxva. Rəbbe Oved-Edomusub, mang'une xızanısb yugna barakat hoole. **12** Paççah Davudulqa «Rəbbe Oved-Edomne xızanısb, mang'une girgıme karasıb Allahne q'utyl-alla barakat huvuva» hıxhar ha'a. Manke Davud Oved-Edomne xaaqa hark'ın, mançe Allahna q'utye cun do huvuyne Davudne şahareeqa şadba qavayle. **13** Rəbbina q'utye haaqqanbışe yixhnəqqees g'el qıttumee, Davudee sa yats'iy tavulyna q'ıka gyook'a. **14** Davudee katanıken ileyliğ ali'ı, Rəbbine ögil vəəxəxüb g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a. **15** Davuduka sacıgee girgıne İzrailiyne milletın şadvalın ts'ırbı ha'a-ha'a, şeypur i'lyviyxə Rəbbina q'utye quvkeeka vuxha. **16** Rəbbina q'utye Davudne Şahareeqa quvkekamee, Şaulna yiş Mikal g'uleençe ileeka yixha. Məng'ı'k'le paççah Davudee Rəbbine ögil g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a g'avcumee, məng'ee mana k'ap'ik'ile avqa qa'a. **17** Rəbbina q'utye qabı, Davudee mançinemee g'üvxüyne çadrene ab, çısva qav'uyne cigeeqa gıviyxhe. Davudee Rəbbine ögil gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a. **18** Davudee q'urbanbı allı'ıyle qiyğa, milletis, Xəəne G'oşunbışde Rəbbine doylul xayır-düə hoole. **19** Qiyğa mang'vee İzrailiyne milletne adameeşisib, yadaaşisib girgıng'uscab sa gıney, sık'mın çuru, sa ts'ets'ib qooqqune t'imilena hoole. Mançeb girginbı xaybışeeqa siviyk'al. **20** Davud cune xaabınbışis xayır-düə hevlesva xaaqa sak'ımee, Şaulna yiş Mikal mang'une ögilqa qığeyç'u, eyhen: – İzrailiyne paççahee g'ıyna vuceecarvuc nəxür haguna! Mana cune insanaaşineyiy cune g'ulluxçiy içeesine ögil bəç'ər xhinne ts'ele qıxha. **21** Davudee Mikal'le eyhen: – Zı man Rəbbine ögil hı'ı. Mang'vee zı yiğne dekkineyiy mang'une bıırne nasılene cigee g'əyxı', Cune milletis, İzrailiybışis, xərna hı'ı. Zı inçile qiyğar Rəbbine ögil şadxhesda. **22** Zı yizde ulene ögil sık'ırar uleke g'a'ayxhasda. Ğu eyhene g'ulluxçiy içeesemee zı axtı qa'as. **23** Şaulne yişşeqa, Mikalıqa, qiyk'asde yiğılqamee uşax eyxhe deş.

7 Paççah cune sarayeeqa sarımee, Rəbbe mang'us cune hiqiy-allane duşmanaaşike macal hele. **2** Mane gahıl paççahee Natan donane peyğambarık'le eyhen: – İleke, zı sıdırne giranne yiveke ali'ıyne sarayee axva, Allahna q'utymee çadıree vob. **3** Natane paççahık'le eyhen: – Rəbb vaka vor, hoora yiğne yik'eedin he'e. **4** Mane xəmdə Rəbbe Natanık'le inəxdun cuvab eyhe: **5** – Hark'ın yizde nukarık'le

Davuduk'le eyhe, Rəbbe inid eyhe: «Ğune, Zı axvasın, Zasın xav alya'as? 6 İzrailıy bı Misirğançe qığav'uyne yiğile, g'iyiniyne yiğılqamee Zı nenecar xaa axu deş. Zı nyaqa ark'inee, Yizde çadıree axu. 7 Zı gırgıne gahbişilycar İzrailıyne milletıka sacıgee i'ğiykır. Zı msacad İzrailıyne milletna haa'ane ç'ak'ınbişik'le uvhu deş: „Zas sidrike xav ale'e“». 8 Həşde Yizde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Xəəne G'oşunbişde Rəbbe inid eyhe: «Zı ğu vəq'əbi uxhiyxhanne cigabişeençe qarı, vake İzrailis xərna hı'ı. 9 Ğu hark'inne gırgıne cigabişee, Zı vaka ıxha. Yiğne ögiylin duşmanar oot'alooxal hav'u. Həşded yiğın do menne qıvaats'ıyne insanaaşın do xhinne qıvaats'a'asın. 10 G'iyiniyke şaqa cone cigabişee gyuv'recenva, şavaacabıb manbı mançe i'ğviykar hımaa'acenva, Zı yizde milletne İzrailıynemee sa ciga qa'as. Zı haakimar milletın ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhuyn'g'a, qəlnane insanaaşe manbı hooç'an-g'ooç'ananbiniy. Həşde məxdın kar ixhes deş: Zı vas duşmanaaşine xılənçe rəhətiyvalla hevles. Vake g'abıynbı paççahar vuxhesva, Rəbbe vak'le g'ayxha'a. 12 Yiğna i'mı'r ç'əvuvxhamee, ğunar yiğne dekkaaşısqa ark'inmee, yiğne cigeeqana yiğna dix ha'as. Zı mang'luna paççahıyvalı it'umba haa'as. 13 Mang'vee Yizde doyuıyun xav alya'as. Zı nab mang'luna paççahıyvalı gırgıne gahbişis it'umaa'asda. 14 Zı mang'unemee Dek ixhes, manar Yizdemee dix ixhes. Mang'vee bınah hav'umee, Zı mang'us, insanaaşe cone uşaxaaşis caza hoolena xhinnena, caza hevles. 15 Zı mang'uke Yizda badal dyooxhena yugvalla, Şauluke g'avşuna xhinne, g'avşes deş. 16 Zı məxiüd ha'as yiğna nasılıb, yiğna paççahıyvalı gırgıne gahbişis vuxhes. Yiğna paççahıyvalına taxtıb gırgıne gahbişiscab vake g'abıynbişisne vuxhes». 17 Natanee gırgın Allahee haguyn Davudus yuşan ha'an. 18 Paççah Davud Allahne çadıreeqa ikkeç'u, Rəbbine ögil gyu'ur eyhen: – Ay Xudaavanda Rəbb, zı vuşune vor, yizda nasılıb şavnane vob, Ğu zı inimee axtı qı'ı? 19 Ya Xudaavanda Rəbb, Yiğne ulesqa manid k'ılđa qadı, Ğu zake g'abıynbişde vuk'lelqa qalesınıd uvhu. Xudaavanda Rəbb, inid insanaaşınemee i'brat ixhes. 20 Davudusse medın Vak'le hucoo eyhes əxəyee? Ya Xudaavanda Rəbb, Vak'lecar zı, Yiğna g'ul, ats'ana! 21 Ğu in gırgın ç'ak'ın işbı, Yiğne cuvabnemee, Vas ikkanəxiüd zak'le hagvasdemee hı'ı. 22 Ğu nimeecar Xərrayiy, ya Xudaavanda Rəbb! Şak'le yişde k'ırıbışıka g'ayxhı, Vak akarana sacar deşda, Vale ğayrı Allahır deşda. 23 Yiğın İzrail millet xhinnen, ç'iyene aq'val, medın millet

vodunne? Ğu manbı Misirğançe qığavhu, gattıvıxhan hav'u. Yiğın do ats'axlxhecenva Ğu manbışde ögil ç'ak'ın əlaamatbı hagu, ç'ak'ın işbı g'acu. Manbışıke Vas millet ha'asva, Ğu manbışde ögiylin milletbiyiy manbışın allahbı g'e'epşi. 24 Gırgıne gahbişis Ğu İzrailıke Vasın millet hı'ı, Ğunar, Rəbb, manbışda Allah ıxha. 25 Həşdiyle, Ya Rəbb Allah, zasiy zake g'abıynbişis huvuyn cuvab həməxiüd he'e, gırgıne gahbişis axvecen. Gırgınıd hasre Ğu eyhəxiüd ixhecen. 26 Hasre insanaaşe «Xəəna G'oşunbişda Rəbb İzrailıyna Allah vorva» uvhu, Yiğın do gırgıne gahbişis axtı qe'ecen! Yiğne g'uluna, Davudna nasılıb Yiğne ögil havaasre it'umba ulyoozrecen. 27 Xəəna G'oşunbişda Rəbb, İzrailıyna Allah, Ğu man zak'le hagu, uvhuyn: «Yiğna nasıl it'umba vuxhes». Mançıl-alla zı yik' hı'ı Vas məxiübna düə hav'u. 28 Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu Allah vorna, Yiğın cuvabıd qotkuyn vod. Ğu həşde Yiğne g'ulus ina yugna xabar huvu. 29 Gırgıne gahbişil Yiğne ögil vuxhecenva, Yiğne g'ulune nasılıs xayır-düə huvuy Vasqa yugda qalecen. Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu məxdın cuvabniy huvu. Yizde nasilen Yiğne xayır-düəyka gırgıne gahbişisda xayır-düə alept'ecen!

8 Mançile qiyğa Davud Filistinaaşile ğamxha, manbı cus vukkanəxiüb vuk'lek vukkeeka. Manbışde xılənçe Meteg-Ammahıb g'ooşena. 2 Qiyğa Davud Moavbışiler ğamexhena. Mang'vee manbı ç'iyelqa g'alyapk'as alivku, baağıka ulyoopku, manbı xhebne desteeqa bit'al ha'a. Xhebne desteyna q'öble deste mang'vee gyabat'anbı. Sa destemee mang'vee g'ookana. Moavbı Davudus nukarar vooxhe, mang'us nalok'bı qele gıviyğal. 3 Tsovayna paççah eyxhena Rexovna dix Hadadezer, Fərat eyhene damayne hiqiy-alladı ciga meed cune xılyaqa alğahasva arayle. Maa'ar Davud mang'ule ğamexhena. 4 Davudee Hadadezerna aaziriy yighıd vəş balkanılyna, g'ad aazırır hoyhar arına esker aqqaqqa. Mang'une balkanaaşına vəş Davudee cus avqu, axuyne daşk'ayk qı'ıyne balkanaaşınıd g'elin damarbı gyatxas ilekka. 5 Damask vooxhen Arambı Tsovayne paççahıs Hadadezeris kumagıs abımee, Davudee manbışda g'ayeq'vəd aazır insan gek'a. 6 Davudee Damask vooxhene Arambışde ölkee cun g'oşunbı ulyozar ha'a. Mang'vee manbışıke nukarar haa'a, manbışde Davudus nalok'bı qele gıviyğal. Davud nyaqa hark'ineeyir, Rəbbe mana ğama'ananiy. 7 Mang'vee Hadadezerine insanaaşın k'inəğəken g'alxanbı alyaat'u, İyerusalımqa qadayle. 8 Paççah Davudee,

Hadadezerne Betaxiy Berotay donane şaharbişeençe geed yez adayle. **9** Xamatne paççahık'le Toik'le Davud Hadadezerne gırgıne g'oşunulecar ğamxhava g'iyxhe. **10** Hadadezernee hammaşee Toika däv'ə haa'a vuxha. Hadadezerile ğamxhava Davud naxüriyva qiyghanas, sayir mana tabrik ha'asva paççah Toiyee dix Yoram mang'une k'anyaqa g'ixele. Yoramee Davudus k'iməğəyn, nuk'rayn, yezan karbı adayle. **11** Paççah Davudee in cus adiyın k'iməğəyken, nuk'rayken, yezaken, vucee menne milletbişike g'ayşuyın karbı Rəbbis g'iyşar. **12** Mang'vee Edombişike, Moavbişike, Ammonbişike, Filiştinaaşike, Amalekbişike g'ayşuyın karbı Rəbbis g'iyşar. Davudee Tsovayne paççahısse Rexovna dix eyxhene Hadadezerıssed g'ayşuyın karbı Rəbbis g'iyşar. **13** Davudee Q'evane q'aadalil Edombışda yits'ımoled aazır insan oot'al-ooxal hı'ı siyk'almeee, mana gırgıng'uk'le ats'axhxhena. **14** Edomne gırgıne suralqa mang'vee cun g'oşunbı ulyoozar hı'iyle qiyğa, Edombı mang'un g'ular vooxhe. Davud nyaqa hark'ımeeyır Rəbbeee mana ğama'ananiy. **15** Davud İzrailynacar paççah eyxhe. Mang'vee millet qotkuda vuk'lek ikkekka, gırgıngunemeeyır mana qorkura ıxha. **16** Tseruya donane zäiyfayna dix Yoav g'oşunna xərna ıxha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. **17** Axituvna dix Tsadokiy Evyatarna dix Aximelek kaahinar vuxha. Seraya mirza ıxha. **18** Yehoyadayna dix Benaya Keretbişdayiy Peletbişda xərna ıxha. Davudun dixbı kaahinar vuxha.

9 Davudee eyhen: – Şaulne nasılana üç'ırna axuna vornane? Yonatannemee, zı mang'us yugvalla haa'as. **2** Şaulne nasıl g'ulluxçıyvala haa'ana Tsiva donana sa insan ıxha. Mana Davudne k'anyaqa qoyt'al, paççahee mang'uke qiyghanan: – Tsiva ğıne vor? Mang'vee eyhen: – Ho'o, yızda xərna, zı vorna. **3** Paççahee eyhen: – Şaulne nasılence saxheyır üç'ırna insan vornane, zı mang'us Allahne yəqqee yugvalla haa'ayiy? Tsıvee paççahıs alidğhınıy qele: – Ho'o, Yonatana q'öyudsana g'el k'aana dix vor. **4** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Həşde mana nyaane vor? Tsıvee paççahık'le eyhen: – Mana həşde Lo-Devar eyhene şaharee, Ammielyne duxayne Makirne xaa vorna. **5** Paççah Davudee insan g'axuvu, Lo-Devarğançe Makirne xaançe Mefiboşet cusqa ayrı'a. **6** Şaulna neva, Yonatanna dix eyxhena Mefiboşet Davudne k'anyaqa arı, mang'us hı'rmat gyuvxhu, k'yoyzarna. Davudee ona'an: – Mefiboşet! Mang'vee «Zı, yiğna nukar, inyaa vorva» alidğhınıy qele. **7** Davudee mang'uk'le

eyhen: – Qı'məyq'an, yiğne dekkıne Yonatannemee, zı vas yugvalla hidyav'u g'alerçes deş. Yiğne q'əşde dekkın Şaulun gırgın cigabı zı vas sak'al ha'as. Ğu gırgıne gahbişil yızde sufranile otxhunıy oxhanas. **8** Mefiboşet Davudus k'yorzul, eyhen: – Nya'a, zı, yiğna g'ul, vuşune eyxhe? Ğu, zına xhineene qıvk'une xvaana haa'a? **9** Paççahee Şaulna g'ulluxçıy Tsıva qort'ul, eyhen: – Şaulınıy mang'une nasılın gırgın kar, yiğne xəring'une nevaysqa quvu. **10** Yiğne xəring'une nevayn cigabı ğunayiy yiğne dixbişeyiy yiğne nukaraaşee mang'unemee ezu-qiyşalas. Şagavıd mang'usqa qeles, mang'uqa oxhanasın kar ixhecenva. Vuşde xəring'une nevee, Mefiboşetee, gırgıne gahbişil yızde sufranile kar oxhanas. (Tsıvayqa yıtsıxhvayre dixiy g'ayrer nukar vor.) **11** Tsıvee paççahık'le eyhen: – Yızda xərna, paççah, ğu uvhuyn gırgın zı, yiğne g'ulee, ha'asın. Mefiboşetee, paççahne dixbişde sang'vee xhinne, Davudne sufranile otxhunıy oyxhan ıxha. **12** Mefiboşetıqa sa k'ınna Mika donana dix ıxha. Tsıvayne xaabın gırgınbı Mefiboşetın nukarar vuxha. **13** Mefiboşetee paççahne sufranile kar otxhan ıxhayke, mana mançile qiyğa İyerusalimee axva. Mang'un q'öyudsana g'el k'aada ıxha.

10 Sabara gahıle Ammonbişda paççah qek'a. Mang'une cigee paççah mang'una dix Xanun eyxhe. **2** Davudee eyhen: – Dekkee zas badal dyooxhena yugvalla hav'uva, zınab mang'une dixes Xanunus yugvalla haa'as. Davudee cun insanar Naxaşne duxayne Xanunne k'anyaqa, dekkıs baş-sağlığıyvala hevles g'uxoole. Davudun insanar Ammonne ölkeeqa qabı hipxırmeee, **3** Ammonbişde ç'ak'ınbışe cone xəring'uk'le Xanunuk'le eyhen: – Vak'le haməxüdmee ats'a, Davudee baş-sağlığıyvala hevles insanar yiğne dekkıs hı'rmatnemeene g'uxoole? Davudee yiğne k'anyaqa insanar şahar uleke alğaaahas, mana vaats'a vuxha, qiyğab hı'ğəkar haa'as g'axuvu! **4** Xanunee Davudun insanar avqu, manbışın saqqalbı suralqamee, tanalqa alı'ıyn karbıd avğançe gıviy'arne cigeeqamee gyatxas ilekka. Qiyğab mang'vee manbı cone xaybışeeqa yəqqı'l haa'a. **5** Man kar Davudus yuşan hı'ımee, manbı naşvalın habat'ava, Davudee manbışde ögilqa insanar g'uxoole. Paççahee eyhen: – Saqqalbı aleelesmee Yerixoyee aaxve, qiyğa savk'le. **6** Ammonbişik'le co Davudne ulele gyapk'ı g'ooce. Manke manbışe Bet-Rexoveeneyiy Tsova eyhene cigee Arambişike cos g'ad aazır hoyharna esker pılike kumagıs qot'alecenva insanar g'uxoole. Manbışe

Maaka eyhene cigayna paççah aazırne insanika, sayır Tov eyhene cigeençe yits'iq'vəd aazır insan qoyt'al. 7 Davuduk'le man ats'axhxhamee, Yoavika gırgın yugba sıç'ookan cehilyarnana g'oşun mang'ul ooqa g'uxoole. 8 Ammonbı qığeeç'ı, şaharne akkabışde ögil saç'uvkasınbı xhinne gıviyk'an. Tsovainiy Rexovın Arambı, Tov eyhene cigayneyiy Maaka eyhene cigayne insanaaşika qığeeç'ı, g'ab curayba ulyoozar. 9 Yoavik'le cune g'oşunne ögiyleiy yı'q'äle duşmanar gıpk'ın g'avcumee, mang'vee İzrailyne gırgine g'oşunuke yugun gəvxiün cehilyar curav'u, Arambışde ögilqa gıviyk'an. 10 Avxuyne insanaaşılqar cuna çoc Avişay xərna gıxhxı, manbı Ammonbışde ögiyl gıviyk'an. 11 Yoavee Avişayik'le eyhen: – Arambı zale gucuka vuxheene, ǵu zas kumagıs ayre. De'eş, Ammonbı vale gucuka vuxheene, zı vas kumagıs ayres. 12 Yik'eka ixhe. Qora, yişde milletneme, yişde Allahne şaharbişdemee, yişda adamiyvalla haagvas. Hasre Rəbbeyid Cusqa neni yugda qöö, man he'ecen. 13 Yoaviy mang'una g'oşun Arambışika sıç'ookka gibǵılme, Arambı Yoavne ögiyle heebaxanbı. 14 Ammonbışik'le Arambı heebaxa g'avcumee, coyub Avişayne ögiyle heepxi, şahareeqa ikkeebaç'e. Ammonbışikan saç'ıvkuy ç'əvnxhamee, Yoav İyerasalimqa sıyk'al. 15 Arambışik'le co İzrailybişile avub aaxva g'avcumee, manbı sacıgeeqa savayle. 16 Manbışde paççahee, Hadadezeree, insan g'axuvu, Fərat eyhene damayne şene aq'valın Arambı däv'eeqa qıǵaa'a. Manbı Hadadezerne g'oşunne xəring'uka, Şovakıka, sacıgee Xelam eyhene şahareeqa abayle. 17 Mançına xabar Davudus abımee, mang'vee gırgın İzrailybi sav'u, İordanne damayle ilğeeç'u, Xelameeqa arayle. Arambı Davudne ögil saç'uvkasva gıviyk'an. 18 Arambı İzrailybişde ögiyle heebaxanbı. Davudee Arambışda yıghıd vəş däv'əyn daşk'a he'ekkana, yoq'ts'al aazırır balkanıl alıxı arına esker gek'a. Manbışda g'oşunna xərna Şovakır, Davudee ı'xı' maacar gek'ana. 19 Hadadezerne xilek avubne paççaahaşik'le con gırgınbı İzrailybişis avub avxu g'avcumee, manbışe İzrailybişikana däv'ə ç'əv hav'u, manbışis nukarar vooxhe. Mançile qiyǵa Arambı qəvəyq'ənanbı Ammonbışis kumagbı ha'as.

11 Yuxhxhan qadımee, paççaahar däv'əys qığeebaç'ene gahıl, Davudee Yoav cune insanaaşikayiy gırgine İzrailyne g'oşunuka däv'eeqa yəqqı'l ha'a. Manbışe Ammonbışikın hı'ı, manbışda paytaxt Rabba hıqiy-allançe avqaaqqa. Davud vucmee

İyerasalimcar axva. 2 Sa yiǵıl exheeqa, Davud tyuleençe suǵotsu, cune paççaahaşine sarayne daxalqa ilqeeç'u maa'ar iykar gıyǵal. Mana daxayle ilyakkımee, mang'uk'le sa zəiyfa əyeexər g'eece. Mana zəiyfa geer uftanna yixha. 3 Zəiyfayne hək'ee qiyghanasva Davudee insan g'ixele. G'axuvuyne insanee eyhen: – Mana zəiyfa Q'etbişda eyxhene Uriyna xhunaşşe, Eliamnar yış Bat-Şeva vor. 4 Davudee insanar g'axuvu mana cusqa ayree'e. Mana zəiyfa Davudusqa arımee, məng'l'n yadaaşik eyxhenbı manke ç'əveetxha ixha. Davud məng'l'ka g'ilexhana. Mançile qiyǵa zəiyfa cene xaaqa sıyk'al. 5 Zəiyfa vuxhne eexva. Məng'ee Davudusqa insan g'ixele «Zı vuxhne vorva» eyhes. 6 Davudee Yoavne k'anyaqa insan g'axuvu eyhen: – Q'etbişda eyxhena Uriy yizde k'anyaqa g'axile. Yoavee Uriy Davudne k'anyaqa g'ixele. 7 Uriy Davudne k'anyaqa arımee, Davudee mang'uke Yoaviy g'oşun nəxübnə, däv'ə nəxübnə əlyhəəva qiyghan. 8 Qiyǵa Davudee Uriyk'le eyhen: – Xaaqa hoora, sık'ırıra g'alixhe. Uriy paççaahne sarayeençe qığeeç'umee, paççahee yı'q'äle mang'us pay g'uxoole. 9 Uriymee xaaqa ayk'an deş. Mana paççaahne manesa nukaraaşika sacıgee sarayne akkayne ghalee g'ilexha. 10 Davuduk'le «Uriy xaaqa ark'ın deşva» uvhumee, mang'vee Uriyke qiyghanan: – Nya'a, ǵu yəqqı'le dişde qarı? Nya'a xaaqa idyark'ın? 11 Uriyee Davuduk'le eyhen: – Allahıka mugavilenana q'utye, İzrailybi, Yahuder çadırıbişee aaxvamee, yizda xərna eyxhena Yoaviy eskerar g'ab çolbişee aaxvamee, ho'ne zı xaaqa ark'ın otxhan-ulyoǵa xhunaşşeyka g'alixhe? Valqaniy yiǵne canılqan k'ın ixhen, zı məxdım kar mısacad ha'as deş. 12 Davudee Uriyk'le eyhen: – Ǵu g'iyınar inyaa axve, zı ǵu g'iyqa yəqqı'l ha'asda. Uriy mane yiǵılır, qinne yiǵılır İyerasalim axva. 13 Davudee mana cusqa qort'ul yugda otxhun-ulyoǵu'l keçe xhinne qa'a. Uriy paççaahıse exheeqa qığeeç'e. Mana g'alixhasva meer cune ögilynecar cıgeeqa, paççaahne nukaraaşisqa ayk'an. Mana cune xaaqa meer ayk'an deş. 14 Miç'eed qıxhamee, Davudee kaǵız otk'un, Yoavisqa hixhar he'ecenva Uriysqa qele. 15 Kaǵızee inva otk'un eyxhe: «Uriy it'umba däv'ə əəne cıgeeqa yəqqı'l he'e. Mana ögil ulyozar he'e, qiyǵa zaraba şu yı'q'əlqa ts'its'eepxhe, hasre mana ı'xı' gik'ecen». 16 Yoavee şahar hiqiy-allançe avqumee, mang'uk'le şenbişin yugba aldaaxhvananbı nene surak vuxhay ats'anniy. Mançil-allar mang'vee Uriy mane suralqa salat' ha'a. 17 Şaharın insanar Yoavıka səvxəsva,

şaharıkə g'aqa qığeebaç'e. Manke Davudne g'oşunun sabarabı habat'anbı, habat'anbışde yı'q'nee Q'etbışda eyxhena Uriyer ixhana. **18** Yoavee Davudne k'anyaqa däv'ə naxübiy ilğevç'uva xabar ana insan g'ixele. **19** Mang'vee xabar ana g'ixelene insanis xət qa'an: – Ğu däv'ayne hək'ee yuşan hı'ı ç'əvexhemee, **20** paççahıs sayıb mançike qəl vuxha vake qiyghınee: «Nya'a şı səvxəsva şaharısqa manimee k'ane qeepxha? Nya'a şok'le ats'a dişdiy, manbışe cabırbışile vukbı ahas ixhay? **21** Şavaane Yerubbeşetna dix Avimelek gik'u? Nya'a, cabırile dişdiy mang'ulqa sa zəiyfee yöxxəyna g'aye g'a'apçı, mana Tevetsee gik'u? Nya'a şı manimee cabırbışisqa k'ane qeepxha?» Manva paççahee vak'le uvheene, ğu mang'uk'le eyhe: «Yiğna nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer qik'una». **22** Xabar ana ı'qqəna insan yəqqı'lqa gexha. Mana qarı Davudusqa hirxhıl, Yoavee cuk'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an. **23** Xabar ana arıyne insanee Davuduk'le eyhen: – Şen insanar şalqa k'yoptul, şaka saç'uvkasva şaharıkə g'aqa qığeepç'ı. Şınab manbı şaharne akkabışisqamee yı'q'əlqa g'ee'epşıynbı. **24** Vukbı ayhenbışee cabırbışile paççahne eskeraaşılqa vukbı gyoğ'u, paççahne eskeraaşike habat'anbı vuxhaynbı. Yiğna nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer maa'ar qik'una. **25** Davudee xabar abıyng'uk'le eyhen: – Yoavık'le eyhe: «Mançil-alla aq'va havaxan hıma'acen. G'ılıncın ina-şena geer gik'u. Həşdiyle guc sacıgeeqa sav'u, mane şaharılqa sayıb k'yoohre, mana hı'ğəkar hee'e». Məxüdü ğu Yoavis yik'ıbı hele. **26** Uriyne xhunaşşeyk'le Bat-Şevayk'le Uriy qik'uva g'ayxhımee, mang'us ak' avqaqqqa. **27** Ak' ç'əvuxhayle qiyğa, Davudee insan g'axuvu, Bat-Şeva cune xaaqa qiyelee'e. Məng'ı'ke cus xhunaşşe hee'e. Qiyğa məng'ee Davudus dix uxooxa. Davudee hav'una mana iş Rəbbine yik'eençe vooxhe deş.

12 Rəbbe Natan peyğambar Davudne k'anyaqa g'ixele. Natan mang'une k'anyaqa arı, inəxüdü eyhe: – Sa şaharee q'öyre insan vooxhe. Manbışda sa karnana manasar kar deşda eyxhe. **2** Karnane insanıqa geed çavra-vəq'ə eyxhe. **3** Kar deşdang'uqamee alıvşu xəp qaa'ane vughulyne bederile ğayrı, vuççud eyxhe deş. Mang'vee mana beder cune uşaxaaşika sacıgee xəp qaa'a vuxha. Mançin mang'une xılənçe kar oyxhan ixha, mang'une k'oleençed xhyan ulyoğa ixha. G'alyuvxhasıb mana mang'ul oo g'ulyoxha vuxha. Mana mang'unemee yişşene cigee vuxha. **4** Sayəqees karnane insanısqa menne cigabişeençe mihman

arayle. Karnane insanis cong'əə arıyne mihmannemee otxhuniy ha'asva cune çavra-vəq'əyke həyvan avqu givk'as qıviykkanna. Mang'vee hark'ın kar deşing'una beder avqu abı, cong'əə arıyne mihmanis otxhuniy ha'a. **5** Davudna mane insanılqa qəl avqu, Natanık'le eyhen: – Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, man hı'iyne insanis qik'uyud avaak'a. **6** Rəhı'm hidyav'u, məxbına iş g'avcuva, mang'vee mane bederıl-alla yoq'nəqees geed kar qeles. **7** Natanee Davuduk'le eyhen: – Mana insan ğu vorna! İzrailıyne Allahee Rəbbe inəxüdü eyhe: «Zı ğu İzrailıyna paççah xhinne g'əyxi', Zı ğu Şaulne xılənçe g'attixhan hı'ı. **8** Zı vas yiğne xəring'un xav huvu. Mang'un yadar Zı yiğne xhılıbışeeqa quvu. Zı vas İzrailıniy Yahudayn milletbı huvu. Man vak'le k'ıl'da g'acuxhee, Zı vas mançile hexxanıd helesınnıy. **9** Nya'a ğu Rəbbine ulesqa pisba qööna iş hav'u? Nya'a ğu Mang'un cuvab g'eliqqa huvu? Q'etbışda eyxhene Uriyne xhunaşşeyke vas xhunaşşe hee'esva, ğu mana g'ılıncıqqa huvu. Ğu mana Ammonbışde xıleka gik'u. **10** G'ıynıyke şaqa yiğne xaake mısacad g'ılınc əq'əna qixhes deş. Ğu Yızın cuvab g'eliqqa huvu, Q'etbışda eyxhene Uriyne xhunaşşeyke vas xhunaşşe hey'ı». **11** Rəbbe inəxüdü eyhe: «Zı vakın divan yiğne xaabınbışisqacad qaqqas alıkkas. Zı yiğne ulene ögil, yiğın yadar alyapt'ı, vas delesne insanısqa qevles. Manar yiğne-yiğın, ulek'le g'ece-g'ece yiğne yadaaşika g'alixhas. **12** Ğu man kar dyugulenda hı'ı, Zımee man kar yiğene yı'q'ı'hne gahıl gırgıne İzrailıbışde ulene ögil ha'as alıkkas». **13** Davudee Natanık'le eyhen: – Zı Rəbbine ögil bınah hav'u. Nataneeyid sak'ı, Davuduk'le eyhen: – Rəbbe yiğna bınah havaakal hav'una, ğu qik'as deş. **14** Ğu məxdın kar hı'ıyle qiyğa, Rəbbine duşmanaşşisser Mana k'ap'ik'ile avqa qa'as əxə. Mançil-allar vake ixhana dix qik'asda, axvas deş. **15** Mançile qiyğa Natan cune xaaqa sıyk'al. Rəbbe, Davudna dix ik'iyk'ara'ana. Man uşax qik'uyne Uriyeyne xhunaşşeyken ixha. **16** Davudee uşaxnemee Allahıs düə haa'a. Mana sıvacı xəmbı cune gozee q'ərane ç'iyel alğa'a. **17** Sarayn ağsaqqalar mana ç'ıyele oza qa'asva qabı k'ane ulyoozar. Mana ozar qexhe deş, karıd oyxhan deş. **18** Yıghıd'esde yiğıl uşax qek'an. Davudun nukarar uşax qik'uva mang'uk'le eyhes qəvəyq'anənbı. Manbışisqa məxüdü qayle: – Uşax üç'ürnang'a, şı mana ittunçil aqqeyir, mang'vee şal k'ırı alixxhı deş. Həşde uşax qik'uva şı mang'uk'le nəxüdü eyhes? Sayıd cuk sa kar ha'a. **19** Davuduk'le cune nukaraşşe ğud-ğud haa'a g'avxhımee, uşax

qik'uva ats'axhshen. Mang'vee manbışike «Uşax qik'uyneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe. 20 Man g'ayxhı, Davud ç'iyeye oza qıxha, əyxı'r-səyxı'r vuk'lelqa zeytunun q'ışid qadğu, tanalinbid badal hı'ı, Rəbbine xaaqa hark'ın, Mang'us kyozarna. Qiyğa mana mançe cune xaaqa sak'ı, cus otxhunıy heleva eyhe. Cus oxhanas hucooyıy huvu, mang'vee oyxhanan. 21 Nukaraşe mang'uke qiyghanan: – Ğu in ha'an kar hucoone? Uşax üç'ürnang'a, ğu sıvacı geşşu-gyaxvananiy, həşde uşax qik'umee, ğu oza qıxha kar otxhan girğıl? 22 Davudee manbışis inəxdın alidghınıy qele: – Uşax üç'ürnang'a, zı sıvacı geşşu-gyaxvananiy. Zalygena ixhee, Rəbbis zı qiykkın, uşax gidek'avaniy eyhe. 23 Həşde uşax qik'uyın, zı nişisne siv aqqas? Nya'a mana zasse yı'q'əlqa sak'al ha'as əxəyee? Mana zasqa sak'ılas deş, zı mang'usqa əlyhəəs. 24 Qiyğa Davudee xhunaşşeyş Bat-Şevays yik'ıbı hele, ikkeç'u məng'ı'ka g'ılexha. Mana vuxhne ayxu dix uxooxa. Davudee mang'un do Sıleyman giyxhe. Rəbbis man uşax ikkiykanan. 25 Mang'vee maqa Natan peyğambar g'ıxele, mang'veeyid uşaxın do Yedidiyah (Rəbbis ikkana) giyxhe. 26 Yoavee Ammonbı vooxhene Rabba eyhene şaharılqa cuna g'oşun k'yoohar hav'u, maana paççahna g'ala avqaaqqa. 27 Qiyğa Yoavee Davudne k'anyaqa ina xabar ana insanar g'uxoole: – Şi Rabba eyhene şaharılqa k'yophur, manbışe xhyan havacen cigabı aqqı. 28 Həşdiyle ğu avxuna g'oşun sav'u, arı mane şaharın hiqiy-alladın cigabı aqqe. Qiyğab vuc şahar alept'e. Deşxheene, zı mana şahar avqee, mançis yızın do heles. 29 Davudeeyib avxuna g'oşun sav'u, Rabbeeqa arı, dəv'əyka mana avqaaqqana. 30 Mang'vee manbışde paççahne vuk'lele tac alyaat'u, cune vuk'lelqa giyxhe. Man tac k'inəğəyke hı'ı ıxha, çina yı'q'vaalab sa talant vuxha. Mançine hiqiy-allançed granın g'ayebiyiy gitk'in. Davudee mane şahareençe geed gıranın kar qığa'a. 31 Mane şahareedin millet mang'vee qığatxhu, ayxaaka, yıvayne kılıngıkayiy yak'uka işbı gaces ilekka. Qiyğale xhinne manbışisqa karpıç ha'as ilekka ıxha. Davudee Ammonbışde gırgıne şaharbışik man hı'iyle qiyğa, qığec'u cune g'oşunuka İyusalımqa ayk'an.

13 Qiyğa in ıxha. Davudne duxayqa Avşalomuqa Tamar donana micagna yıçu yixha. Davudne menne dıxes Ammonus mana Tamar yikkiykan. 2 Ammonus cuna duvuxna yıçu Tamar manimee yikkiykan, mana mançike ik'iyk'arna. Mana adamiys hidyark'ınna içiy yixhayke, Ammonus məng'ı'k

hucoomecad ha'as dağamda qöö ıxha. 3 Ammonuqa Yonadav donana sa hambaz ıxha. Yonadav Davudne çocuna, Şımayna dix ıxha. Vucur geer bicna kar ıxha. 4 Yonadavee Ammonuk'le eyhen: – Ay paççahna dix, nya'a ğu yiğ-yiğile k'eçe? Ğu man zak'le eyhelan! Amnonee mang'uk'le eyhen: – Zas yizde çocuna Avşalomna yıçu Tamar yikkan. 5 Yonadavee mang'uk'le eyhen: – Tyuleeqa k'ıç'u, ğucar ğu ık'arna xhinne hagve. Dek ğu g'acesva vasqa arımee, mang'uk'le eyhe: «Hucoona ixhes, yuçeyk'le Tamarık'le eyhe arı zas kar oxhan he'ecen. Yizde ulene ögil zas otxhunıy he'ecen, zak'ler mana g'ayces, məng'ı'ne xılənçe kar oxhanas». 6 Ammon tyuleeqa k'ıç'u, vuceecar vuc ı'kar hag'va. Paççah mana g'acesva arımee, mang'vee paççahlık'le eyhen: – Hucoona ixhes, yızda yıçu Tamar ayrecen, yizde ulene ögil zas q'öble kokay hee'ecen, zınad manbı cene xılənçe oxhanas. 7 Davudee xaaqa insan g'axuvu, Tamarık'le eyhen: – Həşde yiğne çocune Ammonne xaaqa hiyek'ne, mang'us oxhanasın kar he'e. 8 Tamar çocune Ammonne xaaqa hark'ıning'a, mana g'alırxhu eyxhe. Tamare xamır hı'ı, çocune ulene ögil kokaybı qece. 9 Qiyğa məng'ee tava alyapt'ı, çocune ögilqa otxhanan kar giyxhe. Mang'us oxhanas ikkiykan deş. Amnonee eyhen: – Hasre girğınbı zasse qığeeç'ecen. Girğınbı mang'usse qığeebaç'enbı. 10 Amnonee Tamarık'le eyhen: – Otxhanan kar anne gozeeqa qıkkee, maa'ad zı yiğne xılənçe alyaat'u oxhanasın. Tamare çocusva hı'iyn kokaybı alyaat'u, anne gozeeqa qıkkekka. 11 Kokaybı Amnonee oxhneceva cusqana qıkkekamee, Ammon Tamarık at'ıırq'ın eyhen: – Yıçu, qeera zaka g'aliyxhe. 12 Tamare mang'uk'le eyhen: – De'eş çoc, yızın do qığmayhe! İzrailee məxdın karbı ha'anbı deşxhe. Məxbına beynyavavalla humaa'a. 13 Məxdine doyuka zı nyaqana yixhes? Yiğmid İzrailee beynyavava do qığec'es. Həşde hucoona ixhes, ğu hark'ın paççahıka yuşanxhe, mang'vee zı vas heylesda. De'eşva eyhes deş. 14 Amnonee məng'ı'l k'ırı ilydixhı, guc geeb vuxhayke mana qıkkeek'val hey'ı, məng'ı'ka g'ılexhana. 15 Mançile qiyğa Ammonuk'le Tamar g'imeece qeexhe. Ammonus Tamar cus yic yikkanançiler geer g'imeece qeexhe. Mang'vee Tamarık'le «Oza qiyxha ğadariyxheva» eyhe. 16 Tamare mang'uk'le eyhen: – De'eş, yızda çoc! Ğu zı g'e'eyşuyka, mançile ögil hav'uyne pisvalileb, sık'ılbab xəbna pisvalla zas haa'a. Amnonee məng'ı'l k'ırı ilydixhı, 17 cuna nukar qort'ul eyhen: – İna zasse g'e'eyşu, akka qe'e! 18 Nukareeyir içiy g'aqa qığeyhı,

akka qa'an. İçiyne tanal gıranın micagın gurt eyxhe. Məxdın gurtbı paçcahne adamiys hidyapk'ınne yışbışe alya'a ıxha. **19** Tamaree vuk'lelqa yı'q k'yaa'a. Qiyğad tanalın gurt qıt'axı'ı, vuk'lelqa xıleppıd aqqı hülöörəxə geeşe-geeşe iyee'anna. **20** Çocee Avşalomee mæng'ı'kle eyhen: – Vaka, yiğna çoc Amnonne g'alırxhu? Yiçu, həşde nıq' qığmayhe, mana yiğna çoc vorna. Man ıxhayn yik'eeqa ıkmekka. Məxür Tamar cene çocune Avşalomne xaa gırgıng'vee dağərçuna xhinne eexva. **21** Paçcah Davuduk'le mana gaf g'avxhumee, mana qəlın əq'əna. **22** Avşalomee Amnonuk'le yugunud pısınıd cuvab eyhe deş. Mang'vee yiçu mıc hey'ı, mæng'ı'ka g'alırxhuynçıl-alla Avşalomuk'le Amnon g'ımece ıxha. **23** Ooğançe q'ölle sen ilğec'uyle qiyğa, Efrayim eyhene şaharıs k'anene Ba'al-Xatsoree Avşalomee vəq'əbı qoysar eyxhe. Avşalomus paçcahın gırgın dıxbı maqa otxhun-ulyoğas qoot'ılas vukkiykan. **24** Mana paçcahısqa arı, eyhen: – G'iyına zı, yiğne nukaree, vəq'əbı qoysar. Hucoona ixhes, g'iyına paçcahiy cun insanar zasqa savaale. **25** Paçcahee Avşalomuk'le eyhen: – De'eş dix, yişin gırgınbı abee, vas yı'q'da gyuaras. Avşalomee mana nımee ittunçıl aqqeyir, paçcah maqa arayle deş. Paçcahee Avşalomus xayırdüəyib huvu, mana yəqqı'l araççe. **26** Avşalomee meed eyhen: – Manke yızda çoc Amnonxheeyir şaka g'axıle. Paçcahee mang'uke qiyghanan: – Nişısne mana şoka ikkekka? **27** Avşalomee xıl ts'ıts'aa'a deş. Davudee manke Amnonur gırgın cun dıxbı mang'uka g'uxoolnı. **28** Avşalomee cune insanaaşılqa əmr haa'a: – İlyaae Amnonee çaxır ulyodğu vuc xhinne qıxhamee, zı şok'le «Amnonus ı'xeval» eyhes. Manke şu mana gik'e, qı'məəq'ən. Zı şos əmr hoole! Adamer vuxhe, yik'eka vuxhe! **29** Avşalomee nəxüdiy uvhu, nukaraaşed həməxüdü Amnonus ı'xiyxən. Paçcahne dıxbışik'le eyxhenbı g'acu, zaraba cone g'atıraaşılqa aleepxı, mançe heebaxanbı. **30** Manbı yəqqənanğ'a Davudulqa inəxübna gaf hıviyxhar: – Avşalomee paçcahın gırgın dıxbı gyapt'ıynbı, manbışda nenacar üç'ürra g'alerçu deş. **31** Paçcah oza qıxha, tanalın qıt'axxı'ı, ç'iyelqa gızyaraççe. Mang'ı'ne k'anene gırgıne cune insanaaşed tanalınbı qıt'axxa'anbı. **32** Davudne çocune Şımayne dixee Yonadaveeme inəxüdü eyhe: – Yızde xəring'usqa həməxüdü qımaylece, cune dıxbışın gırgınbınıyxan hapt'ı. Saccu Amnoncar qik'u. Avşalomuqa məxbına fıkır cuna yiçu Tamar Amnonee cuca g'alıyxhas alıykkıyne yiğle vuxha. **33** Hasre yızde xəring'un paçcahın gırgın cun dıxbı hapt'ıva gaf

g'avxhıva yik' gimoyxhancen. Saccu Amnoncar qik'u. **34** Avşalomee hıxu ark'ın ıxha. G'aravulee, vuk'ul ooqa qav'umee, tepayle geeb insanar gəə g'ooce. **35** Yonadavee paçcahık'le eyhen: – Haane paçcahın dıxbı qöövub! Zı, yiğne nukaree, nəxüdiy uvhu, həməxüdü eyxhen. **36** Mang'vee cuvab uvhu g'attırxhunmee, axtıba gyaaşe-gyaaşe maqa paçcahın dıxbı ikkebaç'e. Paçcahır gırgın cun insanarıb hülööbəxə gyaaşe gıviyğal. **37** Davudee yiğıs-yiğıs dıxes, Amnonus, ak'avqaaqa vuxha. Avşalomee hıxu Geşurne paçcahne Talmayne k'anyaqa ayk'an. Talmay Ammıhudna dix ıxha. Geşureeqa hıxuna Avşalom maa'ar xhebillə senna axva. **39** Amnon qik'u, ooğançe sabara gah ilğevç'ule qiyğa, paçcah Davud culqa qarayle. Mana Avşalomuke qəl qığahasva qıhna gexha deş.

14 Tseruyayne duxayk'le Yoavık'le ats'annıy, paçcahın yik' Avşalomuqa gyotxhan ıxhay. **2** Yoavee Teqoayeeqa insan g'ixele mançe ats'alynana zəiyfa ayres. Mang'vee arıyne zəiyfayk'le eyhen: – Hucoona ixhes, ğucar ğu ak' avquyn xhinne heegve. K'arın tanalınbı ale'e, vuk'lelqa zeytunun q'ış qımadağva, ğucar ğu qik'uyng'unemee geer yiğbına geeşen xhinne heegve. **3** Paçcahne k'anyaqa hark'ın, inəxüdü eyhe. Yoavee, paçcahık'le hucooyiy eyhesva, xət qa'an. **4** Teqoayeençene zəiyfa paçcahısqa ikkeyç'u, mang'ı'ne ögee aq'vak k'ena ç'iyelqa gizerçu, eyhen: – Ay paçcah, kumag he'le! **5** Paçcahee mang'uk'le eyhen: – Vak hucoona ıxha? Zəiyfee eyhen: – Zalqa yiğ adı, yızda adamiy qik'u. Zı sip'ırıy vorna. **6** Zaqa, yiğne nukarıqa, q'öyre dıxniy vor. Sa yiğıl manbışda q'öyre çolee sana-sang'uka aldapxhınınbı. Maa'ar manbı curaa'asda vuşucar ıxha deş. Sang'vee manasa ı'xı' gik'una. **7** Həşde gırgınacab xızan zalqa g'elil quvxha, manbışe eyhen: «Çoc gik'una şasqa qale, şı mana çoc gik'yunçıl-alla gik'as. Dekkın kar şavusiy avxas manar gik'as». Manbışe məxüdü zaqa vodun-deşın man ts'ünq' q'ətq'as. Məxüb manbışe çıyeyne aqval yızde adamiyke g'abıynbı g'alepçes deş. **8** Paçcahee zəiyfayk'le eyhen: – Xaaqa sayk'le. Zı yiğne hək'ee əmr haa'asda. **9** Teqoayeençene xhunaşşee paçcahık'le eyhen: – Yızda xərna paçcah, hasre mançına bınah zalqayiy yızde xızanıqla vuxhecen! Paçcahılqayiy cune taxtıqla bınah gymooxhancen! **10** Paçcahee eyhen: – Şavaayiy vak'le sa cuvab uvhu, mana zasqa ayre. Mançile qiyğa mana vak sayır set'as deş. **11** Zəiyfee eyhen: – Hucoona ixhes, paçcahee, Rəbbılqa, cune Allahılqa k'ın g'aysrecen, şavusqacad yızde dixike qəl

qığaahas havaasaras deşva. Deşxhee, manbişe yizda dix gik'as. Davudee eyhen: – Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, yiğne duxayne vuk'lele ç'ərüb g'a'avxhas deş. 12 Zəiyfee Davuduk'le eyhen: – Hucoona ixhes, zasqa sa cuvab eyhes hasre. Paççahee «Eyheva» eyhe. 13 Zəiyfee eyhen: – Nya'a manke ğu, Allahne milletne ögil məxbına iş hav'u? Ğu məxüid uvhuyka, valqa bınah qaa'a. Menne cigeeqa hixu ark'ınna yiğna dix ğu vasqa sak'al hı'ı deş. 14 Yişin gırgımbı hapt'asınbı, şı ç'iyelqa ott'ulne yı'q'əlqa sa'as dexhene xhyanık akar. Allaheeyid insanıke ts'ıts'ı'ı can g'eşşe deş, Mang'veeyib Cuke əq'ənaqa gırxhuna nəxürne Cus k'ane qa'asva fıkrı ooxhan. 15 Zı milletın qı'yeeq'ən hey'ı, çıl-allar zı həşde vasqa, yizde xəring'usqa paççahısqa arı. Yizde fıkrreeqa qadıyn: «Hark'ın paççahıka gaf haa'as, sayid mang'vee zı uvhuyn ha'a. 16 Paççahee, zı uvhunçıl k'ırı alıxhxı, zınayiy yizda dix, şı gyapt'as vukkanang'une xıleençe g'attıvxhan haa'a. Məxüb şı Allahne milletne yı'q'neençe hakkal hıdyaa'a». 17 Mançıl-alla zı məxüid uvhu: «Yizda xərna paççah, sa cuvab eyhe, yızın yik' cigeeqa qoracen». Vasse Allahne malaaiķısse xhinne yugun pısinçıke cura'as əxən. Hasre Rəbb, yiğna Allah, vas kumagxhecen! 18 Paççahee zəiyfayk'le eyhen: – Zı vake sa cuvab qiyghanas, mançın alıdĝhınıy zake dyugul hıma'a. Zəiyfee eyhen: – Yizda xərna paççah, hucoona ixhes qiyĝhne. 19 Paççahee qiyghanan: – İne yiğne işee Yoavna xılyne alıvku vob? Zəiyfee alıdĝhınıy qele: – Yizda xərna paççah, valqan k'in ixhen, şavussevad val k'ırı ilydıyxı t'ub cıgeençe ı'ĝıykar haa'as vəəxəs deş. Ho'o, yiğne nukaree Yoavee zas əmr hav'u, zı hucooyiy eyhes ıkkınavd, mang'vee xət qı'ı. 20 Məxüid yiğne nukaree Yoavee mana iş qa'asva hı'ı. Yizde xəring'una paççahna ək'el, Allahne malaaiķna ək'elymee geeb vob, mang'uk'le dyunyel eyxhen gırgın ats'an. 21 Paççahee Yoavık'le eyhen: – Ho'o, zı man kar ha'asın. Hoorə, şena mek'vna Avşalom yı'q'əlqa sak'al he'e. 22 Yoav aq'ıvakkəna ç'iyelqa gızerçu, «Ğu paççah geer qa'anava» uvhu. Qıyĝa Yoavee meed eyhen: – G'ıyna paççahee, cune nukaree uvhuyn hı'ı. Həşde zak'le, yiğne nukarık'le, ats'axhxayn, vasqa zı yugra qarı ıxhay. 23 Yoav Geşureeqa hark'ın, Avşalom İyerusalımeeqa sak'al ha'a. 24 Paççaheeme eyhen: – Hasre mana cune xaaqa sak'ılecen, yizde ulesqa qımayılecen. Avşalom cune xaaqa sıyk'al, mana paççahne ulesqa qarayle deş. 25 İzrıylıvılle Avşalom xhinne micagna adameeşına

ınsan ıxha deş. Gırgıng'us mana ıkkıan ıxha. Vuk'lele kıts'alqamee mang'uqa qəlan cıga ıxha deş. 26 Senıs, ç'ərbışe mang'us yı'q'ıvalla haa'ava, mang'vee manbı gyadaxa ıxha. Qıyĝad g'apanıl gyoodkumee, q'öd vəş şekel qadayle ıxha. (Şekel paççahee gıxhxıyn standart ıxha.) 27 Avşalomıqa xhebyıre dıxy Tamar donana sa yış yıxha. Tamar geer micagna ıçiy yıxha. 28 Avşalom q'ölle senna İyerusalım axveeyır, mang'uk'le paççahın aq'ıva g'eece deş. 29 Avşalomee Yoavıqar qıhna insan g'ıxele. Avşalomus ıkkıanannıy, Yoavee vuc paççahısqa ıkkı. Yoavıs mang'une k'anyaqa ayres ıkkıykan deş. Avşalomee q'ör'es Yoavne k'anyaqa insan g'ıxele. Mang'us meer mang'une k'anyaqa ayres ıkkıykan deş. 30 Avşalomee manke cune nukaraaşık'le eyhen: – İlyaaķe, Yoavın xhıt'anan çol yizde çoluk at'ıtq'ın vod. Hap'ın, maqa ts'a ı'xe. Avşalomne nukaraaşed hap'ın, maqa ts'a ı'xıyən. 31 Manke Yoav Avşalomne xaaqa arı, qıyghanan: – Nya'a yiğne nukaraaşee abı, yizde çolus ts'a ı'xı'? 32 Avşalomee Yoavık'le eyhen: – Zasqa ayreva zı yiğne k'anyaqa insan g'axıvu. Eyhelan zak'le, zı ınyaqa Geşureençe nışısniy qarı? Zı şaacar axunaxhiy ıncıle nımeexheyıd yugda eyxheyiy. Hasre zak'le paççah g'aces. Zaqa bınah vobxhee, gı'ecen. 33 Yoavee hark'ın, man gırgın paççahılqa hıxhar ha'an. Paççaheeyır Avşalom cusqa qoyt'al. Avşalom paççahısqa arı, mang'une ögil aq'ıva ç'ıyek qet'asmee k'yoyzarna. Paççahee mang'us ubba ha'a.

15 Sabara gah ıĝevç'uyle qıyĝa, Avşalomee cus dəv'əyn daşk'a, balkanar, xhots'al cune ögil g'adaxhınasda insan t'abal ha'a. 2 Mana mıç'eer çakra suĝots'u, şaharne akkabışısqa əlyhəəne yəqqəniy ulyoyzarna. Mançe cone yı'q'nee gıpxhına gaf paççahee məhkama alĝehēcənva vüqqən insanar ı'ıĝəəmee, mang'vee manbı cusqa qopt'ul, qıyghan ıxha: – Ğu nene şahareençene? Mane insaneeyıd alıdĝhınıy qele ıxha, vuc sa neneme İzrıylıne nasıleənçena vorna. 3 Avşalomee mane insanık'le ınəxüid eyhe ıxha: – Yiğna iş yugıab, qopkunab vıxheeyıb, paççahısnee val k'ırı alıxhxhesda insan deşda. 4 Avşalomee meed eyhe ıxha: – İne ölkayna haakım zıcarxhiy hı'ına. Manke zı, vıuşuyiy zasqa məhkamee he'eva arı, mang'une işıqa qorkıranıy ılyakkas. 5 Vuşumecar k'yozarasva Avşalomusqa qexhemee, mang'vee xıl hotku, mana insan cusqa ts'ıts'ı'ı, ubba ha'a ıxha. 6 Avşalomee məxüid paççahısqa məhkama ha'asva vüqqəne gırgıne

İzrailybışıkcad ha'a ixha. Məxüb mang'vee İzrailybı
 culqa saa'a vuxha. 7 Yoq'ulle sen ilğeç'uyle qiyğə,
 Avşalomée paçcahık'le eyhen: – Hucoona ixhes,
 hasre zı Xevronqa hark'ın, Rəbbis cuvab huvuyın
 kar ha'as. 8 Zı, yiğna nukar, Aramne cigabişeeene
 Geşurne şaharee axvamee, k'inniy g'assır: «Rəbbe zı
 İyusalımqa sak'al he'ee, zı Mang'us i'bəədat ha'as
 Xevronqa i'qqəs». 9 Paçcahee mang'uk'le «Yugna yaq
 vuxhenava» eyhe. Avşalomur Xevronqa ayk'an. 10
 Avşalomée dyugulenba gırgine İzrailyne nasılbişeeqa
 cun insanar g'axuvu, maabınbışık'le eyhen: – Gaçeençe
 qı'ğəəne süttyun ses g'ayxhımee, «Avşalom Xevron
 paçcah ixhava» eyhe. 11 İyusalımğənçe Avşalomuka
 sacıgee q'öd vəş insan ayk'an. Manbı məttıne yik'eka
 mang'uqab qihna əlyhəə vuxha. Manbışis nişikcab
 xabar vuxha deş. 12 Avşalomée q'urbanbı allya'amee,
 mang'vee Davudna muşaaavir Giloonçena Axitofel
 cune şahareençe, Giloonçe, cusqa qoyt'al. Avşalomne
 suralqa i'lğəənbı yiğ-yiğile geeb qeebaxhe vuxha.
 Manbışis Davudne yı'q'əle qeepxhes vukkan vuxha.
 13 Sa insan Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen: –
 İzrailybışın yik'ı Avşalomulqa vod satk'il. 14 Davudee
 İyusalımeene cune gırgıne insanaaşık'le eyhen: –
 İnce heepxas! Deşxheene, Avşalomne xılənçe yişde
 neng'ussecar g'attixhanas əxəs deş. Zaraba vuxhe
 əlyhəəs. Deşxheene, mana şaka avarq'il, yişde vuk'lelqa
 yiğbı exas, şaharıb g'ilıncıke alğaaahas. 15 Paçcahne
 insanaaşee eyhen: – Şi yiğın nukarar vob, hasre ğu,
 yişde xəring'vee, eyhen ixhecen. 16 Paçcahıqab qihna
 mang'un gırgın xaabınbı qığeebaç'enbı. Mang'vee
 saccu yits'ıyre caariye xaaqa ilyaakasva g'alyaa'a. 17
 Paçcahıqad qihna gırgın milletcad qığeç'u, şahareençe
 qığəəne xaasqamee qadı, ulyoyzaran. 18 Gırgın
 mang'un insanar Keretbışıka, Peletbışıka, yixhid vəş
 Gateençe cuqab qihna qabıyne Gatbışıka sacıgee, cune
 ögiyle ilğeebaç'e. 19 Paçcahee Gatğənçene İttayk'le
 eyhen: – Ğu nya'a şaka i'qqə? Sak'le, ixhesde paçcahıka
 Avşalomuka axve. Ğu menne cıgeençe g'e'eşşu qarına
 vor. 20 Ğu inyaqa həşdebişee qarı. G'ıyna zı ğu
 zaka əlyhəəsne alıkke? Zak'le zı nyaqa əlyəsvacar
 ats'a deş. Ğumee sak'le, yiğın insanarıb vaka quvke.
 Hasre Rəbbe Cuna badal dyooxhena yugvalla vak'le
 haagvecen! 21 İttayee paçcahıs alidghıniy qele: – Vorne
 Rəbbılqanıy yizde xəring'une paçcahne canılqan k'ın
 ixhen, ğu, yızda paçcah, nyaa'ar ixhee, zınar qik'u
 ixheeyir, üç'ür ixheeyir, maa'ar ixhes. 22 Davudee
 İttayk'le eyhen: – Qora manke ögilqa ilğeç'e, ögee

hoora. Gatğənçene İttaykan gırgın mang'un insanar,
 cone k'anebın gırgın uşaxar qabı, ilğeebaç'enbı. 23
 Paçcahın insanar əlyhəəmee, ölkeebın gırgın insanar
 okur aletçu gyaaşenbı. Paçcahee Qidronna q'adaal
 ilğevç'umee, mang'ukan gırgın milletcad sahrayne
 suralqa ayk'an. 24 Maa'ar Tsadokır ixhana. Mang'une
 k'ane Levıyke g'abıynbı vuxhaynbı. Manbışee Allahıka
 mugaavilenana q'utye quvkeka vuxha. Allahna q'utye
 manbışee ç'ıyelqa gıviyxhe. Evyateree gırgın millet
 şahareençe qığeç'esmee q'urbanbı allya'a. 25 Paçcahee
 Tsadokuk'le eyhen: – Allahna q'utye şahareeqa savk'al
 hee'e. Zı Rəbbine ulesqa yugra qaree, Mang'vee meer
 zı yı'q'əlqa sak'al hı'ı, Cuna q'utyeyiy Cuna çadır
 zak'le hağvasın. 26 De'eş, «Ğu Zas ıkkanna deşurva»
 uvheene, hasre zak Cus hucooyiy ıkkın he'ecen. Zı
 Mang'une xile vorna. 27 Paçcahee kaahın Tsadokuk'le
 eyhen: – İleke, hucooyiy eyxhe. Ğunayiy yiğna dix
 Axıma'ats, Evyatarne duxayka Yonatanıka sacıgee
 hexxan hidı'ı şahareeqa savk'le. Ğunar, Evyatareeyib
 q'öyursana vuşun dixbı şoka vukkee. 28 Zı şoke
 xabar qavaalesmee, İordanne damayle ilğəəne cıgee,
 sahrıe ixhes. 29 Tsadokeeyiy Evyateree Allahna q'utye
 İyusalımeeqa savaak'al haa'a. Cona q'öyursanab
 İyusalımeeqa axva. 30 Davud Zeytunne suvalqa geşşee-
 geşşee ilqeç'e. Mang'vee vuk'lelqa kar atçu eyxhe,
 g'elılqamee kar ali'ı ixha deş. Mang'uka sacıgee
 suvalqa i'lqəənbı vuk'lelqa kar atçu gyaaşee-gyaaşee
 ilqeebaç'e. 31 Şavaame «Axitofel Avşalomne k'ane
 vorva, g'elıl qeepxhaynbışde suralırva» xabar hoole.
 Davudee Rəbbis düə haa'a: – Ya Rəbb, zı Vake heqqa,
 Axitofelin mı'sləhətı nişıscağ kara'dənbı he'e. 32
 Davud milletin Allahıs i'bəədat ha'ane suvane
 q'omaqa hırxılıymee, Arkıbışda Xuşay mana g'aces
 arayle. Mang'vee culqa abına ver haagvasva tanalınbı
 qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. 33 Davudee
 mang'uk'le eyhen: – Ğunar zaka sacıgee əlyhəəsxhee,
 ğu zas dağamra ixhes. 34 İneke yugun, ğu şahareeqa
 sak'ı, Avşalomuk'le eyhe: «Paçcah, zınar yiğna nukar
 ixhes. Şenke nəxübiy yiğne dekkıs nukarıyvalla hav'u,
 həşdeb vas haa'as». Məxüid vasse zas kumag ha'as
 əxə. Vasse Axitofelin mı'sləhətı alyt'ik'al ha'as əxə. 35
 Kaahın Tsadokıy kaahın Evyatar maa'ab vaka
 vuxhes. Paçcahne sarayee g'ayxhiyn gırgın kar, ğu
 kaahınaaşılqa Tsadokılqayıy Evyatarılqa hixhar ha'as.
 36 Manbışda q'öyre dix – Tsadokna dix Axıma'ats,
 Evyatarna dix Yonatan – manbışde k'ane vob. Şok'le
 g'ayxhiyn gırgın manbışde xıleka zalqa hixhar he'e. 37

Mana həşde mağarabışde sançeeeye, deşxhee, menne cigeeeye dyugulyxha vor. Mang'una g'oşun yiğne eskeraaşılqa ts'eppa k'yophur, ğamuvxhee, man g'ayxhiynbişe eyhesin: «Avşalomuqa qihna apk'ininbi avub avxu». 10 Manke aslanaaşin xhinnen yik'binan igiderib qəvəəq'ənasımbı. Gırgıne İzrailıybışik'lecad ats'an, yiğna dek nəxrına g'oçax ıxhay, cukanbıb nəxbın igider vuxhay. 11 Zı vas inəxübna mı'sləhət g'ooce: Danile Beer-Şevalqamee gırgın İzrailıybı deryahne mıqlena g'um xhinne vasqa savaalecen. Ğunab yiğne xilen manbı dəv'eeqa vukkee. 12 Mana axvane cigabışde sançee şi mang'ulqa xəənçə ç'iyelqa g'e'exhıxhan şeş xhinne k'yooharas. Manar, cukane insanaaşına sacarıv üç'ürna g'ilydaraççe. 13 Mana menne şahareeqa ark'in ixheene, gırgıne İzrailıybışe mane şaharısqı t'ü'ər adı, mana şahar habğı, dameeqa g'a'apçes. Mane şaharıke sa k'ınna g'ayeb g'alepçes deş. 14 Avşalomeeyi cukane gırgıne İzrailıybışe eyhen: – Arkıbışda Xuşayna mı'sləhət, Axitofelyne mı'sləhət ile yugba vob. Məxüdü Rəbbe Avşalomne vuk'lelqa ver ablyaa'asdeme, Axitofelyna yugna mı'sləhət havaakal haa'a. 15 Xuşayee kaahınaaşık'le Tsadokık'leyiy Evyatarık'le eyhen: – Axitofelee Avşalonusiy İzrailıyne ağsaqalaaşis inəxübna mı'sləhət g'avcu. Zimee manbışık'le inva uvhu. 16 Həşde şu ina xabar ana Davudusqa zaara insan g'axıle. Şu mang'uk'le eyhe: «G'iyına xəmə İordanne damayne ine aqval sahree hımaa'a. Damayne şene aq'valqa ilğeepç'e. Deşxheene, paçcahır cukan gırgın insanarıb hapt'asınbı». 17 Yonatanıy Axıma'ats En-Rogeele aaxva vuxha. Sa nukar içee manbışis xabar abayle vuxha, manbışeb mana xabar paçcah Davudus hıvxhar haa'a vuxha. Manbı şaharee neng'uk'lecab g'avces vukkan deşdiy. 18 Sa gadeyk'le manbı g'ooce, mang'veeyid man hark'ın Avşalomulqa hıvxhar ha'a. Mançıl-allab manbı mançə zaraba qığeepç'ı Baxurimee eyxhene sa adamiyne xaaqa qavayle. Mane adamiyne məhlee kahrız vooxhe. Manbı maqa k'eebaç'e. 19 Mang'une xhunaşşee örtuyug alyaat'u kahrızılqa aççu, çılqab xhıt'a gyooka, şavuk'lecad vuççud g'imececenva. 20 Avşalomun insanar mane xaaqa abı, zəiyfayke qiyghanan: – Axıma'atsiy Yonatan nyaane vob? Zəiyfee manbışık'le eyhen: – Damayke ilğeepç'ı. Mane insanaaşə manbı t'abal haa'a. Vuşucar ivdeykıme, sapk'ıl İyerusalımqa avayk'an. 21 Avşalomun insanar apk'ınıyle qiyğa, Yonatanıy Axıma'ats kahrızeeñçə qığeepç'ı, paçcah Davudus xabar hevlesva avayk'an. Manbışə mang'uk'le

eyhen: – Oza qeepxhe, damayke zaraba ilğeepç'e. Manke manbışə Axitofelee uvhiynçına gaf ha'a. 22 Davudıy cun insanar İordanne damayle ilğeebaç'enbi. Miç'eerilqasse damayle ilğideç'una sa insan axva deş. 23 Axitofelik'le iş cune mı'sləhətika hıdyav'u g'avcumee, mang'vee cune əməleys palan ı'xı' cune şahareeqa, xaaqa sıyk'al. Mang'vee cune karak hucooyiy ha'as ikkanvad uvhu, ark'ın vuceecar vuc gıvayxanna. Mana, cuna dek k'eyxiyne mağaree k'eyxha. 24 Davud Maxanayimeeqa qarayle. Avşalomur cune k'anene gırgıne İzrailıybışıka İordanne damayle ilğeeç'e. 25 Avşalomee, Amasa Yoavne cigeeqa g'oşunbışda xərna giyxhe. Amasa, Yitra donane İzrailıyğañçeng'una dix ıxha. Mang'una yed Naxaşna yiş Avigailiy yixha. Yoavna yed Tseruya Avigailiynar yiçu yeexhe. 26 Avşalomee İzrailıybışıka Gilead eyhene cigee çadırıbı giyxə. 27 Davud Maxanayimeeqa arayle. Maqa mang'usqa Ammonne Rabba eyhene şahareeñçene Naxaşna dix Şovi, Lo-Devareeñçə Ammielyne dix Makir, Rogelim eyhene şahareeñçə Gileadğañçena Barzilay abayle. 28 Manbışə Davudusiy cune g'oşunus doşagbı, k'olabı, nyuq'vneke hı'iyın g'abbi, ooxhanas suk, xhıt'a, urva, qoots'una suk, hüvə, 29 itv, şor, zerane nikneke hı'iyın nisse, vəq'əbi adayle. Manbışisqa məxüdü qayle, g'oşun çolee missibaniyxan, obzur, xhyan denamee avxu.

18 Davud cune hıqiy-allane g'oşunuqa ilyakka. Mang'vee g'oşun aazırna, vəşna bit'al hav'u, manbışılqa ç'ak'ınbı gıviyxhe. 2 Davudee g'oşun xhebne cigeeqa bit'al haa'a. Ts'eppiynə destel ooqa Yoav, q'öd'esde destel ooqa Yoavna çoc, Tseruyayna dix Avışay, xhebıd'esde destel ooqar Gatğañçena İttay xərna giyxhe. Paçcahee g'oşunuk'le eyhen: – Zı şoka dəv'eeqa hıdyark'ın gyuaras deş. 3 Eskeraaşə mang'uk'le eyhen: – Hımayk'an, şi heepxas gyapk'eene, manbı şaqa sapk'ıl ilyaakas deş. Yişınbışın surabı hapt'eeyib, manbı şaqa meeb sapk'ıl ilyaakas deş. Ğu yişde yits'ne aazırın'ule ooqana vor. Mançilesa, ğu şas şahareeñçə kumag he'e. 4 Paçcahee manbışık'le eyhen: – Şosqa nəxüdiy yugda qöö, zı həməxüdüd ha'asın. Gırgına g'oşun vəşna, aazırna şahareeñçə qıgevç'esmee, paçcah şaharne akkabışisne ulyoyzar. 5 Paçcahee Yoavılqa, Avışayılqa, İttayılqa əmr haa'a: – Hucoona ixhes, yizdemee şene gadeyka, Avşalomuka, g'üvənaba vuxhe! Paçcahee g'oşunbışde vuk'lel ulyobzurıynbışis Avşalomne hək'ee huvuna q'arar gırgıne eskeraaşık'le g'avxhuna. 6 Davudna

g'oşun, İzrailıybişka däv'ə haa'asva qığooç'e. Däv'ə Efrayimne ç'alagee vooxhe. 7 Maa'ab İzrailyna g'oşun Davudne insanaaşile avub aaxva. Mane yiğil maa'ab geeb eb k'yap'ın, g'ad aazır insan qik'u. 8 Maana däv'ə hiqiy-allane girgine cigabişeeqab hiviyxharna. Mane yiğil ç'alagin g'ilincile geeb insanar gyabat'a. 9 Avşalom Davudne insanaaşisqa qızaxxa. Mana cune g'atiril alixı, xənne mı'qəne yivek avğançe ı'lğəəmee, mang'una vuk'ul yivene geed bitağbinane cigayk açayxar. Məxiür mana xəə'ər givarxın axva, vuc alixına g'atirme qığevç'u avayk'anna. 10 Eskeraaşine sang'uk'le man g'acu, Yoavis yuşan ha'a: – Zak'le həşde Avşalom mı'qəne yivele qı'xı' g'acu. 11 Yoavee cus man yuşan hı'iyne insanik'le eyhen: – Hucoo? Vak'le manayee g'acu? Nya'a ğu mana mankecar ı'xı' gidek'u? Zı vas mançil-alla yits'ille şekel nuk'rayniy sayib ts'iraniy hevles. 12 Mane insanee Yoavik'le eyhen: – Yizde xıyaqa aazır şekelib huvunaxhiy, zı paçcahne duxaylqa xil g'udyoyt'alıy. Vak'le, Avişayk'le, İttayk'le, «Yizdemee mana gade Avşalom havaceva» paçcahee əmr haa'a zak'le g'ayxhiyn. 13 Zı paçcahne cuvabike qığevç'u, Avşalom gik'unaxhiy, vuççud nəxüdcad paçcahıke dyugul ha'as eyxhe deş. Ğunad yızın sura aqqas deşdiy. 14 Yoavee mang'uk'le eyhen: – Zaqa, vaka avaak'an haa'asda gah deşda. Avşalom mı'qəne yivele qı'xı'carniy vor, mana qik'u deşiy. Yoavee xıyaqa xhebillə mizrag alyat'u, mang'une yik'eeqa hiyxə. 15 Yoavın silah haqqana yits'iyre gade Avşalomusqa yoq'ne surale qeepxha, mana ı'xı' gek'ana. 16 Qiyğa, g'oşunun İzrailıybişıqa qihna gyap'iy ç'əv he'ecənva, Yoavee şeypur ı'lyviyxə. 17 Avşalomur yivele g'ayşu, ç'alageene sa xənne g'uyeeqa dağaraççe. Ooqab g'ayebışda anbar saa'a. Manke girgin İzrailıybı cone xaybişeeqa heebaxa. 18 Avşaloməe üç'ürnang'a sa xəbna g'aye alyapt'ı, mana Paçcahaaşine Q'adaalil cus aabida xhinne ulyoozar haa'a. Mang'vee mane g'ayel «Zas yızın do havacesda dix ıxha deşva» uvhu, mane g'ayeys cun do hele. G'iyiniye yiğilid mançik'le Avşalomna haykalva eyhe. 19 Tsadokne duxee, Axima'atsee eyhen: – Hasre zı g'adayxvan paçcahısqa hark'ın, Rəbbe vuc duşmanaaşine xılənçe g'attixhan hı'ıva xabar hevles. 20 Yoavee mang'uk'le eyhen: – Ğu mana gaf g'iyına deş, sa menne yiğil sa mebnə yugna gaf paçcahıs he'e. G'iyına mang'una dix qik'u. 21 Yoavee Kuş eyhene cigeençene adamiyk'le eyhen: – Hoorə, paçcahısqa hak'ne, g'iyına g'acuynbı mang'us

yuşan he'e. Mana insanır Yoavis kyorzul, mançe g'adayxvan ayk'anna. 22 Tsadokne duxee Axima'atsee meed Yoavik'le eyhen: – Hucooiy eyxhe ixhecen, hasre zınar şene adamiyqa qihna g'adaxvanas. Yoavee eyhen: – Nya'a, dix, vasır şeng'uqar qihna g'adaxvanas ikkan? Ğu mana gaf hav'uva vas mukaafat heles deş. 23 Mang'vee eyhen: – Hasre hucooiy eyxhe ixhecen, zı g'adaxvanasda. Yoavee mang'uk'le «G'adaxneva» eyhe. Axima'ats Q'adaaline yəqqı'n g'adarxhun, Kuş eyhene cigeençene adamiyle ögee qexhe. 24 Mane gahıl Davud anneyiy g'anne akkabışde yı'q'nee gyu'ur eyxhe. G'aravulyçiy şaharne akkayne oone cabırılqa ilqevç'umee, mang'uk'le sa insan g'adayxvan qöo g'eece. 25 Mang'vee paçcahılqa onu'u, cuk'le g'acuyın paçcahıs yuşan ha'a. Paçcahee eyhen: – İnsan saxhee mang'vee, xabar vukkekka vuxhes. Mana insan hiyxhar ıxha. 26 G'aravulyçiy'le g'adayxvan qöona sa merna insanır g'eece. Mang'vee akkee ulyorzuling'ulqa onu'u, eyhen: – Meer sa merna insanır g'adayxvan qöo. Paçcahee eyhen: – Manar xabar vukkekkanə vor. 27 G'aravulyçee eyhen: – Ts'erriyng'un g'adarxhuniy Tsadokne duxayne Axima'atsne g'adarxhuniyıkıd akar. Paçcahee eyhen: – Mana yugna insan vor, mana yugne xabarıkə ı'qqə. 28 Axima'atsee paçcahık'le it'umda eyhen: – Girgin yugda vod! Qiyğa mana paçcahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul eyhen: – Yuğne Allahıs, Rəbbis şukur vuxhena! Rəbbe valqa, yizde paçcahılqa, xıl g'ott'uluynbı yuğnecab xıyaqa quvuynbı. 29 Paçcahee eyhen: – Yizdə dix Avşalom yugrane vor? Axima'atsee eyhen: – Yoavee zınay sa merna paçcahna nukar g'uxoolemee, zak'le maa'ad alıkkı-gıkkıy gitxhu g'acu. Zak'le maa hucooome ıxhay, nenme ıxhay ats'a deş. 30 Paçcahee eyhen: – Sa suralqana qıxha, maa'ar ulyozre. Manar sa suralqana qıxha ulyoyzarna. 31 Kuş eyhene cigeençene qarı eyhen: – Yizdə xəring'us, paçcahıs zaqa yugna xabar vobna! Rəbbe g'iyına valqa g'elil qeepxhaynbışde xılənçe ğu g'attixhan hı'ına. 32 Paçcahee mang'uk'le eyhen: – Yizdə dix Avşalom yugrane vor? Kuş eyhene cigeençeng'vee eyhen: – Hasre yizdə xəring'une paçcahne duşmanaaşikiy, mang'ulqa g'elil qeepxhayne girging'uk Avşalomuk ıxhayn ixhecen. 33 Paçcah sacuraycar qa'a. Mana şaharne akkabışde oone gozeeqa ilqevç'u, geşşena. Mang'vee ooqa ilqə-ılqə eyhe ıxha: – Yizdə dix, yizdə dix Avşalom! Dix, yiğne cıgee zıcarxhiy qik'una! Yizdə dix Avşalom!

19 Yoavılqə «Paççah Avşalomuqa vor geşşe, mang'vee ak'ib avquva» hixhar ha'a. **2** Mane yiğiliyn duşmanaaşile ğamepxhay ak'ılqə siyk'al. Eskeraaşik'le paççahın yik' duxayqə gyotxhanva g'iyxhe. **3** G'oşun mane yiğil şahareeqa, dəv'eençe hixu qöönə, naş qexhe dyugulenra şahareeqa l'kkəənə xhinne ikkyooç'e. **4** Paççahee aq'valqə kar atçu, it'umba ts'ir haa'a: – Yizda dix Avşalom, ay Avşalom! Dix yizda, ay dix! **5** Yoav paççahne xaaqə ikkeç'u, eyhen: – G'iyna yiğın can, dixbışın, yişbışın, yiğne yadaaşın, caariyebışın canbı g'attixhan h'i'iyın yiğın insanar ğu k'ap'ik'ile avqə qav'u. **6** Vas ğu g'imecenanbı vukkan, ğu ikkananbı vukkan deş. G'iyna ğu yişde ğırgıng'uk'le haguyn, g'oşunbışın ç'ak'ınbiyiy manbışın insanar yiğnemee vuççud deşin kar vodun. G'iyna zalqə hitxhır, Avşalom axu yişin ğırgınbı g'iyna hapt'ıynbıxhiy, man yiğnemee yugdaniy ixhes. **7** Həşde milletisqə qıgeç'e, manbışis yik'bı hele. Rəbbilqan k'in ixhen, ğu g'iyna milletisqə qıgdeç'vee, vaka exhəlilqasse sacar insan axvas deş. Manıd mek'valile g'iyniynə yiğılqamee yiğne vuk'lelqə qadıyn nekke pısın kar ixhes. **8** Paççah oza qıxha, şaharne akkabışisda giy'ar. G'oşunuk'led «Paççah şaharne akkabışisne gyu'urva» uvhumeə, g'oşun paççahısqa savayle. Ğırgın İzrailiybıme cone xaybışeeqa apk'ın vooxhe. **9** İzrailiyne ğırgıne nasılıbışe sana-sang'uka xılıyn ha'a, eyhe ıxha: – Paççahee şı yişde duşmanaaşine xılənçe g'attıvxhan hav'u! Fılıştınaaşde xılənçeb mang'vee şı g'attıvxhan hav'u. Həşder Avşalomul-alla mana vuccar ölkeençe hixu. **10** Şas xəbvalla hee'ecenva şı g'əyxı'na Avşalomur dəv'ee qik'una. Həşde paççah Davud yı'q'əlqə sak'al hı'ıynemee, şü nya'a vuççud itteyhe? **11** Paççah Davudee kaahin Tsadokusqayıy kaahin Evyatarısqa in cuvab hixhar ha'as insan g'ıxele: – Yahudayne ağsaqqalaaşik'le inəxüü eyhe: «Paççah yı'q'əlqə sak'al ha'amee, şü nya'a nekke qiyğıynbı vooxhe? İzrailiy cad yuşan ha'an karbı paççahılqə, mang'une xaalqə hiyxhar. **12** Yızın çocar, şı sa ebanbı vob. Nya'a paççah sak'al ha'ang'a şü nekke qiyğıynbı vooxhe?» **13** Amasayk'led eyhe: «Nya'a şı sa ebanbı dışde vob? Yızde k'ane ğırgıne ğahbışis Yoavne cigeena g'oşunbışda xərnə ğu dexheene, hasre Allahee zalqə mançileb pısdə ver ablee'ecen». **14** Mang'vee məxüü ğırgıne Yahudeeşin yik'bı sang'un yik' xhinne culqə sak'al ha'a. Manbışe paççahısqa insan g'axuvu, eyhen: – Paççah, ğunar, yiğın ğırgın insanarıb savk'le. **15** Paççah

sak'ı, İordanne damaysqə hiyxhar. Yahuder paççahne ögeeqə, mana damayke ağahasva Gilgal eyhene cıgeeqə abayle. **16** Baxurımğançene Benyaminne nasileençene Gerayna dix Şimeyir Yahudeeşika sacıgee zaara paççah Davudne ögeeqəva geç'e. **17** Mang'uka Benyamınaaşına aazır insan arayle. Qiyğa Şaulne xaana nukar Tsıva, yits'uxhvayre mang'una dix, g'ayrər nukar arayle. Manbı zaraba-zaraba İordanne suralqə paççahısqəva avayk'an. **18** Coyub paççahısqa yugba qudoorabacenva mang'una xızan damayle ağaahas, damayne şena aq'valqə lğeebaç'e. Gerayna dix Şimey, paççah İordanne damayle lğeeç'umee, Davudne ögil ç'iyelqə gızyaraççe. **19** Mang'vee paççahık'le eyhen: – Hasre yızde xəring'uk'le zal bınah g'umoocecen. Ğu, yızda paççah, İyerusalımğançe qıgeç'uyne yiğil zı, yiğne nukaree, hav'una bınah yik'el qavaale hımaa'a. **20** Zak'le hav'una bınah vaats'ana. Mançıl-allar zı g'iyna paççahne ögilqə ğırgıne İzrailiybışile ögee arı. **21** Tseruyayne duxee Avışayee eyhen: – Şimeyee Rəbbeə g'əyxı'ng'uk'le eyhesınbı-ittehesınbı axu deş. Mançıl-allar mana gik'as ikkan. **22** Davudee eyhen: – Tseruyayn dıxbı, zake şos hucoone? Nya'a zas duşmanna g'ats'apk'in? Zak'le zı İzrailiyne paççah ıxhay yugda ats'a vod, mançıl-allar g'iyna İzrailee vuşucar gik'as deş. **23** Paççahee qiyğa Şimeyk'le eyhen: – Ğu gik'as deş. Paççahee mang'us k'in g'ıysar. **24** Şaulna neva Mefiboşet paççahne ögilqə arayle. Paççah ark'ınne yiğile, xaaqə sağra-salamatra sak'alasde yiğılqamee, mang'vee g'elybiyiy tanalınbı hodğul deş, muç'ru gyapxı deş. **25** Mana paççahne ögilqə İyerusalimeeqə arımee, paççahee mang'uke qiyghanan: – Nya'asdiy, Mefiboşet, ğu zaka qıdyarı? **26** Mefiboşetee eyhen: – Yızda xərnə paççah! Zı, yiğna nukar, k'arava, zas əməleys palanbı l'xı', vaka sacıgee əlyhəəsnıy ikkan. Yızde nukaree, Tsıveeme, zas horbı hı'ı. **27** Man k'ıldanan xhinne, mang'vee paççahne ögil zalqə zı hıdı'ıyincad karbı qı'ı. Yızda xərnə paççah, ğu Allahna malaaik xhinnəna insan vor. Həşde vas hucooyiy ikkan manıd he'e. **28** Yızde q'əsde dekkıne nasılən ğırgınbı ğu gyapt'askannıy. Ğumee zı, yiğna nukar, yiğne sufranı l'g'ı. Zaqa medın cuvab eyhesın ğhal deşin. **29** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Nya'a xılıy qa'a? Zı vak'leyiy Tsıvayk'le çolbı q'öna qe'eva eyhe. **30** Mefiboşetee paççahık'le eyhen: – Yızda paççah xaaqə salamatra sak'ıyle qiyğa, hasre ğırgın vuceedad aleet'ecen. **31** Gileadğançene Barzılayır Rogelimğançe arı ıxha. Paççah İordanne damayke ağahasva, manar

paççañıqa İordanne damaysqamee qaraylena. **32** Barzilay geer q'əsda, molyts'alyne seneeqa hirxhılına sa adamiy ıxha. Mana geed karnana insan ıxha. Paççañ Maxanayim eyhene cigee axvamee, paççañsın gırgın kar Barzilayee adayle ıxha. **33** Paççahee Barzilayk'le eyhen: – Zaka sacigee damayke ilğeç'e, vasın gırgın kar zı İyerusalimee helesın. **34** Barzilayee paççañık'le eyhen: – Zaqa nimeena i'mı'rne avxu zı vaka İyerusalimeeqa i'qqəs? **35** Həşde zaqa molyts'al sen vod. Zı nişınkar şada'a deş. Zasa ulyoğançınıy otxhaxhançin evad qöönne? Zak'le mə'nıy qədəqqəne adameşınıy zəıyfabıñsın sesid g'ayxhes əxəyee? Manke zı nişısne hexxara yızde xəring'us paççañs yuk ixhes? **36** Zas paççañıka İordanne damayle ilğeç'u sık'ınna yəq əlyhəəs vukkan. Nişısınne zas məxdın mukaafat? **37** Hasre zı sak'ı, yızde şaharee dekkıneyiy yedine k'ane qik'as. Yiğna nukar, yızda dix Kimham hasre vaka damayle ilğeç'ecen. Yiğne yik'eençe nena yugvallayiy qöo mang'us manab hee'e. **38** Paççahee eyhen: – Kimham zaka sacigee damayne şene aq'valqa ilğeç'es, yiğne yik'esqa yugda qöön zı ha'asın. Vas zake hucooyiy ikkan, vas ikkanan gırgın zı ha'asın. **39** Gırgın millet İordanne damayle ilğeç'uyle qiyğa, paççañır damayle ilğeç'ena. Qiyğa paççahee Barzilayıs ubba hı'ı, mang'us xayır-düə hoole. Manar cune xaaqa siyk'al. **40** Paççañ Gilgaleeqa ayk'an. Cuka sacigeeyir Kimham hayk'an. Yahudeşına goşunna gırgına, İzrailıyışdeme goşunna sura paççañıka avayk'an. **41** Gırgın İzrailıyı paççañısqa abı, eyhen: – Nya'a yışde çocaaşe Yahudeşe ğu qöqü? Nya'a manbışe ğu, yiğna xızan, yiğne k'anebin insanar İordanne damayle alğav'u? **42** Gırgıne Yahudeşe alidghınıy qele: – Paççañ yışda xını eyxhe. Nya'a, mançıke şos qəl vooxhe? Nya'a, şı paççañne sufıranıle otxhunıy otxhunıne? Deşxhee, şı paççañıke hucoomecadee alyaat'u? **43** İzrailıyışe Yahudeşıs alidghınıy quvu, eyhen: – Paççañ şas şole yits'ne yəqqees geer k'ane eyxhe. Davud şole şas geer eyxhe. Nya'a şu şaqa ooğançe avqa ilyaaka? Paççañ yı'q'əlqa sak'al ha'asva, nya'a şı dıñdıy ts'etta uvhu? Yahudeşın cuvab İzrailıyışde cuvabile qetan eyxhe.

20 Mane yiğbıñıl Benyamınaaşına Bikriyna dix Şeva donana sa karar'dəəna insan Gilgalee eyxhe. Mang'vee şeypur əlixı', eyhen: – Şaka Davuduka, Yesseyne duxayka, sacigeedın kar deşın! Yışda mang'uka avqas deş! İzrailıyı, gırgınbı xaybışeeeqa savk'le! **2** Gırgıne İzrailıyışe Davud g'alerçu, Bikriyne

duxayqa Şevayqa qıhna avayk'an. Yahudermee cone paççañıke Davuduke cureebaxhe deş. Manbı İordanne damaysse İyerusalımqamee Davuduqa qıhna avayk'an. **3** Davud cune İyerusalimeene sareeqa siyk'al. Mang'vee sarayqa ilyaakasva g'alyav'uyın caariyebı sa xaaqa akkyaa'a. Qiyğa mane xaane hiqiy-alla g'aravulyçer gıviyxhe. Mang'vee manbışıs gırgıncad helen. Mana saccu manbışıka g'ılexha deş. Manbı sip'ırer xhinne vuxha. Manbı hapt'asmee mane xaançe qığeebaç'e deş. **4** Paççahee Amasayk'le eyhen: – Xhebne yiğee Yahuder zasqa see'e, ğunar cone k'ane ixhe. **5** Amasa, Yahuder sacigeeqa qoot'alasva ark'ıneeyir, cus gyuvxhuynə gahıl yı'q'əlqa siyk'al deş. **6** Davudee Avişayk'le eyhen: – Həşde Bikriyne duxee, Şevayee, şas dekkanan Avşalomuled geed ha'as. Yızın insanarıb alyapt'ı, ğu mang'uqar qıhna hoora. Deşxheene, sayıb mang'vee hiqiy-allançe cabırbışıka it'um hı'ıyn şaharıb t'abal hı'ı, yışde uleke aygval. **7** Yoavın insanar, Keretbı, Peletbı, gırgın yugun cehiler Bikriyna dix Şeva t'abal ha'asva İyerusalimeençe mang'uqa qıhna gyabak'a. Manbıñıl ooyur Avişay ıxha. **8** Manbı Giveoneene xənnə g'ayeyne k'anenang'a Amasa manbışde ögilqa arayle. Yoavıl dəv'əyn tanalınbı ıxha, yıq'eeqab ts'ıra qav'u vuxha. Mane ts'ıraylıd g'ılnc gıvatxın ıxha. Mana ögilqava əlyhəəme, g'ılnc gıvatxınne cigeençe qakkıtıxhu, g'e'exhıhan. **9** Yoavee Amasayk'le eyhen: – Yızda çoc, ğu yugrane vor? Qiyğa Yoavee Amaseys ubba ha'asva, mana sağne xıleka muç'ruyke aqqaqqa. **10** Amasee, Yoavne solne xılene g'ılncılqı fıkır hoole deş. Yoavee xılen g'ılnc Amasayne vuxhnyaqı hı'xı'ı mang'un iç'alatbı ç'ıyelqa ehokka'a. Q'öd'es g'ılnc hı'xəsda iş aaxva deş, mana mankecar qek'ana. Yoavıy cuna çoc Avişayıb Bikriyne duxayqa, Şevayqa, qıhna avayk'an. **11** Yoavne insanaaşına sang'vee Amasayne k'ane ulyorzul, eyhen: – Şavusiy Yoav ikkan, vuşuyiy Davudne sural Yoavıqa qıhna qoracen. **12** Amasa yəqqı'ne yı'q'nee eban alyart'u ıxha. Mane insanık'le g'ecen, Amasayne mayıtısqa qarına-qarına maa'ar ulyoyzarır. Millet mang'usne ulyoyzar g'ecemeə, mang'vee Amasayn mayıt yəqqı'ne yı'q'neençe alyaat'u, çoleeqa qıkkı, ooqad tanalın kar adaççe. **13** Amasa yəqqı'le alyart'uyle qiyğa, gırgınbı Bikriyna dix Şeva aqqasva Yoavne qıhna avayk'an. **14** Yoav Avel-Bet-Maaka eyhene şaharılqasse gırgıne İzrailıyne nasılbışde yı'q'neençe ilğeç'e. Maane cigabışeençeb g'oşun sabı, mang'uqab qıhna avayk'an. Sayıb mang'uqab qıhna Berim eyhene

cigeençenbı avayk'an. 15 Yoavna g'oşun k'yoptul, Avel-Bet-Maaka hiqiy-allançe avqaaqana. Manbışe şaharne cabırbışe hiqiy-alla nyuq'vneke sa axtın ciga hı'ı, cabırbı qukkıyok'al ha'as havayk'an. 16 Mane gahıl sa ək'elikane zəiyfee şahareençe ts'ir hav'u, eyhen: – K'ırıbı alixhxhe! K'ırıbı alixhxhe! Hucoona ixhes, Yoavik'le inyaqana qoracen, cuk'le eyhesin cuvab vodun. 17 Yoav mæng'ısqana qarımee, mæng'lee qiyghanan: – Yoav ğune vor? Mang'vee, «Ho'o, zı vornava» eyhe. Zəiyfee meed eyhen: – K'ırı alixhxhe, zı, yiğne nukaree, vak'le hucooyiy eyhes. Mang'vee «Yızın k'ırı val vodva» alidghınıy qele. 18 Zəiyfee eyhen: – Şenke «Mı'sləhət Avel eyhene şahareençe hevqevanıyxhe» eyhen. İş manbışe məxüb g'ooce vuxha. 19 Mana İzrailıya yugvalla vukkanna qopkuna sa şahar vobna. Vas İzrailıye xəbne şaharbışda sane hı'ğəəkar haa'as vukkan? Nişil-allane vas Rəbbis vukkane şaharbışda sa hı'ğəəkar ha'as vukkan? 20 Yoavee alidghınıy qelen: – Hı'ğəəkaraa'asdayiy avaak'an haa'asda fikir zake əq'əna quvxhecn! 21 Man ğu eyhen xhinne deş vod. Efrayımne suvabınane cigeençe Bikriyne dix Şeva paçcah Davudılqa g'elil qıxha. Saccu mana şasqa qele, zınar ine şaharısse qığec'u, əlyhəəsda. Zəiyfee Yoavik'le eyhen: – Mang'una vuk'ul şaharne cabırıle valqa dağepçes. 22 Zəiyfa ək'elika ı'ğiykır milletne k'anyaqa iyeek'an. Milletnıb Bikriyne duxayna Şevayna vuk'ul gats'apk'ın, mang'usqa dağabaççe. Mançile qiyğa Yoavee şeypur ı'lyviyxə, g'oşunub şaharne hiqiy-allançe ts'its'ooxhena. Gırgınbı cone xaybışeeqa siviyk'al. Yoavır İyerusalımqa paçcahne k'anyaqa sıyk'al. 23 Yoav gırgıne İzrailıye g'oşunna xərna ıxha. Yehoyadayna dix Benaya Keretbışdayiy Peletbışda xərna ıxha. 24 Adoram həmbalaşına xərna ıxha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. 25 Şeva mirza ıxha, Tsadokiy Evyatarıb kaahinar vuxha. 26 Yair eyhene şahareençena İra Davudusne kaahın ıxha.

21 Davudee paçcahiyvalla haa'ane gahıl, xhebillen sen çiqıqad qihna q'ıttın ıxha. Mançineme Davudee Rəbbike qidghın ha'a. Rəbbe Davuduk'le eyhen: – Man Şauleeyiy cune nasilen k'yav'uyne ebal-alla vod. Mang'vee Giveonğançenbınıy gyapt'ı. 2 Paçcahee Giveonbı qopt'ul, manbışıka yuşan ha'ana. Giveonbı İzrailıy deş vuxha. Manbı Emor eyhene millətke avxuynbı vuxha. İzrailıyşe manbı üçübbə g'alya'asva k'ın g'assır ıxha. Şaulusmee manbı gyapt'ı

avaak'an haa'as vukkiykın. Mang'us mane cigabişee saccu İzrailıybiy Yahuder avxu vukkan vuxha. 3 Davudee Giveonaşıke qiyghanan: – Zasse vuşdemee hucoo ha'as əxəyee? Şu, Rəbbe g'əyxı'ıne millətis xayır-düə huvuyneeme, şi hav'una bınah zasse nəxüb havaakal haa'as vəəxəyee? 4 Giveonbışe mang'uk'le eyhen: – Şas Şaulınıy cune nasilen k'ınəğəyiy nuk'ra ıkkən deş. İzrailir şas vuşucar gik'as ıkkən deş. Davudee manbışik'le eyhen: – Şos hucooyiy ıkkən, zı manıd ha'asın. 5 Manbışe paçcahık'le eyhen: – Şi İzrailil imaaxvacenva Şaulee şake öc alyapt'ı, şi gyapt'ı. 6 Mang'uke g'arına yıghıyre adamıy şasqa hele. Şınab manbı Rəbbe g'əyxı'ıne Şaulne Givea eyhene şaharee Rəbbine ögil givaaxanas. Paçcahee «Manbı zı şosqa qevlesınbıva» eyhe. 7 Paçcah Davudus Şaulne ühatsühat Yonatanı dix Mefiboşet qiykanna. Mang'us mana qiykanna Rəbbine ögil Yonatanı k'ın g'assırva. 8 Paçcahee Armonıyiy merna Mefiboşet alyabat'a. Manbı Ayyayne yışşee Ritspee Şauluke vuxuyn dixbı vuxha. Sayıb mang'vee Şaulne yışşee Məravee Mexolğançene Barzılayne duxayke Adrielize vuxuyn xhoyre dix alyabat'a. 9 Mang'vee manbı Giveonbışısqa qoole. Giveonbışe manbı Rəbbine ögil suval givaaxananbı. Manbışda yıghırsana sacıgee habat'anbı. Manbı xhıt'a qıvişalne ts'eppıyine yığbışıl givaaxan. 10 Ayyayne yışşee Ritspee cesva palan alyaat'u, ganzıl gyadaççe. Ritspa xhıt'abı qiyşal gibğılne yığbışile, gıvaxınınbışılqa gyoğiy gyoğasde yığılqamee maa'ar ayxu. Məng'ee manbışde mayıtıbışısqa yığniyığın xəybışın şit'yar, xəmded çolan hayvanar qeetxhes hassır deş. 11 Şaulne caariyee, Ayyayne yışşee Ritspee ha'ana mana iş Davudılqa hıvxhar haa'ana. 12 Davudee hark'ın, Şaulınıy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Gileadne Yaveşne ç'ak'ınbışıke g'eşşenbı. (Filiştınaaşe Gilboa eyhene suval Şaul gik'uyne yığıl manbışın mayıtı Bet-Şeane maydama gıvayxananbı. Yaveşğançene insanaaşeb abı, manbışın mayıtı qöqənbı.) 13 Davudee Şaulınıy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı mançe alyaat'anbı, şene gıvaxınne yıghın'unud bark'vbı sa'anbı. 14 Davudne insanaaşe Şaulınıy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Benyamınaaşine cigabişee Tsela eyhene şaharee, Şaulne dekkıne, Gişine, mağareene nyuq'vnesnee k'eyxha. Paçcahee manbışik'le uvhuyn gırgın, mane insanaaşe ha'an. Mançile qiyğa Allahee ölkayneme ha'ane gırgıne düəbışis alidghınıy qelen. 15 Meeb Filiştınaaşda

İzrailıybişika däv'ə gyooxha. Davud cune insanaaşıka Filiştinaaşıka səyxəsva ayk'an. Manbı Filiştinaaşıka siviyxəmee Davud oyzarna. **16** Rafayke g'arıyne İşbi-Benovusus Davud gik'as ikkiykan. Mang'une nizeyn siv tuncuke xhebıd vəş şekel yı'q'vəlee ıxha. Yı'q'eeqad mang'vee ts'edin g'ilinc qı'ı eyxhe. **17** Tseruyayna dix Avışay Davudusqa kumagıs qarı, Filiştinğançena mang'vee ı'xı', gek'ana. Mane gahlı Davudne insanaaşe mang'us k'in g'assır, eyhen: – İzrailin işix k'imədəqqacənva, sayır ğu şaka däv'eeqa ayres deş. **18** Mançile qiyğa Filiştinaaşıka Gov eyhene cigee meed səvxiy gexha. Mane gahlı Xuşa eyhene cigeeçene Sibbekayee Rafayke g'arına Saf gek'ana. **19** Filiştinaaşıka Gov eyhene cigee meed səvxiy gexha. Manke Bet-Lexemğançene Yareyne duxee Elxanane Gatğançena Golyatna çoc gek'ana. Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ıxha. **20** Gat eyhene şaharne k'ane sa menne yəqqees gitxhuyne səvxee, Rafayke g'arına sa axtına canakana insan ıxha. Mane insanne xileppışilib, g'elybişilib yixhibe t'ubiy. Mang'uqa gırgıba g'ayeyoq'ab t'ub vuxha. **21** İzrailıybişik'le mang'vee nen qadiy eyheme, Davudne çocune Şımayne duxee Yonatane mana gek'ana. **22** Mana Rafayke g'arına yoq'uyre insan Gatğançenbı vuxha. Manbı Davudneyiy Davudne insanaaşıne xileke hapt'ı.

22 Rəbbe Davud gırgına cune duşmanaasıneyiy Şaulne xilənçe g'attixhan hı'mee, Davudee Rəbbis ina mə'niy qəbəqqə: **2** Rəbb yizda suva vobna, yizda g'ala, zı g'attixhan ha'ana vorna. **3** Allah yızın ganz vodun, Mang'usne zı dyugul ixhes. Yızın g'alxan, zı g'attixhanasda suva, it'umun cıga Mana vor. Allahee zı g'attixhan ha'a. Ğu, Rəbb, zı eb ulyooğanbışde xilənçe g'attixhan ha'a! **4** Şukur gyooxhane Rəbbilqa ona'as, yizde duşmanaasıne xilənçer g'attixhanasda. **5** Yizde hiqiy-alla gyabat'an mırta ıxha, zı gek'ane damabışile zı qayq'ən ıxha. **6** Ahalın t'ü'bi zalqa alitk'ır ıxha, gyapt'asde gugubişeqar zı gırxhu ıxha. (Sheol h7585) **7** Dağamiyvalee zı Rəbbilqa onu'yn, Allah kumagıs qort'ul. Mang'uk'le yızın ses Cune xaa g'ayxhiyn, yızın uts'ur Mang'une k'ırıysqa hitxhırıyn. **8** Mang'us qəl vuxhal-alla ç'ıye oyt'al, ı'ğiykaran, xəən xhebbı iğiykar, manbı hoyharanbı. **9** Mang'une quşeençe kuma qıgeç'u, ghalençe gyooxhan haa'an ts'a ı'xiyxə. Mançikeb gyopxhanna ghadır k'yoohar. **10** Mang'vee xəybı qaxı, ç'iyelqamee geç'ena. Miç'axiyvalla Mang'une g'elybişik avub vuxha. **11** Sa

keruvulil alixı, mıtıne xilibişil ilexa. **12** Hiqiy-allan cıga xəmdilqa sak'al ha'a, xhineka gyatsts'ıyne k'arına buludbışike Culqa aççesın kar ha'a. **13** Mang'une nuruke gyotxhanan ts'a qı'ğəə ıxha. **14** Rəbbe xəybı g'əhətqə'a, Haq'-Ta'aalee ses gyayhe. **15** Vukbı avhu, duşmanar ehevkaa'anbı, ts'ayılan ı'xı'ı', manbı oot'al-ooxal haa'anbı. **16** Qəvəəq'anasde Rəbbine sesike, quşeençene qı'ğəəne it'umne nafasike, deryahın k'oralıy bı g'eece giyğal, dyunyeyn xhebbı g'eece giyğal. **17** Mang'vee xəybışeençe xıl hotku, zı aqqı, zı k'orane xhyanbışeençe qığavhu. **18** Zı gucnane duşmanıke Mang'vee g'attixhan hı'ı, zı g'imeece eyxhenbışike, yizdeme geeb gucnanbışike g'attixhan hı'ı. **19** Yizde pisde yiğıl manbı yizde ögilqa qıgeepç'ı, Rəbbeeme zı aqqı. **20** Mang'vee zı dağamiyvalike hıxu'u, zı ikkiykın, zı g'attixhan hı'ı. **21** Yizde qopkuvalis sik'ı Rəbbe zas huvu, yizde xilene məttivalis sik'ı huvu. **22** Mang'vee məxüd hı'ıyn zı Rəbbına yəq' avquva, pisda ıxha Allahılqa yı'q' sak'al hidi'ıva. **23** Mang'un gırgın q'aanunbı yizde ögil vod, Mang'une g'aydabışiler hıxu deş. **24** Zı Mang'une ögil məttine yik'eka ıxha, zıcar zı bınahıke havacına. **25** Rəbbe yizde qopkuvalis sik'ı huvu, Cune ulene ögil yizde məttivalis sik'ı huvu. **26** Ğu saadik'ranang'uka saadik'ra eyxhe, kaamilinbışika kaamilyra vor. **27** Məttinbışika məttira, quç'opkuriynbışika, cone quç'opkuriys sik'ı eyxhe. **28** Hooç'an-g'ooç'anabı Ğu g'attixhan haa'a, cocab-co axtıba vukkekanbışilqab Ğu ul gıviyxhe, manbı k'ap'ik'ile avqa qaa'a. **29** Rəbb, Ğu yızın işiğ vod, Ğu yizda miç'axiyvalla nurulqa savaak'al haa'a. **30** Zı Vakasana duşmanaasıkin ha'a, yizde Allahıka şahar bı aqqaqqa. **31** Allahna yəq kaamilyba vob, Rəbbin cuvab mətdıda vod! Mang'ulqa yı'q' qızırna gırgına, Mang'vee g'attixhan ha'ana. **32** Rəbbile ğayrı, Allah vuşune vor? Yişde Allahıle ğayrı, medin ganz nenne vod? **33** Allah yizda it'umna g'ala vobna, Mang'vee yizda yəq qopku qaa'a. **34** Mang'vee yızın g'elybı maralın g'elybı xhinne ek' qa'a, Zı axtıvalee it'umra aqqaqqa. **35** Mang'vee yızın xileppı däv'əysın xhinne qa'a, zasse tuncike hı'ıyn vuk quç'okara'as əxən. **36** Ğu zas g'attixhanasın g'alxan huvu, Ğu hı'ıyne kumaagıka zı axtı qı'ı. **37** Zasse saccu Vaka əq'ra iykaras əxə, zı məxür qaçayxarır deş. **38** Zı duşmanar g'ee'epşıynbı, manbı gyapxıynbı, manbışikin ixhesmee yı'q'əlqar sak'ı deş. **39** Zı manbı hödöq'əv'u ç'əvxhana, manbışisse suğoots'asib vəvxü deş, yizde g'elybişik avqa manbı qukk'yopk'ul.

40 Dəv'əynemee Ğu zalqa guc alipk'ır, zalqa g'elil qeepxhaynbı Ğu yizde g'eliqqa huvu. 41 Duşmanar zalqa y'q'ı'hina qav'u, zı g'imecenanbışikim dı zı hı'yn. 42 Manbışe ulepıı ooqa qe'eeyid, manbı g'attıvxhan haa'anbı vuxha deş, Rəbbılqa onu'eeyid, Mang'vee alidghniy quvu deş. 43 Zı manbı k'ööq'ü, toz xhinne qav'u, şahrabışeedın battağ xhineeyib k'ööq'üynbı. 44 Ğu zı, yizde milletne g'elil qeşxhayke g'attıvxhan hı'ı, zake milletbışda xərna hı'ı, zak'le dyats'ancad milletbı yizde xılyaqqa quvu. 45 Menne cigeençenbı yizde ögil k'yozarav'uyınbı, yızın do g'ayxhımee, eyhen ha'a. 46 Menne cigeençenbı yizde ögil hapq'ırıynbı. Qəpıq'ın zezebı atk'u, dyuguleepxhayne cigeençe qığeeıç'ıynbı. 47 Rəbb vorna! Yizde Ganzıs şukur vuxhena! Zı g'attıvxhan hı'ıyn Ganz, Allah, axtı qe'e! 48 Allahee zal-alla qəl qığaaaha, milletbı yizde xılyaqqa qele. 49 Mang'vee zı yizde duşmanaaşine xılənçe g'attıvxhan ha'a, Mang'vee zı yizde duşmanaaşile ooqana ha'a, Zı eb ulyooğanbışde xılənçe g'attıvxhan hı'ı. 50 Rəbb, mançıl-alla zı Ğu menne milletbışde yı'q'nee axtı qa'as, zı Yiğne doıys şukur haa'as! 51 Allahee Cune paççahıs xədnı ğamxhaybı heles, g'əıxı'ıne Davudne nasiles gırgıne gahbışılıcab yugvalla haagvas.

23 Davudee nekke qiyğa inva uvhu: – Yesseyne duxee Davudee, Allahee axtı qı'ıne insanee, Yaaq'ubne Allahee g'əıxı'ıng'vee, ittune miznane mə'niybı İzrailee qədəqqəng'vee inəxüdüd eyhe: 2 Rəbbine Rı'hı'n zale ğana uvhu, Mang'un cuvab yizde mizel vod. 3 İzraılyne Allahee inəxüdüd uvhu, İzraılyne Ganzın zak'le inəxüdüd uvhu: «Allahile qəıyq'əııang'vee insanaaşıs qopkuba xəbvalla haa'a. 4 Mana buludbı deşde miç'eeb ilqəəne, gyoğııyle qiyğa hits'aagharne, ok' aleylyaa'ane verığne ulek akar». 5 Hək'ebab, Allahee yızda xızan g'əıvxüna! Mang'vee zaka gırgıne gahbışısın cuvab dışde g'ats'atk'un? Man cuvab bıkırın, badal dexhen ıxha. Mang'vee zas ıkkananbı hele, Mang'vee zı g'attıvxhan ha'a. 6 Gırgın karı'dəənbı zazabı xhinne dağaa'as. Manbışılqa şavaacad xıl hotkas deş. 7 Manbışik soot'asınbışe, nizeyl, g'ılınıclı alyapt'as vukkan. Manbışın gırgınbı cigeecab gyooxhan haa'asınbı. 8 Davudne igideeşın do bı inbı vod: Taxmonne şahareençena Yoşev-Başşevet xhebne igidna xərna ıxha. Sa dəv'ee mana molyud vəş insanılqa nizeyka hark'ın, manbı gyapt'ıynbı. 9 Mang'ule qiyğa Axoxıyna neva, Dodoyına dıx Eleazar ıxha. Mana xhebne igidna sa ıxha. Fılıştınaaşine g'oşunulqa cuvab ayhemee, mana Davuduka ıxha.

İzraılybı yı'q'əlqa ts'its'eepxhamee, 10 saccu sa Eleazar cune cigeençe l'ğdııkar. Mang'vee g'ılınıclı alyaat'u, xılepıı rı'hı'le g'a'atk'vasmee, Fılıştınar gyabat'a. Dəv'ə ç'əıvıvxhayle qiyğa, mang'usse xıl aaqı, g'ılınıclı dağeeçes əxə deş. Mane yiğil Rəbbe İzraılybışıs xədnı ğameepxhay hele. İzraılybı mane yiğil Eleazarısqa saccu maa'ab avxuyın hapt'ıynbı q'əra qaa'asvacab sıviyk'al. 11 Mang'ule qiyğıyna Harar eyhene şahareençena Ageyna dıx Şamma ıxha. Sa yəqqee Fılıştınar Lexı eyhene cıge sabayle. Maad hüvə ooziyn çol ıxha. İzraılybışın millet Fılıştınaaşile q'ətq'ı'n, mançe hexvan. 12 Saccu Şamma çolune yı'q'nee ulyoyzar. Mang'vee Fılıştınaaşısqa çol qele deş, manbı gyabat'anbı. Mane yiğil Rəbbe İzraılybışıs xədnı ğameepxhay hele. 13 Suk qıviyşalne gahıl xhebts'alyne xərıng'una xhebiyre Davudne k'anyaqa Adullamne mağaraysqa abayle. Mane gahıl Fılıştınaaşına g'oşun Refaimne q'adaalılqa savayle. 14 Davudmee xıl hidixharasde cıge ıxha. Fılıştınaaşıkene sabaranbı manke Bet-Lexem vuxha. 15 Davud xhyanıka gyorxhan ıxhayke eyhen: – Zas Bet-Lexemne akkaysneene kahrızeençe xhyan ıkkəkkanaxhiy ıxhana! 16 Manke mane xhebne igıdee Fılıştınar sabııne cıgayne yı'q'neençe g'ılınıclışikə cosda yəq hav'u, Bet-Lexemne akkabışısneene kahrızeençe xhyan gyatsts'ı, paççah Davudus adayle. Davudus man xhyan ulyoğas dıykkın, man xhyan Rəbbıs helen xhinne ç'ıyelqa ot'al ha'a. 17 Mang'vee eyhen: – Rəbb, Ğu zı mançıke havace. Nya'a, yızdemee hapt'ıyle qı'dəpıq'ı'n xhyan gyatsts'es hapk'ınınbışda zı eb ulyooğayee? Mançıl-allad mang'vee man xhyan ulyoğa deş. Man xhebne igıdee hı'ı. 18 Yoavna çoc Tseruyayna dıx Avışay xhebts'alyne igidna xərna ıxha. Mana cune nizeyka xhebid vəş insanıka saçıkkı, manbışın gırgınbı bı mang'vee gyapt'ıynbı. Mançile qiyğa mang'un do xhebne igidın do xhinne qıvaats'ıyn eyxhe. 19 Mana xhebts'alyne igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidıka avayq'ar deş. 20 Yehoyadayna dıxır Benayır ç'ak'ın işbı g'ecena qıvaats'ına insan ıxha. Mana Qavtse'el eyhene şahareençe qarı ıxha. Benayee q'öıyre Moavğançena inekke yugna igid gek'a. Mang'vee yızıne yiğil k'orane cıgeeqa gıç'u, şır gık'u. 21 Sayır mang'vee sa geer xərna Misırğançena gık'u. Misırğançeng'ıne xıle nize ıxha. Benaya mang'ulqa t'at'aka ark'ın, Misırğançeng'ıne xılənçe ts'its'ı'ı mang'un nize g'eşşen. Qiyğar Misırğançeng'ıne nizeykacar mana gek'ana. 22 Man

gırgın Yehoyadayne duxee Benayee ha'a. Mançıl-
 alla mana xhebiyre igid xhinne qıvaats'ına ıxha. **23** Mana xhebts'alyne igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş. Davudee mana, cus g'aravuliyvalla ha'anbişda xərna giyxhe. **24** Mane xhebts'alyne igidne yı'q'nee inbib vuxhaynbı: Yoavna çoc Asahel, Bet-Lexemğançene Dodoyna dix Elxanan, **25** Xarodğançena Şammaiy Eliqa, **26** Peletğançena Xelets, Teqoağançena İqqeşna dix İra, **27** Anatotğançena Aviezer, Xuşabişda Mevunnay, **28** Axoxibişda Tsalmon, Netofğançena Maharay, **29** Netofğançene Baana dix Xelev, Benyaminne nasilena Giveağançene Rivayna dix İttay, **30** Piratonğançena Benaya, Gaaşne q'adaalile Hıdday, **31** Aravğançena Avi-Alvon, Barxumğançena Azmavet, **32** Şaalvonğançena Eliaxba, Yaşenin dixbı, Hararğançene Şammaйна dix Yonatan, Ararğançene Şararna dix Axiam, **34** Maakağançene Axasbayna dix Elifelet, Giloğançene Axitofelyna dix Eliam, **35** Karmelyğançena Xetsray, Aravğançena Paaray, **36** Tsovağançene Natanna dix İgal, Gadne nasilena Bani, **37** Ammonğançena Tseleq, Tseruyayne duxayn Yoavın silah i'ğiykar ha'ana Beerotğançena Naxaray, **38** Yeterğançena İrayiy Garev, **39** Q'etbişda Uriy. Manbı gırgıba sacıgee xhebts'ale yigihyre insan ıxha.

24 Rəbbina qəl meeb İzraililqa avqaaqa. Mang'vee Davuduk'le eyhen: «Hoor, İzrailiybiyiy Yahuder qəpəq». Məxür Mang'vee Davud İzrailiybişilqa g'elil qı'ı. **2** Davudee cune k'anene g'oşunne xəring'uk'le Yoavik'le eyhen: – Həşde Danile Beer-Şevalqamee, gırgine İzrailyne nasılbişde yı'q'nee iviykre, manbı qəpəq. Zak'le manbı nimeenbı vuxhay ats'axhxhes ıkkən. **3** Yoavee paççahık'le eyhen: – Yiğın millet nimeeniy, hasre Rəbbe, yiğne Allahee, manbı vəş nəqqees mançile geeb qee'ecen. Yiğne ulek'led man g'acecen. Nya'a, nişil-allane yizde xəring'us paççahıs məxbına iş haa'as vukkan? **4** Paççahın cuvab Yoavneyiy g'oşunne ç'ak'ınbişde cuvabile ooqan ıxha. Yoaviy g'oşunun ç'ak'ınbı İzrailin millet qətgəs vüqqəva paççahısse qiğeebaç'enbı. **5** Manbişe İordanne damayle İlğeeç'ı, Aroer eyhene şaharne k'ane çadırbı giyxə. Mana şahar q'adaalyne yı'q'nee vuxha. Qiyğa manbı Qadıne nasilene cigabişile k'ena Yazer eyhene şahareeqa avayk'an. **6** Mançe manbı Gileadeeqa, Taxtim-Xodşi eyhene cigeeqa havayk'an. Mançeb Dan-Yaan eyhena şahar İlğevç'u, Sidonne şahareeqa qabı hiviyxhar. **7** Sur eyhene g'aleeqa,

Q'ivbişdeyiy Kana'anbişde gırgine şaharbişeeqa manbı hapk'ın, hiviyxharanbı. Nekke qiyğab manbı qavaylenbı Yahudayne canubulyne Beer-Şeveeqa. **8** Yüç'ne vuzeyiy g'ane yiğee manbişe ölka k'anençe-qomaqamee gits'ıbxhana. Mançe İyerusalimeeqa siviyyk'al. **9** Yoavee nimeeniy insanar vuxhava paççahık'le eyhe. İzrailee mane gahıl g'ılncıka səyxəs əxəsda molyud vəş aazır, Yahudeeyir xhod vəş aazır igid ıxha. **10** Davudee millet qətgəs alıkkıyile qiyğa, mang'us culecad cus naş qexhe. Mang'vee Rəbbik'le eyhen: – Mana iş hav'u, zı xəbna bınah opxhun. Rəbb, həşde hucoona ixhes ine g'ulune taxsirke ilyheç'e, zı bəç'əriyvalla hav'u. **11** Davud qinne yiğil miç'er oza qıxesse, Rəbbe Davudulqa hixhar ha'ane Qad peyğambarık'le eyhen: **12** – Hoor, Davuduk'le eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: «Yiğne ögilqa xhebillə kar gıxhxhes. Mançın sa g'əyxə, Zı vak ha'as». **13** Qad Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen: – G'əyxə, yigihille senna yiğne ölkee misvalybı ıxhane vas ıkkən? Xheyible vazna hixu yiğne duşmanaşine xılənçe iykarasne ıkkən? Deşxheene, xhebillə yiğna yiğne ölkee yı'q'ı'n ık'arbi ıxhane ıkkən? Həşde yugba fikir opxhun, ğu yiğın cuvab eyhe. Zı hark'ın zı G'axuvuyng'uk'le eyhes. **14** Davudee Qadık'le eyhen: – Yizdemee geed dağamda vod. İnsanne xılyaqə gyapk'asse hasre Rəbbine xılyaqə gyapk'ecen. Rəbbiqa rəhı'm geeb vob. **15** Mane yiğil miç'ediyle otçu, Vucee gyuvxhuna gah ç'ənvuxhesmee, Rəbbe İzraililqa yı'q'ı'n ık'arbi g'ıxəle. Danile Beer-Şevalqamee yights'al aazır insan qek'a. **16** İyerusalimeen insanar gyapt'asva malaaikın xıl hodakkemee, Rəbbis maabın insanar qiviyykın, malaaikık'le eyhen: – Ç'əv, xıl g'ayş! Rəbbin malaaik mane gahıl Aravna donane sa insanne attayne k'ane ıxha. Aravna Yevusbişda ıxha. **17** Davuduk'le millet gek'an malaaik g'acumee, Rəbbik'le eyhen: – Bınah hav'una zı vor, taxsir zal vod. Nya'a ine syuru xhineene insanaşə hucoone hı'ı? Manbişil-alla zasiy yizde xızanı s caza hevle. **18** Mane yiğil Qad Davudusqa arı, eyhen: – Hark'ın Yevusbişda eyxhene Aravnayne attal Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ale'e. **19** Qadıne cuvabıka, Davud, Rəbbe əmr hav'uyn xhinne maqa hayk'an. **20** Aravna avqa ilyakkımee, Davudiy cun insanar cusqa qöö g'ooce. Mana g'aqa qiğeeç'u, paççahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul, **21** eyhen: – Nəxürkenane yizda xərna paççah zasqa arı? Davudee eyhen: – Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alya'asdemee zı vake yiğna atta alivşes

arı. Milletilin yı'qı'n ıkar ulyoozrecenva zı Rəbbis q'urbanbı alya'as. **22** Aravnee Davuduk'le eyhen: – Hasre yizde xəring'vee, paççahee cune ulesqa yugda qöönmeen alyaat'u, Rəbbis q'urbanbı alle'ecen. Haane gyoxhhan hı'ı q'urbanna allya'asın yatsbı aleet'e. Gyoxhhan ha'asde osune cigee mıgrabıyyı yatsbışde gardanaqa qa'an karbı aleet'e. **23** Paççah, man gırgın zı vas hele. Aravnee meed eyhen: – Hasre Rəbb, yiğna Allah, vaka yugra ixhecen. **24** Paççaheeme Aravnayk'le eyhen: – Zı vake man ciga məxüdcad deş alyaat'as, zı mançike vas hək' qevles. Zas q'ərad gitxhuyn kar zasse Rəbbis, yizde Allahıs, gyooxhan haa'ana q'urban xhinne ablyaa'as dəəxə. Davudee attaykeyiy yatsbışike xhots'al nuk'ra qele. **25** Davudee maa'ad Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ali'ı, maa'ad gyoxhhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a. Rəbbee ölkaynemeə haa'ana düə q'abil haa'ana, mançikad izrailee yı'qı'n ıkarbı ç'əvedaxhenbı.

Daniyal

1 Yahudayne paççahee Yehoyakimee paççaھیvalla haa'ane xhebid'esde sen, Baabilyna paççaھ Navuxodonosor, cune g'oşunuka İyerusalimisqa qarı. Mang'una g'oşun şaharne hiqiy-alla ulyoozar, mana avqas vukkiykan. **2** Xudaavandee Yahudayna paççaھ Yehoyakim Navuxodonosorusqa qele. Navuxodonosoree Allahne xaançe sabara karbıd alyaat'anbı. Navuxodonosoree manbı şınareeqa, Baabilyva eyhene cigabişeeqa, cune byutybişde xaaqa qıkkı, maane xazineeqa giyxhe. **3** Qiyğa paççaھ Navuxodonosoree cune sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyne Aşpenazılqa əmr haa'a: «Paççaھne nasilençenbiyiy qıvaats'ıyne İzrailıne xizanbişeençen, **4** vuk'dyak'aran, micagin, ək'elikan, ats'alyan, kar xət qıxhes əxəsin, sarayee paççaھıs, paççahee eyhen ha'as əxəsin mek'vunbı see'e. Manbişis ğu Baabilyna miziy kitabbı xət qe'e». **5** Paççahee manbişis vucee otxhanne otxhuniykeyiy çaxıreke yiğisiysta pay curaa'a. Manbişed xhebillə senna qətqiyle qiyğa, paççaھıs xidmat haa'aniy givğalas. **6** Mang'vee sav'uyınbişikə sacıgee cühütyar Daniyal, Xananya, Mişael, sayır Azarya eyxhe. **7** Paççaھne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'vee manbişis medın do bı giyxhe: Daniyalıqa Belyteşassar, Xananyalqa Şadrak, Mişaelilqa Meşak, Azaryalqad Aved-Nego. **8** Daniyalee culed-alqa eyhen: «Zıcar zı paççahee otxhanne otxhuniykayiy mang'vee ulyoğane çaxıreka mı'q'l' qıdy'aas». Vucecar vuc mı'q'l' qıdy'ıynemee, mang'vee sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'ulqa ghal aaqa. **9** Allahee həməxüd ha'a, Daniyal sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'une ulen aqqaqqana, mana mang'usqa yugra qarayle. **10** Sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee, Daniyalık'le eyhen: – Şos otxhuniyiy çaxır heleva uvhuıne yizde xəring'ule, paççaھılə zı qəyq'ənnə. Paççaھne ulesqa şu manesa mek'vunbişilə zaişba qabee, manke mang'vee yizda vuk'ul g'ats'aak'vanas. **11** Sarayne işçeeşine vuk'lel oo ulyorzulyung'vee, Daniyalne, Xananyanne, Mişaelıne, Azaryanne vuk'lel ooqa insan giyxhe. Daniyalee mang'uk'le eyhen: **12** – Qora ğu, yits'ne yiğna şı, yığın nukarar, siliys üvxə. Hasre şas, oxhanas saccu alyadıynçike allecen, ulyoğasıd xhyan helecen. **13** Nekke qiyğab ilyaake, şıyee aq'vayle yugba deşxheene, paççaھın kar otxhanan mek'vunbişee. Mançilə qiyğa vas nəxüdiy ikkan həməxüdüd he'e. **14** Mana manbişee

eyhençilqa qarı, manbı yits'ille yiğna siliys üvxıyxə. **15** Yits'ne yiğilə manbı, paççaھın otxhuniybı otxhunne, maane menne mek'vunbişilə yugbab, ç'ak'ıbab g'ooce vuxha. **16** Man g'acu, mane nukaree, manbişin paççahee helen otxhuniyiy çaxır, manbişis g'ayşu, alyadıynbı hele. **17** Allahee mane yoq'ne mek'vung'us ats'al, l'limbı ats'axhxhesda ək'el huvu. Daniyalıs gyagvad ıxhayn, nik'ek g'acuynıd hucoo eyheniyva eyhesid əxı'yn. **18** Paççaھ Navuxodonosoree manbı cusqa ableva eyhen yiğ qadı hitxhiring'a, sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee manbı paççaھısqa abayle. **19** Paççaھ manbişde girging'uka yuşan ha'ana, mang'uk'le manbişde yı'q'nee Daniyalıka, Xananyayka, Mişaelika, Azaryayka sa aqqasda merna iveeke deş. Mançilə qiyğa manbı paççaھısqa işilqa alyabat'a. **20** Paççahee manbişikə girgıne ats'alybişdeyiy ək'elikane karbişde hək'ee qıdgın hı'ımee, g'ecen, manbişik'le cune ölkeene girgıne sehırbazaasıleyiy cadubı ha'anbişilə yits'ne yoqqees geedid ats'a. **21** Daniyal Kir eyhene paççahee, paççaھیvalla haa'asde senilqamee maa axva.

2 Navuxodonosoree paççaھیvalla haa'ane q'öd'esde sen, mang'uk'le nyak'lı g'eece. Mançilə qiyğa mang'un yik' sacuray qa'a, nyak'cad hexva. **2** Paççahee əmr haa'a, cuk'le nik'ek g'acuyn nen eyheyiyva ats'axhxhesva, mang'vee cusqa sehırbazar, nyak'lı qa'as əxənbı, cadubı ha'anbı, sayıb Baabilin k'oran ək'elynan insanar qoot'leva eyhe. Manbı paççaھısqa sabıyng'a, **3** mang'vee manbişik'le eyhen: – Zak'le sa nyak' g'acu, mançinid yızın yik' sacuray qa'a. Zas ats'axhxhes ikkan, man hucoo eyheniy. **4** Baabilyne k'orane ək'elynanbişee, paççaھıs Arami mizel alidghuniy qele: – Paççaھ, geer qa'ana! Vak'le g'acuyn nyak' şas, yiğne nukaraaşis, yuşan he'e, şınad eyhes man nenva eyheniy. **5** Paççahee manbişik'le eyhen: – De'eş! Zı inəxüd ha'as: şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak'ıd nen eyheniyva ittevheene, şoke xüvəbı ha'as, vuşun xaybıd yı'qqı'lqa sak'al ha'as. **6** Şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak' nen eyheniyvad uvheene, zı mançil-alla şos paybı, mukaafatbı, xənbab hı'rmat haa'as. Həşde şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak' nen eyheniyvad eyhe. **7** Manbişee meed alidghuniy qele: – Hasre paççahee şas, cune nukaraaşis, cuk'le g'acuyn nyak' yuşan he'ecen, şınad man nen eyheniyva eyhes. **8** Manke paççahee eyhen: – Zak'le ats'an, şos vaxtcab xılıy qaa'as vukkan. Şok'le zı uvhuyn

yugda ats'an: 9 yızın nyak' zas yuşan hıdee'ene, şos sa caaza vuxhes. Vuşde ək'eleeqa qımaylece, şu şoled-alqan karbı qıǵı'ı, zas horbı he'eene, zı qıyǵa mançıl-alla fıkır badal haa'as. Həşde şıu zas nyak' yuşan he'e. Qıyǵa zak'led ats'axhxhes, man nyak' nen eyheniy şosse eyhes əxəvudva. 10 Baabilyne k'orane ək'elynanbışe paççahık'le inəxüd eyhe: – Ç'iyene aq'valycar, paççahee eyhen ha'as əxəna insan deşda. Nenecad paççahee, vuc nımee xərrar, gucukar ixheene, məxdın kar şehırbaazaşıke, nyak' bı qa'as əxənbışıke, Baabilyne k'orane ək'elynanbışıke heqqıyn deşdıy. 11 Paççahee eyhen kar geed daǵamın kar vod. Man paççahık'le allahaaşıle ğayrı şavusseced eyhes əxəs deş. Allaharmee insanaaşıle əq'əna vooxhe. 12 Man cıvab g'ayxhı, Baabilyna paççah əq'əna. Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbı gyapt'ecenva mang'vee əmr haa'a. 13 K'oran ək'elynanbı gyapt'eva əmr qıǵevç'umee, Daniyalıy cun hambazarıb gyapt'asva t'abal haa'a vuxha. 14 Paççahne g'aravulyçeeşıne oo ulyorzulyna Ariox, Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'asva i'qqamee, Daniyal mang'uka k'orane ək'elika, ats'alıka yuşan ha'a. 15 Mang'vee Arioxuke qiyghanan: – Paççahee nya'asdıyan inəxüb qəvəəq'ənasda əmr hav'u? Manke Arioxee gaf vuxhana xhinne Daniyalıs haa'ana. 16 Manke Daniyal paççahısqa hark'ın, mang'uke cun nyak' nen eyheniyva, yuşan ha'asda gah hooqa. 17 Daniyal xaaqa sak'ı, cune vuk'lelqa qadıynçıne hək'ee hambazaaşıs: Xananyeys, Mişaelıs, Azaryeys yuşan ha'a. 18 Mang'vee manbışik'le eyhen: – Xəybışde Allahıke heqqe, Mang'una zas rəhı'm qabı, zı mançıne sırrılqa hıxhare'ecen. Manke şı, Baabilyne k'orane ək'elynanbı gyapt'as deş. 19 Rəbbee, Daniyalıs xəmdə man sir gyagva'an. Mançıl-allab Daniyalee xəybışde Allahıs inəxüb şukur haa'a: 20 – K'orana ək'elıy guc Mang'una vuxhal-alla Allahın do hammaşe axtıvalee ixhecen! 21 Vaxtıy dyovur badal haa'ana Mana vor! Paççahar taxtılqa gyaa'anar, g'a'anar meer Mana vor. Mang'vee ək'elynanbışıs k'orana ək'el, kar ats'anbışısıd ats'al hele. 22 K'oraaleedın, dyugulenıd aaqana Mana vor, nurud Mang'uka vod, miç'axvaleedımd g'ecenar meer Mana vor! 23 Ğu zas k'orana ək'elıy guc huvıl-alla zı Ğu axtı qa'a, zı Vas şukur haa'a, Yızde dekkaaşına Allah. Şı Vake heqqıyn kar, Ğu zak'le haguyn. Paççahın nyak' nen eyheniyva Ğu şak'le uvhuyn! 24 Mançıle qıyǵa Daniyal Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'ecenva paççahee

gıxhxıyne Arioxne k'anyaqa arı, eyhen: – Baabilin k'oran ək'elikanbı gimabat'a. Zı paççahne k'anyaqa ıkkee, zı mang'us cun nyak' nen eyheniyva yuşan ha'as. 25 Arioxee Daniyal mankecar paççahısqa ıkkı eyhen: – Zak'le paççahın nyak' nen eyheniyva, eyhes əxəsda əveykına. Mana insan Yahudeyeençe aqqı, qarıynbışda sa vorna. 26 Paççahee Daniyalıke (mang'us mankilqasse Belyteşassarva do gıxhxı) qiyghanan: – Vasse zak'le g'acuyın nyak' yuşan ha'as əxəyee? Sayıd man nen eyheniyva eyhes əxəyee? 27 Daniyalee eyhen: – Nenecad k'orane ək'elynang'usse, cadu ha'ang'usse, nyak' qa'ang'usse, sehırbazısse paççahık'le g'acuyıne nyak'ın sir, mang'us yuşan ha'as əxəs deş. 28 Xəə'ədmə, sırbı aaqas əxəna Allah vor. Mang'vee vuk'lelqa qalesınbıd paççah Navuxodonosoruk'le hagva. Ğu nık'eenang'a vak'le g'acuyın nyak' bı inəxdınbı ıxha: 29 Paççah, ğu yıǵne tyulee g'alırxhuyng'a, yıǵne fıkreənçe i'lǵəə ıxha, vuk'lelqa hucoonıyxan qales, inçıle qıyǵa nennıyxan ixhes. Sırbı Aaqqang'veeyıd vak'le hucooyıy ixhesva haguyn. 30 Zı mane sırrılqa dyunyel gırgıng'ule ək'elikananava deş hırxhıl. Zı man nyak' paççahılqa hıxhar he'ecenva, vak'led yıǵne yık'eençe i'lǵəənbı ats'axhxhecenva, zas man nyak' aaqı. 31 Paççah, vak'le nık'ek sa xəbna haykal g'avcu. Geeb xəbna, qəvəəq'ənasda xhınnena, huç'omç'arna haykal yıǵne ögee ulyobzur vuxha. 32 Mane haykalna vuk'ul məttıne k'inəəǵayke, t'ap'anbıyiy xıleppı nuk'rayke, vuxhunıy umabıd yezake ıxha. 33 G'elybıd yıvayke, mı'q'lebişınmee sık'ınin cıgabı yıvayke, sık'ıninbıd qoocune g'ı' bı'ne nyuq'vneke ıxha. 34 Ğu mançıqı ilyakkane gahıl, xıl sıdet'ucab çıleb alqa g'aye qopxu qabı, mançıne yıvaykeyiy g'ı' bı'ne nyuq'vneke hı'ıyne mı'q'lebişıs qıpxhır manbı xıvə-xıvəna qa'a. 35 Mankecad yıvayke, g'ı' bı'ne nyuq'vneke, yezake, nuk'raykeyiy k'inəəǵayke xıvəbı ıxha, g'ı'lina attayl eyxhene balybıy akara qaa'a. Qabıyne mıt'sınımd man alıxa'an, maa'ad mançıke vuççud g'alyadaççe deş. Haykalıs qıpxhırne g'ayeyke sa xəbna suva qooxhe, mane suvaynıd dyunyecad aqqaqqa. 36 Vak'le g'acuyın nyak' məxdın ıxha. Həşded paççahıs man nen eyheniyva yuşan ha'as. 37 Ğu paççahaaşına paççah vorna. Xəybışde Allahee vas paççahıyvalla, guc, xəbvalla, manımee xədnı do huvu. 38 Mang'vee yıǵne xılyaqa insanaaşına nasıl, çolun həyvanar, xədnı şıt'yar quvu. Mane gırgınçına paççah, Mang'vee ğu hı'ı. Şena k'inəəǵaykena vuk'ul ğu vorna. 39 Qıyǵa, vale avqana

sa mebna paççahiyvalla vuxhes. Mançileb qiyğa yezakena, dyunyecad vuk'lek ikkeesda, xheyib'esda sa mebnab paççahiyvalla vuxhes. **40** Yoq'ub'esda paççahiyvallamee yiva xhinne it'umba vuxhes. Yivayn gırgın kar haq'var-hiyxvər ha'an xhinne, mane paççahiyvallınıd gırgın man paççahiyvallabı haq'var-hiyxvəra'asın. **41** Mı'q'lebişiniy g'elybişde t'ubaaşın sa sura qoocune g'ı'bi'ne nyuq'vneke, mansa surad yivayke ıxhay vak'le g'acuyn. Həməxbıb mana paççahiyvalla sura-surana vuxhes. Mançika yivayna it'umiyvalla vuxheeyib, g'ı'bi'na nyaq'v alivkiyid vak'lecad g'acuyn. **42** Nəxüdiy g'elybişde t'ubaaşın sık'ınin ciga yivayke, sık'ıninid g'ı'bi'ne nyuq'vneke ıxha, həməxdid mane paççahiyvalın sa sura it'umda, mansa sura kavrakda ixhes. **43** Nəxdıy vak'le yival g'ı'bi'na nyaq'v alivku g'avcu, həməxdid mang'un milletbi ixhes. Manbişe sana-sang'us yişşar adameeşis huveeyib, manbı sana-sang'uk at'ivq'anas deş, yivayiy g'ı'bi'na nyaq'v sana-sançil itt'idiyq'anan xhinne. **44** Mane paççahaaşine gahıl xəybişde Allahee mısacab ilykidevxhasda, menne milletbişde xıyaqa ilğidevç'esda xhinmena paççahiyvalla alyaa'as. Mançin çile ögiylin gırgın paççahiyvallabı alykyahasınbı, vucmee mısacab alykivxhas deş. **45** Vak'lecad g'acuyn suvayk xil sidet'ucab g'aye qopxu qabı, yivayke, yezike, g'ı'bi'ne nyuq'vneke, nuk'rayke, k'ınəğəyke xüvəbı hı'ı. Məxüid xənnə Allahee g'iyinyke şaqa ixhesinbı paççahılqə hixhar hı'ı. Man nyak' qotkuyn vodun, man nen eyheniyvad qotkuda yuşan hı'ı. **46** Mankecar paççah Navuxodonosor aq'vakkəna gizerçu, Daniyalis k'yorzul, mang'unemee paybı alleva, ətirbı gyoxhxhan he'eva eyhe. **47** Paççahee Daniyalik'le eyhen: – Vasseke mane sırrılqə hixharas əxı'na, vuşda Allah hək'erar allahaaşina Allahır, paççahaaşınar Xərna vor, sırrılqar hixhar ha'ana Mana vor. **48** Mane yiğile paççahee Daniyal xənnə işbişılqə giyxhe, mang'us geed xədnı paybı hele. Mang'une xıyaqa Baabilyna şahariy mançine hıqiy-allan cigabı qele, Baabilyne k'orane ək'elynanbışdar xərna ha'a. **49** Daniyalee paççahıke heqqa, paççaheeyib Şadrak, Meşak, Aved-Nego Baabilyne cigabişee ç'ak'ine işbişılqə giviyxhe. Daniyal vucmee paççahne sarayeeçar axva.

3 Paççah Navuxodonosoree k'ınəğəyına haykal haa'a. Mançina axtıvalla yixhts'al, əq'vallah yixhille xilekkum ıxha. Haykalıb gyuvxhu vuxhana Baabilyne cigabişee Dura eyhene çoleeqa. **2** Qiyğa paççah Navuxodonosoree caanişınar, emırar,

valıbı, muşavırar, xazinadarar, haakımar, məmurar, sa cuvabıka, mane cigayne gırgın vuk'lel ulyobzurıynbı vucee gyuvxhuynə haykalısqa, mana g'avсарas savalecəna xəbar g'uxoole. **3** Mane gahıl paççah Navuxodonosoree gyuvxhuynə haykalne k'anyaqa, haykalıs g'avşrencəna caanişınar, emırar, valıbı, muşavırar, xazinadarar, haakımar, məmurar, mane gırgıne cigayne vuk'lel ulyobzurıynbı savayle. **4** Xəbar hooləng'vee axtıda eyhen: – Menne milletbişin, xalq'bişin, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'an insanar, şolqa əmr haa'a: **5** şeypur, zurna, lira, arfa, naq'ra, tulugna zurna, menne nəneyiy ı'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhuynə gahıl paççah Navuxodonosoree gıvxhuynə k'ınəğəyına haykalne ögee aq'vakkəna qukkıyopk'ul mançıs k'yoozre. **6** Vuşuyiy aq'vakkəna qukkıyudyork'ul mançıs k'ıdyorzul, xəbnə gyopxhənnə peştəeqa g'uvoxharas. **7** Məxüid gırgıne milletbişee, xalq'bişee, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbişe şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne nəneyiy ı'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhuynə gahıl ç'iyelqə gizerçı, paççah Navuxodonosoree gyuvxhuynə k'ınəğəyke hav'uyne haykalıs k'yobzur. **8** Mane gahıl Baabilyaaşiken sabarabı sabı, cühüt'yaaşine hək'ee hexxan karbı yuşan ha'a. **9** Manbişe paççah Navuxodonosoruk'le eyhen: – Paççah, geer qa'ana! **10** Ğu əmr hav'u, şavuk'leyiy şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne nəneyiy ı'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhı, k'ınəğəyke hav'uyne haykalne ögee ç'iyelqə gizerçu mançıs k'yozrecen. **11** Vuşuyiy mançine ögil ç'iyelqə gizderçu mançıs k'yudyorzul, xəbnə gyopxhənnə peştəeqa g'uvoxharas. **12** Ğu Baabilyne cigabişee ç'ak'ine işbişılqə gyuvxhuynə cühüt'yaaş Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee val k'ırı iliyxhe deş. Manbişe yiğne allahaaşıs ı'bəədat ha'a deş, ğu hav'uyne k'ınəğəyına haykalne ögee gizerçı mançıs k'yoozar deş. **13** Mançike Navuxodonosorus qəl vooxhe. Mang'vee Şadrak, Meşak, Aved-Nego cusqa ableva əmr haa'a. Man insanar paççahısqa abaylenbı. **14** Navuxodonosoree manbişik'le eyhen: – Şadrak, Meşak, Aved-Nego, man hək'enne, şu yizde allahaaşıs ı'bəədat hidya'ava, zı gyuvxhuynə k'ınəğəyına haykalne ögee gizerçı, mançıs k'ıdyoozarva? **15** Vuşdemee yugdaniy ixhes, şok'le şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, dyafın, tulugne zurnayn, menne ı'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhuynə gahıl, zı hav'uyne haykalne ögee

gizepçi mançis k'yobzuree. Mançine ögee gizepçi mançis k'id'yobzureene, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvooxharas. Mane gahıl nene allahaene şu yizde xılənçe g'attıvxhan haa'as? **16** Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee paççahıs inəxdın alidghniy qele: – Ay Navuxodonosor, ine işee şıcab şı vake g'attıvxhan hav'iy nişisınne? **17** Şı xəbne gyopxhane peşteeqa hüvxəv'ee, şı i'bəədət ha'ane Allahısse şı peşteençe g'attıvxhan haa'as vəəxəsınbı. Mang'vee şı yiğne xılənçe g'attıvxhan haa'asbı. **18** Şas, vak'le in ats'axıxha ikkan, şı eyhencadid dexheene, meeb şı yiğne allahaaşıs i'bəədət ha'as deş, ğu gyuvxhiyne k'inəəğəyne haykalne ögee gizepçi mançis k'yoozaras deş. **19** Manke Navuxodonosorus Şadrakıke, Meşakıke, Aved-Negoyuke qəl vooxhe. Mang'un qəlike aq'vacad badal eyxhe. Mang'vee əmr haa'a, peşt hammaşee qahaançile yighne yəqqees hissaxaba vuxhecen. **20** Cune g'oşunne nekke gucukane eskeraşılqə əmr haa'a Şadrakın, Meşakın, Aved-Negoyın g'elybı-xileppı ayt'ıl xəbne gyopxhane peşteeqa dağee'ecenva. **21** Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee tanalqa cübbabı, şalvarbı ali'i ıxha, vuk'lelqad çalmabı qı'ı ıxha. Manbı cone tanalınçıkacab g'elybı-xileppı ayt'ıl xəbne gyopxhane peşteeqa hiviyxə. **22** Paççah cune əmrel oğa it'umra ulyorzulyva, peşt geeb g'ooxhaa'a. Eskeraaşe xhebiyre hambaz peçteeqa hiviyxəng'ə, mançike qı'ğəəne yalavın eskerer gyabat'anbı. **24** Mane gahıl paççah Navuxodonosor peşteeqa horzulymee, ghal aaqı axva. Qiyğa mana zaara g'elilqa suğotsu, cune mı'slähətçeeşike qiyghanan: – Nya'a, şı g'el-xıl ayt'ılna xhebiyre insan dışde ts'ayeeqa dağav'u? Manbışe paççahıs inəxdın cuvab qele: – Ay paççah, ğu hək'en eyhe! **25** Paççahee manbışik'le eyhen: – Zak'le ts'ayee, vuççud dexhayn xhinne iykarna, g'el-xıl idiyt'ılna yoq'uyre insan g'eece. Manbışda yoq'ur'esda allahaaşine duxaykır akar. **26** Navuxodonosor peştine k'anyaqa qarı, onu'u eyhen: – Allah Ta'aalayn g'ular, Şadrak, Meşak, Aved-Nego, qığeepç'e, inyaqa qudoora. Manke Şadrakır, Meşakır, Aved-Negoyır ts'ayeençe qığeebaç'enbı. **27** Hiqiy-alla sabıyne canışınaaşık'le, emıraaşık'le, vaalibışik'le, paççahne mı'slähətçeeşik'le g'ecen, ts'ayın mane insanaaşine tanık vuççud hı'ı deşud. Manbışde ç'ərbışikıd, tanalqa ali'iyınçıkıd ts'a set'u deşud, manbışike gyotxhuniyn evad qöö deşud. **28** Navuxodonosoree eyhen: – Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs şukur vuxhenal Mang'vee Cun malaaik g'axuvu, Culqa yı'q'ıbı qızırıyn

g'ular g'attıvxhan hav'u. Manbı paççahne əmirəençe qığeepç'ı hapt'ıyle qəpıq'ı'n deş. Manbışıs cone Allahıle ğayrı menne allahaaşıs k'yoozarasıy i'bəədət ha'as ikkiykın deş. **29** Mançıl-allab zı həşde əmr gırgine xalq'bışıs, milletbışıs, menne-menne mizyaaşıl yuşan ha'anbışıs əmr ha'a: Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs kufr hı'ıne insanıke xüvəbı ha'as. Manbışın xaybıd yı'qqı'lqa sak'al ha'as. Məxüb g'attıvxhan haa'as vəəxəna merna allah dexhal-alla. **30** Mançile qiyğa paççahee Baabileeyiy çine hiqiy-allane cigabışee Şadrakis, Meşakis, Aved-Negonus sık'ıldad ç'ak'ın işbı hele.

4 Paççah Navuxodonosoree gırgine dyunyelyne xalq'bışik'le, milletbışik'le, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'ane insanaaşık'le eyhen: «Vuşun barakat geed qixhen! **2** Zas ikkanniy Allah Ta'aalee yizdemee hı'ıyn əlaamatbıyiy mö'cuzabı şos yuşan ha'as. **3** Nimeena xəbvallayıy Mang'une əlaamatbışee, Nimeenacab guciy Mang'une mö'cuzabışee! Mang'una paççahıyvala gırgine gahbışista paççahıyvala vobna, Mang'vee vuk'lek vukkiy nasılıle nasılılqa ilğeeç'es!» **4** «Zı, Navuxodonosoree, xaa, yizde sarayee nişınacab hıdy'a'ana yugna, karnana i'mı'rniy haa'a vob. **5** Yiğbışde sa yiğıl, zı qəq'əm'iyn sa nyak' g'acu. Nik'ek g'acuyne karbışda zı fikir opxhanmee, zı mane fikirbışee geer qəq'ən hı'ı. **6** Zı, mançıl-allab əmr hav'u, yızın nyak' nen eyheniyva ats'axhesdemee, zasqa Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbı see'eva. **7** Manke zasqa sehırbazar, cadubı ha'anbı, falçeer abayle. Zı manbışıs yızın nyak' yuşan he'eeyid, manbışısse man nyak' nen eyheniyva eyhes əxı' deş. **8** Nekke qiyğa zasqa Daniyal donana arayle, zı mang'usud yızın nyak' yuşan ha'an. (Mang'un do Belyteşassar vod, yizde allahne doylıyna, muq'addasne allahaaşın rı'h mang'une ad vod). **9** Zı uvhuyn: – Sehırbazaaşına nekke xərna eyxhena Belyteşassar! Zak'le ats'an, yiğne ad muq'addasne allahaaşın rı'h vod, yiğnemee sırrılqə hirxhılıy dağamın deş vod. Həşde zı vas zak'le nik'ek g'acuyın yuşan ha'as. Ğu yızın nyak' zas qe'e. **10** Zak'le nik'ek, dyunyeyne yı'q'nee sa geeb axtıma yiv g'avcu. **11** Yiv manimee xəb qooxhe, manimee it'umooxhe, mançin q'om xəybışeeqa hiyxhar. Mana yiv dyunyeyne gırgine surabışile g'ooce vuxha. **12** Mançıl uftanna t'ele, geed meyvabı, gırging'uscad oxhanasın kar eyxhen. Mançine avud çolun həyvanar, yıvelid xəybışeedın şit'yar eyxhe ıxha. Gırgine üç'üdüncımad mançile kar otxhan ıxha. **13** Zı nik'eenang'a zak'le, xəybışeençe

muq'addasın malaaiik gəə g'acu. **14** Mane malaaikee axtine sesika eyhen: „Mana yivub, çilin bitağbıd gyatxe, mançilyna t'eleb g'ilymabaççe ulyoode, meyvabıd inyaqa-şaqə dağə'e. Hasre mançik avudun həyvanarıd, cilin şit'yarıd hetxvecen. **15** Saccu mançin dunk kokbişika sacigee yivaykayiy yezaka alitk'ır, çolee ələne ok'bışee hasre. Hasre man xəybışde çiyin çüvə qe'ecen, həyvanaaşika sacigeeıd ok'bışee ixhecen. **16** Hasre mane yiveke insanna ək'el g'avşu, mançis həyvanna ək'el hevlece. Hasre yighille senna məxiid ixhecen. **17** Həşdiyne insanaaşik'le ats'axhxecenva, muq'addasne malaaiikaşee əmr hav'u: insanaaşine paççahiyvalis Allah Ta'aalee xəbvalla haa'a. Mang'veeyib paççahiyvallah şavusqayiy Cus vukkan mang'usqab qoolena. Mang'usser insanaaşine yı'q'nee nekke avqanar manbışda xərna ha'as əxəna“. **18** Zak'le – paççah Navuxodonosoruk'le – məxdın nyak' g'acu. Belyteşassar, man zak'le g'acuyn nyak' nen eyheniyva zak'le eyhe. Yizde paççahiyvaleene k'orane ək'elynanbışde sang'ussecad man nen eyheniyva eyhes əxi' deş. Vasse man ha'as əxəsin, val muq'addasne allahaaşin rı'h vod». **19** «Mane gahıl Belyteşassar donana Daniyal, sabara gahna ghal aaqıcar axva, mana cunecar fıkrıbışile qəyq'ənnə. Paççahee mang'uk'le eyhen: – Belyteşassar, nik'enır, mançine mə'naynır ğu qəq'ən hıma'acen. Belyteşassaree eyhen: – Yızda xərna, ğu şavuk'leyiy g'imece, man nyak' manbışın ıxhaynxhiy, man nen eyheniyvad yiğne duşmanaaşine vuk'lelqa qadınxhiy! **20** Vak'le g'avcuna axtına, it'umna, q'om xəybışeeqa hiviyxharna, dyunyeyne ğirgine surabışile g'oocena, **21** çilin t'ele micagna, meyvabı geednana, ğirging'vee otxhanna, çolan həyvanar əqeeeqa qadaylena, xəne şit'yaaşee çil akvaabı ha'ana **22** yiv, paççah, ğu vorna. Ğu xəx qıxha it'umxhana, yiğna xəbvalla xəybışeeqa, yiğın vuk'lek vukkiyid dyunyeyne ğirgine surabışılqa hitxhır. **23** Paççahık'le xəənçee ğiç'una muq'addasna malaaiik g'acu. Mang'vee eyhenid g'iyxhen: «Mana yiv gyapxı oot'e. Saccu mançin dunkiy kokbı yivaykayiy yezaka alitk'ır nyuq'vnee, çolane ok'bışee g'aletçee. Hasre mançis xəəne çiyin xhyan helece, yighille sen ilğeeç'esmeeyib çolane həyvanaaşika aaxvecen». **24** Paççah, haane zı vak'le nyak' hucoo eyheniyva eyhe. İn Allah Ta'aalee, yızde xəring'üne, paççahne vuk'lelqa qalesın uvhu. **25** Ğu insanaaşine yı'q'neençee g'e'eşşesda, ğu çolune həyvanaaşika sacigee ixhes. Vas yatsıs xhinne ok' ooxhan haa'as, ğu xəəne

çiyın əyxərə'as. Ğu məxiir yighille senna axvas. Allah Ta'aalee insanaaşine paççahiyvallahbışis xəbvalla haa'ava, Mang'veecadid manbı Cus neng'uneyiy xılyaqə ıkkanıd qeleva, manke vak'le ats'axhes. **26** Vak'le nik'ee yivene dunkuka sacigee kokbid havaceva uvhuyn eyhe g'ayxhiyn, man yiğna paççahiyvalla vasqa savaak'alasdava eyhen vodun. Valqa ğirgıncıs Xəybışee xəbvalla haa'ava hitxhiring'a, man ixhes. **27** Mançil-allad, paççah, ğu zal yugda k'ırı alixhxhe: bınahbışike xıl ts'its'ee'e. Bınah haa'asse, kardeşinbışis rəhı'm, qopkuvalla he'e. Ğu məxiid he'eene, sayıb, yiğna yugvalybişeeena gah xiliy qooxhe». **28** Man ğirgın kar paççah Navuxodonosorne vuk'lelqa qadaylen. **29** Ooğançee yits'iq'vəble vaz ilğevç'uyle qiyğə, paççah Baabileene sarayne daxal iykarang'a, **30** eyhen: – Hayna xəbna paççaahaaşına paytaxt Baabil, zı yızde xəne gucuka, yızın do axtıda ixhenceva alyav'u. **31** Cuvab paççahne ghalençee qığeeç'u ç'əvxha deşdiy, xəybışeeençee ses qaadayle: – Paççah Navuxodonosor, yiğna paççahiyvalla xilençee g'avşesdava q'arar huvu. **32** Ğu insanaaşine yı'q'neençee g'e'eşşesda, çolane həyvanaaşika ixhes, yatsın xhinneyib ok' ooxhanas. Ğu məxiir yighille senna axvas. Allah Ta'aalee insanaaşine paççahiyvallahbışis xəbvalla haa'ava, Mang'veecadid manbı Cus neng'uneyiy xılyaqə ıkkanıd qeleva, manke vak'le ats'axhes. **33** Navuxodonosorne hək'ee uvhiyn karbı mankecad vuk'lelqa qadaylenbı. Mana insanaaşine yı'q'neençee g'e'eşşesna, mang'veeyib yatsın xhinne ok' ooxhan giyğal. Mang'un ç'ərbı q'aacırna vusun xhinne xiliy qıxhesmee, xhınt'arid şit'yaaşın xhınt'ar xhinne xiliy qıxhesmee xəybışde çiyın mana əyxər ha'a ıxha. **34** «Zı Navuxodonosor, man yiğbı çəveedaxheng'a, xəəqa ilyakkı. Manke yızda ək'el zalqa sapk'ıl. Zı Allah Ta'aalays şukur hav'u, ğirgine gahbışıl Vorung'un do axtı qı'ı. **35** Mang'unemee, dyunyeyn ğirgın insanar vuççud deşin kar vod. **36** Yızda ək'el zalqa sapk'ılne gahıl, zalqa paççaahaaşına xəbvalla, axtın do satk'ıl. Yızın mı'sləhətçeerayiy zas k'anenbınbı meeb zasqa sapk'ıl. Manbışee zı meer paççahiyvalılqa sak'al hı'ı. Zı şenkiynçiler qıvaats'ına ıxha. **37** Xəybışde Paççahın ğirgın işbı yugunbı, yəqbid qotkuynbı ıxhal-alla, həşdiyle zı, Navuxodonosoree, Mang'us şukur haa'a, Mana axtı qa'a. Mang'usse co axtıba avqaaqanbı avqa qa'as vəxənbı».

5 Paççah Belyşassaree aazırne cune insanıs xədn otxhun-ulyodğiy hele, manbışika çaxır ulyoğa. **2** Belyşassaree çaxır ulyodğuyule qiyğə əmr haa'a, cune

dekkee Navuxodonosoree İyerusalimeene Allahne xaançe qıǵı'ıyn k'ınəəǵəyniy nuk'rayn g'abbı cusqa alleva. Paççaahıs, cune k'anebınbışıka, cune yedaaşıka, cune caariyeбіşıka mançee çaxır ulyoǵas ıkkıykan. **3** Manke maqa Allahne İyerusalimeene xaançe qıǵı'ıyn k'ınəəǵəyn g'abbı adayle. Paççahee vucee, cus k'anebınbışe, cune yedaaşe, cune caariyeбіşe mançee çaxır ulyoǵa. **4** Manbışe çaxır ulyoǵa-ulyoǵa k'ınəəǵəyke, nuk'rayke, yezike, yivayke, yiveke, g'ayeyke hav'uyn allahar axtı qaa'a vuxha. **5** Mane gahıl maa'ad, insanne xılen t'ubar g'ece giyǵal, paççaahne sarayne xənnə axtıne şamdamis k'anene cabırıl, mane t'ubaşe hucoomecad oyk'anən. Paççaahık'le mane xılen oyk'anang'a, g'ece ıxha. **6** Man g'acu, paççaahne aq'vaylin rangcad ayk'an, mana mançile məxi'r qəyq'ən giyǵal, q'aratsabı çıçıs qıyxhar, iykaras dəxə axva. **7** Paççahee it'umnə ts'ir hav'u eyhen: – Cadu ha'anbı, Baabilin k'oran ək'elynanbı, falçer zasqa see'e! Abıyne Baabilıne k'orane ək'elynanbışıq'le paççahee inəxüd eyhe: – Şavaayiy man otk'unin, nenvayiy uvhu mang'ulqa paççaahaşın karbı alya'as, gardanaqab k'ınəəǵəyna tsep qaa'as, caker paççaahıyvalına xhebır'esda insan ha'as. **8** Paççaahın gırgın k'oran ək'elynanbı aqa ikkepç'eeyiyb, manbışısse man qətqəsıd əxə deş, paççaahık'le maa nenvayiy otk'unva eyhesıd əxə deş. **9** Manke paççaah sık'ırar geer qəyq'ən, aq'vad hak xhinne qexhe. Mang'us k'anebınbıb nıyaqame vuxhesınbı aaxva. **10** Kralıçayk'le paççaahınıy cune k'anenbışın sesbı g'ayxhı mihmanarnane gozeeqa qıyeele. Kralıçee eyhen: – Paççaah, geer qa'ana! Nışilecar qı'məyq'ən, hak xhinne qımexhe. **11** Yiǵne paççaahıyvalee, muq'addasne allahaaşın rı'hnana sa insan vor. Yiǵne dekkıne gahıl, mana gırgın kar ats'anava, ək'elikanava, allahaaşına xhinne k'orana ək'elynanava qıvaats'a ıxha. Yiǵne dekkee, paççaah Navuxodonosoree, mana sehırbazaaşına, cadu ha'anbışıda, Baabilıne k'orane ək'elynanbışıda, falçeeşına xərna gıxhxhı. **12** Mane insanın do Daniyalniy vod. Qıyǵa paççahee mang'un do badal hı'ı, Belyteşassar ha'a. Mana k'orana ək'elynana, ats'alynana, geer ək'elikana, nyak'bı nen eyhenbıyiy eyhes əxəna, daǵamne karbışde sırrılqa hıxharas əxəna, alıkkı-gıkkıyke vuk'ul qıǵaahana insan ıxha. Eyhe, vasqa mana Daniyal qot'lecan, mang'veeyid vak'le maa'ad nenvayiy otk'un eyhesın. **13** Manke paççaahısqa Daniyal ayra'a, paççahee mang'uke qıyghanan: – Yızde paççaah dekkee, Yahudeençe

ögilqa gyapq'ır qabıyne çühüt'yaaşına dışde Daniyal ğu vor? **14** Zak'le yiǵne hək'ee g'ayxhiyn, vaqa allahaaşın rı'h, nuraanıyvalla, ats'al, k'orana ək'el vobva. **15** Zasqa k'oran ək'elynanbıyiy sehırbazar abı, maa'ad hucooyiy otk'unva qətqı' eyhesva. Man nen eyhenəva manbışısse zak'le eyhes əxi' deş. **16** Yiǵneme hək'ee zak'le g'ayxhiyn, ğu alıkkı-gıkkıyke vuk'ul yugba qıǵahava. Həşdemee vasse maa'ad otk'unıyın qətqı', maa'ad nenvayiy otk'un eyhes əxeene, yiǵne tanalqa paççaahaşın karbı alya'as, gardanaqab k'ınəəǵəyna tsep qaa'as. Yızde paççaahıyvaleyir xhebır'esda insan ha'as. **17** Daniyalee paççaahık'le eyhen: – Ğu helesın paybı vascad ıxhe, helesva eyhen mukaafatbıd maa sang'us hele. Maa'ad otk'unıyın d zıcad qətqı' vak'le eyhesın. **18** Paççaah, Allah-Ta'aalee yiǵne dekkıs Navuxodonosorus paççaahıyvalla, xəbvalla, guc, qıvaatsıvallanıy huvu. **19** Allahee mang'us huvuyne xəbvalike gırgın xalq'bı, milletbı, menne-menne mızıyaaşıl yuşan haa'anbı mang'ule qəvəyq'ən vuxha. Manava uvhumeə, manbışde caneeqa zeze ooxha vuxha. Paççaahıs gyapt'as vukkananbı gyabat'a, g'avkkas vukkanbı g'ookka, axtı qaa'as vukkananbı axtı qaa'a, avqa qaa'asınbıb avqa qaa'a vuxha. **20** Mang'une yik'en zale ğayrı deşdava eyhemee, mang'vee qı't'y keççumee, mana paççaahne taxtıle gyaqqana, xəbvallab xıleençe g'ooşena. **21** Mana insanaaşençer g'e'eşşena, mang'una ək'elib həyvanaaşına ək'el xhinne cab qooxhe. Mana əməleşika axva ıxha, yatsın xhinneyib mang'vee ok' opxhan vuxha. Mang'un tanıd xəəne çiyin hoyǵal ıxha. Allah Ta'aalee insanaaşın paççaahıyvallabıd vuk'lek ıkkekkava qıyǵa mang'ulqa hiyxhar. Mang'vee, Cus ıkkınar paççaahıyvalına xərna ha'ana. **22** Vak'lemeə, mang'une duxayk'le Belyşassarık'le man gırgın ats'a ıxha. Ğumee, Allahne ögil k'ıl qıxhesde cıgee, **23** ğucar ğu xəəne Xudavandayne ögil axtı qı'ı. Mang'une xaadın g'abbı vasqa allyı'ı ğunad, vas k'anebınbışed, yiǵne yedaaşed, yiǵne caariyeбіşed mançeençe çaxırbı ulyodǵu. Ğu k'ınəəǵəyke, nuk'rayke, yezake, yivayke, yiveke, g'ayeyke hav'une allahaaşılqa şukur hav'u. Mane allahaaşık'le g'ıyxhed deş, g'eced deş, manbışıq'le vuççudud ats'a deş. Vas nafas huvuna, ğu haa'ana gırgına işib vaats'ana Allah ğu axtıcar qı'ı deş. **24** Mançıl-allad Mang'vee, xıl g'axuvu, man ok'anas alıkkı. **25** Cabırıl invanıy otk'un vod: MENE, MENE, TEKEL, PARSİN. **26** Otk'uninçına mə'na ina vob: MENE (qətqəs) – Allahee ğu paççaahman yiǵbı qətqı',

manbı ç'əvı'ıynbı. 27 TEKEL (gyoorkas) – ğu terezyugul gyoorku geer sıbıkra qarı. 28 PARSİN (bit'al ha'as) – yığna paççahıyvalıa bit'al hav'u, Midiyabışısiy Farsbışışı huvu. 29 Manke Belyşassarne əmrıka Daniyalılqa paççahaaşın tanalınbı alya'a, gardanaqa k'ınəğəyına tsep qaa'a, mang'uke paççahıyvalına xhebır'esda insan hı'ıva ses adaççe. 30 Manecar xəmdə Baabılına paççah Belyşassar g'ek'ana. 31 Mang'une cigee yixhts'ale q'ölle sennana Midiyabışikena Dara donana paççah eyxhe.

6 Darays ölka q'omançe-k'anyaqqamee vuk'lek vukkeesdeme vəşşe g'ayre xərna gıxhxhes ikkiykan. 2 Manbısilqar xərna xhinne xhebiyre vazir gıxhxhes ikkiykan. Mane xhebne vazırna sayir Daniyal ıxhaniy ikkan. Mane vəşşe g'ayre ç'ak'ınbışe vazıraaşış hı'sabniy qeles ikkan, paççahın vuççud ımaykancenva. 3 Mana Daniyal, manısa vazıraaşılee ək'elika ıxha, mang'uka geeb k'orana ək'el vuxha. Paççahne ək'leeqa qaylen, mançıl-allar mang'uke ölkayna cule qiyğiyına q'ör'esda insan ha'as. 4 Manke vazıraaşısiy ç'ak'ınbışış Daniyalne gardanaqa taxsir gıxhxhes ikkiykan. Daniyal qorkuna, yı'q' qızarasda, yugba iş haa'ana insan ıxha. Mang'vee paççahıs horbı ha'anbı deşdiy. 5 Nekke qiyğa mane insanaaşe eyhen: – Şasse saccu mang'vee cune Allahna Q'aanun haa'ava, mang'une gardanaqa bınah gyuvhes vəəxə. 6 Manke vazırariy ç'ak'ınbı paççahne k'anyaqa sabı eyhen: – Paççah Dara, geer qa'ana! 7 Ölkeebın gırgın vazırar, emırar, ç'ak'ınbı, mı'slöhətçer, vaalıbı mı'slöhətılqa qabayle, paççahee sa əmr hevlece: şavaayıy xhebts'al yığna, paççahıle ğayrı allahıs, insanıs düə hav'u, şırarnane g'uyeeqa dağərçecen. 8 Paççah, q'adağa haa'ana q'aanun gıvxhe. Çık avğançeb yığna g'ol ts'its'ee'e. Mana q'aanun Midiyanaaşınayiy Farsaaşına q'aanun xhinne badal haa'as mooxhecen. 9 Paççah Daree məxbına q'aanun gıviyxhena, mançık avub g'olıb ts'its'aa'ana. 10 Daniyalık'le məxbıne q'aanunus g'ol ts'its'av'uva g'ayxhımee, mana cune xaaqa ayk'an. Mang'une oone gozen İyerusalımne suralqan g'uleppı aaqı ıxha. Daniyalee vucee ögil ha'an xhinne, yığıs xhebne yəqqees q'arats'abışıl gyu'ur cune Allahıs düə, Mang'us şukur haa'a. 11 Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkanan insanar maqa sacıgee abıyng'a, Daniyalee Allahıs düə haa'a, Allahılqa axva g'ece. 12 Manke manbı paççahısqa abı, paççahee ha'as hıdyaysarne karane hək'ee yuşan haa'a: – Ay paççah, nya'a ğu dışdiy xhebts'al yığna, vale ğayrı allahısee,

insanısee düə hav'una ıxheene, şırarnane g'uyeeqa dağərçeva əmr huvu? Paççahee eyhen: – Man hək'edad həməxüdüd vod, ina q'aanun midiyabışınayiy farsaaaşına q'aanun xhinne badal dyooxhena vob. 13 Mane ğahıl manbışe paççahık'le eyhen: – Ay paççah, ha'avku qabıyne cühüt'yaaşına eyxhene Daniyalee ğunar, ğu q'adağa haa'ana əmırıb qıvzar hıdyav'u, ögiylin xhinne xhebne yəqqees meeb cune Allahıs düə vob haa'a. 14 Paççahık'le man g'ayxhımee aq'va qa'a, mang'une yik'eençe Daniyal g'attıxhan hı'yıy ı'lğəə. Paççahıs mana, ıxheene verığ k'yooçassecar g'attıxhan ha'as ikkiykan. 15 Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkananbı, sabı paççahısqa abı eyhen: – Paççah, vak'le man ats'axhxhe, midiyanaaşınayiy farsaaaşın q'aanunbı xhinne, paççahee huvuna nenacab q'aanunıy q'adağa haa'ana əmır badal haa'as vooxhe deş. 16 Man g'ayxhımee paççahee əmr haa'a: «Daniyalır qale, şırarnane g'uyeeqa huvoxhre». Paççahee Daniyalık'le inəxüdüd eyhe: – Hasre ğu yik'eençe ı'bəədat ha'ane, yığne Allahee g'attıxhan he'ecen! 17 Qiyğab sa xəbna g'aye abı, g'uyne ğhalılqa gıviyxhe. Daniyalıs huvuyne hökmun vuççudcad badal mexhecenva paççahee, cune t'ucvaykayiy cune k'anebınbışde t'ucvabışıka mane g'ayelqa peçat gıyxə. 18 Qiyğa paççah cune sareeqa sark'ıl, xəmvolləd ğhalek vuccud set'a deş. Mane xəmdə mang'us mə'niybıd qədəqqə deş. Mana nyak' hıxu axva. 19 Mıç'eediy qıxhamee, paççah cigeeñçe ek'ra suğotsu, şırarnane g'uyusqa hayk'an. 20 Mana g'uyusqana qıxha Daniyalıke qəyq'ən-qəyq'ən qiyghanan: – Daniyal, Vorne Allahna g'ul! Ğu yik'eençe ı'bəədat ha'ane Allahısee, ğu şıraaşıke g'attıxhan ha'as əxı'nane? 21 Daniyalee eyhen: – Paççah, geer qa'ana! 22 Yızde Allahee Cun malaık g'axuvu, şıraaşın ğhalybı ayt'ılıynbı. Zaqa Allahne ögil taxsir dexhayke, mançısse zak set'as əxı' deş. Zı, paççah, mısacad vas qələsın hı'ı deş. 23 Paççah mang'ul-alla geer şadxha, Daniyal g'uyeençe qığeheva əmr haa'a. Mang'vee cune Allahılqa yı'q' qızzır ıxhayke, Daniyal g'uyeençe alqavhımee, mang'une tanal sa lagara qıxhaynva cıga eyxhe deş. 24 Paççahee əmr haa'a, Daniyalne gardanaqa man karbı gıxhxhes ikkanan insanar cusqa able. Manbı cone uşaxaaşıka, yedaaşıka sacıgee g'uyeeqa dağaa'a. G'uyune xhanelqa hıvxharassecab şıraaşe manbı avqu, manbışın gırgın bark'vbı qıçaqvanbı. 25 Mane ğahıl paççah Daree dyunyeyne gırgıne xalq'bışılqa, mılletbışılqa, menne-menne mızyaaşıl yuşan haa'anbışılqa inəxüdüd oyk'an:

Barakat vuşun geed qixhen! 26 Zı fərman hoole yizde paçcahiyvaleebın gırgın insanar, Daniyalne Allahile qəp̄q'ı'n ı' bəədat he'ecen. 27 Mang'vee g'attivxhanıb haa'anbı, havacenbı. 28 Daniyalee Darayne gahılıb, farsaaşine paçcahne Kirne gahılıb yugna ı'mı'r hav'u.

7 Baabilyne paçcahee Belyşassaree paçcahiyvalla haa'ane ts'eppiyne sen, Daniyal g'alirxhumee, mang'uk'le sa nyak' g'eece. Mang'vee cun nyak' oyk'anan. Daniyalee cun nyak' inəxüdü yuşan ha'a: 2 – Zak'le xəmdə nik'ek, xəybışde yoq'ne mitsen xəbna deryah ı'gviykar haa'a g'avcu. 3 Deryaheençe sana-sançık idyakarna yoq'uble həyvan qıgeevç'u. 4 Ts'eppiyna həyvan şirik akaraba vuxheeyib, mançıqa q'acıрын xhinnen xılıbıyiy. Zı ilyakkamee, mançin xılıbı qodu, mana ç'iyeye oza qav'u, insan xhinne g'elil ulyoozar hav'u. Mançis insanın xhinne ək'elı huvu. 5 Qöb'esda həyvanmee, syoyukiy akar. Mana sa suraqqa axtıbayiy, mançine ghalene silibışde yı'q'neençeb xheyible barkviy k'yaqqı. Mançik'le eyhe ıxha: «Oza quvxha, avts'esınmeen çuru oxhne». 6 Mançile qiyğa zak'le vaşaq'ık akarna sa həyvan g'avcu. Mançıqa yoq'uble vuk'uliy, mançine yı'q'əkıd şit'ençık akaran yoq'ulle xiliyiy. Mançine xıyaqa xəbna hökum quvu vuxha. 7 Nekke qiyğa zak'le nik'ek xəmdə g'avcuna sa curaynacab, geeb qəlana, geeb gucnana həyvaniy. Mançıqa ç'ak'ın yivayn silibıyiy. Mançe gırgın qodu otxhan, axuyımd g'elybışika k'öq'ə ıxha. Mana menne həyvanaaşık akarcab deşiy, sayıb mançıqa yits'ible gaçiy. 8 Zı gaçbışıqa ilyakkamee, sayıb manisa gaçbışde yı'q'neençe sa mebnı k'ınna gaç ələə g'avcu. Mançis qıgeevç'esda cıga haa'asdeme, mançile ögil qıgeevç'una xheyible gaç ulqopxu dağepçı vuxha. Mane k'ınne gaçıqa insanıqa xhinne ghalıy ulepıyiy. Mançine ghalın yic geed xədn kar xhinneyiy ikkeka. 9 Zak'le qiyğa in g'acu: Maqa paçcahaaşın taxtbı giyk'an, Avalacar Vorna qarı, mançine sançil giy'ar. Mang'une tanal nyak xhinne cagvaran karbiyiy, vuk'lelin ç'ərbid xha xhinne cagvaradayiy. Mang'una paçcahaaşına taxt ts'ayiniy alyapt'ı əə, Mang'une paçcahaaşına taxtın tekərbid ts'ayeeyiy. 10 Mang'une öğüleb ts'ayına damayiy gyobatstse. Qəp̄qəs-ələp̄qəs devxhesdemeene insanaaş Mang'vee uvhuynbiyiy ha'a. Gırgın man insanar Mang'une ögiyl ulyoozar. Kitabbı aaqə, məhkama giyğal. 11 Gaç ghal gyatsts'ı yuşan haa'amee, zı ilyakka k'ırınıy iliyxhe vod. Mana gaçnana həyvan yizde ulene ögil gyuvk'u, ts'ayeeqa dağepçı, gyooxhan hav'u. 12 Manisa həyvanaaşın

haakimiyyat xılençe g'ayşu, mançına ı'mı'r sabara gahıs xiliy qav'u. 13 Zak'le xəmdə nik'ek, İnsanne Duxayk akarana xəybışene buludbışıka sacıgee qöö g'acu. Mana Avalacar Vornang'une suralqa qöömee, ıkekkanı Avalacar Vornang'usqa. 14 Mang'us xədn doyiy haakimiyyat, paçcahiyvallaniy huvu, gırgine xalq'bışe, milletbışe, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbışe Mang'us k'ilyvalla he'ecenva. Mang'un haakimiyyat ç'əvcad dexhen haakimiyyat vodun. Mang'una paçcahiyvalla mısacab hığəəkaras deş. 15 Zı, Daniyal, hucoome ha'asda axuna, mane nik'ek g'acuyne karbışe zı qəq'ən hı'ı. 16 Zı maa'ar ulyorzulinbışde sang'usqa qıxha, «İn gırgın hucoo eyheniyva?» – qidghın hı'ıyn. Maane sang'vee man gırgın nen eyheniyva zak'le uvhuyn: 17 – Mana yoq'uble xəbna həyvan, dyunyelyne aq'val vuxhesda yoq'uble paçcahiyvalla vobna. 18 Qiyğa paçcahiyvalla Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına vuxhes, gırgine gahbışıscaab manbışde xile aaxvas. 19 Manke zı mang'uke, manisa həyvanaaşık idyakarne yivayn silibımane, yezan xhınt'arnane yoq'ub'esde həyvanne hək'ee qiyghın. Mana həyvan gırgın insanar qəvəq'ənaa'asda xhinnena həyvan vuxha. Mançin yivayne silibışikayiy yezane xhınt'aaşıkayiy qıtt'axı'ı otxhan. Çike axuyın karıd g'elybışik avqa qı'ı k'öq'ə ıxha. 20 Zas ats'axhxhesniy ikkan, mançine vuk'lelyna mana yits'ible gaç nen eyhenniyy vod. Sayid zas nekke qiyğa qıgeevç'uyne gaçine hək'eeniy ats'axhxhes ikkan. Mana qıgeevç'umee, mançine ögilyna xheyible gaç g'oo'oxhana. Mana, ulepınana, ghal gyatsts'ı yuşan haa'ana, mansane gaçbışile xəppa g'oocena gaçniyy vob. 21 Zak'le, mana gaç muq'addasne insanaaşika sıç'ooka, manbışile gəmooxheniy g'ooce vob. 22 Sayır mane gahıl Avalacar Vorna qarı, Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına xayıreeqan cuvab uvhu. Qiyğab paçcahiyvalla muq'addasaaşına xıyaqa ılgooç'ena gah qabı hipxhır. 23 Mang'vee zak'le inəxüdü uvhu: «Yoq'ub'esda həyvan, ç'iyene aq'val vuxhesda yoq'ub'esda paçcahiyvalla vobna. Mana manisənçık akaraba vuxhes deş, mançin gırgın ç'iyeyn aq'vacad höğəsin, gırgın karıd k'öq'ü, haq'vara'asın. 24 Yits'ible gaç, ine paçcahiyvaleençe qıgeç'esda yits'ıyre paçcah vorna. Manbışile qiyğa, manbışik idyakarna sa merna paçcah qıgeç'u, mana xhebiyre paçcah hığəəkar ha'asda. 25 Mang'vee Haq'-Ta'aalayk idvaak'ıyn cuvabbı eyhes, Mang'une muq'addasne insanaaşılqa yiğbı allya'as. Gırgın g'at'u, mang'us bayrambiyiy

Q'aanun badal haa'as vukkiykanas. Muq'addasın insanar mang'usqa sa seniys, q'öne seniys, sura seniys qevles. **26** Qiyğaleme məhkama ixhes, mang'un haakimiyatcad xılençe g'ayşu, vucur ot'al-oxal hı'ı, ak'ana'asda. **27** Paççahiyvalla, haakimiyat, ç'iyene aq'valyne gırgıne paççahiyvalyıbışda guccab Haq'-Ta'aalayne muq'addasne milletne xılyaq qevles. Mana paççahiyvalla gırgıne gahbışisdacab paççahiyvalla vuxhes, gırgıne hökumdaraaş Mang'us xidmat haa'as, Mang'vee eyhen ha'as». **28** İnçikab gaf ç'əvooxhena. Zı Daniyal, yizde fıkrbışilecar geer qərq'ı'n, aq'va hak xhinne qıxha. Man eyhenbımee, zı yik'el aqqıynbı.

Yunus

1 Rəbbəe Amitayne duxayk'le Yunusuk'le inəxdun cuvab eyhe: **2** – Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'in maabınbışılqa hixhar he'e: co ha'an nyaayid deşin karbı Zak'le ats'a vodunbı. **3** Yunusumee oza qıxha, Rəbbile hixu menne suralqa, Tarşıseeqa əlyhəəs ikkiykan. Mana ghal-k'ena Yafeeqa qarayle. Ma'ad mang'vee Tarşıseeqa əlyhəən gamı t'abal ha'a. Yəqqı'na hək'ib quvu, Rəbbile hixvasva mana manbışıka gameeqa giy'ar. **4** Rəbbemee mane gahıl deryahılqa məxübna it'umna mıtıs g'uxooole, gamı haq'varasınçıl qexhe. **5** Gameeənbı qəpq'ın cone allahbışılqa ona'a giviyyəğal. Gamı sibik qa'asva manbışe gırgın kar deryaheeqa dağa'a. Yunusmee mane gahılqasse gamıyne avudne cigeeqa giç'u it'umra g'alırxhu eyxhe. **6** Gamıyna xərna mang'usqa qarı eyhen: – Ğu nya'a g'alırxhu? Oza qıxha yiğne Allahılqa one'e. Sayid Mang'vee şas kumag ha'a, hapt'ıyke g'attıvxhan haa'a. **7** Gameeənbışe sana-sang'uk'le eyhen: – Qudoora çöp k'eçç'u ilyaakas şavul-allayiy şalqa in yiğbi i'qqə. Çöp k'eçç'umee, man Yunusulqa g'e'exha. **8** Manbışe mang'uke qiyghanan: – Həşde ğu şak'le eyhelan, in şak qıtxhuyn divan şavul-allane vod? Ğu hucoonexhe ha'an? Nençene qöö? Vatan nyaa'ane vob? Nene milletnane vor? **9** Mang'vee eyhen: – Zı cühüt' vorna. Zı ç'ıyeyiy deryah itxhning'us, xəybışde Allahıs, Rəbbis, i'bəədat ha'a. **10** Mang'vee manbışik'le eyhen, vuc Rəbbile hexvava. Manbı it'umba qəpq'ın qiyghanan: – Ğu in hı'ıyn hucoone? **11** Deryaheena mıtıs it'um qooxhe g'avcu, manbışe mang'uke qiyghanan: – Mana mıtıs huvoracenva şi vak hucoone ha'as? **12** Yunusee manbışik'le eyhen: – Zı alyart'u deryaheeqa huvoxhre. Manke mıtıs ulyoozarasda. Zak'le ats'an, məxübne it'umne mıtseeqa şu zal-alla gyapk'ı. **13** Gameeənbışis avarbı it'umda alik'arı'ı xhyan g'ıttıyxhane cigeeqana əlyhəəs vukkiykıneyıyb, geeb g'ooxhene mıtısın əlyhəəs havaasar deş. **14** Manke manbı giviyyəğalanbı Rəbbılqa ona'a: – Hucoone ixhes, Rəbb, mane insanın şi tan ileşşeva şi gimabat'a. Bınah deşung'un hı'sab şake qımeqqa. Ğu, Rəbb, Vas ıkkənəxüd hı'ı. **15** Manbışe Yunus aqqı deryaheeqa g'uvorxhulymee, mıtısıb ulyoozarna. **16** Gameeənbı it'umba qəpq'ın, Rəbbis cuvab huvu q'urban ablyaa'a. **17** Rəbbee geed xədin baluğ qalı'ı Yunus k'öğəs ilekka. Yunus baluğne vuxhnee xhebbille yiğnayiy xheyible xəmnə axva.

2 Yunusee baluğne vuxhnenang'a cune Rəbbis Allahıs inəxübna düə haa'a: **2** Rəbb, zı dağamiyvalenang'a Valqa onu'u, Ğınad alidğhıniy quvuyn. Zı ahaleençe ts'ir hav'u, Vak'le yızda ts'ir g'avxhuna. (Sheol h7585) **3** Ğu zı deryahne k'oralybışeeqa g'uvorxhul, Zı xhyanbışde yı'q'nee axu, Yiğın gırgın xhyanbıyiy dalğabı Zal ooğançe ilğeeç'u. **4** Manke zı uvhuyn: «Ğu zı Vake əq'əna qı'ı, Meed zak'le Yiğın muq'addasın xav İyerusalımee g'acesıncad». **5** Nafas əlyhəəsme xhyanbı zalqa qadı, K'oralybışeeqa qıkkı, Vuk'lelqad xavsıy alıtk'ır. **6** Suvabışde avqamee zı giç'una, İttehesu Ğu dunyeyn akkabı zal oğa it'umetxha. Ğumee yızda Rəbb Allah Yızın tan k'oralybışeeçne g'attıvxhan hı'ıyn. **7** Yızda i'mı'r k'yabat'amee, Zı Rəbb yik'el qalı'ı, Yızda düə Valqa, Yiğne muq'addas xaalqa hipxhırna. **8** Şavaayiy nişiscad karai'dəəne bütbışis i'bəədat ha'a, Manbışe Ğu yik'el hıxan ha'a, Colqana rəhı'm avaak'an haa'a. **9** Zımee şukur haa'ane mə'niybışıka Vas q'urbanbı allya'as. Zı huvuyn cuvab cigeeqa qalya'asın. G'attıvxhan haa'ana sa Rəbb Vuc vorna! **10** Rəbbee baluğuk'le uvhuyn'g'a, mançin Yunus ghalençe xhyan deşde cigeeqa qığayhe.

3 Rəbbee Yunusuk'le q'ö'es inəxdun cuvab eyhe: **2** – Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'in, Zı uvhuynbı maabınbışılqa hixhare'e. **3** Rəbbee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Yunus Ninevalqa ayk'an. Nineva geeb xəbnə şahar vuxha, mançe ilğeeç'esdemee xhebbille yiğniyxhe ikkiykanan. **4** Yunus giyyəğalna şaharvolle iykar. Ts'ettıyne yiğıl i'qqəs əxənemene cigabışeeqa hark'in, mang'vee eyhen: – Yoq'ts'alyne yiğile Nineva kunfa-yakun haa'asda! **5** Ninevağançenbışe Allahılqa inyam hı'ı, sıv aqqeva ses qığayhe. Manbışe xəring'ule otçu k'ıning'ulqamee palanbı aly'a. **6** Mana xəbar Ninevayne paççaahlqa hipxhırmee, mana cune taxtıle giç'u, paççaahaşın tanalınbı g'ayşu, palan alyı'ı yı'qqıl giy'ar. **7** Paççahee əmr haa'a cuneyiy ağsaqqalaşıne doyuə Nineval inəxüd eyhecenva: «İnsanaaşe, həyvanaaşe, çavra-vəq'əyn vuççud umoyxhancen, xhyanbı ulymoğacen, uxhiyxhanasıd hımayk'ancen. **8** İnsanaaşılqa, həyvanaaşılqa palanbı ale'ecen. Gırgıng'vee Allahıs geeb düə he'e. Havaasre manbışe karai'dəəne işbışıkeyiy insanaaşıs haa'ane pisvalıke xıl ts'its'ee'ecen. **9** Şavuk'lene ats'a, Allahee sayıb şalqana qəl rəhı'mılqa savaak'alav'u, şi hapt'ıyke g'attıvxhan haa'a». **10** Allahık'le manbı karai'dəəne

işbışile sapk'ıl g'avcumee, manbışılqa rəhı'm haa'a.
Manbışılqa ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'a deş.

4 Yunusus man diykın, qəlın qoxa eyxhe. **2** Mang'vee Rəbbis inəxübna düə haa'a: – Ya Rəbb, zı hamanva nya'a xaanang'acar dişdiy uvhu? Mançil-allar zı Tarşışeeqaniy hixu. Zak'le ats'anniy Yiğna yugvalla avayk'an deş, Ğu rəhı'mnana, xədıñ sabırnana, ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'as devkanna Allah vor. **3** Rəbb, hucoone ixhes, həşdiyle yızın can alişşe, zas ı'mı'r haa'as vukkan deş, qik'as ıkkın. **4** Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Deşxhee, vas mançike geebne qəl vuxha? **5** Yunus qiğec'u şaharne şargne sural giy'ar. Ma'ad mang'vee cusun veriğ qıdyoot'asın xhinnen cigad ali'i, şaharık hucooyiy ixhesva ilyakka giy'arna. **6** Rəbb Allahee, Yunusus yugda ixhecenva, maa'ad əq gyaahasın sa ala aleylya'a. Yunus man ala g'acu geer şadexhena. **7** Qinne yiğil miç'eeqana mane alalqa Allahee mı'q g'ıxoolee. Mane mı'qən ala adğançe otxhunmee, ala qeqqvan. **8** Veriğ ılqevç'umee, Allahee maqa kar qeqqva'ana g'ümana mits g'ıxoole. Veriğın mang'una vuk'ul gyooxhanav'u, mana sa curay qa'a girğilymee, mang'vee cus qik'uy heqqa: – Zas ı'mı'r haa'as vukkan deş, qik'as ıkkın! **9** Allahemee Yunusuk'le eyhen: – Deşxhee, vas alayl-alla geebne qəl vuxha? Yunusee eyhen: – Ho'o! Zas qik'asda xhinnena qəl vuxha! **10** Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Ğu idezuyn, ğu ilydyakkıyn sa xəmnə əərə alyadı-qeqquyn ala vas qiykkan! **11** Nəxübne Zas qidivkvanas manimee xəbna Nineva eyhena şahar, maadın vəşşe g'alle aazır sağıy sol dyats'an milletiy manimeen çavra-vəq'ə?

Malakiya

1 Rəbbəe Cun cuvab İzraililqa, Malakiya peyğambarilə ğana hixhar ha'a. **2** Rəbbəe «Zas şu vukkiykıninbıva» eyhe. Şossemee «Şi nəxübne vukkiykınıva?» qiyghanas əxə. Rəbbəeyid inva eyhe: – Nya'a, Esav Yaaq'ubna çoc dişdiy vor? Zimee, Yaaq'ub ikkanaalin şu, cuke g'abıynbı, g'ənxü, **3** Esaviy mang'uke g'abıynbımee, Zı əq'əna qav'u. Zı manbı vooxhen suvabı q'əra qa'as hassır, manbışde döyulin cigabı çaq'alaşıs huvu. **4** Edom vooxhene, Esavıke g'abıynbışısse eyhes əxə: – Şakın ıxheeyid, şı meed man hatq'ur-hiyxürin cigabı qa'asınbıcad. Saccu Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe inva vod eyhe: – Hasre, manbışe ale'ecencad, Zimee meed hı'ğəkkar ha'asın. Gırgıne gahbışıl manbışde ölkayk'le g'ulyopt'ulna ölkava eyhes, coyub Rəbbına qəl avquyn millet xhinne qıvaats'as. **5** Şok'le man vuşdecad ulepışıka g'acumee, şıcad eyhes: «İzrailiked şaqana, Rəbbin do axtıda vod!» **6** Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhen: – Ay Yızın do qızar hıdy'a'n kaahinar! Duxee dekkıs, g'uleeyib cune iyeyıys hı'rmat gıviyxhe. Zı Dekxheene, nyavxha şu Zas gıviyxhena hı'rmat? Zı İyeyıyxhee meeb nyavxha şu Zas gıviyxhena hı'rmat? Şosse «Nəxüidne şı Yiğın do qızar hıdı'ıva?» qiyghanas əxə. **7** – Şu Yızde q'urbanbı allya'ane cigalqa kara idyalesın Zasın otxhunıy adı gıyxhe. Mançıkad, «Şı Vas dekkanan nəxüidne ha'ava?» qiyghan. Şu Rəbbin q'urbanbı allya'an cıga qızar hıdı'ı, məxüid Mang'us dekkanan ha'a. **8** Şu bı'rq'ı'n həyvanar q'urbanna allı'iy yugunne vod? K'aana, vuk'arna həyvan q'urbanna ablyav'uy nya'a yugunne vod? Məxbına sa həyvan yığne ölkayne xəring'us hevle, ilekke mang'us ğu ikkiykanaseeva, mang'vee yığna haa'asee? Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **9** Həşde Allahıs düə hee'e, Mang'vee şos rəhı'm hee'ecen. Şu məxdın q'urbanbı allya'amee, Mana şoqa yugra eyxheye? Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **10** Vuşde sang'vee, Yızde q'urbanbı allya'ane cigee, q'ərane cigeeqa ts'a gyoxhxhan ha'asse, Yızde xaan akkabıcad qı'ıynxhiy yugda eyxheyyı! Yızın yik' şoka gyotxhan deş, şu allya'an q'urbanbıd alyaat'as deş! Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **11** Verığ ılqəəne cigeeñçe, k'yoocəne cigeeqamee, Yızın do milletbışde yı'q'nee axtıda vod! Gırgınəəng'ə Yızde döyule ətirbı gyoxhxhan ha'a, məttın paybı adayle! Man Yızın do milletbışde yı'q'nee, axtıda ıxhayke ha'a! Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **12** Şumee, «Rəbbine

q'urbanbı allya'ane cigaylin otxhunıy muq'addasın deş vod, man qızar hıde'eeyid eyxheva» uvhu, mançına muq'addasıyvalla avaak'an haa'a. **13** Ooğañçe «İnimeena əq'übad!» uvhu, şu mançılqa yı'q' sak'al ha'a! Məxüid Xəybişde Xəring'vee Rəbbəe eyhe! Şu Zas q'urbanna ablyaa'asva q'ööq'ına, k'aana, vuk'arna həyvan abeene, Zı mana şoke alyabat'aye? Məxüid Rəbbəe eyhe! **14** Syuruneñçe g'apsırne yugne g'argıne cigee, Xudaavandays q'ı'bı'lyna həyvan abıyne horalays bed-düə vuxhena! Zı inekke xərna Paççahva, gırgıne milletbışe Yızın do axtı qa'a! Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe!

2 Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe vod: – Kaahinar, ina əmr həşde vuşdemee vob: Yızde cuvabıl k'ırı ilydiyxheene, Yızın do yik'eençe axtı qıde'eene, şolqa bed-düə gyoogav'u, vuşun xayır-düəbı bed-düəlqa sak'al ha'as. Şu Yızın do yik'eençe axtı qıdı'ıva, şu Yızda bed-düə alyapt'ınacab. **3** Zı şol-alla şoke g'abıynbışikımd ha'asın. Bayrambışıl şu q'urbanna allı'ıyne həyvanaaşın xhıdı Zı vuşde aq'vabışile k'ena ı'xəs, mançıka sacıgee şu dağaa'as. **4** Manke şok'le ats'axhxhes, Zı mana əmr şoka, Leviyne nasılıka, hav'una mugaavile aaxvecena g'axuvu. Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **5** Zı Leviyne nasılıka barakatnana ı'mı'r hoolena mugaavileniy hav'u. Zas hı'rmat gyuvxhuva, Zı manbışıs man gırgın huvuyn. Manbıb Zale qəpq'ı'nınbı, Yızde doyusub hı'rmat gyuvxhuna. **6** Manbışde mızel qopkuna Q'aanun vuxha, ghaleençed horbı qığeeç'enbı deşdiy. Manbışe Yızde ögil yugnayıy qopkuna ı'mı'r hav'u. Geebınbı manbışe yəqqı'lqa sav'u. **7** Kaahınaaşıne ghaleen ats'al havaces ıkkın, insanaaşısse manbışde mizele Q'aanun t'abal haa'as vəəxecena. Kaahinar Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe g'axuvuyınbı vob. **8** Şumee, kaahinar, yəqqı'le qığeeç'ıynbı, şu helene ats'aalybışıka mansanbıb şoqab qılhna habğı. Zı Leviyne nasılıka hav'una mugaavile şu havakkal hav'una. Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **9** Şu Yızde yəqqı'n apk'ın deş, Q'aanunuka g'acesde işbışee, şu gırgıng'uqa sa uleka ılyaaı deş. Mançıl-allab Zı şu milletnecab g'eliqqa hevles, k'ap'ik'ile avqa qaa'as. **10** Yışda gırgıng'una Dek sa dişde vor? Şı sa Allahee dişde ipxhın? Nya'a manke şı dekkaaşıka hav'una mugaavileyna muq'addasıyvalla avaakan haa'a, sana-sang'us horbı ha'a? **11** Yahudayne milletın Allahıs xayaanat hı'ı. İzraileeyiy İyerusalımee həlyvəəq'ənasın işbı hı'ı: Yahudabışee menne allahbışıs ı'bəədat ha'an

yedar hav'u, Rəbbis ikkananne, muq'addasne cigayna muq'addasiyvalla avaakan hav'u. **12** Man hı'ına insan vuşu ixhay ixhecen, Xəəne G'oşunbişde Rəbbis q'urban ablyaa'ana çikana ixheeyir, Rəbbee mana Yaaq'ubne çadırbışisse g'e'eşşecen. **13** Şu in karıd ha'an: gyaaşu-gyaaxu, Rəbbin q'urbanı allya'an cigad ulene nağika gyats'a'an. Məxüdü, şu adıyne q'urbanıqə Rəbb sak'ı ilydakkava, manbı şoke ilydyaat'ava ha'a. **14** Şosse «Nişil allavane?» qıdgın ha'as əxə. Çu mek'vranang'a hey'iyne zəiyfaymeyiy yiğne yıq'nee Şahad Rəbb vorna. Çu, mana yiğna nikahıkana xhunaşşe yixhayka ilydyakki, məng'i's xayaanat hı'ı. **15** Allahee şu sa tan, sa rı'h xhinne dişde ipxın? Nya'asdiyhan Mang'us şu sa vuxha vukkan? Mang'us Cunemee nasilniy vukkan. Mançil-allab şucab şu havaace. Hasre şavaacad mek'vranang'a hey'iyne xhunaşşeyş xayaanat hıma'acen. **16** İzrailiye Allahee, Rəbbee eyhen: – Xhunaşşeyka yugra dexhena, mana qıxeelena Zak'le g'imece vor. Mançil-allad şucab şu havaace, xayaanat hıma'a! Məxüdü Xəəne G'oşunbişde Rəbbee eyhe! **17** Vuşde yuşan hav'uyın Rəbb ozar ha'a. «Nəxürne şi Mana ozar ha'ava?» şosse qiyghanasıd əxə. Şu eyhen: – Qəlasın ha'anbı Rəbbine ulesqa yugba qöü, Rəbbis manbı vukkananı. Şucadıd meed eyhen: – Qopkuvalin məhkama ağayhena Allah nyaane? Mançikar şu Mana ozar ha'a.

3 Haane, Zı g'axuvuna i'qqə vor. Mana Zale ögee ark'ın yəq qaa'as. Şu t'abal ha'ana Xudaavand sayangara Cune İyerusalimeene xaaqa qales. Şos g'aces ikkana, mugaavileyın cuvab allesda qales. Məxüdü Xəəne G'oşunbişde Rəbbee eyhe! **2** Vuşune öörxəs Rəbb qarına yiğil? Vuşune öörxəs Mana qarımee? Mana xhiməə qa'an ts'a xhinneyiy mətta'an sap'ın xhinne ixhes. **3** Rəbbee Leviyna nasıl mətta'as. Mang'vee man k'inəəğəyiy nuk'ra ts'ayıka rışşı qı'ı, mətta'ane insanee xhinne ha'as. Mançile qiyğa manbışe Rəbbis qotkuyn q'urbanı allya'as. **4** Manke Yahudayne ölkeeyiy İyerusalimee avaalıyne yiğbişil allya'an, ögiylyne senbişil allya'an q'urbanı xhinne Rəbbisqa yugda qales. **5** Zı vuşun məhkama ağahasdemeə, şosqa ayres. Cadubı ha'anbı, zina ha'anbı, horbışika k'in g'iyşaranbı, işçıyn pıl qidelenbı, adamer hapt'ı avxuyn yedariy dek, yed dena avxuyn uşaxar t'yaats'axal haa'anbı, menne cigeençe qabıynbı g'e'eebaşenbı, Zale qı'dəəq'ənanbı man şu ha'an karbı Zı sık'inne gahile aq'valqa qığahas! Məxüdü Xəəne G'oşunbişde Rəbbee eyhe! **6** Zı Rəbb vorna, badaldexhena. Yaaq'ubıke g'abıynbı, şunab

badal meebaxhe! **7** Yızde əmrbişilqa şu dekkaaşine gahile giğıl yı'q'bı sak'al ha'a. Zalqana savk'le, Zınar şolqa sak'alasda! Məxüdü Xəəne G'oşunbişde Rəbbee eyhe! Şossemee «Nəhı'bna savk'alasva?» qıdgınıd ha'as əxə. **8** İnsaneeıyd Allahıke qöqəyee? Şumee Zake qöqən. «Vake hucoona qöqəva?» şosse qiyghanas əxə. Yıts'ınçına sa pay, sayıd Zas ikkekan. **9** Milletıncad Zake qöqənçil-alla, vuşde girging've bed-düə alyapt'ı. **10** Yıts'ınçına sa pay bıkrıba able, Yızde xaa oxhanasın kar ixhecen. Şu mançika Zı siliys i'xe! Nya'a, Zı mançile qiyğa şos xəən g'uleppı aaqas dişde, hexxalıka barakat hevles dişde? Məxüdü Xəəne G'oşunbişde Rəbbee eyhe! **11** Zı ts'iryaaşışqa vuşun ezuyın kar oxhanas hassaras deş, vuşde tayangbişile t'ımilid nyaqacad ixhes deş. Məxüdü Xəybişde Xəring'vee Rəbbee eyhe! **12** Vuşda ölka micagne cigalqa savk'uva, girgıne milletbişşecad şok'le baxtıvarva eyhes. Məxüdü Xəəne G'oşunbişde Rəbbee eyhe! **13** «Şu Zak'le ivdyak'asın cuvabı uvhuva» Rəbbee eyhe. Şossemee «Nya'a, şi Vak'le hucoone uvhuva?» qiyghanas əxə. **14** Şu uvhuyn: «Allahıs i'bəədat hı'iy, nişiscad karı'dəən kar vodun. Mang'vee eyhenbı hı'ı, Xəəne G'oşunbişde Rəbbine ögil hapq'ır iviykırıyke nya'a, şas hucoone ixha? **15** Şi həşde cocab-co axtıba vukkekanbişik'le baxtıvarva eyhe. Qəlasın ha'anbışın işbıd yugda ayk'an, Allah siliys i'xı'yxənbıb cazaake g'ittiviyxhananı». **16** Mane gahıl Rəbbile qəvəyq'ənanbı sana-sang'uka yuşan haa'a vooxhe. Manbışe yuşan ha'an Rəbbik'le g'iyxhe ixha, Mang'vee mançil yugda k'ı'ır iliyxhe. Rəbbile qəpq'ı'n Mang'une doys hı'rmat giviyxhenbişdemeə, Mang'une ögil manbışın işbı oyk'anın kitab aaqı eyxhe. **17** Xəəne G'oşunbişde Rəbbee eyhen: – Mane yiğil Zı manbışike Zas gıranın insanar haa'as. Dekkis vucee eyhen ha'ana dix nəxüriy qiykkan, Zasıb manbı məxüb qivikkanasınbı. **18** Mane gahıl şosse qorkung'uke pisda, Allahıs g'ullux ha'ang'uke hıdyana meer curaa'as əxəsda.

4 Xəəne G'oşunbişde Rəbbee eyhen: – Peşt xhinne gyotxhanan yiğ k'ane qexhe vod. Girgın cocab co axtıba vukkekanbişiy pisvalla haa'anbı, mane yiğil balybiy xhinne gyooxhanas. Mane k'ane qexhene yiğın manbı gyooxhan haa'asınbı. Manbışike kokbıd, bıtağbıd axvas deş. **2** Zale qəvəyq'ənanbişdemeə, Qopkuvalına verığ ilqevç'es. Mançine şü'ülee yug qav'iy ixhes. Ağıleençe g'aykkiyn q'ıkar xhinne şu huvaagas. **3** Pisınbı şu kööq'əsinbı. Zı man ha'asde yiğil, manbı vuşde g'elybişik avub yı'q xhinne vuxhes.

Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe! 4 Yızda nukar Mısa Xorevne suvalynang'a, Zı mang'us İzrailıyne milletnemeecab huvuna Q'aanun, Yızın g'aydabıyiy əmrı şı yik'el aqqe. 5 İlyaake, Rəbbın xədnı, dağamın yiğ qalesse, Zı şosqa İlyas peyğambar g'axıles. 6 Zı qarı in cigabı kunfa-yakun hıma'acenva, Mang'vee dekkaaşın yik'ı dıxbışılqa, dıxbışınbıd dekkaaşılqa sak'al ha'as.

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matta

1 İbrihmaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masixhna nasil: 2 İbrihimike I'saq' g'arı. I'saq'ike Yaaq'ub g'arı. Yaaq'ubuke Yahudiy mang'un çocar g'abı. 3 Yahudukeb Tamaree vuxuyn Peresiy Zarax g'avayle. Peresiker Xetsron g'arayle. Xetsronuker Ram g'arayle. 4 Ramiker Amminadav g'arayle. Amminadaviker Naxşon g'arayle. Naxşoniker Salmon g'arayle. 5 Salmoniker Raxavee uxuna Boaz g'arayle. Boaziker Rutee uxuna Oved g'arayle. Ovediker Yessey g'arayle. 6 Yesseyker paççah Davud g'arayle. Davuduker Uriyeyne xhunaşşee uxuna Sileyman g'arayle. 7 Sileymanike Rexavam g'arayle. Rexavamıke Aviya g'arayle. Aviyadiker Asaf g'arayle. 8 Asafiker Yehoşafat g'arayle. Yehoşafatıke Yehoram g'arayle. Yehoramiker Uzziya g'arayle. 9 Uzziyeker Yotam g'arayle. Yotamiker Axaz g'arayle. Axaziker Xizqiya g'arayle. 10 Xizqiyeker Menaşşe g'arayle. Menaşşeyker Amos g'arayle. Amosuker Yoşiya g'arayle. 11 İzrailin millet Baabil eyhene ölkeeqa g'e'eşşeme, Yoşiyayke Yekonyayiy mang'un çocar g'avayle. 12 Baabileençe qabiyle qiyğa, Yekonyayke Şealtiel g'arayle. Şealtieliker Zorubbabil g'arayle. 13 Zorubbabiliker Avihud g'arayle. Avihuduker Elyaqim g'arayle. Elyaqimiker Azor g'arayle. 14 Azoruker Tsadok g'arayle. Tsadokuker Axim g'arayle. Aximiker Elihud g'arayle. 15 Elihuduker Eleazar g'arayle. Eleazariker Mattan g'arayle. Mattaniker Yaaq'ub g'arayle. 16 Yaaq'ubuke Mayramna adamiy Yusuf g'arayle. Mayrameeyir I'sa, insanaaşe Masixhva eyhena uxoxa. 17 Gırgıda İbrihimile Davudulqameen nasılıbı qədəqqaxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Davudulee Baabilqa g'e'epşesmeen nasılıbı qədəqqaxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Baabilqa g'eeşşiyled Masixhılqameen nasılıbı qədəqqaxheeyid yits'ıyoq'abcab nasil vooxhe. 18 I'sa Masixhın yedike ıxhay inəxüid ıxha: mang'una yed Mayram Yusufne doyuyniy qey'ı. Manbişe davatbı ha'assed, mæng'ı'n vuxhne yixhay aq'valqa qığec'e. Mæng'ee uxasın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ke eyxhe. 19 Yusuf qorkuna insan eyxhe, Mayram insanaaşine k'ane tesser hıdee'esva, mang'us mana dyugulenra galerc'es yikkiykan. 20 Mang'vee man kar ök'leeqa k'eççumee, mang'us nik'ek Rəbbin malaaiik dyagu eyhen: – Davudaaşda dix Yusuf! Mayram hee'es qıməyq'ən, mæng'ı'ne vuxhnedin Uşax Muq'addasne Rı'hı'ken vodun. 21 Mayramee Dix uxas, ğu Mang'un do

I'sa (Rəbbe g'attixhan ha'a) gıxhxhe, Mang'vee Cun millet manbişde bınahbışike g'attixhan ha'as. 22 İn gırgın kar, Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: 23 «Haane, içiy vuxhne ayxu sa Dix uxas, Doyud İmmanuel gıxhxhes». (İmmanuel «Allah şaka vornava» eyhen vodun.) 24 Yusuf muğur qıxhamee, mang'vee Rəbbine malaaikee uvhuyn xhinne ha'a: Mayramıke cus xhunaşşe hee'e. 25 Mayramee Dix uxasnee, Yusuf mæng'ı'ka g'ılexha deş. Mæng'ee uxuyne Uşaxın doyd, Yusufee I'sa giyxhe.

2 I'sa Hirodee paççahıyvala haa'ane gahıl, Yahudeyayne Bet-Lexem eyhene şaharee yedike ıxha. I'sa yedike ıxhamee, şargılee İyerusalımqa geed ats'alynan insanar abı, 2 maane insanaaşike qiyghanan: – Nyaaxha Yahudeeşda həşde yedike ıxhana paççah? Şak'le şargıle Mang'una xəne g'avcu, Mang'us k'yoozaras abı. 3 Man g'ayxhımee, paççah Hirodiy İyerusalımeedin millet nyaqame ixhesın axva. 4 Hirodee cusqa gırgın kaahinaaşın ç'ak'ımbıyiy Q'aanunun mə'əllimar sav'u qiyghanan: – Nyaane Masixh yedike ixhes? 5 Manbişe eyhen: – Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee. Məxüid peyğambaree otk'un: 6 «Yahudeyayne cigabişeeına Bet-Lexem, Çu Yahudeyayne ç'ak'ıne şaharbişda nekke k'ınna deş vob. Yiğne arğançe Yizde milletis İzrailis Çoban, Xərna qığec'es». 7 Manke Hirodee geed ats'an insanar cusqa dyugulenba qopt'ul, manbişike xəne qığevç'una qopkuna gah qıyiyghan. 8 Mang'vee manbı Bet-Lexemqa g'uxoolemee, eyhen: – Hapk'ın mane Uşaxne hək'ee yugda ats'axhxhe. Aveykimeeyir, zas xabar g'axuvle, zınar arı Mang'us k'yoozaras. 9 Manbişe paççahee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı yaqqı'lqa gyabak'a. Mane gahıl şargıle g'avcuayne xəneynıb manbişik'le yəq haagva vuxha. Mana xəne apk'ın, Uşaxnane cigayne oo ulyoozar. 10 Geed ats'ane insanaaşik'le xəne g'avcu, geeb şadebaxhenbı. 11 Manbı xaaqa ik'eepç'ı, Uşaxiy mang'una yed Mayram g'avcu, Uşaxne ögiyl gugaybışil gyuv'ur ç'iyelqamee k'yoozaranbı. Qiyğad co adıyn xazınanan balagbı aaqı, Mang'us k'ınəəğə, yugun evanan gırının gətraniy gırının ətirbı hele. 12 Manbişik'le nik'ek Hirodusqa nyagğah sivmiyk'alva g'acuva, manbı menne yəqqı'ncab cone ölkeeqa siviyy'al. 13 Geed ats'an insanar apk'ınmee, Yusuf nik'enang'a mang'usqa Rəbbin malaaiik adı eyhen: – Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yedir alyart'u zaara Misirqa hixvee. Hirodis Uşax t'abal hı'ı gik'asid ıkkın, mançıl-ıllar zı vak'le eyhesmee maa'ar axve. 14 Mane

xəmdəcar Yusufə Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misirqa ayk'an. **15** Goone Hirod qik'asmee, manbı ma'ab aaxva. Məxüdü Rəbbinə mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yızda Dix Misirğançe qort'ul». **16** Hiroduk'le geed ats'ane insanaaşe cus horbı hı'ıva ats'axhxamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hıqiy-allane cigabişeebin q'öne senılqameen gırgın gadebı gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ıxhana gah mang'uk'le geed ats'alyanane insanaaşine cuvabıke, ögilycab vats'a vooxhe. **17** Məxüdü Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **18** «Raamee ses qadayle, Mana Raahileyna uşaxaasıqa geeşena, Uts'urna ts'ir vooxhe. Manbı devxhal-alla, Ces yik'ııı huvuyıd ikkiykan deş». **19** Hirod qik'uyle qiyğa, Yusuf Misirng'acar mang'usqa nik'ek Rəbbin malaaik adı **20** eyhen: – Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı İzrailıyqa sak'le. Şen Uşax gik'as ikkananbı hapt'ıynbı. **21** Yusuf oza qıxha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, İzrailıyqa sıyk'al. **22** Yusufuk'le, Hirodne cigee mang'une duxee Arxelayee Yahudeya eyhene cigee paççahıyvalla haa'a g'avxhumee, mana qəyq'ənnə maqa sak'ılas. Mang'uk'le sa medın nyak' g'acuyle qiyğa, mana Galileya eyhene cigeeqa ayk'an. **23** Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüdü peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3 Mane yiğbişıl Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'ana Yəhye giyğalna Allahın cuvab insanaaşılqa hixhar ha'a. **2** Mang'vee eyhe ıxha: – İnsanar, bınahbışikə xıl ts'ts'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahıyvalla k'ane quvxha! **3** İnvə Yeşaya peyğambareecadnıy Yəhyeyne hək'ee otk'un: «Sahreençe ses g'ıyxhe: Rəbbis yəqbı he'eva, Mana ılğəç'esın cigabı qotku qe'eval!» **4** Yəhyee devayne xhayıken tanalınbı alya'a ıxha, yı'q'eeqab g'ekvayna ts'ıra iviyt'al vuxha. Mang'un otxhuniyid ts'irıyariy çolane t'ot'aaşə hı'ıyn itv ıxha. **5** Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançe, Yahudeyne cigabişeençe, İordanne damayne hıqiy-allançe vüqqə vuxha. **6** Manbışe bınahbı gardanaqa alyat'mee, mang'veeyib manbı İordanne dameeqa k'yooq'u gıçərxı'ybı alyaat'a'a ıxha. **7** Geeb farıseyariy saddukeyar mang'usqa, co dameeqa k'yooq'u gıçərxı'ybı aleet'e'eeva vüqqə vuxha. Yəhyeyid manbışik'le eyhe ıxha: – Xoçəbışda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'eççu, Allahıke qöönçile şosse heepxas vəxəsinbıva? **8** Qotkuyn işbı he'e, şu

bınahıke xıl ts'ts'av'uy həgve. **9** Vuşde ək'leeqa qımaylecen «Nya'a, İbrıhım yışda dek dışdeva?» eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahısse ine g'ayebışikə İbrıhımıs uşaxar haa'as vəxəsinbı. **10** Haane, yak'vud yıvaasıq avudcad vod. Yugna meyva hudyoolena yiv, gyapxı ts'ayeeqa g'uvoxharas. **11** Zı, şu bınahıke xıl ts'ts'av'uva, xhineeqa k'yooq'u gıçərxı'ybı alyaat'a'a. Zale qiyğa Qarınamee zale geer gucuka ixhes. Zı Mang'un g'elilınbı haqqasır kara idyayle. Mang'vee şu, ts'ayeeqa, Muq'addasne Rı'heeqa k'yooq'u, gıçərxı'ybı alyaat'a'as. **12** Attayl sukuke həpır-çüpır cura'asva mang'un kurak xıle vod. Cuna suk anbareeqa sa'as, çıke qığəç'uyın həpır-çüpırıd k'idəbəqqəne ts'ayıqqa heles. **13** Mane gahıl Galileyənçe İordanne damaysqa Yəhyeysqa, Cus gıçərxı'y ale't'e'ecenva l'sa arayle. **14** Yəhyeys man hassaras diykın eyhen: – Ğu zasqa gıçərxı'y alyaat'a'asde cigee, zıne Vasqa gıçərxı'y alyaat'as? **15** l'see mang'us inəxdun alıdğhınıy qele: – Hasre həşdıys məxüdü ixhecen. Şı Allahıs ikkanan ha'as ikkan. Mançıs Yəhyee «Ho'ova» eyhe. **16** l'sa gıçərxı'y alyaat'u xhinençe qığəç'umee, xəybı q'öna qeedaxhe. Mang'uk'le Allahın Rı'h qı'nerke xhinne qadı Culqa gexa g'eece. **17** Sayıd xəybışeençe ses qadayle: – İna Zas geer ikkana Dix vorna, Mang'vee Yızde yik'es şadvalla hoole!

4 Qiyğa l'sa İblısın siliys l'xecenva Allahne Rı'hı'n mana sahreeqa ıkekka. **2** l'sa sahreenang'a, Mang'vee yoq'ts'al yiğnayıy yoq'ts'al xəmnə kar udyotxhan ıxhayke, Mana it'umra mıs qexhe. **3** Manke siliys l'xı'ıyxəna Mang'usqa qarı eyhen: – Ğu Allahna Dixxhee, mane g'ayebışik'le eyhe gınelqa sak'lecen. **4** l'see mang'us inəxdun alıdğhınıy qele: – «İnsanee saccu gıneykacab deş, Allahne ghalençe qığəəne cuvabıqab çıkana l'mı'r haa'ava» otk'un. **5** Qiyğa İblısın Mana muq'addasne İyerusalimne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axtıne cigeeqa giyhxhı, **6** eyhen: – Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar-Ğu inçe avqa ehe. Nya'a, otk'un dışde: Allahee «Yiğnemee malaikaşılqa əmr haa'as, Ğu xılıbışıl qıkkecen, Yiğın g'elyıbı g'ayebışikəle k'ena qimiyxharcenva». **7** l'see mang'uk'le eyhen: – «Yiğna Rəbb Allah siliys l'xmıyxəvad» otk'un vod. **8** Manke İblısın l'sa sa geed axtıne suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyunyeyn gırgın paççaharan cigabı hits'ayghar hagu eyhen: **9** – Ğu kyorzul zas l'bəədət he'eene, in gırgın Vak'le g'ecen zı Vas heles. **10** Manke l'see mang'uk'le eyhen: – Şeyt'an, Zake əq'əna qıxhe! Nya'a otk'un

dişde: «Rəbbis Allahıs k'yozre, saccu Mang'us i'lbəadət he'e». **11** Mançile qiyğa iblın Mana Culer-alqa g'alyaraççe. Mang'usqa malaaikar g'ullux haa'as adayle. **12** I'sayk'le Yəhye aqqı aqa arçuva g'ayxhıme, Mana Galileeyeqa siyk'al. **13** Mana Nazaretğançe qığeç'u, Zevuluniy Naftaliyne nasılıbıde cigabişeeqa, golyune mıgılekne Kefernahum eyhene şahareeqa qarı, maa axva. **14** İnəxüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **15** «Zevulunneyiy Naftaliyne cigabişee, Deryahısqane yəqqı'l, İordanne damayne şene aq'val, Allah dyats'ane milletbı eyxhene Galileeye, **16** Miç'axiyvalee eyxhene milletik'le, Xədin işiğ g'ece. Hapt'asde əqi'n avquynbıılqa Nur gyoğa». **17** Mane gahıle I'sa giyğalna Allahın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ıxha: – Bınahbışike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla k'ane quvxha. **18** Yiğbışde sa yiğil I'sa Galileyayne golyusse i'lğəəmee, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena Şimoni mang'una çoc Andrey. Manbı baluğ ar aqqaqanbı vuxha. Manbışe xhıneeqa tor ayhe ıxha. **19** I'see manbışik'le eyhen: – Zaqab qihna qudoora, Zı şoke Xəybışee Paççahiyvaleeqa insanaar avqaaqqanbı haa'as. **20** Çocaşe mankecad tor g'aleççu, I'sayqab qihna qavayle. **21** I'sa sık'ırıra ögiylqa ark'inmee, Mang'usqa sa mebin çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye qızaaxa. Manbışe cone dekkıka, Zavdayıka, sacıgee lotk'ee tor qa'a eyxhe. I'see manbı Cusqa qoot'al. **22** Mang'vee qopt'uluykum, manbışe dekkır, lotk'ad g'aletçu, Mang'uqab qihna qavayle. **23** I'sa Galileyavolle iykır maane, manbışde sinagogabişee xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışde Paççahiyvalına yugna xabar insanaaşılqa hivxhar haa'a vuxha, insanaar gırgıne ik'arbişike, ç'irvalybişike yug qaa'a vuxha. **24** Mang'une hək'ee Suuriyeevolled ats'axhıhen. Mançile qiyğa Mang'usqa gırgın it'umun ik'arbinanbı, cınaaşe avquynbı, cole əəmbı, paralic i'xhı'ynbı abayle vuxha. Mang'veeyib manbı yug qaa'a vuxha. **25** Galileeençe, Dekapolis eyhene cigeençe, İyerusalimeençe, Yahudeyayeençe, İordanne damayne şene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaaşın t'arat'cad qöö ıxha.

5 insanaaşın t'arat' g'acu, I'sa suvalqa ilqeq'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle, **2** Mana manbışis ine cuvabıka xət qa'a giyğal: **3** – Nımee baxtivarariy, «Allahdena co nişiscab karai'dəənbıva» eyhenbı! Xəybışda Paççahiyvalla manbışda vuxhes. **4** Nımee baxtivarariy, gyaaşenbı! Allahee manbışis

iyk'bı helesınbı. **5** Nımee baxtivarariy, cocab co ögeeqa hudyoolenbı! Allahee manbışis cuvab huviyn cıga heles. **6** Nımee baxtivarariy, Allahna qopkuna yəq otxhuniyleyiy ulyoğguyle geeb vukkananbı! Allahee manbışis cos ikkanan helesin. **7** Nımee baxtivarariy, rəhı'm haa'anbı! Allaheeyib manbışis rəhı'm haa'as. **8** Nımee baxtivarariy, yik' məttınbı! Manbışik'le Allah g'aces. **9** Nımee baxtivarariy, uğooduyiy duşmaniyvalla ç'əv haa'anbı! Allahee manbışik'le Cun uşaxarva eyhes. **10** Nımee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'lelqa yiğbı i'k'əənbı! Xəybışda Paççahiyvalla manbışda vuxhes. **11** Şu nımee baxtivarariy Zal-alla cuvab alyaat'anbı, Zal-alla dağamiyvaleeqa gyapk'ıynbı, Zal-alla horbışika gardanaqa kar giyxhenbı. **12** Şadepxhe, şoqa xəybışee xəbnə hək' vuxhes. Həməxüdüd şole ögee vuxhayne peyğambaraaşine vuk'lelqa yiğbı allı'ı. **13** Şu ç'iyena q'ev vobna. Q'evan çına q'ızmalla avaaq'an hav'eene, nişisse mançına q'ızmalla savaak'al ha'as vəxəye? Mana mançile qiyğa saccu insanaaşine g'elybişeeqa g'aqa dağaa'asın xhinne qooxhe, menne nişiscab kara avayle deş. **14** Şu ine dyunyeyn nur vod. Suvane q'oma alyav'una şahar dyugul ha'as vooxhen kar deş vodun. **15** Neng'vecab qavhuna lyampa g'abık avqa giviyxhe deş, mana axtıne cıgeeqa gırging'ulqa xaa'ad işix gixhecenva giviyxhe. **16** Hasre həməxüdüd vuşun nur insanaaşılqa gixhecen, manbışik'led vuşun yugun işbı g'acu, Xəybışee vuşda Dek axtı qe'ecen. **17** Vuşde ək'leeqa qımaylece, Zı peyğambaraaş vuhuniy Q'aanunee ot'kunin ak'an ha'aasniyxan qarıva. Zı manbı ak'an ha'as deş, cıgeeqa qalya'as, nişisiy manbı ikkanva hagvas qarı. **18** Zı şok'le hək'en eyhe, xəybıyiy ç'ıye hığəkkarasse Q'aanunee otk'unin gırgın kar ixhesın, Mançee otk'unin gırgın kar dexha, Mançençe sa k'inna hərfib, sa k'inin xat'id hakkalas deş. **19** Şavaayiy Q'aanunee opk'unna sa k'inna əmr xheeyib hidyav'u, vucee hı'ıyınıd mebinbışis xət qı'ı, mana Xəybışde Paççahiyvallee nekke avqana ixhes. Q'aanunee otk'unin ha'ana, man mebinbışis xət qa'ana Xəybışde Paççahiyvallee axtına cıga avqas. **20** Zı şok'le eyhen, vuşda qopkuvalla fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'əllımaaşine qopkuvalile hexxaba devxheene şu Xəybışde Paççahiyvaleeqa eepç'es deş. **21** Yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhu «İnsan gimek'a», şavaayiy gik'u mang'uqad məhkama ilyakkas. **22** Zımee şok'le eyhen, şavaayiy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayiy çocuk'le «Bəç'ərva» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədin

məhkama ilekkecen. Çocuk'le «Nişiscar karai'dəən karva» uvhunar cehinyamne ts'ayee gyoxhxhanas. (Geenna g1067) 23 Mançil-allad, q'urbanlı allya'ane cigeeqa Allahıs pay abiyne gahıl vas yik'el qadeene, çoc vale ts'imisra vor, 24 pay ma'ab g'alepçi, hark'ın ts'erra çoc mizel aqqe. Mançile qiyğa sark'ıl yiğna pay hevle. 25 Vake borc qeqqang'uka yəqqəcab miz t'abal hee'e, deşxhee, mang'vee ğu haakimisqa hixhara'as, haakimeeyir g'aravulyçiyısqə qeles, g'aravulyçeeıyir zindaneeqa arçes. 26 Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mançe borc bıkırda qıdeqqı g'aykkas deş. 27 Şok'le «Zina hıma'ava» uvhuyn g'ayxhiyn. 28 Zımee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zəıyfaqqa ghalençe xhyan k'əə ilyakkı, yik'ee zina hı'ınacar xhinne eyxhe. 29 Yiğne sağne ulen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, mana ul alqavhu dağepçe. Yiğnemee tanan sa sura atk'ınıy, tan bıkırdacad cehinyameeqa dağeççuyile yugda ixhes. (Geenna g1067) 30 Yiğne sağne xılen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, man xıl gyatxı dağeççe. Yiğnemee tanan sa sura atk'ınıy, tan bıkırdacad cehinyameeqa atk'ınıyle yugda ixhes. (Geenna g1067) 31 «Şavaayıy xhunaşşe qıxeele, məng'ı's qaxıyvunava xılyaqa kağız heleva» uvhu. 32 Zımee şok'le eyhen, şavaayıy zinal deş, menne k'aral-alla xhunaşşe qıxeele, məhrıng'vee xhunaşşe zina ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Mering'uke qığeyç'una xhunaşşe hey'ınar zina hı'ına xhinne eyxhe. 33 Şok'le, yışde dekkaaşik'le şenkecad uvhuyn g'ayxhiyn: «Horbışıka k'ın g'ımıysar, nişınemeeyiy Rəbbılqa k'ın g'assır, manıd he'e». 34 Zımee şok'le eyhen, nişılqacad k'ın g'ımıysar. Xəlqan k'ın g'ımıysar, mana Allahna taxt vobna, 35 ç'ıyelqan k'ın g'ımıysar man Allahın g'elik avudun ciga vodun, İyerusalımılqanıd k'ın g'ımıysar mana xənnə Paççahna şahar vobna. 36 Yiğne vuk'lelımıd k'ın g'ımıysar, vasse mançilyna ç'ərıb cağvarayıy k'aarı qaa'as vəəxə deş. 37 Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşıd» de'eş ixhecen. Mançile hexxan şeyt'anıken vodun. 38 Şok'le «Ulene cıgee ul, sılıyne cıgee sılı qeqqeva» uvhuyn g'ayxhiyn. 39 Zımee şok'le eyhen, şos pısın ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayıy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxhu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e. 40 Ğu məhkameeqa huvu yiğın tanaalın gurt g'ayşes ıkkaxhee, məhrıng'us mançıl ooğançe alı'ıynıd hele. 41 Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometrına haqqas ilekkaxhee, məhrıng'un kar q'ölle kilometr haqqe. 42 Vake kar heqqang'us hele, vake borc hekkang'uked aq'va sak'al hıma'a. 43 Şok'le «Vas

k'anena ikkiykne, duşmanır g'ımece ixheva» uvhuyn g'ayxhiyn. 44 Zımee şok'le eyhen, vuşun duşmanar vukkiykne, şoqa qıhna gyapk'ıynbışdemeeıy düə hee'e. 45 Manke şu, vuşde Xəybışeeene dekkın hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una verığ yugunbışılqab, pısınbışılqab akaraba gyooxha, Mang'un gyoğıyid qopk'uynbışılqab g'ahapk'ıynbışılqad akaradacad gyoğa. 46 Şu vukkananıcab şos vukkanva, mançike şos nəxdun mukaafatne ixhes? Nya'a, məxüdü şene karai'dəəne nalok'bı sa'anbışed ha'a dışde? 47 Şu saccu vuşde çocaaşıscab salam hoolexhee, nya'a man curayn karee? Nya'a, Allah qıvdyaats'anbışe həməxüdü ha'a dışde? 48 Hasre vuşdab yugvalla Xəybışeeene Dekkına yugvalla xhinne ç'əvcab dyooxhena vuxhecen.

6 İlyaaake, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaaşine ulene ögiyl manbışik'le Haagvasva hımaa'a. Deşxheene, şu vuşde Xəybışeeene Dekkike nəxbınacab mukaafat alyapt'as deş. 2 Kasıbıs sadaq'a helemee, man dyak'v haa'a hımele. Məxüdü aq'vasın ha'anbışe, cone hək'ee yugda yuşan he'ecenva, sinagogbışeeıy şahrabışee ha'a. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'ıyn. 3 Ğumee sadaq'a helemee, solne xılek'le sağınçın hucoome ha'acad mats'axhxhecen. 4 Hasre ğu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın. 5 Düə haa'ameeyıy, aq'vasın ha'anbışe haa'na xhinne hımaa'a. Məxbınbışıs sinagogbışee, şahrayne vutbışik insanaaşik'le g'ecene cigabışee ulyobzur düəbı ha'asxhe ikkiykananı. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'ıyn. 6 Ğumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'ı dyugulenba yiğne Dekkıs düə hee'e. Manke dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın. 7 Düə haa'amee, menne dınine mıletbışe xhinne sa kar hakkee hımeqqa. Manbışısqa həməxüdü qöü, co sa kar geed eyheng'aniyxan, Allahık'le g'ayxhes. 8 Şu manbışik akaraba mooxhe! Vuşde Dekkık'le şos hucooyıy ıkkın, şu Cuke heqqassecad ats'a. 9 Mançıl-alla şu inəxüb düə hee'e: «Xəybışeeena Dek yışda! Hasre gırgıng've mizel Yiğın do axtıda aqqecen! 10 Havaasre Yiğna Paççahıyvala quvooracen, Xəybışee nəxübyıy Hasre ç'ıyelid Vas ıkkənəxı'd ixhecen! 11 Hucoone ixhes, g'ıynıysın şas oxhanasın gıney hele. 12 Şı qotkuda hıdı'ıynçile, Ğu ılyheç'e, Nəxüdıy şı şak qotkuda hıdı'ıyn yik'el hıxan ha'a. 13 Həməxüdü he'e, şı bınahın humoot'alcen, Şeyt'anıke şı g'attıvıxhan hee'e». 14 Şu insanaaşee şok hı'ıynbı yik'el hıxan

he'eene, vuşda Xəybışeena Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es. **15** Şu insanaaşe şok hı'ıynbı yik'el hixan hide'eene, vuşda Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es deş. **16** Siv aqqımee aq'vasın ha'anbışe xhinne, aq'va havaxan hı'ı ivmiykar. Manbışe siv aqqiy hagvasdemee məxdıne aq'vabışika iviykar. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyn. **17** Ğımee siv aqqımee, ç'ərılqa əğə hadğve, aq'va hoğle. **18** İnsanaaşik'le ğu siv aqqıvacad mats'axhxecen. Məxiır ğu insanaaşik'le deş, dyugulen g'ecene Dekkik'le g'aces, mançil-alla Mang'veeyid vas mukaafat heles. **19** İne dyunyel kar sım'a. Maa'ad kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqa, sıxnareeşe xaybı q'əra qa'a. **20** Mançine cigee şu şosun kar xəybışee se'e. Maa'ad man guvaymıd otxhan deş, pasımıd aqqaqqa deş, sıxnareeşeb ikkepç'ı qöqə deş. **21** Yiğın kar nyaadiy, yiğın yik'id maa'ad ixhes. **22** Ulen tanıs işix hele. Yiğna ul yugba vuxheene, yiğın tanıd nurun gyatsts'ı ixhes. **23** Yiğne missıne ulek'le yugda g'idecexheene, yiğın tancad miç'axiyvalee ixhes. Yiğın «nur» miç'axvallaxhee, mana miç'axiyvalla nimeenaniyxan vob! **24** Şavussecaq'öne xəring'us g'ullux haa'as vəxəş deş. Mang'us manbışda sa ikkiykanasda, manasame g'imeece ixhes. Manbışde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa sark'ilir ilyakkas deş. Şosse sayangaba Allahıs var-devletıs b'g'ullux haa'as dəxə. **25** Mançil-alla Zı şok'le eyhen, hucoone oxhanas, hucoone ulyoğas, hucooniyxan aly'asva mançına hımaa'a. Nya'a, i'mı'ı otxhuniyle, tanıd tanalinçile gıranda dişde vod? **26** Xəəne şit'yaasıqa ilyaake: mançin ezad deş, gyoxad deş, anbarbışeeqa sa'ad deş. Vuşde Xəybışeene Dekkemee manbı missıda g'alya'a deş. Nya'a şu şit'yaasıle nimeexheyib ooqa dişde vob? **27** Vuşde şavussene nişinamecab haa'a, sa sə'ət i'mrena hexxa'as vəxəş? **28** Nişisne şu tanalqançına haa'a? Çolune t'et'ybışıqa ilyaake nəxüdiy ələə: mançin işib ha'a deş, uxarad ha'a deş. **29** Şenmeen karnane Sileymaneyid mançine sançilin xhinne uftanın tanalınbı ali'ı deş. **30** İnyam k'ıldanabı, çoleene g'iyna vobne, g'iyqab peşteeqa apçesde ok'alqa Allahee məxdın tanalınbı aly'a'axheene, nya'a şolqa aly'a'as dişde? **31** Mançil-allad «Hucooniyxan oxhanasva?», «Hucooniyxan ulyoğasva?», «Hucooniyxan aly'a'asva?» mançına hımaa'a. **32** Mane karbışde gırğınçına Allah qıdvyaats'anbışe haa'a. Şoqamee Xəybışee Dek vorna, şos man karbı ikkananbıva Mang'uk'le ats'an. **33** Şumee ts'eppe Allahna Paçcahiyvallyiy Mang'una

qopkuvalla t'abal hee'e. Mançile qiyğa man gırğın kar şoqa ixhesin. **34** Mançil-allab g'iyqiyna hımaa'a, mançin çincab-çına haa'asda. Yiğisiysta-yiğisiysta əq'ıba vuxhesdacab.

7 Mering'ulena hımaa'a, şolenab hıma'acenva. **2** Şu nəxübiy mering'ulena haa'a, şolenab həməxüb haa'as. Şu nəxüdiy ulyoodakke, şosud həməxüd ulyootkes. **3** Nya'a, vak'le çocune uledın çöp g'ece, yiğne ulena ç'il g'udyooce? **4** Yiğne ulee ç'ilyang'a, nəxüdnə ğu yiğne çocuk'le eyhes: «Hasre zı yiğne uledın çöp qığahasva!» **5** Aq'vasın ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qığeehe! Mançile qiyğa vak'lecad g'acesın, nəxüdiy çocune uledın çöp qığahas eyxheva. **6** Muq'addasın xvaabışis himele, deşxhee mançin satk'ılıd şu qoodas. Vuşun mirvarıbı vokbışde ögiylqa k'ıma'a, deşxhee mançin manbı k'öq'əsınbı. **7** Heqqee – şos helesin, t'abal he'e – aveykesin, akka k'etvee – şos aaqasın. **8** Hekkang'us helenxhe, t'abal ha'ang'uk'le iveekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanxhe. **9** Vuşde yı'q'nee məxrına vornane, duxee gıney heqqamee, g'aye hevlece? **10** Şavaane, dixee baluğ heqqamee, xoçe hevles? **11** Vuşun yik'ıbı nimee pısınbı ixheeyid, şosse vuşde uşaxaasış yugun paybı heles əxənbı, nya'a, vuşde Xəybışeene Dekkee şu Cuke heqqeene yugun karbı hidevune g'alyaa'as? **12** Gırgıne karee şos insanar şoka nəxübiy vuxha vukkan, şunab insanaaşika həməxüb vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic vodun. **13** Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanar gyabat'ana yəqı'ıb, mançin akkabıd əq'ı'nı vod. Gellesınbı mane yəqqı'n avayk'an. **14** I'mrena yəqqı'ıb, çin akkabıd muğunbı vod. Manbı iveykenbı geeb k'ılybabı vob. **15** Horalay peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbı şosqa gevane g'ekvee abayle, abğançemee missına umul xhinne vooxhe. **16** Manbı şok'le cone işbışike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le g'ara tikanıl t'imıl, zazaaleb inciliy saa'a g'avcunane? **17** Yugne yiven yugıab meyvaxhe hoolena, qööçene yivenıb qööçena meyvaxhe hoolena. **18** Yugne yivel qööçena meyva aleylena deşxhe, qööçene yivelib yugna meyvaxhe ilydyaalena. **19** Yugna meyva hudyoolena yivıb gyapxı ts'ayeeqaxhe huvooxharna. **20** İşbışike şok'le horalay peyğambarar vaats'a vuxhes. **21** Zak'le «Yişda Xərna, yişda Xərnava» eyhen gırğınbı Xəybışeene Paçcahiyvaleeqa ikeepç'es deş. Saccu Xəybışeene Yizde Dekkis ikkanan hı'ına maqa ikkeç'es. **22** Q'ıyaamatne yiğıl gellenbışe Zak'le eyhesin: «Yişda Xərna, yişda Xərna, şi Yiğne doyuka dişdiy

peyğambariyvalla haa'a? Yiğne doyuka dişdiy cinar qığa'a? Nya'a, Yiğne doyuka dişdiy gellesin əlaamatlı hagva?» 23 Manke Zı manbışik'le eyhesin: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şu vaats'a deş, Zake əq'əna qeepxhe!» 24 İn Zı eyhenbı g'ayxhı, mançil k'ırı alixxhına, it'umne cigee xav ali'iyne ək'elikane insanik akar. 25 Nimeen gyoğuybı gyoğeeyid, nimee damabı qakkyatk'ineeyid, nimee mitsbı e'eeyid man xav cigee ulyozzuriyn. Man suval alyı'il-alla hı'ğətkir deş. 26 İn Zı eyhenbı g'ayxhı mançil k'ırı ilydiyxhına insan, g'umul xav ali'iyne beynyavayk akar. 27 Gyoğıybı gyoğas, damabı qakkyak'anas, mitsbı a'as mane gırgınçin xaakın ha'asın. Xavid kukkyok'alasın, mançike vuççud axvas deş. 28 I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, millet Mang'vee yuşan hı'iyñçile matxha axva. 29 Mang'vee Q'aaunne mə'əllimaəşe xhinne deş xət qı'ı. Mang'vee gırgın kar Cune xile vod xhinne xət qı'ı.

8 I'sa suvayle giç'umee, Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. 2 Maa'ar Mang'usqa maşnane i'xnabişe gyatsts'ıma sa insan qıxha: «Yizda Xərna, Vas zı mətti qa'as ikkiykınee, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyzarna. 3 I'see xil hotku mang'uk set'u eyhen: – Ho'o, Zas ikkanan, mətti qıxhe! Mana insan mankecar mətti qexhena. 4 I'see mang'uk'le eyhen: – Nyaggah neng'uk'lecad vuççud immeyhe. Ğunar kaahinisqa hak'ne mang'uk'le ğu hagve. Qiyğab Mısee uvhuyn xhinne q'urban ablee'e. Məxiüd yiğın yug qıxhay insanaaşik'le g'acesın. 5 I'sa Kefernahumqa arınee, Mang'usqa vəşing'una k'omandır qıxha, miz k'yaa'a: 6 – Yizda Xərna, yizde nukarı paralic i'xı' xaa g'alirxhu vor, mang'vee xəppa əq'üba opxhan. 7 I'see mang'uk'le eyhen: – Zı arı mana yug qa'asda. 8 Vəşing'une k'omandıree Mang'une cuvabis eyhen: – Yizda Xərna, zı Vak avaa'ına deş vor, Ğu yizde akkalqa ayres. Ğu sa cuvabcd uvhee, yizda nukar qixhesda. 9 Zaqa ç'ak'ınbıb vobunbı, yizdeb xilek avub eskerar vob. Zı manbışde sang'uk'le «Hoorava!» uvhee, mana əlyhəəsda, mansang'uk'led «Qorava!» uvhee, manar qalesda, nukarık'le «in he'eval» uvhee mang'veeyid ha'asın. 10 Mang'une cuvabile I'sa mattexhena. Mang'vee Cuqad qihna q'öone milletık'le eyhen: – Zı şok'le hək'eda eyhe, Zak'le İzrailee məxdın xədin inyam neng'uqacad g'acu deş. 11 Zı şok'le eyhen, Xəybişeeene Paççahiyvalleeqa şargıleyiy garbile menne milletbışınbı geebbı ables. Manbı İbrıhımıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka sa sufranı savaales. 12 Co ine Paççahiyvalınbıva eyhenbımee ine Paççahiyvaleençe

miç'axne cigeeqa dağaa'as. Mançe geşşuybiyiy ik'arıke silıbı sana-sançil qadaxan ses qöo ixhes. 13 Qiyğa I'see vəşing'une k'omandırık'le eyhen: – Hooralı Yiğne inyamıs sik'ı vas heles. Mang'una nukar mankecar yug qexhena. 14 I'sa Pyoturne xaaqa arınee, mang'una abay g'ızdırmayn gyorxhan tyulee g'eece. 15 I'sa məng'ı'ne xilek set'umee, g'ızdırma avayk'anna. Mana siğəetsu, Mang'us sufra qa'a. 16 Exha qıxhameeyid I'saysqa cinaaşe avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee cuvabıka cinaarid qığa'anbı, vuk'aranbıb yug qaa'anbı. 17 Məxiüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'vee yişin ik'arbi ts'its'ı'ı, Yişin ç'irvallabı Culqa alyaat'u». 18 I'sayk'le Cune hiqiy-alla geed millet sadı g'acumee, Mang'vee Cune telebabışik'le golyune şene suralqa ilğeeç'eva eyhe. 19 Maa'ar Mang'usqa Q'aaunne mə'əllimaaşına sa qıxha eyhen: – Mə'əllim, Ğu nyaqa ark'ınee, zı Vaqar qihna qales. 20 I'see mang'uk'le eyhen: – Süvbışiqad, xə'əd ileedaxvane şit'yaaşiqad akvaa vodun. İnsanne Duxaygamee vuk'ul apçesınıd ciga deşin. 21 I'sayne sa menne telebee I'sayk'le eyhen: – Yizda Xərna, hasre zı ts'erra hark'ın dek k'eyxhas. 22 I'see mang'uk'le eyhen: – Zaqa qihna qora. Havaasre hapt'ıynbişecab con hapt'ıynbı k'evxhecen. 23 I'sa lotk'eeqa gyu'urree, Mang'un telebabı Cuqab qihna qavayle. 24 Sayangaba golee xəbna t'ufan g'ooxa, mançin hı'iyne mirtbışın lotk'a gyayts'en. Mane gahıl I'sa g'alirxhu eyxhe. 25 Telebabı Mang'usqa qeepxha Mana muğur qı'ı eyhen: – Yişda Xərna, şakın eyxhe vod, şı g'attıvxhan hee'e! 26 I'see manbışik'le eyhen: – İnyam k'ıldanabı, nya'a şu qəvəyq'ən? Mana oza qıxha t'ufanı k'leyiy mirtbışik'le «İleezreval» eyhe. Manbıd ileezaranbı. 27 Mançile telebabı mattepaxha eyhen: – Mana nəxrıma İnsanne? T'ufanıdı, mirtbışınıd Mang'vee uvhuyn ha'a? 28 I'sa golyune şene aq'valqa ilğəç'u, Gadarbışde cigabişeeqa qarınee, maane mağarabişeeene nyaq'vbışeeençe, q'öyre cinaaşe aqqına insan Mang'une ögiylqa qarayle. Manbışıqa məhbına qəl vuxha, insanar qəpqi'niyvalin mane yəqqı'le i'lğəə vuxha deş. 29 Manbışe ts'ir üvxü eyhen: – Allahna Dix, Vas şake hucoone ıkkən? Ğu şas əq'üba hevlesne, gah hidıpxhırcar qarı? 30 Manbışike sik'ılda şaqana vokbışın turuğ uxhiyxhan eyxhe. 31 Cinaaşe I'says miz k'yaa'a vuxha: – Ğu şı qığa'asxhee, vokbışde turuğeeqa g'e'eepşe. 32 I'see mançik'le «Hıderava!» eyhe. Manbıd insanaaşine adğənçe qığeeç'u, vokbışde turuğeeqa ayk'an. Vokbışın turuğcad ganzile goleeqa ayhe,

mançına sacab üç'übaa axva deş. **33** Vokbı uxhiyxhan ha'anbı hepıxı şahareeqa qabı, cinaaşe avq'uyne insanaaşıne vuk'lelqa qadıyn gırgın yuşan ha'an. **34** Mançile qiyğa şaharın cəmә'ätcad l'sayne ögiylqa qığeç'u, Mang'uk'le eyhen: – Hucoone ixhes, yişde cigabişeençe qığeç'e.

9 l'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyune Cune şahareeqa qarayle. **2** Mang'usqa paralic l'xı'na tyuleena sa insan ikkekka. l'sayk'le manbışın inyam g'acumee, paralic l'xı'nyng'uk'le eyhen: – Dix, qı'məyq'ən, yiğne bınahbışile ilyheepç'ıynbı. **3** Manke maa'ane sabara Q'aanunne mə'allimaşe coled-alqa uvhuyn: – Mang'vee kufurud ha'a! **4** Manbışde fıkireençe l'lgəən g'acu l'see eyhen: – Nya'a vuşde yik'eençe pısın karbı l'lgəə? **5** İncin neniy eyhes dağamda: «Bınahbışile ilyheepç'ıynbıvane», deşxhee, «Oza qıxha iykrevane»? **6** Şok'le inıd ats'axhxhe, ç'iyeyne aq'val İnsanne Dixisse bınahbışile ilyheç'es əxəna. Qiyğa Mana paralic l'xı'nyng'ulqa sak'ı eyhen: – Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora. **7** Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an. **8** Milletik'le man g'acu qətq'ın, insanaaşıns məxbına guc hoolena Allah axtı qa'a. **9** l'sa mançe l'lgəəmee, nalok'bı sa'ane cigee gyu'urna Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen: – Zaqr qihna qora. Manar suğotsu l'sayqar qihna qarayle. **10** l'sa sufranıqla qarımee, nalok'bı sa'anbıyiy bınahnanbı abı, Mang'ukayiy Mang'une telebabışika sacigee kar otxhan ıxha. **11** Fariseyaaşik'le man g'acumee, Mang'une telebabışik'le eyhen: – Nya'a vuşde Mə'allimee nalok'bı sa'anbışikayiy bınahnanbışika sacigee kar oyxhan? **12** l'sayk'le man g'ayxı eyhen: – Vuk'dyak'arne insanaaşıns doxtur ikkiykkanna deşxhe, mana vuk'aranbışisxhe ikkiykkanna. **13** Şu ts'eppa hudoora havak'ne «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan» eyhene cuvabına mə'na vaats'a vuxhe. Zı qopkuynbı deş, bınahnanbı qoot'alasva arı. **14** Mane gahıl Yəhyeyn telebabı l'saysqa abı qiyghanan: – Nya'a şıyiy fariseyaaşe geed sivar aqqaqqa, Yiğne telebabışe ıqdyaqqa? **15** l'see manbışik'le eyhen: – Tsuma k'anenang'a, davatbışeeqa abıyine mihmanaşe nya'a aq'vabı qa'as eyxheyee? Tsuma manbışisse alyart'asın yiğbı qadımee, manke manbışed sivar aqqasınbı. **16** Neng'veecab yisseyne tanalınçılqa ts'enne parçeykena yamax üvxiyxə deş. Ts'ebna parçe yisseyñik avqas deş, curuvxhesda. Q'əç'ür sik'ılbab xəp quvxhes. **17** Ts'edin çaxırđ yisseyne tuluğbışeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene

tuluğbı qodu çaxırđ ehekkasın, tuluğbışikınnıd ixhesın. Ts'edin çaxır, ts'enne tuluğbışeeqaxhe haç'a'an. Məxıud he'eene tuluğbıd, çaxırđ axvasın. **18** l'sa yuşan ha'amee, Mang'usqa sinagogna xərna qarayle. Mana l'says k'yorzul eyhen: – Yızda yiş həşde xhinne qiyk'u, Şu həşde arı məng'ı'lqa xıl gıxhxheene, mana eexasda. **19** l'sa suğots'u, telebabışika sacigee mang'uqar qihna ayk'an. **20** Mane gahıl yıts'ıq'vəlle senna eb k'əən ik'arnana sa xhunaşşe, l'saysqa yı'q'əle qiyxha Mang'une tanalınçine baağık seet'a. **21** Məng'ee celed-alqa eyheva: – Mang'une tanalınçıkcar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy. **22** l'sa sak'imee mana g'aycu eyhen: – Yiş, qimeeq'ən, yiğne inyamın şu yug qey'ı. Zəiyfa hamankecar yug qeexhena. **23** l'sa sinagogne xəring'une xaaqa arımee, maadın alıkkı-gıkkıyiy ak'ına mə'nıy dyutyak'ee hook'anbı g'avcu, **24** eyhen: – G'epç'e ögiyle, içiy qiyk'u-karey'ı deşur, mana g'alırxhu vor. Manbışe l'sayne cuvabıs əqanabı ha'a. **25** Cəmә'ət g'əqa qığavhu, l'sa əqa ikkeç'u, içiyne xıleke aqqımee içiy sığeets'ana. **26** Mana xabar, mane cigabişde gırgıne surabışılqa hıviyxharna. **27** l'sa mançe qığeç'umee, Mang'uqab qihna q'öyre bı'rq'ı'na «Davudna Dix, şalqa rəhı'm hee'eval!» ts'ir haa'a qöo vuxha. **28** Mana xaaqa ikkeç'umee, bı'rq'ı'nı Mang'usqa qavayle. l'see manbışik'le eyhen: – Zasse man ha'as əxəva şu inyam ha'anne? Bı'rq'ı'nıbışe Mang'uk'le eyhen: – Ho'o, yişda Xərna! **29** l'sa manbışde ulepışik qet'u eyhen: – Vuşde inyamıs sik'ı helen. **30** Manbışın ulepı mankecad qeedaxhenbı. l'see manbışik'le «Nyaggah şavuk'lecad immeyheva» eyhe. **31** Manbışemee mana xabar, mançe qığeepç'ı mane cıgayne gırgıne surabışılqa hıvxhar haa'ana. **32** Manbı mançe qı'ğəəne gahıl, l'saysqa cinaaşe aqqına, yuşan ha'as dəxəna insan arayle. **33** l'see cin qığavhumee, mana insan yuşan ha'a giyğal. Cəmә'ət mane işile mattıxha eyhen: – İzrailil inəxdun kar mısacad ıxhayn deşdiy! **34** Fariseyaaşemee eyhe ıxha: – Mang'vee cınar, cinaaşıne xəring'une kumagıka qığ'a. **35** l'sa gırgıne xıvaaşeyiy şaharbışee alycaxva maane sinagogbışee xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışeene Paççahiyvalına yugna xabar yuşan haa'a, gırgıne ik'arbişikeb yug qaa'a vuxha. **36** Cuqa qihna qöön cəmә'ət g'acu, l'sayna manbışılqa rəhı'm qavayle: manbı çoban dena axuyn vəq'əbı xhinne obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbı avxu vuxha. **37** Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen: – Şagav geedid, işçermee k'ilyba.

38 Mañčil-allab şagavne İyesilqa miz k'ee'e, Cun şagav sa'asın işçer g'axuvlecenva.

10 I'see yıtsıq'vəyre teleba Cusqa sav'u, manbışis cinaaşis əmr haa'as vəəxəsda guc hoole. Manbı qığa'as, 1k'arbişike, vuk'arbişike yug qaa'asda xhinmena guc. 2 Mane yıts'ıq'vəne g'axuvuyngun dobi inbı vod: ts'erriyna Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye, 3 Filippiy Bartalamay, Tomasiy nalok'ıbı sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy Tadday, 4 Kanançiy Şimoniy I'sa mering'une xıyaqa quvuna Kariotğançena Yahuda. 5 I'see, mana yıtsıq'vəyre teleba in xət qı'lı g'uxoole: – Menne milletbışisqa imaa'k'an, Samariyebışde nenecab şahareeqa ikkimeebaç'e. 6 Ts'eppa aguyne vəq'əbışisqa xhinne İzrailyne milletisqa havak'ne. 7 Hap'ınne cigabişee «Xəybışda Paççahiyvalla k'ane quvxhava» eyhe. 8 Vuk'aranbı yug qee'e, hapt'ıynbı üç'üb qee'e, 1'xnabişee gyavts'uyınbı məttee'e, cinarıl qığ'e'e. Şos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele. 9 Şu şoka yı'q'eeqa qı'lı k'ınəğayn, nuk'rayn, medın nencad pıl ilymaat'a. 10 Yəq'ısva torbaniy, badal ha'asın gurtıniy, çarıxbıniy, əsaaniy ilymaat'a. İşçiyis otxhanan kar gexha. 11 Nene xiveeqa, şahareeqa ikkepç'ee, maa'ar şos sik'ına insan t'abal he'e, mançe əlyhəəsmeyib manbışəəng'ə aaxve. 12 Xaaqa ikkepç'imeeyib gırgıng'us salam hevle. 13 Xav şos sik'ınxhee, vuşda xayir-düə mañčil vuxhes, şos sik'ın deşxhee, vuşda xayir-düəyib mañčil aaxvas deş. 14 Şavusmecab şu abı devkanxhee, şol k'ırı ilydiyhexhe məxdıne xaançe, şahareençe əlyhəəme, vuşde g'elybışilin tooz gikke. 15 Zı şok'le hək'en eyhe, Q'ıyaamatne yiğil mane şaharis Sodomuliy Homorayle dağamda ixhes. 16 Haane, Zı şu vəq'əbı xhinne umulybışisqa g'ıxoole. Mañčil-allab xoçebı xhinne ək'elika, qı'nerkebi xhineyib ziyan hudyoolenbı vuxhe. 17 İnsanaaşike şucab şu havaace, manbışe şu məhkamabişeeqa ts'its'aa'as, cone sinagogbışee çümqbışika gyootas. 18 Şu Zal-alla ç'ak'ınbışisqayıy paççahaaşisqa vukkees. Şunad manbışisiy menne milletbışis Yizde hək'ee yuşan haa'as. 19 Şu mebnıbışde xıyaqa qoolemee, nəxüdne eyhes, hucoone eyhesva, mañçına hımaa'a. Hucooyiy eyhes ikkanva mane gahıl şok'le hağvasın. 20 Mankeb şu deş yuşan haa'as, vuşde adın Xəybışeene Dekkın Rı'h yuşan ha'as. 21 Çocee çoc, dekkee dix mering'une xıyaqa gyapt'ecenva qevles. Uşaxaarıb dekkılqayıy yedilqa g'elil qeepxa, manbı mering'une xıyaqa gyapt'ecenva

qevles. 22 Şu gırgınbışik'le Zal-alla g'ımooc qeepxhes. Vuşuyiy k'anyaqqamee örxü g'attixhanasda. 23 Şu sa şaharee dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manisa şahareeqa heepxe. Zı şok'le hək'en eyhe, şu İzrailyne şaharbişee alycaaxu ç'əveepxhesse, İnsanna Dix qalesda. 24 Teleba mə'allimile, nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxhe. 25 Teleba cuna mə'allim xhinne, nukarır cuna xərna xhinne ixhee ç'əv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva eyhexheene, mang'une xaabınbışik'le man cuvab nimeexheeyid geed eyhes! 26 Mañčil-allab manbışile qı'məəq'ən. Məxdın ooqa kar aletçuyın, kar eyxhen deş, man mats'axhxecen. Məxdındı dyugulenın deşin, aq'valqa qığmeç'ecen. 27 Zı şok'le miç'axiyvalee uvhuyn, şu yiğniyiğın eyhe, vuşde k'ireeqa uvhuynud şu daxabişile eyhe. 28 Can gik'as əxənbışile, rı'h gik'as dəxənbışile qı'məəq'ən. Canıkımdı, rı'hı'kımdı cehinyamee ha'as əxəsing'ule qəvəəq'ne. (Geenna g1067) 29 Q'öble maççariy, nya'a sa yezane pılıs massa hoole dişde? Mañçına sacab vuşde Xəybışeene Dekkee ittevhu ç'iyelqa g'a'avxhas deş. 30 Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'ər vuxhayid ats'a vod. 31 Mañčil-allab qı'məəq'ən, şu qətqəs-ələtqəs dexhesde maççareeşileb nimeexheyib gıranba vob! 32 Şavaayıy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura aqqı, Zınad Yizde Xəybışeene Dekkine ögiyl, mang'un sura aqqas. 33 Şavaayıy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura ıqdyaqı, Zınad Yizde Xəybışeene Dekkine ögiyl, məxring'un sura aqqas deş. 34 Vuşde fikreeqa qımaylece, Zı ç'iyene aq'valqa sülyh allesvaniyxan arı. Zı sülyh deş, g'ılınc allesva arı. 35 Zı dix dekkike, Yış yedike, Sosur abayke curaa'asva arı. 36 İnsanın xaabınbı, mang'un duşmanar vuxhes. 37 Dekkiy yed Zale geer ikkana, Zas sik'ına deş vor. Dixiy yiş Zale geer ıkkannar, Zas sik'ına deş vor. 38 Cun çarmıx alyaat'u Zaqar qihna qıdyarınar, Zas sik'ına deş vor. 39 Şavusiy cuna ı'mı'r havaaces vukkan, mang'veen cuna ı'mı'r avaa'k'an haa'asda. Şavaayıy cuna ı'mı'r Zal-alla huvu, mang'veen cuna ı'mı'r meeb alyapt'asda. 40 Şos akka aaqang'veen, Zasıd aqaşın. Zas akka aaqang'veen, Zı G'axuvuyng'usud aqaşın. 41 Peyğambarıs, peyğambarva akka aaqang'veen peyğambarıs sik'inab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanıs, qorkunava akka aaqang'veen, qorkuyng'us sik'inab mukaafat alyapt'as. 42 Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayıy Yizde qıvdyaats'ıyne telebays sa k'oleedın mık'an xhyan huvu, mana mukaafat dena axvas deş.

11 I'see, Cune yıtsıq'vəne telebayk'le hucooyiy ha'as ıkkənva uvhu, mançe İzrailiybışde şaharbişee xət qa'asvayiy maabınbışılqa Allahın cuvab hixhara'as ayk'an. 2 Yəhye zindaneenang'a Masixhee ha'ane işbışde hək'ee g'ayxhi, mang'vee cun telebabı Mang'usqa qiyghanas g'uxoole: – Qalesda Ğuniy vor, deşxhee, mernane gozet ha'as? 4 I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Hudoora, g'acu-g'ayxhiyn Yəhyeys yuşan he'e: 5 bı'rq'ı'nbişik'le g'ecen, k'aanbı iviykaranbı, maşikan ı'xnabınanbı mətteeboxhenbı, g'idiyxhenbışik'le g'iyxhen, hapt'ıynbı üç'üb qeeboxhe, kar deşinbışılqa yugna xabar hıvxhar haa'a. 6 Zalqa şak hidi'ına nimee baxtivariy! 7 Yəhyeyn telebabı apk'ınmee, I'sa cəmə'ətis Yəhyeyne hək'ee yuşan ha'a giyğal: – Sahreeqa nişıqa ilyaakasniy həpk'ın? Q'amışıqane, mıtın ı'ğiykar ha'ane? 8 Nişıqaniy şu ilyaakas həpk'ın? İnsanıqane, micagın tanalınbı ali'ıyne? Micagın tanalınbı ali'ıynbı paçcahaaşde saraybişee vooxhe. 9 Manke nişıqa ilyaakasniy həpk'ın? Peyğambarıqane? Ho'o, Zı şok'le eyhen, mana peyğambarılər ooqana vor. 10 Mana şena insan vor, cune hək'ee otk'unna: «Haane, Vale ögiyl xabar ana Yızda insan g'ixele, Mang'vee Vas yəq haa'as». 11 Zı şok'le hək'eda eyhe, yadaaşe vuxuynbışde yı'q'nee məxrına xhineeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ıxha deş. Xəybişeeə Paçcahiyvaleenamee nekke qıvdyats'ına, mang'ule xərna ixhes. 12 Yəhyeyne yiğbişile g'ıyniye yiğılqamee, Xəybişeeə Paçcahiyvaleeqa gucuka gyabak'a, şavaayiy maqa gıxhasva əq'ıba opxhan manar gexhana. 13 Q'aanununud, gırgine peyğambaraaşde Yəhyelqasse uvhu. 14 Şu q'abil ha'axhee, Yəhye sak'aldasda. Mana İlyas peyğambar vorna. 15 K'ırırınang'vee k'ırı alıxhxecen! 16 Şavukne Zı ine gahılın insanar akar haa'as? Manbı maydama gyuv'urne menne uşaxaşıqla cuvab ayhene uşaxaşik akar: 17 «Şi şos dyutyak' hook'u, şumee mık'ar hı'ı deş! Şi şos ak'ına mə'nıy qəp'q'ı', şumee gyaaşu deş!» 18 Yəhye qarıng'a, mang'vee kar udyotxhanva, çaxırıd ulydyoğava, «Mana cinın aqqıva» eyhe ıxha. 19 İnsanna Dixmee qarıng'a Mang'vee otxhan-ulyoğava, «İne vuxhnat'ay, ulyoğane insanıqa ilyaakende, nalok'ı sa'anbışıkayiy bınahnanbışıka hambaz ıxha!» K'orana ək'elymee ha'ane işbışıke vaats'a vooxhe. 20 Qiyğə I'see Vucee əlaamatbı haguynə şaharbişee, bınahbışıke xıl ts'its'di'ıynbışis, Allahne yəqqı'lqa

sidıpk'ılıynbışis güx haa'a: 21 – Şolqa ver ooxas, Xoraziniy Bet-Tsayda! Şok'le haguyn əlaamatbı, Allah qıvdyats'anbışik'le Suriy Sidonul haguynbıxhiy, maabınbişee noots'acabniy bınahbışıke xıl ts'its'aa'as, Allahne yəqqı'lqa savk'alas, p'erk'ıybıd ali'ı yı'qqı'l gyuv'aras. 22 Zı şok'le hək'eda eyhe, Q'ıyaamatne yiğıl şos Suruleyiy Sidonile dağamda ixhes. 23 Kefernahum, vak'le yiğna ciga xəybişee vuxhesvane ats'a? De'eş, yiğna ciga cehinnıyamee vuxhes. Vak'le haguynmeen əlaamatbı Sodomil haguynbıxhiy, mana şahar g'ıyniye yiğılqamee aaxvasdaniy. (Hadēs g86) 24 Zı şok'le sayid eyhen, Q'ıyaamatne yiğıl vas Sodomule dağamda ixhes. 25 Manke I'see eyhen: – Dek, Ğu in karbı, k'orana ək'elynanbışıkeyiy aalimaasıke dyugul hı'ı uşaxaşik'le haguva, Zı Ğu, xəybişıdayiy-ç'ıyebışda Rəbb, axtı qa'a! 26 Ho'o, Dek, Ğu man Vas məxtüd ikkiykın hı'ı. 27 Yızde Dekkee gırgıncad Yızde xılyaqə quvu. Dekkile ğayrı, Dix şavuk'lecar ats'a deş. Dekkır Duxayle ğayrı şavuk'lecar ats'a deş. Dıxesır Dek şavusiy hagvas ıkkən, manbışik'ler haagvana. 28 Obzuriynbiyiy xev yı'q'dananbı, Zasqa able, Zı şu sibik qaa'as. 29 Zıcar Zı axtıra ikdekkana vor, Yızın yik'ıd güvənada vod. Zı hoolena xamut alept'e, Zaked şos xət qıxhe. Manke şok'leb rəhətıyvala aveekesda. 30 Zı hoolena xamut yı'q'ba deş vob, xevıd sibikın vod.

12 Mane gahıl, I'sa Şabbatne yiğıl suk qevhuynə çolbişile k'ena ı'lğəə eyxhe. Mang'un telebabı mısısa vuxhal-alla, manbişee git'y (sunbul) qoodu abna suk opxhan gıviyğal. 2 Fariseyaaşik'le man g'acu, Mang'uk'le eyhen: – İlekkende, Yiğne telebabıŞe Şabbatne yiğıl hidya'asın işbı vod ha'a! 3 I'see manbışik'le inəxüd eyhe: – Nya'a şu qətqı' dışde, Davudiy cukanbı mıs qeepxhayng'a, mang'vee hucooyiy hı'ıva? 4 Mana Allahne xaaqa ikkeç'u, muq'addasın gıney alyaat'u, cukanbışıka sacıgee oyxhanan. Man gıney kaahınaaşile ğayrı şavuscad oxhanas ıkkən deşdiy. 5 Şu Q'aanune qətqı' dışde, kaahınaaşe Şabbatne yiğıl Allahne Xaa iş hav'eyyib, manbışıl taxsır axva deş? 6 Zı şok'le eyhen, Allahne Xaalər Doyukana inyaa vor. 7 Şok'le «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan» cuvab hucoo eyhen ıxhay atsts'axhanxhiy, şu taxsır deşinbışılqa bınah qaa'as deşdiy. 8 İnsanna Dix, Zı Şabbatne yiğınar Xərna vorna. 9 I'sa mançe sinagogeqa qarayle. 10 Maa'arrı xıl qeqquna sa insan eyxhe. Fariseyaaş I'salqa taxsır qaa'asın kar t'abal ha'a ıxhayke, manbişee Mang'uke qiyghanan: – Nya'a, Q'aanunun Şabbatne

yiğil yug qaa'as havaysaranbıne? **11** I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Vuşde neng'ukamecab sa vəq'ə vuxheene, vucub Şabbatne yiğil g'uyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şu mana mançe alqaahas dişde? **12** İnsan vəq'əyle nimeexheyir gıranra vor! Mançil-allab Şabbatne yiğil yugvalla haa'as havaysarna. **13** Mançile qiyğa Mang'vee ik'arang'uk'le eyhen: – Xil hotke! Mang'veeyid xil hotkumee, xil yug qexhe, mansa xil xhinne qexhe. **14** Fariseyar sinagogeençe qığeepç'i, I'saykın nəxüdnə ha'asva gaf haa'a. **15** I'sayk'le man ats'axhxha mançe ayk'anna. Mang'uqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'vee manbışin gırgınbı yug qaa'anbı. **16** I'see Cune hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu. **17** Məxüid Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **18** «Haane Zı g'əyxı'na G'ul! Zas Mana geer ikkan, Yizde yik'es ikkanəxrına Mana vor. Zı Yızın Rı'h Mang'us heles. Mang'vee milletbışis qotkuyne məhkamayne hək'ee yuşan haa'as. **19** Mang'vee ts'irib haa'as deş, hı'ccatıd ha'as deş, Mang'un sesid şahrabışee g'ayxhes deş. **20** Mang'un qotkuyın məhkama gəmdexha, Mang'vee hoççunun q'amışid haq'var ha'as deş, K'ətqəs qexhen pelyted k'ətq'əs deş. **21** Milletbışıda umud Mang'une doyluqa vuxhes». **22** Mançile qiyğa I'sayne k'anyaqa cinaaşee aqqına bı'rq'ı'na, miz avquna sa insan arayle. I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenıd, yuşanıır ha'ana. **23** Gırgın insanar mançile mattepçxha sana-sang'uke qiyghanan: – Deşxhee, inane vor Davudna Dix, Masıxh? **24** Fariseyaaşik'le man g'ayxı eyhen: – Mang'vee cınar, cinaaşine xəring'une Ba'al-Zevulne gucuka qığ'a. **25** Fariseyaaşine ək'leençe I'lğəən I'sayk'le ats'axhxha, Mang'vee manbışik'le eyhen: – Sa ölka q'öne cigeeqa quvxhaxhee mana q'əra quvxhes, q'öne cigeeqa quvxhana şaharıb, xavid geed aaxvas deş. **26** Şeyt'anın şeyt'an qıgayhexheene, man adğançe q'öna qıxhava eyhen vodun. Məxüdxheene, nəxübne mançına paççahiyvalla aaxvas? **27** Zı cınar Ba'al-Zevulne gucuka qığ'a'axheene, manke vuşde telebabışe şavne gucukane qığ'a'a? Mançil-allab manbı şos haakimara vuxhes. **28** De'eş, Zı cınar Allahne Rı'hı'ka qığ'a'axheene, Allahna Paççahiyvalla şolqa qabınava eyhen vodun. **29** Şavusse gucnane insanne xaaqa ikkeç'u, mang'un g'el-xil idiyt'il sıxbı ha'as əxəyee? Məxrıng'un ts'etta g'el-xil ayt'ı'las ikkan, qiyğad sıxbı ha'as. **30** Yızın sura ıqdyaqqına, Zaka parxaçra vor, Zaka sıdya'ang'veeyid dağa'anxhe. **31** Mançil-allad

Zı şok'le eyhen, insanaaşine gırgıne bınahbışileyiy kufurıle ilyheepç'esınbı, saccu Allahne Rı'hı's hı'iyne kufurıle ilyıdeepç'es. **32** Şavaayiy İnsanne Duxayk'le cuvab uvhu mang'une bınahıle ilyheepç'esınbı, Muq'addas Rı'hı'k'le cuvab uvhuynğ'unemee bınahıle ine dyunyeylib şene dyunyeylib ilyheepç'es deş. (aiōn g165) **33** Yivek'le yugnava eyhexhee, mançine şagavik'led yugnava eyhe. De'eş, yivek'le qüvçunava eyhexhee, mançine şagavik'led qüvçunava eyhe. Yiv çine şagavikexhe vaats'a vooxhena. **34** Xoçebışıda nasıl, şu pısınbınang'a, vuşde ghalyaqa yugun qayleyee? İnsanne yik'eedin mizelyxhe eyxhen. **35** Yugne insanee yugvaline xazineençe yugun karbıxhe qığ'a'anbı, pısınğ'veeyid pısdə xazineençe pısınbıxhe qığ'a'anbı. **36** Zı şok'le eyhen, Q'ıyaamatne yiğil nişil-alla qadiy uvhuynə cuvabil-alla, insanaaşee cuvab qeles. **37** Ghaleençe qığeç'uyne sa cuvabil-alla vak'le qorkunavad eyhesın, menne cuvabil-alla valqa taxsirid gıxhxhesın! **38** Manke Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşee I'sayk'le eyhen: – Mə'əllim, şas Ğu əlaamat hagu ikkan. **39** I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, ine gahıne pısdə insanaaşee əlaamat t'abal ha'a. Manbışis Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı nencad əlaamat heles deş. **40** Nəxürıy Yunus peyğambar xhebillə yiğıniy xheyıle xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürür İnsanna Dix, Zı xhebillə yiğıniy xheyıle xəmnə ç'iyne k'oralıyışee axvas. **41** Ninevayne milletın Yunus peyğambarne cuvabil k'ırı alıxhxhıva, bınahbışıke xil ts'its'av'uva, Allahne yəqqı'lqa satk'ılva, Q'ıyaamatne yiğil manbı oza qeepçxha mane insanaaşılqa taxsir gıxhxhes. Həşdemee inyaa Yunusuler Xərna vor. **42** Canubne kralıçeeıyid dyunyeyne şene q'omançe arı Sileymanne k'orane ək'elil k'ırı alıxhxhıva, mənğ'eeyid Q'ıyaamatne yiğil oza qıyxha mane insanaaşılqa taxsir gıxhxhes. Həşdemee inyaa Sileymanlır Xərna vor. **43** Cın insanne adğançe qığeç'uyle qiyğa xhyanı deşde cigabışee ılıy'ar axva, çısın manzil haa'asın cıga t'abal ha'a, yicid iveeke deş. **44** Mane gahıl mançin eyhen: «Zı doralə, qığeç'uyneçar xaaqa sak'ılas». Mane xaaqa sak'ımee, mançik'le xav qatxhu, vuşucar denə, məttıdə g'aces. **45** Manke man atk'ın çıkasana yıghıllə çiled pısın cınar qott'ul qales. Manbıd maqa adı, maayıd axvasınbı. Məxrune insanıs qiyğa ıxhayn, ts'etta ıxhaynçile pısdə qales. İne gahıne pısdə insanaaşine vuk'lelqad man qales. **46** I'sa cəmə'ətıka yuşan

ha'amee, Mang'una yediy Mang'un çocar Mang'uka yuşan haa'asva abı, g'ab ulyoozar. **47** Şavaamee Mang'uk'le eyhen: – Yiğna yediy Yiğın çocar g'abib ulyobzur, Vakavub yuşan haa'as vukkan. **48** I'see mane insanıs inəxdun alidghınıy qele: – Yızda yediy Yızın çocar vuşbıne? **49** Mang'vee xıleka Cun telebabı haagu eyhen: – Yızda yedir, Yızın çocar inbı vob. **50** Şavaayıy Yızde Xəybışeene Dekkis İkkanan ha'a, manar Yızda çoc, Yızda yıçu, Yızda yed yeexhe.

13 I'sa manecar yiğil xaançe qığeç'u, golyune k'ane giy'ar. **2** Mang'une hiqiy-alla manimeen millet sadıva Mana ark'ın lotk'ee giy'ar, milletmee deryahne mıgıleccad axva. **3** I'see manbışıs misaalabı ts'its'a-ts'its'a'a geed kar yuşan ha'a: – Sa insan toxum oozasva qığeç'e. **4** Mang'vee toxum oozamee, toxumen sabarabı yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbı oyxhananbı. **5** Mane toxumin sabarabıd g'a'adak'vanbı nyaq'v k'ilybanane g'ayenane cıgeeqa. Nyaq'v maa'ab k'ilybava, manbı zaradacad aleylenbı. **6** Veriğ üvxümeeyib kokbı deşva manbı qeqvanbı. **7** Mançıke sassabıd ğı'ç'iybışeeqa g'a'adak'va. Ğı'ç'iyid axtı qıxha, manbı çık avud g'alya'a, aleyles haysar deş. **8** Yugne cıgeeqa g'a'atk'uyne toxumbışemee yugun şagav hele. Mançıne sassançın vəş nəqqees, sassançın yixhts'al, sassançınıd xhebt's'al nəqqees ezuyñçile geed şagav hele. **9** K'ırıbıng'vee k'ırı alıxhxecen! **10** Telebabı I'saysqa qeepxa qiyghanan: – Nişil-allane cos misaalabı ts'its'a'a? **11** Mang'vee manbışıs inəxdun alidghınıy qele: – Şos Xəybışeene Paççahıyvaleene dyugulene karbışın ats'axhxhay huvu, şenbışısmee huvu deş. **12** Şavuqayıy vod, məxrıng'us sıkl'ıddad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxaalika ixhes. Şavuqayıy deş, məxrıng'une xılence vodumıd g'ayşesın. **13** Zı misaalabı ts'its'aa'a-ts'its'aa'a mançıl-alla manbışıka yuşan ha'a, manbışik'le ilyaakamee g'ece deş, k'ırı ilyxhemeeyid g'iyxhe deş, manbışılqa hiyxharıd deş. **14** Məxüdü Allahne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «G'ayxhiylette g'ayxhesın, şolqamee yic hixharas deş, İlyakiylette ilyaakasınbı, şok'lemee yic g'aces deş. **15** İne milletin yik'ıbı g'ayelqa sak'ı, K'ırıbışik'led dağamda g'iyxhe, Manbışe ulepı gyatxıynbı, Ulepışik'led g'imececenva, K'ırıbışik'led g'imiyxhecenva, Yik'ıbışik'led haymexhecenva, Zalqab sıviyk'al deş, Zı co yug qeecenva». **16** Şu nımee baxtıvararıy, vuşde ulepışik'led, k'ırıbışik'led g'ece-g'iyxheval! **17** Zı şok'le hək'en eyhe, peyğambaraaşine

g'ellesınbışik'led, qopk'une insanaaşık'led, şok'le g'ecenbı g'acu ikkaniy, g'acesme manbışik'le əxı' deş, şok'le g'iyxhenıd manbışik'le g'ayxhes ikkaniy, g'ayxhesıd əxı' deş. **18** Həşde şu k'ırı alıxhxhe mane ezang'une misaalayka hucooyiy eyhes ikkiyknıva. **19** Şavuk'leyiy Xəybışeene Paççahıyvaline hək'ee eyhen g'ayxhı, mang'ulqa man hidıyxhar, mang'une yik'eeqa ezuyñ şeyt'anın qöqən. Yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'aypxhına toxum mana vob. **20** G'ayenane cıgeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ayxhı, şadvalın zarada «Ho'ova» eyhene insanık akar. **21** Məxrıng'uqa kok deşva mana sıkl'ınna gahna axva. Dağamın yiğbı qadımee, Allahne cuvabil-alla mang'uqa qihna gyapk'ımee, mana yəqqıle qığeç'esda. **22** Ğı'ç'eeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, yiğısiyısın işbı ha'ava, var-devletin hoyt'alva, man g'ayxhiyn cuvab cune adcad gek'ane insanık akar. Mançıl-allad toxumen şagav hele deş. (aiön g165) **23** Yugne cıgeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaççene insanık akar. Məxrıng'vee sassa yəqqees vəş, sassa yəqqees yixhts'al, sassa yəqqeesıd xhebt's'al nəqqees ezuyñçile geed şagavxhe helen. **24** I'see manbışıs sa mebna misaala ts'its'aa'a: – Xəybışda Paççahıyvalla nişikne akar? Haane, insanee cune çoleeqa yugna toxum üvxü. **25** İnsanar g'alyapk'ıyng'a mane insanna duşman arı, sukeeqa xarvak' oozu ayk'anna. **26** Suk ələə gibğılmee xarvak' g'ooce gıviyğal. **27** Nukarar xaane iyesiysqa qabı eyhen: «Yışda xərna, nya'a ğu çoleeqa yugna toxum dışde üvxü? İna xarvak' nençeniyxan vuxha?» **28** Mang'vee nukaraaşık'le eyhen: «Man duşmanee hı'ı». Nukaraaşe mang'uke qiyghanan: «Vas ikkanxhee, şı hapk'ın mana ulyoodas?» **29** İyeseey eyhen: «De'eş, şu xarvak' ulqodamee, sayıb g'idevcu sucab ulyooda. **30** Hasre qiyşalamee manbı sacıgeecad aleylecen. Qiyşalne gahıl, zı qiyşalanbışik'le ts'etta xarvak' sav'u, gyoxhxhan haa'asın xhinnen bafabı he'eva eyhes. Qiyğab suk yızde anbareeqa üvxeva eyhes». **31** I'see manbışıs sa mebnab misaala ts'its'aa'a: – Xəybışda Paççahıyvalla insanee cune çoleeqa üvxüyne xardalne toxumek akar. **32** Xardalne toxum gırgıne toxumbışda nekke k'ınna vuxheeyib, mana alyabımee dirıgee ələəne alabışde nekke axtıñçılqa sıviyk'al. Mançıke xəə ileedaxvane şit'yaaşe akvaabı ha'asda xhinnena sa yiv vooxhe. **33** I'see manbışıs sa mebnab misaala ts'its'aa'a: – Xəybışda Paççahıyvalla xamırılqa ilekkane acıxamırık akar. Zəiyfee man

alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alikkı'ı bıkırda ayleesmee g'alyadaççen. **34** I'see man gırgın misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha, Mang'vee milletis misaala ts'its'dyav'vu vuççud eyhe ıxha deş. **35** Məxüid peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı ghal misaalabı ts'its'a'asva aaqas, Dyunye itxhınıyle inyaqa Dyugulenda axuyın karbı Zı şos yuşan ha'as». **36** I'sa milletike curxha, xaaqa ikkeç'e. Mang'un telebabı Mang'usqa qabı eyhen: – Çolee alyabiıne xarvak'na misaala hucoo eyheniyva şas yuşan hee'e. **37** I'see manbıış inəxdun alidghınıy qele: – Yugna toxum oozana İnsanna Dix vorna. **38** Çolud dyunye vod. Yugun toxumbıd Paççahiyvalın uşaxar. Xarvak'ıb şeyt'anın uşaxar vob. **39** Xarvak' oozuna duşmanır, iblis vorna. Qıviyşalna gahıb dyunyeyn axır vodun, qıviyşalanbıb malaaiıkar vobınbı. (aiōn g165) **40** Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, məxüid dyunyeyn axır qadıyng'a ixhes. (aiōn g165) **41** İnsanne Duxee Cun malaaiıkar g'axuvles, mançınıd pisde yəqqı'lqa ts'its'aa'an karbiy pisvalla ha'an gırgınbı Mang'une Paççahiyvaleençe saa'as. **42** Manbı geşşuybiyiy ik'arike silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa dağaa'as. **43** Qopkuynbimee mane gahıl cone Dekkine Paççahiyvalee veriğ xhinne hits'aaghar vuxhes. K'ırınbıng'vee k'ırı alixhxecen! **44** Xəybıışda Paççahiyvalla çolee dyugulyav'uyne xaziynayk akar. İnsanı'le mana aveykimee dyugul haa'a. Qiyğa man çol alişşes əxecenva, şadra ayk'anna cuqa vodun gırgıncad kar massa heles. **45** Xəybıışda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, sa taaciree micagın mirvarıbı t'abal ha'a. **46** Mang'uk'le geeb granna mirvari aveykimee, mana sa mirvari alivşes vəəxecenva, ayk'anna cuqa vodunmeen gırgın kar massa heles. **47** Sayıb Xəybıışda Paççahiyvalla deryaheeqa avhuıne, curayn-curayn baluğar gyatk'uyne toruk akar. **48** Tor gyatsts'imee, man hadğu deryaheençe qığayhen. Qiyğab gyuv'ur yugun baluğar g'əyxi' ç'emç'ebıışeeqa sa'a, pısınbıd dağa'anbı. **49** Dyunyeyn axır hitxhırıng'ad həməxüid ixhes. Malaaiıkar adı pısınbı qopkuynbıışde əreençe g'əvxü, (aiōn g165) **50** manbı geşşuybiyiy ik'arike silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa dağaa'as. **51** I'see manbıışike «in eyhen gırgın şolqa hitxhırınneva?» qiyghan. Manbıışe «Ho'ova» eyhe. **52** I'see manbıışik'le eyhen: – Xəybıışeene Paççahiyvaline hək'ee uvhuyn hitxhırna Q'aanunna mə'əllim, mançıl-allar xaazineençe ts'edınıy yisseyın qığayhene xaane

iyeseşik akar. **53** I'see man misaalabıd ts'its'ı'ı mançe ayk'anna. **54** Mana Cune şahareeqa sark'ıl, maane sinagogee cəmə'ət xət qa'a giyğal. Cəmə'ət mançile mattıxha eyhen: – Nençeniyxan Mane İnsanıqa manimeena k'orana ək'el vuxha? Nəxüidniyxan Mang'usse man əlaamatbı hagvas əxə? **55** İna ustadna Dix dişee? Mang'une yedınıd do Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf, Şimon, Yahuda Mang'un çocar dişde vob? **56** Nya'a Mang'un gırgın yiçubı inçeğana dişde vooxhe? Nençeniyxan Mane İnsanı man gırgın ıxha? **57** Manbıışe I'salqa inyam ha'a deş. I'seemee manbıışik'le eyhen: – Peyğambarıs Cune vatanıleyiy Cune xaale gəyır gırgınəng'ə hı'rmat gıviyxhena. **58** Manbıışe inyam hidya'ava, Mang'veed maa geed əlaamatbı hagva deş.

14 Mane gahıl I'sayne hək'eedın xəbarbı Galileyayne xəring'uk'le Hiroduk'le g'iyxhe. **2** Mang'vee cune nukaraaşik'le eyhen: – Mana xhineeqa k'yooq'ana Yəhye vorna. Mana hapt'ıynbıışde əreençe üç'ür qı'ı qarıva, Mang'usse məxdın əlaamatbı hagvas əxə. **3** Hirodee vucee ögeecar dişdiy, çocune Filippne xhunaşşeyne Hirodiadayneme, Yəhye aqqı'ı g'elyıbı-xıleppı ayt'ıl, zıdaneeqanıy dağerçu. **4** Nya'askannıy Yəhyee Hiroduk'le uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhes deşva». **5** Hiroduş Yəhye gik'as ikkiykıneeyir, mana cəmə'ətıle qəyq'ənnanıy. Cəmə'ətıd Yəhyeyqa peyğambarıqa xhınneniy ilyakkan. **6** Hirodın yedike ıxhayn yiğngang'a, Hirodiadayna yiş yı'q'neeqa qığeyç'u mang'usva mık' haa'a. Man Hirodne yik'eençe eyxhe. **7** Mang'vee k'in g'ıysar, içee cuke heqqıyn helesınva. **8** İçeyid yedee xət qı'ıyn eyhe: – Zas xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna vuk'ul sinee qavaale. **9** Man g'ayxhı paççahın yik' sacurayıd qe'eene, mang'vee mihmanaaşınee ögee k'in g'assırva içee heqqıyn «Alleva» eyhe. **10** Mang'vee zıdaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna vuk'ul gyapxas ulyooka. **11** Mang'una vuk'ul gyapxı sineeb içıys abayle. İçeyib mana yedis vukkekka. **12** Yəhyeyne telebabıışe abı mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qiyğab mançına xəbar ana I'saysqa abayle. **13** Man g'ayxhı, I'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cigeeqa ayk'an. Şaharbıışeene insanaaşik'le Mana nyaqa ark'ınıy ats'axhha, Mang'uqab qıhna iviykar avayk'an. **14** I'sa lotk'eençe giç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadiynmeen millet g'acu, manbıışis rəhı'm qavayle. Mang'vee maabın vuk'aranbı yug qaa'anbı. **15** Exha qexheme, I'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen: – İnyaa

hiqiy-alla vuççud deşin. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'ın hiqiy-allane xivaaşeençe cosun oxhanasın kar alışşecen. **16** I'seeme manbışik'le eyhen: – İmaak'ancen manbı. Manbışısın otxhuniy şu hele. **17** Telebabışe I'sayk'le eyhen: – İnyaa şaqa xhone gıneyleyiy q'öne baluğule ğayrı vuççud deşin. **18** I'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe. **19** Milletik'led «Şunab ok'ul gyuvreva» eyhe. I'see Vuçe xhoble gıneyiy q'ölle baluğ aqqı, xəəq ilyakkı, Allahıs şukur haa'a. Qiyğad man gıney hatq'ur telebabışısqa qele, telebabışed man milletıs bit'al ha'a. **20** Gırgınbı otxhun avts'uyle qiyğa, yıts'ıq'vəbleb xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axuyne gıneyna saa'a. **21** Uşaxariy yedar qı'dəbəqəxhee, man otxhuniy xhone aazırılqa ılgəəne insanee otxhun. **22** I'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şene aq'valqa ılgəepç'es. Vucur, insanar mançe əlyhəəsmee maa axva. **23** I'sa cəmə'ət atk'iniyle qiyğa, Vuccar axumee, exheeqana düə haa'asva suvalqa ılgəç'e. **24** Mane gahılqasse lotk'a mane cigayke əq'əna qıxha eyxhe. Manbışde suralqa mits aa'ava, lotk'ayle k'ənad mırtar qıyxhar ıxha. **25** Miç'eed qıxhesse, I'sa goleene xhinel iykar, manbışısqa qarayle. **26** Telebabışik'le Mana xhinel oo iykar g'acu, qəvəyq'ənanbı. Manbı qəpç'ın ts'ırbı ha'a: – Man rı'hı'd! **27** Mankecar I'sa manbışıka yuşan ha'a giyğal. Mang'vee manbışik'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe. **28** Pyoturee Mang'us inəxdun cuvab qele: – Yızda Xərna, Mana Ğuxheene, zak'le xhinel oo iykar Vasqa «Qorava» eyhe. **29** I'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qığəç'u xhinel oo iykar I'saysqana ayk'an. **30** Mits it'umba aa'a g'avcu, mana qərq'ıniyvalın xhinek avqa ə giyğal. Manke «Yızda Xərna, zı g'attixhan he'eval» mang'vee ts'ir haa'a. **31** I'see mankecad xıl hotku mana aqqaqqana. I'see mang'uk'le eyhen: – K'ılda inyamnana, nya'a ğu ək'leeqa əxəsee-dəxəseeva qalı'ı? **32** Manbı lotk'eeqa ılgəepç'imee mits k'ıl qooxhe. **33** Lotk'eebınbışe «Ğu hək'erar Allahna Dixırva» uvhu Mang'us k'yoozaranbı. **34** I'sayiy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genisaretne suralqa ılgəebaç'e. **35** Maa vooxhene insanaaşik'le I'sa qıvaats'ı, hiqiy-alla Mana arıva ses adaççe. İnsanaaşeb gırgın vuk'aranbı Mang'usqa abayle. **36** Vuk'aranbışe I'salqa miz k'yaa'a: – Hucoone ixhes, Yiğne tanalınçine baağık xheeyib şi soot'as havaasre. Mang'une tanalınçine baağık soot'uyın gırgınbı yug qeebaxhe vuxha.

15 Mane gahıl I'saysqa İyerasalimğançe fariseyariy Q'aanunun mə'allımar abı eyhen: **2** – Nya'a Yiğne telebabışe yişde baba-dideeşe uvhiyn hidya'a? Nya'a manbışe gıney otxhanang'a xileppı hudyoyğal? **3** I'see manbışik'le eyhen: – Nya'a şu manke baba-dideeşin ədatbı ha'ava, Allahee uvhiyn hidya'a? **4** Nya'a Allahee dişde uvhu: «Dekkişiy yedis hı'rmat gyuvxhe», «Şavaayiy dekkıqayiy yediqa hoku, məxrına gik'eva»? **5** Şumee eyhen: sa insanee «Dekkiy yed, zı şos helesın Allahıs huvuva» uvhee, **6** məxrıng'vee dekkışiy yedis hı'rmat gıvdiyxheeyib vooxhe. Şu məxüd hı'iyka Allahne Cuvabile heepxı, baba-dideeşin ədatbı ha'a. **7** Ay q'öbvalla haa'anbı! Nimee yugda dişee Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree şuna xhinnenbışde hək'ee otk'un: **8** «Mane milletin Zas ghalekacab hı'rmat gıviyxhe, Manbışın yik'bı Zaka deş vod. **9** Manbışın Yızde ögiyl k'yobzuriy nişiscad karar'dəən kar vod, Co xət qa'anıd, insanaaşee cokecad qığavhuyn karbı vod». **10** I'see millet Cusqa sı'ı eyhen: – Yugda k'ırı alıxhxhe, vuk'leeqa k'eççe. **11** İnsan ghalyaqa ikkekançin deş əq'əə'a, mang'une ghaleençe qığəənçe əq'əə'a. **12** Mane gahıl Mang'usqa telebabı qeepxha eyhen: – Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbı fariseyaaşik set'uyınbı. **13** I'see manbışik'le eyhen: – Yızde Xəybişee Dekkee idezuyn kar kokeençe g'ıttitğəsın. **14** Manbı coleb-alqa g'alee'e, manbışe cok akaran bı'rq'ı'nbcıab hoot'al. Bı'rq'ı'ng'vee bı'rq'ı'na hoytalxhee, manke q'öyursana xandak'eeqa g'a'apk'as. **15** Pyoturee Mang'uk'le «Mana misaala şas yugba yuşan he'eva» eyhe. **16** I'see eyhen: – Vuşded vuk'leeqa k'ıç'u dişde? **17** Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, ghalyaqa ikkiyın gırgın vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığəç'e ıxhay? **18** Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançinib insanar əvq'əə'nı. **19** Pısın fıkrıbı, gyapt'iy, zina, sixbı, horbışıka aq'val aqqiy, qəlasın uvhiy gırgın man kar insanne yik'ee eyxhe. **20** İnsan əq'əə'n karbı manbı vod. Hıdyodğılne xileppışıka insanee kar otxhunva mana əq'ən kar deş vod. **21** I'sa mançer Suriy Sidon eyhene cigabışeeqa ayk'an. **22** Maa'ar Mang'usqa mane cigabışee yeexhena, kana'anbışda sa xhunaşşe ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ıxha: – Yızda Xərna, Davudna Dix, zalqa rəhı'm hee'e! Yızda yiş cınaaşee ayqı, məng'ee geeb əq'ıba ts'ıts'aa'al **23** I'see məng'ı's cuvabcad qele deş. Manke Man'gusqa telebabı qeepxha «Hucoone ixhes, g'aykke mana, deşxhee mana şaqar qihna ts'ir haa'a qöövə» eyhe. **24** I'see zəiyfayk'le eyhen: – Zı

saccu İzrailiye aguyn vəq'əbi xhinnene insanaaşisqa g'axuvu. **25** Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen: – Yizda Xərna, zas kumag he'le! **26** I'see məng'i'k'le eyhen: – Uşaxaaşine xilençe gıney g'ayşu, xvaabışis k'eçvee yugda dexhe. **27** Zəiyfee eyhen: – Ho'o, yizda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabışemee, iyeseəşine sufranile g'a'atk'uyın xüvəbixhe oyxhan. **28** Məng'i'ne mane cuvabıs I'see eyhen: – Ay zəiyfa! Vaqa xədn inyamıd, hasre vas ıkkənəxiid ixhecen. Məng'i'na yışır mankecar yug qeexhena. **29** I'sa mançe qığeç'u, Galileyayne golyune mığlekğançe ilğeç'u, maane suvabışde sançılqa ilqeç'u giy'arna. **30** Mang'usqa maqa geeb insanar sabayle. Maqa sabıynbışıqa k'aanbı, b'ı'rq'ı'nıbı, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dəəxənıbı, geed ık'arnanbı vooxhe. Manbı I'sayne g'elybışisqa qaa'a, I'seeyib manbı yug qaa'a vuxha. **31** Yuşan haa'as dəəxənıbı – yuşan haa'a, quç'opkuriynbı – yug qeepxha, k'aanbı – iviykar, b'ı'rq'ı'nıbışik'le – g'eece, g'acumee, millet mattıxha İzrailyna Allah axtı qa'a. **32** I'see Cun telebabı qopt'ul eyhen: – Zalqa mane cəmə'ətnavub alıpxhı, xhebille yığna manbı Zaka vuxha, manbışıqa oxhanasın karıd axu deş. Zas manbı kar udyotxhun yəqqı'l taq'atile g'a'apk'ı vukkan deş. **33** Telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Şi inimeene hiqiy-alla insanar deşde cigee, inimeen cəmə'ət ats'ya'asın gıney nənçene ha'as? **34** I'see manbışıke qiyghanan: – Şoqa xhuleble gıneyne vob? Manbışe eyhen: – Yıghıble gıneyiy sık'minbıd baluğar vod. **35** I'see cəmə'ətik'le ç'iyel gyuv'reva eyhe. **36** Qiyğə Mang'vee yıghıble gıneyiy baluğar alyaat'u, mançıl-alla Allahıs şukurub hav'u, manbı hatq'ur telebabışisqa qele. Telebabışed milletis bit'al ha'a. **37** Ğirginbı otxhun aats'enbı. Mançile hexxana yıghıble gyavts'una ç'emç'eb aaxvana. **38** Uşaxaaşileyiy yadaaşile ğayrı, gıney yoq'ne aazır insanee oyxhan. **39** I'sa insanar mançe əlyhəəsmee maa axva. Qiyğəle xhinne, Vucur lotk'eeqa gyu'ur Magdan eyhene cigeeqa ayk'an.

16 Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar sabayle. I'sa siliys ı'xəsva manbışe Mang'uk'le xəənçen cok'le sa əlaamat hagveva eyhe. **2** I'semee manbışik'le eyhen: – Exha qexhemee, xəv ç'əraxədə g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes». **3** Miç'eedmee xəybı sadı g'acveene «G'iyına t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xəə eyxhen karbı nen eyheniyva, eyhes əxeeyid, ine gahbışın işaaratbımee vuşde vuk'leeqa k'əə deş. **4** Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, ine gahıme pisde insanaaşe əlaamatbı t'abal he'eeyid, manbışis Yunus

peyğambarne əlaamatıle ğayrı medin əlaamat hagvas deş. I'see manbı g'alyav'u ayk'anna. **5** Telebabışe golyune şene aq'valqa ı'lğəəmee, oxhanasın gıney alyaat'as yik'el hixan hı'ı. **6** I'see manbışik'le eyhen: – Fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke aq'əna qeepxhe. **7** Telebabışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha: – Mang'vee manva, şı gıney ılydyaat'uva eyhe. **8** I'sayk'le manbışe yuşan ha'an ats'axhxha eyhen: – Ay inyam k'ıldanabı, nya'a şu şoscad, şoqa gıney deşva yuşan haa'a? **9** Man vuşde vuk'leeqa k'iç'u dişde? Xhod aazırınğ'us xhoble gıney g'aypxhırna gah, nya'a şosse yik'elyne hipxın? Şu manke xhuleble ç'emç'eniş hexxaba avxuıne gıneyna sav'u? **10** Yoq'ud aazır, yıghne gıneyka ats'ı'ıyle qiyğə, xhuleble ç'emç'e gıneyna hexxaba avxuy şos yik'el dişee? **11** Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke aq'əna qeepxheva eyheng'a, Zı gıney deş eyhe. **12** Manke telebabışde vuk'leeqa k'əə, aq'əna qeepxheva, I'see gıney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaaşeyiy saddukeyaaşee xət qa'ane karbışıke ooxhud eyhe ıxhay. **13** I'sa Filippne Keysariyayne cigabışeeqa qarımee, Mang'vee Cune telebabışıke qiyghanan: – İnsanaaşine uvhiyn, İnsanna Dix vuşiyiy? **14** Telebabışe eyhen: – Sanbışe xhineeqa k'ı'ooq'ana Yəhyeva, mansanbışe İlyas peyğambarva, şensanbışe Yeremiya peyğambarva, sa mebinbışe peyğambaraaşına nenameeva eyhe. **15** I'see manbışıke qiyghanan: – Şosqa nəxüdiy qəə Zı vuşune vor? **16** Şimon-Pyoturee eyhen: – Ğu Vorne Allahna Dix, Masıx vorna. **17** I'see mang'uk'le eyhen: – Yuhanna dix Şimon, ğu nimee baxtıvıriy, man vak'le insanaaşe deş, Yizde Xəybışeene Dekkee haguva! **18** Zı vak'le eyhen, ğu Pyotur (ganz) vorva, Zınab Yizda ummat mane ganzıl oab alyaa'as. Mane ganzıl alyav'uyne Yizde ummatıle, cehınyamın guçbıd ğameedxhes deş. **(Hadəs 986)** **19** Xəybışeene Paççahıyvalın mık'eybı Zı vasqa qeles. Ğu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. Ğu ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyn karıd, Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. **20** Qiyğə I'see əmr haa'a, Vuc Masıx ıxhay neng'uk'lecad immeyheva. **21** Mançile qiyğə I'sa giyğalna telebabışis yuşan ha'a, Vuc İyerusalımqa əlyhəə ıkkənva, maane ağsaqqalaaşine, kaahınaaşine ç'ak'ınbışde, Q'aanunne mə'allımaaşine xilençe Vucee geeb aq'üba ooxhanasva, Vuc gik'asdava, xhebıd'esde yığlır Vuc üç'ür qa'asdava. **22** Pyoturee I'sa sık'ırra şaqana qıkkı eyhen: – Yizda Xərna, Vascar Ğu qiykne!

Hasre man Yiğne vuk'lelqa qımayleceñ! 23 I'semee Pyoturuk'le eyhen: – Ögiyle g'eç'e, şeyt'an! Ğu Yızda yəq avqaaqqa! Ğu Allahne işbışda deş, insanne işbışda haa'a! 24 Qiyğa I'sa Cune telebabışılqa sak'y eyhen: – Şavusiy Yızda teleba ixhes ikkan, vucee cuna hımaa'acen. Məxrıng'vee culqa gexhan çarmıxıd alyaat'u Zaqar qihna qoracen. 25 Şavaayiy cuna i'mı'r havaace, mang'vee mana avaak'an haa'as. Yızdemeə i'mı'r avaak'an hav'uyng'veeme, cuna i'mı'r havaacesda. 26 İnsanee gırğın dyunye xılel qı'ı, i'mı'r havaaq'ar hav'eene, mançike hucoo xayırne? I'mı'r yı'q'əlqa savaak'al haa'asdemee, insanisse hucoo heles əxəyee? 27 İnsanna Dix, Zı, Dekkine nuree malaaikaaşıka qarımee, Mang'vee gırğıng'us co hı'inçıl-alla gexhan qeles. 28 Zı şok'le hək'en eyhe, inyaa ulyobzurne sabaranbışık'le, İnsanna Dix Paççahiyvalıka qarıy g'ıdecu hapt'as deş.

17 Ooğançe yixhıle yiğ ilğeç'uyle qiyğa, I'see Pyoturıy Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhyer qort'ul sa axtıne insanar deşde suvalqa ilqeebaç'e. 2 Manbışde ulene ögiyl Mana sayangara badalexhena. Mang'un aq'va verıg xhinne hits'ayghar giyğal, tanalqa ali'ıyn karbıd işiğ xhinne çapmee-çagvara qeedaxhe. 3 Mane gahıl manbışık'le Mısayiy İlyas I'sayka gaf haa'a g'ooce. 4 Pyoturee eyhen: – Yızda Xərna, yişin inyaa vuxhay nimeecad yugda ıxhayn! Vas ikkanxhee, zı inyaa xhebillə paga alyaa'as, sa Vas, sa Mısays, sayid İlyası. 5 Pyotur yuşan ha'ane gahıl, manbışılqa sa hits'aagharna bulud qabı, əq haa'a. Qiyğa mançençe ses qadayle: – İna Zas geer ikkana Dix vorna, Mang'vee Yızde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'ırı alıxhxhe! 6 Telebabışık'le man g'ayxhı it'umba qəpq'ı'n, aq'vakkena ç'iyelqa dizıyabatçe. 7 I'sa manbışısqana qarı, manbışık xıl set'u «Oza qeepxhe, qı'məəq'ənva» eyhe. 8 Manbışe vuk'ulybı ooqa qı'mee, I'sayle ğayrı vuşucar g'eece deş. 9 Suvayle g'əəmee I'see telebabışık'le eyhen: – İnsanna Dix qik'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acuyn şavuscad yuşan hıma'a. 10 Telebabışe Mang'uke qiyghanan: – Nya'a manke Q'aanunne mə'əllimaəşe, ts'erra İlyas peyğambar qales ikkanva eyhe? 11 I'see manbışis inəxdın alidghıniy qele: – Hək'erar İlyas peyğambar qarı gırğın kar qa'as ikkan. 12 Zımee şok'le eyhen, İlyas qarına, saccu manbışık'le mana qıvats'ı deş, manbışe mang'une vuk'lelqa yiğbı exı. İnsanne Duxeeyib manbışde xılənçe geeb əq'üba ts'its'aa'as. 13 Manke telebabışde vuk'leeqa k'eç'e, Mang'vee xhıneeqa

k'yooc'ane Yəhyeyne hək'ee ooxhud eyheva. 14 Manbı insanar sabıyne cigeeqa qabımee, I'saysqa sa adamiy qarı Mang'une ögiyl q'aratsabışıl gyu'ur 15 eyhen: – Yızda Xərna, yızde duxalqa rəhı'm hee'e, mang'vee sudurğayke geeb əq'üba opxhan. Mang'vee vuceecar-vuc ts'ayeeqa, xhıneeqa huvoyxhar. 16 Zı mana Yiğne telebabışısqanıy arı, manbışisse mana yug qa'as əxi' deş. 17 I'see eyhen: – Yəqqı'le qıkkeepç'ıyn, inyam deşin ine gahıylın insanar, Zı mısılqameene şokanacar ixhes? Zı mısılqameene şos öörxəs? Uşax inyaqa, Yızde k'anyaqa qale. 18 I'see cinik'le gadeyne adğançe qığeç'eva əmr haa'a. Manıd qığeç'en. Gader mankecar yug qexhena. 19 Telebabı I'sayka cocab avxumee, manbışe qiyghanan: – Nya'a şasse man qığahas dəxi'? 20 I'see manbışık'le eyhen: – Şoqa inyam k'ılda ıxhal-alla. Zı şok'le hək'edacad eyhe, şoqa sa k'ınna xardalna toxumeen inyam ıxha, şu mane suvayk'le «ciga badal hee'eva» uvheene, mançin ciga badal haa'asda. Şossed ha'as dəxən kar axvas deş. 22 Manbı Galıleyeəng'a I'see telebabışık'le eyhen: – İnsanna Dix insanaəşine xılyaqa qelesda gah k'ane qooxhe. 23 Manbışer Mana gik'asda. Xhebıd'esde yiğismee Mana üç'ür qa'as. Man g'ayxhı telebabışe aq'vabı qa'a. 24 Manbı sapk'ıl Kefernahumqa qabımee, Allahne xaan nalok'bı sa'anbı Pyoturusqa qeepxha qiyghanan: – Vuşde Mə'əllimee nalok'bı qelenbı dişde? 25 Pyoturee «Qelenva» eyhe. Pyotur xaaqa ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan: – Şimon, vasqa nəxüdiy qöö, ine dyunyeyne paççahaəşe nalok'bı şavukene sa'a? Cune dixbışikene, deşxhee, menne cigaynbışikene? 26 Pyoturee «Menne cigaynbışikeva» uvhumeə, I'see mang'uk'le eyhen: – Yiğne uvhuyn məxdud qığəə, manbışde dixbışe nalok'bı qele deşud. 27 İnyaabın insanar tsimis qimebaxhecənvə, golyusqa hark'ın tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu mançin ghal aaqımee, nuk'rayn pıl g'aces. Man alyaat'u, Zalid, valid-alla qele.

18 Mane gahıl telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan: – Xəybışeəne Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor? 2 I'see Cusqa sa k'inin uşax qott'ul, telebabışde yı'q'nee ulyozar ha'a. 3 I'see manbışık'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu badaleepxha in k'inin uşaxar xhinne qıdeepxheəne, şosse Xəybışeəne Paççahiyvaleeqa mısacab ikkeç'es vəəxəs deş. 4 Şavaayiy vuc ine uşaxın xhinne xərra ıkdekkə, Xəybışeəne Paççahiyvalee nekke xərna mana ixhes. 5 Şavaayiy Yızdemeə məxrıne uşaxıs akka aqa,

məxrıng'ee akka Zasıd aaqasın. **6** Zalqa inyam ha'ane k'ininbıśda saxheeyir şavaamecar yəqqı'le qıǵavhee, məxrıng'une gardanaqa xəbna yəxxəyna g'aye qav'u, deryaheeqa daǵerçve yugda eyxhe. **7** İne dyunyel pisde yəqqı'lqa hoot'alne karbıśıl-alla, insanaşılqa ver ooxas! Məxdıne karbıśın öǵü i'xəs eyxhen deş, man karbı ha'as kumag hı'yıng'ulqame ver ooxas. **8** Yiǵne xılen, g'elin ğu pisde yəqqı'lqa hoyt'alxhee, man gyatxı daǵetçe. Qik'uyle qiyǵa, Allahne k'ane, xıl, g'el dena ıxhay, q'öne xılekayiy q'öne g'elika gırgıne gahbıśıs ts'ayeeqa huvorxhuliy nimeexheeyid yugda eyxhe. (aiōnios g166) **9** Ğu, yiǵne ulen pisde yəqqı'lqa hoyt'alxhee, mana alqavhu daǵepçe. Qik'uyle qiyǵa, Allahne k'ane, sa uleka ıxhay, q'öne uleka cehinyamne ts'ayeeqa gırgıne gahbıśıs huvorxhuliy nimeexheeyid yugda eyxhe. (Geenna g1067) **10** İne k'ininbıśıqa nenacar ooǵançe avqa ilymakka. Zı şok'le eyhen, manbıśde malaikaaşik'le xəybışee Yizde Dekkin aq'va gırgıne gahbıśıl g'ecen. **12** Şosqa nəxüdiy qöǵ? Şavuqame vəş vəq'ə vobxhee, mançına sa nyaqamecab apk'ınee, nya'a mang'vee mana yüç'əle yüç'üb suval g'alepçi mana apk'ınna t'abal haa'as i'qəş dişde? **13** Zı şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykeene, aveykınçıl-alla, mana şene idyapk'iniyne yüç'əle yüç'ünçile geer şadxhes. **14** Məxdıd vuşde Xəybışee Dekkis, mane k'ininbıśda sacar agu ikkan deş. **15** Yiǵne çöcee vas qəlasın he'ee, hark'ın mang'uk'le, mang'vee hav'una bınah eyhe. Hasre man gırgın karıd, vuşde q'öng'ünecad əree axvecen. Mang'vee val k'ırı alixxheene, ğu çoc agval ha'a deş. **16** De'eş, mang'vee val k'ırı ilydiyxheene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ikkee. Qiyǵa ğu uvhiyn gırgın kar, q'öng'vee, xhebing'vee tasti'q' he'ecen. **17** Mang'vee mane insanaşılıd k'ırı ilydiyxheene, Yizde ummatık'le eyhe. De'eş, mang'vee ummatılıd k'ırı ilydiyxheene, hasre mana yiǵnemeə nalok'bı sa'anayiy Allah qıvdyaats'anbıśda sa xhinne ixhecen. **18** Zı şok'le hək'eda eyhe, şu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışee Dekkeeyid ha'as hassarasın. De'eş, şu ç'iyel ha'as dexheva eyhen karıd Xəybışee Dekkee ha'as hassaras deş. **19** Meed Zı şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomeecad sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yizde Xəybışee Dekkee manbıśıs ikkanan kar hidevu g'alepçes deş. **20** Q'öyre xhebiyre insan Yizde doyu'le nyaabiy sabı, Zınar maa manbıśde yı'q'nee ixhesda. **21** Mane gahıl Pyotur I'saysqa qıxha eyhen: – Yızda Xərna, çöcee zas qəlasın hı'ıxhee,

zı xhulene nəqqeesne mang'une bınahıle ilǵeç'es ikkan? Yiǵhne nəqqeesmeene? **22** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı vak'le eyhen, yiǵhne yəqee deş, yiǵhne nəqees yights'alyna (7x70). **23** Mançıl-allah, Xəybıśda Paççaııvılla nişikiy akar? Haane, paççahee cune nukaraaşike hı'sab qeqqa. **24** Paççahee hı'sab qeqqa girǵılymee, mang'usqa ts'erra, cus yits'id aazır talant borcnana arayle. **25** Mang'uqa qelesın kar dexhal-alla, paççahee əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarıb, cuqa vodun gırgın karıd massa huvu borc qelecen. **26** Man g'ayxı nukar ç'iyelqa gizerçu eyhen: «Zas sık'ınna gah hevle, zı gırgın sak'al ha'asın». **27** Paççahna nukarılqa rəhı'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qımeleva eyhe. **28** Mana nukar g'aqa qıǵeç'umee, mang'usqa cus nuk'rayn vəş pıl borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'vee mana gardanike aqqı «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva» eyhe. **29** Borcnana mang'une g'elybışeeqa qukkıyork'ul miz k'ya'a: «Zas sık'ınna gah hevle, gırgın zı sak'al ha'asın». **30** Mang'us məxüid ha'as ikkiykan deş. Mançıl-allar mang'vee «Borc qelesmee, mana insan zındaneeqa arçeva» eyhe. **31** Menne nukaraaşik'le mang'vee ha'anbı g'acu aq'vabı qa'a. Qiyǵab apk'ın cok'le g'acuyınbı paççahıs yuşan ha'a. **32** Paççahee mana nukar cusqa qort'ul eyhen: «Karı'dəəna nukar, nya'a ğu zas miz k'yav'u, zı yiǵın borc hakkal hı'ı dişde? **33** Nya'a vasse, zı vas rəhı'm hav'una xhinne, ğunab yiǵne hambazıs rəhı'm haa'as vəxəs dişdiy?» **34** Mançıke paççahıs qəl vuxha, gırgın borc quvu ç'əvxhesmee, mana nukar əq'üba hoolenbıśde xıyaqa qele. **35** Vuşde girging've vuşde çocaaşe hı'yınbı yik'eençe yik'el hıxan hide'eene, Yizde Xəybışee Dekkeeyid şok man ha'as.

19 I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, Galıleyeençe qıǵeç'u İordan damayne şargılyne Yahudeyeeqa ayk'an. **2** Mang'uqab qihna geəb insanar qavayle. I'see manbı maa'ab yug qaa'anbı. **3** I'saysqa farıseyar qeəpxha Mana siliys i'xəsva qiyghanan: – Nişıl-alla qariy adamiys cuna xhunaşşe qaxiyles yeexheye? **4** I'see manbıśıs inəxdun alidǵhıniy qele: – Nya'a, şu qətqı' dişde, İpxhıning'vee ts'eppıykecab «adamiyiy zəiyfa İpxhın». **5** «Mançıl-alla insanee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşe sa vuxhesva». **6** Həşde manbı q'öyre deş, sa vooxhe. Mançıl-allad hasre Allahee at'iq'an hı'iyın insanaaşe curma'acen. **7** Farıseyaaşe I'sayk'le eyhen: – Nya'a manke Mısee insanaaşik'le uvhu: «Xhunaşşeyne xıyaqa qaxiyvunava kaǵız huvu, qaxiyles yeexhe?»

8 I'see manbişik'le eyhen: – Vuşun yik'ı bı g'ayebi xhinneva Mısee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsır. Ts'etta məxüid deşdiy vod. 9 Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinayle ğayrı menne karal-alla cuna xhunaşşe qaxıyvu, merna xhunaşşe hey'ı, mana zina hı'ına xhinnevar eyxhe. 10 Telebabışe I'sayk'le eyhen: – Adamıynemee xhunaşşe hiveeciy manımee dağamın karxhee, xhunaşşe hıdey'ıycad mançile yugda eyxhe. 11 I'see manbişik'le eyhen: – Zı man uvhuyn ğırgıng'usse ha'as əxəs deş. Şavusiy man Allaahee huvu, mang'usse ha'as əxəs. 12 Məxbınbı vobınbı, yedıke vuxhayng'acab xadimba vuxha, məxbınbı vobınbı, insanaaşe məxüb qav'u, sassanbışed Xəybışeene Paççahıyvalıneemee xhunaşşe hee'ecar deş. Hasre şavusseıy əxə, mang'veeyıd he'ecen. 13 Mane gahıl insanaaşe I'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee manbişılqa xıl ğıxhxhı düə hee'ecenva. Telebabışe manbişik'le cuvabbı eyhe ıxha. 14 I'seemee manbişik'le eyhen: – Uşaxar Zasqa qeepxhes havaasre! Manbışda yəq uvqımaaqa! Xəybışeena Paççahıyvalla məxbınbışda vob. 15 I'see manbişılqa xıl ğıxhxhı, düə hav'u, mançe ayk'anna. 16 Sa insan I'saysqa arı qıyghanan: – Mə'əllım, zı nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exır ıxhecenva? (aiōnios q166) 17 I'see mang'uk'le eyhen: – Nya'a ğu Zake yugvalıne hək'ee qıdğhın ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbına i'mı'r vukkanxhee, Mang'une əmırbışıl k'ırı alıxhxhı, Mang'vee eyhen he'e. 18 Mane insanee I'sayke «Nene əmırbışılneva?» qıdğhın ha'a. I'see mang'uk'le eyhen: – Gımek'a, zına hıma'a, sıxbı hıma'a, hıdı'ıyn karal'dəən kar insanne ğardanaqa ğımıyxhe, 19 dekkısıy yedis hı'rmat ğyuvxhe, yığne k'anena ikkiykne, nəxüriy vas ğu ikkan. 20 «Zı man ğırgın ha'anva, medın zas hucooyiy ğ'ıdıyxharva?» mane mek'vne insanee I'sayke qıyghan. 21 I'see eyhen: – Vas yığın ğırgın işbı yugunbı ıxha ikkanxhee, hark'ın yığın ğırgın kar massa hele. Qıyğad çıke ıxhayn pıl kar deşınbışıs bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xazıyna vuxhes. Mançile qıyğa Zasqa sak'le, Zaqr qıhna qora. 22 Mane mek'vne insanıqa geed kar ıxhal-alla, I'see uvhuyn ğ'ayxhımee, mang'vee aq'va qı'ı mançe ayk'anna. 23 Mançile qıyğa I'see telebabışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybışeene Paççahıyvaleeqa ikk'eç'uy dağamda vod. 24 Zı meed şok'le eyhen, devayn veebayne q'aç'eençe ığveç'uy, karnane insanın Allahne Paççahıyvaleeqa ikk'eç'uyle rəhətda ıxhes. 25 Man I'see eyhen ğ'ayxhı, telebabı

mançile mattebaxhenbıcab. Manbışe qıyghanan: – Şavussene manke g'attıxhanas əxəs? 26 I'sa manbişıqa ılyakkı eyhen: – Man insanısse ha'as əxəs deş, Allahısseemee ha'as dəxən kar deşın. 27 Pyoturee I'sayk'le eyhen: – Haane, şı ğırgın g'aletçu Vaqab qıhna q'öö, mançıl-alla şas hucoone ıxhes? 28 I'see manbişıs inəxdun alıdğhınıy qele: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhamee, İnsanna Dix Cune nurune taxtıł ğyu'urmee, şu, Zaqrab qıhna qabıynbı ızrailına yıts'ıq'öble nasıl vuk'lek vukkeesva yıts'ıq'öne taxtıł ğyuv'aras. 29 Şavaayiy Yızdemee xəybı, çocar, yıçubı, dek, yed, uşaxar, con cıgabı g'alı'ı məxrıng'us vəş nəəqees mançile geed heles, ğırgıne ğahbışısda i'mı'rıb mang'una vuxhes. (aiōnios q166) 30 Tseppıynbışın ğellesınbı, nekke qıyğıynbı vuxhes, nekke qıyğıynbı tseppıynbı vuxhes.

20 Xəybışda Paççahıyvalla nişkiy akar? Haane, iyesiıy mıç'eeqana cune t'imıllığeeqa işçer t'abal ha'as i'qqəna. 2 Mana işçeesıka yığısiys sa nuk'rayn pıl hevlesva yuşanxha, manbı cune t'imıllığeeqa ğ'uxoole. 3 Sə'ət yüç'ülle eexheng'a mana meer maydamaqa qığeç'e. Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyn insanar ğ'ooce. 4 Mang'vee manbişik'le eyhen: «Şunab yızde t'imılyne bağeeqa işlemeşeeppxhes havak'ne. Şolqa ğyooxhana hək'ıb zı qopkuba qevlesda». 5 Manbıb avayk'anənbı. Sə'ət yıts'ıq'vəble vooxheng'ayiy sə'ət xheyıble vooxheng'a, mana meer qığeç'u man kar ha'an. 6 Sə'ət xhoble vooxheng'a mana meer qığeç'ena. Mang'uk'le maa'ab meeb ulyobzurıyn insanar ğ'ooce. Mang'vee manbişıke qıyghanan: «Nya'a şu yığ iş dena ulyobzur exha qa'a?» 7 Manbışe «Şavacab şas iş hıdevunava» eyhe. Mang'vee manbişik'led «Şunab yızde t'imılyne bağeeqa işlemeşeeppxhes havak'neva» eyhe. 8 Exha qexhemee, bağıne iyesee cun işçeer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «Ĝırgın işçer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qıyğa abıynbışıle ğığle. Nekte qıyğab mıç'eeb abıynbışda qevle». 9 Sə'ət xhonçul abıyne işçeesıs sa nuk'rayn pıl hele. 10 Ts'eppa abıynbışısqa həməxüid qadayle cos geedme heles. Manbışısıd sa nuk'rayke pıl qele. 11 Manbışe colqa ğyooxhana hək' alyapt'ımee, iyesiylena haa'a ğıvıyğal. Manbışe eyhe ıxha: 12 «Nekte qıyğa abıynbışe sa sə'ətna iş hav'u, ğu verığık avub nekke dağamne gahıl işlemeşeeppxhayn şınayiy manbı sa avqu». 13 İyesee manbışde sang'us inəxdun alıdğhınıy qele: «Hambaz, zı vas horbı hı'ı deş. Ĝu zaka sa nuk'rayne pılıke dışdıy yuşanxha? 14 Vas quvuna hək'ıb alyapt'ı hoora.

Zasmee nekke qiyğa ariyng'usub vas xhinnenacab hək' qevles vukkan. 15 Nya'a zasse yizde pılıke, yik'es ikkanan ha'as dəxəyee? Deşxhee, yiğne missine ules, yizda yugvallane qiviykkan?» 16 Həməxübib nekke qiyğiyınbı tseppiyınbı vuxhes, tseppiyınbı nekke qiyğiyınbı vuxhes. 17 I'see İyerusalımqa əlyhəməe, yits'ıq'vəyre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen: 18 – Həşde şı İyerusalımqa ıqəə, maa'ar İnsanna Dix, Zı, kaahinaaşine ç'ak'ınbışdeyiy Q'aanunne mə'allımaaşine xıyaqa qeles. Manbişe Mang'us məhkama hı'ı, Mana gik'as ikkanva yuşaneepxhes. 19 Manbişe Mana menne milletbişde xıyaqa demalqa gıxhxhesiy çümqbı ı'xı' çarmıxılqa ts'its'e'ecenva qeles. Xhebıd'esdemee yiğıys Mana üç'ür qa'as. 20 Mane gahıl Zavdayne dixbişda yed, cene dixbişika sacıgee I'saysqa qeexhe. Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad heqqan. 21 I'see zəiyfayke «Vas hucoone ikkanva» qiyghan? Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Hasre ina yizda q'öyre dix Yiğne Paçcahiyvalee sa Yiğne sağne sural, manasar solne gyuv'recen. 22 I'see eyhen: – Şos hucoome ikkan, şok'le ats'a deş. Zı ulyoğasde k'oleençe, şosse əxəyee? Manbişe «Şasse əxəsinva» eyhe. 23 I'see manbişik'le eyhen: – Zı ulyoğasde k'oleençe, şunad ulyoğasın. Saccu vuşume sağıl, vuşume solul gyu'arasva Zı deş eyhe. Yizde Dekkee man cigabı şavunbıvayiy uvhu, manbıb gyuv'arasınbı. 24 Man g'ayxhiyne yits'ne telebayna, mane q'öne çoculqa qəl avqaaqqa. 25 I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen: – Şok'le ats'an, milletbişde ç'ak'ınbışe con milletbı vuk'lek ikkekka, xəbvallab milletbişis conecab qıvaats'ıynbişe haa'a. 26 Şu məxüdü hidya'as ikkan. Vuşde yı'q'nee xərna ixhes ikkanang'vee, hasre şos k'ilyvalla he'ecen. 27 Vuşde yı'q'nee ts'erriyna ixhes ikkannar vuşdacar nukar ixhecen. 28 İnsanna Dixır Cus k'ilyvalla hee'ecenva deş, Vucee məbınbişis k'ilyvalla haa'asva, Vuc qik'u, geebınbı gattıvxhan ha'asva qarı. 29 I'sayiy telebabı Yerixon eyhene şahareençe əlyhəməe, manbişiqab qihna geeb insanar qavayle. 30 Yəqqı'ne mıgılek q'öyre bı'rq'ına insan gyu'ur eyxhe. Manbişik'le mançe I'sa ı'ğəəva g'ayxhımee «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'ırbı ha'a. 31 Cəmə'ətın manbişik'le nımee nıq'ıbı aqqeva uvheeyid, manbişe «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eva!» sık'ıldad ç'ak'ın ts'ırbı ha'a. 32 I'sa ulyorzul, manbıb Cusqa qopt'ul qiyghanan: – Hucoone Zı vuşdemee he'e, hucoone şos ikkan? 33 Manbişe eyhen: – Yizda Xərna, şas ikkanan

yişde ulepşik'le g'acecen. 34 I'sayna manbışılqa rəhı'm qabı, manbişde ulepşik xıl set'a. Mankecad bı'rq'ı'nbişde ulepşikə qışx qayle. Manbıb I'sayqa qihna avayk'an.

21 Manbı İyerusalımısqə hıviyxhərne cıgee, Zeytunne suvalyne Bet-Fəge eyhene xıveeqə qavayle. Mançe I'see q'öyre teleba g'axuvu, 2 eyhen: – Ögilyne xıveeqə havak'ne. Şok'le maqa ikkepç'imeecab avt'ulna əməleyiy çına q'udux g'avces. Manbı Zasqa alle. 3 Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyğhıneene, «Manbı Xəring'usqa ikkanva» eyhe. Mane insanee mankecad şosqa ikkees hassarasınbı. 4 Man karbı peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: 5 «İyerusalımeene milletik'le eyhe: Şosqa vuşda Paçcah qöü vor. Mang'vee Vucecar Vuc axtıra ikkeka deş, Mana xəv ıxı'yxəne əmələ, Əməleyne q'uduxul gyu'ur qarayle». 6 Telebabı hək'ın gırgın I'see uvhuyn xhinne ha'a. 7 Əməleyiy çına q'udux qabı, çılqa con tanalınbı adaççe. Mançıl ooğançer I'sa giy'ar. 8 Maqa sabıyne gellesınbişe tanalın karbı g'ayşu yəqqı'lqa gyadaççe, avxuynbişed yıvaaşın bıtağbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka. 9 I'sayle ögiyl, yı'q'əl əlyhənbışe ts'ırbı ha'a inəxüdü eyhe ıxha: – Hosanna Davudne Dixes! Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhəna! Nekke axtıne xəybişee hosanna! 10 I'sa İyerusalımqa ikkeç'umee «İna Vuşuneva?» gırgına şaharcab g'elil qooxhe. 11 Cəmə'ətımd eyhe ıxha: – İna Galileyayne Nazaret şahareençena I'sa Peyğambar vor. 12 I'sa Allahne Xaane məhleeqa ikkeç'u, maa kar alışşu-massa helen gırgınbı g'e'eebaşənbı. Mang'vee pılıbı badal ha'anbışın istolbı, qı'nerker massa helenbışın rıyadbı alyt'ik'al hı'ı, 13 eyhen: – «Yizdə xaan do düəyn xəv ixhesva» otk'un, şumee man g'ulduraaşine akvaalqa sak'al hı'ı. 14 Mang'vee Allahne Xaane məhlee Cusqa qeepxhayn k'aanbıyiy bı'rq'ı'nı yug qaa'anbı. 15 Uşaxaaşə Allahne Xaane məhlee «Davudne Dixes hosannava!» ts'ırbı ha'a. Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy Q'aanunne mə'allımaaşik'le Mang'vee hı'ıyn əlaamatbıyiy uşaxaaşə ha'an man ts'ırbı g'ayxhımee, manbişda I'salqa qəl avqaaqqa. 16 Manbişe I'sayk'le eyhen: – Manbişe eyhen Vak'le g'iyxheye? I'seeyid manbişik'le eyhen: – Ho'o. Nya'a şu qətqı' dışde: «Uşaxaaşeyiy yedik gyooqanbişe Ğu axtı qa'as»? 17 Mang'vee manbı g'alyav'u, şahareençe qığəç'u Bet-Anya eyhene cıgeeqa ayk'an. Xəmdər maa axva. 18 Qınne yiğıl miç'eer, I'sa şahareeqə sıyk'almeə, mısniy qıxha

vor. 19 Yəqqı'ne mıglek Mang'uk'le inciliyna yiv g'avcu, çısqa qexhe. Mang'uk'le yivel t'eleyle ğayı vuççud ivdeek g'acumee, I'see yivek'le eyhen: – Hasre val sayib meyva ılımaalecen! İnciliyna yiv mankecab qooqqana. (aiññ g165) 20 Telebabışık'le man ixhayn g'acu, mattepıxa eyhen: – Nimee zaarabane inciliyna yiv qooqqı? 21 I'see manbışıs inəxdun alidghniy qele: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu şakkee idyavxu yik'eençe inyam he'eene, şene inciliyne yivene vuk'lelqa qadıynçiled hexxanı şosse ha'as əxəs. Şu ine suvayk'lecad «Oza quvxha deryaheeqa g'ook'leva!» uvhee, həməxüdid ixhesin. 22 Vuşde yik'ee inyam vodxhee, düə haa'amee hucooyiy heqqı man gırgın ixhesin. 23 I'sa Allahne Xaane məhleeqa arı maa insanaaşıs xət qa'amee, Mang'usqa kaahinaaşın ç'ak'ınbiyiy aǵsaqqalar qeepıxa eyhen: – Şavaane Vasqa man işbı ha'as hassır? Şavaane Ğu Xərna hı'ı? 24 I'see manbışıs inəxdun alidghniy qele: – Zınad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidghniy quveene, Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes. 25 Yəhyeysqa insanaaşıs gicəpxı'ybı alyaat'a'as Şavaaniy hassır, Allaheenyiy insanaaşeni? Manbışe sana-sang'uk'le eyhe ixha: – Şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidı'ıva?» eyhes. 26 «İnsanaaşeva» uvheeyid, cəmə'ətile qəvəyq'ən. Manbışde gırgıng'vee mang'uk'le peyǵambarva eyhe. 27 Manbışe I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbışık'le eyhen: – Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes deş. 28 I'see meed eyhen: – Şu inçik'le hucoova eyheyyi: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbışde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyına hark'ın t'imilene baǵee iş he'eva» eyhe. 29 Ts'etta dixee «Zas ikkan deşva» eyhe. Qiyǵalemee fikir badal hav'u, hayk'annacar. 30 Mana insan q'ör'esde dıxesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, I'qənavı» uvhu hayk'an deş. 31 Mane q'öng'üne neng'veene dekkıs ikkanan ha'a? Manbışe «Ts'erriyng'veeva» eyhe. I'see manbışık'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'ıbı sa'anbiyiy gocebı şole ögiyl Allahne Paççahiyvaleeqa əlyhəə vob. 32 Yəhye şosqa qəpkuna yəq Haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'ıbı sa'anbışeyiy gocebışemee mang'ulqa inyam hı'ıyn. Şok'le man gırgın g'acuyled qiyǵa, fikir badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş. 33 Sa menne misaalal k'ırı alıxhxhe: Sa xaane iyese t'imilen baǵ ezu, çine hiqiy-allad cabır aly'a. Qiyǵad mane cabırıke ad t'imil hoyç'anan ciga hı'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecenva talvar

aly'a. Qiyǵad man t'imilen baǵ arendays menne işçeesısqa quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an. 34 Şagav sa'ana gah hipxhırmee, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeesısqa g'ixooole. 35 Mane işçeesemee maqa abıyne mang'une nukaraaşıne vuk'lelqa yiǵbı exa. Manbışın sassabı gyootanı, sassabı gyabat'anbı, sassabıb g'ayeqa hoole. 36 Manesa nəqqee xaane iyesee sıklıbab geeb nukarar g'ixooole. İşçeesemee manbışıkıd, cole ögiyl abıyne nukaraaşık hı'ıyn ha'a. 37 Nekke qiyǵa mang'vee manbışısqa dix g'ixele: «Duxaylexheeyid manbışıs naş qexheva» uvhu. 38 İşçeesık'le dix g'acumee, manbışe sana-sang'uk'le eyhen: «Dekkın in gırgın kar ing'us axvas. Qudoora manar gik'as, şascad axvecen». 39 Manbışe mana aqqı t'imilene baǵeençe qıǵavhu gek'ana. 40 Baǵına iyeyiy arıyng'a, mang'vee mane işçeesık hucoonyıxan ha'as? 41 Manbışe I'sayk'le eyhen: – Mang'vee manbı əq'üba hoole-hoole gyapt'as. Qiyǵad cun t'imilen baǵ mebinbışısqa arendays qeles, şagavbı hiyxhıne gahıl culqa gyooxhana pay manbışe qevlecenva. 42 I'see manbışık'le eyhen: – Nya'a şu Muq'addasda Otk'ununçee in qətqı' dışde: «Ustadaşee daǵepçına g'aye Nekke kara əne vutteeqa gyuvxhıne g'ayelqa sapk'ıl. Mana Rəbbına iş vuxha, Şi mançile mattepıxhaynı.» 43 Zı mançıl-alla şok'le eyhe, Allahna Paççahiyvalla şosse g'avşu, Cun şagav hıxhara'asde menne milletısqa qevles. 44 Mane g'ayelqa qutyork'ulyung'uke xüvəbı ixhes, şavulqayiy mana g'a'aypıxıb hoç'anasda. 45 Kaahinaaşıne ç'ak'ınbışık'leyiy fariseyaaşık'le Mang'vee ts'its'an misaalabı g'ayxhınee, manbışılqa hiyxharan, Mang'vee cone hək'ee vod eyheva. 46 Mançıl-alla manbışıs Mana aqqas ikkiykıneeyir, milletile qəvəyq'ən aaxvanbı. Milletik'ler I'sa peyǵambar xhıneniy ats'a.

22 I'see manbışık'le meed misaalabı ts'its'a-a-ts'its'a'a eyhe ixha: 2 – Xəybışda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, paççahee dıxes davatbı ha'a. 3 Mang'vee davatbışeeqa insanar qoot'alasva cun nukarar g'ixooole. Qopt'uluynbışımee ables vukkiykan deş. 4 Manke paççahee cun mebin nukarar g'axıvu eyhen: «Qopt'uluynbışık'le eyhe, sufranılqa otıxhun-ulyodǵuy gıxhxhı vod, congariy medın koki'ıyn həyvanarid gyatt'ıynbı, gırgın hı'ıyn, davatbışeeqa able». 5 Qopt'uluynbı mançıl bacit deepıxa avayk'ananbı cone işbışqab qıhna. Manbışın sassabı avayk'ananbı cone çolbışeeqa, mansanı

avayk'ananbı kar alişşu massa heles. **6** Avxuynbışemee qelas xhinne mang'un nukarar k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı. **7** Paçcahıs mançike qal vuxha cuna g'oşun g'axuvu, cun nukarar gyapt'ıynbı gyapt'as, manbışda şaharib gyooxhan ha'as ulyookka. **8** Mançile qiyğa paçcahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Sufranılqa otxhun-ulyodğuy gixhxı vod, zı maqa qopt'uluynbımee mançıs avak'ıynbı devxhaynbı. **9** Həşde şu yəq'bi ilekkane cigabişeeqa havak'ne, maa şosqa vuşuyiy qızaxxı davatbışeeqa qoot'le». **10** Nukararib havayk'ananbı. Manbışısqa yəq'ı-l-q'ı't'ıl vuşuyiy qızaxxı, yugna-pisda gırgına qoyt'alna. Məxiid davatbı ilğeeç'esin ciga mihmanaaşee gyayt'sen. **11** Paçcah mihmanaaşıqa ilyakkamee, mang'uk'le davatbışıs sik'ıyn tanalinbı ılydyı'ına sa insan g'ece. **12** Paçcahee mang'uk'le eyhen: «Hambaz, ğu nəxiırne inyaqa davatbışın karbı ılydyı'ı iç'u?» Mana insan hucoome eyhesva axvana. **13** Paçcahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Mang'un g'elybiyiy xıleppı ayt'ıl, yizde xançe miç'axne cigeeqa dağerçe. Mançe geşşuybiyiy ik'arike silibi sana-sançil qadaxan ses qöö ixhes». **14** Mançil-allab qopt'uluynbı geebbı vuxhes, g'əvxüynbıme k'ılbabı. **15** Mançile qiyğa fariseyar avayk'ananbı mı'slähətbı ha'as, nəxiırne l'sa cuvabil aqqasva. **16** Manbışe irodianaaşıka sacıgee l'saysqa con telebabı g'axuvu eyhen: – Mə'allım, şak'le ats'an Ğu qorkuna, Allahna yəq qopkuba haagvana, şavuncad sura ıqdayaqqana, Ğu gırging'ıuqacar akarara eyxhe. **17** Həşde Ğu şak'le eyhelan, Vasqa nəxiıdiy qöö, şı imperatorus nalok' qeles ikkane, deşxhee dişee? **18** l'sayk'le manbışıqa karadən fıkrıbı ıxhay ats'axhxha eyhen: – Q'öbvalla haa'anbı, nya'a şu Zı silıys l'ıxiyxə? **19** Zak'le hagvelan, şu nene k'apik'ıkayiy nalok' qele. Manbışed Mang'usqa sa nuk'rayn pıl adayle. **20** l'see manbışıke qiyghanan: – Vuşuyiy çil ts'its'ı'ı, şavuniy mançil do otk'un? **21** Manbışe «İmperatorunva» eyhe. Manke l'see manbışik'le eyhen: – İmperatorun imperatorusqa, Allahnıd Allahısqa qele. **22** l'see uvhiynçile manbı mattebahxa, Vucur g'alerçu avayk'ananbı. **23** Manecab yiğıl l'saysqa saddukeyar abayle. Manbışe insan qik'umee üç'ür qeexhe deşvanıy eyhe. Saddukeyaşee l'sayke qiyghanan: **24** – Mə'allım, Mısee inəxiıdnıy uvhu: «Vuşumecar uşax dexha qik'veene, qik'uyng'une çocce mang'una xhunaşşee hey'ı, çocus nasıl haa'as vukkan». **25** Yiğıhyre çocniy vob. Ts'erriyng'vee xhunaşşee hey'ı uşax ixhessecar qik'una. Mang'una

xhunaşşee çocce hey'ı. **26** Man kar mang'une q'öd'esded, xhebıd'esded gırgınecad çocaaşine vuk'lelqa qaylen. **27** Gırgıng'ule qiyğa mana zəiyfar qeek'ana. **28** Hapt'ıynbı üç'üb qeebahemee mana yıghne çocuna neng'unane xhunaşşee yixhes? Man gırgın çocar məng'ı'n adamer vuxha. **29** l'see manbışıs inəxdun alidğhniy qele: – Şok'le Muq'addasın Otk'uniybiyiy Allahna guc dyaats'ançil-alla şu qopkuba yuşan haa'a deş. **30** İnsanar üç'üb qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asıb, adamıysıb vüqqəs vuxhes deş. Gırgınbı Xəybişeen malaaikar xhinne vuxhes. **31** Allahee hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva uvhiynçine hək'ee şu qəttı' dışde: **32** «Zı İbrıhımna, l'saq'na, Yaaq'ubna Allah vorna?» Mana hapt'ıynbışda deş, üç'übinbışda Allah vorna. **33** Mang'vee xətt qa'ançile cəmə'ət mattexhen. **34** Fariseyaaşik'le l'see saddukeyar ghalıybı sa'as alıvkıva g'ayxhımee, Mang'une hiqiy-alla savayle. **35** Mane Q'aanunne mə'allımaaşine sang'vee l'sa silıys l'xəsva Mang'uke inəxdun kar qiyghan: **36** – Mə'allım, Q'aanuneena nekke xəbna əmr nenane? **37** l'see mang'uk'le eyhen: – «Yiğna Rəbb Allah yik'eençe, rıhı'kacar, gırgine ək'elika ikkiykne.» **38** Mana nekke xəbna ts'eppiyna əmr vob. **39** Mançik akarna q'öb'esda ina vob: «Vas k'anena, vas ğu nəxiıriy ikkan həməxiır ikkiykne». **40** Gırgına Q'aanuniy peyğambaraaşın uvhiybı mane q'öne əmirəke giyğal. **41** Fariseyar sacıgeeqa sabıyng'a l'see manbışıke qiyghanan: **42** – Şosqa nəxiıdiy qöö Masıxh vuşune vor? Mana Şavna Dixne? Manbışe «Mana Davudna Dixva» eyhe. **43** l'see manbışik'le eyhen: – Nya'a, manke Allahne Rı'hı'n hoyt'alne Davudee Masıxhık'le «Yızda Xərnava» eyhe: **44** «Rəbbe yizde Xəring'uk'le eyhen: Yızde sağıl gıy're, Zı duşmanar Yiğne g'elik avqa qaa'asmee»? **45** Davudee Mang'uk'le «Yızda Xərnava» eyhexhee, Mana nəxiırna Davudna Dix eyxhe? **46** Mançin alidğhniy l'says şavussecad qeles əxə deş. Mane yiğled neng'veecad yik' hı'ı, Mang'uke sa kar qiyghan deş.

23 l'see cəmə'ətik'leyiy Cune telebabışik'le eyhen: **2** – Q'aanunne mə'allımaaşeyiy fariseyaaşee Mısayne doıyle xətt qa'a ıxha. **3** Şu mançil-allad manbışe eyhençil k'ırı alıxhxı, şok'le uvhuyn gırgın he'e. Saccu manbışe ha'an şu hıma'a, manbışe uvhiyn ha'a deş. **4** Manbışe yı'q'ı'n, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaaşine yı'q'əlqa ilıyxhe. Come man xev cıgeençe l'ğiykar ha'asvaxheyib, t'ub l'ğviykar haa'a deş. **5** Gırgıncad manbışe insanaaşik'le g'acecenva

ha'a. Mançinemeeyid manbişe colyna q'ut əq', tanalınçilin bağar xiliy qa'a. 6 Manbişis otxhanulyoğane cigabişeeiy sinagogbişee nekke qoma gyuv'aras, 7 maydambişee salam alyapt'as, insanaaşe cok'le «Mə'allimva» uvhiy geedxe ikkiykan. 8 Vuşun gırgınbıb çocar vob. Şoqar sa Mə'allim vor. Mançilallad hasre şolqa şavaacad «Mə'allimva» on huma'acen. 9 Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybişee vor. Mançilallad ç'iyene aq'val şavuk'lecad «Dekva» immeyhe. 10 Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masixh vor. Şok'le hasre şavaacad «rəhbərva» immeyhecen. 11 Vuşde yı'q'neene nekke xəring'vee hasre şos k'ilyvalla he'ecen. 12 Vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as. 13 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'allimariy fariseyar! Şu Xəybişee Paççahiyvalin akkabı insanaaşine aq'vabişeeqa qa'a. Maqa şunab ikkəə deş, ikkeepçes vukkananbıb havaysar deş. 15 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'allimariy fariseyar! Şu çiyebi-deryahı gits'idaxhva dinılqa sa xheyir insan sak'ala'asva. Dinılqa sak'al hı'meeyir, şu məxrına insan şole q'önəqqees geer cehinyamıs avak'ı ha'a. (Geenna g1067) 16 Şolqa ver ooxas, bı'rq'ı'n rəhbər! Şu eyhen: «Şavaayiy Allahne xal k'in g'iyasar, man k'in eyxhe deş. De'eş, Allahne xaane k'inəəğəl g'assireene, man eyxhen». 17 Ay ək'el deşin bı'rq'ı'nı! Allahne xaadin k'inəəğəne yugda, deşxhee Allahın xavne, man k'inəəğə muq'addasın ha'an? 18 Şucad meed eyhe: «Şavaamecad q'urbanı allya'ane cigaylen k'in g'assireene, man k'in eyxhe deş. De'eş, ablya'ane q'urbanılqan k'in g'assireene, man eyxhen». 19 Ay bı'rq'ı'nı, q'urbanne yugba, deşxhee, q'urbanı allya'an cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an? 20 Q'urban ablyaa'ane cigayle k'in g'iyarang'vee, mançılqayiy mançilyne gırgıne karalqacad k'in g'iyasar xhinne eyxhe. 21 Allahne xaalqa k'in g'iyarang'veeyid, mançılqad, mançine Arıng'ulqad çıkana k'in g'iyasan xhinne eyxhe. 22 Xəybişilen k'in g'iyarang'veeyid Allahne taxılqaniy mançil Gyu'uring'ulqad k'in g'iyasan xhinne eyxhe. 23 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'allimariy fariseyar! Şu naaneyna, şyuyutna, zirayna yits'inçına sa pay Allahıs quveeyib, Q'aanunee otk'unin nekke ç'ak'ın işı ha'a deş: şu qopkuvalla, rəhı'm, inyam yik'elycad hixan ha'a. Şu şençika sacigee imd ha'askanniy. 24 Ay bı'rq'ı'n rəhbər! Şu ulyoğasın kar miçak curaa'asva vexhxheençe alğayhe, devamee

bıkırbacab k'öögə. 25 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'allimariy fariseyar! Şu k'olayiy g'ab g'adğançe hoyğal, adğançemee manbı vuşde q'ı'rq'ı't'iyvalika, mıssine uleka sı'iyne karaka gyatsts'ı vod. 26 Bı'rq'ı'na farisey, ğu ts'etta k'olayiy g'ab adğançe hoğle, manke manbı g'adğançed məttı qeetxhesınbı. 27 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'allimariy fariseyar! Şu g'abğançe cagvara qav'uynne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğançe vuxheeyib, abğançe hapt'ıynbışde bark'vbışikayiy nəxdıne ıxheeyid mı'q'ı'ne karbişika gyavts'u vooxhe. 28 Şunab həməxüb insanaaşik'le g'abğançe qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pısın işı g'ece. 29 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'allimariy fariseyar! Şu peyğambaraaşine nyaq'vbışıl mavzoleybı alya'a, qopkuynbışınbıd gutsybı uftan qa'a. 30 Qiyğad şu eyhen: «Şi baba-dideeşine gahıl vuxhaynıbxhiy, manbışika sacigee peyğambaraaşına eb k'yaa'as deşdiy». 31 Məxüdü şu peyğambarar gyapt'ıynbışın uşaxar vuxhay gardanaqa alyaat'a. 32 Məxüdxheene, baba-dideeşe gibğılna iş şu g'attivxhan hee'e! 33 Şu xoçebişike g'adıyn xoçebi vod! Nəxübne şu cehinyamıke g'attivxhvanas? (Geenna g1067) 34 Mançilallab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elynan insanar, mə'allimar g'uxoole. Şunab, manbışın sabarabı gyapt'asınbı, çarmıxılqa ts'its'aa'as. Mansanbıb vuşde sinagogbişee çımqüqqa huvu, şahareençe şahareeqa g'e'leepşes. 35 Mançilallab ç'iyeyne aq'val gyapt'ıyne gırgıne qopkuynne insanaaşine ebal-alla şu cuvab qeles. Şu Habilile gibğıl Berekiyeyna dix Zakariyelqameen qopkuyn insanar gyabat'a vuxha. Mana Zakariyır şu Allahne xaaneyiy q'urbanı allya'ane cigayne yı'q'nee gik'u. 36 Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gırgıne karbişıl-allana caza mane gahıne insanaaşılqa gyuvxhas. 37 Ay İyerusalim, İyerusalim, peyğambarar gyabat'ana, vasqa g'axuvuyınbı g'ayeqqa hoolena şahar! Xhulene yəqqeesne şit'en çin şit'yaler, xılıbışik avqa saa'anbı xhinne Zas yiğın insanar sa'as vukkiykın! Şosmee man ikkiykın deş! 38 Həşde ilyaake, vuşun xav g'ulyottul axvas. 39 Zımee şok'le eyhen: «Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhena!» şu eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24 I'sa Allahne Xaane məhleence qığec'umee, Mang'usqa telebabı qeebaxhe. Manbişis Allahne Xaana binaa Mang'us bıkırba haagvas vukkiykan. 2

I'see manbışik'le eyhen: – Şok'le in gırgın g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe, mançına g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırgın ot'al-oxal ha'asın. **3** I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa telebabı qabı qiyghanan: – Ğu şak'le eyhelan, man Ğu eyhen karbı mısane ixhes? Sayır Ğu qalesnang'a hucoone ixhes, dyunyeyn exır hiyxharang'a? (aiōn g165) **4** I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Yugba ilyaake, şu neng'veecad yəqqı'le qıgmaa'acen. **5** «Zı Masixhva» geed insanaaşe qabı eyhes. Manbışe məxüb geebbı yəqqı'le qıgaa'as. **6** Şok'le muhariba əvə, muhariba vuxhesva g'ayxhes. Şu mançile qıməəq'ən. Man gırgın ixhes ikkan. Man gırgın eyxhenbı – dyunyeyn exır k'ane qıxhava eyhen vodun. **7** Millet milletlq, devlet devletlq g'elil qıxhes. Sassa cigabışee mısvalybi ixhes, ç'iyebi i'ğiykaras. **8** Man gırgın «k'oybı giyğalanbıva» eyhen vodun. **9** Mane gahıl şos əq'übabi heles, gyapt'asınbı. Zal-alla şu gırgine milletbışik'le g'umooce vuxhes. **10** Manke gellesin insanar Allahne yəqqı'le savk'alasınbı, manbışik'le sana-sanbı g'umooce qeepxhes, manbışe sana-sanbı duşmanaaşine xılyaq qevles. **11** Horalay geeb peyğambarar qavaales, manbışe geebbı yəqqı'le qıgaa'as. **12** Pisvalla geeb quvxhaylette gellesınbışin sana-sanbı vukkiykınıy k'il qıxhes. **13** Vuşuyiy k'anyaqqamee örxür g'attixhanasda. **14** Mana Xəybışde Paççahiyvaline hək'eena yugna xabar dyunyevollete yuşan haa'asda. Gırgine milletbışilqə mana xabar hipxhirmee, dyunyeyn exır ixhes. **15** Şok'le Daniyal peyğambaree uvhuna xhinnena, «Muq'addasne cigeena həlyvəəq'ənasda xhinnena q'əralla» g'avcumee (hasre qədəqqəng'ulqə hixherecen), **16** yahudeebınbı manke suvabışilqə heepxecen. **17** Hasre mane gahıl, daxalya xaadın karbı aalyat'asva avqa gimeç'ecen, **18** coleenar tanalinçilqəva xaaqa simiyk'alcen. **19** Vuxhne avxuynbışeyiy uşax gyoqa'anbışe mane yiğbışil əq'üba ts'its'a'as. **20** Düə hee'e, vuşun heepxiy qı'dmilqayiy Şabbatne yiğılqə gimexhacen. **21** Mane yiğbışil məxdın divan qıxhas, dyunye itxhınıyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad mısacad ixhes deş. **22** Man yiğbı cit'a qıdi'iybnıxhiy, sang'ussecar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee g'əvxüynbışil-alla man yiğbı cit'a qa'as. **23** Mane gahıl şok'le şavaamecad, «İlyaakende, Masixh inyaa vor, şaa vor» uvheene, mançil haymeebaxhe. **24** Horalay peyğambarariy horalay masixhar qavaales. Manbışe ç'ak'ın əlaamatbıyiy gorsatmabı hagvas. Manbışis g'əvxüynbıb yəqqı'le qıgaa'as vukkiykanas.

25 İlyaaake, Zı şok'le vuşde vuk'lelqə qalesınbı uvhu. **26** Mançil-allad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar sahree vor», «Mana anne gozee vor» mançilqə haymeebaxhe, maqa himaak'an. **27** Nəxüdiy ts'ayılpan şargıl i'xı'mee garbil g'ece, həməxüdüd İnsanna Dix, Zı, siyk'almeə ixhes. **28** Leşnane cigeeqə mayit otxhanan şityarxhe sadaylenbı. **29** Mane yiğbışil qıtxhuyne divanile qiyğa, «Veriğ avqas, Vaz k'yooçes, Xənebi k'yoharas, Xəybışeedin gucbı i'ğiykaras». **30** Manke İnsanne Duxayn əlaamat xəybışee g'aces. Ç'iyeyne aq'valin gırgın milletbı ts'irbı ha'a geşşes. Manbışik'le İnsanna Dix xəybışeene buludbışil xəne gucukayiy nuruka qöö g'aces. **31** Mang'vee Cun malaaiakar g'axuvles, malaikaaşed qaçeençe qıgəəne it'umne syuttyuka Mang'un g'əvxüynbı dyunyeyne yoq'ne surale, q'omançe k'anyaqqamee sa'asınbı. **32** İnciliyne yiveyne hək'eene misaalal k'ırı alixhxhe: mançin t'ur g'avhu t'ele aleylya'ang'a, g'l'l k'ane qexheva şok'le ats'axhxhen. **33** Şok'led man gırgın kar g'acumee ats'axhxhe, İnsanna Dix k'ane vor, Mana akkayne ghalee vor. **34** Zı şok'le hək'edacad eyhe, ine gahılın insanar əlyhəəssecad man gırgın kar ixhes. **35** Xəybıyiy ç'iyə əlyhəəsınbı, Zı uvhuyn cuvab əlyhəəs deş. **36** Man yiğ mısaiyiy ixhesva, sə'ət xhulençiliy ixhesva xəybışeene malaikaaşik'leyiy Allahne Duxayk'le ats'a deş. Man saccu Dekkık'le ats'a. **37** Nüh peyğambarıne gahıl nəxüdiy ixha, həməxüdüd İnsanna Dix siyk'almeeyid ixhes. **38** Q'ıfrımile ögiyl, Nüh gameeqə ikkeç'esde yiğılqamee, insanaaşe otxhan-ulyoğa, adameeşe xhunaşşer haa'a, yedarıb adameeşis əlyhəə vuxha. **39** Q'ıfrım qabı manbışin gırgınbı vukkeesmee, manbışik'le vuççud ats'a deşdiy. Həməxüdüd İnsanna Dix sak'alanang'a ixhes. **40** Mane gahıl colee iş haa'anbışda sa alyart'u, sa g'alercəsda. **41** Yöxxee suk g'iviyxərne q'öne zəiyfayna sa alyart'u, sa g'alercəsda. **42** Mançil-allab muğurba vuxhe, şok'le vuşda Xərna mısa ayres ıxhay ats'a deş. **43** Şok'le innid ats'axhxhe, xaane iyeyiyk'le sixnariy mısa ayresva ats'axhxhanxhiy, mana g'ilydirxhu, sixnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy. **44** Mançil-allab yugba ilyaaake, sok'le İnsanna Dix mısa ayres ıxhay ats'a deş. **45** Nukaraaşis cine gahıl otxhuniy helecenva, manbışil ooqa iyeseə gıxhxhına qorkuna, ək'elynana nukar vuşune? **46** İyeyiy xaaqa sak'imee, vucee uvhuna iş haa'a g'oocena nukar nimee baxtivariy! **47** Zı şok'le hək'edacad eyhe, iyeseə mang'uke cune gırgineecar karana xərmaniy ha'as. **48**

Hucooniyxan ixhes manacar nukar pısa ıxhanaxhiy? Mang'vee «Yızda xərna həşdəbişee qales deşva» uvhu, 49 giğalasdaniy vuc xhinnen nukarar gyoota, p'ıyanınbşıka otxhun-ulyoğa. 50 Mang'una xərna, mang'une ək'eleeqacar qıdyalesde yiğil, sə'ətıl qarı, 51 mang'us yı'q'na caza huvu q'öbvalla haa'anbşıka sacigeeniy havaces. Mançe geşşuybiyiy ik'arıkə silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

25 Mane gahıl Xəybışda Paççahiyvalla nişikiy akaraba vuxhes? Haane, yits'ıyre içiy bazırbi alyaat'u tsumayne ögiylqa qığeepç'ı. 2 Mane içeeşına xhoyre ək'elikana, xhoyrer bəç'ər kar yeexhe. 3 Bəç'ərne içeeşe bazırbi alyaat'anbı, yicbı gyoxhxhan ha'asın q'ışmee alyaat'a deş. 4 Ək'elikanbışemee bazırbışıka sacıgee, q'ışıd alyaat'an. 5 Tsuma qarı hidiyxharva, manbışın gırgınbı nik'en avqu g'alyabak'anbı. 6 Xəmnə yı'q'nee «Tsumay qöövur, mang'une ögiylqa qığeepç'eva» ts'ir qavayle. 7 Mane gahıl, mane içeərşın gırgınbı oza qeepxha con bazırbi qa'a gıviyğal. 8 Bəç'ərne içeeşe ək'elynanbşıq'le eyhen: «Vuşde q'ışıke şasıd hele, yişin bazırbi k'ədəqqə vod». 9 Ək'elynane içeeşe eyhen: «Deş hele, şı yişde q'ışıke şosud huvee, şasıd şosud g'ayxharas deş. Mançin nekke yugun, şu şosun hapk'ın massa helenbşıke alişşe». 10 Manbı q'ış alişşes hapk'ınne gahıl tsumay qaraylena. Manasa xhoyre içiymee, mang'uka sacıgee davatbı ixhesde cıgeeqa ikkeepç'ı, akkabı qa'anbı. 11 Qiyğa bəç'ər içeər qabı «Yışda xərna! Yışda xərna! Şasıd akka eeqeval» eyhe. 12 Tsumee manbşıq'le eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş». 13 Mançıl-allab muğurba vuxhe. Şok'le Mana qalesın yiğid, sə'ətıd ats'a deş. 14 Mane gahıl eyxhenbı yəqq'ılqa qığəəne insanık akarda ixhes. Mang'vee yəqq'ılqa qığeç'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodunmeen gırgın kar manbşıqla amaanatna g'alyadaççe. 15 Mang'vee manbışis sik'ı, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant pılın huvu ayk'an. 16 Xholle talant pılın ıxhayng'vee, zara ark'ın man pıl sa menne işeeqa gıxhxhı, mançılqa xhobled hexxa'an. 17 Q'ölle talant pılın ıxhayng'veeyid həməxüid hı'ı, mançılqa q'ölled hexxa'an. 18 Sa talant pılın ıxhayng'vee xandak' alitk'ur, xəring'vee cusqa amaanat xhinne huvuyın pıl maqa dyugul ha'a. 19 Xilece gah ılğevç'uyle qiyğa, mane nukaraaşına ıyesiy sak'ı, vucee manbışisqa amaanat xhinne huvuyne pılne hək'ee qiyghan. 20 Xholle talant pılın amaanatna

alyaat'ıyng'vee, xholled hexxada adı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa xholle talant pılınniy g'aletçu. Haane, zı mançılqa xholled hexxı'ıyn». 21 İyesee eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Ğu k'ınna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ıxhava, zı ğu xənnə işbışılqa gıxhxhes. Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhe!» 22 Q'ölle talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa q'ölle talant pılınniy amaanatna g'aletçu. Haane, zı mançılqa q'ölle talantid hexxı'ıyn». 23 Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhe!» 24 Sa talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, zak'le ğu it'umna insan ıxhay ats'anniy, ğu üvxüdivxı'yne cıgeençe qıviyşalna, udyoozuynə cıgeençeb saa'anaxhe. 25 Zı mançile qərq'ı'n, mançıl-allar hark'ın ğu huvuyın sa talant pılın ç'iyek avqa dyugul hı'ı. Ğu huvuyın haane, həşde yı'q'alqa aleet'e». 26 Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Ğu iş haa'as devkanna, pısa nukarır! Ho'ne vak'le ats'anniy, zı üvxüdivxı'yne cıgeençe qıviyşalna, udyoozuynə cıgeençeb saa'anava? 27 Manke ğu, zı huvuyın pıl faizisxheeyid huvu, zı qalesse yızdemee hexxa'askanniy! 28 Həşde mang'usse mana talant alyapt'ı yits'ible talantnang'usqa qevle! 29 Şavuyayiy vod, məxrıng'us sık'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxalika ixhes. Şavuyayiy deş, məxrıng'une xılençe vodunıd g'ayşesın. 30 Mana nişiscar karai'dəəna nukar, xaançe qığavhu, sa miç'axne cıgeeqa dağeərçe. Mançe geşşuybiyiy ik'arıkə silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes». 31 İnsanna Dix Cune gırgıne malaikaaşıka, Cune nuree qarımee, Mana Cune nurune taxtil gyuaras. 32 Gırgın milletbı Mang'une ögiylqa sales. Mang'veeyib vəq'əbı ts'e'bışıke cura'ane çobanee xhinne, manbı sana-sang'uke curaa'asınbı. 33 Mang'vee Cune sağılqa vəq'əbı, solulqad ts'e'ebı sa'as. 34 Mane gahıl Paççahee Cune sağne suralinbşıq'le eyhesin: «Yızde Dekkee xayır-düə huvuyınbı! Zasqa qudoora, dyunye itxhınıyng'acad şosva hav'una Paççahiyvalla gırgıne gahbışiscab şos alept'e. 35 Zı missıranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu, Yızın ghal-miz xhyanika gyotxhanang'a şu Zas xhyan huvu, Zı menne cıgeençenaniy vor, şu Zake vuşda hı'ı. 36 Zı ts'elerniy vor, şu Yızde tanalqan kar huvu, Zı ik'armee, şu Zaqa ilyaakıynbı, Zı zındaneenang'a, şu Zal alycaaxvas abı». 37 Manke qopkuynbışe Mang'uke qiyghanasın:

«Yişda Xərna, Ğu mısane mıssıra axu, şi mısane Vasın oxhanasın kar huvu? Mısane Yiğın ghal-miz xhyanika gyotxhanang'a, şi Vas xhyan huvu? **38** Mısane şak'le Ğu menne cigeençena xhinne g'acu yişda hı'ı? Mısane şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu? **39** Mısane şak'le Ğu ık'ar, zindanee g'acu Vasqa abı?» **40** Paççaheemee manbışik'le eyhesin: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'imne çocaaşine sang'us hı'ıyn, Zas hı'ıyn xhinne eyxhe». **41** Manke Mang'vee Cune solne suralinbışik'led eyhesin: «Bed-düə alyapt'ıynbı, Yizde ögiyle ts'its'eepxhel İblisiy çine malaikaaşis qı'ıyn ts'a vod, şunab maqa hudoora. (aiōnios g166) **42** Manıd Zı mıssırang'a, şu Zas oxhanasın kar hidevuva, Yızın ghal-miz xhyanika gyotxhanang'a, ulyoğasın xhyan hidevuva, **43** Zı menne cigeençena xhinne g'acu, vuşda hıdyı'ıva, Zı ts'elernang'a tanalqan kar hidevuva, Zı ık'arang'a, zindaneenang'a Zasqa ityabıva». **44** Manbışed qidghın ha'asın: «Yişda Xərna, mısane şak'le Ğu mıssıra, ghal-miz xhyanika gyotxhan, menne cigeençena xhinne, ts'eler, ık'ar, zindanee g'acu, Vas ikkanan hidi'ı?» **45** Mane gahıl Mang'vee manbışis inəxdun alidghıniy qeles: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'imne çocaaşine sang'us man hıdyı'ıva, Zak hı'ıyn xhinneecad eyxhe». **46** Manbışis gırgıne gahbışisda caza hevles, qopkuynbışismee gırgıne gahbışisda i'm'r hevles. (aiōnios g166)

26 I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, telebabışik'le eyhen: **2** – Şok'le q'öne yiğile Peesax ixhesva ats'an. İnsanna Dixır çarmıxılqa ts'its'e'ecenva mebinbışde xılyaqa qeles. **3** Mane gahıl kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy milletın ağsaqqalar Kayafa donane xərne kaahinne məhleeqa savayle. **4** Manbışe fı'l hav'u I'sa aqqı, gik'asva yuşaneepxha. **5** Manbışe eyhe ixha: – Man saccu bayramnang'a hıdy'a's, sayid millet g'elil qexhe. **6** I'sa Bet-Anyee maşnan i'xnabınane Şimonne xaanang'a, **7** Mang'usqa sa zəiyfa ayreele. Mane zəiyfayne xıly'a'd geed gıranın ətirnan marmarın g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəiyfee man ətir I'sayne vuk'lelqa qadağva. **8** Telebabışis mançike qəl vuxha eyhen: – Hexxan kar nişisne ha'a? **9** Nya'a, man ətir gıranda massa huvu, çike ıxhayn pıld kar deşınbışis heles ixhesıniy. **10** I'sayk'le manbışe eyhen ats'a-ats'a, manbışik'le eyhen: – Nya'a şu zəiyfa t'yats'exal hee'e? Məng'ee Yizdemee yugna iş hav'u. **11** Kar deşınbı gırgıne gahbışıl şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışıl şoka ixhes deş. **12** Məng'ee Zalqa

man ətir qadğu, k'eyxhas ixhesin xhinne qı'ı. **13** Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunyeyne ikkanne cıgee ina yugna xabar mısa yuşan hav'ee, ina zəiyfar yik'el qıyele'esda, yıcee hı'yımd. **14** Mane gahıl yits'ıq'vəne telebayke, Karıotğaçene Yahuda donane sang'vee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqa arı eyhen: **15** – Zı Mana vuşde xılyaqa quvee, şu zas hucoona heles? Manbışed mang'us xhebts'al nuk'rayn pıl hele. **16** Mane yiğile Yahudee I'sa manbışde xılyaqa qelesda gah t'abal ha'a giyğal. **17** İlydyadiyne gıneybışde bayramne ts'ettıyne yiğil, telebabışe I'sayke qiyghanan: – Vasın exhaliysin Peesaxın otxhunıy nyaane he'e? **18** I'see manbışik'le eyhen: – Şahareeqa hapk'ın inəxrıng'usqa ikkeepç'ı, mang'uk'le eyhe: «Mə'allimeevud eyhe, Cuna gah hipxhırna, Vucee Cune telebabışika sacıgee Peesax yiğne xaa ağahas». **19** Telebabışe I'see uvhuyn gırgın hı'ıyle qiyğa, Peesaxısın oxhanasın kar ha'a. **20** Exha qexhemee I'sa Cune yits'ıq'vəne telebayka sufranılqa savayle. **21** Manbışe kar otxhanmee, I'see eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xılyaqa qeles. **22** Telebabışe aq'vabı qı'ı, Mang'uke sana-sang'uqad qihna qiyghanan: – Yızda Xərna, zı deş ho'öçee? **23** I'see eyhen: – Zaka sacıgee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee, Zı mering'une xılyaqa qeles. **24** İnsanna Dix Cune hək'ee Muq'addasne Otk'uninçee otk'unin xhinne əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xılyaqa quvuyng'ulqa ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda ixhes. **25** Manke I'sa mering'une xılyaqa qeles ikkanne Yahudeeyid qiyghanan: – Mə'allim, zı deş ho'öçee? I'see mang'uk'le eyhen: – Manva ğucad uvhu! **26** Manbışe karbı otxhanang'a, I'seeyid gıney alyaat'u, Allahıs şukur hav'u gıney hatq'ur telebabışis huvu eyhen: – Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod. **27** Qiyğa Mang'vee k'ola alyaat'a, mançıl-allab Allahıs şukur hav'u, telebabışisqa quvu eyhen: – Mançeençee gırgıng'vee ulyoğe! **28** İna Yızda eb vob, insanaaşine geebne bınahbışile ilyhepç'esdemee k'yaa'ana. Mana eb mugaavile yugba vuxhecenva k'yap'ın. **29** Zı şok'le eyhen, Dekkına Paççaahıyvalee şoka sacıgee ts'edın ulyoğasde yiğılqamee, Zı sayid t'imilene ine meyvayke hı'ıynçike ulyoğas deş. **30** Manbışe Zabureençen mə'niybı qətqı', Zeytunne suvalqa avayk'an. **31** Qiyğa I'see manbışik'le eyhen: – G'ıyna xəmdə vuşde gırgıng'vee Zı g'alerçesdava otk'un: «Zı Çobanıms I'xəs, Syuruneedin vəq'əbıd heetxvasınbı». **32** Zı üç'ür qı'ımeeme, Galıleyeeqa əlyhəəs, şu maa'ab gozet

haa'as. **33** Pyoturee Mang'us inəxdın alidghiniy qele: – Gırgıng'veecar Ğu g'alerçveene, zı Ğu mısacar g'alerçes deş! **34** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı vak'le hək'edacad eyhe, g'iyna xəmdə dadal hook'asse, vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhes. **35** Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Zı Vaka qik'as gyurxheeyir, zı man ha'as deş! Telebabişde girgıng'veecad manva eyhe. **36** I'sa manbişika Getsemaniye eyhene cigeeqa qarı, telebabişik'le eyhen: – Zı hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're. **37** Mang'vee Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un yik' sacuraycad qa'a giyğal. **38** Manke I'see manbişik'le eyhen: – Yızın rı'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'i. İnyaa aaxve, Zakasana muğurba gyuv're. **39** Mana sık'ırna şaqana ark'ın aq'vakkena ç'iyelqa g'alirxhu, düə haa'a: – Dek Yızda! Hasre eyxhexhee, Zı mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas! Zas ikkan xhinne deş, hasre, saccu Vas ikkanan xhinne ixhecen! **40** I'sa telebabişisqa sak'imee, g'ecen manbı g'alyapk'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu'ı eyhen: – Nya'a şosse Zakasana sa sə'ətna xheeyib muğurba gyuv'aras dəəxə? **41** Qopkune yəqqı'le sivmiyk'alcenva muğurba avxu düəbi he'e. Rı'h it'umda, canmee guc deşin vodun. **42** I'sa q'ör'es ark'ın meeb düə haa'a: – Dek Yızda! Zas mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas dexhexeene, hasre Vas ikkanan xhinne ixhecen. **43** I'sa sark'iling'a manbı meeb g'alyapk'ı g'ooce. Manbı geeb obzur vuxhayke uleppı aaqas əxə ıxha deş. **44** Mang'vee manbı g'alyav'u xhebir'es manacab düə ha'as ayk'an. **45** Qiyğə I'sa telebabişisqa sak'ı eyhen: – Vuşun girgınbı g'alyapk'ı manzilybine ha'a? Haane, gah k'ane quvxha, İnsanna Dix bınahnanbişde xılyaqqa qele. **46** Oza qeepxhe əlyhəəs. Haane, Zı mering'une xılyaqqa qelesda qöö vor. **47** Yıtsıq'vəne telebayna sa eyhena Yahuda qööng'ə, I'sa yuşan ha'acarniy vor. Mang'uka sacigee geeb g'ilıncnanayiy dalnan insanar vooxhe. Manbı kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy milletne ağsaqqalaaşə g'axuvynbı vuxha. **48** I'sa manbişde xılyaqqa qelesde Yahudee işaara huvu uvhunniy: – Zı Şavus ubba hee'ene, I'sa Mana vor, Mana aqqe. **49** Mane gahıl mana I'saysqa qıxha «Salam, yızda Mə'əllimva!» uvhu Mang'us ubba ha'a. **50** I'see mang'uk'le eyhen: – Hambaz, ğu nişisiy arı, man he'e. Mankecab I'saysqa insanar qeepxha, Mana aqqaqqana. **51** Manke I'saykane sang'vee g'ilınc hı'tdidı', xərne kaahinne nukarne k'ırıyle k'ena i'xı', mang'un k'ırı g'a'adaçcen. **52** I'see mang'uk'le eyhen:

– G'ilınc cigeeqa gıxhxhe. G'ilınc xılyaqqa alyaat'ıyn girgınbı g'ilıncikecab hapt'as. **53** Deşxhee, vasqa həməxüdeə qöö Zasse Dekkikee kumag heqqas əxəs dişdiyhan? Zı uvhuynxhiy, Mang'vee Zas mankecad yıts'ıq'vəne legionıle geed malaaikarniy g'axiles. **54** İn karbı ixheskaniy deşxhee, nəxüdnıy Muq'addasne Otk'unıybışee otk'unıynbı ixhes? **55** Mane gahıl I'see cəmə'ətık'le eyhen: – Nya'a g'uldurulqa vüqqənbı xhinne g'ilıncbişikayiy dalbişikə Zı aqqas abı? Zı yiğis Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'amee, şu Zı aqqı deş. **56** İn girgın karbı peyğambaraaşine otk'unıybışee, otk'unıynbı ixhecenva eyxhe. Manke girgıne telebabişə I'sa g'alerçu, heepxı avayk'ananbı. **57** I'sa aqqıynbişə Mana xərne kaahinne Kayafayne k'anyaqa qarayle. Q'aanun mə'əllimariy ağsaqqalarbı maqa savayle. **58** Pyotur əq'ənançecar xərne kaahinne məhlaysqamee I'sayqa qihna qarayle. Hucooyiy eyxheva g'acesva, Pyotur məhleeqa ikkeç'u xərne kaahinne g'aravulyçeeşikə giyar. **59** Kaahinaaşın ç'ak'ınbişiy Aali Şuureene girgıng'vee I'sa gik'asdemeə horbişikə Mang'une aq'val ulyoozarasınbı t'abal haa'a vuxha. **60** Horbişikə aq'val ulyoozarasınbı geebbı abeeyib, manbişis ikkanəxrına iveeke deş. Nekke qiyğə q'öyre insan qığəç'u **61** eyhen: – Mang'vee «Zasse Allahın xav qukkıyok'al hı'ı, xhebne yiğee aly'a'as əxəva» uvhu. **62** Xərna kaahın suğotsu, I'sayk'le eyhen: – Manbişə Yiğne hək'ee eyhençis nya'a Ğu cuvabcad qidele? **63** I'see mang'une cuvabısıd vuççud eyhe deş. Xərne kaahinee meed Mang'uke qiyghanan: – Zı Vake, Vorne Allahne doyule qiyghan: Allahna Dix, Masıxh Ğune? **64** I'see mang'uk'le eyhen: – Ğu qotkuda uvhu. Zimee şok'le mançiled hexxada eyhes, inçile qiyğə şok'le İnsanna Dix, Girgın Əxəng'une sağne sural gyu'uriy buludbişil qööcar g'aces. **65** Manke xərne kaahinee culyun tanalınbı qıtaxı'ı eyhen: – Mang'vee kufur hı'ı! İnçile qiyğə şas aq'val ulyoozarasınbı nişisınbine? Mang'vee hı'iyn kufur şok'led g'ayxhiyn! **66** Şu mançik'le hucoovane eyhe? Manbişed «Mana taxsirkarır, gik'as eyxheva» eyhe. **67** Mankecabı gıviyğalanbı I'sayne aq'vays xudaariy tyubı i'xiyxə. Sassanbişə Mang'une aq'veeqə çapalaxbı i'xiyxə **68** eyhe ıxha: – Ay Masıxh, şas peyğambar xhinne yuşan hı'ı eyhelan, şavaayiy Vas i'xiyxə? **69** Mane gahıl məhlee gyu'urne Pyoturusqa gulluxçiy zəiyfa qiyxha eyhen: – Ğunar Galileyeençene I'sayka sacigeeniy vor. **70** Girgıng'une ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydyaat'u eyhen: – Ğu hucoome eyhe,

zak'le ats'a deş! 71 Qiyğa mana akkabışısqa qarımee, sa menne gulluxçiy zəiyfayk'le g'acu eyhen: – İna insanır Nazaretğançene I'sayka sacigeeniy vor. 72 Pyoturee meed gardanaqa ilydyaat'u, k'in g'assır eyhen: – Zak'le mana İnsan ats'acar deş! 73 Sahavule, şaqana ulyobzuriyn insanar mang'usqa qabı eyhen: – Hək'erar ğu şenbışda vor. Manva yiğne yuşan hı'ıncadıd eyhe. 74 Pyoturee cuqacad g'arğışbid hı'ı, k'ınyıd g'assır, eyhen: – Zak'le mana İnsan ats'a deş! Mane gahılıyb dadal hook'a. 75 Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle. Mana mançe qığec'u, hülöörəxə geşşe giyğal.

27 Miç'eed qıxhamee, ğırgıne kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy milletne ağsaqqalaşe I'sa gik'u ak'an ha'as ikkanva eyhe. 2 Manbışe I'sayn g'el-xıl ay'tıl, Romeençe xərna xhinne g'axuvuyne Pilatne xıyaqa qele. 3 I'sa mering'une xıyaqa quvuyne Yahudayk'le Mana gik'as ikkan g'acumee, mang'us vucee hı'ıynçile naş qexhe. Vucee alyaat'uyın xhebts'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbışısqayiy ağsaqqalaaşısqa qadı, 4 «Zı bınah hav'u, taxsir deşda İnsan gik'asva vuşde xıyaqa quvuvu» eyhe. Manbışemee mang'uk'le «Mançike şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe. 5 Yahudee vucee mane işil-alla alyaat'uyın pıl Allahne xaa dağ'ı, mançe ark'in vuceecar-vuc gıvayxanna. 6 Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe mang'veen dağ'ıyn pıl sı'ı eyhen: – İna ebake quvuna q'iyimat vuxhayke, Allahne xaane q'utyeeqa gyuvxhes vuxhes deş. 7 Manbışe conecab əree gaf hav'u, mane pılıke menne cigeençe qabıynbı k'leepxhesın, nyuq'vneke k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. 8 Mançıl-allad, mane cigayk'le g'ıyniyne yiğılqamee «eban çolva» eyhe. 9 İnəxüid Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «İzrailybışe Mang'us gyuvxhuna q'iyimat, xhebts'al nuk'ra, manbışe alyapt'ı 10 mançike k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. Manva zak'le Rəbbeeniy uvhu». 11 I'sa Pilatisqa, mane cigayne xəring'usqa arımee, mang'veen I'sayke qiyghanan: – Yahudeeşına Paççah Çüne? I'seeyid mang'uk'le «Ğucad məxiüd eyheva» eyhe. 12 Kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy ağsaqqalaşe Mang'une gardanaqa taxsir giyxheme, I'see nıq'cad qığayhe deş. 13 Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan: – Yiğne gardanaqa giyxhenmeen karbı Vak'le g'ıyxhe dişee? 14 I'see mang'une nenecad cuvabıs alidğhınıy qele deş. Mançile Pilat geer mattexhena. 15 Ğırgıne Peesaxne bayrambışıl, mane cigayne xəring'vee, Pilatee sa

aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına insan cəmə'ətiniy g'əxəna. 16 Mane yiğbışıl sa qıvaats'ına, I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe. 17 Mançıl-allad millet sacigeeqa sadımee Pilatee qiyghanan: – Şos zı vuşu g'aykkıne ikkan? I'sa Barabbane deşxhee, Masıxhıva eyhena I'sane? 18 Mang'uk'le ats'anniy, manbışe I'sa paxılıyvalın cune xıyaqa quvuvu. 19 Pilat cune taxtıl gyu'urmee, mang'une xhunaşşee mang'usqa ina xabar ana insan g'ıxele: – Mane qorkune İnsanıkana vaqa iş mooxhecen, g'ıyna zı nik'ek, Mang'unemee geeb əq'üba opxhun. 20 Kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy ağsaqqalaşe millet mizel aqqı, manbışe Barabba g'aykeva, I'sar gik'eva eyhecenva. 21 Pilatee manbışike qiyghanan: – Zı vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke? Manbışed «Barabbava!» eyhe. 22 Pilatee manbışike «Masıxhıva eyhene I'sayk hucoo he'evane?» qiyghan. Manbışde ğırgıng'vee «Çarmıxılqa ts'its'e'eval!» eyhe. 23 Pilatee «Nişıl-allane? Hucoone Mang'vee qelasın hı'ıva?» qiyghan. Milletınmee «Çarmıxılqa ts'its'e'eval!» sık'ılbab xəbna ts'ir haa'a. 24 Pilatik'le cune xılence vuççud qüdüö, millet sık'ıldad g'elil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne ögiyl xileppi hodğul eyhen: – Şok'lecad g'ecen, Mang'uke k'yapk'ıyne ebal-alla zalqa taxsir deşin. 25 Milletıncad mang'us inəxdın alidğhınıy qele: – Mang'uke k'yapk'ınne ebal-alla şınayiy yişde uşaxaşşee cuvab qeles! 26 Manke Pilatee manbışdemee Barabba g'aykka'ana. I'sar çümqbı ı'xı', çarmıxılqa ts'its'a'as qeleva eyhe. 27 Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qıkkəkka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqa legioncad sadayle. 28 Manbışe Mang'une tanalınbı qakky'ı, Mang'ulqa ç'əran p'laş aly'a. 29 Zazalxumbışike tac hootxur vuk'lelqa gyavhu, sağne xıyaqad q'amış hele. Qiyğab q'aratsabışıl gyuv'ur «Yahudeeşine paççahıs salam vuxhena!» uvhu Mana demalqa giyxhe. 30 Mang'us tyubı ı'xiyxə, q'amış alyapt'ı vuk'lele k'ena üvxiyxə. 31 Mana demalqa gıxhxııyle qiyğa, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqa Cuncad karbıd alyı'ı çarmıxılqa ts'its'a'asva g'aqa qığayhe. 32 Manbı g'aqa qığəəng'ə, manbışısqa Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşee mang'usqa I'sa gıvaxanasın çarmıx haqqas ilekka. 33 Golgota donane cigeeqa qavayle. Golgota «vuk'ləna bark'v» eyhen vodun. 34 Mang'us ödüka alıkkı'ıyn çaxır hele. I'see man ghalek set'umee, ulyoğas ikkiykan deş. 35 Eskeraaşee Mana çarmıxılqa ts'its'ı'ıyle qiyğa, çöp k'eççu Mang'un tanalınbı cone əree qa'a. 36

Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uqa ilyaaka. 37 Vuk'lel ooqad «Yahudeesina Paççah I'sa haaneva», mana nişil-allayiy çarmıxılqa ts'its'i'va otk'un gixxhı ıxha. 38 Mane gahıl I'sayka sacıgee, Mang'une sağıli solul q'öyre g'uldur çarmıxılqa ts'its'aa'a. 39 K'anençe i'lğəmbişe vuk'ulybı g'uvoyxhar, Mang'uk'le cuvabbi eyhe ıxha. 40 «Allahın xav qottul, xhebne yiğee alya'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmıxıle gyaqqe, Ğucar Ğu g'attixhan he'eva!» eyhe ıxha. 41 Kaahinaaşine ç'ak'ımbişer, Q'aanunne mə'allımaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqa gixxhı eyhe ıxha: 42 – Məbınbı g'attıvxhan haa'anbıniy, Cusse Vucme g'attixhan ha'as əxə deş! İzrailyna Paççah vorna, hasre çarmıxıle giç'ecen şınad Cus inyam ha'as. 43 Mang'vee yı'q' Allahılqaniy qızzır, Allahısır Mana ikkanxhee, hasre g'attixhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvaniy» eyhen! 44 I'sayka sacıgee çarmıxılqa ts'its'av'uyne g'ulduraaşed I'sayk'le həməxdun cuvabbi uvhu. 45 Yı'q'ı'hı'le sə'ət xhebıncılqamee ç'iyeyn aq'va miç'ax qexhe. 46 Sə'ət xheyible vooxheme, I'see ts'irika eyhen: – Eli, Eli, lema savxtani? (İn «Yızda Allah, Yızda Allah, nya'a Ğu Zı g'alerçuva?» eyhen vodun.) 47 Maa k'ane ulyobzurune sabaranbışik'le man g'ayxhı eyhen: – İng'vee İlyas peyğambarır qoyt'al. 48 Manbışda sa mankecar g'adarxhun, gupk'a alyaat'ı ç'ürç'üməne çaxıreeqa k'yoq'u, q'amışılqa qav'u Mang'une ghalesqa qaa'a, ulyoğecenva. 49 Mansanbışemee eyhe ıxha: – Mana Culer-alqa g'alerçe, ilyaakas İlyasee arı Mana g'attixhan ha'asee? 50 I'see meeb xəbna ts'ir hav'umee, nafas qiğeç'een. 51 Mane gahıl Allahne xaab gyuvapıxına örtyug q'omançe k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cigeeqa qooxhe. Ç'iyebi i'ğiykar, ganzbı q'öne cigeeqa qeedaxhe. 52 Nyaq'vbı çiled-alqa aaqı, maabın gellesin qopkuyn insanar suğoots'anbı. 53 Manbı I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, nyaq'vbışeence qiğeepç'ı muq'addasne şahareeqa, İyerusalımeeqa ikkeebaç'e. Maa'ab manbı xılece insanaşik'le g'ooce. 54 I'sayne vuk'lel oğa ulyorzulyne k'omandırık'leyiy eskeraaşik'le ç'iyebi i'ğiykar, maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile it'umba qəpç'i'n, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurva!» eyhe. 55 Maa'ab əq'anənce ilyaakan xılece yedarıb vuxhaynbı. Manbı Galıleyeencecab I'sayqab qihna, Mang'us g'ullux haa'as qöönbı vuxha. 56 Maa'ar manbışde yiq'ne Magdaleençena Mayram, Yaaq'ubnayiy Yusufna yed Mayram, Zavdayne dixbışda yedir vuxhaynbı. 57

Exha qexheme, sa karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabışda sa, Arimateeğançena Yusuf eyxhe. 58 Mana Pilatne k'anyaqa hark'ın, I'sayn mayit qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayit mang'usqa qeleva əmr haa'a. 59 Yusufee I'sayn mayit alyaat'u, məttine kafaneeqa hiyk'ar. 60 Qiyğar Mana ganzine ab hipk'ırne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gixxhı, mançeeqa ikkəəne cigeeqab xəbna g'aye qavaak'an haa'a. 61 Magdaleençena Mayramıy manasa Mayram nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe. 62 Qınne yiğil, man Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy farıseyar Pilatne k'anyaqa sabı 63 eyhen: – Xərna, şene horalee üç'ürnang'a uvhuynniy «Vuc xhebne yiğile üç'ür qixhes». 64 Mançil-allab əmr hee'e xhebıd'esde yiğılqamee nyuq'vneqa ilyaakecen. Deşxhee telebabı abı Mana qöqü milletik'le «Mana hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhava» eyhes. Man qiyğıyn hor, ts'ettıynçile pısın ıxhes. 65 Pilatee manbışik'le eyhen: – G'aravulyçerib alyapt'ı havak'ne, şos nəxüdiy ikkan, he'e. 66 Manbı hapk'ın nyuq'vneeqa ikkəəne cigee g'ayelqa peçat gyı'xı', maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

28 Şabbatın yiğ ilğeç'uyle qiyğa, ülycümne ts'ettıyne yiğil çakba miç'eeb Magdaleençena Mayramıy manasa Mayram abaylenbı nyaq'v g'avces. 2 Sayid sayangada, it'umda ç'iyebi i'ğiykır, manıd Rəbbın malaaiik xəənçe giç'u nyuq'vneeqa ikkəəne cigee g'aye qavaak'an hav'u, çil gyu'urva ıxha. 3 Malaaiik yic ts'ayılpanık, çin tanalın karbıd cagvarada yiz xhinne ıxha. 4 Maa ulyobzurıyine g'aravulyçeeşik qəpç'i'niyvalın zeze ooxha, manbı hı'ğəpkrı hapt'ıynbı xhinne aaxva. 5 Malaaikee zəiyfeşik'le eyhen: – Qı'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarmıxılqa ts'its'ına I'sa t'abal ha'a ıxhay. 6 Mana inyaa deşda, Vuçe eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led Mana g'alırxhuyn ciga g'ace. 7 Zaraba apk'ın Mang'une telebabışik'le eyhe: «I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ı, şole ögee Galıleyeeqa ark'ın. Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zı şok'le eyhen. 8 Yadar qəvəyq'ənanbı. Manbı I'sayne telebabışıs xəbar hevles, nyuq'vnesse şadeepxha g'adaaxvananbı. 9 Sayır manbışde ögeeqa I'sa Vuccar qiğeç'u, «Şos salamva» eyhe. Yadarıb Mang'usqa qeepxha Mang'un g'elybı xhılıbışeeqa sı'ı, Mang'us k'yoozaranbı. 10 I'see manbışik'le eyhen: – Qı'məəq'ən! Hapk'ın Yızde çocaaşik'le eyhe, Galıleyeeqa qudooracen. Manbışik'le ma'ar Zı g'acesda. 11 Yadar telebabışısqa

vüqqəmee, g'aravulyçeeşin sabarabı şahareeqa abı
cok'le g'acuyın karbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışis yuşan
ha'a. **12** Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe ağsaqqalaaşika gaf
hav'uyle qiyğa, g'aravulyçeeşis geed pılbı huvu **13**
eyhen: – Eyhe «şi xəmde g'alyapk'imee Mang'une
telebabişe abı Mana qöqına». **14** Mana gaf Pilatne
k'ırıysqa hipxhireene, şi mang'uşa gaf hav'u,
gyapk'ıyne dağamiyvalike şu g'attyuvxhan haa'asınbı.
15 G'aravulyçeeşed pılbı alyaat'u, gırgın cok'le uvhuyn
xhinne ha'a. G'iyiniyne yiğılqameeyib yahudeeşe mana
gaf məxüb haa'a. **16** Yits'ıssar teleba Galileyeeqa,
I'see manbışik'le uvhuayne suvalqa avayk'an. **17**
Manbışik'le maa'ar I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbı.
Sabarabı şakkalycab aaxva. **18** Manke I'sa manbışisqa
qıxha eyhen: – Xəybışeenayiy çiyeyne aq'valyna
gırgına xəbvalla Yizde xılyaqa quvu. **19** Mançil-allab
hapk'ın gırgıne milletbışike Yızın telebabı hee'e,
manbı Dekkine, Duxayne, sayıb Muq'addasne Rı'hı'ne
doyuka xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı aleet'e'e. **20**
Manbışis Zı şos əmr hav'uyın xhinne, gırgın ha'as xət
qe'e. Zınar dyunyeyn axır qalesmee, gırgıne gahbışil
şoka ixhes. (aiōn q165)

Yəhye

1 Ts'etta Cuvab ıxha. Cuvab Allahıka sacıgee ıxha. Cuvabcad Allah ıxha. **2** Man Cuvab ts'ettacad Allahıka ıxha. **3** Girgin kar Mançile ğana itxhın, itxhınne karbışın nencad Man dena itxhın deş. **4** I'mı'r Mançeeniy vob, mane i'mı'rınıb insanaaşıs Nurniy hele. **5** Nurun miç'axiyvalee işixniy gıyayhe, man miç'axiyvalisse höğös əxə deş. **6** Allahee Yəhye donana insan g'ixele. **7** Mana şahad xhinne qarı, Nurune hək'ee yuşan ha'asva, gırgıng'veeyib mang'ule ğana inyam he'ecenva. **8** Mana vuc Nur deş ıxha, Nurune hək'ee yuşan ha'as qarı. **9** Hək'en Nur dyunyelqa qadı. Mane Nuren gırgıne insanaaşılqa işixniy gıyayhe. **10** Nurun in dyunye itxhın. Man Nur ine dyunyelqa qadeeyid, ine dyunyeyk'le Man qıvaats'a deş. **11** Mana Cunbışıs qar qareene, manbışe Mana k'ane qı'ı deş. **12** Mana k'ane qı'ıyne gırgımbışıs, Mang'une doyuqla inyam hı'ıynbışıs, Manbışıs Mang'vee Allahın uşaxar vuxhes vəvxüy huvu. **13** Manbı insanıke, insanne xuruşuke vuxhaynıbı deş vob. Manbı Allahıke vuxhaynıbı vob. **14** Cuvabıke İnsan qıxha, Mang'un xav yışde yı'q'nee ıxha. Şak'le Mang'un Nur g'acuyn, Mane vorne-deşde Dixes Dekkee man Nur huvu. Mana Dix hək'ene yugvalin gıyats'tı ıxha. **15** Yəhyee Mang'une hək'ee axtıda yuşan ha'a ıxha: – Zı Mang'une hək'ee eyhe ıxha: «Zale qiyğə Qalesda, zaler ögee ıxha. Mançılallar Mana zaler xərna vor». **16** Yışde gırgıng'vee, Mang'une g'ıdyabat'ane yugvalil-alla çıçıqad qihna xayır-düəbı alyaat'u. **17** Q'aanun Mısayle ğana huvu, hək'ena yugvallah I'sa Masıxıle ğana qabı. **18** Allah neng'uk'lecar, mısacar g'acu deş. Mana saccu şak'le vorne-deşde Cune Dixee hagu. Mana Dix Dekkine yik'eesnee vor. **19** İna Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat vobna. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Yəhyeyke «Ğu vuşuneva?» qıdghın ha'asdeme İyerusalımğançe kaahınariy Leviyke g'abıynıbı mang'une k'anyaqa g'uxoole. **20** Mane gahıl Yəhyee manbışıke dyugul hıd'ı, qotkun uvhuyn: – Zı Masıx deş vorna. **21** Manbışe Yəhyeyke qiyghının: – Manke ğu vuşune vor? Deşxhee İlyas peyğambarne? Yəhyee, «De'eş, zı mana deş vornava» eyhe. – Manke ğu Mısee eyhena peyğambarne? Yəhyee «De'eşva» eyhe. **22** – Manke ğu vuşune? Şı g'axuvyınbışık'le şı hucoovana eyhe? Ğu yığne hək'ee şas hucoona yuşan ha'as? **23** Yəhyee manbışıs alıdghınıy qele: – Yeşaya peyğambaree in yızde hək'ee uvhu: «„Rəbbis yəq qopku qe'eva“Zı

sahree ts'ir haa'ang'un ses vod.» **24** G'axuvyınbı farıseyaaşınbı vuxha. **25** Manbışe Yəhyeyke qiyghanan: – Ğu Masıxır deşxhee, İlyasır deşxhee, qalesda peyğambarır deşxhee, nya'a ğu xhıneeqa k'yooq'u, gıcarxı'ybı alyaat'a'a? **26** Yəhyee manbışıs inəxdın alıdghınıy qele: – Zı xhınekacad gıcarxı'y alyaat'a'a. Vuşdeme yı'q'nee Sa vor, şok'le dyats'ana, **27** Mana zale qiyğə qalesda vor. Zı Mang'une çarıxıbışın baağarıd aaqas kara idyayle. **28** İn yuşan ha'an girgin kar, İordanne damayne şene aq'val, Bet-Anyee ıxha. Maab Yəhyee xhıneeqa k'yooq'u, gıcarxı'ybı alyaat'a'a ıxha. **29** Qınne yığıl Yəhyeyk'le I'sa cune suralqana qöö g'acu, eyhen: – Dyunyeyna bınah Culqa alyapt'asda Allahna Urg haane! **30** Zı Mang'une hək'eeniy eyhe: «Zale qiyğə qööna zaler xərna vor, Mana zaler ögee ıxhal-alla». **31** Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Mana İzrailıne milletik'le qıvaats'ecenva, zı insanar xhıneeqa k'yooq'u gıcarxı'ybınıy alyaat'a'as qarı. **32** Yəhyee I'sayne hək'ee şahaadatiyvalla hav'u, eyhen: – Zak'le, Allahın Rı'h xənçə qı'nerke xhinne qadı, Mang'ulqa gıxu, axva g'acuyn. **33** Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Zı xhıneeqa k'yooq'u gıcarxı'ybı alyaat'as G'axuvyng'vee Vucee zak'le uvhu: «Rı'h şavulqayıy gexa, Mang'ulyud axu vak'le g'acveene, ats'axhxe, Muq'addasne Rı'hı'ka gıcarxı'ybı alyaat'a'ana Mana vor». **34** Zak'led man g'acu «Allahna Dix Mana vorva» şahaadat hav'u. **35** Qınne yığıl Yəhye meer cune q'öne telebayka ulyorzuliy. **36** I'sa yəqqı'le I'lgəmee, Yəhye Mang'uqa ilyakı, eyhen: – Allahna Urg haane! **37** Mane q'öne telebayk'le, man eyhen g'ayxı, I'sayqa qihna avayk'an. **38** I'sayk'le manbı Cuqab qihna qöö g'avcu, qiyghanan: – Şos hucoona ikkan? Manbışe I'sayke qiyghanan: – Ravvi, Ğu nyaane axva? (Ravvi mə'əllim eyhen vodun.) **39** I'see manbışık'le eyhen: – Zaqaq qihna qudoora, şok'lecad g'acesın. Manbıb hapk'ın Mana nyaayıy axvava ilyaakanbı. Manke sə'ət yoq'uble vuxha. Mane yığıl manbı exhalqamee Mang'usne gıvıy'ar. **40** Yəhyee eyhenbı g'ayxı, I'sayne qihna apk'inne q'öng'una sa Andrey ıxha. Mana Şimon-Pyoturna çoc eyxhe ıxha. **41** Qiyğə mang'vee cuna çoc Şimon t'abal hı'ı, «Şak'le Masıx avaykınava» eyhe. (Masıx g'əyxı'nava, q'ış qadğunava eyhen vodun.) **42** Andreyee Şimon I'sayne k'anyaqa ikkekka. I'sa Şimonuqa ilyakı, eyhen: – Ğu Yuhanna dix Şimonur, yic vak'le g'ıyniyke şaqa Kefa eyhes. (Kefa ganz eyhen vodun. Ganzid yunanne mizel Pyotur eyhen vodun.) **43** Qınne yığıl I'says Galıleyeeqa ı'qqəs ikkiykan.

Mang'vee Filipp t'abal hı'ı, «Zaqar qihna qorava» eyhe. **44** Filippır Andreyiy Pyotur xhinne Bet-Tsayda eyhene şahareençe eyxhe. **45** Filippeeyir Natanael t'abal hı'ı, mang'uk'le uvhuyn: – Şak'le Misayne Q'aanune ork'unna, peyğambaraaşer uvhuna İnsan, Yusufna dix Nazaretğançena I'sa aveyki. **46** Natanaelee eyhen: – Nazaretğançe yugun kar qığeç'eye? Filippeeme mang'uk'le eyhen: – Arı ğucar ilekke. **47** I'sayk'le Natanael Cune suralqana qöo g'acu, eyhen: – İna hək'erar yik'ee bicvalla deşda İzrailyançenavur. **48** Natanaelee Mang'uk'le eyhen: – Vak'le zı nençena ats'a? I'see mang'us inəxdın alidghniy qele: – Filippee ğu qot'allasacar, Zak'le ğu inciliyne yivek avurniy g'acu. **49** Natanaelee Mang'uk'le eyhen: – Mə'allim, Ğu hək'erar Allahna Dixır, İzrailynar Paççahir! **50** I'see eyhen: – Zak'le ğu inciliyne yivek avur g'acuva, uvhuvane ğu Zas inyam hı'ı? Vak'le mançiled ç'ak'ın karbı g'aces. **51** Zı şok'le hək'edacad eyhe, xəybi q'öna qeedaxhe, Allahın malaaike İnsanne Dicesqa gəə-ı'lqəə şok'le g'aces.

2 Mançine xhebıd'esde yiğil Galileyayne Kana eyhene şaharee davatbı eyxhe. I'sayna yedir maa yeexhe. **2** I'sayka sacigee Cun telebabı davatbışeeqa qopt'ul vooxhe. **3** Məxiid eyxhe otxhan-ulyoğane gahıl çaxır g'aat'an. I'sayne yedee Mang'uk'le eyhen: – Manbışıqa çaxır axu deş. **4** I'see eyhen: – Yed, mançike şas hucoone? Yızda gah qabı deş. **5** I'sayne yedee nukaraaşik'le eyhen: – Mang'vee şok'le hucooyiy uvhu, şu man he'e. **6** K'anya'ad Yahudeeşe gicərxı'ybı alyaat'an g'ayeyke hı'iyın yixhille xədn g'ab eyxhe. Mane g'abbışde sançeeqa molyts'al-vəşşe g'alle litra xhyanın əə eyxhe. **7** I'see nukaraaşik'le eyhen: – Man g'abbı xhinen gyatsts'e'e. Manbışe g'abbı ghalelqamee gyats'a'anbı. **8** Mang'vee nukaraaşik'le meed eyhen: – Həşdiyle sık'ının alyaat'u, tamadaysqa ikkee. Manbışed ikkekkan. **9** Tamadar çaxırelqa sak'al hı'iyne xhinene dadıqa ilyakkana. Mang'uk'le man nençe adıvacad ats'a deşdiy. Man saccu xhyan alyaat'uyne nukaraaşik'leniy ats'a. Tamadee tsuma qort'ul eyhen: **10** – Ğirgıng'vee ts'etta yugun çaxırxhe helen. Qiyğə mihmanar yugba qeepxamee, pısınxhe çaxır qadayle. Ğumee yugun çaxır həşdilqamee havacıyn. **11** I'see Galileyayne Kana şaharee man ts'ettiyn əlaamat hağ, Cuna axtıvalla haagva. Telebabışed Mang'ulqa inyam ha'a. **12** Mançile qiyğə Mana yedikayiy çocaasıka, telebabışıka sacigee Kefernahumqa ark'ın, sa-q'ölle yiğna maa axva. **13** Yahudeeşin Peesax bayram k'ane

qexheme, I'sa İyerusalımqa ayk'an. **14** Mang'uk'le Allahne Xaane hiqiy-alla boğabı, vəq'əbi, qı'nerker massa helenbıyiy pılbı badal haa'anbı g'ooce. **15** Mang'vee bağaaşıke çümky hav'u, maabın ğirgınbı cone vəq'əbışikayiy boğabışıka sacigee Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı. Pılbı badal ha'anbışınd iskambı alytik'al hı'ı, pılbı ç'iyelqa ot'al ha'a. **16** Qı'nerker massa helenbışik'led eyhen: – Manbı inençe aleet'e, Yızde Dekkın Xav bazarılqa sak'al hıma'a. **17** Mang'une telebabışde yik'el Muq'addasne kitabee otk'unin qadayle: «Zas Yiğın Xav geed ikkan. Mane ikkiykınıyn Zı gyoxhxhan ha'a». **18** Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'uke qiyghanan: – Vasse in karbı ha'as əxəva, Vasse nene əlaamatıka hagvas əxəyee? **19** I'see manbışis inəxdın alidghniy qele: – Şu in Allahın Xav hı'ğəkkar he'e, Zımee man xhebne yiğee q'omançe aly'a'asın. **20** Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une cuvabıs eyhen: – İn Allahın Xav yoq'ts'ale yixhne senee ali'ı, Ğu man xhebne yiğee aly'a'asvane eyhe? **21** I'see, Allahın Xav eyheng'a, Cun tanva eyhe ıxha. **22** Qiyğə, I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhane gahıl, telebabışis Mang'un man cuvab yik'el qayle. Manbışe manke Muq'addasne Otk'unıysiy I'see uvhuynne cuvabıs inyam ha'a. **23** I'sa Peesaxın bayramnang'a, İyerusalım hağuyın əlaamatbı g'acuyne gellesde insanaşe Mang'ulqa inyam ha'a. **24** I'sayk'le ğirgıncab insanar yugba vaats'ava, Mang'vee manbışılqa yı'q' qiyzaran deşdiy. **25** Mang'us, nenemecad insanne hək'ee ats'a ixhes ikkanmee, Mang'vee şavuk'lemecad mane insanne hək'ee yuşan he'eva eyhen deşdiy. Mang'uk'le Cuk'lecad insanaşıne yik'eençe ı'lğəəmbı ats'a ıxha.

3 Fariseyaşıne yı'q'nee sa Nikodim donana insan eyxhe. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışda sa eyxhe. **2** Mana xəmdə I'saysqa arı, eyhen: – Mə'allim, şak'le ats'an Ğu Allahne k'anençe qarına sa mə'allim vor. Şavussecad Vasse hagvas əxən əlaamatbı hagvas əxə deş. Allah Vaka dexhanaxhiy, Vasse məxdın əlaamatbı hagvas əxəs deşdiy. **3** I'see mang'us inəxdın alidghniy qele: – Zı vak'le hək'en eyhe, sa insan dyunyeelqa meer qıdyareene, Allahna Paççahiyvalla g'avces vəxəs deş. **4** Nikodimee Mang'uke qiyghanan: – Q'əs qıxhane insanısse nəxı'r meer yedike ixhes əxəyiy? Mang'usse yedine vuxhneeqa k'ıç'u, meer yedike ixhes əxəyee? **5** I'see inəxdın alidghniy qele: – Zı vak'le hək'en eyhe, xhinekeyiy Allahne Rı'hı'ke dexhayng'usse Allahne Paççahiyvaleeqa ikkeç'es əxəs

deş. 6 Tanike ixhana tan eyxhe, Rı'hı'ke ixhanar rı'h. 7 Ğu mançile matmexhe: şu meeb dyunyeelqa qavales vukkan. 8 Mits çis vukkanne cigee aa'a. Vak'le mançin ses g'ayxheeyid, nençe qabı nyaqa apk'iniy ats'a deş. Həmoxürir Rı'hı'ke ixhane insanıqa eyxhe. 9 Nikodimee qiyghan: – Man karbı naxüdnə ixhes? 10 I'see mang'us inəxdın cuvab qele: – Ğu İzrailyna mə'allim vor. Man karbı vak'le ats'a dişde? 11 Zı vak'le hək'en eyhe, şı şak'le ats'an eyhe, g'acuyncusub şahaadat haa'a, şume yişda şahaadat şos k'ane qaa'a deş. 12 Zı şos ç'iyelyne karbişike yuşan ha'amee, şu mançılqa inyam ha'a deş, xəybişeenə karbişike yuşan ha'axhee, şu inyam ha'ayee? 13 İnsanne Duxayle ğayrı vuşucar xəybişeeqa ilqeq'u deş. Xəənçer ğiç'una Mana vor. 14 Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyın xhinne, İnsanna Dixır məxür ooqa qa'as ikkan. 15 Man ixhesin, Mang'ulqa inyam ha'ane ğirgınbışis ğirgine ğahbişisda i'mı'r vuxhecenva. (aiōnios g166) 16 Allahıs dyunye manimee ikkiykan, Mang'veenə vorna-deşda Cuna sa Dix huvu. Manıd mançil-alla ha'a, Mang'ulqa inyam ha'an nenbıcab humabat'acenva, manbişıqa ğirgine ğahbişisda i'mı'r vuxhecenva. (aiōnios g166) 17 Allahee dyunye muhaakima ha'asva deş Dix g'axuvu, Mang'veenə Dix dyunye g'attixhan ha'asva g'axuvu. 18 Mang'ulqa inyam hı'ına muhaakima ha'as deş. İnyam hidı'ınar muhaakima hı'ınacar, Allahne vorna-deşde Duxalqa inyam hidi'inçil-alla. 19 Dyunyelqa Nur qadı ixheeyid, insanaaşe pısın ha'ava, manbişis miç'axıyvala Nurule geeb vukkiykan. Mançil-allab manbı muhaakima haa'as. 20 Pısın ha'ane ğirgıng'uk'le Nur g'imce eyxhe. Vuce hı'inbı aq'valqa qığmeç'ecenva, Nurnane suralqa qarayle deş. 21 Qotkuyn ha'aname Nurnane suralqa qarayle, vuce hı'inbı aq'valqa qığeeç'ecenva Allahnemee hı'ıva. 22 Mançile qiyğa I'sayiy Cun telebabı Yahudayne cigabişeeqa qabayle. I'sa manbişikə maa'ar sabara ğahna axu, maabınbişis xhıneeqa k'yoou'q ğicəpxı'ybı alyaat'a'a ixha. 23 Yəhyeyib Salim eyhene şaharne k'anene Aynon eyhene cigee geed xhyanva, ğicəpxı'ybı maa'ad alyaat'a'a ixha. 24 Yəhye manke zındaneeqa arçu deşdiy. 25 Mane ğahıl Yəhyeyne telebabışdeyiy sa Yahudiyne əree, ğicəpxı'ynə hək'eena ğaf ğyooxha. 26 Telebabı Yəhyeysqa qabı, eyhen: – Mə'allim, İordan damayne şene aq'vayl vaka sacıgeene, ğu Cune hək'ee şahaadat hav'une İsanee, həşde Vucee ğicəpxı'ybı alyaat'a'a. Ğirgınbıb Mang'usqavub abayle! 27 Yəhyee manbişde cuvabıs eyhen: – İnsanısa Xəənçe

hucooyiy ha'as hassır, mang'usse saccu man ha'as əxə. 28 Şu zı uvhuynə cuvabın şahadar vobınbı: «Zı Masıxh deş vorna. Zı Mang'ule öğiyıl g'axuvu». 29 İstağ tsumayna vor. Tsumayna hambazme mang'une k'ane ulyorzul, mang'un şadexhen ses g'ayxhı vucur şadexhena. Məxürür zı şadexhe. 30 Həşdiyle Mana axtı qixhes ikkan, zıme k'ıl. 31 Ooğançe Qarına ğirgıng'ule xərna vor. Ç'iyene aq'valyna ç'iyena vorna, mana ç'iyene karbişde hək'ee yuşan ha'a. Xəənçe Qarınəme ğirgıng'ule xərna vor. 32 Mang'vee Cuk'le hucooyiy g'acu-g'ayxhı, mançıs şahaadat haa'a, şavaacabıb Mang'una şahaadat k'anyaqacab qaa'a deş. 33 Mang'una şahaadat k'anyaqa qaa'ane insanee, Allah qorkunavad peçat ğiyxən. 34 Allahee G'axuvung'vee, Allahın cuvabxhe hıxhar ha'an. Allahee Məxrıng'us Cun Rı'hı qıdiykkın hele. 35 Dekkis Dix ikkanva, ğirgın kar Mang'une xılyaqə quvu. 36 Duxalqa inyam hı'ına ğirgıne ğahbişisde i'mrena ixhes. Duxal k'ırı ilydiyxhing'uk'leme i'mı'r g'avces deş. Allahna qəlib mang'ul ooğacab vuxhes. (aiōnios g166)

4 Fariseyaaşık'le I'see, Cus Yəhyeyle geeb telebabı sav'u, ğicərxı'ybı alyat'a'ava g'ayxhiyn. 2 Yic ğicərxı'ybı I'see deş, Cune telebabışe alyat'a'a ixha. 3 I'sayk'le, Cune hək'ee yuşan haa'ava g'ayxhımee, Yahudeyayeençe qığeç'u Galıleyeeqa meer ayk'an. 4 Mang'una yəq Samariyeeñçe i'lğəə vuxha. 5 Mana, Yaaq'ubee cune dıxes Yusufus huvuyne cigabişis k'anene Samariyeyne Sixar eyhene şahareeqə qarayle. 6 Yaaq'ubna kahrızıb mane cigabişe vob. Yəqqı'n I'sa ozar hı'ıva, Mana mane kahrızısne ğiy'ar. Mana yı'q'ı'hiyna ğah vuxha. 7 Kahrızısqa xhyan alqahasva sa Samariyeeñçena xhunaşşe ayreele. I'see məng'ı'k'le, «Hucoona ixhes, Zas ulyoğasın xhyan heleva» eyhe. 8 Mane ğahıl, Mang'un telebabı oxhanasın kar alişşesva şahareeqə apk'ın vooxhe. 9 Samariyeeğançena xhunaşşee Mang'uke qiyghanan: – Ğu Yahudiy vorna, zımee Samariyeeñçena zəiyfa. Nəxüdü Ğu zake xhyan heqqayiy? (Yahudeeşeyiy Samariyeebişe sana-sang'uka işbı g'ece ixha deş.) 10 I'see məng'ı's inəxdın alidğhıniy qele: – Vak'le Allahna payiy «Zas ulyoğas xhyan heleva» Uvhuna vuşu ixhay ats'a deş. Vak'le Zı vuşu ixhay ats'axhaynxhiy, ğucadniy Zake xhyan heqqas. Zınad vas i'mı'r hoolen xhyanni y heels. 11 Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, Vaqa xhyan alqahasın g'abıd deşin, kahrızıb k'oraba vob. Vas nençene i'mı'r hoolen xhyan ixhes? 12 Nya'a Ğu, ina kahrız şas g'alepçiyne yişde dekkaaşına

eyxhene Yaaq'ubuler ooqanane vor? Mang'veeyid cune dixbışed, cune çavra-vəq'əymid inençe xhyan ulyodğu. **13** I'see mæng'1's inəxdın alidghınıy qele: – İne xhineke ulyodğuyng'us meed xhyan ikkiykanan. **14** Zime helesde xhineke şavaa ulyodğveene, mang'us sayid xhyan mısacad ikkiykanas deş. Zı huvuyın xhyan mang'une ad gırgıne gahbışis 1'mı'r hoolene xhyan 1'lqəəne cigalqa sak'alas. (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, zas məxdın xhyan hele, zas sayid xhyan ikmiykancen, zınar xhyan alqahasva inyaqa ayres gimeexhacen. **16** I'see zəiyfayk'le eyhen: – Yeera, adamiyır qort'ul, inyaqa qeera. **17** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Zaqa adamiy deşda. I'see mæng'1'k'le eyhen: – «Adamiy deşdava» ğu qotkuda eyhe. **18** Vaqa xhoire adamiy ıxha, həşder vaka sa xaa eyxhenar, yiğna adamiy eyxhe deş, ğu man qotkuda eyhe. **19** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, zak'le g'ecen Ğu peyğambarır. **20** Yişde dekkaaşe ine suval 1'bəədatniy ha'an. Şumee, Yahudeebişe, eyhen, 1'bəədat ha'asın ciga İyerusalim vodun. **21** I'see mæng'1'k'le eyhen: – Zəiyfa, Zal k'ırı alixhxhe, məxbına gah qavaales, Yizde Dekkis 1'bəədat ine suvaylid İyerusalimid ha'as deş. **22** Şu, Samariyebişe nişismecad 1'bəədat ha'ava şok'le ats'a deş. Şak'leme şı nişisiy 1'bəədat ha'ava, ats'an. Yic, g'attixhınıyid şaken, Yahudeeşiken vod. **23** Gah qavaalesda, mana qabınab, yik'eençe 1'bəədat ha'anbişe, Dekkis hək'eda Mang'une Rı'hı's sik'1 1'bəədat ha'as. Dekkeeyib Cus məxüid 1'bəədat ha'anbı t'abal haa'a. **24** Allah Rı'h vorna. Mang'us 1'bəədat ha'anbişe hək'eda Rı'hı's sik'1 1'bəədat ha'as ikkan. **25** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Zak'le ats'an, Masixhva eyhena qales. («Masixh» q'ış Qadğuna eyhen vod.) Mana qarimee, Mang'vee şas gırgın yuşan ha'asın. **26** I'see mæng'1'k'le eyhen: – Zı Mana vor, vaka yuşan ha'ana. **27** Mane gahıl I'sayın telebabı siviyk'al. Manbışik'le Mana zəiyfayka yuşan ha'a g'acu, mançile mateepxheeyib, Mang'uke neng'vecad «Hucoona Vas mæng'1'ke ikkan?» «Nya'a mane zəiyfayka yuşan ha'ava?» qiyghan deş. **28** Manke zəiyfee xıledın parç ç'iyelqa gixhxhı, şahareeqa qarı, insanaaşik'le eyhen: **29** – Qudoora, zı hı'yın gırgın zas yuşan hı'ına, İnsan g'ace. Deşxhee, Masixh Mananiyxan vor? **30** İnsanar şahareençe qığepç'ı I'saysqa qavayle. **31** Mane gahıl Mang'une telebabışe «Hucoona ixhes, Mə'əllim, sık'ının kar oxhneva» eyhe. **32** I'seeme manbışik'le eyhen: – Zaqa məxdın otxhuniy vod, şok'le man ats'a deş. **33**

Manke telebabışe sana-sang'uke «Şavamecad Mang'us otxhanan adiniyxanva?» qiyghan. **34** I'see manbışik'le eyhen: – Yızın otxhuniy, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn hı'iyiy Mang'una iş bə'əttam hav'uy vodun. **35** Şu «Yoq'ne vuzale qiyşalasınbıva» eyhe. Zime şok'le eyhen, vuk'ulybı ooqa qı'ı, çolbışıqa ilyaake, manbı hitxhırid, qiyşalasınbı xhinnevud qeetxha! **36** Qivişalangi'vee cuna hək' alyabat'a, mang'vee şagav sa'a. Man şagav gırgıne gahbışisda 1'mı'r alyapt'ıyn insanar vob. Oozunar, qivişalnar sacıgee şadepxhesınbı. (aiōnios g166) **37** Manke mane işis sik'ı uvhuyn cuvab «Sang'vee oozanaxhe, mansang'veeyib qivişalınaxheva» qotkun vodun. **38** Zı şu, şu əq'üba idyopxhuniyın, şagav qiyşalas g'axuvu. Məbınbışe əq'üba opxhun, şume manbışe əq'übayka ezuyınçın şagav alyaat'u. **39** Mane zəiyfee «Mang'vee, zı hı'yın gırgın işı zak'le uvhuynbıva» Samariyebişik'le uvhu. Manke mane şaharee vooxhene geebne insanaaşe I'salqa inyam ha'a. **40** Qiyğa Samariyebı I'sayne k'anyaqa abı, Mang'us miz k'yaa'a, sik'ırra cone k'ane axveceva. Manar maa'ar q'ölle yiğna axvana. **41** I'see eyhenbı g'ayxhı, Mang'ulqa inyam ha'anbı sık'ılbab geeb qeepxha. **42** Samariyebişe zəiyfayk'le eyhe ıxha: – Şı saccu ğu uvhuynne cuvabil-allacad deş Mang'ulqa inyam ha'a. Həşde şak'led g'ayxhiyın, ats'axhxhaymıd hək'erar İna dyunye g'attixhan ha'asda vor. **43** Q'öne yiğile, I'sa mançe Galileyayne suralqa ayk'an. **44** Mang'vee Vucecadniy uvhu, peyğambarıqa vuc yedike ıxhayne cigabişee hı'rmat voxhena deşva. **45** I'sa Galileyeeqa qarimee, Galileyğançenbişe Mana q'abil ha'ana. Manbışik'le İyerusalim bayramnang'a Mang'vee hı'yın gırgın kar g'acuyn. **46** I'sa xhyan çaxirelqa sak'al hı'iyne Galileyayne Kana eyhene xiveeqa sayır araylena. Kefernahumeene paççahne insanıqa sa dix eyxhe, vucur ık'ar eyxhe. **47** Mang'uk'le, I'sa Yahudeyayeençe Galileyeeqa arıva g'ayxhıme, mana I'saysqa arı, Mang'us miz k'yaa'a, cong'əə arı, cuna qek'ana dix yug qe'eva. **48** I'see mang'uk'le eyhen: – Şok'le əlaamatbıyiy gorsatmabı g'acesmee, şu inyam ha'as deş. **49** Paççahne insanee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, yızda dix qik'asse ayre! **50** I'see mang'uk'le eyhen: – Hoora, yiğna dix axvasda. Mane insaneeyid I'sayne cuvabilqa inyam hı'ı ayk'anna. **51** G'ulluxçer mang'une ögilqa abı, yiğna dix üç'ür vorva eyheng'a, Mana yəqqəniy vor. **52** Mang'vee manbışıke «Yızda dix mısane yug qexhe girğilyva» qiyghan. Manbışe eyhen: – Sanıxha sə'ət sançil mang'un gyorxhuniy k'il

qıxha. 53 Dekkılqa hiyxharan, I'see mane gahılıyniy «Hoor, yiğna dix axvasdava» uvhu. Manke vuceeyid, cune xaane gırgınbışeb I'salqa inyam ha'a. 54 Man I'see Yahudeyeençe Galileeyeqa arıyile qiyğa haguyn q'öd'esin əlaamatniy vod.

5 Sabara gah ilğevç'uyile qiyğa, I'sa Yahudeeşine bayramısva İyerusalimqa hayk'an. 2 İyerusalimeene Vəq'əbışın akkava eyhene cige, cühüt'yaaşine mizel Bet-Zata donana hovuzniy vobna. Mançine hiqiy-alla xholle oad daxanan dirakbışilin ciganiy vod. 3 Mane cigabışee vuk'aranbı, bı'rq'ı'nı, k'aanbiyiy paralic i'xı'yn geeb insanar g'alyap'k'ı vuxha. Manbışe xhinen i'ğiykırıy gozet ha'a ıxha. 4 [Rəbbin malaaiik gahile-gahılqa avqa giç'u, xhyan i'ğiykar ha'a ıxha. Mane gahıl xhineeqa ts'erra ikkeç'uyng'un gırgın ik'arbı yug qeedaxhe ıxha.] 5 Maa'ar manbışde k'ane xhebts'ale molyulle senna ik'arna insan ıxha. 6 I'sayk'le mana g'alirxhu g'acu ats'axhhen, mana ik'arna geeb gahıvba. I'see mang'uke qiyghanan: – Yug qixhes ikkannane? 7 Ik'arang'vee Mang'us inəxdın alidghuniy qele: – Xərna, yizde k'ane, xhyan i'ğ'ıykirnee, zı xhineeqa k'erçesda insan deşda. Zı xhinesqa hixharasse, merna zale ögee qıxha k'eç'e. 8 I'see mang'uk'le eyhen: – Oza qixhe, ğu galirxhuyn karid alyaat'u, hoor! 9 Mana insan mankecar yug qexhena. Vuc galirxhuyn karid alyaat'u, ayk'anna. Man Şabbatın yiğ eyxhe. 10 Mançil-allad Yahudeeşine ç'ak'ınbışe yug qıxhayne insanik'le eyhen: – G'iyına Şabbatın yiğ vod, ğu galirxhuyn kar g'iyına haqqas ikkan deş. 11 Mane insanee eyhen: – Zı yug qı'iyne İnsanee, zak'le «Ğu galirxhuyn karid alyaat'u hoorava» uvhu. 12 Manbışe qiyghanan: – Vak'le «Alyapt'ı hoorava» eyhena İnsan vuşuyiy? 13 Mang'uk'le Mana vuşu ıxhaycad ats'a deşdiy. I'see mana yug qı'iyile qiyğa, maane insanaaşil alıkkı ayk'anna. 14 Sahavule I'see mana insan Allahne Xaasne t'abal hı'ı, eyhen: – Həşde ğu yug qıxhana. Ğu sayıb binah hımaa'a, vuk'lelqa mançiled pısın kar qımaylecenva. 15 Manke mana insan ark'ın, Yahudeeşine ç'ak'ınbışik'le, vuc yug qı'ına insan I'sava eyhe. 16 I'see man Şabbatne yiğil hı'ıva, Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une vuk'lelqa yiğbı aly'a. 17 I'seeme manbışik'le eyhen: – Yizde Dekkee həşde iş g'ooceva, Zınab haa'ana. 18 Mançile qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışis Mana sık'ırar geer gik'as ikkiykan. Mang'vee Şabbatne yiğil iş hav'uy k'ıldanan xhinnee, Allahık'le Cuna Dekva uvhu, Mang'uka Vuc sa

aqı. 19 I'seeme manbışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, Dixek'le Dekkee hucooyiy ha'ava g'ıdecveene, Cuked ğana vuççud ha'as deş. Dekkee hucooyiy ha'a, Dixeeyid man ha'a. 20 Dekkis Dix ikkanva, Vucee ha'an gırgın kar Mang'uk'le hagvan. Şu ghalybı aaqı aaxvecenva Dekkee Mang'uk'le mançiled ç'ak'ın işbı hagvas. 21 Dekkee hapt'ıynbı üç'üb qav'u, manbışis i'mı'r hoolen xhinne, Dixeeyib Cus vukkananbışis i'mı'r hoole. 22 Dekkee vuşucar muhaakima ha'a deş. Mang'vee məhkama Dixelqa g'aleççu, 23 Dekkis hı'rmat gıviyxhena xhinne, Dıxesib hı'rmat gyuvxhecenva. Dıxes hı'rmat gıvdiyheng'vee, Mana g'axuvuyne Dekkisib hı'rmat gıviyxhe deş. 24 Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde cuvabil k'ırı alıxhıxı, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam hı'iyne insanıqa gırgıne gahbışisda i'mı'r vob. Məhring'uqa məhkamad ilyakkas deş. Mana qik'uyke g'attırxhın, üç'ür qıxha. (aionios g166) 25 Zı şok'le hək'en eyhe, Allahne Dıxen ses hapt'ıynbışik'le g'iyxhena gah qavaalesda, qabıcab vob. Man g'ayxhıynbı üç'üb qeepxhes. 26 Dekkine ab i'mı'r vobnan xhinnee, Dıxesib Cune ab i'mı'r Mang'vee hoole. 27 Mana İnsanna Dixva, məhkama hı'iyid Mang'unecad xılyaqı quvu. 28 Mançile ghalybı aaqı imaa'xa, məhbına gah qöo vob, nyuq'vnee g'alyap'ıynbışde gırgıng'uk'le Mang'un ses g'ayxhes. 29 Nyuq'vneençe qıgeepç'esınbı, yugvalla hav'ıynbı i'mrenbı vuxhesva üç'üb qeepxhes. Pısvalla hav'ıynbımee Allaahe məhkamee eyhenbı g'ayxhes üç'üb qeepxhes. 30 Zasse Zaled-alqa vuççud ha'as əxə deş. Zı Zak'le Dekkee uvhuyn xhinnee muhaakima haa'a, Zı alğavhuyn məhkamad qotkuyn vod. Zı Zas ikkanan deş ha'a, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn ha'a. 31 – Zı Yızdecab hək'ee şahaadat haa'anaxhiy, Yızda şahaadat qopkuna vuxhes deşdiy. 32 Yizde hək'ee şahaadat haa'ana Merna vor. Yizde hək'ee haa'ana mana şahaadat qopkuna vuxhay Zak'le ats'an. 33 Şu Yəhyeyne k'anyaqa insanar g'axuvu, mang'veeyib qopkuna şahaadat hav'u. 34 Zas insanna şahaadat vukkanıb deş, şu g'attıvxnecenva Zı man şok'le eyhe. 35 Yəhye gyopxhannayiy işix helena çırax vuxha. Şos sabara gahna mançine işiğee şadepxhes vukkiykın. 36 Yizde hək'ee sayıb şahaadat vob. Mana şahaadat Yəhyeyne şahaadatıleb ooqana vob. Zı Dekkee Zak'le uvhuyn işbı ha'a. Mane işbışed Yizde hək'ee şahaadat haa'a Dekkee Zı g'axuvuva. 37 Zı g'axuvuyne Dekkeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a. Şok'le mısacad Mang'un sesid g'ayxhı deş, Mang'un aq'vad g'acu deş. 38 Mang'un cuvabid vuşde

yik'bişee axva deş, Mang'vee G'axuvuyng'ulqa şu inyam hidya'ava. **39** Şos Muq'addasın Otk'unıyibı xə qeedaxhe. Şosqa həməxüd qöö, mançile ğana şu gırgıne gahbişisde ı'mrenbıme vuxhes. Yic, Mançinib Yizde hək'ee şahaadat haa'a. (aiōnios g166) **40** Şosmee gırgıne gahbişisde ı'mrenbı vuxhesdemee Zasqa qavaales vukkan deş. **41** İnsanaaşine axtı qı'ilqa, Zı axucar deş. **42** Zak'le şu vaats'anbı, vuşde yik'ee Allah ikkiykınıy deşin. **43** Zı Yizde Dekkine doyuile qareeyir, şu Zı k'ane qa'a deş. Sa merna cune doyuile qareene, şos mana ikkiykanasda. **44** Şos sana-sang'vee şu axtı qav'u vukkan. Vorne sa Allahee şu axtı qav'iy şu t'abalcab ha'a deş. Məxüd, şosse nəxüd inyam ha'as əxəyee? **45** Şosqa həməxüd qımaylecen, Zı Dekkine ögil şolqa taxsirnıyxan gıxhxhes. Şolqa taxsır gıxhxhesda, şu umud haa'ana Mısa vorna. **46** Şu Mısal inyam hı'ıynxhiy, Zalid ha'asınıy. Mang'veeyid Yizde hək'ee otk'unınıy. **47** Şu Mısee otk'uninçılqad inyam hidya'axhee, Zı eyhençılqa nəxüd inyam ha'aye?

6 Mançile qiyğa I'sa Galileyne (Tiberiyayne) eyhene golyune şene aq'valqa ilğec'e. **2** Mang'vee vuk'aranbişik'le haguyn əlaamatbı g'acu, Mang'uqab qihna geeb insanar qöö vuxha. **3** I'sa suvalqa ilqec'u, Cune telebabışika giy'ar. **4** Yahudeşin Peesax bayram k'ane qexhe ıxha. **5** I'see vuk'ul ooqa qav'umee, Cusqa geeb insanar qöö g'avcu, Filippik'le eyhen: – İne insanaaşe oxhanasın gıney, neñcene şi alişşes? **6** I'see manva Filipp siliys ı'xəsdemeevacad uvhu, deşxheene Mang'uk'le Vucee ha'asın ögilycad ats'a ıxha. **7** Filipp ee alidghınıy qele: – Manbişde gırging'vee sa ghaledın gıney oxhıneceva, q'öd vəş dinarısın gıneyid alişvee, g'ıdıxhar! **8** Telebabışde sang'vee Şimon-Pyoturne çoc ee Andreyee I'sayk'le eyhen: **9** – İnyaa'ar xhoble xhıt'ayna gıneynanayiy q'ölle baluğnana sa gade vor. Nya'a, inimeene insanıs man giyxharee? **10** I'see eyhen: – Millet gyu'ar he'e. Maa'ab geeb ok' vuxhayke, insanar çilycab gıviy'ar. Maa'ar xhod aazırılqa ələəna adamiycar eyxhe. **11** I'see maadin gıneybı alyaat'u, Allahıs şukur haa'a. Sahavuled maane insanaaşıs man gıney bit'al ha'a. Gırging'vee cus nimeeniyy ıkkın manimeenid alyaat'a ıxha. I'see baluğaaşıkid mancad ha'a. **12** Gırgınbı otxhun avts'uyle qiyğa, I'see Cune telebabışik'le eyhen: – Hexxada axuyn gırgın se'e, vuççud xarab mexhecen. **13** Manbişe, insanaaşine ögiyle xhone xhıt'ayne gıneyke otxhun hexxada axuyn sı'mee, yits'iq'vəble ghalılqamee gyavts'una ç'emç'e vooxhe.

14 Mane gahıl I'see haguyn əlaamat g'acuyne insanaaşe eyhen: – Hək'erar dyunyelqa qalesda peyğambar İna vor. **15** I'sayk'le insanar abı, Cuke gucuncar paççaq ha'asva ats'axhxhen. Mançil-allar Mana Vuccar suvalqa ayk'an. **16** Exha qıxhamee, I'sayn telebabı golyusqa geepç'ı, **17** lotk'eeqa gıviy'ar. Manbı golene şene aq'valyne Kefernahumqa vüqqə vuxha. Miç'axid qıxha eyxhe, I'sa qarı eyxhe deş. **18** İt'umna mıts aa vuxhayke, goleedin xhyan ı'ğiykar eyxhe. **19** Manbı lotk'ee yoq'ulle-xholle kilometırmee apk'miyle qiyğa, g'ecen I'sa xhinel iykar-ıykar cone lotk'aysqana vor qöö. Mançile telebabı qəvəyq'anı. **20** I'see manbişik'le eyhen: – Qı'məəq'ən, Zı vorna. **21** Manbişıs Mana lotk'eeqa alyart'as ikkiykan. Ul aaqı gyapxasse, manbı xhinene mıgıleqqa, cos ıkkanne cigeeqa qabı hipxhıryınbı. **22** Qinne yiğıl golyune şene surak axuyne milletıs, maa saccu sa lotk'a ıxhay yik'el qayle. Manbişik'le I'sa mane lotk'eeqa Cune telebabışika gyudyu'urvar, telebabı cocab apk'ınvab ats'annıy. **23** Yişde Xəring'vee I'see şukur hav'uyle qiyğa gıney otxhunne cigayne k'anyaqa Tiberiya şahareençe medın lotk'abı qadayle. **24** İnsanaaşık'le I'sayiy Cun telebabı maa'ab g'idevcumee, lotk'abişeeqa gyuv'ur I'sa t'abal haa'asva Kefernahumqa avayk'an. **25** Golyune şene aq'val manbişik'le I'sa aveykımee, qiyghanan: – Mə'allım, Ğu inyaqa mısane qarı? **26** I'see manbişıs inəxdın alidghınıy qele: – Zı şok'le hək'en eyhe, şu Zı əlaamatbı haguva deş, avts'esınmeen gıney otxhunva t'abal ha'a. **27** Sık'ınne gahile qı'çı' əlyhəəsde otxhunıyna hımaa'a. Gırgıne gahbişıs ı'mı'r hevlesde otxhunıyna hee'e. Man şos İnsanne Dixee heles. Mang'ul Dekkın Allahın peçat vod. (aiōnios g166) **28** Manbişe I'sayke qiyghanan: – Allahıs ıkkanan işbı g'acesdemee, şi hucoona ha'as? **29** I'see eyhen: – Allahıs vukkanna iş ina vob: Mang'vee G'axuvuyng'ulqa inyam he'e. **30** Manbişe I'sayk'le eyhen: – Vasse nəxdın əlaamat hagvas əxəyee, şi mançıqa ilyaakı Valqa inyam ha'as? Vasse hucoo ha'as əxəyee? **31** Yişde dekkaaşe sahree manna opxhun, mançine hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un vod: «Manbişıs oxhanas xəybişeençe gıney huvu». **32** I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, şos xəənçe gıney huvuna Mısa deşdiy vor. Xəənçe şos hək'en gıney həşde helena Yizda Dek vor. **33** Xəənçe qadıyn Allahın gıney dyunyeys ı'mı'r hoolen vod. **34** Manbişe Mang'uk'le eyhen: – Xərna, Ğu şas hammaşe man gıney hele. **35** I'see manbişik'le eyhen:

- l'mren giney Zı vorna. Zasıqarına mısacarı mısarıqıxhes deş, Zalıqarınyam hı'lyng'unud mısacadı ghal qeqvas deş. **36** Zı şok'le ögee uvhiyn xhinnee, şok'le Zı hüşde g'acveeyir, şuyınyam ha'a deş. **37** Dekkee Zasıquvuyngırgın insanarı Zasıqarı ables. Zasıqarı ablynbıb, Zı mısacadı g'ee'epşes deş. **38** Zı, Zasıqarı ikkananı ha'ası deş, Zı G'axuvuyng'us ikkananı ha'ası xəñçe qarı. **39** Zı G'axuvuyng'us ikkananı, Zasıqarı quvuyne insanaaşına, Zı nenacı agval hıma'acı, nekke qiyğiyne yığilyb Zı manbı üç'üb qee'ecen. **40** Yızde Dekkısı ikkananı, Dix g'acınyam hı'lyne gırgıng'uqa gırgıne gahbışıda l'mı'r vuxhecen. Zınab manbı nekke qiyğiyne yığıl üç'üb qee'ecen. (aiōnios g166) **41** Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe l'sayne cuvabıke «Zı xəñçe qadıyn gıney vodva» əq'ənbı. **42** Manbışe eyhen: - Nya'a, Mana Yusufna dix l'sa dışee? Şak'le Mang'una dekkır yedır vaats'anbı! Nəxüdü mançile qiyğı Mang'usse eyhes əxəyee «Zı xəñçe qarına vorva»? **43** l'see manbışın inəxdın alıdgıhınıy qele: - l'məq'ə. **44** Zı g'axuvuyne Dekkee, insan Zasıqarı ts'its'de'eene, mane insanıse Zasıqarı ayres əxəs deş. Zasıqarı arınamee, Zı nekke qiyğiyne yığıl üç'ür qa'ası. **45** Peyğambaraaşına kitabbışee otk'un vod: «Manbışde gırgıng'us Allahee xət qa'ası». Dekkike g'ayxı, xət qepxhaynbı gırgınbı Zasıqarı abayle. **46** Allahıse Qarıyng'ule gıyırı, menne şavuk'lecar Dek g'acı deş. Dek saccu Mang'uk'le g'acı. **47** Zı şok'le hək'en eyhe, inyam hı'lyne insanıqarı gırgıne gahbışıda l'mı'r vuxhes. (aiōnios g166) **48** l'mren gıney Zı vorna. **49** Vuşde dekkaaşee sahree manna opxhuneeyib, hapt'ıynbı. **50** İnmee xəñçe qadıyn məxdın gıney vod, mançike otxhunna insan mısacarı qık'ası deş. **51** Xəñçe qadıyn l'mı'r hoolen gıney Zı vorna. Şavaamecadı ne gıneyke otxhune, gırgıne gahbışde l'mrena ixhes. Dyunyeyne l'mrenemee helesın gıney Yızın tan vodun. (aiōn g165) **52** Manke Yahudeeşın ç'ak'ınbı cuvabılqarı abayle: - Şı oxhıneenva, Mang'usse nəxüdü Cun tan şas heles əxəyee? **53** l'see manbışik'le eyhen: - Zı şok'le hək'en eyhe, şuyınsanne Duxayne tanıke idyotxhun, ebıke ulydyodğvee, vuşde ab l'mı'r vuxhes deş. **54** Yızde çurunuke otxhun, ebake ulyodğuyng'uqa gırgıne gahbışıda l'mı'r vuxhes. Zı məxrına nekke qiyğiyne yığıl üç'ür qa'ası, (aiōnios g166) **55** Yızın tan hək'en otxhuniyva, Yızda ebıb hək'en ulyodğuyva. **56** Yızde tanıke otxhun, ebake ulyodğuna Yızde ar axva, Zınarı mang'une ar axva. **57** Üç'ürne Dekkee Zı g'axuvu. Dekkeeyib Zasıqarı l'mı'r huvu. Məxbıb Zı, Zı orxhuniyng'us l'mı'r hevles. **58** İn gıney xəñçe qadıyn

vod. Man otxhuning'uqame gırgıne gahbışıda l'mı'r vuxhes. İn gıney vuşde dekkaaşee otxhuniyn xhinnee deş vod. Manbışe man otxhuneeyid, hapt'ıynbı. (aiōn g165) **59** Manva l'see, Kefernahumne sinagöee xət qa'amee uvhu. **60** Man eyhen g'ayxhınee telebabışde sabaranbışe eyhen: - İn nımee dağamın cuvabıy. Şavusse mançıl k'ırı alıxhıxhes əxəyee? **61** l'sayk'le telebabı əəq g'avcu, eyhen: - Mane cuvabılyne şuyıqaçapxır? **62** Şok'le İnsanna Dix şenke Vuc eyxhene cıgeeqa l'lqəə g'acveene, manke hucoone eyhes? **63** l'mı'r hoolena Allahın Rı'h vod, insanıse man ha'ası əxə deş. Zı şok'le eyhen cuvab Rı'hiy l'mı'r vob. **64** Şoqa inyam hıdy'a'nbıb vobunbı. l'sayk'le inyam hıdy'a'sınbıb, Vuc mering'une xılyaqarı qelesdar ögeecarıny ats'a. **65** Mang'vee eyhen: - Zı mançıl allanıy şok'le eyhe, Dekkee vuşumecarı hıdyaysarxhee, mang'usse Zasıqarı qıxhes əxəs deş. **66** Mançile qiyğı geeb telebabı l'sayke cureepxha, Mang'uka iviykar deş. **67** Manke l'see yits'ıq'vəne telebayk'le eyhen: - Deşxhee şosubne Zake cureepxhes vukkan? **68** Şımon-Pyoturee Mang'us cuvab qele: - Xərna, şı şavne k'anyaqane əlyhəəs? Yıgne cuvabın gırgıne gahbışıda l'mı'r hool. (aiōnios g166) **69** Şı inyamıd hı'lyın, şak'le ats'amıd, Allahna Muq'addas Ğu vorna. **70** l'see manbışik'le eyhen: - Zı şuyıts'ıq'vəyere teleba, g'əvxü. Vuşde same iblis vorna. **71** Mang'vee manva Karıtoğaçene Şımonne dıxıne, Yahudayne hək'ee uvhu. Mana yits'ıq'vəne telebayna sa ixheeyir, mang'us l'sa mering'une xılyaqarı qeles ikkiykan.

7 Mançile qiyğı l'sa Galıleyee l'ğiykar. Yahudeeşına ç'ak'ınbışı l'sa gık'ası ikkanva, Mana Yahudeyayeeqarı hayk'an deş. **2** Yahudeeşın K'odiybışın bayram k'ane qıxha ıxha. **3** Çocaaşee l'sayk'le eyhen: - İnyaa imaxva, Yahudeyayeeqarı hoora. Ğu ha'an karbı Yıgne telebabışik'led g'acecen. **4** Vuc qıvaats'ası ikkanne insanee karbı dyugulenda ha'anbı deşxhe. Ğu in karbı ha'axhee, Ğucar Ğu dyunyeyns qıvaats'e'e. **5** Mang'une çocaaşed Mang'ulqarı inyam ha'a ıxha deş. **6** Manke l'see manbışik'le eyhen: - Yızda gah qabı deş, şosme mısarı qadıy ha'ası eyxhen. **7** Dyunyeyns şuyıg'umooce qeepxhes deş. Zıme g'ımece qıxha, Zı mançın işbı pısınbı ıxhay aq'val aqqaaqqava. **8** Şuyıbayrameeqarı havak'ne, Zıme, Yızda gah qıdyabınyıl-alla, maqarı ı'qqəs deş. **9** l'see manıd uvhu, Galıleyee axva. **10** Mang'un çocar bayrameeqarı hapk'ınıyle qiyğı, Manarı şavuk'lecar g'ıdecəsın xhinne, dyugulenra bayrameeqarı hayk'an. **11** Yahudeeşına ç'ak'ınbışe

I'sa t'abal ha'a-ha'a, «Mana nyaane vorva?» qidghın ha'a ıxha. 12 I'sa milletne ghalecar ıxha. Sassanbısee «Yugna insan vorva», mansanbısed «De'eş, milletis horbı ha'ava» eyhe ıxha. 13 Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə, Mang'une hək'eena gaf, girging'uk'le g'avxhesın xhinne, neng'ussecab haa'as vəəxə vuxha deş. 14 Bayramın sura ıxhayle qiyğa, I'sa Allahne Xaasqa arı, xət qa'a giyğal. 15 Yahudeeşin ç'ak'ınbı mançile ghalybı aaqı avxu, eyhen: – Mang'vee nyaacad qətqi' deş! Nənçene Mang'uk'le manimeen kar ats'a? 16 I'see manbışis alidghiniy qele: – Zı helen ats'al Zaken deş vod, Zı G'axuvuyng'uken vod. 17 Şavusiy Allahee eyhen ha'as ıkkın, Zı helen ats'al Mang'uken, Zaken deş ıxhay ats'axhxhesın. 18 Cukedğana eyheng'us, vuc axtı qa'as ıkkın. Vuc G'axuvunə axtı qa'as ıkkanna qorkuna vor, Mang'uqa horud eyxhen deş. 19 Mısee şos Q'aanun huvu. Vuşde neng'veecad Q'aanunun eyhen ha'a deş. Nya'a şos Zı gik'as ıkkın? 20 Milletın alidghiniy qele: – Yiğne ad cinid. Şavusiy Ğu gik'as ıkkın? 21 I'see manbışik'le eyhen: – Zı sa iş hav'u, vuşun girginbı ghalybı aaqı avxu. 22 Mısee şok'le sunnat ha'as vukkanva uvhu. Yic man ha'a, Mısayle ögilyne dıdeşeşcad gibğil. Şu Şabbatne yiğilib sunnat haa'a. 23 Mısayne Q'aanunun eyhen ixhecənvə, şu insan Şabbatıl sunnat ha'a. Nişil-alləne Zı Şabbatıl insan bıkırırə yug qı'ıvə, şu Zalqa qəl haa'a? 24 Şu aq'vale g'ecən xhinnee muhaakima haa'a. Qopkuvalika ilyaakı, muhaakima hee'e. 25 Manke İyerusalimne milletın eyhen: – Gik'as ıkkanna mana dışde vor? 26 Haane, Mang'vee girging'uk'le g'iyxhe-g'iyxhe girgin yuşan he'eeıyd, Mang'uk'le vuçud eyhe deş. Mits'an, ç'ak'ınbışik'le Mana hək'erar Masıxh ıxhay ats'axlxha ıxhes. 27 Yic mana İnsan nənçə ıxhay şak'le ats'an. Masıxh qöömee, Mana nənçə ıxhay şavuk'lecad ats'a ıxhes deş. 28 Allahne Xaasne xət qa'amee, I'see axtıda eyhen: – Şok'le hək'erar Zı ats'anəne, nənçə qariyid ats'anne? Zı Zakecar deş arı, Zı G'axuvuna qorkuna vor. Şok'le Mana ats'a deş, 29 Zı Mang'usse qariyl-alla, Zak'le Mana ats'a. Mang'vee Zı g'axuvu. 30 Manbışis I'sa aqqas ikkiykan. Mang'una gah qıdyabıvə, şavaacadıd Mang'ulqa xıl g'oyt'al deş. 31 Milletikene geebınbışe Mang'ulqa ınyam hı'ı, eyhen: – Masıxh qarımee, əlaamatbı İng'uled geed deş hagvas. 32 Fariseyaaşik'le milletın I'sayne hək'ee eyhen g'iyxhen. Kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Mana aqqasvə g'aravulyçer g'uxoole.

33 I'see eyhen: – Zı şoka geer ıxhes deş. Mançile qiyğa Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəs. 34 Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'ınne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş. 35 Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe sana-sang'uke qidghın ha'a: – Şak'le ıvdeekesde cigeeqa nyaqaniyxan Mana ı'qqəs? Yunanaaşine yı'q'nee vooxhene cühüt'yaaşine k'anyaqa hark'ın, Yunanaaşisniyxan xət qa'as? 36 «Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'ınne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş» mane cuvabıka hucooniyxan eyhes ıkkın? 37 Bayramne nekke qiyğiyne yiğil I'sa oza qıxha, axtıda eyhen: – Şavuniy ghal qeqqu, Zasqa qarı ulyoğecən. 38 Muq'addasne Otk'unıybışe otk'unin xhinnee, Zalqa ınyam hı'iyng'une yik'eençə, ı'mı'r hoolene xhinen damabı gyotstsəs. 39 Mang'vee manvə, Cul ınyam ha'anbışe alyaat'asde Allahne Rı'hı'ne hək'ee eyhe ıxha. Allahee I'sayna xəbvalla mankilqame hidyag'uyñıl-alla, ınyam ha'anbışis man Rı'h huvu ıxha deş. 40 Milletikene sabaranbışik'le man eyhenbı g'ayxhımee, «İna hək'erar qalesda peyğambar ooxhurvə» eyhe. 41 Sabaranbışemee «İna Masıxhır» eyhe, samebınbışemee eyhen: – Masıxh Galıleyeençə'e qales deş. 42 Nya'a Muq'addasne Otk'unıybışe otk'un dışde, Masıxh Davudne nasılənçəna, Davud eyxhene Bet-Lexemne xıveençə qales? 43 İnsanar I'sayl-alla cuvabılqa abayle. 44 Sabaranbışis Mana aqqas ikkiykinəeyir, nenəcar Mang'uk set'a deş. 45 G'aravulyçer kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqayiy fariseyaaşine k'anyaqa sapk'ılmeə, manbışe g'aravulyçeeşike qiyghanan: – Nya'a şu Mana qıdyarı? 46 G'aravulyçeeşe eyhen: – Həşdilyqameə sacar insan məxür yuşan hı'ı deş. 47 Fariseyaaşe manbışik'le eyhen: – Deşxhee Mang'vee şunabne yəqqı'le qığavhu? 48 Sa xəring'veexheyid sa fariseyexheyid Mang'ulqa ınyam hı'ıye? 49 İne milletik'le Q'aanunne hək'ee hucoona ats'a? Manbı gulyoptulıynbı! 50 Ögilycar I'sayne k'anyaqa arıyne Nikodim donəne fariseyee manbışik'le eyhen: 51 – Yişde Q'aanunus sik'ı, insanıl k'ırı ilydiyxhı, mang'vee hucooyiy ha'ava dyats'axlxha, mana muhaakima hı'iy qotkuda deş. 52 Manbışe Nikodimik'le eyhen: – Deşxhee, ğunar G'alıleyeençəne vor? Otk'uneeqa ilekke, vak'lecad g'acesın, sacar peyğambar Galıleyeençə qöö deş. 53 Mançile qiyğa girginbı cone xaaqa avayk'an.

8 I'same Zeytunne suvalqa ayk'an. 2 Miç'eer Mana çakra meer Allahne Xaasqa arayle. Girgin millet Mang'une k'anyaqa sadayle, Manar gyu'ur milletis xət

qa'a giyğal. 3 Q'aanunne mə'allimaşeyiy fariseyaşe zina ha'ang'a ayqına zäyfa maqa ayreele. Mana yı'q'neeqa qiğeyhi, 4 I'sayk'le eyhen: – Mə'allim, ina zäyfa zina ha'ane cigee ayqı. 5 Q'aanunee Mısee şalqa əmr hav'u, məxbınbı g'ayecca hevleva. Ğu mançik'le hucoona eyhe? 6 Man I'sa siliys i'xəsdemee eyhe ıxha, Mang'une gardanaqa taxsir gixhesdemee ha'a ıxha. I'same k'yorzul t'ubeka ç'iyel oyk'an giyğal. 7 Mang'uke meed qidghın ha'amee, I'sa qorku qıxha, manbışik'le eyhen: – Vuşde neng'ukayiy binah deş, hasre mang'vee ts'eppa zäyfalqa g'aye eehecen. 8 Qiyğa meer k'yorzul, ç'iyel oyk'an. 9 Man eyhen g'ayxhımee, ç'ak'ınbışile otçu k'ınınbışılqamee sassabna mançe qiğepç'ı avay'ananbı. Nekke qiyğa I'sayiy zäyfacab aaxva. 10 I'sa qorku qıxha, eyhen: – Zäyfa, şenbı nyaqane apk'ın? Nya'a şavaacab yiğne gardanaqa binah gıvxhu dişde? 11 Zäyfee eyhen: – Şavaacab, Xərna. Manke I'see eyhen: – Zınab yiğne gardanaqa binah gıviyxhe deş. Yeera, sayıb binah hımaa'a.] 12 Qiyğa I'see milletik'le eyhen: – Dyunyeyn Nur Zı vorna. Zaqr qihna qöğna mısacar miç'axıvatee iykaras deş, mang'ıuqa i'mı'r hoolen Nur ixhes. 13 Fariseyaşe Mang'uk'le eyhen: – Yiğne hək'ee Ğucab şahaadat haa'a, mançil-allab Yiğna şahaadat qopkuba deş vob. 14 I'see manbışis alidghıniye qele: – Zı Yizde hək'ee şahaadat hav'eeyib, Yızda şahaadat qopkuba vob, Zak'le Zı nençe qarı nyaqayiy əlyhəəsva ats'ançil-alla. Şok'leme Zı nençe qarı, nyaqame əlyhəəs ats'a deş. 15 Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a. Zıme vuşucar muhaakima ha'a deş. 16 Zı muhaakima haa'axhee, Zı Zaler-alqa deş vor, Zı g'axuvuna Dek Zaka vor. Mançil-allad Yızın məhkama qotkuyn vod. 17 Vuşde Q'aanuneeyd otk'un vod, q'öng'una şahaadat qopkuba vob. 18 Zı Yizde hək'ee şahaadat haa'a, Zı g'axuvınye Dekkeeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a. 19 Manke I'sayke qiyghanan: – Yiğna Dek nyaane vor? I'see alidghıniye qele: – Şok'le Zınar, Yızda Dekkır ats'a deş. Şok'le Zı ats'a ıxhanaxhiy, Yızda Dekkır ats'axhxhesdaniy. 20 I'see manva nezirna q'utyenane cigee Allahne Xaasne xət qa'amee eyhe. Mang'una gah qabı hidıpxırva, şavaacarır Mana aqaqqa deş. 21 Qiyğa meed I'see manbışik'le eyhen: – Zı əlyhəəna, şu Zı t'abal ha'asda. Şu vuşdecab bınahəe hapt'as. Şosse Zı əlyhəəsde cigeeqa qavaales vəxəs deş. 22 Manke Yahudeşine ç'ak'ınbışe eyhen: – Nya'a Vuc əlyhəəsde cigeeqa şasse qavaales vəxəs deşva eyhe? Mang'us Vucecar

Vucne gik'as ıkkın? 23 I'see manbışik'le eyhen: – Şu avğançe vob, Zı ooğançe, şu ine dyunyeençe vob, Zı ine dyunyeençe deş vor. 24 Zı mançil-allad şok'le «Şu vuşde bınahbışee hapt'asınbıva» uvhu. Şu, Zı Yızde hək'ee eyhençılqa inyam hide'eene, şu vuşde bınahbışee hapt'as. 25 Manbışe I'sayke «Ğu vuşuneva?» qiyghan. I'see manbışik'le eyhen: – Zı şok'le q'omançecad uvhuyn Zı Vuşuyiyva. 26 Vuşde hək'ee eyhesımd, şu muhaakima haa'asınd geed kar ixheeyid, Zı man ha'as deş. Zı G'axuvuna qorkuna vor. Zınad Mang'uke g'ayxhin dyunyeyk'le eyhe. 27 I'see manbışik'le Mang'une Dekkına hək'ee eyhen manbışılqa hiyxhar deş. 28 Manke I'see manbışik'le eyhen: – İnsanna Dix şu ooqa qa'amee, şok'le Zı vuşuy ıxhay ats'axhxhes. Zı Zaled-alqad vuççud ha'a deş. Dekke Zas nəxüdiy xət qı'ı, Zı man eyhe. 29 Zı G'axuvuna Zaka vor. Zı gırgıne gahbışıl Mang'us ıkkınan ha'ava, Mang'vee Zı Zaler-alqa g'alərçu deş. 30 I'see man cuvab uvhuyle qiyğa, geebbışe Mang'ulqa inyam ha'a. 31 Mane gahıl I'see Culqa inyam hı'ıyne Yahudeşik'le eyhen: – Şu Yızde cuvabıka gyuv'ur oza qeepxheene, şu hək'ebab Yızın telebabı vob. 32 Manke şok'le hək'enbı ats'a ixhes, mane hək'ençınıb şu g'attıvxhanaa'as. 33 Yahudeşe I'says alidghıniye qele: – Şi İbrıhımne nasıleençe vob, mısacabı neng'uscab nukariyvalla hav'u deş. Ğu nya'a «Şu g'attıvxhanaa'asva» eyhe? 34 I'see manbışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, neng'veeyiy binah hav'u, bınahnar nukar vorna. 35 Nukar xızanee gırgıne gahbışıl deş axva, dixme gırgıne gahbışıl axva. (aiön g165) 36 Mançil-allab Dixee şu g'attıvxhan hav'ee, şu hək'ebab g'attıvxhanasınbı. 37 Zak'le şu İbrıhımne nasıleençeva ats'a. Şu Yızın cuvab k'ane qıdyava, şos Zı gik'as ıkkın. 38 Zı Dekkına k'ane g'acuyın şok'le eyhe, şumee vuşde dekkıke g'ayxhiyn ha'a. 39 Manbışe I'sayne cuvabıs «Yışda dek İbrıhımva» eyhe. I'see manbışik'le eyhen: – İbrıhımın uşaxar vuxhaynbıxhiy, İbrıhımee ha'anniy ha'as. 40 Şosme həşde Zı, Allahıke g'ayxhiyn hək'enbı yuşan ha'ana İnsan, gik'as ıkkın. İbrıhımee məxüid hı'ı deşdiy. 41 Şumee, vuşde dekkee ha'an ha'a. Manbışee Mang'uk'le eyhen: – Şi zinayke vuxhaynbı deş vob, şaqa sa dek vor. Manar Allah vor. 42 I'see manbışik'le eyhen: – Allah vuşda dek ıxhaynxiy, şos Zı ıkkıykanasdaniy, Zı Allahıse qarına vorva. Zı Zaler-alqa deş qarı, Mang'vee g'axıvu, Zı qarı. 43 Şos Zı eyhençıl k'ırı alıxhxhes dəxəva, Zı eyhen şolqa hidıyxhar. 44 Şu vuşde dekkıkenbı – İblisikenbı vob, şos vuşde dekkee eyhen ha'as ıkkın.

Mang'uqa hək'en kar deşva, mana q'omançecar insan gek'ana ıxha, hək'ençilir mana ulyorzul deş. Mang'vee horbi ha'amee, cuk avaak'an ha'a. Mana horalay vor, gırgın horbıd mang'ukenbı vod. **45** Zı şok'le hək'enbı eyhençil-alla, şu Zal inyam ha'a deş. **46** Vuşde neng'usse aq'val aqqas əxəyee, Zı binah hav'uva? Zı hək'enbı eyhexhee, nya'a şu Zal inyam hidya'a? **47** Allahne insanee, Allahee eyhençil k'ırıxhe iliyxhen. Allahın insanar devxhal-alla, şume Zal k'ırı iliyxhe deş. **48** Yahudeeşe l'says inəxdın alidghınıy qele: – Ğu Samariyeğançena vor, Yiğne adid cinid. Nya'a şı qotkuyn dişee eyhe? **49** l'see alidghınıy qele: – Yizde ad cin deşin, Zı Yizde Dekkis hı'rmat haa'a, şume Zı k'apik'ile avqa qa'a. **50** Zıcar Zı axtı qa'a deş, Zı axtı qa'ana Sa vor. Mang'veeyib muhaakima haa'a. **51** Zı şok'le hək'en eyhe, şavaayıy Zı uvhuyn hı'ı, mısacar qik'as deş. (aioñ g165) **52** Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen: – Şak'le həşde ats'axhxhayn, Yiğne ad cinid. İbrıhımır qik'una, mansa peyğambararib. Ğumee «Şavaayıy Zı uvhuyn ha'a, mısacar qik'as deşva» eyhe. (aioñ g165) **53** Deşxhee, Ğu yişda dek eyxhena İbrıhımiler xərnane vor? Manar qik'una, mansa peyğambararib. Ğucar Vasqa vuşu xhinneyiy qöö? **54** l'see alidghınıy qele: – Zıcar Zı axtı qa'anxhiy, Yızda axtıvalla vuççud deşin karniy ixhes. Zı axtı qa'ana Dek vor. Şu Mang'une hək'ee «yişda Allahvad» uvheene, **55** şok'le Mana ats'a deş. Zak'leme Mana ats'ana. Zak'le Mana dyats'ava uvhuynxhiy, şunaxhineena Zınar horalayniy ixhes. Zak'le Mana ats'anar, Zı Mang'vee eyhemid ha'an. **56** Vuşda dek eyxhene İbrıhımik'le Yızın yiğ g'acesva uvhume, mana şadxhana. Mang'uk'le man yiğid g'acuyın, şadxhanar. **57** Mançil-allad Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen: – Vaqa xhots'al sen deşin, nəxürne vak'le İbrıhım g'acu? **58** l'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, İbrıhım yedike ixhessecar ögil, «Zı Vorna». **59** Mane gahıl l'sa g'ayeqqa helesva manbişe ç'iyee g'ayebı alyaat'a. l'samee dyugulenra Allahne Xaasse ayk'anna.

9 l'sa yəqqı'le k'ena əlyhəməe, bı'rq'ı'ra yedike ıxhana insan qızaxxa. **2** Telebabışe Mang'uke qiyghanan: – Mə'əllim, şavaane bınah hav'u, insan bı'rq'ı'ra yedike ıxha, vuceene, deşxhee dekkeeyiy yedeene? **3** l'see alidghınıy qele: – Man, mang'ıneyiy mang'une dekkıneyiy yedine bınahıl-alla deş məxüid ıxha. Allahın işbı mang'une l'mree g'acecenıva məxüid ıxha. **4** Yiğne yiğın şı, Zı G'axuvuyng'un işbı ha'as ıkkın. Xəm qooxhe, manke şavusseced vuççud ha'as

əxə deş. **5** Zı dyunyel ıxhaylette, Zı dyunyeyn Nur vodun. **6** Manva uvhuyle qiyğa, l'see ç'iyelqa tyu g'a'adaççe, tyuyuke bəttağ hı'ı, bı'rq'ı'ne insanne ulelqa qadağva. **7** Qiyğa mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Şiloah eyhene hovuzee əyxre. (Şiloah «g'axuvuna» eyhen vodun.) Bı'rq'ı'nar hark'ın əyxərna. Ules işix qadı, mana yı'q'əlqa sıyk'al. **8** Delesınbışeyiy, mana kar sa'ana xhinne ats'anbışe eyhen: – Mana şenke gyu'ur kar sa'ana dişee? **9** Sabaranbışe «Mana vor», mansanbışe «De'eş, mang'uk akarıva» eyhe. Vuceeme «Zı vornava» eyhe. **10** Manbişee qiyghan: – Nəxüidne yiğne ules işix qadı? **11** Mang'vee eyhen: – l'sava eyhene sang'vee bəttağ hı'ı, yızde ulelqa qadğu, qiyğar zak'le «Şiloah eyhene hovuzeeqa hak'ne, əyxreva» uvhu. Zınar hark'ın əyxı'rna, ulesıd işiğ qadı. **12** Manke manbişe «l'sa nyaane vorva?» qiyghan. Mang'veeme «Ats'a deşva» eyhe. **13** İnsanaəşe uleppı yug qıxhana fariseyaaşine k'anyaqa arayle. **14** l'see bəttağ hı'ı ulelqa qadğuyın yiğ Şabbatın yiğ ıxha. **15** Fariseyaaşe mane insanıke nəxüdiy ules işiğ qadıva meed qiyghan. Mane insaneeyid manbişik'le eyhen: – Mang'vee yızde ulelqa bəttağ qadğu, qiyğa zı əyxı'r ules işix qadı. **16** Manke fariseyaaşine sabaranbışe eyhen: – İna Allahıke deşur qarı, Şabbatne yiğıl hidya'asınbı vod ha'a. Məbınbışe eyhen: – Bınahıng'usse məxdın əlaamatbı nəxüid həgvas əxəyee? Manbı məxüb cuvabilqa abayle. **17** Manke manbişe meed yug qıxhayng'uke qiyghanan: – Vasse Mang'une hək'ee hucoo eyhes əxəyee? Mang'vee dişde yiğın uleppı qı'ı. Mang'vee alidghınıy qele: – Mana peyğambar vor. **18** Yahudeeşin ç'ak'ınbı mana bı'rq'ı'ra ıxha qiyğa uleppı qeetxhalqa hayeebaxhe deş. Mançil-alla manbişe mang'un dekkıy-yed qoot'al. **19** Mang'une dekkıyeyiy-yedike qiyghanan: – Şos bı'rq'ı'ra ıxhana dix inane vor? Nəxüidne mang'uk'le həşde g'eece? **20** Dekkeeyiy-yedee eyhen: – Şak'le ats'an mana yişda dix vor, vucur bı'rq'ı'ra yedike ıxha. **21** Həşde nəxüidme mang'uk'le g'eece, şavaame mang'un uleppı qı'ı, şak'le ats'a deş, cuke qiyghne. Mana həşde xəv qıxha, cul-allan cuvab cusse qeles əxəsın. **22** Mang'une dekkeeyiy yedee Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənıva məxüid uvhu. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe l'sa Masıxhıva gardanaqa alyaat'ıyın gırgınbı sinagogeenç g'e'epşesınbıva q'arar huıvı vuxha. **23** Mançil-allad mane insanne dekkeeyiy yedee «Mana xəv qıxha, cuke qiyghneva» eyhe. **24** Fariseyaaşe uleppı qıxhana insan q'ör'es qort'ul, eyhen: – Qotkuyn eyhesıva Allahılqa k'ın g'aysre. Şak'le Mang'uqa bınah vuxhay ats'an. **25**

Mang'vee alidghınıy qele: – Zak'le Mang'uqa bınah vuxhay-devxhay ats'a deş. Zak'le sa kar ats'a: zı şenke b'rq'ı'ranıy vor, həşdeme zak'le g'ecen. **26** Fariseyaaş meed mang'uke qiyghanan: – Mang'vee vak hucoona hı'ı? Uleppı nəxüdüne qı'ı? **27** Mang'vee alidghınıy qele: – Həşde xhinne dişde şok'le uvhu, şume k'ırı alıxhxı deş. Nya'a şos mançıl q'öd'es k'ırı alıxhxes ikkan? Şosubne deşxhene Mang'un telebabı vuxhes vukkan? **28** Mang'uqa hokıy bı hı'ı, eyhen: – Mang'una teleba ğu vorna, şı Mısayn telebabı vobın bı. **29** Şak'le Allah Mısayka yuşan hı'ı ıxhay ats'an, İname nençe qarıy ats'a deş. **30** Mane insanee manbışik'le eyhen: – Ghaly bı aaqı ilyaakasın karıd, şok'le Mana nençe ıxhay ats'a deş, Mang'veeme yızın uleppı qı'ıyn bı. **31** Şak'le ats'an Allahee bınahnanbışıl k'ırı ılıyxhe deş. Mang'vee Cus ı'bəədat ha'ang'ulıy Cus ikkanan ha'ang'ul k'ırı ılıyxhe. **32** Yedıke b'rq'ı'ra ıxhayng'un şavaame uleppı qı'ıva, şak'le mısacad g'ayxhiyn deş. (aion g165) **33** Mana Allahıke qarı dexhaynxhiy, Mang'usse vuçud ha'as əxəs deşdıy. **34** Manbışe mane insanıs alidghınıy qele: – Q'omançe-k'anyaqqamee bınahbışın gyatsts'ı ğu yedıke ıxha. Həşde ğune şas xət qa'a? Manıd uvhu, mana mançe g'e'eşşena. **35** Mana insan g'aqa g'e'eşşuyncına ats'axhxha, I'see mana t'abal hı'ı eyhen: – Ğu İnsanne Duxalqa inyam ha'anne? **36** Mang'vee qiyghanan: – Xərna, Mana vuşune vor, Mang'ulqa inyam ha'as? **37** I'see mang'uk'le eyhen: – Həşde vak'le g'ecena, vaka yuşan ha'ana Mana vor. **38** Mang'veeyıd «Yızda Xərna, inyam ha'anva» uvhu, I'sayne ögil k'yoyzarna. **39** I'see eyhen: – Muhaakıma ha'asva Zı ine dyunyelqa qarı, hasre g'ıdecenbışik'le g'acecen, g'ecen bı b'rq'ı qeepxhecen. **40** Mang'une k'ane ulyobzurne fariseyaşik'le Mang'vee eyhen bı g'ayxhı, Mang'uke qiyghanan: – Deşxheene, şınabne b'rq'ı'ba? **41** I'see manbışik'le eyhen: – B'rq'ı'ba vuxhaynxhiy, şoqa bınahı bı vuxhes deşdıy. Şu «G'eceva» eyheva, vuşda bınah şolycab aaxva.

10 I'see meed eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışde ağleeqa akkayle deş, menne cıgeençe ikkeç'una sıxnarıy g'uldur vorna. **2** Akkayle ikkeç'uname vəq'əbışda çoban vor. **3** G'aravulyçee mang'us akka aaqa, vəq'əbışik'le mang'un ses g'ıyxhe. Mang'vee cun vəq'əbı do bışka qott'ul g'aqa qığa'a. **4** Mang'vee cun vəq'əbı gırgın bı g'aqa qığı'ıyle qıyğa, mançıne ögil ayk'an. Vəq'əbıd mang'un ses ats'ava mang'uşad qıhna qayle. **5** Man bı mısacad qıdyats'ane insanın ses dyats'ançıl-alla, mang'uşa

qıhna əlyhəəs deş, mang'uke heedxvasın bı. **6** I'see manbışıs mana mısaała qavalıya'a, Mang'vee hucoovayıy eyhe manbışılqa hıyxhar deş. **7** I'see meed manbışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışın akka Zı vorna. **8** Zale ögil qabıynbışın gırgın bı sıxnarıy g'uldur vuxha, vəq'əbışe manbışıl k'ırı alıxhxı deş. **9** Akka Zı vorna, Zale k'ena ikkeç'una g'attıxhanasda. Mang'usse ikkeç'esır, qığeç'esır əxəsda, cusun uxhiyxhanasın cıgad aveykesın. **10** Sıxnarıy saccu qəqəsiy gyapt'asva, haq'var-hıyxvər ha'as arayle. Zıme qarına ı'mı'r hevles, gyavts'u güvıxhuna ı'mı'r. **11** Yugna çoban Zı vorna. Yugne çobanee vəq'əbışıl-alla cun can q'urbanna hele. **12** Pılıke aqqıyne çobanın bı deş eyxhe vəq'əbı. Mang'uk'le vəq'əbışılqa umul abı g'avcumee, mana vəq'əbı g'alı'ı hexvana. Manke umulyun man bı aqqı ot'al-oxal ha'a. **13** Pılıke aqqına çoban hexvana, pılıke aqqı ıxhayke, mang'vee vəq'əbışda haa'a deş. **14** Yugna çoban Zı vorna. Nəxürıy Dekkık'le Zı ats'a, Zak'ler Dek ats'a, Zak'le həməxübıb yızın bı vaats'a, yızın bışik'ler Zı ats'a. Zı vəq'əbışıl-alla Yızın can q'urbanna hele. **16** Zaqı menne ağıleençemıd vəq'əbı vodın bı. Zas man bıd qales ikkan. Mançık'led Yızın ses g'ayxhes. Manke sa syurıy sa çoban ıxhes. **17** Zı Yızın can q'urbanna hele, qıyğa yı'q'əlqa alyaat'asva. Mançıl-allar Dekkıs Zı ıkkanna. **18** Şavaacad Yızın can ıleşşe deş, man Zıcad hele. Man helesıd, yı'q'əlqa alyat'asıd Zasse əxən. Zak'le məxüdü he'eva Yızde Dekkee uvhu. **19** Yahuder mane gafıl-alla cuvabılqa abayle. **20** Manbışde gellesıng'vee eyhen: – Mang'une ad cınıd, Mana bəç'ərır. Nya'a Mang'ul k'ırı ılıyxhe? **21** Məbınbışeme eyhen: – Cınaaş aqqıyne insanee məxüdü eyhes deşdıy. Nya'a cınısse b'rq'ı'ne insanın uleppı qa'as əxəyee? **22** Qı'ı'dım ıxha. Mane gahıl İyerusalımee Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram ağayhe ıxha. **23** I'sa Allahne Xaane məhlee, paççah Sıleymanne doıulyne dırakbışıl oab daxanane cıgee ıykar ıxha. **24** Yahudeeşın ç'ak'ın bı I'sayne hıqıy-alla sabı, Mang'uk'le eyhen: – Mısılqameene Ğu yışın sabır sılıys ı'xəs? Ğu Masıxhee, şak'le dyugul hıdı'ı, eyhe. **25** I'see manbışıs alidghınıy qele: – Zı şok'le uvhuyn, şume mançılqa hayeebaxhe deş. Zı, Dekkına doıule ha'anecad ışbışe Zı vuşu ıxhay eyhen. **26** Şume mançılqa hayeebaxhe deş, Yızde vəq'əbışın bı devxhal-alla. **27** Yızde vəq'əbışik'le Yızın ses g'ıyxhen, Zak'led man bı ats'an bı, man bıd Zaqad qıhna qö. **28** Zı mançıs gırgıne gahbışısda ı'mı'r hoole. Man bı mısacad hat'as deş, şavaacadıd man bı Yızde

xılence g'ayşes deş. (aiōn g165, aiōnios g166) 29 Manbı Zas huvuna Dek gırgıng'ule xərna vor. Manbı şavussecad Dekkine xılence g'ayşes əxəs deş. 30 Zınayiy Dek sa vobımbı. 31 Yahudeeşine ç'ak'ımbışe meed l'sa g'ayeqqa helesva ç'ıyele g'ayebı alyaat'a. 32 l'see manbışik'le eyhen: – Dekkike qadıyn geed yugun işbı Zı şok'le hagu. Şos mançine nençil-allane Zı g'ayeqqa heles ıkkın? 33 Yahudeeşine ç'ak'ımbışe Mang'us alidghıniy qele: – Ğu yugne işil-alla deş şas g'ayeqqa heles ıkkın. Ğu insan ixheeyir, Ğucar Vake Allah ha'a, məxiid Ğu kufur ha'a. Mançil-allar şas Ğu g'ayeqqa heles ıkkın. 34 l'see manbışik'le eyhen: – Nya'a vuşde Q'aanune otk'un dişde, «Zı uvhuyn: „Şu allaharıb“»? 35 Allahee Cun cuvab g'axuvuyne insanaaşik'le «allaharıbva» eyhe. Muq'addasne Otk'unee otk'unin hakkalas deş. 36 Şu nişil-allane «Zı Allahna Dixva» uvhuva Zak'le «kufur ha'ava» eyhe? Yizde Dekkee Zı g'əyxi', dyunyelqa G'axuvu. 37 Zı, Yizde Dekkee ha'an hidya'axheene, Zalqa haymeebaxhe. 38 Zı, Yizde Dekkee ha'an ha'axheene, Zı eyhençil haydebaxheene, Zı ha'ançil hayeepxhe. Manke şok'lecad yugda ats'axhxhesınniy Dek Yizde, Zınar Dekkine ar ıxhay. 39 Manbışis meer l'sa aqqas ikkiykan, l'same manbışde xılence iygvalyna. 40 Qiyğa l'sa İordanne şene suralqa, Yəhyee ögil gicəpxı'ybı alyaat'a'ane cigeeqa ark'ın, maa'ar axva. 41 Mang'üne k'anyaqa geeb insanar abı eyhen: – Yəhyee sacad əlaamat hidyagveened, mang'vee İng'üne hək'lee uvhuyn gırgın qotkuda qığeç'u. 42 Geeb insanaaşee maa'ad l'salqa inyam ha'a.

11 Lazar donana sa insan ik'iyk'arna. Mana, Mayramiy cena yiçu Marta yeexhene Bet-Anya eyhene xiveençe ıxha. 2 Yişde Xəring'ulqa yugun evanan q'ış qadğu, Mang'un g'elybı ç'ərbışika qeqqu'una, mana Mayram yic yixha. Məng'l'na çoc Lazar ik'ar ıxha. 3 Mançil-alla q'öne yiçvee «Xərna, Vas ıkkanna insan ik'ar vorva» l'salqa xabar g'uxoole. 4 l'sayk'le man g'ayxhı, eyhen: – Mane ik'arın hapt'iy deş heles. Allahna axıvıllayiy Allahne Dixena axıvılla mane ik'aarile ğana geeb qaa'as. 5 l'says Martar, cena yiçur Mayramır, Lazarır geeb vukkan vuxha. 6 Lazar ik'arva g'ayxhınee, Mana maqa hayk'an deş. l'sa Vuc arıyne cigee q'ölle yiğnar axvana. 7 Qiyğa Mang'vee Cune telebabişik'le eyhen: – Meeb yı'q'ələqa Yahudeyayeeqa əlyhəəs. 8 Telebabişe Mang'uk'le eyhen: – Mə'əllim, şaane Yahudeeşin ç'ak'ınbışis Ğu sİK'ırra ögil g'ayeqqa helesiy ıkkın. Vas maqa sak'ılasne ıkkın? 9 l'see alidghıniy qele: – Yiğ

yits'ıq'vəble sə'ətına dişde eyxhe? Yiğniyiğın iykarna qaçayxar deş, mang'uk'le ine dyunyeyn işix g'ece. 10 Xəmdə iykarname, miç'axdava qaçayxarna. 11 Man uvhu ç'əvxhayle qiyğa, l'see manbışik'le eyhen: – Yişda hambaz Lazar nik'ee vor ark'ın. Zı mana oza qa'as ı'qqə. 12 Manke telebabişe Mang'uk'le eyhen: – Xərna, mana nik'eexheene, yug qıxhesda. 13 l'see mana qik'u ıxhay uvheeyid, manbışisqa həməxiid qayle, mana nik'eeqa ark'ınvaniyxan uvhu. 14 l'see manbışike vuççud dyugul hidi'ı eyhen: – Lazar qik'una. 15 Vuşdemeeyiy, şu inyam hı'ıynemee, Zı şadra vor, maa dexhava. Qudora, mang'usqa vüqqəs. 16 Q'ömkale donane Tomasee mansa telebabişik'le eyhen: – Vüqqəs, şınab yişde Mə'əlimıka hapt'as. 17 Maqa arımee, l'sayk'le Lazar nyuq'vneerin yoq'ulle yiğva ats'axhxhe. 18 (Bet-Anya İyerusalimıs k'ane vuxha. Mane şaharbişde yı'q'nee xhebne kilometrılqa ələəna yəq vuxha.) 19 Geeb Yahuder Martaysiy Mayramıs çoc qik'uva baş-sağlıyivalla hevles abayle. 20 Martayk'le l'sa arıva g'ayxhınee, Mang'üne ögilqa qığeç'e. Mayramme xaa eexva. 21 Martee l'sayk'le eyhen: – Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy. 22 Zak'le həşded ats'an, Ğu Allahıke hucoo heqqiy, Mang'vee Vas helesın. 23 l'see məng'l'k'le eyhen: – Yiğna çoc üç'ür qıxhesda. 24 Martee Mang'uk'le eyhen: – Zak'le ats'an, üç'üb qeebaxhene gahıl, nekke qiyğiyne yiğil manar üç'ür qıxhesda. 25 l'see məng'l'k'le eyhen: – Üç'üb qeepxhayiy l'm'r Zı vorna. Zalqa inyam hı'ına qik'veeyir, üç'ür qıxhesda. 26 Gırgın üç'übinbı, Zalqa inyam ha'anbı mısacab hapt'as deş. Ğu mançılqa inyam ha'anne? (aiōn g165) 27 Martee Mang'us alidghıniy qele: – Ho'o, Xərna, zı inyam ha'an, dyunyelqa qalesda Allahna Dix, Masıxh Ğu vorna. 28 Martee manva uvhuyle qiyğa, ark'ın dyugulenra yiçu Mayram qort'ul, eyhen: – Mə'əllim inyaa vor, ğu vor qeet'al. 29 Mayramık'le man g'ayxhınee, zaara oza qiyxha, l'sayne k'anyaqa qiyelee. 30 l'sa xiveeqa ikkideç'u, Marta Cune ögilqa arıyne cigee axva. 31 Mayramıka sacıgeene xaane məng'l's baş-sağlıyivalla hoolene Yahudeeşik'le mana zaara g'aqa qı'ğəə g'aycumee, manbışik'le məxiid ats'axhxhe mana geeşesva nyuq'vnesqa yı'qqə yixhes. Mançil-allab manbı məng'l'qab qihna avayk'an. 32 Mayram l'sanane cigeeqa qarı, Mana g'acu, g'elybışeeqa qık'york'ul, eyhen: – Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy. 33 l'sayk'le manayiy məng'l'ka abıyn Yahuder gyaaşee g'avcumee, Mang'vee it'umda aq'va qa'a.

34 I'see manbışike qiyghanan: – Qik'unu nyaqane gixxhı? Manbışe eyhen: – Xərna, qora ilekke. 35 I'sa geşşena. 36 Manke Yahudeeşe eyhen: – İlyaakende, Mang'us mana nimeeyi ıkkın ıxha! 37 Manbışde sassang'vee eyhen: – Mang'vee bı'rq'ı'ng'un ulepı qı'ı. Nya'a, Mang'usse mana insan qidek'asın kar ha'as daxəyee? 38 Mane gahıl I'see meed aq'va qı'ı, nyuq'vneke k'anyaqa ayk'an. Lazarna nyaq'v mağaree vuxha. Mançine ghaleeqab g'aye gyuvxhu vuxha. 39 I'see eyhen: – G'aye g'avşe. Qik'uyng'une yiçvee Martee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, eva ıxha ıxhes, mana qik'uyın yoq'ulle yiğ vod. 40 I'see eyhen: – Nya'a Zı vak'le uvhu dişde, inyam he'ee, Allahna axtıvalla g'avcesda? 41 Məxüb g'aye g'oşşena. I'sa xəəqə ilyaaki, eyhen: – Dek, Zı uvhuyn Vak'le g'ayxhıva, Zı Vas şukur haa'a. 42 Zak'le ats'an, Vak'le gırgıne gahbışilycad Zı uvhuyn g'ıyxhen. Zı man uvhuyn, Yızde hiqiy-allane milletın Çu Zı g'axuvuva inyam he'ecenva. 43 Manıd uvhu, I'see axtıda eyhen: – Lazar, g'aqa qığec'e! 44 Qik'unar g'aqa qığec'ena. Mang'une g'elybışıl xileppışıl kafan alıpk'ır, aq'vad desmalee hitk'ır eyxhe. I'see manbışik'le eyhen: – Mang'un g'elybı-xileppi eeqe, hooracen. 45 Mayramne k'anyaqa abıyne, I'see ha'an g'acuyne Yahudeeşine geebınbışe Mang'ulqa inyam ha'a. 46 Manbışın sabarabı fariseyaasısqı hapk'in, I'see hı'ıyn manbışıs yuşan ha'a. 47 Manke kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaşe Aalı Şuura sav'u, eyhen: – Hucoona ha'as? İng'vee geed əlaamat hagva. 48 Şi Mang'usqı man ha'as hassıree, gırgıng'vee Mang'ulqa inyam ha'as. Romeençen g'oşunbı adı, Allahne Xaakınıy yişde milletkın ha'asın. 49 Maane sang'vee, mane seniyne xərne kaahınee Kayafee manbışik'le eyhen: – Şok'le vuççud ats'a deş. 50 Şolqa hiyxhar dişde? Gırgıne ine milletkın ıxhesse, sa İnsanın ine milletnemeek qik'uy, vuşdemee nimeexheeyid yugda eyxhe. 51 Mang'vee man cuvab culed-alqa deş uvhu. Mane seniyna xərna kaahın ıxhayke peyğambarıyvalı hav'u eyhen, I'sa ine milletnemeek qik'as. 52 Mana saccu ine milletnemeekar deş, Allahın gırgınəng'ə ehevkuyn uşaxar sacıgeeqa saa'asdemeek qik'as. 53 Mane yiğile manbışe fıkır ooxhan gıviyğal I'sa nəxürıy gik'asva. 54 Mançıl-allar I'sa Yahudeeşine yı'q'nee şenbışik'le g'acesın xhinne iykar ıxha deş. Mançer sahrays k'anene cıgeeqa, Efrayım eyhene şahareeqa ark'in, telebabışıka maa'ar axva. 55 Yahudeeşın Peesax bayram k'ane qıxha eyxhe. Gellesın insanar mətəpxhesva Peesaxıle ögil

xıvaaşençe İyerusalımeeqa avayk'an. 56 Manbışe I'sa t'abal ha'a, Allahne Xaasne ulıyobzur sana-sang'uk'le eyhen: – Şosqa nəxüdiy qöö? Mana bayrameeqa ayrescar dişdiyhan? 57 Kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaşe Mana aqqasva «Nyaı ıxhay şavuk'leyiy ats'a, hagvecenva» əmrı huıu vuxha.

12 Peesaxıle yıxhıle yiğna ögil I'sa Bet-Anyeeqa, Vuçe hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar eyxhene cıgeeqa qarayle. 2 Maa'ad I'saynemeek otxhuniy hele ıxha. Marteeıd sufranıqla otxhanan haqqı ıxha. Lazarır I'sayka sacıgeek sufrayne hiqiy-allanbışde yı'q'nee eyxhe. 3 Mayrameek mane gahıl sura lıtrılqa ələən, geed gıranın, yugun evanan q'ış alyaat'u, I'sayne g'elybışılqa k'ya'a. Qiyğı məng'ee cene ç'ərbışıka Mang'un g'elybı mətta'a. Xavcad q'ışşıne evayn alyaat'a. 4 I'sayne telebabışde sang'vee, Mana mering'une xılyıqa qelesde Kariotğançena Yahudee eyhen: 5 – Nya'a man q'ış xhebid vəş dinarı massa huıu, kar deşınbışıs bit'al hıdı'ı? 6 Mang'vee man cuvab kar deşınbışda haa'ava deş eyhe, sıxnarıy ıxhayke eyhe. Mang'usqı pılmana q'utye quıu vooxhe, mang'veeyid cus ıkkanne karas mançe pıl alyaat'a ıxha. 7 I'see eyhen: – Mana i'ğiykar hımee'e! Məng'ee man q'ış g'ıynıyne yiğıs havacı ıxha. Məxür məng'ee Zı k'eyxhas ıxhesın xhinnee qı'ı. 8 Kar deşınbı gırgıne gahbışilycab şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışıl şoka ıxhes deş. 9 Gellesde Yahudeeşik'le I'sa maa'ar ıxhay ats'axhxhe. Manbı maqa I'sa g'acesvacar deş, Vuçee hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar g'aces abı. 10 Lazarır-alla gellesde Yahudeeşe hapk'in, I'says inyam hı'ı. Mançıl-alla kaahinaaşın ç'ak'ınbışıs Lazar gik'as ikkiykan. 12 Qınne yiğıl bayrameeqa abıyne gellesde insanaaşık'le I'sa İyerusalımeeqa ayresva g'ayxhı. 13 Manbışe xurmayn bıtağbı alyaat'u ts'ırbı ha'a, Mang'une ögilqa qığeebaç'e. Manbışe eyhen: – Hosanna! Rəbbıne doyuka Qarıyng'us şukur vuxhena! İzrailıne Paççahıs şukur vuxhena! 14 I'see q'udux t'abal hav'u, çıl ilexa. Mane karbışde hək'ee Muq'addasne Otk'uneek inəxüd otk'un: 15 «Sionna yiş, qımeeqən! İleeke, yiğna Paççah sa q'uduxul alıxı vor qöö!» 16 Ts'etta telebabışılqa vuççud hiyxhar deş. Allahee I'sa axtı qı'ıyle qiyğı, Mang'une vuk'lelqa qadıynbı, telebabışe yik'el qalya'a. Mançine hək'ee ögilycadnıy Muq'addasne Otk'unıyışee otk'un. 17 I'see Lazar nyuq'vneençe qort'ul hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ıyne gahıl, Mang'une hiqiy-alla sadıyne milletın mançına gaf haa'a. 18 Milletk'le

I'see man əlaamat haguva g'ayxhı ıxha, mançıl-allad millet Mang'une ögilqa adayle. **19** Mançıl-alla Fariseyaəşe sana-sang'uk'le eyhen: – Vuççud yişde xılence qöö deş. Gırgımbı Mang'uqab qıhna əlyhəəl **20** Bayramıs İyerusalımqa I'bəədatısva abıynbışde yı'q'nee Yunarıb vuxhaynı. **21** Manbı Galileyayne Bet-Tsayda şahareençe eyxhene Filippne k'anyaqa hapk'm, miz k'yaa'a: – Xərna, şak'le I'sa g'aces ikkan. **22** Filipp arı, Andreyk'le eyhen. Andreyir Filippır hapk'm, mana gaf I'says haa'a. **23** I'see alidghniy qele: – İnsanne Duxayna axtı qexhena gah qabı. **24** Zı şok'le hək'en eyhe, sa suk ç'iyelqa g'a'aypxhı qıdevk'eene, vuccab aaxva. Mana qıvk'veeme, geed şagav hele. **25** Cuna I'mı'r vukkanang'vee, mana avaak'an haa'as. İne dyunyel cune I'mrena hidyaa'ang'veeme, mana gırgıne gahbışıs havaces. (aiōnios g166) **26** Şavusiy Zas g'ullux haa'as vukkan, Zaqr qıhna qoracen. Zı nyaa ixhee, Yızda nukarır maa'ar ixhes. Şavaayiy Zas g'ullux hav'u, Yızde Dekkeeyib mang'us hı'rmat haa'as. **27** Həşde Yızın yik' ulyoyk'al vod. Hucoo Zasse eyhes əxəyee? Deşxheene, «Dek, Zı ine gahıke g'attixhan he'evane!» eyhes? Zı ine gahınemeecar qarı. **28** Dek, Yiğın do axtı qe'e! Manke xəənçe ses qayle: – Yızın do axtı qı'ıyn, meedid axtı qa'asın! **29** Maa'ab ulyobzurne sabaranbışe eyhen: – Xəyby g'əhətqı'. Mansanbışed eyhen: – Mang'uka malaaik yuşan hı'ı. **30** I'see manbışıs alidghniy qele: – Man ses Yızdemee deş, vuşdemee qadı. **31** İne dyunyeyıs məhkama alğahasda gah hipxırna, in dyunye vuk'lek ikkekkan iblis g'eheşşesda. **32** Zı ooqa qa'amee, Zı gırgımbı Zalqa ts'tı's'a'as. **33** I'see mane cuvabıka Vuc nəxüriy qik'asva eyhe. **34** Milletın Mang'us alidghniy qele: – Şak'le Q'aanune g'ayxhiyn, Masıxh gırgıne gahbışıs axvas. Nya'a Ğu manke «İnsanna Dix ooqa qa'asva» eyhe? İna İnsanna Dix vuşune? (aiōn g165) **35** Manke I'see manbışik'le eyhen: – Sık'ınna gahnad Nur şol oğa ixhes. Nur vodnang'a iviykre, miç'axiyvalın şu uvqumaaqacen. Miç'axiyvalee iykarang'uk'le vuc nyaqa ark'iniy ats'a eyxhen deş. **36** Nur vodnang'a Nurus inyam he'e, şu Nurun dixbı vuxhecenva. I'see manva uvhuyle qiyğə, mançe ark'm dyugulexhena. **37** I'see manbışde ögil manimeen əlaamatbı hagveeyid, manbışe Mang'ulqa inyam ha'a deş. **38** Man karbı, Yeşaya peyğambaree uvhiynbı xhinne, eyxhe: «Rəbb, şı uvhuynçılqa şavaane inyam hı'ı? Şavusne Rəbbına guc gyaagu?» **39** Manbışısse inyam ha'as əxə deşdiy, Yeşaya peyğambaree menne cigee inəxüd uvhuva:

40 «Allahee manbışın uleppı bı'rq' qı'ı, yik'bıd g'ayelqa sak'al hı'ı, uleppışıka g'imcecenva, yik'bışısıd haymeexhecenva, Mang'ulqab sıvmiyk'alcen manbı yug qee'eva». **41** Yeşayayk'le I'sayna axtıvalla g'avcuynçıl-alla, man cuvab uvhu Mang'une hək'ee yuşan hı'ı. **42** Ç'ak'ımbışde geebımbışe I'salqa inyam he'eeyid, man manbışe ats'axhya'a deş. Fariseyaəşe co sinagogeençe g'e'eebaşeva, manbı qavəyq'ən vooxhe. **43** Manbışıs Allahee deş, insanaəşe cos q'iyimat huvu vukkiykan. **44** I'see axtıda eyhen: – Zalqa inyam ha'ang'vee Zalqa deş, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam ha'a. **45** Zı g'eceng'uk'le Zı G'axuvuna g'ece. **46** Zalqa inyam ha'ana vuşucar miç'axiyvalee imaxvacenva, Zı dyunyelqa Nur xhinnee qarı. **47** Şavuk'leyiy Zı uvhuyn g'ayxhı man hıdı'ı, Zı mana muhaakıma ha'as deş. Zı dyunye muhaakıma ha'asva deş, man g'attixhana'asva qarı. **48** Zı əq'əna qı'ıma, Yızın cuvab k'ane qıdy'a'ana sa karan muhaakıma ha'as. Manıd Zı uvhuyn cuvab vod. Nekke qiyğıyne yiğıl mana mançın muhaakıma ha'as. **49** Zı Zaled-alqa deş uvhu, Zı g'axuvuyne Dekkee hucooyiy eyhesva, nəxüdiy eyhesva Zalqa əmr hav'u. **50** Zak'le ats'an, Mang'una əmr gırgıne gahbışısda I'mı'r vobna. Mançıl-allad Dekkee Zak'le nəxüdiy uvhu, Zı həməxüdiy eyhen. (aiōnios g166)

13 Peesaxın bayram k'ane qıxha ıxha. I'sayk'le ats'a ıxha, Cuna ine dyunyeyle Dekkısqa əlyhəəsda gah hipxır vuxhay. Mang'us ine dyunyeeylin Cun telebabı vukkiykınınbı. Mang'us manbı qık'asmee vukkiykananbı. **2** Exhalın otxhunıy oxhanasde gahıl, iblisın, I'sa mebinbışde xılyaqə qeleva Kariotğancene Şımonne dixene Yahudayne vuk'leeqa k'eççu ıxha. **3** I'sayk'le, Dekkee gırgın Cune xılyaqə quvu ıxhay ats'anniy, Allahısse qarı Allahne k'anyaqa əlyhəəs ıxhayid ats'anniy. **4** Mana sufranıle oza qıxha, tanalın kar g'eşşe. Qiyğab desmal alyapt'ı, yı'q'eeqa iviyt'al. **5** Qiyğə Mang'vee iyagameeqə xhyan kyı'ı, Cune telebabışın g'elybı hodğul, yı'q'eeqa avt'ulne desmalıqa manbışın g'elybı məttə'a. **6** I'sa, Şımon-Pyoturusqana qıxhamee, mang'vee I'sayk'le eyhen: – Xərna, Ğune yızın g'elybı hoğalas? **7** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı həşde ha'an valqa hiyxhar deş, qiyğə man valqa hixharas. **8** Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Ğu yızın g'elybı mısacad hoğalas deş! I'see mang'us alidghniy qele: – Zı Ğu hudyorğüleene, vasse Yızde k'ane ixhes əxəs deş. (aiōn g165) **9** Şımon-Pyoturee Mang'us alidghniy qele: – Xərna, saccu yızın g'elybıcad deş, xıleppid, vuk'ulyub hoğle. **10** I'see

mang'us alidghiniy qele: – Əyxı'rne insanın g'elybı hodğulee ç'əv, mana ooğançe-avqamee məttıra vor. Şunab məttıba vob, saccu gırgınbı deş. 11 I'sayk'le Vuc şavaa mering'une xılyaqa qelesva ats'ava, mançıl-allad «Vuşun gırgınbı məttıba deş vobunbıva» eyhe. 12 Manbışın g'elybı hodğulıyle qiyğa, I'see tanalqan kar ali'i, Cune cigee sufranne k'ane g'alırxhu, eyhen: – Zı şok hı'ıyn, şok'le ats'anne? 13 Şu Zalqa Mə'allim, Xərnava ona'a. Şu man qotkuda ha'a, Zı Mana Vuc vorna. 14 Zı Mə'allimiy Xərnang'a vuşun g'elybı hoğalxhee, manke şunad sana-sang'un g'elybı hoğalas ikkan. 15 Zı şok'le şu ha'as ikkanan haguyn. Zı şok ha'an, şunad he'e. 16 Zı şok'le hək'en eyhe, nukar cune iyesiyle, arınar vuc g'axuvuyng'ule xərna deş vor. 17 Həşde şok'le man karbı ats'anbı. Şu manbı ha'axhee, şu baxtivararıb. 18 Zı man vuşde gırgıng'une hək'ee deş eyhe. Zak'le Zı g'əvxüynbı vaats'anbı. Hasre həşde Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn ixhecen: «Yızın gıney otxhuning'vee Zalqa g'el g'ott'ul». 19 Man karbı gırgınbı ögilycad ixhesse, Zı man şok'le eyhe. Qiyğa man ixhamee, şok'le Zı Mana vorva ats'axlxhes. 20 Zı şok'le hək'en eyhe, Zı g'axuvuyın insanar k'ane qa'ang'vee Zınar k'ane qa'asda, Zı k'ane qa'ang'eyir Zı G'axuvunar k'ane qa'asda. 21 Manıd uvhuyle qiyğa, I'see aq'va qı'ı meed eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xılyaqa qeles. 22 Telebabışik'le I'see şavne hək'eeıy eyheva dyats'axlxha, sana-sang'uqa ilyaaka. 23 I'says telebabışıke sa geer ikkana teleba Mang'une k'ane g'ilexha. 24 Şimon-Pyoturee mane telebayk'le avğançe-alla hagvan, qiyghnecenva şavne hək'eeıy I'see eyhe. 25 Mana teleba I'says inekke k'ane g'alırxhu ixha. Mang'vee I'sayke qiyghanan: – Yızda Xərna, mana vuşune? 26 I'see alidghiniy qele: – İn gıneyın tika k'yooq'u şavusqa quvıy, mana vor. Manke I'see gıney qotxu k'yooq'u, Şimon Kariotğançene dıxesqa Yahudaysqa qele. 27 Yahudee gıneyın tika alyaat'umee, iblis mang'une aqa ikkeç'e. I'see mang'uk'le eyhen: – Hucooyıy ha'a, zarada he'e! 28 I'see man nya'asiy uvhuva sufranıne şavulqacad hiyxhar deş. 29 Pılmana q'utye Yahudaysne vuxhal-alla, sassang'usqa məxüid qayle: I'see mang'uk'le «Bayramısın şasın karbı alışşeva» eyhe ixhes. Sayıb manbışıqa inəxübna fıkr vuxha: Mang'vee «Kar deşınbış pıl bit'al he'eva» eyhe. 30 Gıneyna xüvə alyapt'ı, Yahuda zarara g'aqa qığeç'e. Manke xəmnıy vob. 31 Mana qığeç'uyule qiyğa, I'see eyhen: – Həşde İnsanna Dix axtı qıxha, Mang'une

arna Allahır axtı qıxha. 32 Mang'une arna Allah axtı qıxheene, Allaheeyir Cune arna Mana axtı qa'as. Xiliy qıdı'ı axtı qa'as. 33 Yızın kulyfatbı, Zı sık'ırra gahnar şoka ixhes. Şu Zı t'abal ha'as. Yahudeeşın ç'ak'ımbışik'le «Zı ark'ınne cigeeqa, şosse qavaales vəəxəs deş» uvhuyn xhinne, həşded şok'le manva eyhe. 34 Zı şolqa ts'ebna əmr haa'a: sana-sang'us vukkiykne, Zas şu vukkanan xhinne, şunab sana-sang'us vukkiykne. 35 Şu sana-sang'us vukkiykınee, gırgıng'uk'le şu Yızın telebabı vuxhay ats'axlxhesın. 36 Şimon-Pyoturee I'sayke qiyghanan: – Xərna, nyaqane ı'qqə? I'see alidghiniy qele: – Zı həşde əlyhəəsde cigeeqa vasse Zaqar qıhna qales əxəs deş, qiyğame ğu maqa qales. 37 Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, nya'a zasse həşde Vaqar qıhna qales dəxə? Yiğnemeə, zı yızde canile ılyheç'e. 38 I'see mang'uk'le eyhen: – Yızdemeə, ğu canile ılyheç'eye? Zı vak'le hək'en eyhe, g'ıyna dadal hook'asse, ğu xhebne yəqqees Zı ats'a deşva eyhes.

14 – Hasre vuşun yik'bı g'l'madak'vacen. Allahılqad, Zalqad inyam he'e. 2 Yızde Dekkine xaa geeb cıga vob. Cıga devxhanaxhiy, Zı şok'le eyhesınnıy, Zı vuşdemeə cıga qaa'as ı'qqə. 3 Hark'ın şos cıga qav'uyle qiyğa, meer arı, şu Yızde k'anyaqa vukkee'es. Manke şu Yızde k'ane vuxhes. 4 Zı əlyhəəsde cigeeqana yəq şok'le vaats'ana. 5 Tomasee I'sayk'le eyhen: – Xərna, Ğu nyaqa ark'ınıycar şak'le dyats'a, nençe maqana yəq vaats'a vooxheyiy? 6 I'see mang'uk'le eyhen: – Hək'ena yəq, ı'mı'r Zı vorna. Şavussecar Dekkısqa, Zale ğayre menne yəqqı'n əlyhəəs əxəs deş. 7 Şok'le Zı ats'ava, Dekkır ats'a ixhesda. Həşdıyle şok'le Mana ats'ana, Mana g'acuna. 8 Filippee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, Ğu Dek şak'le hagve, man yışdemeə ç'əv. 9 I'see mang'uk'le eyhen: – Filipp, hək'erar vak'le Zı ats'a dışde? Nya'a, nımeena gahne vob Zı şoka eyxhena! Zı g'acuyng'uk'le Dekkır g'acuna. Vasse nəxüid eyhes əxəyee: «Şak'le Dek hagveva»? 10 Zı Dekkine ar, Dekkır Yızde ar vorva ğu inyam ha'a dışde? Zı şok'le eyhenbı Zı Zaled-alqa deş eyhe, Yızde arne Dekkee Cun işbı g'ece. 11 Zı Dekkine, Dekkır Yızde arva eyhençılqa şu inyam he'e. Yızde işbışıl-allaxheeyid inyam he'e. 12 Zı şok'le hək'en eyhe, Zalqa inyam hı'ıyng'vee, Zı ha'an işbı vuceeyid ha'asınbı. Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva, mang'usse mançıl-allad sık'ıldad geed işbı g'aces əxəs. 13 Dek Duxayle ğana axtı qe'ecenva, şu Yızde doyuile hucoo heqqee, Zı man gırgın ha'asın. 14 Şu Yızde doyuile Zake hucoomecad heqqee, Zı man ha'asın. 15 –

şos Zı ikkanxhee, Yızın əmirbı he'e. 16 Zınad Dekkıkə heqqasın, vuşun sura Aqqasda Mang'vee şos merna g'axılece. Mana gırgıne gahbışıl şoka ixhes. (aion g165) 17 Mana hək'en karbı xət qa'an Rı'h vodun. Dyunyeyk'le Man g'acu deş, ats'a deş. Mançıl-allad Man q'abıl ha'as əxə deş. Man şoka eyxheva, vuşde ad eyxheva şok'le Man ats'an. 18 Zı şu dek-yed dena g'alyaa'as deş, şosqa qalesda. 19 Sa sİK'imne gahıle dyunyeyk'le Zı g'aces deş, şok'leme Zı g'acesda. Zaqa ı'mı'r vodva, şoqab vuxhesda. 20 Mane yİğıl şok'le ats'axhxhesın Zı Dekkıne, şu Yızde, Zınar vuşde ar vor. 21 Şavaayıy Yızın əmirbı yik'el aqqı, manbı ha'a, Zı ikkana mana vor. Zı ikkana, Dekkısır ikkiykanasda. Zasır mana ikkiykanasda, Zınar mang'uk'le Zı hagvasda. 22 Kariotğançene deş, manisa Yahudee l'sayk'le eyhen: - Xərna, nya'a Vas Ğucar Ğu dyunyeyş deş, şak'lecar hagvas ikkan? 23 l'see mang'us alidghınıy qele: - Şavusiy Zı ikkan, mang'vee Zı eyhen ha'asın. Dekkısır mana ikkiykanasda. Şi mang'usqa abı, mang'usnee aaxvas. 24 Zı dekkang'veeme Zı eyhen ha'a deş. Şok'le g'iyxhenbı Zı eyhenbı deş vod, Zı g'axuvuyne Dekkee eyhenbı vod. 25 Zı vuşde k'ananang'acadniy manva uvhu. 26 Dekkee Yızde doyuLe g'axılesing'vee vuşun sura Aqqasing'vee, Muq'addasne Rı'h'n şos gırgın xət qa'asın. Man Zı uvhuyn gırgın kar şos yik'el qalya'asın. 27 Zı vuşde yik'bışeñçe şu abğançe opxhanan fıkrırbı alyaata. Mançıne ciğeeıyd Zı şos Yızın qəpq'ı'niy deşın fıkrırbı hele, dyunyeyn helenbı xhinnee deş hele. Hasre vuşun yik'bı g'ı'madak'vacen. Qı'məəq'ən! 28 Zı şok'le «Həşde əlyhəəna, qiyğa meer vuşde k'anyaqa sak'alasdava» eyhen g'ayxhiyn. Şos Zı ikkan ıxhaynxhiy, Zı Dekkıne k'anyaqa əlyhəəva şu şadeepxhesınbınıy, Dek Zaler xərnava. 29 Zı şok'le man gırgın həşdecad eyhe, qiyğa man gırgın ıxhamee, şu inyam he'ecenva. 30 Zasse şoka geer yuşan ha'as əxəs deş, ine dyunyeyna xərna, iblis, qöö. Mang'vee Zas xəbvalla haa'as deş. 31 Dyunyeyk'le in ats'axhxhes ikkan: Zas Dek ikkana, Mang'vee Zak'le uvhuyn gırgın Zı ha'an. Həşde inçe əlyhəəs, oza qeepxhe.

15 - Zı hək'ena tayang vor, Yızda Dekkır bağban. 2 Zal alyadıyn şagav hidelen gırgın bitağbı Dekkee gyadaxanbı. Şagav helen bitağbıme sİK'ıldad geed şagav helecenva Mang'vee mətta'anbı. 3 Zı uvhuynə cuvabıncab şu mətta'uyınbı. 4 Yızde ab aaxve, Zınar vuşde ar aaxvas. Bitağ tayangıl idyaxveene, mançisse çiled-alqa şagav heles əxə deş. Şunab Yızde ab idyavxvee, şossed şagav heles əxəs deş. 5 Tayang

Zı vorna, şumee bitağbı vobunbı. Vuşuyiy Yızde ar, Zınar mang'ıne ar axu, məxrıng'vee geed şagav heles. Şosse Zı dena vuççud ha'as əxəs deş. 6 Vuşuyiy Yızde ar idyaxu, qotxu dağeççuyın bitağ xhinne qeqqvasda. Məxdın bitağbı sı'ı, ts'ayeeqa dağa'a, manbıd yı'qı'lqa sıyk'al. 7 Şu Yızde ab axveene, Zı eyhenbıd vuşde ad axveene, şos ikkanan heqqe, man şos helesın. 8 Şu geed şagav huveene, Yızın telebabı vuxheene, məxür Yızda Dekkır axtı qa'as. 9 Dekkıs Zı nəxürıy ikkan, Zasıb şu həməxüb vukkan. Yızde mühübee aaxve. 10 Nəxüdiy Zı Dekkın əmirbı ha'a, Mang'ıne mühübee axva, şunad Yızın əmirbı he'eene, Yızde mühübee aaxvas. 11 Yızda şadvala şoqab vuxhecenva in Zı şok'le uvhu. Məxüb şunab şadvalın gyavts'ecen. 12 Yızda əmr ina vob: Zas şu vukkanan xhinne, şosıb sanasnbı vukkiykne. 13 Cuna ı'mı'r hambazaaşınemee huvuyng'ule geeb, şavussecab vukkiykanas vəəxəs deş. 14 Şu Yızın əmirbı he'eene, manke şu Yızın hambazar vob. 15 Zı şok'le həmbalarva eyhe deş. HəmbalİK'le cune iyeseə hucoo ha'a ıxhaycad ats'a deş. Zı şok'le hambazarva eyhe, Dekkıkə g'ayxhiyn gırgın Zı şok'le uvhuyn. 16 Şu Zı g'əyxi' deş, Zı şu g'əvxü gyuvxhu, şu yugun şagav helecenva, vuşun şagav geed axvecenva. Manke şu Yızde doyuLe Dekkıkə hucoo heqqe, Mang'vee şos helesın. 17 Zı şos ina əmr hoole: sana-sang'us vukkiykne. 18 - Dyunyeyş şu g'imeebace qeepxhee, şu manke yik'el qale'e, mançile ögiylir Zınıy g'imece qıxhava. 19 Şu ine dyunyeynbı vuxhaynbıxhiy, dyunyeyş şu çınbıva vukkiykanasınbınıy. Şume ine dyunyeynbı deş vob. Zı şu dyunyeyke g'əvxü. Mançıl-allab dyunyeyş şu g'imeebace qeepxha. 20 Zı şok'le uvhuyn cuvab həşde yik'el qale'e: «Həmbal iyesiyle xərna deş vor». Zalqa yİğbı allı'ıxhee, şolqad allya'asımbı. Zı uvhuyn hı'ıynxhiy, şu uvhuynıd ha'asınıy. 21 Manbışik'le Zı G'axuvuna dyats'ava, man gırgın şok Zal-alla ha'as. 22 Zı arı manbışik'le ittevhuynxhiy, manbışıl bınah vuxhes deşdiy. Həşdemə manbışıqa bınahbışıke heepxasın ghal deşın. 23 Şavuk'leyiy Zı g'imece, mang'uk'le Yızda Dekkır g'imece vor. 24 Zı, mankilqamee manbışde yı'q'nee hı'ıyn əlaamatbı hıdı'ıynxhiy, manbışıqa bınah vuxhes deşdiy. Həşdemə manbışik'le Zı hı'ıyn g'acu, Zınar, Yızda Dekkır manbışik'le g'imeebace qeepxha. 25 Məxüdə cone Q'aanune otk'un: «Manbışıs Zı nişilycar-alla g'imece qıxha». Məxüdüd ıxhayn. 26 Şosqa vuşun sura Aqqasda qales. Zı Mana Dekkısse g'axıles. Man Dekkıkə qöö'n, hək'en xət qa'an Rı'h vod. Mançın

Yizde hək'ee şahaadat haa'as. 27 Şu q'omançecab Zaka vuxhal-alla, şunab şahaadat ha'as.

16 – Yəqqı'le qıǵmeebaç'ecenva in Zı şok'le eyhe. 2 Şu sinagogbışeençe g'eeşsesınbı. Man k'ıldanan xhinnee, məxbına gah qöö, şu gyapt'ıynbışısqa məxüüd qales, co Allahus g'ulluxniy haa'a. 3 Zınar, Dekkır manbışık'le qıvdyaats'ıva, manbışe man ha'asın. 4 Zı man şok'le ögiykecad eyhe, qiyğa mana gah qabımee, şosse yik'el himiyxacenva. Zı şoka ıxhayncıl-alla, man Zı şok'le ögil eyhe deşdiy. 5 – Həşdeme Zı, Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəng'a, vuşde neng'veecad Zake «Nyaqane əlyhəəva?» qiyghan deş. 6 Zı şok'le manva uvhuva, şu aq'vabı qı'ı. 7 Zı şok'le hək'en eyhe, Zı vuşde yugvalinemeecar əlyhəə. Zı idyark'ınee, vuşun sura Aqqaqqana şosqa ayres deş. Zı ark'ınee, Man, hək'en xət qa'an Rı'h, Zı şosqa g'axilesın. 8 Man qadımee, insanaaşına bınah aq'valqa qıǵaahas. Mançin sayid qopkuvallayıy məhkama hağvas. 9 Manbışda bınah Zalqa inyam hidı'iy vob. 10 Mançin Yızda qopkuvalla hağvas – Zı Dekkisqa əlyhəə, şok'le Zı sayir g'aces deş. 11 Mançin məhkamayne hək'ee yuşan ha'as – in dyunye vuk'lek ikkekkane iblisın məhkama ıxhay. 12 Zaqa şok'le eyhesın geed kar vod, həşde man şolqa hixharas deş. 13 Hək'en xət qa'an Rı'h qadımee, Mançis şos bıkırna hək'ena yəq hağvas. Mançin Çiled-alqan kar eyhes deş. Hucooyiy g'ıyxhe, man eyhes, şok'le vuk'lelqa qalesınbı eyhes. 14 Mançin Zı axtı qa'as, Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva. 15 Dekkıqa vodun, gırgın Yızın vod. Mançıl-allad in Rı'hın Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva Zı uvhu. 16 – Sık'inne gahıle şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahıleme şok'le meer Zı g'acesda. 17 Mane gahıl I'sayne sabara telebabışe sana-sang'uk'le eyhen: – «Sık'inne gahıle şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahıleme şok'le meer Zı g'acesda», «Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəə» man hucoova eyhenniyan? 18 Manbışe sana-sang'uke qiyghanan: – Mang'vee eyhen «sık'inna gah» hucoo eyhenne? Mang'vee eyhen şalqa hiyxhar deş. 19 I'sayk'le manbışe qiyghanas ıkkanan ats'axhxha, manbışık'le eyhen: – «Sık'inne gahıle Zı g'aces deş, sık'inne gahıleme meer g'acesda» manniy sana-sang'uke qiyghan? 20 Zı şok'le hək'en eyhe, şu gyaaşesınbı, naǵbı k'ya'as, dyunyeme şadxhesın. Şu aq'vabı qa'as, man vuşun aq'vabı qı'ıyme şadvalılqa sak'ılas. 21 Zəiyfee uşax ıxhesda gah qabımee, aq'va qa'a. Uşax ıxhameeme ts'ıtsı'ıyn ik'ar məng'ısse yik'elıyxanan. Dyunyelqa

insan qarıva, mana şadeexhena. 22 Həməxüdid şu həşde aq'vabı qa'a. Zak'le şu meeb g'avcesınbıcab, manke vuşun yik'bı şadxhesınbı. Şavaacabıb vuşda şadvalla g'avşes deş. 23 Mane yiǵıl şu Zake vuççud qiyghanas deş. Zı şok'le hək'en eyhe, Yızde doyuile şu Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesın. 24 Həşdilqamee şu Yızde doyuile vuççud heqqı deş. Şu heqqee, Dekkee helesın, vuşun yik'bıd şadvalın gyats'esınbı. 25 – Ögiliycad Zı misaalabı ts'ıts'a'a-ts'ıts'a'a şos karbı xət qı'ı. Həşde məxbına gah qöö, Zı şoka misaalabı ts'ıts'a'a-ts'ıts'a'a yuşan ha'as deş. Zı Dekkine hək'ee şoka vuççud dyugul hidı'ı yuşan ha'as. 26 Mane gahıl şu Yızde doyuile heqqas. Zı şok'le Dekkike vuşdemee hucoomecad heqqasva deş eyhe. 27 Dekkis Cus şu vukkan, şos Zı ikkiykınva, Zı Allahısse qarıva şu inyam hı'ıva. 28 Zı Dekkine k'anençe ine dyunyelqa qarı, ine dyunyeyleer meer Dekkine k'anyaqa əlyhəəs. 29 Telebabışe eyhen: – Haane, həşde Ğu vuççud dyugul hidı'ı yuşan hı'ı, misaalabı ts'ıts'ı'ı deş. 30 Həşde şalqa hitxhur, Vak'le gırgıncad ats'avud. Vake qiyghanassecad, Vaqa qelesın alidǵhınıy eyxhevud. Şı mançıl-allad inyam ha'an Ğu Allahısse qarına vorva. 31 I'see manbışike qiyghanan: – Həşde inyam ha'anne? 32 Vuşun gırgınbı vuşde xaybışeeqa ehvekasda, Zı Zaler-alqa g'alerçesda gah qööna, hipxhırna. Zı Zıcar deş vor, Yızda Dekır Zaka vor. 33 İn gırgın Zı şok'le eyhen, şu Yızde abnang'a, şoqa şu abǵançe opxhanan fıkrıbı mexhecenva. İne dyunyee daǵamiyvallabı ıxhes. Yik'eka vuxhe! Zı dyunyeyle ğamxhana.

17 I'see man uvhuyle qiyğa, xəəqə ilyakki, eyhen: – Dek, gah qabına. Yiǵna Dix axtı qe'e, Dixeeyir Ğu axtı qe'ecen. 2 Ğu gırgıng'ul oona Mang'us xəbvalla huvu, Mang'veeyib Ğu Cus huvuyınbışıs gırgine gahbışısda ı'mı'r hevlecenva. (aiōnios g166) 3 Gırgine gahbışısda ı'mı'r mana vob: hasre ats'axhxhecen sacco Ğu hək'ena Allah ıxhay, sayır Ğu g'axuvuna I'sa Masıx qıvaats'ecen. (aiōnios g166) 4 Zı Ğu Zas huvuna iş hav'u, Zı Ğu ç'iyene aq'val axtı qı'ı. 5 Dek, dyunye ıxhanassecad, Zı Yiǵne k'ane eyxheng'ana axtıvalla Zas həşde Yiǵne k'ane hevle. 6 Dyunyel Ğu Zas huvuyne insanaaşıs Zı Ğu vuşu ıxhay xət qı'ı. Manbı Yiǵınbı vuxha, Ğu manbı Zas huvu, manbışed Ğu eyhenbı hı'ı. 7 Manbışık'le həşde ats'an, Zas huvuyın gırgın kar Vaken vodun. 8 Ğu Zas xət qı'ıyn Zı manbışısda xət qı'ı, manbışed yik'eeqa ikkiyn. Zı hək'erar Yiǵne k'anençe qarı ıxhay,

manbışik'le ats'an, Ğu Zı g'axuvuvad manbışe inyam ha'an. 9 Zı dyunyeyneme deş, manbışil-alla düa haa'a. Manbı Yiğınbı vob, Ğume Zas manbı huvu. 10 Yızın gırgın kar Yiğın vod, Yiğınud Yızın vod. Zı manbışile ğana axtı qıxha. 11 Zı hışde dyunyel deş vor, manbıme dyunyel vob. Zınar Vasqa qöö. Muq'addasna Dek, manbı Ğu Yiğne doyuka havaace. Man do Ğu Zas huvu. Hasre manbıb, Zınayiy Ğu xhinnee, sa vuxhecen. 12 Zı manbışikanang'a, Zas huvuyınbı Yiğne doyukanıy Zı havaace. Zı manbışda nenacar agval hı'ı deş. Manbışda saccu sa Zı havacı deş, manar aguna. Muq'addasne Otk'unee məxüdid otk'un. 13 Hışdeme Zı Vasqa qöö. Dyunyelynang'a Zı in eyhe, Yızda şadvalla bıkırba manbışika vuxhecenva. 14 Ğu Zak'le uvhiyn, Zı manbışis xət qı'ı. Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynı deş vobunbı, dyunyeyns manbı g'umooce qeepxha. 15 Zı Vas düa manbı ine dyunyeyle alept'ecenva deş haa'a, Ğu manbı pısnıçike havaacecenva haa'a. 16 Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynı deş vobınbı. 17 Yiğın cuvab hək'en vodun. Manbı mane hək'ene cuvabıka Yiğneme curee'e. 18 Ğu Zı dyunyelqa g'axuvuyın xhinne, Zınab manbı dyunyelqa g'axuvu. 19 Manbı Yiğne hək'ene cuvabıka Yiğneme curepxhecenva, manbışdemee, Zıcar Zı Yiğne xılyaqa qele. 20 Saccu manbışdemee deş, manbışde cuvabıka Zalqa inyam ha'anbışdemeyib düa haa'a. 21 Nəxüriy Ğu, Dek, Yızde, Zınar Yiğne ar, hasre manbıb, məxüib Yişde ab vuxhecen. Manke dyunyeyn inyam ha'asın, Ğu Zı g'axuvuva. 22 Ğu Zas huvuna axtıvalla, Zınab manbışis huvu, Şi sanab xhinnee, manbıb sa vuxhecenva. 23 Zı manbışde ar, Ğunar Yızde ar vor. Havaasre manbı bıkırba sa vuxhecen. Dyunyeyk'led ats'axhxhecen, Ğu Zı g'axuvu, manbıb Vas Zı xhinnee vukkan. 24 Dek, Zas ikkanan, Zas huvuyınbı Zınane cigee Zaka sacıgee vuxha, Ğu Zı axtı qı'iy g'acecen. Vas dyunye ixhessecad Zı ikkanva, mana axtıvalla Ğu Zas huvu. 25 Qorkuna Dek, dyunyeyk'le Ğu qıvaats'ı deş, Zak'leme Ğu ats'ana. Manbışik'led Ğu Zı g'axuvu ıxhay ats'axhxhayn. 26 Ğu vuşu ıxhay Zı manbışik'le haguyn, meedid hagvasın. Hasre Yiğın Zı ikkiykinıy manbışiqad ixhecen, Zınar manbışde ar axvacen.

18 I'see manva uvhuyle qiyğa telebabışıka sacıgee Qidronne q'adaaline manisa suralqa ilğec'e. Maa sa bağ eyxhe. I'sayıy telebabı maqa ikkeebaç'e. 2 I'sa hımva eyhesse telebabışıka maqa arayle ıxha. I'sa mering'une xılyaqa qelesde Yahudayk'led

mançıl-alla man ciga ats'annıy. 3 Məxür Yahuda maqa sa deste eskeraaşıka, sayıb kaahınaaşine ç'ak'ımbıseyiy fariseyaaşe g'axuvuyne g'aravulyçeeşıka arayle. Manbışde xile bazırıbı, ts'abı, silahıbı eyxhe. 4 I'sayk'le vuk'lelqa qalesın ats'ava, Mana ögilqa qığec'u, manbışıke qiyghan: – Vuşune t'abala'a? 5 Mang'us alidğhınıy qele: – Nazaretğançena I'sa. I'see manbışik'le eyhen: – Zı vorna. Mana mering'une xılyaqa qelena Yahudar manbışıka ıxha. 6 I'see manbışik'le «Zı vorna» uvhume, manbı yı'q'əlqa qeepxha, ç'iyelqa gızyabaççe. 7 I'see meed manbışıke qiyghanan: – Vuşune t'abal ha'a? Manbışe eyhen: – Nazaretğançena I'sa. 8 I'see alidğhınıy qele: – Zı şok'le uvhuyn, Zı vorna. Zı t'abal ha'axhee, Zakanbı g'avkke, hudooracen. 9 I'see ögil uvhuyn cuvab ixhecenva, man eyxhe. Mang'vee ögilycadnıy uvhu: «Zas huvuyınbışda nenacar agvales harsıl deş». 10 Şimon-Pyotururuqa g'ilınc ıxha. Man qığayşu xəne kaahinne nukarıl k'ena ı'xı', mang'un sağın k'ırı g'a'adaçcen. Mane nukarın do Malx ıxha. 11 Manke I'see Pyoturık'le eyhen: – G'ilınc cigeeqa gıxhxhe! Dekke Zas huvuyın əq'übayn k'ola ulymoğane? 12 Məxür eskeraaşeyiy desteyne xəring'vee Yahudeeşine g'aravulyçeeşıka sacıgee I'sa aqqı, g'el-xıl iy't'alan. 13 Mana ts'erre Hannanne k'anyaqa qıkkeka. Hannan Kayafayna abattey ıxha. Mane sen Kayafa xərna kaahınıy vor. 14 «Milletneme sa İnsanın qık'uy yugdava» Yahudeeşine ç'ak'ımbışik'le uvhuna Kayafa ina vuc vor. 15 Şimon-Pyoturıy sa merna teleba I'sayne qihna əlyhəə vuxha. Xərne kaahınık'le mana teleba ats'ava, mana I'sayka sacıgee xərne kaahinne məhleeqa ikkeç'e. 16 Pyoturmee g'ar akkayne k'ane ulyorzul ıxha. Mane gahıl xərne kaahınık'le ats'ana mana teleba g'aqa qığec'u akkee ileezarne içiyka yuşan hı'ı, Pyotur aqa akkyayhe. 17 Akkee ileezarne içee Pyoturuke qiyghanan: – Deşxhee, ğunar mane İnsanne telebabışkenane vor? Pyoturee «De'eşva» eyhe. 18 Mık'adava nukaraaşeyiy g'aravulyçeeşe maa'ab ts'a halyaqqı, hiqiy-alla ulyobzur g'ümə abak'a vuxha. Pyoturur manbışde k'ane ulyorzul g'ümə arak'va ıxha. 19 Mane gahıl Hannanee, kaahınaaşine ç'ak'ımbışde sang'vee, I'sayke telebabışdeyiy Vuçee xət qa'ançine hək'ee qiyghan. 20 I'see mang'us alidğhınıy qele: – Zı dyunyeyk'le dyugul hidi'ı uvhu, Yahudeeşın gırgınbı sabıyne sinagogbışeeyiy Allahne Xaasne xət qı'ı. Vuççud Zı dyugulenda uvhu deş. 21 Nya'a Zake qiyghan? Zı uvhuyn g'ayxhiyne insanaaşıke

qiyghne. Manbışik'le Zı uvhuyn karbı ats'anbı. **22** I'sa cuvab uvhu ç'əvxhayle qiyğa, maa ulyobzurne g'aravulyçeeşine sang'vee Mang'une aq'vays i'xiyxə. G'aravulyçee qiyghanan: – Xərne kaahinis məxiüdne cuvab qelen? **23** I'see mang'us alidghiniy qele: – Zı qorkura yuşan hidi'ixhee, eyhe, neniyy qotkuda ittevhu? Qotkuda uvhuxheeyid, nya'a Zas i'xiyxə? **24** Qiyğa Hannanee I'sa g'el-xıl ayt'ılcar, xənnə kaahinne Kayafayne k'anyaqa g'ixele. **25** Şimon-Pyotur g'ar ts'ayisnee ulyorzul g'ümə arak'va ıxha. Mang'uke qiyghanan: – Deşxheene, ğunar Mang'une telebabışdane vor? Mang'vee «De'eşva» alidghiniy qele. **26** Xərne kaahinne nukaraaşına sa, Pyoturee i'xı' k'ırı g'a'açcuayne insanna xını, maa'ar ıxha. Mane nukaree Pyoturuke qiyghan: – Mang'uka sacigee zak'le ğu dişdiy bağee g'acu? **27** Pyoturee meed gardanaqa alyaat'a deş. Mane gahıl dadal hook'a. **28** Qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ımbiše I'sa Kayafayne k'anençe Pilatne sarayeeqa qıkkəkka. Miç'eed qexhe. Allahne ögil mı'q'ı' qimeebaxhecenva, Peesaxıne otxhuniyked oxhanas əxecnəva, manbı co sarayeeqa ikkeebaç'e deş. **29** Mançil-allar Pilat g'aqa manbışde k'anyaqa qıgeç'u, eyhen: – Nena bınahne İng'ulqa g'iviyxhe? **30** Manbışe Pilatis alidghiniy qele: – Mang'ul bınah devxhaynxhiy, Mana vasqa qeles deşdiy. **31** Pilatee manbışik'le eyhen: – Mana şosqa alyart'u, vuşde q'aanunbışis sik'ı Mang'us cazaa g'ats'aak'vne. Yahudeeşine ç'ak'ımbiše Pilatik'le eyhen: – Şaqa vuşumecar gik'asda icaaza deşda. **32** Məxiüd I'see Vuc nəxüriry q'ik'asva uvhuyn ixhecəna eyxhe. **33** Pilat meer cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sa qort'ul eyhen: – Yahudeeşına Paççah Ğune? **34** I'see alidghiniy qele: – Ğu man valed-alqanane eyhe, deşxhee mebinbışene vak'le Yizde hək'ee uvhu? **35** Pilatee eyhen: – Zı Yahudeençe deş vor. Ğu yizde xılyaqqa yiğne milletiniy kaahinaaşine ç'ak'ımbiše quvu. Eyhe, Ğu hucooyiy hı'ı? **36** I'see mang'us alidghiniy qele: – Yizda Paççahıyvalła ine dyunyeykena deş vob. Yizda Paççahıyvalła ine dyunyeykena vuxhanaxhiy, Yizde yəqqı'linbı Yahudeeşine ç'ak'ımbiše xılyaqqa qımelecəna saç'ivkasınbınıy. Yizda Paççahıyvalłame inçəna deş vob. **37** Pilatee Mang'uk'le eyhen: – Ğu manke Paççahne? I'see alidghiniy qele: – Ğu qotkuda eyhe. Zı hək'ene karbışda şahaadat haa'asva uxu, ine dyunyelqa qarı. Vuşuyiy hək'ene sural Zal k'ırı alixxhesin. **38** Pilatee Mang'uke qiyghan: – Hək'en sura vodunne? Man qiyghıniyle qiyğa, mana meer Yahudeeşisqa qıgeç'u, manbışik'le eyhen: – Zak'le

Mang'ul nəxbınacab bınah g'ooce deş. **39** Şoqa ədat vod, Peesaxnang'a zı vuşdemee sa insan g'ekkan. Həşder şos ikkanxhee, vuşdemee «Yahudeeşına Paççah» g'aykkas? **40** Manbışe alidghiniy qeleng'a, ts'ırbı hı'ı eyhen: – Mana deş, Barabba g'aykke! Barabbamee g'uldur ıxha.

19 Manke Pilatee I'sa qıkkı, çümqüqqa heles ilekka. **2** Eskeraaşed zazaake tac hı'ı, Mang'une vuk'lelqa giyxhe, paççahılqa xhineeyid, tanalqa ç'əran tanalinbı aly'a. **3** Manbı I'saysqana qabı «Yahudeeşına Paççah, geer qa'ana!» uvhu Mang'une aq'vays i'xiyxə ıxha. **4** Pilat meer g'aqa qıgeç'u, Yahudeeşik'le eyhen: – Haane, zak'le Mang'ul taxsir idveykıva sayid şok'le g'acecəna, Mana zı şosqa g'aqa qığayhe. **5** Mane gahıl I'sa vuk'lel zazaakene tacıka, tanalyne ç'ərane tanalinçıka g'aqa qıgeç'e. Pilatee manbışik'le eyhen: – Mana İnsan haane! **6** Kaahinaaşine ç'ak'ımbişik'le, g'aravulyçeeşik'le Mana g'acumee, «Çarmıxıqqa ts'its'e'e, çarmıxıqqa ts'its'e'eva!» ts'ırbı ha'a. Pilatee manbışik'le eyhen: – Mana şucar çarmıxıqqa ts'its'e'e, zak'le Mang'ul taxsir g'ece deş. **7** Yahudeeşine ç'ak'ımbiše mang'us alidghiniy qele: – Şaqa sa q'aanun vob, mane q'aanunus sik'ı Mana qik'as ikkan, Mang'vee Cuk'le Allahna Dix eyheva. **8** Pilatik'le man g'ayxhınee, mana sık'ırrar qəyq'ən giyğal. **9** Meer mana cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sayke qiyghanan: – Ğu nençene vor? I'see mançis alidghiniy qele deş. **10** Pilatee Mang'uk'le eyhen: – Zasne alidghiniy qidele? Vak'le ats'a dişde, Ğu g'aykkasır, çarmıxılqa ts'its'a'asır zasse əxə? **11** I'see mang'us alidghiniy qele: – Vas xəənçe huvu dexhaynxhiy, Zak vuççud vasse ha'as əxəs deşdiy. Mançil-allad Zı yiğne xılyaqqa quvuynğ'ulqa valeb geeb bınah gyooxha. **12** Mançile qiyğar Pilatis Mana g'aykkas ikkiykan, Yahudeeşeme ts'ırıka eyhen: – Ğu Mana g'aykke, ğu imperatorna hambaz deşurne. Şavaayiy cuk'le paççahıva eyhe, imperatorılqa g'elil qıxhay eyxhe. **13** Pilatik'le manva g'ayxhınee, I'sa g'aqa qıkkı, g'ayeyke hav'uyne yəqqə haakimne çıgee giy'ar. (Mane yəqqı'k'le cühüt'yaaşine mizel Gabbatava eyhe ıxha.) **14** Peesaxayle ögiylin man yiğ ülycümən yiğ ıxha. Yı'q'ı'hiyna gah vuxha. Pilatee Yahudeeşik'le «Vuşda Paççah haaneval!» eyhe. **15** Manbışe ts'ırbı ha'a, eyhen: – De'eş, ak'an he'e, ak'an he'e! Mana çarmıxılqa ts'its'e'e! Pilatee manbışike qiyghanan: – Vuşda Paççahne çarmıxılqa ts'its'e'e? Kaahinaaşine ç'ak'ımbiše alidghiniy qele: – İmperatorule ğayrı şaqa paççah deşda! **16** Manke

Pilatee I'sa çarmıxılqa ts'its'e'eva manbışisqa qele. Eskeraaşe I'sa aqqı, qıkkekkana. 17 I'see çarmıx Vuceedad alyaat'u, Vuk'l'ena Bark'va eyhene cigeeqa ilqeq'e. (Cühüt'yaasıne mizel mane cigayk'le Golgotava eyhe.) 18 Maa'ar I'sayle ğayrı q'öyre insanır çarmıxılqa ts'its'a'ana. Manbışda sa I'sayne sağıl, manasar solul ıxha. I'sa Vuc manbışde yı'q'nee ıxha. 19 Pilatee q'uval ooad «Yahudeeşına Paççah Nazaretğançena I'sava» ok'an hı'ı, çarmıxıl ooqa gıvaxana'a. 20 I'sa çarmıxılqa ts'its'iıyn cıga şaharıs k'ane ıxhayke, Yahudeeşına geebinbışe man otk'uniynbı qətq'ı'ynbı. Q'uval ooyud cühüt'yaasıne, latınne, yunanne mızıyaaşıl otk'un ıxha. 21 Man g'acu, kaahınaasıne ç'ak'ınbışe Pilatik'le eyhen: – «Yahudeeşına Paççah» deş, «Cuk'lecad Vuceed Yahudeeşına paççahva, eyhenava» ok'ne. 22 Pilatee alidghınıy qele: – Zı ok'anasıñ otk'uniyn. 23 I'sa çarmıxılqa ts'its'iıyne gahıl, Mang'un tanalınbı alyaat'u, yoq'ne eskeris cone yı'q'nee qa'a. Sayid q'omançe k'anyaqqame iyxhuyn cıga deşin, sa bıkrne parçeykecad hı'ıyn gurt ıxha. 24 Manbışe sana-sang'uk'le eyhen: – İn qit'dyaxxas, çöp k'eççes, şavus gitxhuy gexha. Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe: «Yızın tanalınbı cos bit'al ha'as, yizde tanalınçinemee çöp k'eççes». 25 I'sayne çarmıxne k'ane yed, yedına yıçu, Klopasna xhunaşşe Mayram, sayır Magdaleençena Mayram ulyobzur vuxha. 26 I'sayk'le Cune yedine k'ane, Cus geer ikkana teleba g'acu, Mang'vee yedik'le eyhen: – Yed, ina yığna dix vor! 27 Qiyğa telebayk'led eyhen: – İna yığna yed vor! Mançile qiyğa telebee mana cune xaaqa qiykeka. 28 Qiyğa I'sayk'le, gırgın bıkrıxha g'acu, eyhen: – Xhyan ikkan! Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe. 29 Maa'ad ç'ürç'ümən çaxırnan g'ab ıxha. Eskeraaşıne sang'vee ç'ürç'üməne çaxıreeqa gupk'a k'yooq'a. Qiyğa züfa eyhene alayne q'l'şılqa gupk'a qı'xı', I'sayne ghalesqa qa'a. 30 I'see ç'ürç'ümən çaxır ghalyaqa ikkekkan. Qiyğa «Bıkrıxhaynva» uvhu, vuk'ul g'a'abaççena, rı'hı'd qıgeç'en. 31 Ülcümən yiğ ıxha. Ögiyle Şabbat qöövə Yahudeeşına ç'ak'ınbışe Pilatike «Çarmıxılqa ts'its'av'uyınbıñın g'elin barkv'bı haq'var hı'ı, qıvıxüynbı çarmıxıle gyaqqeva» eyhe. Manbışıs qıvıxüynbı Şabbatne yiğıl çarmıxıl avxu vukkan deşdiy. Mane ögiyle qööne Şabbatne yiğıl xadın bayram ıxha. 32 Manke eskerar abı, I'sayka çarmıxılqa ts'its'av'uyne insanaaşın ts'etta sang'un, qiyğad mansang'un g'elybı haq'var ha'a. 33 I'sayne k'anyaqa qeepxhayng'a, Mana qık'u g'acu. Mang'un g'elybı

haq'var ha'a deş. 34 Eskeraaşıne sang'vee Mang'una ak'vaayk nizeyka q'aç' haa'a, mançe xhyaniy eb gyobatstse. 35 Man g'acuyn'g'vee vuceed şahaadat haa'a, şunad mançılqa inyam he'ecenva. Mang'una şahaadat hək'ena vob, mang'uk'le cuk'led vuceed hək'en eyheva ats'an. 36 Man gırgın Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn xhinne, eyxhe: «Mang'una sacab bark'v havaaq'aras deş». 37 Sa menne Otk'unee otk'un vod: «Manbışe mang'una tanak cıga ha'as, mang'uqa ilyaakas». 38 Mançile qiyğa Arimateeğançena Yusuf Pilatisqa arı, I'sayn mayıt qeqqa. Yusuf I'sayna teleba ıxha. Mana Yahudeeşına ç'ak'ınbışile qəyq'önva, man şavuk'lecad eyhe ıxha deş. Pilatee I'sayn mayıt alyaat'as Yusufusqa haysaran. Mang'veeyid I'sayn mayıt arı, alyaat'an. 39 Yusufukasana Nikodimir ıxhana, manar mısamecar I'saysqa xəmde arınaniy. Nikodimee xhebt's'al kilolqa ələən alıkkıyn yugun evanan gətraniy aloye adayle. 40 I'sayn mayıt çarmıxıle gyaqqı, Yahudeeşına ədatbışıs sik'ı, ətirbışıka katanıke hı'ıyne kafaneeqa hiyk'ar. 41 I'sa çarmıxılqa ts'its'iıyne cigee bağ ıxha. Mane bağeeıyb mankilqamee vuşucar k'ideyxhına sa mağara vuxha. 42 Ögiyle cühüt'yaaşın Şabbatın yiğ qöövə, I'sayn mayıt mane k'anene mağareeqa giyxhe.

20 Ülcümne ts'ettıyne yiğıl, vacarıl, çakra miç'eer, Magdaleençena Mayram mağareene nyuq'vnesqa ayreele. Məng'ık'le g'aye mağarayne ghaleñçe g'avşu g'ooce. 2 Mana zaara g'adarxhun, Şimon-Pyoturneyiy I'says geer ikkanne şene telebayne k'anyaqa qarı, manbışık'le eyhen: – Yışda Xərna mağareençe qıkkıvur, nyaqa qıkkıyid şak'le ats'a deş. 3 Pyoturiy manasa teleba g'aqa qıgeepç'ı, mağaraysqana avayk'an. 4 Mana q'öyürsana sacıgee g'adaaxvan vooxhe. Şena teleba Pyoturele sik'ırra zaara l'ğiykır, mağaraysqa ögil hiyxhar. 5 Mana k'yorzul aqa ilyakkımee katanıke hav'una kafan ab g'ooce, vucme aqa ikkeç'e deş. 6 Mang'uqar qihna Şimon-Pyotur qarı, mağareeqa ikkeç'e. Mang'uk'le avxuna kafaniy 7 I'sayne vuk'lelqa gyuvxhuna desmal g'ooce. Desmal sav'u kafanıke curayba gyuvxhu vuxha. 8 Manke mağaraysqa ögil qarına şena telebar aqa ikkeç'e. Mang'uk'le man g'acu, inyam ha'a. 9 Manbışe I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe oza qıxhesva, Muq'addasne Otk'unee otk'unin cıga yugda vuk'leeqa k'eççu ıxha deş. 10 Qiyğa telebabı xaybışeeqa siviyl'al. 11 Mayram mağareene nyuq'vnesne geeşe ulyorzul yixha. Mana geeşe-geeşe kyorzul mağarayne aqa ileeka. 12 Maa'ar cagvaran karbı ali'ına q'öyre malaak' g'eece. Manbışda sa I'sayn

mayıt gixhxhiyne cigayne vuk'ulyne cıgee, manasar g'elybımane cıgee gyu'ur ıxha. **13** Manbışe qiyghan: – Zıyfa, nya'a geeşe? Mayrameeyid manbışik'le eyhen: – Yızda Xərna nyuq'vneençe qıkkıvur, nyaqa gixhxhiyd ats'a deş. **14** Man uvhu yı'q'ılqa ileekıyle qıyğa, I'sa maa ulyorzul g'ece. Yıc mana I'sa ıxhay cek'le ats'axhxhe deş. **15** I'see mæng'ıke qiyghanan: – Zıyfa, nya'a geeşe? Vuşune t'abal ha'a? Mayramık'le Mana baĝban ıxhay ats'axhxha, eyhen: – Xərna, ğu Mana qıkkıxheene, nyaqayıy gixhxhı zak'le eyhe, zınar hark'ın Mana alyart'as. **16** I'see mæng'ık'le eyhen: – Mayram! Manar sayk'ı, I'sayk'le cühüt'yaasıne mızel eyhen: – Ravvuni! (Mə'allımva eyhen vodun.) **17** I'see mæng'ık'le eyhen: – Zı ıqmaqqa, Zas Dekkısqa ılqeç'es ıkkın. Yızde çocaasısqı hark'ın, manbışik'le eyhe: «Yızde Dekkıne – vuşde Dekkıne, Yızde Allahne – vuşde Allahne k'anyaqa ılqə». **18** Magdaleençena Mayram telebabışde k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen: – Zak'le yışda Xərna g'acu! Mang'vee cek'le hucoovayıy uvhu, man yuşan ha'an. **19** Ülycümne ts'ettıyne yıĝıne, vacarne exhal, Yahudeeŝıne ç'ak'ınbıŝıle qəvəyq'ənvı, telebabımane cigayn akka qı'ı eyxhe. Sayır sayangara maqa I'sa arıyle. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen: – Şos salam vuxhena! **20** Manıd uvhu, telebabışik'le Cun xıleppıyıy ak'vaa hagva. Telebabışik'ler yışda Xərna g'acu, şadeebaxhenbı. **21** I'see manbışik'le meed eyhen: – Şos salam vuxhena! Dekkee Zı g'axuvıyn xhinne, Zınab şu g'uxoole. **22** Manıd uvhuyle qiyğa, I'see manbışılqa uf av'u, eyhen: – Muq'addasın Rı'h aleet'e! **23** Ŝavneyıy şu bınahıle ılĝeepç'ı, manbışda bınah havaakalasıda, ŝavneyıy bınahıle şu ılıhıdeepç'ı, manbışda bınah havaakalas deş. **24** Yıts'ıq'vəne telebayna sa eyxhena Q'ömkale donana Tomas, I'sa arımee, manbışde k'ane ıxha deş. **25** Manesa telebabışe Tomasık'le «Yışda Xərna g'acuva» uvhume, mang'vee eyhen: – G'adaxbıŝe Mang'une xılepbıŝık hı'ıyn cigabı g'ıdecu, mançık zı t'ub sıdyoot'eene, ak'vaaykıd xıl qıdet'veene, şu eyhençılqa zı hayexhe deş. **26** Molyne yıĝıle I'sayn telebabı meeb xaa sacıgeeqa sabımee, Tomasır manbışıka eyxhe. Akkabı qı'ı ıxheeyıd, I'sa aqa ıkkeç'ena. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen: – Şos salam vuxhena! **27** Mançıle qiyğa Tomasık'le eyhen: – T'ub ınayaqa hopke, Yızde xıleppıŝıqa ilekke. Xılıd hotku, Yızde ak'vaalqa gixhxhe. ınyam deşda mexhe, ınyamnana ıxhe! **28** Tomasee Mang'us alıdĝhınıy qele: – Ğu yızda Rəbb, yızda Allah vor! **29** I'see mang'uk'le eyhen: – Vak'le Zı g'acuyınçıl-allane ınyam hı'ı? G'ıdecu

ınyam ha'anbı nımee baxtıvararıy! **30** I'see telebabışde ulene ögil medın geed əlaamatbı hıgu, manbı ıne kitabee otk'un deş. **31** ınyaa otk'unınbı, mançıl-alla otk'un, I'sa Masıxh ıxhalqa, Allahna Dix ıxhalqa şu ınyam he'ecen. Mang'une doyluqa ınyam he'ee, şoqa ĝırgıme gahbıŝısa dı'mı'r vuxhes.

21 Sabara gahıle I'sa Tıberıyayne (Galıleyne) golyune k'aneqa meer telebabıŝısqı arıyle. Man ınəxüd ıxha: **2** Şımon-Pyotur, Q'ömkale donana Tomas, Galıleyayne Kana xıveençena Natanael, Zavdayn dıxbıyıy I'sayna q'öyre merna teleba sacıgeeqa savayle. **3** Şımon-Pyoturee manbışik'le eyhen: – Zı baluĝ aqqas ı'qqa. Mansanbışed mang'uk'le eyhen: – Şınab vaka vüqqə. Manbıb apk'ın, sanab lotk'eeqa gıvıy'ar. Mane xəmdə manbışısse vuççud aqqas əxə deş. **4** Çakra mıç'eer I'sa golyune mıĝlek ulyorzul eyxhe, telebabışik'leme Mana I'sa ıxhay ats'axhxhe deş. **5** I'see manbışik'le eyhen: – Uşaxar, oxhanasın hucoomecad aqqıyne? Mang'us alıdĝhınıy qele: – De'eş. **6** I'see meed eyhen: – Tor lotk'ayne saĝne surale k'eçvee, aqqasın. Manbışed tor k'yadaççen. Toreeqa manımeen baluĝ qadayle, manbışısse yı'q'valıke tor qıĝaççes dəxə aaxva. **7** Manke I'says geer ıkkıne telebee Pyoturuk'le eyhen: – ına yışda Xərna vor. Şımon-Pyoturuk'le mana yışda Xərna ıxhay g'ayxhımee, mang'vee nootsacad tanale g'ayŝıyn tanalınbı culqa alıtk'ır, xhıneeqa ayhe. **8** Mansa telebabımee, mang'uqab qıhna lotk'eebabı baluĝnan torud hadaĝva qabayle. Manbı geeb əq'əna apk'ın vuxha deş, q'öd vəŝ xılekkumnacab xhıneeqa ıkkeepç'ı vuxha. **9** Manbı lotk'eençe qıĝeepç'ımee, maa'ad ĝyotxhanan ts'a, çılqa gixhxhiyn baluĝıy çıne k'anedın ĝıney g'ece. **10** I'see manbışik'le eyhen: – Həŝde şu aqqıyne baluĝaaŝıke qale. **11** Şımon-Pyotur lotk'eeqa ılqeç'u, vəŝŝe xhots'ale xhebillə xədnı baluĝnan tor ts'ıts'ı'ı, golyune mıĝleqqı qadayle. Baluĝar geed ıxheeyıd, tor qıt'axxa deş. **12** I'see manbışik'le eyhen: – Qudoora, mıç'eediyn otxhunıy oxhne. Telebabışde neng'veecad «Ğu vuşuneva?» qiyghanas yık' ha'a deşdıy. Manbışik'le Mana yışda Xərna ıxhay ats'annıy. **13** I'sa k'anyaqa qarı, manbışıs ĝıneyıy baluĝ hele. **14** I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, xhebır'es telebabıŝısqı arıyle. **15** Mıç'eediyne otxhunıy qiyğa, I'see Şımon-Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şımon, vas Zı, manbışıs Zı ıkkınançıle, geerne ıkkın? Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Ho'o, yızda Xərna, Vak'lecad zas Ğu ıkkiykınıy ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: –

Hark'ın, Yızın urgbı uxhiyxhne. **16** Q'öd'es meed Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane? Mang'veeyid I'sayk'le eyhen: – Ho'ö, yızda Xərna, Vak'le zas Ğu ikkiykınıy ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Yızde vəq'əbişda hee'e. **17** Xhebıd'es Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane? Pyoturee xhebıd'es I'see cuke «Zı ikkannaneva?» qiyghuniys aq'va qı'ı, Mang'uk'le eyhen: – Yızda Xərna, Vak'le gırgın ats'an, zas Ğu ikkiykınıyid ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Yızın vəq'əbi uxhiyxhne. **18** Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mek'vranang'a ğucad valqa tanalinbı ali'ı, vas ikkanne cigeeqa hayk'annaniy. Q'əs qıxhameeme, ğu xıleppı hotk'es, mering'veeyid valqa tanalinbı alya'as, vas dekkaneçar cigeeqa ikkees. **19** Məxüid Mang'vee Pyotur nəxüriy qik'asva, cune qik'uykar mang'vee nəxüriy Allah axtı qa'asva eyhe ıxha. Manıd uvhuyle qiyğa, Mang'vee Pyoturuk'le eyhen: – Zaqar qihna qora. **20** Pyotur yı'q'əlqa ilyakkımee, I'says geer ikkana teleba coqar qihna qöö g'ece. Exhaliyn kar otxhanang'a I'says inekke k'ane g'alirxhu «Yızda Xərna, Ğu mering'une xılyaqə qelesda insan vuşuneva?» qiyghınna teleba mana ıxha. **21** Pyoturuk'le mana teleba g'acu, I'sayk'le eyhen: – Yızda Xərna, mang'uk hucoona ixhes? **22** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı qalesmee mang'un üç'ürə axuy Zas ikkiykınınxhiy, mançike vas hucoona? Ğu Zaqar qihna qora. **23** Mana gaf vuxhayle qiyğa, telebabışde yı'q'nee mana teleba qik'as deşva gaf gyooxha. I'see mana qik'as deşva uvhu deşdiy. Mang'vee saccu «Zı qalesmee mang'un üç'ürə axuy Zas ikkiykınınxhiy, mançike vas hucoonevaniy?» uvhu. **24** Manbı otk'unna mana teleba vor. İn karbı ıxhavad şahaadat mang'vee hav'u. Şak'led ats'an mang'una şahaadat hək'ena vob. **25** I'see hı'iyın geed medın karbıd vodunbı. Yızde uvhuyn, Mang'vee hı'iyınmeen gırgın karbı sassadna otk'unıynxhiy, otk'unıynmeen kitabbı ine dyunyeeqa oharas deşdiy.

Yaaq'ub

1 Zı Yaaq'ub Allahnayiy yişda Xərna eyxhene I'sa Masixhna nukar vor. Zı şos, milletbışde yiq'nee opt'ul-opxulne yiys'iq'vəne Izrailyne nasılıs salam hoole! 2 Yızın çocar, şu geedne dağamne karbışika siliys üvxiy xəmee, mançis geeb şadeepxhe. 3 Şok'le ats'an vuşun iman siliys i'xı'yxəmee, şos sabır xət qexhe. 4 Sabır vuşde ad manimee xət qixhes ikkan, şu gırgıne karee kaamilyba, mu'munba vuxhecenva. Məxiüb şu vuşde yik'eene gırgıne yugne karbışılqa hivxharasınbı. 5 Vuşde şavukamecab k'orana ək'el hivdiyxharxhee, mana Allahıke hevqe. Mang'vee mana qivdiykkın, hexxan ittevhu gırgıng'us hoole. 6 Şavaayiy hooqqa, vooxheye-dyooxheyeva immeyhecen, hasre mançılqa inyam he'ecen. Vooxheye-dyooxheyeva eyhenar, mitsın i'ğviykar hav'u dağabaççene deryahne mirtık akar. 7 Hasre məxrıne insanne ək'leeqa qımaylecen, mang'us hucoomecad Rəbbe helesınıyxhanva. 8 Məxrına sa karal it'umra ulyoyzar deş, nenacab yəq avqaaqqa deş. 9 İmannane kar deşde insanık'le cuna axtına ciga vaats'a vuxhes vukkan. 10 Karnang'uk'lemee cuna avqana ciga vaats'a vuxhes vukkan. Mana çolun t'et' xhinne hi'ç'i'ğnasda. 11 Veriğ qığevç'umee, mançine yissyaxaalin ok' qooqqa'a, ok'alin t'et' k'yatk'ınmee, mançına micagiyvalla avayk'anna. Həməxrır karnana insan cune işbişee k'eçe. 12 Siliys i'xı'yxəmee, sabır hi'ına insan nimee baxtivariy! K'anyaqqamee öörxi'ng'us Allahee yugna pay, gırgıne gahbışısdı i'mi'r hevles. Allahee mana pay Vuc ikkananbışde gırgıng'us hevlesva cuvabniy huvu. 13 Siliys i'xı'yxəmee, hasre neng'veecad «Allahee zı siliysır i'xı'yxəna» immeyhecen. Allah Vuc pisde karbışika siliys i'xəs eyxhe deş, Vuceedir vuşucar pisde karaka siliys i'xı'yxənə deş. 14 Gırgın insanar cos ikkanne karbışıncab siliys üvxi'yxə, mane karbışın manbı hoot'alanbı, çılqa saa'a. 15 Qiyğa man ikkanan kar yik'ek at'it'inxhee, siyk'alan bınahılqa, hav'una bınahıb geeb quvxha insan gek'ana. 16 Zas vukkanan çocar, horan humoot'alcen! 17 Yugna barakat, nekke yugun gırgın karbı xəənçenbı vodunbı. Man gırgın Dekkee huvuyn vodun. Mang'vee veriğ, vaz, xənebi itxhın. Mana badal dyooxhene yugvalile sayır uvhuynçile sidiyk'alna vor. 18 Mang'vee şi qopkune cuvabıka ipxhın. Mang'us Cus vukkiykın, şi g'əvxü, Vuce itxhınne karbışın ts'epiynbı hav'u. 19 Zas vukkanan yızın çocar,

hasre gırgıne insanaaşe k'ırı alixhxhesnang'a k'ırıbı ç'ak'ıda aaqecen, cuvab eyhesnang'amee, ghal k'ıldı eeqecen, qəlasın eyhesnang'ab sabırıka vuxhecen. 20 İnsan qəlikanang'a, mang'vee Allahıs ikkanan qotkun karbı ha'a deş. 21 Mançıl-allab pisvaalab, qəlib g'alepçe. Allahee şok'le eyhençil yugda k'ırı alixhxhe, Mang'une cuvabıqa ooğançe avqa ilymaaka. Mang'un cuvab vuşde ad xət qixhecen. Mançısse şu g'attıvxhan ha'as vəxə. 22 Allahee eyhençil saccu k'ırıcad deş alixhxhes ikkan, mançin eyhenıd ha'as ikkan. Deşxheene, şucad şos horbı ha'anbı xhinne eyxhe. 23 Uvhuyın g'ayxhı man hidya'ana, naxvareeqa ilyakkane insanık akar: 24 Mana cuqacar ilyakkı, şaqana ark'ınmeeyir, mankecar vuc nəxrına ıxhay yik'el hiyxan. 25 Şavaayiy Allahna qopkuna, g'attıvxhan haa'ana Q'aanun vuk'leeqa k'yabaççe, Q'aanunun hucooyiy eyhe ha'a, g'ayxhiyn yik'el hixan hidya'a, məxrına insan cune işee baxtivar ixhes. 26 Vuşde neng'unemecad ək'eleeqa vucee Allahna yəq' avquva qöoxhee, məxrıng'usse mizib saa'as dəxəxhee, mang'vee cuscad horbı ha'a. Mang'vee avquna Allahna yəq'ı'b nişiscab kara abayle deş. 27 Allahne, yişde Dekkine ögil məttına, bınah deşda, Allahna yəq' avquna ina eyxhe: dekkiy yed dena avxuynbışıs, adamer dena avxuynbışıs dağamiyvaleeqa gyapk'ımee, manbışda haa'ana, dyunyeyne mı'q'ı'ne işbışılqa ilydekkana.

2 Yızın çocar, nureene I'sa Masixhılqa, yişde Xəring'ulqa şu iman ha'axhee, şu, sa insan mansang'ule ooqa aqqas ikkan deş. 2 Şu sabıyne cıgeeqa, hiib-qıib q'öyre insan ikeepç'eene, manbışde sang'ul gıranın tanalınbıyiy t'ubelib k'ınəğəyına t'ucva vuxheene, q'ör'es ikkeç'unar kar deşda, yisseyne tanalınçee ixheene. 3 Şu gıranın tanalınbı ali'ıyng'uqa ilyaaki: «Qora, ina yugna ciga vob, inyaa gyu'reva», kardedıng'uk'led «Ğu maa'acar ulyozreva», «De'eş, ğu qarı, yizde g'elybişee car gyu'reva» uvheene, 4 şu məxür sa mansag'ule ooqa aqqaaqqa, karal'dəən fıkrınan haakimar xhinne qeebaxhe. 5 Zas vukkanan çocar, həşde şu zal yugda k'ırı alixhxhe. Allahee ine dyunel kar deşınbı g'əvxü, manbışıs geed iman huvu. Mang'vee cuvabniy huvu, Cuna Paççahiyvalla Vuc ikkanne gırgıng'us hevlesva. Məxiüd Mang'vee kar deşınbışıs ha'as. 6 Şumee kar deşda uleke alişşu. Nya'a, şu karnanbışe dişde hooç'an-g'ooç'an, məhkamabışeeqa ts'ts'aa'a? 7 Nya'a, manbışe dişde, vuşde Xəring'un I'sa Masixhın do g'eliqqa hele? 8

Allahne Paççahivaline Q'aanunee otk'un vod: «Vas k'anena, vas ğu naxuriy ikkan h m x r ikkiykne». Şu man eyhen ha'axhee, yugda vod ha'a. **9** Şu sa insan mansang'ule ooqa aqqaqxaxhee, Şu Q'aanunun eyhen ha'a deş, binah haa'a. **10** Şavaayiy Q'aanunee eyheyhen ha'a, man eedin sa karxheeyid hidya'a, gırgına mansan ına binah mang'us vob. **11** «Zina hıma'ava» Uvhuynge'e «Gimek'avad» uvhuynniy. Ğu zina hidyı'ı, insan gik'veene, meer Q'aanunun eyhen hidya'ana xhinnekar eyxhe. **12** Allahee insanar g'attıvxhan haa'ane Q'aanunun sik'ı Şu m hkameeqa ts'ıts'a'as. Man il-allad ghalen e qı'ĝ n ilqab, Şu ha'an ilqab yugba fıkr hevle. **13** R hi'm hidyaa'ang'uka r hmıka vuxhes deş. Ğu r hmıxaxhee, R bbeeyid vas r hmıkan m hkama alĝahas. **14** Yızın  ocar, Őavaameecad «Zaqa iman vodva» eyheme,  is sik'imıd işbı hidya'amee, nya'a, man ike hucoone ixhes? M xdıne imanisse mana g'attıxhan ha'as  x yee? **15** İlyaaqe, vuşde  ocuqayee, yıcuqayee tanalqa alya'aniy otxhanan kar deşxhee, **16** Şunad manbışis ikkanne karbışın nencad hidevu, manbışik'le «Nişınacab hımaa'a, g' m  apk've, kar oxhneva» uvhuva, nya'a, man ike manbışis hucoona hiyxhar? **17** İmanıd h m x dud vod, Şoqa man is sik'ıyn işbı deşxhee, man qik'ıyn xhinne eyxhe. **18** Vuşde Őavussemeecad eyhes  x : «Vaqa iman vod, zaqad man is sik'ıyn işbı». Vasse yıĝın iman man is sik'ıyn işbı dena hagvas  x sınne? Yızın imanıd yızde iŐbıdcad hagvas. **19** Ğu Allah sa vornava inyam ha'axhee, manıd yugda vod. Vak'le ats'an, man ilqca cınaaŐed inyam ha'an, Mang'ule q tq'ı'n, man isib zeze ooxhana. **20**  k'el deşda insan, vak'le man is sik'ıyn işbı denan iman nişiscad karai'd va ats'anne? **21** Yışda dek eyxheene İbrıhımee, cuna dix l'saq' q'urbanbı allya'ane cigalqa gıxhxhımee dişdiy, Allahee mana qorkunava uvhu? **22** Vak'le g'ecen, mang'un iŐbıyiy iman sana-san ike cureedaxhxhe deş. Mang'une iŐbıŐe, mang'un iman h k'en ixhay hagu. **23** M x d Muq'addasne Otk'unee otk'unin eyxhe: «İbrıhımee Allahee uvhuyn ilqca inyam ha'a, man il-alla R bbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a». İbrıhımk'led Allahna hambazva eyhe. **24** Şok'lecad g'ecen, insan saccu imanıkacar deş, hı'yıne iŐbıŐıkar  ıkana qorkuna eyxhe. **25** Y qqı'le qıĝey 'una Raxav yik'el qıyelee'e. M ng'ee izrailıbışe g'axuvıynbıŐis aaxvasda cıga huvu, manbı mennecab yaqqı'n yı'q' lqca savaak'al hav'u. Nya'a mana, mane yice hav'ıyne işil-alla dişdiy qorkuna hı'sab hey'ı? **26**

N xdıy can nafas dena qek'a, h m x did iman  is sik'ıyn işbı dena qek'a.

3 Yızın  ocar, Şoqa geeb m ' llımar mooxhecen. Şok'le ats'an, Şı, m ' llımaaŐe geed yı'q'ı'n hı'sab qeles. **2** Yışde gırgıng'vee gellesde iŐbıŐe binah haa'a. Şavaayiy cuvab eyheng'a binah hidyaa'a, mana mu'mun, cussecar vuc xıle aqqas  x na insan vor. **3** BalkanaaŐe Şı eyhen he'ecenva, Şı man ine ghalyaqa g'antaraĝa qa'a. Man ile qıyĝab Şı mana Şas vukkanne suralqa alıvk'ar haa'a. **4** İlyaaqe, nımee x dn gamı ixheeyid, nımee  'ak'ın mıtsbı e'eeyid, man ar ulyorzulyung'vee k'ınne ruluka, cus ikkanne suralqa he'ekka. **5** Mizenıd h m x d ha'a, tanan sa k'ınin sura ixheeyid,  incab vuc geeb x bna xhinne haagva. İlyaaqende, sa k'ınne ts' n n  ıkırın  'alagcad gyoxhxhan ha'a. **6** Mizib ts'acab vobna. Miz canane  zaabıŐde  ree nekke q pkuvalla deşın  zaa vod. Man ın insan  ıkırıra  q' na. Mana cehınyamıke g'ooxha, qıyĝab man ın i'mı'rcab gyooxhan ha'a. (Geenna q1067) **7** Gırgıncad h yvanar, Şit'yar, hadaĝvan h yvanar, deryaheedın h yvanar, manbı insanaaŐisse saq'vana'as  x nı. **8** Miz saq'vana'asmee insanaaşıne neng'ussecab v x  deş. Miz avqas dyooxhena balyaa vob, mana gyabat'ane z h rıka gyavts'u vob. **9** Şı mane mizeka yışda R bb, Dekkır axtı qa'ana, insanaaŐisib bed-d u haa'ana. Nya'a, gırgın insanar Allahee Cuk akaraba dişde ipxhın? **10** Sa ghalen ecab Şukurub, bed-d  ayib qıĝ na. Yızın  ocar, m x d ixhes ikkan deş. **11** Sa xhyan l'ıq ne cıgeen e, sayangada yuguniy q'ap'ın xhyan ılcq 'ennexhe? **12** Yızın  ocar, inciliyne yıvesse zeytun, tayangısseb inciliy aleylyaa'as v x yee? H m xdıd, sa xhyan l'ıq ne cıgeen e sayangada, yuguniy q'ap'ın xhyan l'ıq n deşxhe. **13** Vuşde yı'q'nee, k'orana  k'elynanayiy k'oran ats'alynana vornane? Vuceedar vuc axtı qıdy'ı, hasre mang'vee, vucee haa'ane yugne i'mreeka, vucee hı'yın yugun işbı k'orane  k'elika hı'ıva hagvecen. **14** De'eş, Şu vuŐdacab haa'axhe, vuşde yik'eeyib paxılıyvalla vobxhe, Şucab Şu axtıba vukmekka, Şu m x d hor ha'a. **15** M xbına k'orana  k'el x n e qabına deş vob, mana ine dyunyeyne, insanna, Şeyt'anikena vob. **16** Nyaabiy insanaaşe conacab haa'a, paxılıyvallab vob, maa'ad alıkkı-gıkkıy, geed pısvalybı eyxhe. **17** X n ena k'orana  k'el alıapt'ına insan yik' m ttına, sı 'dekvana, g' v nana, mızılqa qaraylena, yik' gyotxhanna, yugun işbı ha'ana, neng'uncad sura ıqdyaqqana, aq'vasın hidya'ana vorna. **18** İnsanaaşın

uğoodıybiyyi duşmanıyvallabı ç'əv haa'anbı yugna toxum oozıynbışik akar. Məxbınbışe qiyğad qopkuvalın şagav sa'a.

4 Nənçene şos cuvabilqa abıy eyxhe, nya'a şoqa aldapxhın-g'adapxhınıybi eyxhe? Nya'a, man şu abğançe oodane xuruşbışike dişde vod? **2** Şos hucoomecad ikkanang'a, şosse man xılel qa'as dəxəmee, şu insan gek'a. Şu paxılıyvalla haa'a şos hucoomecad ikkanmee, man kar xılel qa'as dəxəmeeyid, uğoodanbı. Şu Allahıke hideqqava, şoqa man kar deş. **3** Şu man heqqanıd, şos heled deş. Şu man vuşde kefıke, pıse işbışis heqqava hıdele. **4** Allahne yəqqı'le qıkkepç'ıynbı! Şok'le ats'a dişde, ine dyuneykana hambazıyvalla, Allahıkana duşmanıyvalla vobna? İne dyuneyka hambazıyvalla haa'as vukkanang'vee, cuke Allahıs duşman ha'a. **5** Sayıd şosqa həməxüdməde qöö, Muq'addasne Otk'unee həməxüdcadme otk'un: «Nya'a Allahee dişde, şas rı'h huvu? Mang'us şi vukkan vuxhal-alla, Mana öörəxə deş şi Cule ğayrı mering'us i'bəədat ha'amee». **6** Mang'vee şas mançile hexxanab yugvalla haa'ana. Mançıl-allad Muq'addasne Otk'unee inəxüid eyhe: «Allahee cocab co axtıba vukkekkanbışıda yəq q'ats'aak'van, Cocab co axtıba vukdekkkanbışısnee Cuna yugvalla haagva». **7** Mançıl-allab Allahee eyhençıqa gyuv'ur-ozə qeepxhe, iblısıs ikkanan hıma'a, manke iblısıd şoke hıxvasın. **8** Allahıs k'ane qeepxhe, manke Manar şos k'ane qıxhes. Bınahnanbı, xıleppı hoğle, Allahne yəqqı'l it'umba ulydobzuriynbı vuşun yik'ıbı mətte'e. **9** Aq'vabı qe'e, ak' avqe, gyaaş! Hasre vuşun əqəna gyaaşuyıqə, şadvallabı derdıqə savk'lece. **10** Rəbbıne öğıl haaq'vıre, Mang'veeyıb şu axtı qaa'as. **11** Çocar, sana-sang'une hək'ee pısın immeyhe. Şavaayıy çocune hək'ee pısın eyhe, şavaayıy çoculena haa'a, məxrıng'vee Q'aanunub pıs haa'a. İnsanee Q'aanunulena haa'axhe, mana Q'aanunun eyhen ha'ana deş, mançına haakım eyxhe. **12** Q'aanun Huvunar, Haakımır sa Allah vorna, gyapt'asıb g'attıvxhan haa'asıb vəəxəna saccu Mana vor. Çu vuşuna eyxhe, yığne k'anering'us ğucar vake haakım haa'a? **13** Həşde məxüid eyhenbışe k'ırı alıxhxecen: «G'ıynayee, g'ıyqayee şi sa neneme şahareeqə hapk'ın, maa sa senna avxu, kar alışşu massa huvu, pıl ha'as». **14** Mançılqə axvee, şok'le g'ıyqə vuk'lelqə hucoome qales ats'ad deş. Yışda ı'mı'r hucoo eyxhen karne? Sık'ınna gahna g'ecene, qiyğad ayk'anne booğak akar. **15** Mançılela şu eyhe: «Rəbbıs ikkiykınee, hıdyapt'ı

avxvee, manayee, mebnayee iş haa'a». **16** Həşdemee şu, ğırğın vuşde xıledın xhıne, ğırğın şosse əxən xhıne yuşan haa'a. Məxıub yuşan hav'uy qotkuda deş vod. **17** Şavuk'leyıyı vucee yugun ha'as ikkanva ats'a, yıcıd hıdyə'a, məxrıng'vee bınah haa'a.

5 Həşde, kar geednanbı şu zal k'ırı alıxhxhe. Vuşde vuk'lelqə qalesde yığbışıl-alla hülöobəxə gyaaş. **2** Vuşun kar qıçıyn, tanalqə alyə'anbıd guvayn otxhun. **3** Vuşun k'ınəəğəyıy nuk'ra pəsın aqqı. Mançılın pas vuşde aq'veeqə ulyozaras, mançın şu ts'ayın xhıne gyooxhan haa'as. Q'ıyaamatın yığ qadı hıyxhar vod, şumee kar sı'ıyke aats'e deş. **4** Şu vuşun cıgabı qıyşalanbışıs hək' quvu deş. Həşde mançın vuşde aq'veeqə ts'ır haa'a. Xəybışde Xəring'uk'le Rəbbık'le qıvıyşalanbı hülöobəxə gyaaşuy g'ayxhiyn. **5** Şu ç'ıyeyne aq'val gyavts'u-gyuvxhu, şos ikkananbı ha'a ivıyıkır. Şu gyatt'asde həyvanaaş xhıne otxhınyı otxhun. **6** Şu şok sıdet'ıyney qorkung'une, hıdı'ıyncad kar gardanaqə ğıxhxı, mana ğık'u. **7** Yızın çocar, yışda Xudaavanda qalesmee sabırıbı he'e. İlyaaakende, sa kar ezuna, mang'unemee manınee ğıranın şagav aleylesmee nınee sabırıkayıy eyxhe. Mana tsuvulıyınıd yuxhxhaniynıd gyoğıyıbı ixhesmee, sabırılı g'e'exhxha deş. **8** Şunab sabırıkə, yik'eka vuxhe, yışde Xudaavandayn qarıy k'ane qıxha vod. **9** Yızın çocar, şolqə cuvab qıdyadıneemee, sana-sang'ulena hıma'a. Yışda Haakım qalesın yığıd k'ane qıxha vod. **10** Yızın çocar, Rəbbıne doıyule yuşan haa'ane peyğambaraaşıke mısaał aleet'e, əq'ıubabışıs ööpü, sabır hı'ıy xət qıxhe. **11** Şı baxtıvararva ööpüryınbışik'le eyhe. Şok'le əyı'b peyğambarne sabırıne hək'ee g'ayxhiyn. Şok'le ats'an Rəbbe nekke qıyğə mang'us xayır-düə hoole. Xudaavanda geer rəhı'mıkana, yik' gyotxhanna ıxhayl-alla məxüid ha'a. **12** Yızın çocar, mısacəđ xəəlqan, ç'ıyelqan nışılıycəđ-alla k'ın g'ımıysar. Hasre vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşıd» de'eş ixhecen. Deşxheene, şu mançıl-alla Allahıke cuvab alyaat'as. **13** Vuşde neng'veemecəđ əq'ıba opxhanxhee, düə hee'e. Şadnar vorxhee, ilaahı qəpəqe. **14** Şoqa ık'arna vorxhee, iman ha'anbışde ummatın ağsaqqalar qoot'le. Hasre manbışed Rəbbıne doıyule düə qəbəqqə-qəbəqqə, mang'ulqə zeytunun q'ış qəđğecen. **15** İmanıkə hav'ıyney düəyn mana yug qa'asda, Rəbbe mana g'elıl qa'asda. İk'arang'vee bınah hav'uxhee, Xudaavanda mang'une bınahıle ılyheç'esda. **16** Sana-sang'uk'le şu hı'ıyn bınahı eyhe, sana-sang'ul-allad düəbı he'e yug qeepxhecenva.

Qorkung'une düäysse geed kar ha'as əxə. 17 İlyas peyğambarır şina xhineena insan ıxha. Mang'vee yik'eençe gyoğiy mexhecenva düə haa'a. Mañile qiyğa xhebble sennayiy yixhıble vazna gyoğiy eyxhe deş. 18 Qiyğa meeb mang'veecab düə hav'umee, xəybışe gyoğiy gyoğa'a, ç'iyeynıd kar aleylya'a. 19 Yızın çocar, vuşda nenamecar Allahne yəqqı'le sark'ılee, şunar mana qorkune yəqqı'lqa sak'al he'ee, 20 manke şok'le ats'axhxhe, şu mana qik'uyke g'attixhan hı'ı, geedne bınahbışike havacı.

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Τσ᾿αχνα miz at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Τσ'ἄχνα miz at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēse g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Tsakhur---Tsakhur-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

aidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matta 12:32
Matta 13:22
Matta 13:39
Matta 13:40
Matta 13:49
Matta 21:19
Matta 24:3
Matta 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
Yəhye 4:14
Yəhye 6:51
Yəhye 6:58
Yəhye 8:35
Yəhye 8:51
Yəhye 8:52
Yəhye 9:32
Yəhye 10:28
Yəhye 11:26
Yəhye 12:34
Yəhye 13:8
Yəhye 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aiōnios

Matta 18:8
Matta 19:16
Matta 19:29
Matta 25:41
Matta 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
Yəhye 3:15
Yəhye 3:16
Yəhye 3:36
Yəhye 4:14
Yəhye 4:36
Yəhye 5:24
Yəhye 5:39
Yəhye 6:27
Yəhye 6:40
Yəhye 6:47
Yəhye 6:54
Yəhye 6:68

Yəhye 10:28
Yəhye 12:25
Yəhye 12:50
Yəhye 17:2
Yəhye 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēsē

Romans 11:32

Geenna

Matta 5:22
Matta 5:29
Matta 5:30
Matta 10:28
Matta 18:9
Matta 23:15
Matta 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
Yaaq'ub 3:6

Hadēs

Matta 11:23
Matta 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Ts'etta ıxhaynbı 37:35
Ts'etta ıxhaynbı 42:38
Ts'etta ıxhaynbı 44:29
Ts'etta ıxhaynbı 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Şamuelin 2:6
2-Şamuelin 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6

Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Yunus 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

Questioned

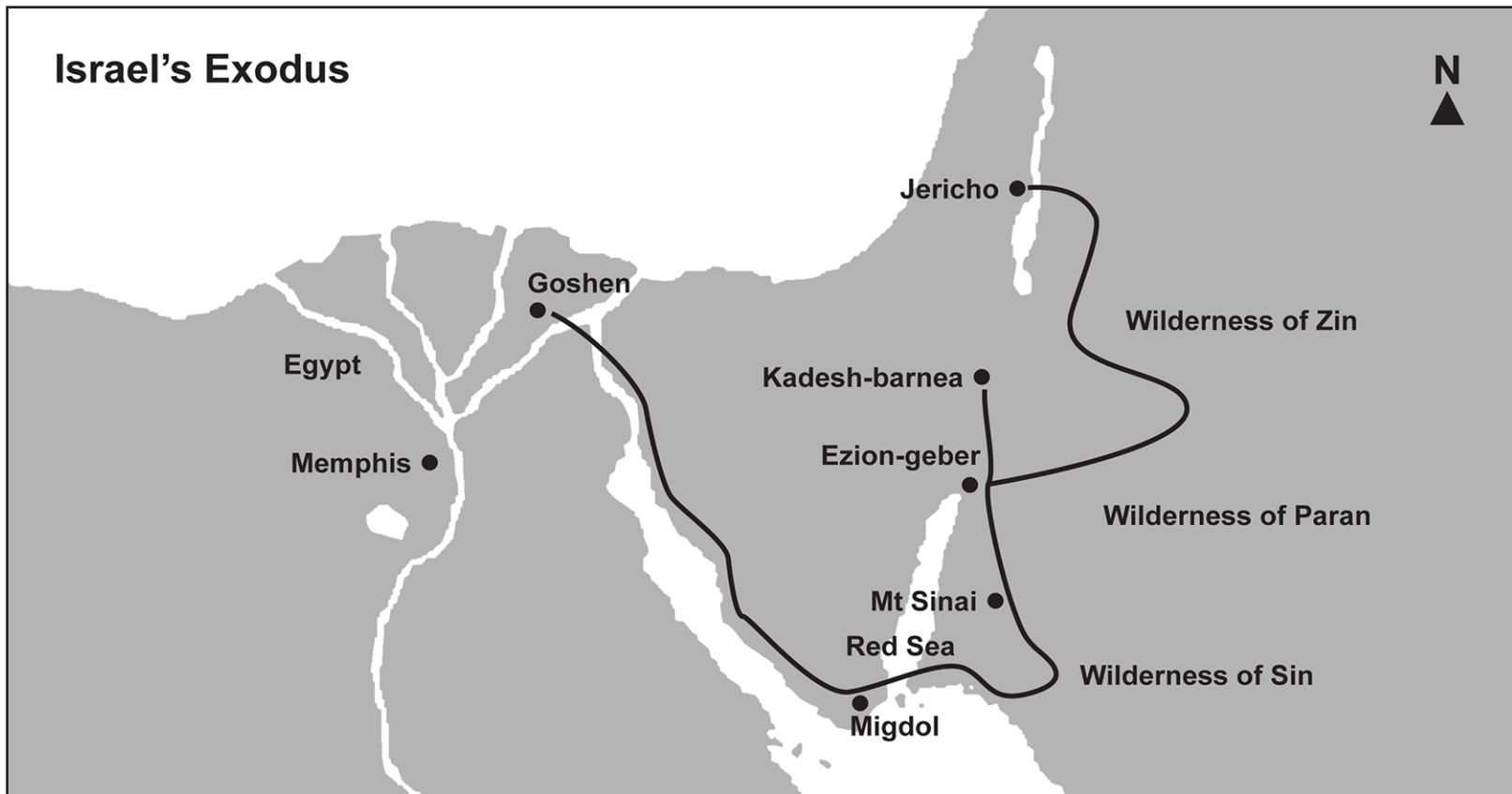
None yet noted

Allahee qort'uling'a, cun xav g'aleççu, İbrahim inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'ırı alixhxı, ayk'an. Mang'uk'le nyaqa i'qqəvacar dya'ts'a yəqqı'lqa qiğeç'e.

- Cühüt'yaşis 11:8

Israel's Exodus

*Fironee millet g'ayqiyng'a, Allahee manbı Fılıştınaaşine cigabişile k'ena yəq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allahee eyhen:
Maa'ab manbışika muhariba hav'eene, manbışe sayid fıkrı badal hı'ı Misırqacab siviyyk'al. - Qığeeppç'iy 13:17*

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

Paul's Missionary Journeys

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ▶			Genesis 1:26 - 2:3		Mankind is created in God's image, male and female He created us				
How are we sinful? ▶			Romans 5:12-19		Sin entered the world through Adam and then death through sin				
Where are we? ▶			When are we? ▼						
			Innocence		Fallen			Glory	
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.	Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
Who are we? ▶	God	Father	John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light			Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City	
		Son	God's perfect fellowship		John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate		Luke 23:43 Paradise
		Holy Spirit			Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
	Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people		Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
		Deceased believing			Luke 16:22 Blessed in Paradise				
		Deceased unbelieving			Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
	Angels	Holy		Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command					
		Imprisoned		2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus					
		Fugitive		Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels	1 Peter 5:8, Revelation 12:10		Revelation 20:13 Thalaasa		
		First Beast	Rebelling against Christ Accusing mankind		Revelation 19:20 Lake of Fire				
	False Prophet				Revelation 20:2 Abys				
	Satan					Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels			
Why are we? ▶			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7		For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all				

Destiny

Τσ'ἄχνα miz at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, *"You did not choose me, but I chose you,"* John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

World Nations

Mançil-allab hapk'in gırgıne milletbışıke Yızın telebabı hee'e, manbı Dekkine, Duxayne, sayıb Muq'addasne Rı'hı'ne doyuka xhineeqa k'yoog'u gicəpxı'ybı aleet'e'e.

- Matta 28:19